

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

B.

Lat. Mus. 410

Jugis et expectatione
floreantissimo Juveni

GEORG-CHRISTOPH. HANSEMANNO

Præstantissimi, ac de Rep. egregie merito

Parentis filio non degeneri
certissimam benevoli affectus fidem,
cum serio Latissimorum in Studio
Successum voto, hoc tenni pignore
obstringit

Jo. Albertus Portnerus
Consiliarius Württemberg. & Reip.
Ratib. Senator.

SBR 069026327838

JOH. HENRICI
BOECLERI

ORATIONES
QVAEDAM.

Accesserunt

PROGRAMMATA
ACADEMICA.

ARGENTORATI.
Sumptibus JOHANNIS JOACHIMI
BOCKENHOFFERI,

ANNO

M. DC. LIV.

1914

1914

SERENISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO

GUSTAVO
ADOLPHO

Marchioni Badensi & Hoch-
bergensi, Landgrauo Saufenbergensi,
Comiti Spanheimensi & Ebersteinen-
si, Domino Röttelæ, Badenuilæ,
Lohræ, Mahlbergæ,
&c. &c.

Domino meo Clementissimo,

Serenissime ac Celsissime
Princeps,

 N parte eius obsequii,
quod non dedignata
est nuper Tua Celsi-
tudo, hic quoque liber optat
apparere: Nullo ille quidem
cultu ad aulæ splendorem ad-

):(2 orna-

ornatus; sed operis argumen-
to, & mittentis animo, in spem
admissionis haud difficilis ere-
ctus. Publica enim sunt plera-
que, & illustria, quæ nunc vel
denuo eduntur, vel primum in
lucem veniunt; in quibus non
ingenium scriptoris rude, non
infacunda dictio, sed officii ex
mandato & lege obeundi pie-
tas spectari debet. Poterat sa-
ne, nescio an etiam debebat,
in optatis esse mihi, vt, quando
fortuna tam nobilis argumen-
ti occasiones laboribus meis
suggerit, etiam pro materia, sti-
lus contingeret. Verum Deo
& Reipublicæ constat sui con-
sili ratio, quotiens eximiis quo-
que rebus enuntiandis, meru-
ditam ac indisertam vocem ad-
hibent.

hibent. Neque Tu is es, SERENISSIME DOMINE, qui colorem & pompam sis requisiturus, in hoc officii genere, quod simplici reuerentia offert ac dedicat animum

CELSITVDINI TVAE

deuotum

J. HENR. BOECLER.

LECTORI BENEVOLO

S. P.

E pluribus, quæ præsertim in nobilissima Argentoratensi Academia, ex necessitudine & proposito publici muneris scripta, pauca ista nunc colligi & exire passus sum: quod non mea sed aliorum interesse putarem, ne interciderent, quæ semel in ius alienum concessissent. Immiscuere se aliqua de priuatis & iuuenilibus: quibus venia ætatis debetur. Scribendi ratio non semper vna, nunquam autem ea placuit, quæ oratoris laudem affectaret. Sola mihi ambitio fuit critque, boni ciuis officio, in iis, quæ publica ratio iniungit, ex fide saltem, si minus ex decore, fungi. Vale, Lector Beneuole. Scr. Argentorati 10 Martii 1654.

CON.

CONTINENTVR

HOC LIBRO,

- I. *Panegyricus Serenissima ac Potentissima Suecorum Regina CHRISTINAE scriptus, cum insignia Regni apparatus sollemnis festi carissima susciperet Holmsa.*
- II. *Oratio ad Eandem Serenissimam Reginam, in feris Natiuitatis Christi, Vbsalia habita.*
- III. *Oratio altera, ad Eandem Serenissimam Reginam, in auspiciis anni M. DC. L. itidem Vbsalia.*
- IV. *In Eiusdem Serenissima Regina natalem XXVIIum.*
- V. *Panegyricus Serenissimo ac Celsissimo Principi AVGVSTO, Duci Brunsvicensi & Luneburgensi, scriptus An. M. DC. XLIV.*
- VI. *Elogium Illustrissimi Comitum & Fortissimi Ducis LINNARTI TORSTENSONII tumulo dicatum. A. 1651.*
- VII. *Laudatio Funebris Magnifici Viri Francisci Rudolphi Ingoldi, incluta Argentoratensis Republica Tredecimviri & Scholarcha. 1642.*
- VIII. *Laudatio Funebris, Amplissimi Viri, Iohannis Friderici Schmsae Iureconsulti, Eiusdem incluta Reip. Consiliarii. 1637.*
- IX. *Laudatio Funebris CL. Viri, Matthaei Beneggers, Histor. Professoris in Academia Argentoratensi. 1640.*
- X. *Oratio secularis, iustis Scholarum Argentoratensium, 1638.*
- XI. *De Typographia Argentorati inuenta diuinitate & factis, 1640.*
- XII. *De fascis CHRISTI. 1643.*
- XIII. *De principibus eius in rempublicam eiusque statum officio, ad historiam Theraemum. 1648.*

XIV. De

- XIV. *De C. Cornelii Taciti historia.* 1636.
 XV. *Dei chess Patereuli historia.* 1635.
 XVI. *Epitaphium Illustris Baronis de Gera.* 1646.
 XVII. *Consolatio ad Nobiliss. Ioh. Silbersteinum,
 Secretarium Regium, cum exequiis Vnsco
 filio irer. Holmsa* 1651.
 XVIII. *Cum Nobilissimis fratres Remchingers ad us-
 tam Academicam instarentur.*
 XIX. *Principatus Tiberianus in insula de ser-
 ptus.* 1636.
 XX. *Poemata quadam.*

INDE SEQUUNTUR.

Programmata Academica.

PANE.

PANEGYRICVS

Serenissima Augustissimæque
Reginæ Suecorum,

CHRISTINÆ,

Scriptus:

cum Regium capiti decus auspi-
 caretur,

Holmiæ clō Idc L.

NE mireris, DOMINA;
 si celeberrimo Sueciæ latissi-
 moque tempore, quod omnis
 ætatis, omnis sexus ora, in laudes,
 grates, & variæ pietatis officia laxauit, ego
 quoque, infantia potius, quam silentii, cri-
 men præoptauit sustinere. Meditatas quippe
 voces, & debita æternitati opera, in gratulan-
 tum muneribus, certatim ad Tuos pedes de-
 ponent, quorum ingenii vigorem, & decus,
 propitia quædam fortuna consuevit aspirare.
 Mea, velut in vsum præsentis spectaculi nata
 oratio, satis præclare secum agi putabit, si im-
 pressum deuotissimi ciuis animo, publicæ fe-
 stiuitatis sensum, absque cura & arte, apud
 A Tuas

Tuas aures, licuerit profiteri. Postquam ergo (quod in perpetuum bene vertat!) communibus civium Tuorum desideriis obsequendum putasti, ut susciperes insignia regni, cuius fortunam inde à natiuitate, onera iam à compluribus annis sustinueras; difficile dictu est, DOMINA, quos ille dies, dierum huius tui princeps, populis amores, quæ seculo decora, quas cælo delicias conciliauerit. Excita suis sedibus Suecia, cum in spectaculum publicæ felicitatis oculis, aures, animos intendisset, diuiso inter maiorum, & civium nuper adiunctorum necessitudines affectu, prolixè officiosa; nunc se assurgere, nunc florere, nunc in fastigio stare, nunc elapsi temporis præmio, & spe venturi, ex æquo frui, quia Te stueretur, animosa interpretatione reptabat. Igitur nemo erat, quem auri gemmarumque splendor, & illud longum regalis magnificentiæ spectaculum ita præstringeret, quin omni opulentia illustrius iudicaret virtutis tuæ meritum, quo tanquam proprio sidere solennis huius festi pompa præfulgebat. Numerantibus enim annos, quibus Tuum nomen Suecorum fasti præscripserunt, ubique rerum prosperarum tituli præclaræque occurrunt facinora; nec vllum tempus caruit ea laude, quæ coronis Principum decus, sceptris robur, solio perpetuitatem affert. Commouerat se fortuna Sueciæ, & sub augustissimi Parentis Tui auspicio imperioque in ea summarum rerum

momen-

ORATIONES.

momenta incrementaque processerat, quæ
 sicuti non nisi vnus inusitata indole & cœlesti
 mente suscipi potuisse ac gubernari, palam
 erat; ita quin, extincto ante patratum opus
 auctore, vltro interciderent aut obhæresce-
 rent, vix prudentium quisquam sustinebat
 dubitare. Euenere contraria expectatis, vt is,
 quem perpetuatis immori victoriis iauerat,
 Regum maximus, vbique superesse, vbique
 spirare, vbique certare pugnas, debellare exer-
 citus, tueri socios existimaretur. Nam cum
 æternitati Suedici nominis propitia Deus sîde-
 ra temperaret, maximi Parentis fato, tam fe-
 lici rerum consecutione, incomparabilis for-
 tunam Filix intexuit, ut eiusdem virtutis hæ-
 tes, eorundem consors auspiciorum, quibus
 illud belli fulmen præualuerat, inclyta puel-
 larum, inter ornamenta adolescentiæ suæ lau-
 do tempora cingeret, victoriis dies numeraret,
 patriam opibus, hominum genus beneficiis,
 orbem terrarum gloria impleret. Tales coro-
 nas, tuo capiti, **D O M I N A**, tuis imaginibus,
 antequam rerum summam capesses, assiduo
 studio non vnus populi suffragatio decreuit;
 sed consensus & conspitiatio quædam natio-
 num, in quibus aliqua bonarum honestarum-
 que rerum scientia aut cura inest. Postquam
 vero ætas adolescentior, ante hos sex annos,
 Te auitis regnis moderandis admoit, quæ ex
 illo tempore, proh Deum immortalem, re-
 giorum consiliorum operumque non rudi-

menta aut tentamenta, sicut de nouis Principibus existimari mos tenet, sed consummata specimina, sed absoluta miracula vidit ætas, excepit fama, seruabit æternitas? Quo factum est, ut diadema, semper quidem generi capiti- que diuinitus consecrato debitum, non nisi post inscriptos omnis meriti Principalis titulos reciperes, & sacra imperii pignora, quæ sorte nascendi obtinebas, virtutis insuper excellentia vindicares. Nunc ergo capit fructum auiti consilii Suecia, maiorumque prudentiam laudibus in cælum vehit, ob permissam illi familiæ rempublicam, in qua nullus à laude cessaret sexus, nullum à generoso profectu tempus vacaret. Non est opis meæ, vel recensendo commemorare, merita augustissimæ domus, cuius ex Te perpetua expectatur, ac quodam veluti votorum publicorum impetu efflagitatur posteritas. neque opus fuerit profecto, per priora distrahi, cum in Te vniuersi generis dotes titulosque vel natura expresse- rit, vel industria coniunxerit, vel fortuna cum- mulauerit. Quod si in imperiis, sicut in ho- minibus, numerare ætates, comparare incre- menta fas est, cui dubium esse queat, quin hæc sit illa eminentissimi loci maiestas, quam à progenitoribus elaboratam, edita ad decus & perennitatem rei Suedicæ, generosa propago perficere, atque hoc ipso rerum temporum- que articulo longe lateque debuit illustrare? Faucat inclutæ gentis industriæ Fortuna: & in poste-

posterum quoque ea Suecis fata propitium Numen ordinet, quibus in oculis generis humani excelssissime eminent: at enim ipsi non meliorem sed eundem reipublicæ statum, neque accessionem regiæ laudis sed perpetuitatem (nisi quatenus sola Te ipsam quotidie gaudes vincere) exoptabunt. Et quis ultra votis locus, vbi Deus in Regina, maiestas in regno, virtus in ciuibus? Seruet Tibi hanc mentem, Regina, qui dedit, vt ad vnum omnia auctorem referas; cuius hoc maximum munus habes, ne quem in terris auctorem appelles. Huic Te proximam regali solio, deuinctam diademate, vicariam scepro, consecratam inaugurali cærimonia, nihil deuertet ab illa felicitis imperii siue lege siue summa, quæ interiore commercio imperantis cum supremo Numine, omnem ciuilis operis vim atque successum metitur. Et sane multum à veræ rationis sensu elaberetur, si quis aliunde, quam à cœlestibus illis auspiciis arcesseret, illam indolem quantæcunque molis capacem, illas curas in ardua omnia vigiles, illa ornamenta denique coronæ Tuæ, quæ præcipuorum siderum ignes fulgore prouocant, nobilitate superant. Eant artifices in consilium de gemmarum & auri pulcritudine: studeant mathematici decus Coronæ borealis aptare Virgini: dedicent Poëtæ in cœlo, quod Ariadna gestauit in terris. Nihil reperietur, quod vel inuento vel similitudine satis dignum sit

illo regii capitis vinculo, cui origo æterna, forma cœlestis, splendor diuinus, maiestas sacrosancta, virtus inuiolabilis. Itaque videmus quidem radios tam augusti luminis, sed videndo hebescimus: secretique tam venerabilis sublimitas, priuatæ mentis humilitatem supergreditur. Subuenis tamen pietati civium Tuorum DOMINA, & cœlestis vitæ familiaritate, tum fulgentissimorum consuetudine operum, quodammodo inculcas nobis, quæ in Te ornamenta venerari, quæ miracula diuinare fas sit. Et quotiens sic quoque intra metam dulcissimæ disciplinæ resistimus, parato è præteritarum rerum memoriis subsidio admoneri possumus, quantum supra visitata superiorum atque populorum præconia, nostri temporis felicitas profecerit. Vindicta ex maximis periculis Respublica, perornata legibus Patria; emendati moribus, exculti studii ciues, defensi socii, restituti exules; prolati fines, muniti limites; coniunctæ amicitia, amplificatæ opes, cuncta domi forisque, pace, consilio, auctoritate, in duraturæ securitatis contextum colligata; non paucorum annorum, sed longissimi regiminis labor esset, neque Tuæ ætatis mensurâ, sed humani æui spatium censeretur, nisi de illa Principe loqueremur, cui personam illustrandi sæculi, exemplo omnibus sæculis singulari Deus imposuit. Igitur operum tuorum historiam, non tractu & mora temporum dinumerabit, sed magnitudine

dine successuum persignabit posteritas: & in virtutum tuarum titulis semper plus intelligi debet, quam dici poterit. Vocabulis enim uti necesse est ex communi more sensuque hominum; prudentissimâ etiam cogitatione raro attingentium illos motus, quibus se in mentem Regiam actumque dispensat familiari necessitudine conciliata diuinitas. Ea propter præcipua antiquorum sapientia, à verbis ad figuras & notas & simulacra in tali negotio confugit: ne quid cognoscentis otio ac sollertiae subductum, aut alieni culpa ingenii stiliue detritum videretur. In quo censu plurimum veneramus, atque iterum iterumque aspiciamus, DOMINA, illa ipsa festi pariter ac imperii Tui instrumenta: illam coronam, quæ Tuo capiti sanctitatem, gloriam, perpetuitatem, circumposuit; illud sceptrum, quo Tua manus regaliter inualuit exsplenduitque; illam chlamydem, cui cum Tuo corpore se involuerunt mysteria securitatis publicæ; illud solium, in quo, tanquam in consecrata sede, sacra regni, & verenda maiestatis pignora recumbunt. Huic me aduolui paterè, DOMINA, & ingenuâ imbecillitatis confessione defungi: qui optaueram sane & decreueram publica voce effundere, Tui meriti & meæ pietatis vocabula; denique, quidquid id est, quod civium Tuorum animis huius temporis sollennitas ingeneravit: sed quæ confertim cupiunt erumpere, exitum sibi suoapte impetu inter-

cludunt; neque disponere officii rationes aut partiri potest ingens lætitia, quotiens cum pari reuerentiâ coniungitur. Itaque parum abest, quin conticescerem: nisi me ab solitudine ad securitatem quandam reuocaret, incredibilis illa humanitas, quæ ad cæterarum virtutum Tuarum penetrabile aspirantibus prompta occurrit & benefica admissionis magistra. hæc mihi tacite videtur polliceri veniam, si præsidium à licentia potius vulgi, quam ab eruditione sapientum mutuatus ausim credere; inter studia & officia huius temporis, non tam factis elaboratisque orationibus, quam indigestæ simplicitati acclamationum, quibus omnia festiue personant, suam quandam gratiam inesse. Nam qui eloquentiam aut artem Tibi nunc imputant, DOMINA, delectationi tuæ aut famæ suæ inservire student. at vero ciuibus Tuis naturale cum sensu tuo commercium facile persuadet, nihil gratius Optimæ Principi acceptiusque fieri posse, quam si Regiæ voluntati effusæque indulgentiæ securâ & liberâ fruendi gaudendique cupiditate respondeant. Impertiuisti Te publico, DOMINA, neque magis aureo argenteoque elegantissimorum nummorum imbre corpora perpluisti, quam opulentiam benignissimæ ciuilitatis animos hominum perbeasti: ut omnium rerum immemores, nihil aliud, quam dexteram tuam appressis fatigare osculis, faciem insatiabilibus oculis perlustrare, nomen

cælo

cælo ferre; coronam, voce, gestu, ac pæne tripudio adorare plus quam cupiamus. Equidem in hoc animorum exultantium motu, ex infinitis, quæ se simul offerunt, laudibus Tuis, nunc excelsi magnitudinem animi, nunc generoso plenam spiritu sapientiam, nunc fidem, iustitiam, grauitatem, continentiam, moderationem concinimus: & per nomina capti nostro maiora acti, sæpius tamen ad facilitatem, beneficentiam, liberalitatem, quibus nos propius quodam modo respicis ab illo fastigio, reuocamur. Sicut enim vnus eiusdemque solis, præcipuus quidem splendor, eminentissima pulchritudo est, cum è cæli altissimo vertice subiecta despicit; facilius tamen aspicitur, & iucundius nos afficit, cum propiora terris lumina partitur: ita virtutis regię, semper sibi similem, semper nobis venerabilem maiestatem, modo difficilius ex humili & longinquo intuemur, modo in viciniora submissam toto gaudemus vultu excipere. Quamquam, quid opus est, orationitalia prætexere discrimina laudum? quæ cum omnes sint maximæ, vel silentio oportet eas venerari, si par facundia queritur; vel pietate promiscuâ eloqui, si vna officii ratio spectatur. Quocirca, cum ob merita Tua, primum quidem Deo, deinde Tibi gratiæ sunt agenda, DOMINA, satis præclare confidimus, non verba à nobis expectari, quibus parum vtique valemus, sed animum exigi, quem ex assè debemus omnes dicamur.

A S

que.

que. Hinc est, quod summarum rerum nomina, non temere quidem, sed libere in ore habemus; quod de pace belloque, de republica denique, cuius arcana scrutari nefas arbitramur, innoxios sermones cœdimus: quod præcipere liberis, tradere nationibus, dimittere in sæcula concupiscimus; contigisse nobis Principem, cui Deus auspicio, cœlum favore, natura ministerio, orbis applausu, regii decoris palmam decreuerint. Animadvertis dudum, DOMINA, in ipsa oratione mea, illas vices fluctusque animi, modo in officium affectumque erumpentis, modo conscientia vitium verecundantis. Quamquam ne sic quidem teneri potest ardor noster, quin specimina operum Tuorum, vtut supra omnem commendationem constituta, sigillatim gestiati interpretari, & obijcere humano generi magnarum cogitationum materiam, in quibus me pridem sentio deficere. Quis enim penitus assequatur animo, aut digne verbis explicet, vel vnicum illud Pacis Quietisque Publicæ studium, quo cœlestis animi fidem, sæculo; interioris necessitudinis obseruantiam, Deo; beneficam ciuilem animi prudentiam posteris, immane quantum approbasti. Nihil de Daniçâ Pace dicam; vnde imperii Tui primordiis auspiciatum õmen accessit: nihil de iis rebus, quæ in posterum sub exemplo, non spe modo prudentum expectantur, sed gratulatione & votis idem cupien-

pientium pæne præcipiuntur. In solâ Pace
 Germanica, quantum est miraculi? Inuitabat
 Te singularis armorum felicitas, vt fortunæ
 affluentis sinum panderes: stabas in eo gradu,
 ynde Te vix auderent reuocare, qui incremen-
 tis Tuis serio fauerent. Nihil erat, vnde plus
 periculi, quam spei ostenderetur. Quibus
 altior Reip. intellectus & cura inerat, nescio
 quid fatalis in bella hortamenti agnoscebant,
 in numero & præstantiâ Ducum: quos Tibi
 & in Tuâ Rep. natoꝝ nullius hoc æuo in orbe
 terrarum populi exempla videbantur æqua-
 re. Nec ignorabas, DOMINA, quam ac-
 curate ratiocinarentur, qui ita iudicabant.
 nisi quod aliam Tibi mentem inspirauit, qui
 supra mortalem sensum captumque, à profu-
 turis noxiâ disternat, sæculique moribus
 Tuum candorem, prudentiam, consilium su-
 peruehit. Imposuisti ergo tot bellorum suc-
 cessibus gloriosum diem; & restitutâ pluri-
 mis late populis Pace, supra omnium tro-
 pæorum gloriam euecta, Victrix sæculi, Pa-
 catrix nationum, multo concentu, domi fo-
 risque inclamaris. Hæc comitorum Holmien-
 sium ornatissima vox; hæc inauguralis festi
 dulcissima vociferatio; hæc litterarum, hæc
 nuntiorum ex dissitissimis locis conspirata, vt
 sic dicam, iactantia, singulis pæne momentis
 aures Tuas personat, DOMINA. Et quam
 cuperet, si sedibus suis exciri posset, idem fa-
 cere Germania vniuersæ, quod partim facit per
 inter-

interpretes : vt Pacificam dexteram osculo
 veneraretur , vt apud solium Tuum , laudes ,
 grates , obsequia , tanquam corollas , qualicum-
 que munere dedicaret . Vtinam mihi fas esset ,
 gentis clarissimæ fideque & armis vel hostium
 iudicio celeberrimæ , intimos sensus enuntia-
 re , ac deuotæ Tibi pietatis impetus stilo signa-
 re . Melioribus vtique , quam ego consequi
 possum verbis , candore autem supra omnem
 inuidiam posito , forte in hunc sensum or-
 diretur : Viuas , ô Regina , & imperes , & Ger-
 manis semper faueas ! cum quibus tot vincu-
 la Te coniungunt , vt Deus hominesque dura-
 turi federis fidem sanciuisse videantur . Ex
 quo enim intricatis domesticâ discordiâ rebus
 nostris Suecorum arma interuenere , quid non
 vidimus diuinorum operum , siue verius di-
 cam , miraculorum ? Iacebat ingentis corpo-
 ris pars generosior , & libertatem , religionem ,
 penates , excidiis , infamiâ , cruciatibus luere ,
 promptius iam volebat , quam poterat . Ve-
 ram enim uero , vt primum fulsere ab Aquilone
 auspicata Suecorum signa , momento im-
 mutatâ rerum nostrarum facie , conclamati re-
 uiuiscere , & qui exsurgendi curam amiserant ,
 suscitari cœperunt . Quippe G V S T A V I Il-
 lius Magni inuicti Marte , terror hostibus ,
 disciplina sociis , salus oppressis , vno eodem-
 que tempore , veluti transcursu & festinatione
 fatorum , accesserant . Plena erant omnia ,
 laudibus , gratibus , votis in Heroem Libera-
 torem ,

tozem, incredibile quo animorum studio congestis. cui tot nominibus debitores, vnum malleus non debere beneficium, profusi inter nostra arma & suas victorias sanguinis. Successerunt mox Tua auspicia, in eandem factorum & aduersus nos meritorum seriem: sed continuatione ipsâ bellorum eo tandem miseriarum venimus, vt post triginta amplius annos, non quærendum nobis de optimo reipublicæ statu; sed vt omnino haberemus rempublicam, enitendum videretur. In hoc rerum articulo, vbi Pax vnice nobis necessaria erat, deprehensus à fortunâ, nihil erat, quod subleuaret: alteris nullam Pacem serio cupientibus; alteris per speciosa & irrita Pacis nomina eludi detrectantibus. Qui animorum habitus multo magis res nostras diuerse traxit, postquam in ipso tandem negotio tot moras tracturo compertum est, semper eadem recurrere consiliorum vices, neque expediri posse animos ambagibus pertinacis propositi implicitos ac irretitos. iamque desperari cœperat successus rei totius orbis expectatione aut tractatu agitatz: cum præsertim potissima consiliorum publicorum arbitra Fortuna tam potenter tuo Marti suffragaretur, vt coram genere humano Tibi bellandi vel caussam, vel, si moribus sæculi liberet vti, speciosissimum titulum, vltro videretur obtulisse. Qui fuerit tum miseræ Germaniæ motus,

tus, paucis nequit enarrari: neque adeo nunc attingeretur, nisi pertineret ad augendam beneficii Tui amplitudinem, **DOMINA**, quo triumphum omnibus armorum successibus nobiliorem depottasti. Necessitates enim & preces nostras tuo iuri, tuis vtilitatibus prætulisti, paceque factâ, cum bellum Tibi fructuosius nemo non iudicaret, certum perennis gloriæ fructum, cum maxima quidem spe, sed quæ tamen incerta fortunæ reciperet; generose permutasti. Cuius rei suscipe quæso hunc quoque in primis fructum, quod ante scissa in partes & contraria studiis Germania, nunc Tuo munere, sibi concors, Tibi beneuola, regali tuo solio, communi voto & certamine gratulandi, precatur prospera, ominatur gloriosa: atque, dum alii hoc inaugurale festum tuum ornant illustrium victoriarum titulis, ipsa arcum triumphalem Tibi dicatum incomparabili **PACIS GERMANICÆ** elogio inscribit, Teque, **DOMINA** viuere, quod ab initio dixi, & regnare, & perpetuâ felicitate florere, optat. Loquor hætenus ad mentem Germanorum; quam exprimere totam, & præsertim effusissima gaudia, ac ineffabiles de Pace triumphos describere, supra meas vires positum intelligo. neque facile talia concipiuntur animo, nisi ab iis, qui interfuerunt; quique non tam oculis auribusque suis, quam reciproce animorum

mbrum agitationi, & concitatis mutui sensus
 affectibus crediderunt. Erit mox tempus,
 cum ex profundâ tot malorum nocte emerſis,
 ſubinde lubebit respicere priſtinas miſerias,
 & dulcedinem ſerenioris cœli ex tempeſtatum
 antegreſſarum ſœditate colligere, ac decoris
 ingeniis interpretandam commendare. In-
 terea Deus Tibi, quàm mereris gratiam refe-
 rat, DOMINA, tuiſque temporibus, tuis
 regnis longe auertat illa calamitatum prodi-
 gia, quibus Tua Pax Germaniam liberauit.
 Contingat Tibi ſecura proſperitas, careantque
 inuidiâ Fortunæ, incrementa imperii Tui: cui
 ad ſummum in terris nomen nihil deest, præ-
 ter perpetuitatem. Hanc quoque abunde
 præſtabit ciuium fides, ordinum conſenſio,
 Senatorum prudentia, exercituum virtus, &
 amica Deo indoles Tua, ô reſtrix iuſtitiz &
 æquitatis, ô repertrix melioris vitæ, fundatrix
 pacis, anima regnorum, ſpecimen Reipubli-
 cz, miraculum orbis terrarum. Iterum Tibi
 Deus referat gratiam, DOMINA; cuius non
 modo virtutibus Patria attollitur, ſed conſiliis
 poſteri ſuſtentantur. neque enim ſatis habui-
 ſti fortunam optimi ſtatus ſemel repræſentatæ,
 niſi munus Tuum fulcris inſuper confirma-
 res, ſubſidiis emunires, ſerie propagares. Ac-
 cenditur ergo de Tuo lumine noua Succiæ
 lux: radiis que maiestatis Tuz in Celeftiſſimum
 Principem CAROLVM GYſTAVVM per-
 tingentibus, regiz domus diuturna, perpetui
 que

que splendoris successione nobilitanda posteritas promittitur. Applaudit pulcherrimo operum Tuorum humanus orbis: Teque ita legisse successorem è domo, iudicat, ac si ex omni Principum numero fuisset requirendus. Fuit hoc felicitatis Tuæ, inuenisse in propinquis, qui dignissimus esset; virtutis, non tanquam propinquum elegisse. Nulla Regibus interior aduersus quemquam necessitudo, quam cui virtus & amor Reip. auspiciū facit: optimique Principis iudicio non nisi optimum successorem destinari consentaneum est. Qualem cum Tibi Deus formasset, maximarum administrationum rerum approbasset, noluisti imperio tantam spem, Tibi tam illustrem gloriam, Principi tam nobile præmium diutius debere: sed representato statim Patriæ beneficio, sollicitam eorum prudentiam coarguisti, qui in successore nominando nec suis, nec alienis moribus credere audent. Effecisti, DOMINA, ut augusta coronæ Tuæ pulchritudo liberalius cerneretur, cum in contigua imagine fulgorem geminaret. quali fere inter sidera necessitudine, Sol nitorem suum Lunæ affundere, Luna Soli amat refundere. O quantos illa, ut sic loqui pergam, præcipuorum siderum coniunctio & societas, Sueciæ triumphos, quanta pollicetur beneficia? Erat hæcenus videre voluptatem, quâ in tertis nulla illibatio; Filiam & Matrem sanctissime inter se amantes, accuratissimaque officiorum & obse-

& obsequiorum assiduitate, dulce cœlo spectaculum, nouum sæculo exemplum appa-
 rantes. nunc Tertium accedit pignus illustri-
 simæ necessitudinis; in alteram partem, adiu-
 mentum ferens; in alteram solatium gemi-
 nans; in vtramque; decus, gaudium & vnica
 pietatis affectum dispensans. Gratulatur Tibi,
 quantum est vbiq; Principum, ô Maximi
 Regum Coniunx, ô Reginarum Optimæ Ma-
 ter; gratulatur Tibi de muneribus suis ipsa
 Fortuna, gratulatur Fama; cui iam pridem
 cordi est, acceptam ex ore regnantis Filiaë tesse-
 ram OPTIMÆ MATRIS reddere per populos,
 adornare per ætates, per monumenta passim
 consecrare. Deus, qui senectam Tuam gloriâ læ-
 titiaque huius festi immensum beavit, ac ve-
 luti coronauit, propria velit hæc bona Filiaë,
 Tibi, Regiaëque toti domui: cuius incolumita-
 te, salus Sueciaë, non sine numine fatoque
 singulari fundatur. Atque hæcenus quidem,
 Tuam coronam, DOMINA, Deus homines-
 que studuerunt exornare: superest, vt Tuis
 Ipsa ornamentis faueas, gloriaëque immortalis,
 ad quam Te fata ducunt, auctoritatem præstes.
 Nihil attinet, vsitata enumerare nomina ma-
 lorum, quibus fortuna Regum & patet &
 sufficit. neque genium nostri temporis accu-
 sare conuenit, quod Principibus, veritatem,
 innocentiam, ceteraque præstantis imperii in-
 strumenta, inuidere ac tantum non suffurari

B

vide-

que splendoris successione nobilitanda posteritas promittitur. Applaudit pulcherrimo operum Tuorum humanus orbis: Teque ita legisse successorem è domo, iudicat, ac si ex omni Principum numero fuisset requirendus. Fuit hoc felicitatis Tuæ, inuenisse in propinquis, qui dignissimus esset; virtutis, non tanquam propinquum elegisse. Nulla Regibus interior aduersus quemquam necessitudo, quam cui virtus & amor Reip. auspiciū facit: optimique Principis iudicio non nisi optimum successorem destinari consentaneum est. Qualem cum Tibi Deus formasset, maximarum administratio rerum approbasset, noluit imperio tantam spem, Tibi tam illustrem gloriam, Principi tam nobile præmium diutius debere: sed representato statim Patriæ beneficio, sollicitam eorum prudentiam coarguisti, qui in successore nominando nec suis, nec alienis moribus credere audent. Effecisti, DOMINA, ut augusta coronæ Tuæ pulchritudo liberalius cerneretur, cum in contigua imagine fulgorem geminaret. quali fere inter sidera necessitudine, Sol nitorem suum Lunæ affundere, Luna Soli amat refundere. O quantos illa, ut sic loqui pergam, præcipuorum siderum coniunctio & societas, Sueciæ triumphos, quanta pollicetur beneficia? Erat hæcenus videre voluptatem, quæ in tertis nulla illibator; Filiam & Matrem sanctissime inter se amantes, accuratissimaque officiorum & obse-

& obsequiorum assiduitate, dulce cœlo spectaculum, nouum sæculo exemplum appa-
 rantes. nunc Tertium accedit pignus illustris-
 simæ necessitudinis; in alteram partem, adiu-
 mentum ferens; in alteram solatium gemi-
 nans; in vtramque; decus, gaudium & vnica
 pietatis affectum dispensans. Gratulatur Tibi,
 quantum est vbique Principum, ô Maximi
 Regum Coniunx, ô Reginarum Optimæ Ma-
 ter; gratulatur Tibi de muneribus suis ipsa
 Fortuna, gratulatur Fama; cui iam pridem
 cordi est, acceptam ex ore regnantis Filiaë tesse-
 ram OPTIMÆ MATRIS reddere per populos,
 adornare per atates, per monumenta passim
 consecrare. Deus, qui senectam Tuam gloriâ læ-
 titiaque huius festi immensum beavit, ac ve-
 luti coronauit, propria velit hæc bona Filiaë,
 Tibi, Regiaëque toti domui: cuius incolumita-
 te, salus Sueciaë, non sine numine fatoque
 singulari fundatur. Atque hætenus quidem,
 Tuam coronam, DOMINA, Deus homines-
 que studuerunt exornare: superest, vt Tuis
 Ipsa ornamentis faueas, gloriaëque immortalis,
 ad quam Te fata ducunt, auctoritatem præstes.
 Nihil attinet, vsitata enumerare nomina ma-
 iorum, quibus fortuna Regum & patet &
 sufficit. neque genium nostri temporis accu-
 sare conuenit, quod Principibus, veritatem,
 innocentiam, ceteraque præstantis imperii in-
 strumenta; inuidere ac tantum non suffurari

B

vide-

videtur. Iactauerit se terrarum alibi, perui-
 cax malarum artium impudentia. irrepererint
 in secreti Principalis penetralia; suas merces
 pro nobilibus gazis vendiderint; suos colores
 inter insignia imperii eminere cupiuerint;
 catenis seruilibus, tanquam ornamentis, ani-
 mas ad regnandum genitas irretire studuerint.
 Tibi, DOMINA, à teneris statim annis dete-
 xit has labe ac exosas inuisasque fecit, altio-
 ris, & inuolati firmitudo animi: detegetque
 ac profligabit porro ab oculis Tuis, melioris
 per Te vitæ conditor; cuius sacramento Te vi-
 dimus rogari, virtute inungi, gladio armari,
 vexillo instrui. His cœli regni que pignori-
 bus debetur vnicum aduersus insidias nullâ
 humana ope ceteroquin satis euitabiles, con-
 silium præsidiumque, Principis cum supremo
 Numine familiaritas. Nugantur enim, qui
 constantiam & immobilis animi perpetuum
 tenorem, à mortali principio arcessunt, studiis-
 que imputant ciuilibus. non est caducæ origi-
 nis illa fax, quæ igne non perimendo, lumi-
 ne non agitando, efficacia non diminuenda,
 ad similitudinem & naturam cœlestium sive
 siderum suosque natales, pertinaciter alleuatur.
 Fulgebit talibus flammis in perpetuum Co-
 rona Tua: nec septentriones tantum nostros,
 sed totum, quæqua patet, orbem illuminabit.
 Fulgebit; & ciuibus Tuis claritatem, regnis
 splendorem portendet. Fulgebit; & Principi-
 bus

pibus specimen æternitatis, nationibus felicitatis regulam præmonstrabit. Fulgebit, & iam nunc hisce studiis in umbra educatis, læto Regiæ voluntatis omine affulgebit. Ah! quid peto, DOMINA? quid me tantis rebus misceo? Deprehendit me Tuum lumen, præstri- & que officii, quod molior, facultate, dubitare me fecit, si forte satius fuisset, è longinquo benefica luce illustrari, quam emissos de proximo radios non ferre; atque in medio venerationis solennis opere, non voce, non animo satis competere. Non pœnitebit Te tamen, DOMINA, salutarem deficienti manum porrexisse; & ad fortius conandum, succumbentes suo oneri vires Regiæ indulgentiâ instaurasse. Næc indigna tuis titulis petimus, Æ REGNATRIX AVGVSTA, Æ BENEFICA CONSERVATRIX!

II.

Oratio,

ad

SERENISSIMAM REGINAM

*habita xxvii Decembris MDCLXIX.
die scilicet Natalitia Festivitate tertio, cum è Tem-
plo in Auditorium Gustavianum Academia Vbsa-
liensis concedere dignata esset. in qua de hymno
Angelorum genethliaco, eaque occasione,
de Poesi sacra disse-
ritur.*

Dumquam animaduerti, SERENISSIMA AC POTENTISSIMA REGINA, Tibi placere, vt verba coram Te, nouus ciuis ac seruus tuus facerem; optauì sane, vt mihi digna Tuis auribus; digna festo tempore, quod agitatur; contingeret oratio: in qua vel obsequium dicentis, vel electio argumenti, posset enitescere. nam vt Tuos nutus obseruarem, ab vltimis pæne Germaniæ finibus huc profectus sum; & sapientiam Tuam, qua licet, æstimanti abunde constat, nihil apud Te, nisi exquisitum ingenio, elaboratum opere, adornatum verbis (quarum nulla mihi rerum facultas est atque copia) afferri oportere. Sed quæ duæ res timorem animo curamque princi-

principio incutiebant, iis me subleuari, DOMINA, & in præsens adiutari sentio. siue Tuam virtutem cogitare, siue temporis reputare sanctitatem fas est. Quis enim nescit, quantam prudentiæ Tuæ partem constituat humanitas, & insita diuinæ cuiusdam indolis moderatio, quæ nec infantiam alloquentium aspernari, nec ignorantiam odisse, hæsitacionem vero vltro solet confirmare. vt prope modum credam, bene apud regias aures dicere, qui de bene dicendo minimum est sollicitus. Sollennium vero celebritas sacrorum, quibus per hos dies publica Ecclesiæ pietas occupatur, quamuis habeat res miraculo tremendas, mysterio arcanas, verbo ineffabiles; non excludit tamen simplicitatem admirantium, sed inquitat: nec balbutiendi conatum repellit, sed arrogantis eloquentiæ deprimit fiduciam. Primi sunt, qui nato in terris Deo, ad audiendum canticum nouum, quale humanis auribus nunquam auditum erat, excitantur, Pastores: primi non auditores modo felicitis miraculi, sed spectatores, imo præcones fieri iubentur. Vt magnum esse intelligerent, quod nuntiabatur, gaudium; quodam disciplinæ ordine ac per gradus, primo natum sibi Seruatorem cognoscunt: mox modulatis Angelorum carminibus ad prosperitatis tantæ arcana stimulantur: inde, accedunt propius, salutis suæ pignora oculis vsurpant, contrectant manibus, denique correpti spiritu gaudii nuntiati,

fuit, pãnduntur oracula veritatis, finiuntur
 moduli sapientiã, numerantur incrementa sa-
 lutis. Quamquam, quid describere conor virtu-
 tem, supra omnis eloquentiã vocabula consti-
 tam, quãque vna & sola est sui ipsius inter-
 pres? Tua, DOMINA, cœlo cognata mens,
 diuinisq; per pietatem proxima instinctid-
 nibus, ex illis quã dicam, satis intelliget, quã
 dicere nequeam: veniaque & indulgentiã
 isthãc qualiacunq; minime subtilium ru-
 dimenta cogitationum, quod sæpius orandum
 mihi video, dignabitur. Quotiens ergo in-
 tremendum illud æternæ arcanum sapientiã,
 cum veneratione summa ac demissione animi
 intuebar, offerebat se interius quoddam Dei
 cum sacratis mentibus commercium; quas
 non tantum vt benignus hospes habitaret, sed
 vt ignea æternaque vis, efficaci, nec morta-
 lium vel voce, vel sensu, æstimando motu, suã
 sanctitatis mysteriis imbueret, sui amoris flam-
 ma succenderet, suã virtutis spiritu agitarèt,
 suã fœcundaret totas ac impleret bonis gra-
 tiã! Hinc videbam emergere, salutes coh-
 citati pectoris impetus, emicare pietatis accen-
 sã fulgura, oriri denique carmen maius car-
 mine: in quo syllabã omnes, vt sic dicam, spi-
 rarent, verba procurrerent, oratio non tam
 diceret quam ageret. Iam Moses aliquis, ple-
 nus hoc spiritu, qui Poëtã diuinum facit, qui
 Poëta ipse est, coram cœlo & terra, coram
 vniuerso rerum, miracula Dei in oculos, in
 aures,

aures, in animos humani gentris, summa cum maiestate, nec minori cum terrore inculcabat. Vocem Domini, vocem tonitruï repræsentabat carminis indoles: qua orbis concuteretur, sylvæ trepidarent, homines metu obtorpescerent. Iam Iobus aliquis, astra matutina loquebatur, recessus naturæ ac vires excutiebat, terrebat impios, semet ipse cum suis committebat afflictionibus veluti prælio: in quo dum militat, dum pugnam sustinet, aut profligat, aut mutat, aut detrectat; ingens præbuit spectaculum vincens in succumbente Spiritus, quo incaluerat, ut pugnaret, quo conualuerat, ut resurgeret. Iam Davidis alicuius anima, cum illo animaretur Spiritu, qui in primordio mundi aquis incubabat, qui congesta rerum semina in frugiferæ facultatis seriem fecundabat, qui in medio Sanctorum, animos hominum in harmoniam, harmoniam in carmen, carmen in cantus temperabat: quid non assequeretur magnitudine cogitationum, quid non imitabatur affectu, quid non repræsentabat lyra? Evolabat in sublime cum aquilis, æternoque Soli suos approbabat fortis: audiebat iubila angelorum in cælo sonantia, atque in terris ea, quadam quasi vi reciproca, reddebat, resonabat, æmulabatur. nunc elementa, tempestates, terras, maria, montes, valles, dies, noctes, totam cum sua familia naturam aduocabat; ut Deum laudarent, Deo exultarent; Deo mouerentur, Deo quiescerent; Deo gauderent, Deo trepidarent, modo in-

nuntiati, gaudii decantati, gaudii perspectati, in officia gaudentium ac nuntiantium plena pietate properant, & quodammodo de pastoribus Euangelistæ rediguntur. Fiunt hodie, quæ sunt heri facta, circa eum, qui & heri & hodie, fuit & est & erit, vnus semper, vnus vbique, vnus omnia. Sonat adhuc in auribus nostris vox beati carminis, quo cœlestes chori *Deo gloriam, terris pacem, hominibus bonam voluntatem* siue gratulati, siue precati sunt. Ex hoc argumento, quod non sapientia profunde meditantis, non calamus velociter scribentis, exequi potest, ritu pastorum simpliciter cogitantium fortean licebit nobis aliqua repetere. Certe, si hoc me solatio pateris acquiescere, **DOMINA**, audebo sermonem ingredi de sacra & diuina illa Poësi, cuius specimine, venerandum angelorum carmen, inter tot alia cœlestia monumenta, eximie æstimari debet. Neque alienum fuerit, opinor, Principi, sacris præcipue nunc operanti, omnis cæremoniæ religionisque formulam acclamare. & in secessu Academico, nihil contra strepitum aulae magis decore auditur, quam illius quietis iucunditas, cui eximias Deoque denotas mentes cœlestis musicæ concentus attemperat. nam de ingenio Tuo, **DOMINA**, ad poëticæ & musicæ, id est, secretioris ac perfectioris virtutis congruentiam adornato, reuerentius tacuero, quam dixero. nisi quod oratio mea, aliquem sibi

sibi constantis atque consentientis naturæ habitum, quatenus materiæ nequit consonare, à contemperatissima indole Tua mutuabitur. Solent Poëtarum doctissimi originem suæ artis operisque ad Deum referre auctorem, neque alio quàm cœlesti se incallescere spiritu, vigere motu, rapi affectu, quotiens numeris illigari sapientia amat, arbitrantur. neque in tali mendacio, nihil veri est. Quod enim modo Apollini & Musis, modo deorum dearumque aliis vana persuasione tribuitur, quin reuera diuinæ opis sit, atque illum consensum concentumque, illam, quæ feliciter Græce dicitur, harmoniam, quodam diuinitatis simulacro in natura rerum, in artium genio expressam, consequatur, ne dubitare quidem fas est. nisi quod sanctitatem huius officii varie corrumpi videmus, ignorantia, errore, deprauati libidine animi. Quorum nihil vsu potest venire in Poësi, quam cum perfectionis nota ac excellentiæ, cœpimus vere ac prorsus *sacram* appellare: ab ipso scilicet sancto profectam Spiritu; in mentibus sanctorum hominum aut angelorum, tanquam in temperatis ad cœlestem harmoniam organis elaboratam; in illustrissimis Sanctarum Scripturarum monumentis, velut in tabulis, omni auro, omni cedro, longe pretiosioribus descriptam atque promulgatam. Hæc est illa vis diuina, quæ, vbi mentes sibi dicatas, suo lumine illustrauit, sua agitatione impulit, sua congruentia composuit,

suit, panduntur oracula veritatis, finiuntur moduli sapientiae, numerantur incrementa salutis. Quamquam, quid describere conor virtutem, supra omnis eloquentiae vocabula constitutam, quaeque una & sola est sui ipsius interpretis? Tua, DOMINA, caelo cognata mens, diuinisque per pietatem proxima instinctibus, ex illis quae dicam, satis intelliget, quae dicere nequeam: veniaque & indulgentia isthaec qualiacunque minime subtilium rudimenta cogitationum, quod saepius orandum mihi video, dignabitur. Quotiens ergo in tremendum illud aeternae arcanum sapientiae, cum veneratione summa ac demissione animi intuebar, offerebat se interius quoddam Dei cum sacratis mentibus commercium; quas non tantum ut benignus hospes habitaret, sed ut ignea aeternaque vis, efficaci, nec mortaliū vel voce, vel sensu, aestimando motu, suae sanctitatis mysteriis imbueret, sui amoris flamma succenderet, suae virtutis spiritu agitarer, suae fecundaret totas ac impleret bonis gratiae! Hinc videbam emergere, salutes concitati pectoris impetus, emicasse pietatis accensae fulgura, oriri denique carmen maius carmine: in quo syllabae omnes, ut sic dicam, spirarent, verba procurrerent, oratio non tam diceret quam ageret. Iam Moses aliquis, plenus hoc spiritu, qui Poetam diuinum facit, qui Poeta ipse est, coram caelo & terra, coram vniuerso rerum, miracula Dei in oculos, in

aures,

aures, in animos humani gentris, summa cum
 maiestate, nec minori cum terrore inculcabat.
 Vocem Domini, vocem tonitruï repræsentabat
 carminis indoles: qua orbis concuteretur,
 sylvæ trepidarent, homines metu obtorpesce-
 rent. Iam sobus aliquis, astra matutina lo-
 quebatur, recessus naturæ ac vires excutiebat,
 terrebat impios, semet ipse cum suis commit-
 tebat afflictionibus veluti prælio: in quo dum
 militat, dum pugnam sustinet, aut profligat,
 aut mutat, aut detrectat; ingens præbuit spe-
 ctaculum vincentis in succumbente Spiritus,
 quo incaluerat, vt pugnaret, quo conualuerat,
 vt resurgeret. Iam Dauidis alicuius anima,
 cum illo animaretur Spiritu, qui in primordio
 mundi aquis incubabat, qui congesta rerum
 semina in frugiferæ facultatis seriem fecunda-
 bat, qui in medio Sanctorum, animos homi-
 num in harmoniam, harmoniam in carmen,
 carmen in cantus temperabat: quid non asse-
 quebatur magnitudine cogitationum, quid
 non imitabatur affectu, quid non repræsentabat
 lyra? Evolabat in sublime cum aquilis,
 æternoq; Soli suos approbabat fœtus: audiebat
 iubila angelorum in cœlo sonantia, atque
 in terris ea, quadam quasi vi reciproca, redde-
 bat, resonabat, æmulabatur. nunc elementa,
 tempestates, terras, maria, montes, valles,
 dies, noctes, totam cum sua familia naturam
 advocabat; vt Deum laudarent, Deo exulta-
 rent; Deo mouerentur, Deo quiescerent;
 Deo gauderent, Deo trepidarent. modo in-

tra se collecta vel amore Dei sui flagrare, vel desiderio liquefcere, vel complexu adstringi voluit. modo plena Spiritu, à quo exulare interim videbatur, circumibat per plateas, & plangebatur; sedebatur in tecto, vt passer solitarius, & marebatur; voluebatur in lecto, & lacrymarum imbre madefiebat. gemebatur, cum columbis; minurriebatur, inter palumbes; inter noctuas, vagabatur; inter ipsas terribiles belluas, inusitato summæ consternationis sonitu, cum leonibus rugiebat. Has edoctus voces, Patris carmen continuauit Filius: cuius canticum, summa canticorum, decus canticorum, canticum denique canticorum merito appellatur. Quid hic familiaris Spiritu, quo diuinus Poëta incalescit? Sponsus est, quid felicis anima, quæ commercii tam beati secreto gaudet? Sponsa est. amat Sponsus; liquefcit Sponsa: loquitur Sponsus; Sponsa recreatur. Quærit vt absentem, qui vt semper præsens esset, Sponsus dici voluit. inuenit, vt quærat: vt inueniat, quærit. currit Sponsus: Sponsa, vt currat, trahitur. Quid non affectuum, quid non artium, quid non lusuum, ille amor habet, quo nihil sanctius, nihil amicis, nihil fragrantius? Denique panditur cubiculum illud nulla humana ope factum: in quo inter oscula caritatis, sanctitatis, salutis, nuptiæ nullo fine terminandæ celebrantur. Neque adhuc cessat diuina Poësis: cuius in æternitate vsus consummabitur. hic, inquam, audietur, indefecta angelorum voce decantandum carmen, quo

quo æterna & ingens Dei Sanctitas, cuius caractere summum quondam sui populi sacerdotem insigniri, cuius maiestate templum nomini suo extructum consecrari, cuius spiritus pectora seruatorum suorum impleri, linguas gubernari, carmina concinnari voluit; per choros, per interualla, per concentum, trina vi, trina suauitate, sempiternum deprædicabitur. Inter hæc diuinæ sacratissima Poëseos mysteria dum versor, fas erat respicere ad humanorum operum carminumque specimina, & an simile quicquam, vel Græcorum rotunditas, vel Latinorū eruditio haberet, exquirere? Consideranti ergo grauitatem Pindari, metienti numeros Flacci, annotanti quicquid in Homero inimitabile, in Virgilio exactum, in ceteris perfectum vulgo celebratur: plenissima fides facta est, nihil posse reperiri, quod vel incomparabilem labii sancti profunditatem, vel compositionis spiritum, vel apparatus magnificentiam, vel varietatis artificium attingeret, nedum adæquaret. Licet enim in humana quoque Poësi animaduertentem aliquid diuini beneficii & artificii: nullo id tamen modo poterat comparari cum carminibus, quæ à præsentissimo Spiritus diuini magisterio suum spiritum & vigorem; ab ipsa sanctissimæ veritatis indole suam quandam maiestatem acciperent. Etiam de numeris & metro, quod varie alii texunt, alii retextunt, ita sentiebam: non tam pedum dimensione defini-

niri,

niri, quam pietatis sensu, quanta sit in numeris sacris harmonia, quanta vis, percipi oportere. neque enim alium in toto hoc negotio tulerim iudicem, quam qui Spiritu eius Poëtas, quam legit, incalescat; qui carminis non argumento minus, quam structura moueatur. cum præsertim illud eximium ac singulare hæc Poësis habeat, ut animos à terris & viliorum cura rerum subductos intime afficiat, purget, rapiat, incendat, contineat, atque in ipsa, ut sic loquat, carminis metra dulcissimis vinculis innectat. Nulla vitæ fors, nullus temporum status est, nullus fortunæ casus, cui non leuamentum inde aut adiumentum accedat. omnes animarum affectus temperat, omnia pietatis momenta dispensat, omnem diuini commercii disciplinam instillat, domina mentium, magistra religionis, officina gratiæ. Verum enim uero satis animaduërto, unde mihi recedendum sit, si velim progredi; atque, ad quid præuertendum sit, si exorsa suum debeant finem indipisci. Properat enim oratio mea ad æternum, nec minus tamen huic festo solenne angelicarum mentium carmen: cuius imago Prophetæ per reuelationem, exemplum Pastoribus per communicationem innotuit. Audiamus choros alternantes, resonantes hymnos, odas tripartitas. *Sanctus Dominus*. cuius gloria ante sæcula, omnibus sæculis argumentum fecit: cuius in formando homine sapientia, in seruando bonitas,

nitas, illustribus operibus, inusitatis miraculis,
 venerandis mysterijs continuata, cælum gau-
 dio, orbem salute repleuit. *Sanctus Dominus
 Deus exercituum: pleni sunt celi & terra gloria
 eius. & dicat omnis militia cælestis: Gloria in
 excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bona vo-
 luntas. Sanctus Dominus.* qui violatam ab hu-
 mano genere sanctitatis suæ imaginem, indi-
 ctum nomini suo bellum, non excidio finiuit,
 sed misericordia reconciliavit: qui profanæ
 infirmitatem naturæ, sanctissimæ necessitudi-
 nis commercio repurgavit, & in possessionem
 bonorum, quæ soli videbunt sancti, restituit:
 quicum terra cælum, cum homine diuinita-
 tem æterna pace copulavit: *Sanctus Dominus
 Deus exercituum: pleni sunt celi & terra gloria
 eius. & dicat omnis militia cælestis: Gloria in
 excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bona vo-
 luntas. Sanctus Dominus.* qui discordes sibi,
 discordes vniverso rerum mortalium mentes
 consensione purissima colligavit: qui amores,
 gratias, virtutes, in decus & honestatem huma-
 ni generis instauravit: qui cælestium sensu
 munernum pignorumque, seruatæ denuo ter-
 ras imbuit: *Sanctus Dominus Deus exercituum:
 pleni sunt celi & terra gloria eius. & dicat omnis
 militia cælestis: Gloria in excelsis Deo, & in terra
 pax, hominibus bona voluntas. Bona voluntas,
 pacis tutela, Dei gloria: Pax, gloriæ Dei sacra,
 bonæ hominum voluntati auspicata: Gloria,
 plena pacis, plena benevolentix muneribus.*
 Gloria

Gloria sancta, Pax sancta, Benevolentia sancta:
 quia *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exer-*
cituum: cuius gloria sunt pleni celi & terra. &
dicat iterum militia cœlestis: Gloria in excelsis
Deo, & in terra pax, hominibus bona voluntas. Vix
 attinguntur, **SERENISSIMA DOMINA**,
 quibus immorari deberem, si materiæ, si tem-
 pori obsequendum esset. Quis enim dubi-
 tet, quin auribus Tuis vix gratum sit carmen,
 sapientiæ formulam, felicitatis summam, fe-
 stiuitatis sollemnis lætitiâ, & Tui insuper sæ-
 culi fortunam, sanctissima rotunditate com-
 plexum? An aliud nuper publicis supplica-
 tionibus argumentum, Deus & Tu decreui-
 stis, **DOMINA**? Ille Pacem Tua opera desti-
 nauit orbi, qua nulla post Augustam pacem,
 nascenti in terris Christo sacram, in memoriis
 rerum occurrit illustrior, amplior, gloriosior:
 Tu, vt oblatam tam potentibus auspiciis sæculi
 Augustei consuetudinem pari animo fatoque
 impleres; angelici muneris imitatrix, Deo glo-
 riam cecinisti, terris pacem promulgasti, ho-
 mines bona voluntate imbuiisti. ex quo intel-
 ligi potuit, necessitudo Pacificæ Reginae cum
 Christo Pacis Principe. cuius anniuersario
 Natali, nuper Natalem Pacis, multa cæremo-
 nia celebratum, certantibus quasi cum ange-
 lici carminis argumento, hominum studiis
 applausibusque, præludere iussisti. Gaude-
 bunt semper tua consuetudine, **Serenissima**
DOMINA, cœlestes, illi Spiritus: siue, cum
 Tuis

Tuis itineribus comites ibunt, siue cum opetibus adiutores, virtuti fautores, securitati custodes præsto erunt. sed nunquam libentius suos cum Tuis sensus coniungent, quam ubi longam fatorum Tuorum seriem, quotannis in posterum vel claudet vel ordietur illud carmen, quo lætius nullum inde à primordio sui muneris ac diuinæ Poëseos cantarunt aut cantabunt. Animaduertis, DOMINA, me trahi in cogitationes, nullam in præsens explicationem habituras, id quod & alias mihi accidere sentio, quotiens de regia maiestate tua, de regia virtute, de fatiis regiis in piam reuerenter meditationem me intendo. Equidem statim Poëtis quiddam simile patior: commouetur animus, incalcescit, rapitur, & sentit aliquid altioris auspicii, cui se permittere, impense concupiscit. sed in ipso conatu (siue is nondum ematuruit, siue naturæ humilitas attolli vetat altius illos motus) retardari soleo atque cohiberi. itaque ad simplicitatem illam redeo, cuius exemplum semel orationi meæ subsidio comparatum volui. Et nunc iterum, ne quis putare possit, nefas esse, de sublimibus humilia, de grandibus tenuia loqui, ecce Tibi carmen vere excelsum, vere augustum, quod Virgineo ore, Spiritu autem diuino decantatum, omnis incrementi fastigiique summam & laudem, elogio modestiæ ac demissionis animi definit. Nuntiauerat & fecerat Deus ingentia, & mira, & noua, Virgini Deiparæ, quibus magnifice celebran-

lebrandis intenta, *humilitatem suam Deo cordi fuisse, neque alios potius, quam humiles diuinitus extolli*, suauissimo orationis compendio argumentoque cantillat. ô quam excelsa est humilitas carminis, cum que nulla comparari Poëtarum grandiloquentia potest ! quam illustris est simplicitas verborum, quæ discenda pueris, meditanda sapientibus, diuinus Scrip-
tor commendauit ! Sumet ex his vocibus paulo post eminentis materiam hymni, in natiuitate Prophetæ Filii factus Propheta Pater: atque libertatem, præsidium, fiduciam, honestatem, partu virgineo quæsitam, ac in humanum orbem diffusa, prædicabit: adeoque per hæc, ante angelos, sed cum angelis, *Deo gloriam, terris pacem, hominibus bonam voluntatem*, asseuerabit. Nam ad istam incomparabilem poësin nobis semper redeundum est. quam, sicut quotidiano religionis officio & sollennibus precibus, principium dicam an clausulam, siue potius summam, pie Ecclesia ac prudenter accommodauit: ita nos orationis nostræ occasionem simul statuemus atq; complementum.

Tempus sane monebat, vt sacræ Poëseos maiestatis, quia ad Reginam loquor, ex cithara aliqua Regia sese promulgaret: cum præsertim ignorationem regii muneris causari non possit, qui Tuum, DOMINA, exemplum intuetur. Eminent in Te vndique, sua compositi serie, regalium laudum tituli: quos sola rite explicat, sola rite commendat Diuina

Poësis

Poësis. Hæc lucet, hæc coruscat, fulgentissimis istis luminibus: quæ cælo missa, Regias origines, Regias dotes, secreto munere intime persignant, publicoque spectaculo longe lateque ostentant. Hæc, vel vaticinatur vel interpretatur Tibi amores, quibus indolem Tuam; fauores, quibus maiestatem Tuam; delicias, quibus virtutem Tuam, à prima infantia formare, tueri, complecti, secum denique coniungere, ac æterno fœdere deuincire, ille summus, qui Reges facit ac regit, ille Tuus, & Rex & Deus destinauit. Hæc, solio Tuo commercia cæli, munimenta fatorum, ornamenta gloriæ pollicetur. Hæc designabit veritatem sententiis, formulam verbis, compendium disciplinæ, qua illam regii magnitudinem animi, illam sapientiam, illam moderationem atque clementiam, illam humanitatem atque continentiam, non ex artificio adulatorum, sed ex pietatis officio, in Te omnis ætas venerabitur. Sed ab hac argumenti parte, ingenii mentenitas pridem non dehortatur modo, sed abstrahit: nihilque ad excusandam orationis balbutiem præsidii relinquit, nisi sola breuitas impetrandæ titulus veniæ allegetur. Forte autem fiet, SERENISSIMA DOMINA, si rudi ac indiferto sermoni ignoueris, vt aliqua in nobis facundiæ scintilla, Tua humanitate suscitetur. Ita Te DEUS seruet, ô gloria regnorum, ô sidus terrarum, ô admiratio sæculorum, REGINA AVGVSTA, TRIVMPHATRIX, PACIFICA!

C

Oratio

III.

Oratio

in auspiciis anni MDCL.

habita die III. Ianuarii,

ad

SERENISSIMAM REGINAM
Sueciæ, cum altera vice Auditorium
Gustavianum præsentis suæ splendore
illuminaret.

SERENISSIMA AC POTENTISSIMA
REGINA, DOMINA MEA CLE-
MENTISSIMA.

Vspicati sumus annum, si præterita respicimus, insignem complemento; si futura meditamus, salutarem omine, nobitem principio, fortunæ singularis pignoribus gloriosum. Quicquid vel superstitionis ingenio fictum, vel pietatis industria repertum, vel prudentiæ rationibus deliberatum, olim vel hodie, circa solleinnia annui temporis auspicia, in argumentum humanæ sollicitudinis aut studii inualuit: ea omnia, partem nunc magno animo spernere, partem felici compendio lucrari fas est. Tuus, DOMINA, conspectus, omnem nobis officii fatique & formu-

formulam & summam repræsentat. Siue enim rerum initiis aliquid non vani augurii inest; quid non Vbsalia sibi de hoc polliceatur anno: cuius primordia, in vtroque, Religionis & sapientiæ templo excelsissimus Regiæ præsentia splendor, tanquam tutelaris numinis auspicio consecrauit? Siue grates laudesque Deo habere, ac vota nuncupare par est; Tua nobis merita præsto sunt, DOMINA: quorum & magnitudinem publica pietate veneramur, & perpetuitatem prece sollenni exposcimus. Quæ, vt recte à nobis atque ordine peragantur, non aliunde forsitan procedere orationis debet series, quam vnde grandia publicarum momenta rerum in suos necluntur articulos, & nouorum celebritate euentuum disponuntur. Absoluet hic annus partem alteram sæculi, in quod Fortuna contulit mutationes rerum insignes, varios casus imperiorum, discrimina gentium, vicissitudines fatorum, quibus Europa vsque ad summum periculi intremuit. Sedes fatalibus motibus, amplissima terrarum Germania placuit. quam ipso corporis late fusi contextu discordiis opportunam, ab initio statim sæculi lacefferant, inde turbauerant, denique iam fere in ordinem redegerant, vehementis nescio cuius prudentiæ consilia, quæ sibi Europæ nationes ex æquo timenda pridem est quod iudicarunt. Adolescebat iam sæculum, inter immodicos amorum præpotentium successus: neque

aliud superesse videbatur, quam is casus, quem Germania semper pretio, pactione, sanguine à suis ceruicibus redemerat. Dormiebat hoc temporis, neque parietis vicini incendium ad se pertinere credebat Gallia. cognatæ gentes reliquæ, incertis casuum, quæstuosam quietem; fidei & speciosis consiliis, ambitionem suam facile prætulērunt. De Suecia, plerisque nihil in spem, nihil in metum venerat. quam Deus interim domi pacatam, generosis consiliis instructam, Heroë maximo gubernatam, in vertendi cardinis subsidium, & nouas fortunæ vices excitauit. Ingressus igitur vicesimo abhinc anno Germaniam Gustauus Magnus momento temporis faciem rerum immutauit, admirandisque virtutis ac felicitatis profectibus, Suecorum gloriam & sociorum libertatem cæpit asserere. donec in medio ætatis flore ac victoriarum cursu interceptus, iterum Fortunæ reliquit spatium deliberandi miserone interitu, an seruitute partis succumbentis, bellorum Germanicorum finis decerneretur. Sed iam pueritiæ Tuæ, SERENISSIMA DOMINA, mox adolescentiæ auspicio, armorum Suecicorum virtus, fortunam publicam ita sustinebat ac librabat, vt bello quantumuis magno & anticipi vel hostium iudicio suffectura crederetur, ni pace conciliarentur, qui armis proffigari non poterant. Traxit ea consultatio complures annos: neque Mineræ olea adhuc proue-

prouenisset, nisi obiecta ægide & vibrata fortius hasta, ab insidiantium odiis defensa fuisset atque emunita. Quantis autem per hæc tempora accessionibus, in solenne sæculi argumentum iuerit nomen Sueticum, non potest sine apparatu verborum explicari, aut citra comparationem priorum temporum intelligi. Est equidem iam inde ab antiquo septentrionis huius populis familiare, contundere superbas opes, peragrarè orbem victoriis, annos triumphis numerare: sed aut vehementer fallor, aut imperitus rerum est, qui priora cum præsentibus conferendo non animaduertit, hoc sæculum dedisse, quod maioribus nulla ætas contulerat. cuius rei cum in oculis testimonia versentur, demonstratione verborum abstinendum iudico. interrogare tamen prudentiores velim, an recte sentiam de iis, quæ obiter conabor delibare. Gothorum quidem veterum terrorem, successus armorum in orbem diffudit: sed sub ea æstimatione & verenda auctoritate, qua hodie inter magna sæculi nomina eminet, nunquam in ciuilem famæ publicæ formulam iuit Suecia. Gerebantur sane ingentia bella: sed quæ cum Germanicorum bellorum gloria, nec causis nec partibus nec consiliorum grauitate queunt contendere. tum autem, foris victores, domi sæpius diminuebantur: rebus, nunc turbatis, nunc neglectis longinquam felicitatem lucentes. Noua est, atque huius

xui propria commendatio, quod externis bel-
 lis, domesticaque disciplina ex æquo attolli
 rempublicam vidimus. Pax denique Ger-
 manica, quid non singulare, quid non admi-
 randum habet? Hanc ego æternam Suedici
 nominis adoream, qua hoc sæculum propi-
 tii numinis fauor coronauit, dum intueor,
 vix tempero mihi, quin prodigia tanti boni
 stilo signem. - Ventum erat diuturnitate bel-
 landi ad illud tempus, quo deflagrasse pridem
 furoris Martii vehementia, consilioque & ra-
 tioni plus, quam antea, reliquisse loci vide-
 batur. Sed successerat acerbitati, tenax pro-
 positi semel capti voluntas apud eos, qui pa-
 cem semel bello mutatam cupiuerant, ac po-
 tentiæ studium; quod citra vltimam necessi-
 tatem exuere, ignauum, & magnis fastigiis
 turpe habetur. Hinc multum temporis ope-
 ræque infusum, donec, vt Pacis conditio-
 nes tractarentur, impetrari potuit. hinc in
 deliberatione instituta, miræ ambages, inuo-
 lucra, diuersa, sæpeque sibi ipsis aduersa con-
 silia. Nec in ipsa re parum erat perplexæ dif-
 ficultatis; inter tot nomina partium, & discre-
 pantes suæ cuiusque vtilitatis rationes. Fa-
 ciebat omnia terribiora metus & calamitas
 eorum, quorum salus ac libertas iam non pro-
 priis nitebatur auspicijs, sed vt materia belli
 inter alienas manus vertebatur. Hos suspi-
 cio equidem & timor, vt euentus decernit,
 sed, vt tum res erant, prudentia potius in eius-
 modi

modi fere cogitationes egit, vt Pacem Suecis serio posse cordi esse desperarent. Quid enim? non diffidendum quidem, grauitati & candori Sæcorum, sub oculis totius Europæ, in publico quasi theatro, ista asseuerantium: sed inter recepta publice simulationum ambigua, simplicitatem, quæ mutuum facientibus debetur, non tuto semper loco esse. præsertim cum bellum inter quotidianas pæne victorias, & omnes rationes militares etiam in longum ordinatas, Pace vtilius videri posset. Auxit hanc opinionem plurimum, Bauaricæ Bohemicæque militiæ prouentus: qui aduersariorum fortunam non parum concusserat; Suecis autem instrumenta & vias ad summam rerum expediendam demonstraerat. In promptu erat speciosus titulus ex moribus temporum. in tota quippe de Pace deliberatione, modo hos, modo illos, consilia & animum ex fortuna sumere, ac subinde commutare, vulgatissima querela arguebat. Verum, quod humanis consiliis impeditum ac inexplicabile videbatur, Tui muneris operisque esse, SERENISSIMA DOMINA, Optimus Maximus Deus voluit. Tu cum spe metuque Germanorum ita transegisti, vt eadem opera Deo Tuam mentem agitanti obsequium, orbi vniuerso magnitudinem animi, sæculo incomparabilem fortunam approbares. Dedisti pacem, quo tempore speciosissima danti esse posuit. Vicisti non minus pactionis fide ac grauitate,

uitate, quam debellato quancocunque felicibus armis prælio. vicisti genium æui: cum iam pridem eas pacis priuatim, vtilissimæ illecebras contemfisti, quæ à patrociniî sanctitate simul, & à commodis sociorum Te auocabant. Vicisti, quod difficillimum est, Te ipsam: omni cupiditate ac immoderato ardore, qualem bellorum successus gignit, intacta aut maior. Ergo Te Pacatricem sæculi, eorum, qui seruati sunt, pietas; eorum, qui reconciliati sunt, integritas; eorum qui socia ope adiuti sunt, fides loquetur in populos, celebrabit in ætates, prædicabit ad posteros. Et quandoquidem eadem contentione perficis diuinum opus, qua cœpisti; magnisque hætenus laboribus, Pacis fiduciam, à nouis subinde periculis & intertrimentis emergentibus, munis ac firmas: hic annus in primis, **DOMINA**, fundatæ quietis publicæ iam certus ac securus, sacro capiti Tuo coronam parat, non magis regiæ sanctitatis insignibus conspicuam, quam prudentia tempestiue ac gloriose pacandi imperii eminentem atque singularem. Sed hoc Septentrionis Palladium, in quo tot populorum fata vel consummare vel custodire Deus destinauit, meditabitur in posterum, quibus elogiis colat, sapientia: certabitque augustus annalium labor, quo sit honore in templo Memorix dedicandum, pignus æternitati pacis, regnorum disciplinæ, temporum gloriæ sacrum. nobis, rudiore filo per-

tenden-

texendam est, quod cœpit institui: atque adeo
 nunc augurandum, quid in posterum nobis
 hic annus portendat aut promittat. Sicut
 enim, qui spacia locorum & interualla oculis
 metiuntur; aliquem sibi statum componunt,
 vnde procedere rectius aut amplius diffundi
 contuentis acies possit: ita, qui diuinandi pru-
 dentia res futuras speculantur, tale suis cogi-
 tationibus principium accommodent oportet,
 quale vel respiciendi opportunità, vel
 prospiciendi facultate momentis vtrinque
 potentibus, rerum temporumque euentus
 perficiat vel connectat. id quod de anni hu-
 ius, quodammodo sæculari celebritate omnes
 agnoscunt atque sentiunt. Fullerunt Sueciæ
 sereni sæpe soles; atque, si præterita reuolue-
 relubet, præscripserunt sibi annales huius po-
 puli & inseruerunt laureata passim elogia ac
 miniata ornamenta. Veneramur ergo ite-
 rum illustres maiorum animas: neque glo-
 riam, distinguendis insigniendisque prioribus
 sæculis fatalem vel obliuiscimur, vel dissimu-
 lamus. At vero huius anni, incomparabilis
 profecto fors est: quem, confectis maximis
 difficillimisque bellis; reddita & constabilita
 potissimis Europæ gentibus libertate, religio-
 ne, pace; prolatis finibus, firmatis fœderibus,
 adiunctis amicitiiis; nouæ temporum felici-
 tati ordiendæ proprium destinatumque, in
 fastos patrios, titulo auspicioque heroico,
 Fortuna Regia inferet, æternitatique Suedici

nominis consecrabit. Quousque autem ista felicitas sit processura, temerarium forte fuerit coniectare, nisi partim certa rerum pignora nos de futuris confirmarent, partim exempla omnis memoriæ electissima erudirent. Habemus Principem, omnibus ingenii dotibus animique artibus, quibus Deus maxima imperiorum fastigia vnquam condidit ornauitque, instructissimam. Donec hæc rebus Suedicis moderabitur, vt semper in incremento virtus Regia, ita semper in profectu fortuna reipublicæ erit. Destinari porro cœlesti tantæque molis capaci animæ, summam omnis præstantiæ sortem, præter assidua documenta, vel G V S T A V I, in eiusdem operis auspiciâ diuinitus adornati Herois magnitudo euincit. vltra quam licet ascendi potuisse mirum est, verissime tamen in nostros Principes, si sexus ex parte mutetur, conuenit, quod in similis fortunæ exemplo Poëta de Julio Cæsare & Augusto extulit:

— *Ille videns Nati bene facta fatetur
Esse sui maiora, & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quamquã vetet acta paternis,
Libera fama tamen nullisque obnoxia iussu,
Inuirum præfert, vnaque in parte repugnat.*

Monet nos Augusti mentio, vt intelligamus, non procedere fere vltra id quod summum est, regnorum sortem. Neque enim, collocatam ab Augusto in optimo statu rempublicam Tiberius, pari fortuna continere; neque Alex-
andri

andri ad summa prouecti fatum, quisquam potuit consequi. Et si ad magna itidem, sed minora prioribus, veniendum est; non fuit, qui Constantini Magni, non fuit, qui Caroli Magni, ut regnum, sic merita & facta hæreditate cerneret. Quandoquidem ergo in salute sacrati illius capitis, quod libentius deuoti obsequio animi veneramur, quam feliciter infacundæ orationis præconio laudamus, fortunæ publicæ maiestatem acquiescere nouimus; æquum est, ut bonis ipsi nostris faueamus, pietate, scientia patendi, virtute, & prudenti sollicitudine. Nulla fuit gens tam aliena à religionis sensu, quin prece sollenni, conceptisque votis Principis sui salutem diis, quos colebat, efficaciter commendari crederet. & Romanis hic ipse mensis, prædie Nonas, qui in diem crastini conuenit, in eam rem sacer erat. Nobis præsentior pietatis ratio, fiducia certior, in æterni Numinis mandato promissoque, cottidie dictat vota, & bona verba, quibus Optimæ Principi salutem, vitam, gloriam non precemur modo, sed impetremus. CHRISTINA, Deo dilecta, Viue. Regna, Perenna! CHRISTINA, Deus Te dedit; Deus Te seruet! Simplici verbo defungor, in te, quæ animorum potius ardore studioque, quam vocum formulis, à Deo, & nunc sollenni tempore loquæ, & deinceps nullo non loco ac tempore, exoranda est. Præcipuum hoc & priuum in futuram felicitatem auspici-

cium,

cum, omnis bonæ artis, omnis boni moris studium atque diligentia, vltro coniequetur. Cuiusmodi nullum sane reipublicæ tempus sit, quod carere possit honestis & ad publicum decus pertinentibus studiis, plus tamen est, quod perductæ ad summum æui felicitas expostulat. Nam, & Deus in experimentum virtutis ac constantiæ, sua mortalibus munera elargitur; & cum magnitudine imperii crescunt curæ, ampliantur labores; neque vel subsidia rerum vel ornamenta, nisi cum profectu tractari fas est. vbique tenerior fortunæ publicæ sensus; & prudentior ciuilibus officii interpretatio; & administratio negotiorum desideratur sollicitior. Quicquid denique non est plenum conuenienti dignitate, sollerti consilio, strenuo tractatu, non est huius sæculi: quod ignauos & vitiosos, nequaquam inter sua nomina numerat. Quid? quod inuidia mille oculis in aliena comoda vigilat: nec quisquam magnas opes quæsiuit, quin eadem opera potentes inimicos inueniret. quorum quo occultiora sæpe sunt odia, hoc periculosius dato tempore erumpunt. Postem enumerare præclaros populos, nobiles respublicas, in quas nihil iuris res aduersæ habuissent, si secundarum rerum copiam, & suæ fortunæ fastigium, labore, vigilantia, prouisu & cautione gubernassent. Videntur fata, post impletum militaris gloriæ cursum, Sueciæ singularem ex Pace gloriam fortunamque meditari.

ditari. Si enim, quod prudentes existimant, ex ingenio Principum, disciplina colligitur civitatis; quid Regina nostra ad Pacem aptius, ornatus? si primordia studiorum de incrementis testantur profectuum; quæ non Pacis artes, in hoc regno vel patriam vel hospitium cœperunt eligere? Valde tamen, ne fallatur, vereor, qui plerisque viam pedum satis visam autumet, qua oporteat incedere, si fortunæ publicæ, si fatis sæculi ingenue & serio cupiamus obsequi. Nominabo vnum genus, ut intelligantur, quæ hac vice nominari nequeunt. Literarum studia hodie tractamus promiscue apti ineptique, temere & cum consilio: atque si multis literatorum nominibus opus haberet patria, possumus forte in formam exercitus agminatim adistere. Quid autem futurum sit, si res operam & nostræ artis specimina postulet, ignoro. id abunde scio, quid in raptis temere ad militiam agrestibus usu soleat venire: cum alius gladio, alius telo caret; ille quo minus recte utatur tumultuariis armis, rubigine ferri retinetur; ille quid prorsum, aut retrorsum moveri debeat, non intelligit: plerique, cum pugnare iubentur, in cæcum casum agitant corpus, de feriendo aduersarium parum cogitant. Sed nolo minus prospere ominari de militia nostra literaria, si modo Sapientes habeam auctores eius, quod dicam: literas male negligenterve tractatas adeo non conuenit

nue

nire reipublicæ utilitatibus aut felicitati sæculi, vt potius & istas varie peruertant, & hanc turpiter obſcurent. De cetero, omnis æui experientia confirmabit, plus incommodi in vitam ciuilem inuexiſſe, qui literis infelicitè aut leuiter operam dederunt, quam quæ eas nunquam attigerunt. Vt taceam, præcipuos temper omnis ſapientiæ aduerſarios ex eo genere prodiſſe, qui honeſto ſtudiorum nomine diu ſegne otium conuelauerant, doctrinaque vix primoribus labris deguſtata, animum bonis artibus non induerant. Nobis omnia meliora in ſpe ac votis ſunt: & medebitur, ſi quid ſuperèſt huius mali, primum quidem Deus, deinde Tuum exemplum, DOMINA, quo nullum poteſt eſſe perfectius. Tibi amorem ſapientiæ, cura & ſtudium reipublicæ conciliauit; Tibi ſcientiæ amplitudinem, uſus vitæ ac negotiorum ſuggeſſit: Tibi generoſa agendiſque nata rebus indoles, promptam ſtudiorum utilitatem expediuit. Si Te ducem ſequimur, DOMINA, redibit virtus literis, honos artibus: nec iam inter vocabula ſcholarum, ſed inter illuſtria opera Tui ſæculi eruditio numerabitur. Idem nos, ad cetera ſpei noſtræ pignora, & venturæ proſperitatis omina compendium ducet. Si ad vitam Tuam componimur, ad mores Tuos emendamur, non huius modo anni auſpicia rite impleuimus, ſed inſequentium, nobis fata propitiauiſus. Vt alia circumſpiciamus

ciamus auguria, ut recurramus iterum aut procurramus, nulla necessitate compellimur, nisi quod Tua, spero, indulgentia, patietur, DOMINA, si publicos populi affectus non excludere mea potest oratio. De fatis quippe huius anni auspicioque agitantibus, statim in mente, statim in ore est illud tempus, quo regium capiti decus auspicaberis, & Vbsaliam honore, priuilegio, felicitate incomparabili, supra quicquid est vrbium euehes extollesque. Huius festi splendorem, magnificentiam, apparatus, ac ituram cælo lætitiã, auidissima mentis commentatione præcipientibus veniam Tu quidem dabis, SERENISSIMA DOMINA, quod hinc potissimum sæculi fortunam, & suas quisque spes de uero auguramur: Faciatque DEVS OPT. MAX. ut, quicquid eius spectaculi impatienter desideramus, utile sit faustumque Quietis temporum, securitati populorum; siue potius, Tuæ Incolunitati; in qua cuncta rerum publice utilium faustarumque auspicia continentur. Sed iam diu scilicet est, quod in Te fulget illa regiarum virtutum corona, quæ supra omnem auri gemmarumque nitorem illustris, omnia loca, benignis splendoribus in admirationem Tui conuertit. hanc suspicere, est auguria salutis captare: hanc venerari, est Bonam Fortunam propitiare. hæc præsentis ubique efficaciam, annis nomina, mortalibus auspicia, imperiis fata, vel portendet, vel dispensabit.

Oratio

IV.

Oratio

*In Natalem*SERENISSIMÆ SVECORVM
REGINÆ

septimum & vicésimum;

*Habita**anno c^o l^o c^o lli. d. viii. Decembris.*

in Academia Argentoratensi

ab Illustriss. Comite

C. C. Königsmarckio.

A. O.

Eptima & vigesima vice, quod felix faustumque sit, anniversariis humani orbis gaudiis & gratulationibus colitur hæc dies: cui præclare de seculis omnibus mereri contigit, quando augusti conscia partus, CHRISTINAM, sidus populis, Principibus legem, annalibus miraculum, prima nuntiauit ostenditque. Insignem auspiciatissimi festi materiam velocique singulorum annorum profectu in consummata laudis fastigium exauclam, non parum, hoc utique tempore, commendat Diuinum, quod se vltro prodit, pro securitate humani generis consilium. Quoniam

niam enim sancta omnibus sæculis Regum
 maiestas, hoc demum tempore sperni alicubi
 terrarum cœpit atque conculcari: itaque tan-
 quam fatale in gigantes telum ipse Deus Vltor
 voluisse videtur expedire, nomen illius R E-
 G I N Æ, cuius indolem cœlo caram, virtutem
 terris salutarem, merita omnibus populis ami-
 ca, Invidia ipsa reuereri, Fama prædicare, Æter-
 nitas consecrare decreuit. Desiit, opinor,
 inter homines numerari, qui ad tantam re-
 rum lucem cæcutire mauult, quam suspicere.
 Neque argutus iam, sed flagitiosus censeri
 debet, qui singulare vnius imperium crimi-
 nari audebit, tanquam otiose à sapientibus
 confictum, nulloque exemplo publicæ salu-
 tis nobilitatum: postquam intueri licet R E-
 G I N A M, qua meliorem Principem, ne votis
 quidem accuratissimis formarent, quicumque
 perfectam sibi felicitatem proposuere. Sed
 hæc atque huius generis alia, iam pridem vario
 doctrinæ atque ingenii certamine earum gen-
 tium prædicatio extollit, apud quas bonæ men-
 tis sensus, aut reipublicæ intellectus superest.
 Planeque certus sum, hoc ipso die, in floren-
 tissimis Europæ nationibus, celeberrimisque
 locis, Reginam Suediæ, *felicis sæculi specimen,*
boni imperii normam, rerum humanarum decus,
 conspirata animorum contentione, suauivo-
 cum modulatione, exquisito orationis cultu
 decantari. Sicut autem studiorum elegantia
 & artificio, nemini non, & iuuenis, & litera-

D

rum

rum experts, in obeundis eiusmodi officiis cōcessero: ita non parum præsidii, in loci huius sanctitate, in virtute tam illustris cœtus, amplector: prorsusque statuo, nefas esse silere, vbi & pietas dicentem vel excusat, vel laudat; & argumenti fauor, audientes, vel conciliat vel permulcet. Quo enim potius modo honorifice vos appellem, auditores optimi, quam si citra dubitationem mihi persuasero, quicquid à me, tenuiter de grandibus, humiliter de sublimibus dicetur, id vestris omne cogitationibus, vestra doctrina & commentatione, angustius reddi ac veluti suppleri, atque interpretando illustrari? Vestrum erit, de natali maximæ Reginæ, vestrum de meritis Eius, decore existimare. Vos ego, cum natiuitatem Regiam auditis, inspicere credo, in cœlestes fatorum tabulas; non quibus Parcæ suum Iouem cum diis cæteris in ordinem redegerunt; sed in quibus vnus cunctorum regnator Deus inscripsit leges, mundo formam, mortalibus disciplinam, imperiis fortunam decreturas. In his, inquam, ab æterno constitutum legitis prouisumque, vt orbi Arctoo tandem illucesceret sæculum, quo nobilissimorum in terris imperiorum felicitatem maiestatemque in plerisque æquaret, in nonnullis superaret. Subit ergo, vobiscum venerari, ter Maximi benignitatem Numinis quadam quasi vicissitudine sua populis & ætatibus munera dispensantis: ne, quantum ad præci-

præcipua rerum momenta attinget, vllum in
 otte nomen neglectum, aut inhonoratum re-
 linqui videretur: tum autem, quanta sit, quæ
 Suetico nomini delecta est, gloria, cuperem
 mihi à vobis sub exemplo proponi, si quod ex
 omni parte congrueret. Forte autem, ex iis
 quæ propius accedunt, Romani maxime po-
 puli eam atatem in oculis habere fas est, qua
 Deus admirandam imperii magnitudinem,
 Iulii Cæsaris Marte compegit, Octauii Au-
 gusti consilio ordinavit. Tunc enim; aut
 nunquam alias apparuit, quo virtus belli assur-
 geret, & quam innumeris artibus sapientia
 pacis, ad componendum ornandumque secu-
 lum indigeret. Non licet nunc adorare illa
 arcana pacis Augustæ; qua effectum est, vt na-
 scentem in terris pacis Principem quietæ com-
 positæque gentes; quodam quasi turbarum
 silentio venerarentur; vt sapientiæ auctorem
 felici prouentu, omnes artes, omnes scientiæ;
 velut agnoscerent, & paulo post prædicarent:
 vt Regem humanæ libertatis auctorem, ex-
 ceret ciuilibus ac temperata imperii diuino au-
 spicio fundati maiestas. Illud vnum dicam,
 vt hoc fieret, Augusti ingenium, in talem
 habitum formavit, consilia cœlesti ope in-
 struxit, fortunam inusitato favore prouexit,
 non alius rerum temporumque arbitet;
 quam qui **G V S T A V V M** primo **MAGNUM**,
 postea incomparabilem summi Parentis fi-
 liam **CHRISTINAM**, Suetici, imo popu-
 lorum

lorum plurimis, imo seculo & orbi donavit. Non coaluissent in suam magnitudinem Assyriorum opes, nisi Nino successisset Semiramis: neque Alexander facile Græci magnitudinem imperii condidisset, nisi patrem habuisset Philippum. Sed in illa similitudine, sicut vnam Heroicæ virtutis fortunæque originem atque consecutionem deprehendimus: ita longe interioris est commercii, quicquid hic cum Regina nostra Deus communicavit. Namq; ut GUSTAVVS & CHRISTINA Heroës essent, sic habent diuinitus, sicut habent cæteri. Ut autem, heroicæ laudis ea extarent documenta, quæ vel gloriose dederunt, vel copiose, ô diu! dabunt: id tanquam GUSTAVO, tanquam CHRISTINÆ, quæ iam non magis personæ, quam singularis meriti nomina sũnt, concessum intelligitur. Verum incomparabilem istam, vnique ex omnibus Reginæ nostræ destinatam gloriám delibare, neque tumultuarii sermonis, neque adeo opis meæ fuerit. Itaque malo ad cunas eius redire & natiuitatis Regiæ momenta, non ex astris & mathematicorum cælo repetere, sed ex eo temporis articulo suspicere, quo Europæ fata in nouas rerum vices ire, & moderatricem noui illius sæculi, Sueciam esse, Deus voluit. Hinc enim quodam modo animaduertere iuuabit, qualis indoles tantis molliendis efficiendisq; rebus par esset. Quamquam sic quoq; fatendum habeo, mihi ab initio sta-

tio sta-

zio statim, tam dulcis cogitationis, verba deesse, vt significem illud à diuino accensum vultu lumen, quod Regalem infantiam dulciter circumfunderet, teneræque vim mentis illustri cognatione persignaret, foueret ingenii vires, agitaret motus, temperaret impetus, eliceret omnia, reconderet miracula, continuaret auspicia, donec adesset tempus, quo adulta cælique virtutem penitus ostentatura maiestas, ad augusti instar solis terrarum orbem illuminaret. Hic est ignis, arbitror, Regium semper insigne, quem Regibus accendit Deus numine, præferunt Angeli honore, gratulantur obsequio mortales. Huius munera deinceperunt, illa sapientia, illa magnitudo animi, illa moderatio atque continentia, quas non minus supra Principum maximorum exempla, quam supra sexus fortunam, in Regina nostra omnis venerabitur posteritas. Nam præsentis ætatis vereor vt alia sit conditio, quam si cui ex propiore loco in oppositum solem contingeret oculos intendere. Obui necesse est multiplicatis fulgoribus, qui ad vnus radii, etiam procul emicantis, conspectum præstringuntur. Solet humanus animus, vbi aliquo spei aut præsagii argumento futura colligit, confidentius in se recedere, suumque adfectum dulci & ad exemplar perfectum exacta imagine, imminentis boni alere. Neque dubium habetur, viros sapientissimos, Proceres Sueciæ, iam tum in tenera Regiæ

Virginis ætatula, magna omnia præfagientibus animis, fortunam patriæ ample ac magnifice præsumsisse. Sed nimirum longe superauit diuinationem prudentum, euentus: nemoque in hunc diem compertus est, quin Reginz suæ, ex optimis maximisque Parentibus genitæ, pulcre quidem sed longe infra rem & merita ominatum se esse profiteatur. Inscripterat sane in ipso vultu nobilitatem animi, natura procreatrix: notisque corporis illustribus inusitatas cœlestis mentis dotes designauerat. Sed fallor, aut fortunæ is lusus est, quotiens miracula edere decreuit, vt ad præfagia venturi, inuitet magis quam admittat humanam sapientiam: potiusque gaudeat illa philosophantium cautione, quæ in ipso rerum successu non dememinit, quantum licuisset ante suspicari, nisi reuerentia, factorum legibus debita, iuberet semper ex sollertia diuinandi modum tenere. Itaque, quid illa vis in oculis, Paternam aciem referens, portenderet; quid grauitate iuxta & gratia mixtissima vultus maiestas promitteret; quid vigor ille corporis, acerrimo animo viriliter sufficientis, repræsentaret; eo demum tempore citra inuolucrum patuit, ex quo, sine recordatione & obuia imagine singularium bonorum, quibus Regina vnici exempli humanum orbem beat, nemo in illud Speculum Virtutis intueri potest. hoc est momentum, vnde nescio quo alterno motu rapitur animus. hinc post fortunam

nam

nam diuinare, & à luce ad natales lucis recurrere, lubido est. Quotiens enim, serpentes vndiq; circum incunabula infantis laureas cogitatione repetimus; quotiens trophæa signis armisque hostilibus late exstructa, primos generosi germinis aspectus lususque imbuisse animaduertimus; quotiens per titulos & elogia summorum operum, tanquam per indices annorum, mensium, dierum, adolescentem à prima origine ætatem describimus numeramusque: totiens videmur nobis cum mathematicis in cælo esse, aut cum præsciis magnarum rerum mentibus arcanas notas legere, disponere sacras sculpturas, interpretari veneranda symbola, & in fatidicum cæmen cogere, de cognitis tanquam in posterum augurantes: quanta sit futura, cui adhuc paruulæ tot muneribus blandiatur Cælum, tot invitamentis arrideat Fortuna, tot excelsæ indolis hortamentis suffragetur Genius: quam Virtus exceperit nascentem, enutriuerit Sapientia, perfecerint Gratia. Intelligitis nimitum, Auditores optimi, quo progrediendum sit, si quis hanc de meritis Regiis commentandi rationem velit persequi. siue enim promouere velis pedem, inexhaustum est quod retinet; siue ipsis inhaerere primordiis cupias, infinitis plenum illecebris est, quo in vltiora trahimur. Nunc præfectam auspiciis maioribus, saluti mortalium Principem, in aula sua optamus intueri; nunc in administratione imperii ve-

rii venerari concupiscimus: modo in laudes
 concitatur imbellis lingua; modo votis &
 faustis recordationibus pietatis officia simpli-
 cius fungi, animus ardet. Et quamvis ipso
 tantarum rerum sensu tractatuque, quicquid
 in mente humana generosi spiritus, quicquid
 pulcræ meditationis est, elici amat ac expo-
 mi: non putauerim tamen, eloquentiæ hinc
 subsidium potius, quam reuerentiæ impetum
 conciliari. Quod, sicut in me, cuius quale-
 cunque ingenium nullo idonearum artium
 instructu subleuatur, non mirum est accidere:
 ita de aliorum curis & viribus animosius sen-
 tientes facile sequar. Illud tantum apud vos,
 A.O. (quorum prudentia vnice erudiri cupio)
 ingenue profitebor, quod in hac cogitatione
 patior. Audiui sæpe ex præceptoribus meis,
 hominibus non indoctis, cum ex Cicerone
 boni Oratoris laudes mihi recitarent, eum de-
 mum huius nominis mensuram implere, qui
 rerum sublimium magnitudinem dicendo
 exæquaret, recondita explicatione, inusitata
 decore, illustria cultu prosequeretur. An,
 præter ipsum Ciceronem, talis facundiæ exem-
 plum viuat in memoria seculorum, mihi pos-
 sit forsitan ignosci, si dicam, me nescire. In-
 genti tamen teneor desiderio, in hanc artem,
 captu sanè meo maiorem, propius introspi-
 ciendi, si quis vel Cicero vel Plinius hodie
 merita Reginæ meæ, oratione non umbrati-
 ca adæquaret. Judicare enim quam bene al-
 ter Tra-

per Traianum laudauerit, alter omnem Romani nominis maiestatem extulerit, non est nostri temporis scilicet, quod exacta rerum veterum cognitione destituitur. Quocirca in commemoratione tantarum artium semper mihi in mente illud vulgi verbum: hic Rhodus, hic saltus. Prodeat enim Sophista aliquis, & declamatorios flores, omne genus, in argumentum tam venerabile profundat: quid aliud existimauerint viri sapientes & cordati, quam iniuriam fieri Principum augustissimæ: cuius virtus non cadit in locos communes, nec describitur solennibus sententiis, aut formulis libellorum ac commentariolorum concluditur. Insistat alius poetarum fabulis, & verba in adulatorum ore nata, vndecumque emendicet: quam indignum fuerit imitatione ludicra inanique sono vanissimæ vocis temerare nomen Regiæ, quæ & seruum genus dicendi scribendique auerfatur, & omnes execratur adulationes? Est subtilior etiam, minusque aperta, sed tamen indignitas, in materiam, non amplitudine magis quam contextu nobilem: quando, ingenuo quidem proposito studioque, ita in vnum defigimus oculos, vt vel solum hoc admiremur, vel præferamus non postponendis, vel alia quam decebat, forma habituque describamus. Videas id præsertim euenire, quotiens de amore literarum, & singulari doctrina, qua & sexum & fortunam & sæculum suum sapientissima

D s

Regina

Regina supergressa est, sermo instituitur aut cogitatio suscipitur. Qui ex magistrorum formulis sapiunt, atque eruditionem, libellorum mensura ac solennibus titulis metiuntur, eos nihil sani, nihilque cordati de studiis Regiis animo concipere, aut temeraria lingua pronuntiare, non est mirum. Neque etiam redarguere, sed miserari debemus eos, qui verentur scilicet, ne in tanti animi Principe caritas literarum, curas imperii dedeceat vllatenus aut conturbet. Si enim nesciunt, quod in totas iam nationes innotuit, cur ignorantiam suam infamia maledicentiae cumulant? Sed nec in illis, qui Reginam & accurate, & diffuse, nec minus generose ac vtiliter doctam admirantur, laudandum censeo, si in hoc veluti Rhetorum campo ita immorentur, ut videri possint, parum intelligere, quanto maiora sint, quae inter Regales titulos eminent. Quam enim est multo illustrius viuendo exprimere, quicquid ad decus & laudem magnificum vel scitur, vel scribitur, vel ne quidem sciendo scribendoque à literatis attingitur. hoc ego nomine beatam praedico ac felicem Reginam nostram: hoc nomine illam Imperio suo, nec minus Imperium Illi, sed propriis auspiciis amplificatum perornatumque gratulari fas est. Etenim quid cum Platone Aristoteles, quid Xenophon, Syne-sius, Dio Chrysostomus, de optimo regimine tradere; quid omnis historia, ac vtriusque
linguae

linguæ scriptores cæteri, de ciuili felicitate suggerere potuerunt perfectissimæ Principi, quin suo Ipsa ingenio, suis moribus exemplisque non repræsentaret modo tantorum doctorum disciplinam, sed suppleret insuper superaretque? Si ab ea dote incipimus, quæ in Regibus vere regia est, tacet utique aut balbutit tota illa paganæ sapientiæ iactatrix vetustas: neque quisquam docet aut explicat, quicquid est diuinitatis in Regibus, præterquam ipse Deus. Cuius arcanis sanctisque commerciis imbuta Reginæ Nostræ indoles, sui auctoris motu, viget, agit, valet, splendet; intacta profanis, cognata cœlestibus; ignea, velox, pura, infatigabilis. Hinc sincera omnia & inaffectata, procul à fucis & inanibus, non fallunt homines, sed erudiunt. Pietas in Deum vniuersè intenta, quatenus extra penetralia præcipui arcanique operis, conscios admittit, cordata, serena, efficax: innocentia morum, non verborum figuris, sed incorrupto vitæ tenore conspicua: Castitas & continentia, qualem nõ nisi singulari munere diuinitus contingere paucissimis, Deoque proximis mentibus posse, vltro intelligitur. Nec alius censenda est natalibus illa magnitudo animi, nihil earum rerum, in quibus vulgo depereuns summi loci homines, se dignum reputantis. Dicam quod res est. Mallet Regina mea carere Regno, quod supra cæteros scilicet mortales eam extollit; quam Regio animo, quo Reges ipsos quo-

quodam modo supereminet. Arrogantissimi mortalium Stoici veteres, magnum, diisque, quos colebant, superiorem animum, his legibus definiebant, si nihil admiraretur, nihil metueret, nulla re perturbaretur. Et hi tamen sunt, qui, ut omnia contempnerent, se ipsos stultissima sapientia vnice admirabantur: ut impudenti audacia, ipsi prope modum naturæ molesti essent, insatiabiliter metuebant, ne orbis resciret horribile Stoicæ sectæ arcanum, virtutem non in re, sed in verbo esse: ut odiis, inimicitiis, & furiosæ pertinaciæ suæ obsequerentur, Ciuitatum & Rerumpublicarum quietem strenue perturbabant. Ridet tam importunum hominum genus Regina Nostra, meliorisque sapientiæ plenissimum fructum capit, quando & admiratione Dei & fiducia bonæ conscientia, & moderatione virtutis, tantum à tumida ostentatione recedit, quantum speciminibus solidæ laudis, inuicta pariter ac immobilis acquiescit. *Optimos mortalium altissima cupere, quam bene apud Tacitum dicitur, nescio. Id scio, Reginam, cuius auctoritas loco rationis esse potest, primum, nihil magis cupere, quam ut optima sit; deinde, quia sui se voti compotem ipsa facit, altissima abunde mereri: utrum autem, quod meretur, recipiat, de eo parum sollicitam arbitror. Eodem animo, quo summa omnia meretur, nonnunquam summa omnia spernit. Quid inter humana victo-*

victoriis triumphisque augustius? at Illa, maiorem Regiaque magnitudine digniorem triumphum commenta est, triumphare nolle. Non ignorat prudentissima Princeps, quo vivat sæculo; quibusque vulgo artibus paces bellaque moderentur, apud quos una consilii operisque lex habendi ac dominandi amor, virtutis curam tantum non exinguit. Non impetrare tamen à se potest, quin humilem sapientiam credat, alienæ calliditatis imitatione securitatem suam pacisci potius, quàm fidem simpliciter colere, ac generoso candore æquam mentem, æquam causam, pro inexpugnabili munimento habere. Damnat enim, & pro inertium remediorum consultis despicit, qui fictis simulatisque rebus, tanquam vnica arte consilii, fatalem maximis quibusque Imperiis versutiam, inter numina & religiones aularum adornant dedicantque. Quicquid interim sibi ad tempus & in speciem polliceantur arcanorum talium magistri: in summam certè & serios vsus, honestis niti, non occultis, sicuti sceptrorum maiestati convenientius, ita ad salutem reipublicæ firmiter habendum est. Sed rem sanctam & illustrem non capit nisi sublimis animus, Deumque reueteri & imitari suetus, quo auctore quæcunque non instruitur prudentia, delirat ac deficit, cum sibi maxime videtur profacisse. Miseros vero Principes, qui etiam in cætera nescio quot minutis artibus & sollertiis indigent, vt se tu-

tos

tos constituent & venerabiles! Omnium vultus observare, expendere verba, interpretari gestus, captare rumores ex omni angulo, multa timere, non pauciora suspicari: hæc scilicet sacra commouent, quibus in secreto aures Dominorum patent. Cum subtilibus istis molitiis semel transegit Regina nostra, quæ, cum vno velut intuitu in cuiusq; vultu plerasq; notas animi legat, & politissima perspicacia, quidquid in minimis maximis rebus ex decoro veroque aut secus trahitur, diiudicet; nusquam hæret, nusquam angitur, sed explicata faciliq; hilaritate, serenum ac parem cuicumq; fortunæ animum, ad negotiorum formas & hominum mores non deprimit, sed demittit; humana, sine blanditiis; grauis, absque fastu; iniucunda nemini; venerabilis omnibus. Malos etiam exemplo quam supplicio emendare, magnificentius rata, vere suis debet auspiciis, quod rarior ad ultima remedia necessitas adigit sæculum, nulla re, quam disciplina Principis felicis. Non ignota loquat, si meminisse vos iubeam, A.O. quam ferax præcipuarum laudum, Aula Suetica toto orbe concelebretur. Nescio, an præcipuam hæc æuo dicam, atque vnicam, è qua meliores exeunt, quam intrauerant; quicumque non sunt insanabiles. Quem non paulatim ebrietatis pudeat, cum apparet Reginæ, quæ omnem ebriorum conspectum grauatur? Quis non deponat ferociam animi & rixandi contendendique libidi-

libidinem, cum animaduertit, Reginam eos mores nec prudentiæ nec virtutis capaces pronuntiare? Insolentia autem & superbia, quibus se coloribus tuebitur, qua spe exultabit, apud modestissimam Principem? Denique quis in venerandum illud castimonix specimen rectis oculis audebit intueri, conscius sibi turpis voluptatis imputæque Veneris? Tum autem assentatores, paraiti, & cum Thraconibus Gnathones, omneque morionum genus (quibus dehonestamenti vulgo aulae perstrepunt) Regia CHRISTINÆ in perpetuum abistere iussi, suo exilio passim testantur, quibus moribus apud Septentriones viuatur. Non mirum est ergo, quod in loca minus delicata, ex amœnissimis pulcherrimisque terrarum, magna vis hominum confluit, pretiumque sui laboris, variè quidem, sed potissimum contemplatione exempli vnicuique omnique memoriæ clarissimi, capit. Quæ magnum ex aulis frequentatis vulgo nomen affectant, eos fere audio de narrare fastum palatii, numerum & nationes seruitiorum, scenam apparatus & instrumenti Principalis; luxuriam mensæ, delicias Gynæcei, & si quæ sunt simillimæ æstimationis. In aula Suetica, quidquid ad magnificentiam & potitiorem cultum abunde conspicitur, longe est infra spectaculum, quo solo generosæ mentes & alliciuntur & retinentur, & erudientur. Testis, opinor, A. O. quanquam tantis locorum inter-

interuallis disincti, partem istius voluptatis perferentiscere, si Vobis proponatis Reginam omnibus & ingenti dotibus & animi artibus instructissimam : quæ heroico plena spiritu, omnem amplissimi regiminis administrationem animo complexa, proximis, remotis, invigilet prouisu, affulgeat ope, consulat labore. Talibus curis intentam nec somnus, quo parcissime vitur, diuertit, nec absterret difficultas, nec auocant illecebræ. Dedit illi Deus, (quod nemo negat aut nescit) ministros maximos, Senatores grauissimos, actores rerum summarum efficacissimos : estque hæc pars non minima eius felicitatis, qua Reginarum optima gaudet ac fruitur, quando solum suum quotidie videt circumstare meros Germanicos, Drusos, Agrippas, Mæcenates, & quidquid magnificorum nominum ad numerosam huius aulae gloriam describendam ex vetustate comparari potest. Nec ignoro imperitis ita videri posse, quasi omnes imperii curæ amicis Reginae incumbant, Ipsam parum onerent. Præterquam autem, quod nemo sanus detrectare potest euidentiam Diuinæ ordinationis, quæ tales ministros, non nisi tali Reginae, nasci fierique voluit; etiam illud meminisse debebant, qui de rebus grandibus & sanctis profana aut humilia sapiunt, magnorum ministrorum nomen vix salutare esse reipub. nisi sub magno Principe, cuius prudentiam & virtutem cogantur vltro reuereri.

reri. In quo genere laudis triumphare posset
 mea oratio, si liceret in publicum producere
 secretas maximorum virorum sententias, &
 familiaria citra omne adulandi studium testi-
 monia. Attingam paucissimis, sed verissimis
 verbis: nemo est, nemo prorsus, ex istis pace
 belloque illustribus Proceribus, quorum sa-
 pientia Regina suevit uti, quin admiretur &
 suspiciat Reginae suae prudentiam, in omnia
 expeditam; animumque in arduis magnum,
 in futuris prouidum, in dubiis solertem, in
 eligendo perspicacem, in agendo celerem, in
 ordinandis rebus compositum. Nemo est
 (ut iterum hoc dicam) nemo, qui in seriarum
 curarum conscientiam adhibitus, non rece-
 dat admirandus, sibi que & patriae de Re-
 gina incomparabili gratuletur. Beatos vero
 & reliquos, qui de exteriori spectaculo peni-
 tiores fructus didicerunt consecrari! Veniat
 in hanc aulam, qui Reipubl. gerendae natus
 est, & iudicet, quis principem locum dignius
 obtineat; illine qui ventri somnoque dediti,
 aut rebus somno, an somnio dicam, similibus,
 praeter ludicras voluptates & superbiam, ni-
 hil Principis usurpant; sic ministrorum suo-
 rum ex necessitate serui, ut caeterorum ex lu-
 bidine Domini: an vero, qui ad exemplum
 Reginae Nostrae inuadunt tempora occupa-
 tionibus, dstringuntur laboribus, exhauriun-
 tur molestiis, pro omnium otio negotiosi,
 pro quiete ciuium irrequieti, pro salute rei-
 publ.

E

publ.

publ. infatigabiles. Veniant, qui ex longa peregrinatione vultum potius, quam animum compositum retulerunt, & discant, se hospites esse in omni ratione ciuili & aulica, quæ inania sic admittit, vt non nisi solidis innitatur. Veniant, sicut venerunt hæctenus, variæ nationes, varii homines, & hoc in minimis ponant, si Reginam audient sua Italis, sua Gallis Belgisque verba reddere, eruditorum vero linguas ipsis eruditis melius callere. Nam si magna possunt capere, non alio potius exemplo, virtutem verumque laborem, nec minus fortunam vtrique amicam, condiscere optabunt. Fallor, aut ad hunc lydium lapidem impacti, sic demittent cristas, vt pauo, cum pedes suos respexit, speciosam caudæ pompam contrahit, quicumque hæctenus vanis coloribus & ineptiis sæculi animum oblectarunt. Veniant denique, qui ope, auxilio, solatio, beneficio egent: Veniant, inquam, nec per centum obstacula & ambages aditum moliantur: admissio facilis, audientia comis, subsidium paratum. Ecce, si te pudor tuus, aut grauiora aulæ negotia, mollius expectare tempus iubent, non longa est mora: singulas hebdomades, vnum diem desiderii supplicum consecratum habere iussit Regina indulgentissima; quo tanquam beneficum sidus humilibus locis exoritur. Ipsa, inquam, prodit per agmina libellos porrigentium, sua manu accipit, legit, aut lecta audit desideria singulo-

gulum, examinat, respondet: sumptuque, & tædio, & expectatione, veluti per compendium, omnes liberat. Inuitat & pæne trahit in vltiora materies: quam si daretur stilo persequi, quot extarent nunc in conspectu vestro, A. O. iustitiæ exquisitis æqui bonique rationibus temperatæ documenta? Quot liberalitatis ac munificentiæ in omne hominum genus, sæpe supra fidem, nunquam citra prudentiam diffusæ monumenta? Verumenimvero, iam ab initio vestram mihi sapientiam tanquam subsidio comparavi, vt, quæ ex auscultatione hac colligi, quæ ex meditatione suppleri, ex fama publica & humani orbis suffragatione confirmari possunt, eorum à me nihil indictum putari queat, si, quibus auditoribus, quo sermonis proposito, susceperim dicendi partes, iusta æstimatione pensetur. Laudationibus & factis Orationibus celebrari nomen suum non desiderat Regina: Famamq; ex omni orbe canoris buccinis acroamata huius generis accinentem, non adulatur vt amicam, sed vt famulam suæ virtutis moderatur. Ciuium autem suorum pietatem nunquam verbis sed officii sinceritate metitur. Quæ res me nonnihil cunctantem impulit, vt hoc die, hoc loco, in vestrum prodirem conspectum, Auditores, impelletque porro, vt Ipsâ Dominæ, eadem simplicitate, qua hic verba feci, mea obsequia in posterum nuntiem; imo iam nunc veluti præsentem (quando enim ab-

esse credenda est diffusa vbique tanti nominis
 maiestas?) alloquar. *Natalem Tuum, REGI-
 NARVM MAXIMA, celebrare aggresso, ve-
 niam largiaris, oro quae soque, si nihil vel à Musis,
 vel à Gratiis, festi huius sanctitate dignum potui
 mutuari. Ex quo enim Tua coeperunt palatia
 habitare illa Diua, Tuo contubernio augustiores
 facta, non vulgari cultu amant propitiari. Sola
 igitur auspiciam meo instituto Fides dedit: illa
 Tibi familiariter dilecta, illa aduersionibus apud
 Te praesse-sulita, illa quouis habitu semper in ocu-
 lis Tuis honesta & grata. Memineram, quo plau-
 su, quibus studiis, anniuersaria Tuorum pietas
 veneraretur diem, qui maxima saeculo gaudia de-
 dit, cum TE primum dedit. Non poteram ergo,
 inter Tuos feliciter locum nactus, non agitari iis-
 dem affectibus, non instigari iisdem stimulis. Ne-
 que locus alienior videbatur, quo me nunc, flagrans
 studium ex nutu Tuopendendi, & haud mollis Pa-
 rentum voluntas, constituere. Licet enim omni
 scholastico conatu sublimius sit nomen Tuum, cre-
 dere tamen debui, non minus spectari ex Academia
 deuotum animum, quam ex palastra; non minus
 ex subsellis doctorum, quam e tabernaculis mili-
 tum, pias voces & fausta omina exaudiri. Ascii
 ergo socios, quos bonarum rerum, & ciuiliū offi-
 ciorum, praesertim autem maiestatis Tuae studio-
 sissimos arbitratus sum. inter hos & cum his, sal-
 uere iussi faustam diem, qua Tibi nascenti lucem,
 & eadem opera rebus humanis splendorem alluxit:
 quae haecenus quotannis candidior prosperiorque, &*

Tuis

*tuis muneribus cumulatior exorta est: qua sic ta-
 men plura promittit deinceps, & faxit Deum! Te so-
 spite diu representabit. Ingeminaui vota & preces,
 quibus Te vivere, Te valere, Te regnare omnes exo-
 prauimus. Viuas, (inclamo iterum) REGINA
 OPTIMA, Viuas! Qua Tuus moribus emendas
 saculum, beneficiis imples orbem, Viuas! Qua
 potentes regis imperio; humiles subleuas indulgen-
 tia, Viuas! Qua faues ingenii, suffragaris artibus,
 Viuas! Qua fortunam equas animo, sexum supe-
 ras virtute, Viuas! Qua amorem Tuae Domus,
 cum amore rei publ. prima copulasti, Viuas! Qua in
 aula Tuae sollennem tesseram, OPTIMAE MA-
 TRIS, audiri cupis, Filia amantissima, Viuas!
 Qua illustres Familias & seruas & facis, Viuas!
 Qua nobilitatis apicem virtutis sublimitate me-
 ritu, Viuas! Qua de omni ordine, etate, sexu, pul-
 cre mereris, Viuas! Qua delatores odis, adultores
 fugis, Viuas! Viuas, O salutare sidus gentibus, O
 gloria omnis aui, O Regina Regiarum! Viuas, &
 deuotissimam Tibi serui e minimis pietatem pro-
 pitia lubensque accipias! Cuius voti compos
 factus, satis bene, quamuis infacundus, ex hac
 cathedra, satis feliciter dixi.*

V.

PANEGYRICVS

*Serenissimo ac Celsissimo**Principi,*

AUGVSTO

Duci Brunsvicensi & Lüneburgensi,

scriptus

anno dō 10c xliiij.

Llustres virtutum titulos, ac dignas æternitate laudes, vel historia posteritati conseruat, vel prædicatio viuentibus interpretatur. Quorum vt illud communis mortalium fauor vltro extollit; ita huius non simplex æstimatio, quasi inter eruditos coorta, imperitis haud raro pro argumento rumorum fuit. Nec sane abnuerim multos laudandi officio ita vsos, vt neque facundiæ rationes, neque propositi, abunde viderentur subduxisse. Quo fit, vt minora rerum, & si recte autumaueris, in leui habenda, superbis aliquando præfulgeant honoribus; atque ex diuerso, eximii magnitudo meriti cultu inani detrita

detrita obsolescat. Quin etiam, vbi satis in argumento tum consilii tum artis fuerit, maiore adhuc auspicio opus est, vt relicta omni declamantium consuetudine, seria & prudens & in vsum vitæ nata, ex ipsis rerum penetralibus altissimoque sapientiæ recessu, emergat oratio: in qua tu nec historici grauitatem, nec facultatem oratoris, nec philosophi disciplinam iure queas desiderare. In quo genere, sicut paucis ab omni æuo datum est præcellere, ita qui annalibus tale studium ausit postferre, neminem forte inter eos, quibus altior liberalis Musæ intellectus est, licuerit reperire. Virtutis quippe indolem, moresque & actum vitæ, quotusquisque penitus introspicere, aut, cum introspexit, aliis explicare potuit? cum tamen vtrumque ex eorum censu sit, quæ vt fiant, generis humani interest. præsertim circa vitas Principum, curasque Regum, per quos Diuina sese bonitas mortalium cœtibus dispensat, suaque terris munera dilargitur. Vt nec grati videatur, nec pii ciuis esse, ad tot beneficiorum nomina conuiuere; aut, vbi occasio celebrandi data est, negligentî silentio summarum momenta rerum transmittere. At enim sicut communi omnium officio Principalis meriti veneratio continetur: ita laudatio accuratior ad prudentes pertinet: qui nunquam temere aut per adulationem; semper autem cum ratione ac reuerentia id muneris norunt vsurpare. Hæc atque talia dum re-

peto mecum in exordio huius scripturæ, quæ illustrissimo Summi Principis nomini consecrata est, magna me inuadere trepidatio poterat, si meopte auspicio consilioque rem tantam aggredi, aut fiduciæ quicquam in meis ausus essem viribus collocare. Quamuis enim argumentum studio boni viri ac meditatione dignius, ne prudentum quidem vota potuissent excogitare; non pauca tamen erant, quæ me, auspiciatissimum nomen Tuum rudi calamo signare, aut in conspectum tam divini Herois mearum quicquam literarum prostituere; ô splendor rerum Principumque, **AUGUSTE**, prohiberent. Nunc maiori auctoritate in hoc propositum traducto, omnis reponenda spes est in Tua bonitate, Princeps Serenissime: quæ si propitia admiserit pietatem hominis, nulla nisi simplicis reuerentiæ obsequia edocti, non est quod aliorum hominum iudicia vel timere cupiam, vel placare. Quid enim eloquentiæ nunc magistros aut præcepta dicendi verear, cum tantum sit auspicii, fauoris, magnificentiæ in argumenti titulo, ut non minus disertissimorum confidentiam infringere, quam in facundis conatibus vim & robur & spiritum mutuati possit, vel solum nomen Illius **AUGUSTI LUNÆBURGICI**? cui quidquid adiunxerimus vocabulorum, minus erit vno vocabulo; quod & tot retro seculorum decora, & venturi, quæqua patet, æui amplitudinem mirabili compendio in se conclusit.

Magna

ORATIONES.

Magna est, & in omne virtutis, potestatis, maiestatis, fortunæ ac auspicii Principalis decus pertinet titulorum series; quibus antiquitas sua humani generis rectoribus studia & obsequia approbavit. Sed quid in illis tam splendidum, tam laude dignum, tam sublime denique & augustum dari potest, quod in illustrissima Ducum Brunsvicensium & Lunæburgensium prosapia, aut, si maius, in solo AVGUSTO non occurrat? Origo generis ab ultima heroici sanguinis stirpe demissa: maiores præcipuam terrarum partem gloria aut imperio amplexi: proavi Principes, Electores, Reges, Imperatores: affinitate ac matrimoniis nexa Europæ regna: meritorum gestarumque publice rerum memoria cælo æquata: hæc eo magis propria Tibi sunt, AVGVSTE, quo maiore fato familiæ tot annalibus memoratæ successio in Te recubuit: vt æternæ Domus claritudo & haberet exemplum singulare, & daret, vnde vetusta gloriarum insignia collectim repeti, ac nova in posteros cumulate fas esset dimitti. Non enim obscura esse potest ista Diuini circa generosas stirpes Numinis promissio: qua non certis modo laudum interual-
 lis perennitatem earum viresque distinguit, sed solennes quasi circuitus orbeshq; inusitatis fulgoribus illustrat. Gloriæ militaris, vt ab hac ordiar, tum alii, tum Welphones vestri grandia sæpe documenta dederant. at vero, cum *Henricus Leo*, tanquam alter Mauors, se in arma

E

5

effu-

effudisset, cum ritu fulminis obuia prosterne-
ret, remota terreret: tum demum potuit intel-
ligi, quantum generosa nec magis ferro quam
indole sua animata virtus polleat. Dignita-
tum infalas, sceptras, tiaras abunde in do-
mum vestram & sæpe fortuna intulerat: quæ
vt muneris sui fidem æ modum consumma-
ret, honoris omnis complementum, & augu-
stissimi fastigii apicem in OTHONE *Quarto*
splendere voluit. nec segni tamen auctora-
mento. Quippe, ne quid Imperatorii oneris
parum graueretur, cum inuidia &
æmulatione, tanquam nouus cum monstris
Hercules, luctandum habuit. Est hoc etiam
in fati magnorum Principum singulare, quod
neque concuti publica, neque concussa resti-
tui possunt, nisi partem fortunæ ac discrimi-
num ipsi sustineant. Igitur à multis seculis,
nunquam domitas rebelliones, contusos im-
periorum turbatores, fractos foris barbaros
legimus: quin Vestros, AVGVSTE, casus ti-
tulosque recognoscamus. Modo incitati ac
feruentis seculi genio pares commodastis spi-
ritus; modo tranquillioris paci vultum in-
dulxistis: nunc consiliis Vestris acquieuit Pa-
tria; nunc opem Vestram requisivit Gallia,
Hispania, terrarum cæteræ. Lucet Vestris
distincta meritis fastorum series: atque inter
tot virtutum prodigia, Germanus vbique can-
dor, & popularis grauitas, cum prisca fide, me-
ros nobis *Arminios ac Maroboduos*, probata ho-
stili

stili quoque iudicio nomina, longe lateque
 ostentant. Sed nobis ad solemnia quædam
 virtutis vestræ tempora redeundum est. Com-
 mouerant se iterum fata Germaniæ, & ruebat
 imperium super imperatorem; cum è Magni
 Torquati sobole FRIDERICVS ille, cun-
 ctis ingenii dotibus animique artibus eminent-
 tissimus Princeps, vnus maxime visus est ido-
 neus, qui pollutam Wenceslai probris rem-
 publicam pristino nitore vindicaret. Sed ex-
 pectationis quidem publicæ vota infame
 mox parricidium intercepit: oppressoque
 inter ipsa augustissimi operis exordia Rege
 Romanorum (iam enim hunc titulum loco
 rituque sollenni acceperat) longis patriam tu-
 multibus atque cladibus inuoluit. Interim
 fortuna seriem beneficiorum, quæ in res Ger-
 manicas ex hac domo destinauerat, abunde re-
 sectura, fratribus Friderici BERNHARDO &
 HENRICO longissimam heroicæ posterita-
 tis successionem decreuit. Nam ex altero ho-
 rum, *Duces Lunaburgenses*; ex altero *Brunsvi-*
censes, seorsum deinceps numerati, nulla non
 facti publici, aut splendoris Principalis celebri-
 tate inclaruerunt. Tantorum nominum san-
 ctitatem, quæ cumulatim undique meritis, ex
 æuo in æuum, ex serie in seriem exsplendescit,
 veneror potius, AVGVSTE, quam capio:
 neque quicquam magis necessarium aut mi-
 nus concessum iudico, quam subsistere ad sin-
 gula, modo porrigere gradum, modo referre;
 nunc

nunc in latus excurrere, nunc in orbem circumagi, & cum numerosis laudibus non quidem paria facere, sed eodem tamen spatio incedere. Fuit eritque hæc maioribus ingeniis ac operibus cura: nunc illa vix licet fastigia signare, quæ in æternis gloriarum vestrarum templis, tanquam pignora noui ac singularis muneris, benignum Numen voluit eminere. Ibat fortuna superioris seculi in nouas rerum vices: & religionis Christianæ sidera, vt sic dicam, variis passim maculis infusata magnam piis mentibus tempestatem prælagire videbantur: nisi mature serenitas illi antiqua cum fulgore incorrupto restitueretur. Sed, tentato primum negotio, præumbrabat grauius illa caligo, quam multorum oculis, nescio quæ nitoris adoptiui opinio, ac speciosorum claritas nominum obduxerat. Igitur inter plena periculis omnia, multum trepidabat recte sentientium pietas; donec excitati diuino instinctu Heroës summi ac Principes, in publicis, quæ Augustæ agitabantur, comitiis, gloriosissimo Imperatori Carolo cum reuerentia simul & fiducia diserte testati sunt: Inter manifestas religionis corruptelas, quæ subinde hominum temporumque vitio inuentæ propagatæque erant, non posse se alia de diuinis sentiendi loquendique norma vti, quam certissima diuinorum oraculorum formula; à quibus quicquid discreparet, nemini cum iniuria obtrudi fas esse: itaque se suosque,

que, quo minus Dei gloriæ & animarum salutis rectius consulere, adeoque non quidem ab Ecclesia, sed ab Ecclesiæ deliquis recederent, impediri non debere. Inter hos, inquam, tam generosos & magnanimos sacrosanctæ religionis vindices, qui pressæ veritati primum sunt ausi signum extollere ad bene sperandum, ERNESTVS & FRANCISCVS Lunæburgici, auus alter Tuus, AVGVSTE, alter patruus magnus, publicis perpetuisque monumentis prædicantur. Ab eo tempore, prouehendo, quod exorsa erat, operi illustres passim officinas moliri diuina cœpit Prouidentia: vt, quas bonarum ignorantia literarum religioni offuderat tenebras, noua vbiq; doctrinarum lux dispelleret. Hac origine censei amant præclarissimæ per Germaniam Scholæ & Academiæ. inter quas illustri nitore *Iulium* illud *fidus* emicat. Quo enim potius nomine & similitudine dicam æternum istud sapientiæ domicilium, cui IVLIVS ille Vester, auspiciu, decus, opes, & cum primis faustum de suo nomine omen dedit? Ea certe, Academiæ Iuliæ celebrantur merita, quæ Illustrissimi conditoris famam, consiliu, & diuinam quandam felicitatem, viuo perennique encomio, per litterati orbis ac seculorum, quantacunque erit, amplitudinem circumferent. Cuius tamen celebritatis non vltra nunc quærenda fuit mentio, quam vt maxima quæque operum laudumque, intra domum

domum Vestram, tam munifica Musarum ad-
 missione & commercio, veluti consummata
 ostenderem. Scilicet ad Tua properanti,
 AVGVSTE, obiter præmonendum erat,
 quam perfectum omnis virtutis, omnis me-
 riti, omnis gloriæ exemplar æmulandum Tibi
 amplificandumque, domestica disciplina &
 augusti sanguinis feliciter in Te transfusa in-
 doles commendauerit. Multum sibi ali-
 quando videntur sapere, qui illustres fami-
 lias, & proauorum laureas, & generosi decus
 sanguinis, Stoica verborum arrogantia exte-
 nuare audent ac pæne contemnere. Quo
 fit, vt, dum placere imperitis cupiunt, pruden-
 tibus imperiti merito videantur. Est enim
 profecto, est diuina quædam omnique vul-
 gari captu fastuque sublimior dignitas in illo
 sanguine, ex quo Deus Heroas format, pu-
 blicarumque moderatores vtilitatum pro-
 ducit, denique, impressa sui similitudine, veluti
 quosdam in terris Deos creat. A qua Su-
 premi Numinis destinatione cum in hoc ar-
 gumento recesseris, quid nisi profana & ab
 Augustarum sanctitate domuum arcenda po-
 teris animo concipere? Frustra cogitat Princi-
 pem, qui Deum in Principe non cogitat, non
 videt, non veneratur. Frustra nobilitatem
 profapiæ in ore habet, qui Dei de illa nobilitate
 consilium in animo non reponit. Ma-
 gnum est ac æternis dignum gratibus benefi-
 cium, quando vnum aliquem cœlesti virtute
 ac sub-

subsidio instruit, tuendæque gentium salutis aut attollendæ gloriæ accommodat Diuina bonitas: neque certior dignitatis pariter & admirationis heroicæ fides cogitari potest, quam natus publicæ felicitati consecratusque Princeps. At verò, cum ex vna stirpe, non dicam ciuitatis alicuius rectores, sed magnarum nationum, populorum, regnorum arbitri, sospitatores, vindices, omni maiestatis instrumento elogioque adornati, non interrupta seculorum serie, prodeunt: quis non videt, quam propinquis cognatisque nominibus Deus eiusmodi præsapiam cæli commercio ac terrarum venerationi admouerit? cum præsertim in Te, AVGVSTE, ac illustrissima sobole Tua, tam copiosa gloriæ ac spei pignora congruant, vt perpetuitatem incomparabilis fortunæ quavis ostensione fortius queant affirmare. Etenim, dum ex Celsissimis progenitoribus Tuis, HENRICO & VRSULA FRANCISCI Saxonie Ducis filia (quorum memoriam omni verborum honore maiorem, nominando tantum liceat venerari) non Paternæ tantum Maternæque virtutis indolem, in Te traduxit summus Principalis genii architectus, sed cumulata vtriusque toto orbe laudatissimæ familiæ decora, veluti in vnam consummati exempli formam congregauit: nonne suum de Te ac Tua posteritate consilium abunde putandus est declarasse? Itaque si qua sollertior pietas signandis illustribus

memo-

memoriis prudentum animos attemperat, non alio nomine debet ac elogio annalibus inferri natalis Augusteus, quam sub commemoratione perfectissimi muneris, quod Deus ex sollempniore & augusta suorum operum officina, necessitatibus Germaniæ, ornamento seculi, disciplinæ posteritatis, æternoq; Principum exemplo gratificatus, longissimæ felicitatis fata iussit implere. Apud quæ primordia, **AUGUSTE**, Tua constitutos tam arcana vis voluptatis pertentat, vt nec promouere, gradum sustineamus, quem vix ex argumento retinente molimur; & peruenire tamen ad ea cupide gestiamus, quorum tot pignora, quatenus fas est, prætractamus. Iuuat in cunis auspicia captare de solio, atque ex habitu infantis, illam vultus maiestatem interpretari, quam in Principe nemo sine sensu ac nota excellentiæ mentis intuetur. Non sum ex iis, qui sideribus nimium ac genituræ in formanda hominum indole ac specie tribuunt; neque ignoro pulcerrimas sæpe animas minus exquisito habitare domicilio: sed cœlestis cuiusdam gratiæ lineas ac dignam imperio formam, quæ in Te resplendet ac elucet, valde errauerit, qui non inter ea reputet mysteria, quibus ad sceptrorum sanctimoniam Diuinitus solent Principes initiari. Siue naturæ, fauorem cœli præfagientis ea est sedulitas; siue imago regnatoris omnium Dei, honori Principatus officioque destinata, suos quosdam in Principis

cipis personam radios spargit. Hinc vigor in
 vultu, vis in oculis, grauitas in conspectu, de-
 cor in gestu actuque; & expressioribus indi-
 ciis, virtutum singularum imagines, supra pri-
 uatæ dignitatis mensuram cumulatæ, demissas
 superna origine Gratiæ representant. Cuius
 rei fidem nulla ætatis pars est, quæ non vbe-
 riori subinde documento asseuerauerit. Emi-
 nebat in prima pueritiæ face, generosus ille &
 grauiorum curarum siue nuntius, siue spon-
 sor, impetus: quo annorum moras ac Tuam
 ipse ætatem prætergressus, quidquid pulcrum,
 sublime, honestum esset, animo concipere, ser-
 mone extollere, conatu aspirare, nunquam,
AUGUSTE, destitisti. cumque maturo Tui
 fati instinctu veræ magnitudinis subsidia præ-
 sentisceres, vniuersam liberalium disciplina-
 rum amplitudinem studio complexus, celer-
 rimis ac pene inauditis profectibus in id fasti-
 gium eruditionis euasisti, quod rarissimus
 quisque eorum, qui omnem litteris vitam di-
 carunt, potuit attingere. Cuius commen-
 dationis amplius diffusa est materies, quam vt
 in vnum debeat locum contrahi. Igitur nunc,
AUGUSTE, si in officio Tuo aliqua nostri ra-
 tio haberi potest, ad Musarum Te palatia
 omnisque elegantia ac prudentia sedes gradu
 non segni prosequemur, labores admirabi-
 mur, palmas numerabimus: indeque ad tot
 gloriarum fructus, inter secreta Palatii Tui ex-
 plicandos reuertemur. Prima Tibi, post do-
 mestici-

nesticam disciplinam, placuit publicorum studiorum magistra Rostochiensis Academia. cui cum anno ætatis quintodecimo, Tuam præsentiam & mox auctoritatem in gerendo supremo magistratu Academico commodasses; altero progressu Tubingam delatus, eiusdem honoris exemplique magnificentia, verum *Iuuentutis Principem*, omnisque virtutis ac industriæ auspiciem Te ac ducem præbuiti. Mirantur, ac inter suæ felicitatis memorias studiose consecrant hodieque illustres Academia, quas Tuo ingenio formatas, Tuo ore pronuntiatas, ternas vtraque orationes audiuerunt: quæ & argumenti delectu, & stili elegantia, satis iam tum demonstrarunt, antiqua Tibi Iulii & Augusti Cæsarum exempla proposita esse; qui & ipsi ab adolescentia præclare instituti, adeo nunquam aliena eguere facundia, vt inter præcipua regnandi instrumenta facilem in omnia eloquentiam expedirent. A quorum more cum primus Nero, ac deinceps reliqui certatim discessissent, imminuto non parum imperatorio decore, tyrannis ministrorum inualuit, ac in tot sæculorum damna inueterauit. At Tibi, A V G V S T E, sanctior & interior patriæ, dignitatis, ciuium cura, non aliam studiorum rationem permisit, nisi quæ Principalis muneris actusque grauitatem olim deceret, imo consummaret. Venit in partem testimonii Argentina nostra: in quam, solutis pietate sollempni Optimi Parentis memoriae iustis

iustis parentalibus, illustrem doctrinarum famam non intulisti modo, sed plus etiam confirmasti, Professores humanitate, Cathedras splendore Tuo tam eximie amplexus, ut noui prodito honore exempli, ab ore Illustrissimi Iuuenis, solum Academicum in certamine litterario, non magis dignatione generis, quam doctrinae merito, citra praesidium alienum, obtinentis, tum gratulabunda Studiosorum concio, tum doctissimi cuiusque affectus aestimio iuxta & admiratione defixus pependit. Cuius officio recordationis eo promptiore cultu ac lubentia defungimur, quo praestantior Tua in hanc Urbem voluntas, repetito postea aliquoties hospicio, variaque exhibita comitate, apparuit. Certè, si qua Musis Argentoratensibus fato destinata est perennitas, nunquam illae suum posteris desinent AVGVSTVM ostentare. Atque adeo, quam cuperem, AVGVSTÆ, vel in parte talis obsequii, vel in ordine susceptae scriptionis, aliquam saltem studiorum Tuorum formam stilo designare! sed priuatae mentis industriam facile obruit altioris fati magnitudo: quae profectuum singularium momenta, incrementa, fastigia per inaccessas reliquis vias, ad fati sui terminos rapiendo potius quam promouendo extollit. Quod si ex interuallo vestigia quaedam sublegere fas est, Augustum cognominem Tuum, Romani conditorem Imperii, Principum, sicut gentiles credidere,

normam & exemplar, iterum ante oculos constituerem, atque ex eius disciplina; genitum quendam, meis cogitationibus ac spiritum conciliarem. Hic acerrimæ indolis præstantia Cæsari Iulio æstimatus, post adoptionem, Apolloniam mittitur in studia: ut ad capeffendam Parentis fortunam, id est, ad summi imperii regiarumque curarum molem sustinendam omni sapientiæ instrumento firmatus olim accederet. In hæc vota tendentem, magistrorum grauitas, occasio, publica expectatio; & supra omnia Diuini cuiusdam vigoris arcana instigatio magnis subinde auctibus prouehabat. atque ne stimolata tot hortamentis virtus euagaretur flagrantius, usus vitæ pro formula, disciplina Reipublicæ pro consilio, amplitudo Principalis fortunæ, pro mensura placuere. Itum est in eloquentiæ penetralia: quæ cum reclusisset felicissimo adolescenti, ipsa omnis facundiæ domina ac dispensatrix sapientiæ; relictis statim seculi ineptiis, & circulantium flosculis, promptam ac profluentem, & quæ Principem deceret, orationem selectatus, nihil antiquius habuit, quam ut emendatissimo nitore verborum, splendorem Palatii; & facillima venustate exponendi publici actus genium, vbique propitiaret. Ea Latine, ea Græce oranti cura; non puerili illa concepta studio, sed plus quam virili maturitate, ad augendam maiestatem imperii & prodendam successoribus formulam quasi prædisposita.

sita. estque prodigii simile, quod sine omine
 deterioris status immutari postea ea ciuilibus elo-
 quentia ratio non potuit. Sed pergit, imò
 festinat Octavius noster in ciuilibus scientia ab-
 dita, in gubernandi artes, & immensam illam
 artium amplitudinem, cui paucissimi mortali-
 um ab omni æuo pares sunt reperti, animo
 peragrat, complectitur ingenio, destinatione
 prouidet, ac in terrarum orbis fata quodam-
 modo librat. Confluunt ad miraculum iu-
 uenis, quicquid liberalium elegantiarum, in-
 uento aut usu celebrari consuevit: atque ex
 his pleraque sui notitiam, omnia vero amo-
 rem capaci animo ac æstimationem insinuant.
 Nec à militaribus interim meditentis, & si
 quæ alia strenuitatem corporis ac vigorem ex-
 citant, cessatum: donec is fieret Octavius, cu-
 jus studia Augustum, quod postea nactus est,
 cognomentum non dedecerent, Tuisque,
 AVGVSTE, mererentur comparari. nisi quod
 Pietatis disciplina, id est, nobilissima Prin-
 cipalium studiorum pars, à Theodosii potius
 alicuius exempla arcessenda est: quem hoc
 præcipue nomine, vt veram optimi Principa-
 tus effigiem ac spirantem felicitatis imperii for-
 mam, historia miratur. quanquam quid in
 hoc genere imitatio maximorum, quibus
 mentem semper attendisti, Principum profe-
 cerit, rectius forte dicetur, cum ad ipsum
 virtutum Tuarum augustale reuerenter acce-
 det nostra oratio: Cui nunc satis est, attigisse
 F 3 studia.

studiorum Tuorum memoriam, quibus, supra quam credi aut dici potest, generose ac strenue ad præcipuæ decus doctrinæ, & dignarum summa fortuna artium gloriam euectus, summi Principis fidem prius merito quam munere impleuisti. Iamque vniuersi totius ambitum, conditionem, ingenium, cum regionum populorumque moribus, industria, prudentia, studio emensus eras; cum altiori Tuæ fortunæ instinctu denuo excitatus, cultissimis terrarum gentiumque diligenter obitis, in re præfenti, quod aiunt, æstimasti, quibus nexibus, vinculis, rotis, ingens iste fati Europæi orbis volueretur: quæ sidera quibus regnis, quid promittant: quæ in Germaniam nostram & res Germanicas, voluntates, studia, consilia versentur in animis hominum, in aulis Principum, in ore nationum. qualis qui non aduertit, vix est, vt suæ Reipublicæ tempora perite ac prospere administret. His intentum cogitationibus animum, multa obseruandi solertia, in maiores curas temperat, quam quæ intra linguarum notitiam, morum politiem, rerum pulcrarum spectacula, decoram aulicarum exercitationum agilitatem, & similia fructum peregrinationis ac propositum concludi patiantur. Illis enim omnibus licet eximie vel interualla temporum distinxeris, vel grauiorum gloriam artium ornaueris, longe tamen præclariora erant, quæ ingenui ad imperandum nati curas potissimum occupabant.

Cum

Cum præsertim magnos ubique viros, & recondita doctos aut traſtantes, Tibi non dignatio magis Tua quam virtus conciliauerit. Id in Italia Tibi curæ, cum Patavii ſtudia coleres, cum tot urbium ac Principatum pleraque noſceres, cum Romam auguſtiſſimi quondam imperii larem, ad Clementis VIII aulam, ſtatuiſque ac moris hodierni comparationem exigeres. Nec in Sicilia & Melite quidquam eorum prætermiſſum eſt, quæ pie prudenterque cogitanti de fatiſ rerum temporumque vel recordatio prioris æui, vel præſentium æſtimatio, vel diuinationo futurorum poteſt ſuggerere. In Britanniam vero, quam ſolemni tempore atque adeo omine Tua Te fortuna traduxit, AVGVSTVS? vt oſtenderet Tibi incomparabilem Semiramidis Angliæ ſucceſſorem IACOBVM, auſpicatiſſimi regiminis primordia inter publicas cærimonias capeſſentem; Teque ſanctitate feſti, & conſpectu tanti Regiſ, Tuæ indoliſ, Tuæ gloriæ admoneret: quæ alterum à Iacobo heroicæ doctri-næ virtutiſque exemplum iam tum minabatur. Atque ſi, quod Prudentibus placet, occulto quodam vigoris ac neceſſitadinis commercio præſtantes naturas mutui affectuſ inuicem conciliant; quantos hauſiſti ſpirituſ ex Chriſtianiſſimi Galliarum Regiſ HENRICI affatu ac humanitate? qui non per ſe modo benigne & comiter gratiſſimum hōſpitem excepit, ſed ad LVDOVICI quoque ſui ve-

nerationem admissio, luculentam occasionem patefecit, demerendi eius auspicii ac maiestatis, quæ tantum ex amplificata Galliarum gloria nomen, illi Heroum incremento meditabatur. Longum fuerit, Belgica quoque cum ceteris, itinera persequi; ac seorsum describere, quantum experientiz ac laudis undique collegeris retulerisque: loquuntur pro nobis abunde consentientis testimonia famæ, iudicia summorum ubique Principum & aularum, communis Germaniæ gratulatio, quæ de tanto decore suo nunquam dubitauit magnifice sentire ac sperare. Fulgebat in reduce sincera ac incorrupta patrii moris grauitas: quam ne diuturna quidem peregrinatio in prauam exteri ritus imitationem deflexerat, aut in vanitatis amorem ac versutiz distorserat. quæ pro virtutibus vitia cum multi auide arripiant, merosque interim Vlysses somnient, hoc assequuntur denique, vt nec externæ gloriæ elegantiz exprimant, & in fastidia disciplinæ mentisque Germanæ corrupti, nescio quid monstrose peregrinum per oculos stupide mirantis vulgi circumferant. Quæ domesticæ labes gloriæ, quantum publico noceat, cum præsertim magnorum exemplis nominum se tueri cœpit, vel propterea nolumus declarare, ne argumento in faustiora omnia fecundo conuitium fecisse videamur. Et iam pridem nos ipsa Tui Principatus specimina vocant: quem tanto instructu aggressus, quadragin-

draginta per annos, aucto subinde administrationis curarumque onere, ita haecenus gessisti, ut Optimi, & pro captu temporum Felicissimi Principis exemplum sine exemplo impleueris. Sequitur enim ut in vniuersa vita, ita praesertim in imperio, fortuna vitutem: fidumque ac familiarem Deo Principem omnis natura, omnia rerum elementa suo quodam obsequio ministerioque demerentur. Equidem cum omnis Principatus inter ea sit, quae eximio Diuinitatis fauore atque commercio gaudent; ineffabilis tamen ac longe interior est coniunctio, quae mentem Pietatis remigio instructam, ad superna euehit, apud superna retinet, supernaque foetam sanctitate in terrarum regimen dispensat. Haec est origo generosi magnique consilii, quo sceptrum praepollent: hinc vis auspicii Principalis, hinc maiestatis veneratio, hinc omnia summæ fortunæ decora & pignora augustiorem in humana vultum expediunt. Itaque non officio tantum Christiani hominis, sed inter proprias sanctissimi muneris Tui curas, pietatis studium eminere voluisti, AVGVSTE. In quo se nemo Tibi, vel instructu subsidiorum, vel spiritu & ardore, vel emendati moris rectitudine, merito anteponat. Mirabitur posteritas, nec iniuria, cum Sacrum Codicem, vice vel assiduis visitata sapius, perlectum pridem relectumque, noto iam in vulgus elogio cognoscet: sed quanto plus est miraculi, in ipsa tanti operis tractatione? Pri-

F S

marum

mãrum maiestatem originum toto admittere animo, conferre interpretes, adhibere doctores; quid operæ, studii, cognitionis, quouis seculo vel sapientum doctrina contulerit, vel ardor sanctorum penetrauerit, sub vnã quasi lucem conspectumque statuere: hæc, inquam, summi Theologi, sed in Principe documenta, non saluari minus, quam nouo exemplo suspicimus. Accedit & reliqua sacræ eruditionis suppellex, & quidquid religionis sinceritatem ordinat, formam tuetur, dignitatem amplificat, disciplinam gubernat. Ex quo Tu instrumento AVGVSTE, Ecclesiarum tutelam, patrocinium, moderamen, quantum vel hominis ingenio vel Principis officio fas est, non in præsens modo depromis, sed in futurum disponis: transmissis etiam ad posteros monumentis, quæ Tuum in rem Ecclesiasticam studium meritumque voce perenni eloquantur. Mos est gentilibus cum intra animi adyta formant Principem, quem nusquam in aularum Palatiis inueniunt, ad fabulas denique decurrere, ac ingeniosis ambagibus mysteria boni Principatus inuoluere verius quam explicare. Inter quæ commenta non parum præcellit Minoris educatio: quem nouem annis in contubernio ac disciplina Iouis enutritum, ex illo diuini secreto commercii ad folium & regnum producant. Nec Osiridem suum, facundissimus audet Synesius pro publico boni imperii specimine profiteri, nisi

arca-

arcanis prius Deorum sacris assuetum, & con-
 victu quasi quodam cœlesti in decus regni for-
 matum. Quæ signa, siue disciplinam im-
 perandi è cœlo Deoque deducunt, siue munus
 imperatorium Diuinis alligant auspiciis, allu-
 dunt potius, quam exhauriunt, nec repræsen-
 tant sed significant veritatem. Nobis sapien-
 tiæ melioris stilus præmonstrat exemplum
 Principis, quem non fictitius aliquis Iupiter,
 sed Deus Deorum, Deus solus, Deus Rex &
 Regum auctor, sua imbuit sapientia, suis sa-
 tiat colloquiis, suis firmat præceptis, suo im-
 plet numine, suo agitât vigore, sua ornat ima-
 gine. Solum quæris? cum Diuino cohæret.
 Sceptrum? à Diuina manu porrigitur. con-
 silia? è diuina mente promanant. fortunam?
 diuino fauore fecundatur. Et quid dicam
 amplius, aut quibus omnino verbis dicam, de
 Pietatis tuæ exemplo fructuque singulari,
 A V G V S T E, quam peritissimus quisque sub
 Dauidis illius aut Salomonis imagine cogitan-
 dam facilius animi affectu, quam orationis co-
 natu declarandam susceperit? Igitur ex ipsa
 uberrimi argumenti copia, non inepti ratio-
 nem compendii in cetera mutuabor: vt se-
 mel omnes intelligant, non minus supra fa-
 cundiam, quam supra mensuram sollemnem
 esse, virtutes Principis à tam propitio, tam fa-
 miliari, tam conciliato Numine profectas. Se-
 deant age peritissimi, rerumque actu & fortu-
 næ casibus grauiter exerciti, & expendant, di-
 uinum

uinum illud Tuum, EXPENDE, quo tanquam signo aut tessera Prudentiæ reconditæ penetrabilia præscribis: inuenient haud dubie, quæ expendendo nunquam satis siue expendant, siue expediant. Non est mihi fas existimare de præcipuis consiliorum momentis, quibus securitatem sui status ac salutem tantus Princeps pace belloque prouidit ac redemit: possunt tamen pro argumento esse temporum discrimina, negotiorum ancipitia, animorum perplexitates, fata Principatum, in quæ communem patriam pertinax fortunæ publicæ indignatio implicauit. Nauem inter certamina tempestatum seruare, non nisi periti, sed & generosi gubernatoris est: neque Rempubl. ex circumstantibus vndique periculis alius, quam profundæ ac præsentaneæ artis mentisque Princeps eripuerit. Iacet sepulta pæne suis ruderibus Germania: trepidant inter cineres fatalis incendi miseræ ciuitatum ac populorum reliquæ: omnia squallore, lamentis, desperatione opplentur; vbiq; caligo mœstitiæ, tenebræ calamitatum, pauores exitiorum demersis incubant terris. E qua tam deformis spectaculi circumstantia, Tua ditio nitidius tollit caput, & tanquam ex alta nocte lætioris radius luminis promicat. Beneficium ingens, & hodie paucissimis commune, diuinum ante omnia fauorem, sed & Tuam, AVGVSTE, prudentiam nimis, quam euidenter commendant: neque quisquam

Impe-

Imperii nostri tam est ignarus, quin Augustæ pacis, adhuc inter vltima rerum pereuntium solatia veluti delecta sede resistentis, auctorem mitetur, obtioque statim prædicationis argumento, defæcatam affectibus mentem, temperata cautione consilia, porrectas in abdita curas extollat. Vertitur periculose iam complures per annos, ac penè evertitur Reipubl. orbis: atque in tanta status publici concussione, tam ambiguis omnia nexibus intricantur, caussis impelluntur, artibus variantur, vt, quam heri faciem negotia prætuleraut, hodie amiserint, neque in crastinum prouisa ex hodierno habitu coniectura subsistat. Quo fit, vt nec in cauendo metus, nec in discernendo iudicium, nec in prouidendo sollertia, nec in obseruando attentio, quidquam expeditæ rationis inire possit. nisi quod omnia expendendo, **AUGUSTÆ**, nouum ad sapientiam iter reperisti, quo per ardua quæuis enisus Tuæ pariter ac posteræ ætatis curam ex dignitate muneris sustineres. Iam primum, vt recte de instantibus iudices, recte de imminentibus cogites, non contentus Augusti alicuius ingenio aut Aristotelis magisterio, ignoratam gentilitati viam ingrederis, ac pleraque perite de publico sentiendi momenta ex ipsius factorum tabulis condiscenda autumas: satis gnarus, oculum Prudentiæ humanæ valde hebetem esse, nisi Prouidentiæ gubernatricis consideratione assidua illuminetur. Multum potest

est in moderandis hominum consiliis replicata veteris aui memoria, & in exemplum accita annalium series; quæ non gesta modo euentusque, sed causas insuper ac rationes plerumque promulgat. Id est, quod de se pollicentur grauissimi quique veterum ex Græcia Latioque Historicorum: id est, quod lectores peritissimi quærare videntur ac sectari. Tibi omnis rerum hominumque memoria in promptu est; Tibi iuxta parent genitium consilia & scriptorum artes. sed in hoc diuersus es ab exemplo summorum Principum, quos imitaris; quod illi tantum ex libris hausere, quantum calamus auctoris consignauerat; Tua autem sollertia, in historiis non pauca attendit, quæ Historicis vltro reliquerat aut ignorauerat. Atque ita, cum Severus Alexander ex peritis historiarum discit, quod ex rebus gestis ad gerendas subsidii aut similitudinis suppetat; cum multi illi & magni imitatores Augusti (quem vel nominis causa sæpius adhibere debemus) in euoluendis scriptoribus nihil æque quam præcepta & exempla publice vel priuatim salubria consecretantur: aliquid altioris studii Tibi relinquunt; AVGVSTE, quo contextus rerum fatales, & dispensata diuinitus in omnes actionum species partesque momenta, id est, ipsam prudentiæ totius vim ac spiritum, in quantum homini fas est, complecteris. Quam curam dum plerique hodie suo ac seculi vitio negligunt, infirmari

mari Prudentiæ genium necesse est. quem sola
 Deo cœloque nixa generositas decet ac tue-
 tur. Quid mirum est, eos falli, qui tam calli-
 dè & animosè spēs metusque suos in secula
 mittunt, immensisque molitionibus futuras
 ætates occupant? qui humani subtilitate in-
 genii mirandarum structuras rerum inædifi-
 cant? qui consilia successu & exemplo, nec
 ultra metiuntur? prorsus quæ exclusum ter-
 ris Numen, aut otiosè inclusum, nihil iuris vel
 curæ vel potentiæ denique in humana obti-
 neret. Tibi meliorem sapiendi formulam
 missa cœlo dictant auspicia: Tibi excelsæ
 mentis magnitudo, certum in arduis auxi-
 lium, in dubiis consilium, in aduersis reme-
 dium spondet: atque, vt verbo dicam, Tibi
 Natura suas vires, Prudentia suas artes, Fortu-
 na suas Opes vltro indulget. Principales susti-
 nere curas, atque populorum præesse utilita-
 tibus, quantæ sit molis onus, si non aliunde
 constaret, ipsa nos eorum doceret raritas, qui
 per se tuendæ rerum summæ sufficiunt. Ita-
 que ministrorum per manus, regnorum arbi-
 tria plerumque ac fata iactantur: neque
 quisquam nauigio minus moderatur, quam
 qui gubernatoris nómine præfulget. At vero
 AVGVSTI nostri Principatus, quo agitetur
 spiritu, quo conualescat vigore, quibus se at-
 tollat humeris, non proluxa quæstio est. Supra
 primam ingenii animique sortem, primo di-
 gnam & natam loco, nihil est, quò ascendas:

hæc

hæc nullis impar negotiis, adiutoribus suis ad-
 est auspicio, præstet exemplo; agenda præscri-
 bit, acta iudicat; momenta rerum apud se con-
 gregat, ex se dispensat, ad se reuocat. Quod si
 ad oratorum hic imagines veniendum esset,
 primarii sideris emissum in omnia fulgorem,
 aut præsentis vbique Numinis maiestatem, ad
 interpretanda, quæ diximus, mutua remur. Sed
 vocetur nunc simplicius *indoles Regia*, quæ no-
 minis regii munerisque mensuram sola capit,
 sola implet, ac in Principe omnia Principatus
 decora supereminet. Itaque, cum Te talem
 Natura genuit, AVGVSTÆ, talem Sapien-
 tia educauit; Heroem vtraque quidem, sed
 qui iure & nomine Principis esset, moliebatur.
 Atque hinc perfectio illa Prudentiæ Principa-
 lis æstimanda est, quam nunc commendamus.
 nec alio spectat apparatus iste insolitus, quem
 circa solium Tuum omnes doctrinæ, artesque,
 velut in sacratio donaria suspenderunt: vt in
 Principe primum splenderet, quidquid in
 Principatus felicitatis spectaculo vnquam splen-
 dere potuit ac debuit. Armaria, rebus ve-
 tustate, raritate, artificio notabilibus referta
 non mediocri sumtu ac labore multi ador-
 nauere: sed affectus quam peritia maior, &
 famæ potius studium, quam operum æstima-
 tio id consilium moderabatur. Tibi pictura,
 plastice, & cum suo comitatu soboleque ma-
 thesis, exquisitæ monumenta industriæ artifi-
 que, non vt amatori modo, sed vt artificio ac
 iudici,

judici, adeoque crebrius solito ac liberalius dicata cupiunt. Ne de illustrissima nunc Bibliotheca dicam : quæ numero librorum ac præstantia, dispositionis cura, supellectilis apparatu, ornamentorum dignitate, subsidiorum commoditate, inter miracula Germaniæ emereret; nisi maius esset ipse Princeps miraculum, cuius munificentia Bibliothecam instituit, sollertia ordinavit, scientia comprehendit. Sciunt nihil in maius augeri, qui propiorem Tuæ aulae usum adepti, plus ornamenti in animo Tuo, quam in fortuna; plus sapientiæ in ingenio Tuo, id est, in viua illa Bibliotheca, quam in tot-codicum millibus, quos omnes notitia, cura, digestionem Tua dignaris, agnoscunt. Quanquam, cui iam ignota esse potest infinitæ lectionis copia, & omnigenæ eruditionis varietas, quam non Virtutum modo actu vitæque consuetudine approbasti, sed victuris per omne ævum literis consecrasti? Nunquam defuerunt, qui specioso in vulgus colore Principem potius scribenda facere, quam legenda scribere oportere, contenderent. qui si hoc volunt, ne imperii negotia omittantur, aut destinata publico intercipientur tempora, non debent nomine Principis promiscue uti. An tu Iulium & Augustum Cæsares, M. Antoninum, ac minus vetusta nomina *Leones, Basilios, Cantacuzenos*, non satis industrie publica sustinuisse commoda autumabis, quod varii generis scripta, nunc soluto

G

sermo-

sermone, nunc metris illigato, partim grauioribus apta consiliis, partim temperando idonea otio ediderunt? Atqui tantorum spiritus heroum in omnia egregia & decora promptus validusque, non erat vulgari modulo metiendus. Quod alii laborem, hi naturam vocant: quæ aliis distractio est, his vix occupatio censetur: vnde alii fatigantur, hi reficiuntur. quid, quod eodem tempore intentam pluribus mentem nec memoria confundit, nec iudicium frustratur? Qualia cœlestis cuiusdam vigoris prodigia non capiunt, qui tam operose & moleste de magnis viris satagunt iudicare. De Tuis certe scriptis, A V G V S T E, quæ amenitas ingenii, copia doctrinæ, & regii grauitas spiritus ex æquo decorant, nunquam serio cogitabit, nisi quem fata nostri temporis de cœlesti destinatione admonuerint. Ecce litterarum domicilia ac instrumenta, atque cum his amorem & curam eruditionis, bellicæ hastenus clades per Germaniam corrumpunt, dissipant, extinguunt: consternatas rotæ damnis mentes in desidiam fatalis torpor agit: periclitatur spes ac decus posteritatis; quam non nisi magno molimine in gratiam cum auito & meliori more reduxeris. Igitur Hercule aliquo Musageta opuserat: qui nominis maiestate, omnique elegantia cultu ingruentem audacter barbariem propulsaret, ipsaque exempli magnitudine in strenua postereros consilia prouocaret. His instincta tam
 fatali-

fatalibus stimulis optimi Principis voluntas, quo sponte ibat, fertur alacrius, Musas admittit secretius, scientias dispensat largius, eruditos fouet amatque impensius. Quidni fulgeres præcipuis in omni genere litterarum luminibus Academia Iulia, quæ eodem gloriarum suarum auspice & socio gaudet, eodem operis duce fruitur & teste, eiusdem Patroni munificentiam experitur & arbitri iudicium admiratur? Multas scholarum, contemptus depressit: & absument quotidie aliquas inopia. Tuæ perennitati satis prouisum est exemplo Augusteo & Iuliano: cuius imitatio domui Luneburgicæ, tanquam fato demonstratum felicitis imperii pignus, vel ominis caussa in perpetuum curæ erit. Neque enim quidquam efficacius est & auspicius ad commendandam posteris virtutem, quam exempla maiorum: quæ non tantum familiarius mouent, ut cognata; sed validiorem insuper venerationem habent, quia sine præsagio inclinaturæ in diuersa fortunæ deserui nequeunt. Itaque nihil est præclari, quod non ab illa expectari Aula debeat, cuius status tot disciplinæ munimentis ordinatur. Obserues inter artes regnatricis domus, consecratam Romæ religiosa cærimonia Palatii sedem: ut imperantis domicilium non magnifico magis ornatu præcelleret, quam sanctitate maiestatis præpolleret. Ad Tuam, A V G V S T E, aulam venientes, nulla quidem superstitio arcet, sed obiecta in li-

mine veneratio sanctiore scilicet affectu im-
 buit: ne ad sedem Deo diuinoque dicatam
 Principi, cœlestibus plenam pignoribus, sacra
 Principatus & penetrales virtutum genios, vt
 sic loquar, complexam temere aut profane ac-
 cedant. Ante omnia ipse Dominus aulae, &
 mens, & anima, ex illa suæ potentia officinâ,
 in omnia remota, propinqua, per se, per alios,
 virtute exemploque securitatem in populos
 ac salutem, cum vtriusque instrumento, dis-
 pertit. Ipse semper agit, semper viget, pro-
 uidet, sospitat, splendet, moderatur: nunc arri-
 dentem fortunam obsequio deuincit, nunc
 minanti plenos generosi spiritus animos of-
 fert: nunc presentia in formam & vultum or-
 dinat, nunc futuris facit aut claudit viam. Iam,
 vbi inter Iustitiam & Clementiam medius asse-
 dit, alteramq; alteri, & vtramque sibi concilia-
 uit, mox videas audaciam malis decedere, fidu-
 ciam redire bonis, infelicibus patere asylum:
 fugiunt totisque exulant finibus calumniæ
 litium, nequitia sycophantarum, injuriæ præ-
 fectorum; neque hic contemnere & con-
 temni, opprimere & opprimi, seculum voca-
 tur: quippe sub tanto æquitatis jurisque au-
 ctore & magistro, facile sua se fortuna metiri
 discunt, qui aliena mallent abuti. Solet non
 raro euenire, vt benefici ex aula sideris lumen
 ad multos nequeat penetrare, obductis passim
 per aulicorum artes nubibus, aut qua transire
 debeant radii, caligine offusa. **AVGVSTVM**
 nec

neq; adulatoris criminatio, nec obtrectatio invidi, nec æmulatio aduersarii fefellerit: omnia pariter abſiſtunt, omnia metuunt, neque inimicum vitiiſ animum vitiorum artifices audent tentare. Hinc liquida & ſerena lux in omnes Principatus angulos ſe permittit; non caſas præterit ac tuguria, non agros minus quam vrbes exhilarat, ſummoſque cum infimis pari benignitate permulcet. Modo Liberalitas ſub illo lumine in egenorum ſolatia, aut benemerentium præmia præſto eſt: modo Humanitas ad inſpicienda infelicium damna, leuandos mærentium dolores, laudandam ciuium fidem ablegatur: modo ipſius Principis aſpectu, tanquam Sole, aduerſus ſeculi tempeſtates, omnia reſouentur. Quod ſi denno ad ipſa tot bonorum penetralia remeare libet, ne ab interiori quidem ac familiari vitæ conſuetudine nos excludet innocentia Principis ac ſanctitas: quæ exemplo melioris ſeculi conſecrata, nihil minus quam latebras amare poteſt. Digna ſunt, quæ in omnium oculis verſentur, ac ſermonibus, dicta & facta Principis ad laudem ac decus nata; aſſidui pro Republica labores, remiſſionum tempora parce, nec otioſe interpoſita: decora & prudens in coniugem comitas, in ſobolem pietas: benignitati propior apud amicos grauitas; dignitatis ac diſciplinæ memor in familiares auctoritas: cultus corporis, menſæ, totius aulae, inter ma-

gnificentia, elegantia, moderationis specimina
 & confinia, rationi fortunæque attemperatus:
 ministeria ad vsum Palatii & operas disposita:
 luxuriæ instrumenta & artificia, locum melio-
 ribus laxamentis cedere iussa: exclusi scurræ,
 circulatores, harioli, aliaque consortii Princi-
 palis dehonestamenta. Nihil in vultu, in ge-
 stu, in incessu Principis, quod exemplo aulæ in
 omne decus formatae disconueniret. Neque
 minus egregie secundas partes AVGVSTA
 tuetur: cui hoc, illustrissimum inter femina-
 rum elogia nomen, non Mariti tantum meri-
 ta & regii confors sanguinis natiuitas, sed au-
 gustæ mentis celsitudo, longæque sexum su-
 pergressæ virtutes suo iure vindicant. Loque-
 tur Te, generosissima Heroidum SOPHIA ELI-
 SABETHA, omnis posteritas; & cum AVGV-
 STO Tuo inter præcipua matrimonii factorum
 industria congruentiaque conciliati exempla
 prædicabit: quæ tanti coniugis iudicium me-
 reri, implere, superare potuisti. Per Te repen-
 santur omnes illæ Charites, & quidquid Amo-
 rum decorumque, primum in CLARA MA-
 RIA POMERANA, deinde in DOROTHEA
 ANHALTINA, Serenissimis Viraginis,
 Optimus Princeps amiserat: quasi prorsus id
 agere voluerit fortuna, vt sua non parcius con-
 tinuasse quam collocasse beneficia videretur.
 Pulcrum ac venerabile spectaculum! fulgorem
 tot radiis è cælo deriuatis accensum, non nisi
 ad

ad aram Phœbi Tui dedicatum, eiusque lumine auctum illustratumque in gaudia publica & solatia dispensas. mater populi, affectu; matronarum specimen, exemplo; aulae salus domestica, beneficio: cuius potentiam nemo doluit, modestiam nemo desideravit. Nam quid cœteras in omnem elegantiarum cultum congruentes dotes artesque memorem, de quibus nec pauca debent, nec multa nunc dici possunt? Igitur haud paulo rectius seorsum & accurate, inter illustrium miracula formarum, tantum nomen ad posteros Scriptorum pietas celebrabit. Nobis enim tam multiplicatus aulae AVGVSTÆ splendor, ne omnia semel & liquide contemplemur, oculos præstringit, summasque tantum collucantium vndiquaque siderum imagines ostentat. è quibus dulcissima flamma est, quam, veluti ex repercussu, Celsissimorum Parentum solio, angusta vtriusque sexus pignora copiose refundunt. Quid non speres magnum ex illa sobole, cui Deus magnarum originum indolem, fortunam, exempla vel ingeneravit liberaliter, vel luculente repræsentavit. Atqui non sperandi iam sed confidendi argumenta quotidie suppeditatis, ætatisque vestrae mensuram mirandis laudum profectibus præminetis Illustrissimi Iuventutis Principes, RVDOLPHE AVGVSTE, ANTONI VL-RICE, FERDINANDE ALBERTI.

nam ad Vos eo maiori fiducia accedo, quo testator est indolis Vestrae benignitas, neminis hominis quaecunque etiam in Augustam domum Vestram studium aspernari docta aut sueta. Vos inter delicias & amores seculi veneror: Vobis ista exsplendescentis abunde virtutis omina ac specimina gratulor: Vos, ut munimenta felicitis aulae ac subsidia, Providentiae rerum publicarum Sospitrici, publica pietate commendo. Vobis sera Parentum immortalitas, prospera Sororum matrimonia, digna denique Vestris moribus fata contingant ac tempora. Paucis ista verbis comprehensa, quam prolixo mentis affectu dicantur, ita poteritis aestimare, si me inter eos numerare dignabimini, qui divinae in res Germanicas curae monumenta, pignora, auspicia, indeque natas expectationes, non irreuerenti diligentia speculantur. De cetero, credite, me omnia ista vouere atque augurari, quae nuper felicioris magni Viri calamo ad Vos sunt exarata: cuius *speculum Augustaeum* tanta concinnitate adornatum est, ut praeripuisse potius in hoc argumento, quam praebuisse aliis scriptoribus facultatem videatur. Nunc ad Te SERENISSIME DOMINE, redeundum est: ad quem omnia, quae in aula & Republica Tua haecenus veneratus sum, suos cultores remittunt. Tuo debetur auspicio, curae, dispositioni, exemplo, quidquid Augusta domus splendoris

ac

ac disciplinæ; Respublica vigoris habet ac salutis. Tua, AVGVSTÆ, Censura omnia emendat; Tua dilectio omnia recreat; Tua vigilantia omnia defendit; Tibi caritatem suam publica populorum allegat pietas: Tibi obsequia sua civium consecrant curiæ, conuentus, ordines: Tibi elogia Angustea & eximias laudes, & fausta omina, omnis sexus, omnis ætas, & aperta vndique gratulantis turbæ ora vocesque modulantur: *per AVGVSTVM vivere, per illum arare, adificare, negotiari; libertate atque fortunis per illum frui.* Tibi, si quid ex antiquitate magis exquisitum, Prudentum studia recordantur, statim & merito accommodant. Ponebant olim plurimum in votis Principum aut imprecationibus: quibus vel certa terris prosperitas, vel haud dubia perniciēs acciretur. Hinc cœli ac siderum clementiam, terrarum proventus, agrorum fruges, fœturam pecorum, hominum fœcunditatem, Reges suo Regno à Regiis diis precatos adeptosque, speciose videas memorari. Neque vlla in Principe splendidior celebritas excogitata est, quam vt missa cœlo in pulicum munera, imperantis nomine ac auspicio prædicarentur. Quæ res multum vtique ex vero trahit: quamvis partim adulatio, suas, vt fere solet, partes non raro interposuerit. Quæ enim certior sancti Deoque carissimi Principis æstimatio dari potest, quam effusa per populos, in

G s Prin-

Principis gratiam, diuina beneficia? quæ ita iubentur ciues excipere, vt Deum simul in munere, simul in Principe, qui muneri conciliando dispensandoque præest, reuereantur. Itaque vere **AUGUSTUS** es, Princeps Serenissime; vere sanctus, vere venerabilis; sanctimonia augurii, eminentia auspicii, incremento felicitatis. Neque, quisquam Tuorum de illa dubitat maiestate, quam quotidie omnes sentiunt, omnes vident, ipsisque pene manibus contingunt. **Viue & Vige & Splende, ô Vita cinium, ô Vigor imperii, ô seculi Splendor! Deus Te amet, AUGUSTE, quem Tu semper amasti, qui Te semper amauit! Deus Te seruet, qui Te semper seruauit! DEVS Te amet seruetque, AUGUSTE, vt Tuos diu amare, diu seruare possis! Quid ni enim à laudibus, quas non capit ingenii tenuitas, ad Vota transgrediar; quæ, si cetera desint, sola absoluit pietas? Conquirere elogiorum titulos, disponere virtutum classes, meritorum numerare adoras, prædicare fortunæ munera, eius forte fuerit, qui Tuam magnitudinem angustius, quam par est, metiatur, aut certe justam moliatur historiam. Quid quod nec ciuilibus modestiæ est, de vita actuque Principis, sine nutu Principis, adeoque sine numine & nomine, vt sic dicam, vllam expositionis plenæ seriem ordiri? cumque laudatio communis pietatis præcepto contineatur, quidquid ad historiam accedit**

dit propius, singulari indultu iuberi amat. Ea propter nemo hic describenda putabit diuina **AUGUSTI** in imperium Romanum, in Illustrissimas necessitudines, in omnem Germaniam merita: Virtutum ac officiorum cumulatam in perfectæ beatitudinis exemplar decorat: elaborata pro egregio publico consilia: vindicata è Martis sinu, Patriæ spolia: tolerata constanter & superata feliciter discrimina; è quibus modo vita Principis, non sine nota facti heroici, modo ciuium salus sub præsidio Principalis fortunæ conualuit. Quidquid horum est, **AUGUSTE**, institutum meum supergreditur: qui sub auspicio ductuque Musarum, plurimum in aula Tua pollentium, inter eos volui comparere, quibus testandi occasiones deuoti animi accipere potius, quam deligere fas est. Si propitio pacatoque vultu, prima & adhuc circa Augustum limen verecundantia obsequia admiseris, ex Tuis haud dubiè auspiciis, **DOMINE SERENISSIME**, que nunc desideratur vnice ac deficit, ingenii sermonisque facultas reficiet se ac instaurabit.

Elogium.

VI

Elogium,

*Illustriſſimi Comitſ & Fortiſſimi
Imperatoris,*

LINNARTI TORSTENSONII,

tumulo dicatum.

TORSTENSONIAM Gentem, antiquis apud Suecos titulis Equeſtrem, primus in altiorem nobilitatis gradum extulit LINNARTVS: Comitſ dignationem, ob rempublicam ſæpe fortiter fideliterque adminiſtratam, iudicio & indulgentia CHRISTINÆ Reginæ adeptus. Huic, vt in ſummis non modo ſuæ ætatis, ſed omnis æui imperatoribus numeraretur, præter naturalem ingenii ad ardua facti dexteritatem, diſciplina Maximi Regis, GVSTAVI ADOLPHI, auſpicium fortunamque contulerat. Sub ipſa enim adoleſcentiæ initia in tanti Principis familia, mox & in commilitio eſſe cœpit: bellique, quod tum in Liuonia acerrimum gerebatur, rudimentis induratus, ab infimo ordine ad Tribunatum proceſſit. neque mutauit nomen, cum poſtea bello Germanico, vi muneris ampliore, rei tormentariæ curam

curam, gessit: Regi suo in dies carior & iam inter eos æstimatus, quos in omnia promptos, & ingentis fati, quo tum res agitabantur, capaces ministros, Fortuna Sueciæ, adornasse videbatur. Audita non semel vox est Regis, familiari sermone, **T O R S T E N S O N I V M** inter paucos imperatoris curis parem destinantis. Quod ille siue iudicium siue prælagium, quanto virtutis gloriæque successu impleuerit, ab eo potissimum tempore repetendum est, quo post cetera militarium officiorum operumque decora, summæ rei cum imperio præfectus, concussam morte illustrissimi Ducis **BANERI** & labantem fortunam belli, suo adventu immane quantum recreauit. Habuit ille annus (à quo hunc decimum numeramus) miras incerti Martis, ac pæne inauditas tam longo bello vices. Paulo enim ante, **BANERIVM** sua felicitas videbatur vocasse ad occasionem patranda operis, quale nullius æui historiæ memorant: vt Cæsarem cum vniuersa aula, Imperique Proceribus, comitia Ratisbonæ habentes, ex vrbe ad vim subitam & strenuam nondum satis instructa, vel in fugam exigeret, vel in triumphum educeret. Mox ad alia inde non sine incommodo digressum, tacitis passibus mors pone consecuta, hostibus non modica gaudiorum & successuum materia fuit. Eiecta passim locis opportunis, præsertim per Saxoniam, Suecorum præsidia: amissa simili fato Silesia: neque Gorlicium, caput

caput rerum nostrarum in Lusatia, singularis Wanckii, summa ope propugnantis, virtus tenuit: Guelferbyti vero obsidionem, tanto temporis, sumtum, laborum, hominum impendio, haftenus tractam, coortum inter obsessores ex æmulatione certamen, ac dissociatæ subinde fœderatorum vires dissoluerunt. Instabat hostis impetu, consilio, virtute: atque in dissidia ducum, & querelas militum intentus, suam occasionem ex aduersis nostris strenue ac feliciter consecrabatur. Inter quæ **TORSTENSONII** è Suecia adventantis, primo nomen; mox præsentia illum rerum cursum sufflaminauit; Fortunamque, nescio quid transfugii simulantem in partibus, nec inuitam, retinuit. Compositis enim & instauratis, quæ turbata erant in exercitu & apud socios, quaqua progressus est, terrorem, fugam, vulnera in hostem tulit: receptis, & in ditionem vi metuq; subactis plurimis oppidis locisque opportunis. in quibus Glogouia, situ, opere, præsidio munitissima vrbs, intra vnam & alteram horam expugnata; ingenti armorumannonæque abundantia, merces & instrumentum festinantis ad nouas subinde victorias belli fuit. Idem impetus Schvveiniciu domuit: nequicquam præuertere tantam celeritatem auso Principe Lavemburgico. Qui cum egregia militum tuendæ Silesiæ impostorum manu, victoribus illatus, fœdissimæ cladis & captiuitatis suæ (in quam sequebantur

tur ducem, præter legatos plerisque & tribu-
 nds, duo amplius armatorum millia magnif-
 que signorum numerus) vnicum solatium
 habuit, maturatam intra paucos dies ex vul-
 neribus mortem. Vix tertius agebatnr men-
 sis, & Silesiam ferme omnem armis metuque
 tenebat **TORSTENSONIVS**. Vnde in Mo-
 ravianam improvise divertit, atque caput re-
 gionis Olomucium oppugnate adortus, im-
 petu fortunæque sua tantopere præfectum
 loci exterruit, vt obsidentium vim vltra pau-
 cos dies sibi sustinendam non putaret, dede-
 retque, irreparabili in posterum iactura, vr-
 bem omni copia militaris apparatus, cõm-
 meatuum, diuitiarum abundantissimam, bel-
 lique, vt sic dicam, integri comparandi generi-
 dique officinam. Tum vero, irritata tot ad-
 versis hostium virtus, reficiendis rebus maio-
 re auspicio ac intentioribus curis incubuit:
 novamque belli apparatusissimi molem Archi-
 duci Leopoldo Guilielmo, auctoritatem aulæ
 & dignationem Cæsaris ad exercitum laturo,
 commisit. Exacta igitur non instrenuis la-
 boribus æstas; nec alio tamen euentu, quam
 vt Sueci parta per Silesiam & Moravianam ple-
 raq; retinerent, & mox supplementis hoiato
 exercitu, insigni accessione auerent, hostem-
 que, post crebras velitationes & leuia certa-
 mina solutasque velut in vitem, hinc & inde;
 obsidiones, in Misniam ad fatales Lipsiæ cam-
 pbs pertraherent. Intet cruentissimos belli
 Ger-

Germanici dies, altera illa Lipsiensis acies fuit. Vtrimque summis viribus pugnatum, vtrimque sinistrum cornu inclinatum; ducum quoque ab vtraque parte nihil non conantium, æquata pericula: **TORSTENSONIVS** ictu tormenti prostrato equo, tanquam è mortuis ad consummandam victoriam surrexit: Archiducem contra fortunam spei insistentem, iamque ab exercitu desertum, exigua fidissimorum manus, è circumstantibus hostium gladiis ægre eripuit. Venerunt in manus **TORSTENSONII**, præter impedimenta & omne instrumentum castrense ac imperatorium, ducenta circiter signa: nec multo post, accessio victoriæ, Lipsia fuit, repetita à prælio obsidione ad deditiorem compulsa, operibusque & apparatu Sueticæ his locis militiæ capere nulla. Insequente anno, commutata belli ratione, Gallassius **TORSTENSONIO** oppositus, à probata sibi vnice militandi consuetudine non discessit: super insitam cunctationem, ingentis consilii ratus, fatigare & detinere hostem, cuius inuicta prælio virtus, & penetrabilis vrgendo bello impetus esset. Verum **TORSTENSONIVS**, in conspectu hostis, semper è propinquo, quatenus tuto licuit, assèctantis, circumferre arma & terrorem per Bohemiam, Silesiam, Moraviam: excindere castella, occupare præsidiis vrbes & connectere; subuenire obsessis, nihil apud hostes quietum pati; excursionibus in-

terio-

teriora Austriæ territorium. Huc enim animum fortunæ publicæ sensu penitus imbutum, perpetuus, & naturalis, ut sic dicam, stimulus incitabat: hoc belli caput, & regimen rerum; hinc finem armis, hinc paci auspicia petendum: & , munito iam aditu, prouisusque in proximo subsidio, ut primum se præberet occasio, redordendam, qua fata monstrarent, viam. Equidem, quantum faueret votis, pro pace publica rite conceptis, Fortuna aliquantisper in occulto tenuit: donec distractum bello Danis inferendo **TORSTENSONIVM**, confectis prospere celeriterque rebus, post octauum mensem, in priorem arenam restitueret. Gallassius enim, serus Danicæ auxiliator submissus, cum ad propiora reuocaretur pericula à **TORSTENSONIO**, neque in agmine, neque collatis postea apud Bernburgum castris se expediuit, quo minus in illa conclusione & tentata ad extremum fuga, nobilissimus exercitus propemodum internecione deleretur. Rarum absque decretorio conflictu decus, & opportunum augendis **TORSTENSONII** aduersis, ex eo hoste, qui tantum hæcenus sua calliditas placuerat. Hac accepta clade, Cæsarei in Bohemia reparando bello, quanta vnquam contentione, incubuerunt. contractæ vndique cum eximiiis ducibus, copiæ: quas delecta Bavarici militis manu Werdanus auxit. Hatzfeldio, cuius insignis ea tempestate militaris fama, supremum

H

in

in omnia regimen datum: præclare destinatis, quæ in rem erant, si cum alio hoste negotium fuisset. At vero generosum TORSTENSONII animum, tam bene constitutæ Cæsarei exercitus opes, ad fortia consilia, potentibus vltro irritamentis accenderunt. vno eodemque tempore Danica, quibus strenuæ efficacis virum Helmoldum Wrangelium discedens ipse præfecerat, moderatur consiliis, instruit viribus, mitnit subsidiis: & Bremense bellum Königsmarckio, expeditæ in omnia virtutis fortunæque Duci, conficiendum tradit: & in Bohemiam ad Cæsarianarum robor partium festinat; certus, prælio decertare cum resistentibus, aut, si certamen detrectetur, promotis signis bello sedem apud intacta Danubii firmare. Prouenere, quæ prudentibus destinatis votis erant, omnia: Fortuna, magno quidem pretio, sed ingentes victoriarum fructus Suecis vendente. Iancouienti quippe prælio, quidquid laborum, conatuum, discriminum, virtus humana capit, tota die sustinendum fuit, antequam debita TORSTENSONIO victoria obtineri potuit. Hæc vltima, de septem maioribus pugnis, ab initio Suecicorum in Germania armorum, vsque ad constitutam publice pacem, pugnatæ, exercitus hostium magnificentissimi vires vel absumpsit, vel in ditionem victoris redegit. Hatzfeldius, cum quinque summis militiæ præfectis, captus; Gœtzius, occisus, haud obscura cæteræ cladis

cladis argumenta sunt. Quanquam longe nobiliora victoriæ præmia putari debent, patefactus in Austriam aditus: pressus seruitute Danubius, qua parte hæctenus munimenta & claustra imperii ostentauerat: terror ad portas Viennæ prolatus; & in oculis vrbs dominæ omnia prædæ ac direptui habita. Quantum ille annus ad summam belli profecerit, ne hostes quidem diffiteri poterant. Et quis fuisset procurrentis fortunæ impetus, nisi **TORSTENSONIVM**, occupatis iam passim locis opportunis, ad maiora paratum, pertinacior apud castellum Brunnense morbus attinisset? Quo factum, vt obsidio difficillima, Duce omnia inspicere, omnia exigere & vrgere solitum nimis quam desideraret. Neque tamen interea minus militiæ tam felicitis strenuitas, expetitis pridem destinato consilio locis peruagata est. Cumque noua belli ratio in Bohemiâ reuocaret **TORSTENSONIVM**, & subinde, ingræuens valetudo, vacationem ei militiæ, & reditorem in Patriam, tandem impetraret: non discessit tamen ab exercitu, donec, per armatis denuo instructisque copiis, designatis locis, dispositis consiliis, formidabilem hosti & nulli non magno operi parem apparatus, cum fortuna partium, successori Carolo Gustavo Wrangelio, vices imperatoris pridem strenue functo, tradidisset. Tanti ciuis reditum, nunc quoque celebrat Suecia, faustisque omnibus &

bonis recordationibus, duraturæ cum æternitate rerum pietatis studium explere gestiens, captas vrbes, superata pericula, conferta prælia, modo in cumulum, modo in seriem, colligit, explicatque: hæc sibi gaudia, hæc liberis posterisque suis exempla, dulcissimo annalium genere, in animis & conscientia victoris populi consecranda iudicat. Vna omnium communis vox auditur: Hic est ille, qui Magni Regis contubernio æstimatus, inter Herois magistri victorias ad tutelam patriæ succreuit: hic suboli nostræ in agmine dux, in castris doctor, in acie commilito; vbique ciuis, vbique pater fuit: in huius oculis generosa vulnera meruisse, sanguinem & spiritum profudisse, optimum pro republica augurium duximus: huius merita, in fati nostris; manubia, in tropæis, inextincta claritudine effulgebunt. Personabant eiusmodi acroamate viuentis etiam TORSTENSONII aures, fama que sui cogebatur vel eo nothine frui, quod ciuibus suis illam panegyrici concentus voluptatem inuidere non audebat. Sed postquam vivendi finem fecit, nescio quo pacto & studiosius inclamantur, & iucundius audiuntur, profectura deinceps cum sæculis orbe toto præconia, quibus interim per solenne officium, gloria funeris, & monumenti perennitas exstructa est. Quorum industria, domi & circum finitima quamuis magnis operibus, enitescit, scriptorum ingenio, fauore amicorum,

rum, beneficio exquisitotum varie monumentorum opus habent, vt famam nominis sui immortalē faciant. Suecorum arma, nobilior pars orbis, diuerso nomine ad se pertinere putauit : atque in suas memorias retulit. Plena Gothicis nominibus tabula Rerumpublicarum ; plena imaginibus Arctoæ virtutis ac simulacris, prouinciæ : plena miraculis summorum Principum GYSTAVI MAGNI & CHRISTINÆ, literæ omnes historięque, & sunt iamiam, & magis erunt deinde ; cum debita tantis rebus commentatio, interioris grauiorilque prudentiæ genium, nouo huic & pæne adhuc stupenti ad sua fata sæculo familiarius conciliauerit. Extabit ergo semper in illis titulis laus ac fama TORSTENSONI, & hæc laudis famæque summa : quod duorum Principum, quibus nihil maius vniuersitas rerum vidit, grassanti ad sublimia virtuti fortunæque, per omnia amplissimi obsequii atque ministerii munia suffecerit. Qui hoc dixerit, omnes ingenii dotes, omnes animi artes dixisse intelligitur : quibus primæ fortis viros, Deus, à se adornatos, Principibus instrumenta imperii, nationibus ornamenta sæculi commodare solet. Hic commendationis humanæ apex, hæc genuina Heroum dignitas : ultra quam non ascendunt, qui ex hominibus Deos facere conati, si historiam profitentur, mendaces ; si rhetorum & poetarum consuetudinem obtendunt, otiosi ac ludicri de-

prehenduntur. In TORSTENSON LICET
 te laudibus, si quis has instituat stilo signare,
 parum decere, opinor, extaret, quidquid in
 umbra eorum, Marti hujus campi lucem re-
 formidat, & à gravitate ac modestia castrensis
 disciplinae in d'uersum abit. Etenim, vt pa-
 rem tantis rebus molendis efficiendisque in-
 dolem; vt felicitatem, & felicitatis comites an-
 duces, prudentiam, industriam, fortitudinem,
 iustitiam; vt administras harum virtutum re-
 liquas, nobilitate præcipuas, numero pluri-
 mas, intelligat sæculum, admiretur posteritas,
 nullis opus est artificum inuentis: non ma-
 gis vtiq;e, quam ad demonstrandum solem
 lucerna indigemus: sola est, vnde quidquid
 hoc est muneris, expectari debet, simplex &
 ingenua commemoratio vitæ, sic omnigena
 laude tanquam proprio lumine collucentis.
 Siue enim summa nobiscum fastigia rerum
 sequaris, nihil deerit ad æstimandam non fal-
 laci mensura inuicti Herois magnitudinem:
 siue in singula iuuet potius inspicere, operum
 rationes & causas persequi, nullo certius do-
 cumento, quam pateat ample natiua virtutis
 maiestas, quamque ascitum refugiat decus,
 iudicabitur. Sunt equidem magni sæpe ho-
 mines, quorum facta, pro euentu veluti con-
 fertim offuso fulgore, in oculis populorum
 mirifice coruscant: præsertim in bello, vbi
 virtutum nomina potius, quam ingenia, æsti-
 mantur. Rarissimi decoris illa laus est, quæ
 ani-

animum bonis artibus serio compositum, ad incorruptam præclare agendi consuetudinem, interiore quodam motu ciet temperatque. In FORSTENSONIO, cum immensum præfulgeat clarissimorum magnificentia operum, plus admirationis habet indoles & ratio auctoris: qui fortunam conciliare semper, quam tentare maluit. Quo factum est, ut dissociabiles laudum tituli, fiducia & consilium, pari semper passu profectoque, vel incederent ad prouisa, vel procurerent. Negotiorum naturas nemo inspexit penitius; tractandi vias, nemo expediuit celerius: cumque aliorum sententias nunquam non exploraret, propria ipse difficillimis quibusque rebus sollertia superfuit. Quantam curarum molém vnus sustinuerit, nemo suspicari potest, nisi qui Germanici belli magnitudinem, acerrima domus Austriacæ consilia, nec minores quam pro ingentibus propositis opes; tum Sueticarum eo tempore partium, distributas regionibus, diffusas fœderibus, conhexas vtilitatibus vires, in numero habet. Prouinciarum regimen, præsidiorum necessitates, sociorum commoda, copiarum supplementa, annonæ subsidia, modo in has, modo in illas partes, varie distrahebant animum, nihil sibi negligere, nihil hosti concedere suctum: cumque tantis ab aula interuallis, pleraque pro re & tempore tractanda essent, non minus interea domum respicere: mentem ac rationes publici sum-

mique consilii, diuinandi solertia assequi, regiaque utilitates congruentibus accurate obsequiis propitiare, primum in omnia auspicium erat. Atque si vera rebus vocabula ponimus, non vnus belli, sed multorum instar habuit, in tot duces, exercitus, prouincias ab vno emanans capite prouiso. In qua tantum fuit cœlestis cuiusdam industriæ, vt neque ab arcanis Fortunæ propositis, neque à commissa sibi reipublica salute gloriaque, neque ab optimis perficiendi rationibus, prouidentissimus imperator vsquam deuerteret aut aberraret. Prodigii simile fuit, tot laboribus sufficere virum creberrima valetudine debilem, defectumque pœne artuum robur, sola firmitudine animi sustinentem. quem propterea, ante experimentum imperatoris virtutis non defuerunt, qui vulgaribus dictis contemnendum putarent. Sed constabat ratio consilii, Succiz, nunquam felicius suis incrementis obsecuta, quam cum TORSTENSONIVM, incommoda valetudinis nequicquam causantem, è patria, non multo ante repetita, in expeditionem tantæ mittentibus & misso gloriæ futuram perurgeret, atque in ea, vsque ad demonstratum diuinitus articulum temporis dilato vacationis desiderio, retineret. Euoluantur annales, replicentur militares sæculorum memoria: quis vnquam dux, prospera valetudine & viribus corporis, in bello non minimum pollentis, præcellens, maiora

maiora vigoris, efficaciaz, celeritatis documenta dedit? Dixeris, lectum eius, plura aliquando diligentiaz specimina, quam aliorum castra & campos, habuisse. Itaque, non iam deminuit ea res, sed auxit viri admirationem: magnusque apud hostes, venerandus inter suos **TORSTENSONIUS**, incoerupta ubique auctoritate fama que percuigit. Efficaciora sunt omni commendatione, testimonia hostium, in literis, in sermonibus; in consiliis, hunc vigilem, hunc acrem, hunc vi astuque iuxta impenetrabilem, metuentium simul & laudantium. Et quam parum absuit, quin accederet ille affectus, cui nullas inter arma locus vulgo relinquitur? Certe, quin generosissimus quisque hostium, aut aliquo virtutis sensu præditus, mansuetudinem **TORSTENSONII** victis semper paratam, nec in medio armorum cursu incompertam, amauerint, dubitatio pridem argumentis etiam in vulgus notis, exenta est. Id ego præclarissimum laudis militaris genus reor, itam certaminis, libidinem gladii, licentiam temporum vincere: hoc est, in modicis modum; infinitis, limites dare; bellorumque inhumanam feritatem, æquitatis & iuris temperamento coëcere. Hæc certissima animi ad præclarissimam fidem, hæc virtutis non simulate teste, hoc prudentiaz generosioris rarum sed verum pignus est. A quibus titulis longè absunt, qui ius sceleribus datum inter ornamenta belli

H s nume-

numerant; neque rationem armorum in hostico reddi, præferociter arbitrantur. **TORSTENSONIVS** nullum parcendi prætextum neglexit: præter debitum imbelli ætati & sexui fauorem, nunc virtutem, nunc miseriam hostis, in occasionem, nec clementiam tantum, sed beneficii trahens: relictis post se subinde iis moderationis vestigiis, quæ nec socios sociis, amicos amicis, inter bella hodie æquo videas animo debere. Quis miretur, exemplo ducis tam notabili & perpetuo, insinuatam animis militum amorem veteris disciplinæ? quam nostra ætas, postquam arte bellandi omnia sæcula vicerat, primum per fiduciam neglexit, mox per incuriam perdidit. Accessit amor imperatoris, longe efficacior recti moris magister quam metus & terror, cuius aciem præfracta peccandi consuetudo pridem hebetavit. Et supererat sane **TORSTENSONIO**, quidquid ad promerendam militum voluntatem vel ingenii, vel artis, vel fortunæ, conferri potest. Alloquio comis, aditu facilis, aspectu iucundus, desiderii militum ope, solatio, beneficio consulēbat: incolumitatem eorum à periculo, corpus ab iniuria & inopia, incredibili sollicitudine vindicabat: testis præclare factorum incorruptus, laudatæ virtutis ingenuus, instigator meritorum magnificus: pater castrorum, commilito exercituum. Cui, dum vicem reddere, commune militum legatis præfectisque studium est,

est, nullus ignavia, nullus protervia locus relinquitur. Longe ducibus æmulatio & simulas: cuius semina, nunquam fere militariis animis ac temporibus desunt. Caritas imperatoris, gratias, amicitias, necessitudines inter præstantes viros serentis conciliantisque, omnem discrepandi occasionem impetumque absumerat. Æquum se omnibus præbendo, quia partibus nunquam accessit, partes sustulit. Hinc tam æqualis militia tenor, tam conspirans pro gloria nominis Suetici studium, tam ordinatus congruensque operum ac victoriarum contextus. Vincēbat hoc tempore Suecia numero & præstantia ducum, quidquid est in orbe toto bellicosarum nationum. Sed, si defuisset, qui tam excellentes naturas ad se inuicem & ad rempublicam temperaret accommodaretque, fortasse impedimentum inde verius, quam auxilium gerendis rebus existere poterat. Quid in minore numero, aliis hodie vsu venerit, domestico ipsorum iudicio arbitrioque vel declarari vel premi satius est, quam nostra oratione præcipi. Apud veteres, Græcia certe, quo tempore summi bello viri numerabantur, sibi plus negotij, quam hostibus creauit: non facile repertis, qui inter se concederent. In regno firmioribus quidem vinculis virorum armorumque robur videas colligari: sed, agente procul rege, non dispar fere periculum imminet. nisi quod singularis exempli auspicio fortunaque, R. E.

GINA Suecorum paternæ militiæ maiestatem, vim, disciplinam, concordi fortium ministrorum opera, eo usque potenti auctu prorexit, donec non inuictum modo sed tremendum hostibus robur, ad emerendam, quæ desperata propemodum erat, tot populorum pacem, ematuruisset. Dignissimi consiliis factisque Regiis obsequii gloriam, in tanto opere, **TORSTENSONIUS** tum aliis nominibus, tum vel maxime, quo dixi, retulit: quod tot tantorumque bellatorum excelsos & magnis animis innasci solitos spiritus, in militiæ usum ac ordinem, sua auctoritate, humanitate, sapientia, quasi optabilibus vinculis, sic adstrinxit continuitque, ut nullum nisi ex æmulanda virtute certamen, inter ipsos emicaret; nulla sociandis curis & laboribus mora intercederet; nulla festinandis & copulandis armorum successibus tristitia obtrectaret. Præterquam enim, quod naturali quodam bono, in omnia famæ gratiæque ornamenta valebat: nemo repertus est, qui eum peritia belli, aut dispositione consiliorum anteeret. Comitabatur ergo imperium ratio: neque molesta videbantur iussa, quibus prudenter contradici non poterat. Licet venerari tabulas mandatorum circum absentes dimissas, aut præfuturis magnæ rei datas; tanta comprehensione rerum, tanta momentorum explicatione, ut non tam agenda præscribi, quam agendi sapientiam communicari diceres. Tam
accu-

accuratos viri mores, non poterat non amare
Fortuna, siue potius, auctor & fortunæ & mo-
rum Deus: quem in omnibus auspiciem, du-
cem, fautorem non modo habebat cum mul-
tis, sed propitiabat colebatque cum paucis
TORSTENSONIVS: parum ille quidem à
profano abfuturus nomine inter imagines
Sueticas, nisi Regis eiusdemque magistri sui
exemplum, ad signa & principia castrorum re-
uocasset. Quod si enim, primam imperatoris
laudem pietate definienti, præsidio argumen-
toque opus sit, quæ potior esse ac præsentior
auctoritas potest, quam GVSTAVI illius Ma-
gni: qui in tanto dignitatis, virtutis, artis ap-
paratu instructuque, nihil absque diuina ope
vel patratum sibi vel patrandum, serio & gra-
uiter prædicare, nunquam dubitauit? Ex
huius instituti disciplina, Deus in consilio,
Deus in acie, Deus in obsidio, præsentissimum
semper nomen, rebus suscipiendis formam,
perficiendis copiam, obtinendis euentum
non patiebatur abesse. Iniuriam enim Sue-
ticæ gloriæ putabat TORSTENSONIVS,
si bellum conspirante per omnia cælo ince-
ptum gestumque, imminuto diuinitatis
commercio, in mores sæculi degeneraret.
Neque tamen ariolis & vatibus, quorum fe-
cunda fuere, per licentiam publicæ perturba-
tionis, tempora, auscultauit: infidum bellan-
tibus genus, Deoque, cuius arcana citra fidem
cælestis disciplinæ iactabat, aduersum, ratus:
quin & firmiora pie sperantibus, quam curio-
se

in omnia regimen datum: præclare destinatis, quæ in rem erant, si cum alio hoste negotium fuisset. At vero generosum TORSTENSONII animum, tam bene constitutæ Cæsarei exercitus opes, ad fortia consilia, potentibus vltro irritamentis accenderunt. vno eodemque tempore Danica, quibus strenuæ efficaciam virum Helmoldum Wrangelium discedens ipse præfecerat, moderatur consiliis, instruit viribus, mitnit subsidiis: & Bremense bellum Königsmarckio, expeditæ in omnia virtutis fortunæque Duci, conficiendum tradit: & in Bohemiam ad Cæsarianarum robur partium festinat; certus, prælio decertare cum resistentibus, aut, si certamen detrectetur, promotis signis bello sedem apud intacta Danubii firmare. Prouenere, quæ prudentibus destinata votis erant, omnia: Fortuna, magno quidem pretio, sed ingentes victoriarum fructus Suecis vendente. Lancouienfi quippe prælio, quidquid laborum, conatuum, discriminum, virtus humana capit, tota die sustinendum fuit, antequam debita TORSTENSONIO victoria obtineri potuit. Hæc vltima, de septem maioribus pugnis, ab initio Suecicorum in Germania armorum, vsque ad constitutam publice pacem, pugnatæ, exercitus hostium magnificentissimi vires vel absumsit, vel in ditionem victoris redegit. Hatzfeldius, cum quinque summis militiæ præfectis, captus; Gostzius, occisus, haud obscura cæteræ cladis

cladis argumenta sunt. Quanquam longe nobiliora victoriae præmia putari debent, patefactus in Austriam aditus: pressus seruitute Danubius, qua parte hactenus munimenta & claustra imperii ostentauerat: terror ad portas Viennæ prolatus; & in oculis urbis dominæ omnia prædæ ac direptui habita. Quantum ille annus ad summam belli profecerit, ne hostes quidem diffiteri poterant. Et quis fuisset procurrentis fortunæ impetus, nisi **TORSTENSONIVM**, occupatis iam passim locis opportunis, ad maiora paratum, pertinacior apud castellum Brunnense morbus attinisset? Quo factum, ut obsidio difficillima, Duce omnia inspicere, omnia exigere & vrigere solitum nimis quam desideraret. Neque tamen interea minus militiæ tam felicitatis strenuitas, expetitis pridem destinato consilio locis peruagata est. Cumque noua belli ratio in Bohemiâ reuocaret **TORSTENSONIVM**, & subinde, ingræscens valetudo, vacationem ei militiæ, & reditorem in Patriam, tandem impetraret: non discessit tamen ab exercitu, donec, per armatis denuo instructisque copiis, designatis locis, dispositis consiliis, formidabilem hosti & nulli non magno operi parem apparatus, cum fortuna partium, successori Carolo Gustavo Wrangelio, vices imperatoris pridem strenue functo, tradidisset. Tanti cuius reditum, nunc quoque celebrat Suecia, faustisque omnibus &

bonis recordationibus, duraturæ cum æternitate rerum pietatis studium explere gestiens, captas vrbes, superata pericula, conferta prælia, modo in cumulum, modo in seriem, colligit, explicatque: hæc sibi gaudia, hæc liberis posterisque suis exempla, dulcissimo annalium genere, in animis & conscientia victoris populi consecranda iudicat. Vna omnium communis vox auditur: Hic est ille, qui Magni Regis contubernio æstimatus, inter Herois magistri victorias ad tutelam patriæ succreuit: hic suboli nostræ in agmine dux, in castris doctor, in acie commilito; vbique ciuis, vbique pater fuit: in huius oculis generosa vulnera meruisse, sanguinem & spiritum profudisse, optimum pro republica augurium duximus: huius merita, in fati nostris; manubia, in tropæis, inextincta claritudine effulgebunt. Personabant eiusmodi acroamate viuentis etiam TORSTENSONI aures, fama que sui cogebatur vel eo nothine frui, quod ciuibus suis illam panegyrici concentus voluptatem inuidere non audebat. Sed postquam vivendi finem fecit, nescio quo pacto & studiosius inclamantur, & iucundius audiuntur, profectura deinceps cum sæculis orbe toto præconia, quibus interim per solenne officium, gloria funeris, & monumenti perennitas exstructa est. Quorum industria, domi & circum finitima quamuis magnis operibus, enitescit, scriptorum ingenio, favore amicorum,

rum, beneficio exquisitotum varie monumentorum opus habent, vt famam nominis sui immortalē faciant. Suecorum arma, nobilior pars orbis, diuerso nomine ad se pertinere putauit: atque in suas memorias retulit. Plenæ Gothicis nominibus tabulæ Rerum publicarum; plenæ imaginibus Arctoæ virtutis ac simulacris, prouinciæ: plenæ miraculis summorum Principum GYSTAVI MAGNI & CHRISTINÆ, literæ omnes historiæque, & sunt iam iam, & magis erunt deinde; cum debita tantis rebus commentatio, interioris grauiorisque prudentiæ genium, nouo huic & pæne adhuc stupenti ad sua fata sæculo familiarius conciliauerit. Extabit ergo semper in illis titulis laus ac fama TORSTENSONII, & hæc laudis famæque summa: quod duorum Principum, quibus nihil maius vniuersitas rerum vidit, grassanti ad sublimia virtuti fortunæque, per omnia amplissimi obsequii atque ministerii munia suffecerit. Qui hoc dixerit, omnes ingenii dotes, omnes animi artes dixisse intelligitur: quibus primæ fortis viros, Deus, à se adornatos, Principibus instrumenta imperii, nationibus ornamenta sæculi commodare solet. Hic commendationis humanæ apex, hæc genuina Heroum dignitas: ultra quam non ascendunt, qui ex hominibus Deos facere conati, si historiam profitentur, mendaces; si rhetorum & poetarum consuetudinem obtendunt, otiosi ac ludicri de-

prehenduntur. In TORSTENSON LICET-
 re laudibus, si quis has instituat stilo signare,
 parum decore, opinor, extaret, quidquid in
 umbra natum, Martii hujus campi lucem re-
 formidat, & à gravitate ac modestia castrensis
 disciplinæ in diuersum abit. Etenim, vt pa-
 rem tantis rebus moliendis efficiendisque in-
 dolem; vt felicitatem, & felicitatis comites an-
 duces, prudentiam, industriam, fortitudinem,
 iustitiam; vt administras harum virtutum re-
 liquas, nobilitate præcipuas, numero pluri-
 mas, intelligat sæculum, admiretur posteritas,
 nullis opus est artificum inuentis: non ma-
 gis vtique, quam ad demonstrandum solem
 lucerna indigemus: sola est, vnde quidquid
 hoc est muneris, expectari debet, simplex &
 ingenua commemoratio vitæ, sic omnigena
 laude tanquam proprio lumine collucentis.
 Siue enim summa nobiscum fastigia rerum
 sequaris, nihil deerit ad æstimandam non fal-
 laci mensura inuicti Herois magnitudinem:
 siue in singula iuuet potius inspicere, operum
 rationes & causas persequi, nullo certius do-
 cumento, quam pateat ample natua virtutis
 maiestas, quamque ascitum refugiat decus,
 iudicabitur. Sunt equidem magni sæpe ho-
 mines, quorum facta, pro euentu veluti con-
 fertim offuso fulgore, in oculis populorum
 mirifice coruscant: præsertim in bello, vbi
 virtutum nomina potius, quam ingenia, æsti-
 mantur. Rarissimi decoris illa laus est, quæ
 ani-

animum bonis artibus serio compositum, ad incorruptam præclare agendi consuetudinem, interiore quodam motu ciet temperatque. In **TORSTENSONIO**, cum immensum præfulgeat clarissimorum magnificentia operum, plus admirationis habet indoles & ratio auctoris : qui fortunam conciliare semper, quam tentare maluit. Quo factum est, vt dissociabiles laudum tituli, fiducia & consilium, pari semper passu profectaque, vel incederent ad prouisa, vel procurerent. Negotiorum naturas nemo inspexit penitus; tractandi vias, nemo expediuit celerius : cumque aliorum sententias nunquam non exploraret, propria ipse difficillimis quibusque rebus solertia superfuit. Quantam curarum molém vnus sustinuerit, nemo suspicari potest, nisi qui Germanici belli magnitudinem, acerrima domus Austriacæ consilia, nec minores quam pro ingentibus propositis opes; tum Sueticarum eo tempore partium, distributas regionibus, diffusas federibus, conhexas vtilitatibus vires, in numerato habet. Prouinciarum regimen, præsidiorum necessitates, sociorum commoda, copiarum supplementa, annonæ subsidia, modo in has, modo in illas partes, varie distrahebant animum, nihil sibi negligere, nihil hosti concedere suctum : cumque tantis ab aula interuallis, pleraque pro re & tempore tractanda essent, non minus interea domum respicere : mentem ac rationes publici sum-

mique consilii, diuinandi, sollertiâ assequi,
 regiasque vtilitates congruentibus accurate
 obsequiis propitiare, primum in omnia auspi-
 cium erat. Atque si vera rebus vocabula po-
 nimus, non vnus belli, sed multorum instar
 habuit, in tot duces, exercitus, provincias ab
 vno emanans capite prouiso. In qua tan-
 tum fuit cœlestis cuiusdam industriæ, vt ne-
 que ab arcanis Fortunæ propositis, neque à
 commissa sibi reipublicæ salute gloriaque, ne-
 que ab optimis perficiendi rationibus, pro-
 uidentissimus imperator vsquam deserteret
 aut aberraret. Prodigii simile fuit, tot labo-
 ribus sufficere virum creberrima valetudine
 debilem, defectumque pene artuum robur,
 sola firmitudine animi sustinentem. quem
 propterea, ante experimentum imperatoris
 virtutis non defuerunt, qui vulgaribus dicte-
 riis contemnendum putarent. Sed constabat
 ratio consilii, Sueciæ, nunquam felicius suis in-
 crementis obsecutæ, quam cum TORSTENSO-
 NIVM, incommoda valetudinis nequicquam
 causantem, è patria, non multo ante repetita,
 in expeditionem tantæ mittentibus, & misso
 gloriæ futuram perurgeret, atque in ea, vsque
 ad demonstratum diuinitus articulum tem-
 poris dilato vacationis desiderio, retineret.
 Euoluantur annales, replicentur militares
 sæculorum memoria: quis vnquam dux,
 prospera valetudine & viribus corporis, in
 bello non minimum pollentis, præcellens,
maiora

maiora vigoris, efficaciar, celeritatis documenta dedit? Dixeris, lectum eius, plura aliquando diligentiar specimen, quam aliorum castra & campos, habuisse. Itaque, non iam deminuit ea res, sed auxit viri admirationem: magnusque apud hostes, venerandus inter suos **TORSTENSONIVS**, incorrupta ubique auctoritate, fama que peruenit. Efficaciora sunt omni commendatione, testimonia hostium, in literis, in sermonibus; in consiliis, hunc vigilem, hunc acrem, hunc vi astuque iuxta impenetrabilem, metuentium simul & laudantium. Et quam parum absuit, quin accederet ille affectus, cui nullus inter arma locus vulgo relinquitur? Certe, quin generosissimus quisque hostium, aut aliquo virtutis sensu præditus, mansuetudinem **TORSTENSONII** victis semper paratam, nec in medio armorum cursu incompertam, amauerint, dubitatio pridem argumentis etiam in vulgus notis, exempta est. Id ego præclarissimum laudis militaris genus reor, itam certaminis, libidinem gladii, licentiam temporum vincere: hoc est, immodicis modum; infinitis, limites dare; bellorumque inhumanam feritatem, æquitatis & iuris temperamento coæcere. Hæc certissima animi ad præclarissimam fidem, hæc virtutis non simulate teste, hoc prudentiar generosioris rarum sed ærum pignus est. A quibus titulis longè absunt, qui ius sceleribus datum inter ornamenta belli

H S

nume-

numerant; neque rationem armorum in hostico reddi, præferociter arbitrantur. **TORSTENSONIUS** nullum parcendi prætextum neglexit: præter debitum imbelli ætati & sexui fauorem, nunc virtutem, nunc miseriam hostis, in occasionem, nec clementiæ tantum, sed beneficii trahens: relictis post se subinde iis moderatiōnis vestigiis, quæ nec socios sociis, amicos amicis, inter bella hodie æquo videas animo debere. Quis miretur, exemplo ducis tam notabili & perpetuo, insinuatam animis militum amorem veteris disciplinæ? quam nostra ætas, postquam arte bellandi omnia sæcula vicerat, primum per fiduciam neglexit, mox per incuriam perdidit. Accessit amor imperatoris, longe efficacior recti moris magister quam metus & terror, cuius aciem præfracta peccandi consuetudo pridem hebetavit. Et supererat sane **TORSTENSONIO**, quidquid ad promerendam militum voluntatem vel ingenii, vel artis, vel fortunæ, conferri potest. Alloquio comis, aditu facilis, aspectu iucundus, desiderii militum ope, solatio, beneficio consulebat: incolumitatem eorum à periculo, corpus ab iniuria & inopia, incredibili sollicitudine vindicabat, testis præclare factorum incorruptus, laudatæ virtutis ingenuus, instigator meritorum munificus: pater castrorum, commilito exercituum. Cui, dum vicem reddere, commune militum, legatis præfectisque studium est,

est, nullus ignavia, nullus protervia locus relinquitur. Longe ducibus æmulatio & simulas: cuius semina, nunquam fere militibus animis ac temporibus desunt. Caritas imperatoris, gratias, amicitias, necessitudines inter præstantes viros ferentis conciliansque, omnem discrepandi occasionem impetumque absumserat. Æquum se omnibus præbendo, quia partibus nunquam accessit, partes sustulit. Hinc tam æqualis militia tenor, tam conspirans pro gloria nominis Suetici studium, tam ordinatus congruensque operum ac victoriarum contextus. Vincerat hoc tempore Suecia numero & præstantia ducum, quidquid est in orbe toto bellicosarum nationum. Sed, si defuisset, qui tam excellentes naturas ad se inuicem & ad rempublicam temperaret accommodaretque, fortasse impedimentum inde verius, quam auxilium gerendis rebus existere poterat. Quid in minore numero, aliis hodie vsu venerit, domestico ipsorum iudicio arbitrioque vel declarari vel premi satius est, quam nostra oratione præcipi. Apud veteres, Græcia certe, quo tempore summi bello viri numerabantur, sibi plus negotij, quam hostibus creauit: non facile repertis, qui inter se concederent. In regno firmioribus quidem vinculis virorum armorumque robur videas colligari: sed, agente procul rege, non dispar fere periculum imminet. nisi quod singularis exempli auspicio fortunaque, R. E.

GINA Suecorum paternæ militiæ maiestatem, vim, disciplinam, concordi fortium ministrorum opera, eo usque potenti auctu prorexit, donec non inuictum modo sed tremendum hostibus robur, ad emerendam, quæ desperata propemodum erat, tot populorum pacem, ematuruisset. Dignissimi consiliis factisque Regiis obsequii gloriam, in tanto opere, **TORSTENSONIUS** tum aliis nominibus, tum vel maxime, quo dixi, retulit: quod tot tantorumque bellatorum excelsos & magnis animis innasci solitos spiritus, in militiæ usum ac ordinem, sua auctoritate, humanitate, sapientia, quasi optabilibus vinculis, sic adstrinxit continuitque, ut nullum nisi ex æmulanda virtute certamen, inter ipsos emicaret; nulla sociandis curis & laboribus mora intercederet; nulla festinandis & copulandis armorum successibus tristitia obtrectaret. Præterquam enim, quod naturali quodam bono, in omnia famæ gratiæque ornamenta valebat: nemo repertus est, qui eum peritia belli, aut dispositione consiliorum anteiret. Comitabatur ergo imperium ratio: neque molesta videbantur iussa, quibus prudenter contradici non poterat. Licet venerari tabulas mandatorum circum absentes dimissas, aut præfuturis magnæ rei datas; tanta comprehensione rerum, tanta momentorum explicatione, ut non tam agenda præscribi, quam agenda sapientiam communicari diceres. Tam
 accu-

accuratos viri mores, non poterat non amare
 Fortuna, siue potius, auctor & fortunæ & mo-
 rum Deus: quem in omnibus auspicem, du-
 cem, fautorem non modo habebat cum mul-
 tis, sed propitiabat colebatque cum paucis
 TORSTENSONIVS: parum ille quidem à
 profano abfuturus nomine inter imagines
 Sueticas, nisi Regis eiusdemque magistri sui
 exemplum, ad signa & principia castrorum re-
 uocasset. Quod si enim, primam imperatoris
 laudem pietate definiendi, præsidio argumen-
 toque opus sit, quæ potior esse ac præsentior
 auctoritas potest, quam GVSTAVI illius Ma-
 gni: qui in tanto dignitatis, virtutis, artis ap-
 paratu instructuque, nihil absque diuina ope
 vel patratum sibi vel patrandum, serio & gra-
 viter prædicare, nunquam dubitavit? Ex
 huius instituti disciplina, Deus in consilio,
 Deus in acie, Deus in obsidio, præsentissimum
 semper nomen, rebus suscipiendis formam,
 perficiendis copiam, obtinendis euentum
 non patiebatur abesse. Iniuriam enim Sue-
 ticæ gloriæ putabat TORSTENSONIVS,
 si bellum conspirante per omnia cælo ince-
 ceptum gestumque, imminuto diuinitatis
 commercio, in mores sæculi degeneraret.
 Neque tamen ariolis & vatibus, quorum fe-
 cunda fuere, per licentiam publicæ perturba-
 tionis, tempora, auscultauit: infidum bellan-
 tibus genus, Deoque, cuius arcana citra fidem
 cœlestis disciplinæ iactabat, aduersum, ratus:
 quin & firmiora pie sperantibus, quam curio-
 se

se diuinantibus præsidia diuinitus destinari, perpetuato consiliorum prouentu, citra omnes belli offensiones, expertus. Id in animo, id in ore habuit: eo nomine grates, laudes, vota, Deo seruatosi, vindici, victori exsoluit. Sibi non alios de tantis rebus fructus vindicauit, quam vt patriæ, amorem; Principi, obsequium; Deo, reuerentiam intelligeretur approbasse. Jactationem prosperæ militiæ, aut insolens omnino verbum nemo ex eo audiuit. Incorrupta aduersus ambitionem & adulationes, ciuilitas animi, magnitudinem famæ modestia tuebatur. In cetera quoque, morum vitæque consuetudine, ea comitas, temperantia, lenitas, elegantia virum honestabant, vt nihil posset exactius ab eo expectari, qui in sapientiæ doctrinis ætatem contriuit, viuendique modum ad perfectam officiorum regulam conformauit. Literarum etiam studia, quibus vacare homini inter arma educto, non contigerat, & amabat plurimum, & filiis, auctoritate; clientibus, stipendio commendabat. Erat admirationi ministris Principum, & magnarum rerum administratoribus ac transactoribus, quotiens facilem in omnia prudentiam, responsis, literis, sermonibus expediret; sicque bonitate naturæ, tanquam præsidio doctrinarum nitetur: accutatus iudicio, cautus prouisu, compositus colloquio, actu grauis. Aularum consilia, Principum proposita, Europæ fata, non ipso tantum ardui muneris tractatu, experientia;

tia; sed inter præmia belli, cum instrumento
 victoriæ, fortuna tradiderat, atque cum eo
 communicarat. Igitur non deprehendeba-
 tur subitis, non implicabatur perplexis, non
 decipiebatur abstrusis. Gratia in vultu, lepor
 in verbis, suauitas in conuictu; raro prorsus
 spectaculo, huic Marti personam Mercurii in-
 dueratit. Adeo autem non corruptit tran-
 quillam hanc morum temperiem, valetudinis
 genus, quod maximis quibusque viris omnem
 pæne humanitatem excutit; vt ne ministro-
 rum quidem cuiquam, Heri dolores, iurgio,
 conuitio, denique asperiore verbo, luendi
 fuerint. Tale ingenium, quin inter prima
 orbis humani ornamenta eminere debeat;
 soli possunt dubitare, qui in maxima pu-
 blicæ felicitatis ignoratione versantur: neque
 exempla laudis ciuicæ comparate didicerunt
 atque ratiocinari. Re militari præstitisse
 alios, alios ciuitatis regendæ peritia claruisse,
 magnæ quidem, sed vilitatæ laudis est. Qui
 vero vnus idemque fortissimus imperator &
 optimus ciuis comperiatur, ferè non nisi fa-
 tali bono profecturis ad magna ætatibus &
 gentibus indulgetur. Quo nomine TOR-
 STENSONIVM Succiz, & Sueciam TOR-
 STENSONIO gratulari debemus; congru-
 entibus in præclaros viros annosque fati-
 belli pacisque gloriam luculento fastigio con-
 summaturis. Ornatunt mutuz felicitatis ne-
 cessitudinem, diuina humanaque præmia, quibus
 TORSTENSONIVS vndique circum-

fluebat. Quantum enim est, quod de ingentibus virtutis imperatoriae meritis, nihil fortuna delibauit, aut subtraxit? quod finis principio, successus consilio, celeritas fato, praecipitis instar rotæ festinanti, respondit? Quantum est, quod inter fulmina Martis, inter ferum & ignes, & infinitas mortes, incolumis semper euasit, qui moriendi exemplum animumque aliis subiecerat? quod ne captiuitatem quidem in vita, nisi semestrem pertulit? Iam Regum, sine controuersia, incomparabilium indulgentia, quo plus iudicii, eo plus ornamenti habet. à GVSTAVO, genium veræ laudis virtutisq; hauserat. huic auspicia famæ dignitatisque, imo & incrementa, si de vilitatis gloriæ titulis ageretur, debebat. CHRISTINA, paternorum amplificatrix operum, auspiciis imperiisque suis gloriose functum, ditauit opibus, euexit honoribus, cumulauit gratiis. Huius munere, augusti Senatus Regii confessor, ante expeditionem: in expeditione, summa cum potestate imperator: inde opimarum possessionum dominus, denique Comes factus est. Huius inuicem manum non nisi laureatis literis adiisse, tempora gratulationibus occupasse, annos supplicationibus impetratis illustrasse, omni præconio magnificentius est. Huius, regium capiti decus auspicantis, triumphos vsurpasse oculis, ornasse officii, instruxisse trophæis: huic liberos educasse; huius alloquio, suprema valetudine, respirasse; hanc reliquisse superstitem, primæ felicitat-

licitatis modum & votorum humanorum summam explet. Neque à tanta claritudine publica, priuatæ tenor vitæ diffedit. Coniunx nobilitate, ingenio, virtute singulari; vtriusque Filii indoles, vel adolescentiæ rudimentis, vel spe pueritiæ, illustris; Filiz tenera itidem, sed origini cognationique suæ fidem abunde faciens ætas; haud leuia in solatium & decus nomina erant. Quid affinium & amicorum necessitudines? quanta concordia, quanta familiaritate, quanta mutui amoris suauitate peruigebant? Sola est, quæ intercedere prosperis videbatur, valetudo: cui medendæ nulla, leniendæ segnia vulgo remedia proponuntur. Verum, hæc quoque aduersitas in gloriam cessit. Qui enim, inter morbi tam tenaciter vrgentis perpetuas insidias molestiasque, tantas res gesserit; & præsertim fulmineam illam celeritatem, quam præcipuum Heroibus ad magnanitentibus telum diuinitus attribui videmus, capere potuerit, primum in historiis exemplum **TORSTENSONIVS** erit. Cui nec breuitas vitæ, ante initia senii abruptæ, fraudi esse potest. Præterquam enim, quod hoc compendio ad meliorem viuendi conditionem translatus est: etiam immortalium, quæ edidit, operum, nec patriæ fructus; nec ciuibus, exemplum; nec familiæ gloria peribit. Ipsi autem memoriæ ac nomini, quantus esse maximus potest, ingenio famæ, & victuris in æuum monumentis honor habebitur.

INterea Vos, generosa tanti Parentis proles; Comites, **GVSTAVE ADOLPHE & ANDREA**, Elogium hoc ad paternum tumulum, inter suprema omnium ordinum studia officiaque, dicari sinite. Titulos pollicetur ingentium meritorum, non laudationes: nec annalium munus inuadit, sed iustis inseruit funebribus: quæ nulla re decentius, quam simplici virtutum memoria, & in affectatis ciuium vocibus iustruuntur. Vos quoque, & eximia pectora, post exequias, omni pietate obsequioque concelebratas, post sepulcrum præcipuo cultu & magnificentia adornatum, longe antiquius, vestroque sanguine dignius, memoriæ paternæ, officium debetis. Regenerare parentes virtutibus, æmulari meritis, hoc est demum, iusta soluere. Tradita est vobis ingens nobilitas, procreatione, exemplo, disciplina. ad hoc onus sustinendum, omni studio & contentione decet conniti. Generosum proprium est animi, reuerentia sanguinis ad virtutis indolem excitari: neque ullos ad laudem duces sequetur, qui bene de republica meritis maioribus ac parentibus suis, non vtitur doctoribus. Quod vt rectius faciatis, attendite animum literis, inuadite memorias temporum, noscite viroꝝ domi militiæque illustrium studia & opera: vt, quanti Parentem vestrum facere debeatis, ipsa vos paulatim magnarum rerum meditatio atque comparatio doceat. Mementote præterea, quid de virtute militari, cuius præsidio patria carere nequit;

quit; quid de laude imperatoria, maximus ipse imperator, Parens vester senserit: quanta asseueratione verborum eos reprehenderit, qui omnem belli profectum honoremque à fortuito euentu suspendentes, huc neque adferri neque accommodari bonas artes oportere statuunt. Quam accuratis autem numerosisque officiis, boni ciuis munia contineantur, sæpe vobis prædictum, sæpe monstratum, paterna dicta factaque reuoluentes, cognoscetis. Iam, cum de LINNARTI TORSTENSONII, fortitudine, prudentia, liberalitate, modestia, æquitate ceterisque laudibus, pleræque in terris gentes, plerique magni viri, documenta sibi & adiumenta petant: quam indecorum & turpe esset, ad eos minimum, inde utilitatis peruenire, quibus tantæ imitatio gloriæ, non disciplina tantum, vt ceteris, sed propiori iure, hæreditas est? quam si adire cunctemini, periculum est, ne non generis modo famam, sed patriæ in summo fastigio eminentis fortunam, parum habere propitiam videamini. Id quod à vobis quidem, procul aberit: quibus iam iam fixum sedet animo immotumque, patèrni decoris præceptique vèstigia premere; id est, per omnem vitam adorare Deum, venerari Principem, amare patriam; corpus ad laborem, animum ad virtutem exercere. Ita non in monumentis literarum magis, quam in vestris meritis, grande TORSTENSONII nomen perennabit.

VII.

Laudatio Funebri,

*Magnifici ac de patria praclarissime
meriti VIRI,*FRANCISCI RVDOLPHI
INGOLDIin inelyta Argentoratensi Republica
Tredecimviri & Scholarchæ:*Habita nomine publico in Academia tot me-
ritis ab ipso ornata,*

Kal. Aprilis ann. clo Iocxlii.

*Illustres meritis & dignitate publica Viri, Patriæ
patres, & Scholarchæ: Magnifice Rector, Spe-
tabiles Decani, Excellentissimi Professores: No-
bilitate, Auctoritate, Prudentia, Experientia,
Doctrina, Artibus ac Dotibus variis Ornatissimi
Auditores:*

CVm ante quatuor & quod ex-
currit annos, IOHANNEM FRI-
DERICVM SCHMIDIVM de-
creta publice funebri laudatione or-
naremus, diffusæque per omnem civilem glo-
riam virtutis exemplum, memoriæ temporum
sollenni ritu consecraremus: non postremum
hunc officii sui fructum tuli Academia, quod
illud

illud studium tum aliis præclarissimis in hac vrbe viris, tum vel maxime illi vehementer probatum est, qui præcipui Schmidiani actus plerumque dux & comès, adeoque laudum pars & auctor, paria olim suo merito expectare potuit, & omnino ab Academia, cuius perpetuus non dicam Patronus, sed Pater erat, debuit. Intelligitis, Auditores, INGOLDVM illum à me signari: virum non sui nominis magis, quam meriti honore notum. Cui cum Respublica Argentoratensis & Academia (præuertar enim ad proximas necessitudines) plurima maximaque semper debuerit, plura tamen subinde optauit debere, si diutius, debendi nomina, multiplicare licuisset. Sed enim ad vltima gratæ voluntatis officia & suprema munera peruentum est, si communem humani moris iudicijque sensum sequimur, Auditores. Exempto namque inter ipsam præclare de nobis merendi industriam, quid aliud tanto viro potuimus reddere, quam carimoniam funebrem, & exequiales ritus (qualia cum multis communia habet vir nequaquam cum multis comparandus) & nunc Academicam hanc celebritatem, qua inter paucos sane, neque sic fortasse satis, illum veneramur? Namque id omnino mihi & verendum & fatendum est: siue respiciam ciuilis actus varietatem, qua ipsam Reip. amplitudinem amplexus est; vel gestorum magnificentiam, qua non ad Urbis modo nostræ, sed ad sæculi splendorem

dorem pertinent; vel productioris æui perfectionem, exemplique prolixitatem; quæ sicut Patriam abunde cumulauit, ita affectus ciuium suorum, & præsertim nostram orationem facile obruit. Equidem cum antehac aliquoties ex hoc loco verba facerem, non parum aduersus argumenti magnitudinem recreabar eius præsentia, de quo mihi nunc ita loquendum est, vt non possim non vel interdendum meminisse, vel ad dicendum desiderare; conspectum venerandi illius vultus, qui quantum fiduciæ & roboris solebat olim dicenti aspirare; tantum iam animi & artis intelligitur mœrenti detrahere. Verum hæc & talia, voto sane nostro & expectationi concionis obstare possunt: argumento & æternitati laudum, quas delibabimus, non possunt. Consuetudini enim & vulgo potius, quam rationi accuratius subductæ obediuerit, qui inter vltima Academicæ erga Ingoldum pietatis monumenta hunc congressum posuerit. Ducatur hinc exordium eius officii, quod omnium nomine, quos alma hæc studiorum sedes & magistra sui corporis partes agnoscit, susceptum, omnium cura diligentiaque, per omnem vitam, ad omnem posteritatem, ex omni occasione propagabitur. Nulla illucescet tempori nostro festiuitas, nulla posteris Musis celebritas instaurabitur, quam non insigniat fausta recordatio & venerabilis memoria eius viri, qui maximis Academicæ festiuitati-

uitatibus, vel quia præfedit, auctoritatem; vel quia celsiore fastigio & ipsas & Academiam extulit; auspiciū quodammodo commodaui. Nulla erit tam ingrata fama, nulla tam incuriosa virtutum ætas, nulla tam negligenter occupata eruditio, quæ tanti nominis celebrationem ad se non pertinere arbitretur. Est enim, Auditores, omnino quædam in animis hominum magnæ virtutis admiratio impressa: quæ & negligentiam splendori summarum rerum aduertit; & hebetudinem, radiis gloriæ illustrat; & pietatem, meriti religione pignerat ac obstringit. Neque is vel temporis affectus, vel præsentis spectaculi stupor, sed solidum & cum ipsis reipublicæ, imo cum orbis huius annis victurum & in maius profecturum credi monumentum debet. Quicumque in quocunque reip. negotio magistratu, dignitate deinceps versabuntur: Ingoldiana vestigia primum inuenient, mox intelligere discent, denique studebunt æstimare. Ipse Reip. genius, vt sic dicam, & fortuna animis ciuium inspirabit singulare publici egregii tuendi arcanum, imitationem, inquam, Ingoldiani exempli, per omnia spectati, probati, felicitis. Volentibus enim fortasse vobis erit, Auditores, me statim à magna & omnino tali cogitatione ordiri, quæ nec officio, quod obimus, inferior; & pietati, quam omnes profitemur, opportuna videri potest. Igitur repententi fata Argentoratensis status, & cælestis

in hanc Urbem curæ seriem, qua licet, animaduertenti mihi vix dubium relinquebatur, post elaborata à magnis viris superioris æui incrementa, post sustentatum suppari arte præcedentis sæculi florem, INGOLDVVM nostrum in huius sæculi præsidium, circa cuius initia temp. capessere cœpit, diuinitus fuisse destinatum. Tumescebant pridem, quæ temporaria curatio & indulgentia instauratæ pacis antea texerat, Germanicæ rei vulnera: & iam fatis admouebatur is terminus, qui imperium secundissimo potentiaæ cursu ad Europæi orbis decus apicemque prouectum, non concuteret modo ingenti motu, sed conuersione rerum maxima pæne affligeret. Communis patriæ sortî, in extremis ferme finibus sita, sed intimis prorsus nexibus illigata erat Argentina. in hanc curas non vniusmodi populares, exteri, amici, inimici, alii denique varietate temporum varie animati intendebant. hinc exorta negotiorum moles, & ostensa vndique periculorum ancipitia, & immensum aucta reip. bene gerendæ difficultas. Ad quam sustinendam pariter atque profligandam, opus erat, Atlantes quosdam & Hercules non è fabulis optare, sed è cœlo in salutem ciuitatis expectare. datus est inter primos INGOLDVS: vir & natura & diuina benignitate, ad animos hominum vel gratia demerendos vel auctoritate permouendos quodammodo factus, omnique impetrabilis efficacia.

scaciae instrumento exquisitissime adorna-
 tus. Illo auctore atque agente cœpit in poste-
 rum Respublica in tristibus confidere, in ar-
 duis eniti; sibi consulere, aliis non deesse,
 fidem tueri, magnanimitatem non dimittere,
 omnia cœpta singulari prudentiæ arte non
 moderari magis quam honestare. Cum enim
 futuram viri magnitudinem mature civium
 animi prælagirent, per rudimenta quidem
 minorum & incrementa maiorum dignita-
 tum omnia, ex instituto patrio ac disciplina
 sui status, traductum, citius tamen, quam fer-
 me solet accidere, in sanctiorem utilitatum pu-
 blicarum officinam, in venerandum istud gra-
 uissimorum consiliorum penetrabile, quod au-
 gusto Tredecimviralis collegii nomine coli-
 mus, communi & velut vna totius Urbis sen-
 tentia, asciuerê. Atque hoc est illud sta-
 dium, in quo rarissimo exemplo, triginta am-
 plius annis, illustria Ingoldi merita, magnis
 occasionibus instincta, magnis accessionibus
 cumulata, perpetuis successibus promota, in
 oculis Germani an humani orbis dicam, inter
 honorum applausus & prudentum admiratio-
 nem, decurrêre. Nihil domi, nihil foris abs-
 que consilio eius & ope suscipi. quicquid de-
 liberatu arduum, actu impeditum, in huius
 humeros reici. quicquid inuenti nouitate
 emendandum, reparationis industria instau-
 randum, dirigentis auctoritate muniendum,
 consuetudo aut temporum cásus suppedita-
 uerant;

uerant; Ingoldianam videbatur dexteritatem
 expostulare. Quo factum est, vt nullum præ-
 fecturæ, inspectionis, curationis nomen ciui-
 tas nostra cognitum habeat, quin intet præ-
 fectos, inspectores, curatores Ingoldum suum
 vbique numeret, vbique commendet. Dixe-
 ris, nemini patri familias, tam accurate tam ex-
 pedite rei familiaris suæ partes perspectas esse
 iudicio & notitia comprehensas, sicut is
 Remp. suam animo peruidit, ingenio com-
 plexus, dispositione moderatus est. Quæ ad
 Senatum & iudicia, ad statum regiminis &
 munia, ad iura ciuium, mores ciuitatis, arca-
 na ciuilitatis; ad sociorum federa, amicorum
 vsus, Principum Urbiumq; pacta, vicinorum
 consilia, exterorū proposita pertinerent: quid
 opis aut subsidii aut spei in viris, vestigalibus,
 armis, vel ad reip. facultatem extaret, vel ad
 vltimos casus lateret: quæ copix, quibus
 temporibus sufficerent aut seruarentur; quid
 & vnde importari posset vtiliter, quid ex-
 portari: & illa longe grauiora, quomodo per-
 turbationi temporum intercedendum; quo-
 modo cum magnis necessitatibus & sumti-
 bus, ararii tenuitas, ciuium paupertas conci-
 lianda, id est, quomodo inter ipsam tempesta-
 tem & procellas sæculi, velis remisque mode-
 randum, clauus obtinendus, cursus non dese-
 rendus, nauis denique esset seruanda: hæc &
 talia non intime modo perspecta, sed ad præ-
 sentissimos vsus prompta habebat Ingoldus.

Neque

Neque vero est, ut quisquam eius peritiæ limites Argentoratensis curiæ cancellis, aut vrbis munimentis concludat. in tam celebri Germaniæ loco ita gerenda est respublica, ut totius conditio imperii, quod Romanum vocare non immerito prudentes perseverant; oculis & animo comprehensa, subinde civilem actum ad maturas idoneasque rationes conuertat. Sciendum quid cohæreat cum vniuersis & singulis, quomodo cohæreat, quæ nexuum firmitas, quæ in firmitate religio; quæ ex comitatus officio & obseruantia; quæ ex iuris aut potestatis titulo vincula emergant: quid è talibus conueniat allegare in præsidium causæ, quid ipsa occultatione validius eam iuuet. Esse sua Principibus, domibus, ciuitatibus ad inuicem pignora, consilia, cautiones, spes metusque. qualia tetigisse aut verbo tentasse, aliquando periculosum fuit, quia arcana sunt: ignorasse, semper perniciosum; quia præcipua publici actus momenta sunt. Non decuerit altius penetrare in te profunda pariter & inexhausta: nisi quod cogitatio cuius prudenti facilius suggeret, quam oratio persuadere auditori, maioribus solertiæ adminiculis nostra tempora & statum indigere, quam cum terrarum orbi amplissime quidem diffusis prouisionibus, sed simpliciore consilio & animosius iura daret Romana Maiestas. quæ mihi utique tantum in consulendo difficultatis acquisiuisse, quantum in possidendo
spatii

spatii amiserat, videtur. Certe illud extra dubium fortallean ponant, qui accuratiore studio conditionem imperiorum scrutantur, Germanicæ rei tractationem, à sæculo & amplius, plus aluisse reconditoris prudentiæ & laboris, quam in maximis quibusque regnis suspicari vnquam fas fuerit. cumque ipsa membrorum in toto corpore competentia, non parum habuerit semper subtilitatis, & incurrerit postea obscuritatis: factum est, vt nemo in partibus feliciter versaretur, nisi qui vniuersi genium percalleret; nemo cuiusquam ex Ordinibus, quos vocant, commoda promoueret, nisi qui communem, & intimam ordinum, vt sic dicam, coordinationem probe intelligeret. quæ sapientia in dies, nec sine omine secuturi nescio cuius fati, impeditior, Ingoldi tempora sane, non item consilia conturbauit. Excitabatur in capaces sæculi & discriminum curas animus ad hoc ipsum seruatus, vt ostenderet publice: Argentoratiensium ciuitati nunquam defuisse recta cupiendi constantiam, superfuisse ardua tractandi industriam, creuisse etiam inter aduersa, sperandi meliora fiduciam. Nam huc recidunt ferme, quæ vitæ magnus, innumeris artibus, maximaque contentione, pro patria aggressus, sic perfecit, vt virtutem eius nemo ausit diffiteri, laudes nemo possit explicare. Multum hic fortunæ debetur, multum Numinis secundantis fauori: verum quod omnino
maius

maius præconium excogitari potest, quam occupatus diuinis operibus homo, & in terris cælorum maiestate fultus maximarum rerum administrator? Hinc emergunt scilicet tot ac tanta illa præsidia, tot agendi instrumenta, quæ non minus agentem; quam successus actionem, exornant. hinc est, quod ex vno pectore, inuisitata consilii copia dimanat; quod vno sæpe momento, amplissimi prouisio temporis concipitur; quod in abditissima, obseruatio; in diuersissima, cognitio; in subitanea ratio sufficit. hinc est, quod **INGOLDVS** aliquis per gentes suæ reip. auctoritatem, sine ambitione ostentat; pericula sine temeritate sustinet; emolumenta sine calliditate amplificat. Quis & quantus est ille qui acerrimas optimasque mentes in sui cultum excitat: inimicas, ab odio sui diuertit; obliquas, sibi deuincit? qui delicatorem fastidia, morosorum censuras, captiosorum tendiculas deuinitat ac declinat? qui iudicio negotia, prouisione euenta, vt arbiter dispensat, vt vates anticipat? Conducas in vnum infinita talia, quæ humani actus vel significant subtilitatem, vel gloriam illustrent, & deinde rursus quæras licet, quis & quantus est ille, quem summorum in rep. omnique ciuili vita operum effectorem & magistrum admirari fas est? Hic, postquam nobis Romani, inuicto Liuii & aliorum calamo, suos Camillos, Fabios, Nasticas, Catones, Emilios, descriptos & in clarissima

rissima historiae luce monstratos dederint; postquam Athenæ, suos Themistocles, Aristides, Pericles, Thrasymbulos, Phociones, ex antiquiore notitia produxerint; postquam Spartani suo Lycurgo, Corinthii Timoleonte, Thebani Epaminonda, Sicyonii Arato felicitatem suam probauerint: nihil à suo iure alienum fecerit Argentina, si contra vetustatem se ac sua mirantem, nominet virum, Liuii historia, Plutarchi commentationibus dignissimum; atque IN G O L D I vocabulo exemplum tantarum rerum proponat; quas cum pro suæ copia facundiæ extulerit studiosa memoriæ & posterorum ætas, nostra tempora, condendis annalibus iniqua, interim vix attingere dicendo, aut cogitando intelligere solent. Nam nec æstimantur facile, cum difficulter & raro gignuntur virtutes: nec propagandis laudum documentis serio student, qui de suo statu periclitantes, ferme posteros desperauere. Si tamen omnino serio annalium honore Deus vel Germaniam vel Argentinam aliquando dignabitur, & post nescio quarum ineptiarum conatus, prudentis viri manu, virtutes nuperæ elogium, vitia infamiam, memorabilia cetera ætatem ferent: eximium profecto decus erit eius nominis, cuius in aulis Principum & Regum frequens & prospera occupatio, in nationum & ciuitatum animis illustris operæ veneratio, in fama & ore hominum testatissima summarum artium prædicatio,

dicatio, fecundam præcipui operis vel varietate vel nobilitate materiem suppeditare potest. Nobis enim, angusto tempore constrictis, vix tribus verbis licet indicare: Ingoldum obiuisse legationes numero plurimas, tempore diuturnas, tractatione & laboribus maximas. aliquoties solus, sæpius cum magistratibus collegis, nec raro cum Schmidio illo Nostro, semper autem cum auctoritate & successu iuit, egit, pertendit. octuagies circiter reip. causa peregre abfuit, adeoque per complures annos patriæ conspectu ac necessitudinibus caruit, vt iis ciues sui inter carissima prægnorum tranquille fruerentur. quorum interim somnos illius vigilia; securitatem, illius pericula custodiuerunt. quibus neque paucis neque modicis, sed fultis tamen vbiq. sua virtute ac fortuna, adeoque non citra honorem magni exempli, defunctus est. Deprehenderat eum aliquando cum sociis & comitibus inopinata vis aquarum; torrentiorque quam pro more & specie amnis, fatum Alexandri Epirotæ non minabatur iam, sed intentabat. nisi quod destinatum tantis rebus absoluendis virum, nulla vis extinguere, nullus casus intercipere poterat. Scilicet amat diuina Prouidentia, non exercere magis incertis subitisque casuum virtutem Heroum, quam præstantiam, salute inter ancipitia rerum conseruata, velut illustri documento mortalibus declarare. Certe præsentissima morti tum ereptus,

ereptus, non tam periculi magnitudine multatus, quam miraculo liberationis & amatus à Deo plurimum & honoratus videbatur. Audiistis quendam quasi sævientis naturæ conatum: cuius maximi quique impetus vix sunt vehementiores, consternatæ in arma & furorem multitudinis impotentia, cum qua plerumque comparantur. Hoc quoque discriminis genere Ingoldiana virtus enituit: cum nobilissima mercatibus & auspiciandi decore imperii ciuitas, triennali dissidio conflictata, vix tandem, post Cæsaream opem, amicis etiam adnitentibus, ad compositiorem statum conualuit. Fallor an verissime in Nostrum quadrabat, quod Poëtarum princeps, non sine singulari sapientiæ & artis exemplo, viro graui & magno, in tumultu ciuili, tribuit officium:

Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

Auditus est, vt alter Menenius Agrippa, cum admiratione eloquentiæ, quam prudentia moderatione tempestiua gubernabat; adeoque cum fauore, quem plena cælestis cuiusdam gratiæ facies conuictis & inclinatis ad meliora animis insinuabat. Cuius tam ardui negotii successum, inter periculi totius reputationem, sæpe Deo postea seriis laudibus in solidum vindicabat. sicut & alia multa quibus in Comitibus imperii, in congressibus Principum, in commercio ciuitatum, non difficultates modo rerum, sed spem suorum ac expectatio-

Etationem vicit. Itaque passim felices tali viro Argentoratenses prædicari, passim suspici Reip. dignitas: quam nemo vnquam grauius expressit, nemo validius sustinuit, nemo maiori splendore illuminauit. Nec fuisset sanè stabilis illa ciuitatis fortuna, illud decus, nisi ceteras Ingoldi virtutes immobilis patriæ caritas & inuicta pietatis constantia æquauisset. Non vna aularum, nec modica, pertinere ad ornatum augusti Consilii ac Senatus sui existimarunt, si inter principes viros & summa nomina, etiam Ingoldus ille niteret. Crediderim magnis Principibus arcano suæ fortunæ instinctu & notitiam & fauorem præstantium virorum conciliari: sicut vicissim maximas quasque artes naturali sceptrorum reuerentia imbutas licet animaduertere. Sed quid faceret Noster, quem cultus inuitantis maiestatis, & necessitudo retinentis patriæ, diuorse, trahebant? Videbat sane, vbique Patriam esse vbi Deo & egregio publico seruimus: videbat, foris sæpe magis patriam quam domi iuari posse; videbat, magna consilio, prospera euentu translata; virtutis exempla: sed & illud, quod arduæ deliberationis caput est, videbat; Remp. Argentoratensem, aduersus incerta temporum, vel maxime talibus viris indigere, quorum apud extraneos æstimata pariter & expetita virtus esset. Hæc & talia non perfunctoria æstimatione pensabat & videbat vir Prudentissimus: quanquam fortasse nulla

K

pruden-

prudentiæ ratio est, quæ in tam ancipiti mentis
 humanæ consultatione, videri satis & pensari
 potest, id quod est optimum factu ac prosper-
 rimum. Acerrimas quasque mentes fatigat
 ista dubitatio: cui solâ exitum dare diuina
 moderatio solet, cum ad sensum cælestis con-
 stitutionis, interna quadam vi, dilectas sibi ani-
 mas propius admouet. Id quod sæpe agno-
 uit Noster: cuius pietati & nos merito ac-
 commodamus prædicationem eius constan-
 tiæ, qua tot opulentæ, tot honoris fastigia,
 ciuili dignitatis modo posthabuit. Verum
 quid illa consecramur, quibus abstractum à
 nobis tanti meriti Legatum, quisquis intellige-
 re cœperat, cupiebat? cum tot in oculis, tot
 in animis omnium sint, quibus redûx è præci-
 puis legationibus plerumque suam republi-
 cam sine exemplo beavit, munera dicam an
 beneficia? Inter quæ non differo illud nomi-
 nare, quod Academiam nostram, imo Acade-
 miæ nomine Rempublicam, & vtriusque caus-
 sa solennem hunc cœtum interius afficit,
 & obstringit fortius. Quod enim in ornata
 summis iuribus studiorum Vniuersitate disci-
 mus & docemus; quod amplissimos honores
 literarios petimus & impetramus; quod céle-
 berrimis Principum quorumque in Scholas
 beneficiis gaudemus, fruimur, eminemus:
 IN GOLD O debemus potissimum, Audito-
 res. aliquoties audiui memorantem, quæ dif-
 ficultates intricauerint id negotium, quæ in-
 terpel-

terpellauerint moræ. & quid amplius dicam? si recte singula putamus, Vnum hunc tantæ rei auctorem idoneum, vnum confectorem felicissimum iudicabimus. Non dubito, quin apud omnes, qui literas amant aut sequuntur, instinctionem reuerentiæ habeat hæc auscultatio: forte & prudentiæ commonitione apud reipublicæ studiosos. Nonne enim hoc complementum est Argentoratensis gloriæ: quæ postquam maximis quibusque laudum variarum profectibus hoc fastigium imposuit, nil videtur habere optandum, quo ascendat? Sed nos, reposito fidelibus prouidisque animis isto metu, orationem ad Ingoldum Nostrum reducentes, hoc rudimentum Scholarchæ serio admiramur: imo vero auspicii tanti mentione ad principia nostri status velut reuocati, quanta sit futura præclarissimi muneris prouisio, vel inde intelligimus, quia tam illustris fuit inceptio. Ita accessit ad tuendam auctoritate & cura scholam, vt ampliorem in ipso accessu sui studii palæstram, & tanquam singularis operis capacem sibi constitueret. Scholarcha idem & Scholastici fastigii auctor; curator idem & instaurator, vno tempore, vna opera, quantum dedisset, & quantum daturus esset, inusitato & plusquam pignore admirationi pariter ac spei omnium ostentauit. Itaque ergo à viginti amplius annis, quidquid iuuare Academiam aut ornare potuit, Ingoldianis non curis modo sed meritis contineri satis

constat. Ille, vt comparatz dignitati sua vis constaret, Imperatoriz munificentiz sua auctoritas, id est, vt esset Academia, quod diceretur, ex summo studio, nec sine obiectis crebro molestiis, contendit: Ille, vt cathedra doctolibus, auditoria studiis, conuictio moribus, sceptrum imperio, leges disciplina florent ac praecllerent, assidua & efficaci solertia aduigilauit: Ille, ne honor sapientiz, praemia industria vsquam deessent, fauore prolixo & animosa benignitate prospexit. Nemini illud praestantia latuit, quin aestimio eam suo ornaret; nemini modestia, quin comitate quadam attolleret. Alia amabat in alio: neque vnquam cuiquam fraudi fuit, alicubi defecisse, si in proprio, vt ita dicam, sui muneris opere valuisset. Videtur hoc vel ideo tangendum esse, quia eam discretionis, vt hodie loquuntur, laudem pauci intelligunt dicam an merentur. vt quisque ingenio & censura praefecti cuiusdam, in minimis displicuit; fastidio, contemptu, etiam odio, vniuersae transmittitur (vtinam sufficeret id dixisse) imo reuera afflicatur. Quanquam longe dignius est tam celebri loco audiri, quo affectu, quo consilio totam, vt cum sapientibus appellitem, harmoniam Academici corporis sustentauerit vir tantus atque concinnauerit. Habebo, ni fallor, optimum quemque meae asseuerationis testes & querelae socios, si dixerero: incesse alicubi prauum morem, quo vnum tantum-

tantummodo aut alterum studiorum ac scientiarum genus, in Academiis fouetur, & in quendam quasi florem adornatur, ceteris obiter curatis, ac pæne interdum neglectis. Noster, cum sciret ad ludibrium Cæsarei beneficii & ad manifesta Reipublicæ detrimenta eam rem pertinere, mirifico industriæ & bonitatis temperamento perfecit, ne qua eruditionis, celebritatisque literariæ commendatione Argentoratensis Academia, suo nomine minor esset. Sua diuinarum rerum tractationi seruata maiestas: sua Iurisprudentiam decorabat gloria: non Medicinæ vel Galeni scientia vel Hippocratis peritia deerat: Philosophiam quoque nec sapiendi nec differendi facultate inferiorem optabat. eiusque voti, vt se faceret compotem, æquilibrio quodam sagaces in omnia curas dispensans, tum firmioris fundamenta status iecit, tum vnicum famæ raris iter suæ Filiæ (que enim nomine potius hodie memoretur Academia?) opere publico præclare emuniuit. idque ea moderatioris instituti arte, -quam modo occæpi dicere. Namque licet tanta esset facilitate, vt in Academia non videretur osurus æmulos; æmulationis tamen professo odio, pestem Academicæ perfectionis maximam auertit. cumque nimix conatus sapientiæ à profuturis publice laboribus accurate, si quisquam alius, didicisset distinguere, ipsa viri peritia pro munimento erat, ne à generosa sapiendi ratione vsquam

deerraretur. Animaduertitis, Auditores, me ex plurimis paucula quædam seligere, quibus consummatum magni Scholarchæ exemplar, non oratione mea expressum intueri, sed in dicio factò declaratum, meditari intra animos vestros ipsi ac formare possitis. quod facilius nimirum erit, si nullas voluntati laudatissimæ dotes; nullas dotibus occasiones defuisse; adeoque ad prolixam virtutem temporis insuper prolixitatem accessisse cogitaueritis. Vocetur ergo & sit periodus hæc Ingoldiana: & cum bona venia vestra, Scholarchæ, qui vixistis, quique viuitis, designetur Academicæ celebritatis epocha vnius elogio, quem supremum Numen non auspicandi modo felicitate, sed diuturnitate administrandi ceterorum fato superuexit. Quamuis haud dubie futurum est, vt communi omnium iudicio, quicumque cum Ingoldo præfuerunt, Zornii, Kagenecii, Sturmii, Prechteri, Draxdorffii; itemque Storckii, pater & filius, cum Hellero, Meieroque, splendidiori nomine posteris narrandi habeantur, quia ipsum Scholasticæ dignitatis apicem, ipsum consummatæ eruditionis florem curarunt, adeoque præteriti temporis vota impleuerunt, & venturæ ætatis industriam pignerarunt. Verisimile est, cum illustres illæ animæ, magni illi & primi rei Scholasticæ Argentoratensis triumviri, Iacobus Sturmius, Nicolaus Cnibsius, Iacobus Meierus, nascentes in hac Vrbe Musas piis mani-

manibus susciperent, patrioque sinu educarent, nihil ardentius eos in optatis, nihil certius in spe, nihil diuinius in præfagio habuisse, quam quod successores eorum veluti hereditaria & fatali cura, augmento tanti pignoris prouehendo, & postea præsertim aureis, quæ dixi, temporibus, imponendo florentissimi status culmine, præstiterunt. Fuerit ergo absolutus, quod iam alibi cogitationibus publicis suggesti, fati Scholastici ille cursus, qui plerumque, vbi ad summum peruenit, contrario neque auspicato itinere humanis rebus suam fragilitatem inopina volubilitate exprobat. nisi quod perennitate Reip. nostræ, quam Deus testatori subinde cura fouet ac (ita auguror) fouebit, melioris spei ac fiducia robur merito sustentamus.

Ceteterum sicut iucundissimum esset & magnificum auditu, si qua dicendi facultas posset illam magnitudinem Ingoldi, qua pacis artes, bellorum curas, decus Patriæ, suis venerabilis, exteris mirandus sustinuit, exponere: ita vtilioris forte magisque necessariæ res operæ fuerit, Tibi generosa & studiosa Iuuentus, cui spes ornandi sæculi, iuuandæque patriæ incumbit, magnitudinis tantæ rudimenta, & quædam quasi imbuendæ ad summas laudes mentis mysteria, fideli amicoque monitu commendare. Si enim statuarum veterum memoriales, si cippi gestorum interpretes, si imagines nominis & familiæ indices, non tam vt

illustrium virorum vultus nosset & famam
 sciret flos patriæ, quam vt artes meditaretur,
 virtutem inuestigaret, passim visebantur: con-
 sentaneum erit, nostram quoque pietatem,
 qua nata in exemplum publicæ præstantiæ no-
 mina celebramus, admonendis succrescenti-
 bus in vsus ciuiles ingeniis, erudiendæque po-
 steritati, consecrari. Equidem vultus Nostri
 Herois adhuc firmiter animis vestris hæret, &
 animorum repræsentatione oculis obuerfa-
 tur, quam vt orationis nostræ pictura, aut pe-
 nicillo Apellis cuiusdam indigeatis. Atque
 si omnino vos penitior spectaculi grauissimi
 voluptas raperet, non dubito, qua estis iudicii
 ac studiorum rectitudine, ea vos inprimis vi-
 senda credituros, quæ nullam oculorum
 aciem, nullum videntis conatum admittunt:
 ad quæ nimirum æstimanda, diuiniior illa, quæ
 conspectui patet, forma vos instigaret. Illam
 oculorum vim atque vigorem, quem nemo
 sine sensu venerationis aspexit, viuidissimi in-
 dolem animi referre, acerrimæque mentis
 pignus habere, ex Augusto Suetonii vestri,
 ex Arminio Velleii intelligeretis: illam vul-
 tus comitatem, sed cum grauitate; illum flo-
 rem pulcritudinis, sed cum dignitate regia,
 Plutarchi Pompeio, virtutum maximarum fi-
 dem amplitudine speciei merito, compararetis:
 totius corporis venustatem, & modice qui-
 dem, sed cum condecencia succiplenissimo-
 rum artuum erectam staturam, sub exemplo
 valida

validæ in sanitatem & labores naturæ vobis commendaret, Curtianus Alexander, Nepotis Eumenes, Agricola Taciti. Reperiretis è studiis vestris, vnde per singulos ætatis gradus, è corporis habitu quædam, sapientiæ instrumenta concinnari possent: quibus denique planum fieret, tam singulares vultus, diuinis quibusdam gratiis habitari, heroicæque notam maiestatis per oculos humani generis circumferre. Non enim concesserim, quod nonnullis placet, solius genituræ id beneficium esse, siderumque clementia, & parentum conditione debere æstimari. Est in cælis Deus, est in terris, qui terrena generatione quidem, sed ad cælestes naturas, maximorumque operum capaces formandas vtitur: atque sub spectabili schemate eas in theatrum humani orbis actusque introducit. Secundas, post hanc vim, familiæ parentumque nobilitas agit: de qua ipsa interim altius, quam ferme vñtatum est vulgo, præsertim in honorem exempli, quod tractamus, sentiendum, ac loquendum est. Floruit Ingoldiana familia in hac Vrbe, vetere & eximio patriciatu à tribus amplius sæculis: perpetuis & mutuis nobilitati Alsaticæ connubiis innexa: beneficiis in ecclesiam, in pauperes, & quæcunque piarum causarum nomine donari dicuntur, copiose & insigniter in hunc diem celebris. Tulit ingentia meriti ac famæ specimina: quæ iam pridem inter monumenta egregiorum ci-

K 5 uium.

uium, clarissimorum magistratuum, nostra custodit Respublica. sed hoc parum generose in laudibus Nostri cœlitis sonaret, nisi ipse generis luculentæ fatum, ingenio impleuisset, virtute amplificasset, meritis consummasset. Nihil pertinuisse ad huius diei celebrationem Henrici Ingoldi prudentia, qua ante centum amplius annos, suam Rempublicam illustrauit: nihil amor & studium in litteras literatosque, quod Erasmus, quod Melanchthones laudatores meruit: nisi Franciscus Rudolphus, lucentem auitis vestigiis semitam ingressus, etiam ultra profecisset. Huc vobis contendendum est, Commilitones; huc vobis ductu exemploque Ingoldiana iuuenta præibit. quæ nunquam suæ fortunæ defuit, nunquam inuitantibus ad maiora fati negligentè paruit. Et ante quidem, quam sui obsequii rationem ipse puellus subducere posset, egregia Vitrici Didymi Obrechtii cura (nam parentem necdum trimulus amiserat) tum fide ac indulgentia piissimæ matris diligentissime educatus & liberalissime institutus est. Certauit cum annis profectus studiorum; quæ non rudimentis tenus attingenda, non eminus & voto affectanda, sed interiore ambienda commercio videbat iis esse, qui communibus reipublicæ vtilitatibus suam ætatem, suam cuperent operam rite consecratam. Est omnino maior secretiorque, quam verbis explicari potest, Doctrinæ siue liberali Musæ
cum

cum Republica necessitudo : non in Vnius solum imperio , quod facilius creditur & frequentius animaduertitur ; nec in Optimatum modo potentatu , quod vnum instar omnium & supra omnia exemplum eius ciuitatis probat , quæ & duratione & firmitate prorsum hætenus est incomparabilis : sed & popularem statum , nisi hæc anima vegetet , nisi hic nervus roboret , periculum est ne illa consequantur , quæ omnium censura sæculorum , omnium prudentum querela in eo regiminis genere castigauit. Discite , quicumque patriæ discitis , patriæ studetis ; discite , pro nescio quibus arcanis imperii , arcanum patrium & fatale : Popularem reipublicæ formam literarum beneficio , exuere quicquid habet inualidum ; induere , quidquid ceteris statibus validum tribuitur. Exempla domi quærite , aut quandoquidem obuiio monumento prostant , considerate saltem ac perpendite. Utinam enim , quod oratio nostra persuadere nequit , potentiore nota animis inscriberet vestris Ingoldi Nostri memoria. tot illa quidem tantorumque fertilis operum , quot & quanta non ad æternitatem Reipublicæ magis , quam ad testationem efficacis doctrinæ intelliguntur pertinere. Date mihi virum , qui ad grauissimorum tractationem negotiorum peregre missus , inter præcipua prudentiæ ac doctrinæ nomina , iura disceptet , consilia arbitretur , respon-

responsa pronuntiet? qui domi occupatio-
 num cumulos ordinet, difficultates expediat,
 exitus inueniat? an expectabimus talia, nisi
 ab iis, qui admissione sapientiæ familiarius
 imbuti, ex ipsius adytis sapiunt, ex ipsius ore
 verba mutuuntur? Defecisset haud dubie sub
 ingenti, & qualem fortasse nemo vnus in
 hac Republica sustinuit, mole, Noster Atlas,
 nisi humeros aduersum onera temporum mu-
 nuisset valentissimæ genius eruditionis. qua
 illorum quoque gloriam æquauit, qui sum-
 mos studiorum titulos & cathedras æmulan-
 tur. Tantum potuit, conceptus inter initia
 discendi ardor, auctumque cum adolescen-
 tibus studiis ignauæ odium, & fauens perfi-
 ciendis artibus fortuna: cui pueri iam indu-
 striam in deliciis, iuuenis scientia in amoribus
 esse cœperat. Nec leuia tanti affectus siue
 irritamenta siue fomenta tum Argentora-
 tentes Scholæ, tum celeberrimæ per Germa-
 niam Academiæ, quas eximiis virtutibus com-
 plures ornauerat, passim loquebantur. Iam
 Iurisprudentia sui fastigii insignibus merito
 decorandum iudicauerat, iam Academia suis
 Professoribus iungendum destinatione ac vo-
 to dispexerat: cum Diuina voluntas, veluti
 manu arreptum, ea locauit sede, vbi non iuris
 modo sed salutis publicæ consultus, Acade-
 miæ caput potius, quam pars, quidquid boni
 de eo in spe vel illa vel ista expectatio habuif-
 set,

set, optato euentu impleret, imo vero maiori euentus auspicio longe longeque superaret. Scilicet aut hoc exemplo aut nullo alias liquet, quam sint ad omnem honestatem duces, ad dignitatem auspices, ad moris rectitudinem magistræ, liberales disciplinæ. hæc, quidquid natura inseuit, excitant; quidquid vsus comparauit, componunt: quidquid elegancia suadet, virtus imperat, actus molitur, interiore quodam consilio moderantur. Iustitiam in iudiciis, commercio, sermone, quiuis amare potest: sed penetrare eius artes, disponere articulos & momenta, obseruare pericula, Ingoldi alicuius munus est: ille curam tuendi sanctitatem fori maturis prouisionibus dispensabit; ille auctoritati suæ tempus leget, auxiliis locum constituet. Non seueritas deerit reipublicæ, non clementia erroribus: non facilitate aditus, non alloquia maiestate carebunt. hic inueniet miser, quod soletur: hic quod terreat, improbus offendet. Splendet in viro dignitas, non superbiet: agnoscet, quod veneretur, aula; nec desiderabit, quod amet, libertas. Ciuis inter ciues, princeps inter principes, & sic tamen ciuis, quo similior ceteris iure, hoc virtute eminentior erat. Nihil in gestu humile aut arrogans: nihil in nutu molle aut fastidiosum; nihil in habitu ostendebat cultuque; quod vanitate displicere antiquis, lu-

xuria

xuria nouis placere moribus posset. publice verendus, sed quasi vsurus, non quasi vtens auctoritate: priuatim iucundus, affabilis, urbanus, officia comiter, amicitiam fideliter, patrocinia benigne, cum omnibus exercebat. Domus quoque inter magnifici & elegantis institutum medio cultu instructa, mores domini & dispositionem inuisentibus loqui videbatur. Et si potiores te deliciae tangerent, habitabat ibi coniugalis concordia & humanitas, satagebat familiae industria, fulgebat liberorum indoles: quanquam magna sui parte amabile lumen violatum est & subductum, erepta inter teneram aetatem subole mascula trigemina. Quem casum, vt & ceteras suorum mortes, alto quidem doloris sensu in animum admisit (qui enim singularis illa bonitas aliter potuisset?) sed ne oblitus tamen videretur illius constantiae, qua aduersus tot ex publico molestias, tot discrimina inuictus semper steterat, semper staturus erat. Nam, cum de cetero, nepotum numero ingeniiisque iacturam filiorum fortuna solaretur, hic sine missione pitigandum erat: constituta semel & mansura lege, quae magnos viros non magnis modo laboribus; sed inuidia, aemulatione, obtreccionibus exercet. Rursum vestris cogitationibus id subiicio, qui in actu rerum, & ciuili negotio olim victuri estis, florentissimi iuuenes: pro splendore, qui multorum

torum perstringit oculos; pro lucro, quod non pauci affectant, polliceor vobis aspera curarum, iniqua molestiarum. quas maximis quibusque virtutibus in rep. mereri licet. Iustitia Aristides, seueritate Cato; Phocio bonitate, Valerius humanitate: Demosthenes eloquentia, Tullius prudentia: Scipio maiestate gestarum rerum, Epaminondas felicitate, inimicos inuenerunt: quosdam religio, quosdam eruditio, præcipua animi humani bona, odiis & periculis obiecere: multo autem plurimos maximosque viros, fides & studium seruandæ patriæ iis exposuit calamitatibus, quæ in proditorum & impiorum ciuium capita tantummodo videbantur competere. Hæc reputata altius, interpretabuntur vobis pariter & commendabunt exemplum *Heluidii* illius, quem *unicum sui temporis ornamentum* grauissimus Historicorum laudat; & propterea **INGOLDO** comparandum memoriæ nostræ nunc suppeditat. *Is ingenium illustre altioribus studiis iuuenis admodum dedit, non ut plerique, ut nomine magnifico segne otium velaret, sed quo firmior aduersus fortuita temp. capefferet.* Existimate, ô mei, hæc cum omine (quamquam abominor) difficiliorum in dies temporum dici posse: obfirmatoque aduersum metus atque casus animo ad temp. accedentibus vobis, ea tantum præmia cogitanda esse, quæ propitium denique Numen, & æquior nobilibus

meritis,

meritis posteritas decernet. Ipsa enim tandem, quæ viventes incurrauit, inuidia, mortuorum famæ fauebit: suamque vel imperitiam, vel liuorem, vel si antiquæ generositatis exempla reuiuiscunt, errorem ac pœnitentiam profitebitur. Legistis graues testatasque Macedonici Metelli cum Scipione Africano inimicitias: quorum iurgis, altercationibus, ac pæne togatis præliis (vt Romanus auctor loquitur) sæpe curia, sæpe forum feruebat. At vero, Scipione indigna morte Reipublicæ necessitatibus erepto, Metellus non iam suæ simultatis sed periculi patriæ memor, in publicum procurrens, magnaquæ in vultu, in voce luctus indicia præferens; *concurrite*, inquit. *concurrite ciues; mania vrbis nostræ euersa sunt.* Atque ita non aliâ quam virtutis æmulatione dignissimus vir, suo aduersario, simpliciter & ingenue, ideoque vere parentauit: quamuis, si cui ultra fatum porrigere odia liberet, is vel inuidendo augebit laudes, quas obtrectabit. Admonuit me ista commemoratio rei, quam nec tangere promptum, nec fas est præterire. Quantum enim est, heu quantum, quod in Scipione Argentoratensi nuper amisimus. Auditores! Equidem *Vrbis nostræ mania euersa esse* non sustineo dicere, stantibus adhuc iis, quos ingentis munimentiloco veneramus, & pro quorum incolumitate pia quotidie vota nuncupamus: sed & magistratum mortalitatem

litatem nil æternitati reipublicæ obſtare, & & ferri vulgo & credi ſcio. Satis poſſent iſta magnifice dici, ſatis animoſe exiſtimari, ſi res mortalium, & præſertim ciuitatum fortuna æqualius ſe & conſtantius haberet, ſi ſemper in proſpectu reſpublica, ſemper in flore felicitas eſſet. At vero, quoties vnus viri caſus imminentem publice caſum portendit? quoties Deus, cum illuſtres viros conſummandis imperii incrementis dediſſet, non diſtulit auctorum ſine, decreſcendi principia deſignare. Quî autem porro pietati conſulatur, quî prudentiæ; ſi nec ſuperioris merita temporis & labores grata recordatione reſpiciamus, nec futuri pericula, præteritis periculis moniti, diligenter proſpiciamus? Poſſunt redire, quæ auertimus: poſſunt minari, quæ timuimus: poſſunt inuolui, quæ euoluimus. Poſſet armorum neceſſitas imponi: quibus conſilio moderandis, olim in ancipiti diſcrimine, quamuis deprecantem Ingoldum, obnixa voluntate votoque deſtinauit Reſpublica. poſſet atrocitate ſæculi, aliquid occultæ tabis Reipublicæ vitalibus inoriri: qualibus vitiis ſollenter prouidendis, & perite declinandis Remp. ſæpe Ingoldi oculo, ſæpe Ingoldi ope uſam eſſe, negari non debet. Talis & metus in bono ciue aſſiduus; & deſiderium in bono cliente, imo in bono viro, perenne ſit oportet. niſi quod ſubinde remedii loco

L

praſi-

meritis posteritas decernet. Ipsa enim tandem, quæ viventes incurfauit, inuidia, mortuorum famæ fauebit: suamque vel imperitiam, vel liuorem, vel si antiquæ generositatis exempla reuiuifcent, errorem ac pœnitentiam profitebitur. Legistis graues testatasque Macedonici Metelli cum Scipione Africano inimicitias: quorum iurgiis, altercationibus, ac pane togatis præliis (vt Romanus auctor loquitur) sæpe curia, sæpe forum feruebat. At vero, Scipione indigna morte Reipublicæ necessitatibus erepto, Metellus non iam suæ similitudinis sed periculi patriæ memor, in publicum procurrens, magnaquæ in vultu, in voce luctus indicia præferens; *concurrite*, inquit, *concurrite ciues; mœnia vrbis nostræ euersa sunt*. Atque ita non alia quam virtutis æmulatione dignissimus vir, suo aduersario, simpliciter & ingenuè, ideoque vere parentauit: quamuis, si cui ultra fatum porrigere odia liberet, is vel inuidendo augebit laudes, quas obtrectabit. Admonuit me ista commemoratio rei, quam nec tangere promptum, nec fas est præterire. Quantum enim est, heu quantum, quod in Scipione Argentoratensi nuper amisimus. Auditores! Equidem *Vrbis nostræ mœnia euersa esse* non sustineo dicere, stantibus adhuc iis, quos ingentis munimentiloco veneramur, & pro quorum incolumitate pia quotidie vota nuncupamus: sed & magistratum mortalitatem

litatem nil æternitati reipublicæ ob stare, & & ferri vulgo & credi scio. Satis possent ista magnifice dici, satis animose existimari, si res mortalium, & præsertim ciuitatum fortuna æqualius se & constantius haberet, si semper in profectu respublica, semper in flore felicitas esset. At vero, quoties vnus viri casus imminentem publice casum portendit? quoties Deus, cum illustres viros consummandis imperii incrementis dedisset, non distulit auctorum sine, decrescendi principia designare. Quî autem porro pietati consulatur, quî prudentiæ; si nec superioris merita temporis & labores grata recordatione respiciamus, nec futuri pericula, præteritis periculis moniti, diligenter prospiciamus? Possunt redire, quæ auertimus: possunt minari, quæ timuimus: possunt inuolui, quæ euoluimus. Potest armorum necessitas imponi: quibus consilio moderandis, olim in ancipiti discrimine, quamuis deprecantem Ingoldum, obnixa voluntate votoque destinauit Respublica. potest atrocitate sæculi, aliquid occultæ tabis Reipublicæ vitalibus inoriri: qualibus vitiis sollerter prouidendis, & perite declinandis Remp. sæpe Ingoldi oculo, sæpe Ingoldi ope vsam esse, negari non debet. Talis & metus in bono ciue assiduus; & desiderium in bono cliente, imo in bono viro, perenne sit oportet. nisi quod subinde remedii loco

L

præsi-

præsidem nostri status atque custodem Deum
 prece, pietate, spe propitiandum; superstitum-
 que Procerum, Patrum, Adiutorum, virtutem
 præcipua æstimatione colendam nobis arbi-
 trabimur. Facite ea res, vt, quæcunque de ia-
 ctura Academiæ & Scholarum deploranda
 animo conceperam, in conspectus vestri re-
 uerentiam & fiduciam patrociniæ veluti sub-
 sidant ac recumbant, Nobilissimi Scholarchæ.
 Non estis admonendi, qua necessitudine Æ-
 gnoris, qua religione muneris, quo fati publici
 secreto, DEVS Academiæ vestræ curæ fidei-
 que commissam voluerit. Vt æstimo & au-
 thoritate & virtute præpolleat, esto signato-
 rius in vestro digito anulus: vt oculis & me-
 moriæ semper præsto sit, esto, nota memorialis
 manibus vestris impressa: vt cordi affectui-
 que proxima sit, iaceat inter vbera vestra tam
 pretiosa tam dilecta merces. Liceat enim
 mihi quædam ex inimitabili sanctioris linguæ
 spiritu mutuari: quæ diuinum consilium stu-
 diumque, cum hominibus sanctissima quæ-
 que & maxima commendat, his symbolis con-
 suevit explicare. Fauete gloriæ vestræ, dignis-
 sima æternitate nomina: imo fauete Reipu-
 blicæ non ornamentis modo, sed vsibus; qui-
 bus multam actus vim ac indolem Schola
 subministrabit. Nolite committere, vt cui-
 quam vel ad suspicandum olim, vel nunc ad
 metuendum causa præbeatur, quasi tempo-
 ribus

ribus vestris quidquam scholastico vigori de-
 cesserit aut decessurum sit. Habetis prom-
 tos & alacres ad prouehenda in maius vtilia
 publico studia doctores: habetis strenuam
 & erectam ad eximias laudes iuuentutem.
 Hæ deliciae Ingoldi erant: hæc se salua Res-
 publicæ & florentia relinquere plurimum gau-
 debat. hæc vestra quoque fata (ferissima
 autem sint precamur) consequetur felicitas;
 si præsertim operam dederitis, ne perpetuo
 miseriam periculo pateant, qui fidem, ætatem,
 labores suos Reipublicæ consecrarunt; aut
 vllatenus negligantur, qui in spem ætatis
 posteræ efflorescunt. Denique date hoc il-
 lustri Collegæ Vestri memoriæ, vt quod ipse
 facturus denuo erat, si licuisset, vos veluti cu-
 stodes & interpretes voluntatis vltimæ facia-
 tis, amplissimæque ordini memoretis: inter
 præcipua & suprema Ingoldi vota exceptas
 voces, quibus *cupere se, si daretur, adhuc semel
 Academiam eiusque doctores Amplissimo Senatui
 commendare*, testabatur. Erit ipsum, nec dubi-
 tamus, viri summi desiderium, pro argumen-
 tis omnibus, apud Senatorias aures: erit pro
 exemplo & stimulo successori, quem Ingoldi
 in locum feliciter asciuistis. Nam quo te
 primum exoptato Scholarchæ patrocinio pu-
 blicaq; præsentia nobis exorientem, alio pro-
 sequemur omine, Vir Amplissime, Trede-
 ãmuir Inclyte, JOHANNES WENCKERE,

quam comparatione eius nominis, in quo tam perfecta curationis scholasticæ commendatio continetur, ut meliorem Patronum ne optare quidem fas sit? Deus, qui exemplum id singulare fecit ac venerabile, æmulationem exempli felicem iubeat esse ac perpetuam. Hoc adhibemus in prolixo voto verborum compendium: quod, expleto iam destinatæ concionis tempore, in omnia necessarium potius, quam explendo affectui officioque idoneum par est intelligi. Igitur nemo hic expectet, ut vel eas notitiæ Ingoldianæ partes, quas Rectorium programma grauiter expræsit, vel eam virtutis vitæque sanctimoniam, quam Ecclesia publice celebrauit, vel eam laudum copiam, quæ nobilissimorum hominum æstimatione passim comprehenditur; vel eam actionum dexteritatem, quæ interioris Reipublicæ monumentis permixta, vsibus magis quam famæ populi destinatur, conquirere annitar aut aggrediar memorare. Neque sane prædicatio nobis tanti Herois est proposita, sed veneratio posthuma gratæque mentis pietas: cuius simplicitati vel antiquum illud, quod mortuis dicebant, **V A L E**, aut quod sanctiore affectu dici posse videtur, **S A L V E**, nunc sufficere potest. **S A L V E**, inquam, **F R A N C I S C E R Y D O L P H E I N G O L D E**. Salue mens cælo recepta, cæli sideribus illustrior: Salue aureum pignus in sinu Abrahæ,
in com-

in complexu Pacis, in custodia manus Dei. Salve contemplator aternitatis, quam semper cogitasti: admirator Diuinitatis, cui semper seruiisti: spectator gloriae, quam semper desiderasti. Salve amice supremi Numinis, sed iam admissione intima aestimate: Salve haeres perennis opulentiae, sed iam possessione haereditatis locupletate: Salve consors angelorum, quos assiduos habuisti custodes; Salve collega Sanctorum, quorum exemplo, virtutis cultu; officio, pietatis assiduitate assueuisti. Salve decus tui Creatoris, qui te magnis rebus destinavit: Salve amor tui Seruatoris, qui te veris bonis fortunauit: Salve cura S. Spiritus, qui te summis dotibus consummauit. Salve ciuitatis nouae habitator, cuius decorem tantopere dilexisti: Salve Prophetarum contubernalis, quorum verba per omnem vitam reuerenter auscultasti. Salve & vale desiderium tuorum citium, quos terroribus saeculi & periculis reliquisti. Quod superest, nos tuarum laudum memoriam, animis custodire; linguis propagare; imitatione, pro suo quisque captu locoque aemulari nunquam desinemus.

L 3

Lauda-

VIII.

Laudatio Funebriſ

*Ampliſſimi VIRI*IOANNIS FRIDERICI
SCHMIDIIJureconſulti, plurium Principum, &
praefertim Reip. Argentoratensis
Conſiliarii,*publico nomine recitata*in Academia, XVI. Nouembris anni
c1o 1o cxxxvii.*Illuſtriſſimi ac Celiſſimi Principes, Generoſe Baro,
Magnificentiſſimi Viri Patria Patres & Scho-
larcha, Ampliſſimi Aſſeſſores & Conſiliarii,
Magnifice Rector, Decani Spectabiles, Clariſſimi
Profeſſores, Praeſtantiſſimi Icti & Medici, Ve-
nerandi Eccleſiaſta, humaniſſimi curiarum
moderatores, tuque cetera virorum, juuenum,
adoleſcentum, vario titulorum honore memo-
randa Corona.***I**OANNEM FRIDERICVM
SCHMIDIVM, ingentibus vi-
rum meritis, parique publice fama, men-
ſes quattuor ſunt, cum hæc Ciuitas ami-
ſit, extulit, humauit. Cuius equidem tanta
fuit acerbitas funeris, vt contineri nequa-
quam

quam intra necessitudinum gemitus, luctus tam alte, tam varie adactus posset; quin palabunda late mœstitia omnes desiderio eius, qui nunquam sibi, semper omnibus vixerat, impleret. Consilii publici auctoritas, partem sui ac ornamentum; jura ciuitatis patronum, iustitia vindicem, Vrbs ipsa dulce quoddam decus ac subsidium, diuelli à se & abripi quebantur. Apud priuatos quoque & vulgum nemo tam vulgaris fuit, qui non aliqua se voluptatis, solatii, auxilii parte fraudari intelligeret. Iam quis dubitabit, tot vbique vrbes, terras, nationes, quot ope aut fama in fauorem sui pertraxerat, rumore tristissimi casus confusas esse atque consternatas? Cum enim cetera quidem bona suæ quodque ciuitatis ambitu & mœnibus concludantur; viri prudentis siderea virtus est; quæ & domi singulos benefica luce complectitur, & foris vniuersos obstringit aut exhilarat. Vobis præcipue (reuertat enim ad domestica) Patriæ Patres, durum videbatur & calamitosum, alienissimo vestro tempore tanto adiutore, socio, amico orbari: Cuius egregiam fidelemque operam, vt tot annorum vltus vobis, tot negotiorum varietas pridem commendasset; ita temporum denique pericula & sæuities vnice fecissent curam, vnice necessariam. Accedebat crebritate casuum attentior eorundem reputatio, & ex reputatione timor: dum longius, vt fit, progressa ratiocinatio, ne, quod aliis

euenisse partim audieratis, partim videratis, hic quoque eueniret, accuratissima sollicitudine suggerebat. neque enim foris tantum viros vndeunque clarissimos, bello, fame, errore, denique sæculi genio absumptos, quotidie erant qui nuntiarent: in ipsa Vrbe vestra, aliena quidem illa, sed ad domesticos terrores apprimè valebant exempla. neque immerito. quæ fortuna huc sepoluisse, tanquam in securitatis quodam sinu, credebatur, residua ætatis nostræ ac vicinæ ornamenta; vt res docuit, ad celebre conditorium & communem tumulum collegerat. Igitur proxima, remota cogitantibus, quid nisi tenebræ, extinctis tot vbiq̃ue luminibus, & vastitas & cæca terris nox imminere videri poterat? Nec jam metus istud, & anxiam futuri coniectatio, sed periculum, sed certa erat iactura: quam, præter memorata, altissime scilicet animis reipublicæ suæ amantibus cum aliorum in hac Ciuitate eximiorum virorum, tum nuperrime celeberrimorum Professorum; ad extremum SCHMIDII quoque vestri, de quo querimus, fata impresserant, & ad dispiciendam omni ope tantis vulneribus medicinam vos penitus aduerterant. quam in animi constantia & magnitudine, in egregii publici cura, in amore ciuium, in labore & industria, egregie factum quod reposuistis. Hæc enim sola, qua cum publicis, cum priuatis commodissime transigi malis potest, ratio: hæc aduersum fluctus rerum
huma-

humanarum ancora: hic tranquillitatis veræ portus est. Ac quam fortia quidem è complexu reipublicæ vestræ solatia petatis, agnosci ab omnibus facilius fuerit, quam ab villo laudari: animi autem generositatem illud quoque ostendit; quod, cuius in posterum vsu & præsentia vobis carendum esse cernebatis, eius omni modo fruendum memoria præclare iudicastis. Quamquam vero, quod ad perenne nominis decus attinet, plurima illius viri & in omni publica re, vel prouisa prudenter, vel grauitè actitata, vel acute responsa, inter æterna vestræ Reipublicæ instrumenta & commentarios, non ad venturi magis disciplinam temporis, quam ad perpetuam auctoris sui gloriam custodiantur; viuaturque adeo SCHMIDIVS, & victurus sit in animo Senatus Populique Argentoratensis, tam venerabilis ille posteræ futurus ætati, quam suæ fuit utilis: officii tamen publici, & grati animi, & efficacioris exempli visum est interesse, vt in Academia quoque nostra, id est, in ipsa immortalitatis officina, tantæ virtutis merita sollenni prodita scriptione consecrarentur. Nondum eluxeramus, BITSCHIANI, nondum LOCAMERIANI funeris luctum, cum de voluntate nobis vestra constitit. Igitur ipsa doloris societate, & affectuum recentiore exemplo, ad leuationem alienorum aduersorum, (quamquam quid alienum nobis esse possit, quod à republica non est alienum?) incitabamur;

L s

nostrum-

nostrumque Curiaë studium, quod magno quidem, sed latiore in argumento optabimus enitescere, non distulimus approbare. Maturata sunt iusta duobus, quos dixi, summis iustitiæ sacerdotibus. quorum vitam & laudes, graui, quo pollet, & memorabili genere dicendi executus est nuperis, in quem illi luctuoso obitu & dignitates suas, & labores, & cum his spem atque curam posteritatis, quam præclaris operibus ibant adiutum, transtulerant. atque adeo fulget nunc & triumphat, ut in cælis anima optimorum virorum, sic in terris memoria. quam non in auro & argento, non in faxis & trabibus, non per statuas & titulos operose peritura ambitio; sed in hominum animis, in iudicio temporum, in fama rerum prudentis viri calamus, victuro semper honore ab interitu vindicat. Nunc iterum congressa nec studio dispari nec officio Academia, vtriusque me interpretem esse, atque SCHMIDII illius supremos publice honores recolare, cætusque tam celebris auribus, animis, imitationi nobile magnarum rerum specimen commendare voluit, iussit. Credo, quod in materie per se maxima, minima esse facundia opus existimaret. Ego certe, qui nec eloquentia fidem, nec ingenio, aliam mihi eiusce consilii rationem non potui excogitare. Quocirca cum in conspectum huc processu vestrum, Auditores Splendidissimi, procul mihi habenda, quæcunque aliis tali loco

loco & tempore in promptu sunt, iudicavi. Non utar, inquam, vel sollicito difficultatis obtentu, qui superbiam; non querula virium extenuatione, quæ persuasionem; non callida eloquentiæ declinatione, quæ fucum; non oburgatorio orationis contemptu, qui eiusdem maximam plerumque sibi propositam habet affectationem. Hæc si aliquando scholarum umbraculis placere, nunc in gratiam viri semper in luce ciuiliū rerum versati ad artifices declamatoriæ ostentationis, & architectos remittentur: dabiturque à nobis opera, ut, cum narrationis seriæ præcipuam, masculæ exornationis aliquam habuerimus curam, in utraque nihil nos spectalle præter fidem & veritatem, omnes queant intelligere.

Non decuerit apud confessum tam grauem, orationem in iis consumere, quæ ad ornamentum quidem clarorum hominum faciunt, sed ut vestis, ut gemma, ut anulus: cultus externi indicia, non animi testimonia. De viro eximio, nihil nisi quod talem fecit, dicendum est. Patriam laudare illi instituant, quibus jejuna ad differendum materia, aut otii abundantia istud vel permittit vel persuadet. Non ibo hic in laudes tuas, siue tu hospita siue mater à me dici mauiis, Illustre Argentoratum. Relinquatur superbiæ gentium, aut rhetorum ostentationi iste ludus, quo amplitudo terrarum, multitudo ædificiorum, apparatus substructionum, uatura & species lapidum, qua-

dam

dam dilaudationis seu copia seu prodigalitate chartis inscribitur: Ego propter editum † orbi SCHMIDIVM nihil aliud, quam gratulatione te & voto prosequor: vt qualis censeris tum hoc tum plurimis documentis meruisti, semper esse, semper prædicari merearis, optimorum clarissimorumque ciuium genitrix, educatrix, alitrix. Hoc ego vnum illud esse crediderim, quod supra murorum robor, supra turrium fastigia, supra operum magnificentissimorum spectacula vrbes firmare, munire, exornare valeat; si virorum egregiorum virtute, non jam à contemptu, ab incurso, à vilitate; sed à fragilitate & mortalitate ipsa quodammodo vindicentur. Cum enim, quæ saxo struuntur & aggere, vis expugnare, casus frangere, vetustas valeat consumere: gloria præclarorum facinorum cum orbe hoc, cum omni temporum decursu incorrupta perennat. Hæc non locum, non genus, non censum eligit, solius animi soboles atque tradux: vt tam erret, qui familiæ splendorem, quam qui patriæ celebritatem in veris ponere laudibus ausit. Equidem miseros ambitionis & væcordes semper æstimavi, quibus vt nobiles videantur, ad veterrima saxa, & semesos titulos, & fumosas imagines, in alium orbem, in ignotas terras, frequentissime autem omnium ad fabulas eundum est atque mendacia. quasi vel nobile quicquam sit, cui non

veritas

† 1578. die Ian. 19.

veritas non ratio subest; vel non omnes ab eadem sint demissi stirpe, ab iisdem progenitoribus; vel denique, si curiosus agendum autumetur, non vnusquisque plures in auorum serie illa datos quam laudatos inuenturus sit. Nos in defuncto Nostro nihil ex eiusmodi ineptiis, aut nominaremus si adessent; aut, dum absunt, figmento arcessimus. Parentes is nactus est bonos magis quam claros: quorum cum hoc fortunæ sit, illud virtutis est. Patrem *Bernhardum Schmidium*, matrem *Catharinam Kleiniam* dixere: ille organa perite, hæc fideliter domum; vterque educationem liberorum probitate, moribus, exemplo strenue moderabantur. Aduerterat præsertim eorum curam, & spem successus in hoc labore incitauerat eximia huius, de quo loquimur, filii indoles. Latebant adhuc penitus abstrusa, quæ manebant eam, fata; sed latere non poterant signa fatorum prænuntia: nisi quod intra modestiam votorum, contemplatione, gaudio, pietate contenti parentes, interpretationem malebant differre. Solent qui tractandis equis operam nauant, à primo statim ortu generosi pecoris pullum non degenerem dignoscere: si altiore ingressu, viuidiore motu, latiore ferocia gauisus spectari, adhinuat, adlusitet, adsultet: si arrectis superbe auribus, si contentis acriter oculis, si spirantibus pugnaciter naribus, iram & robur & impetum licet non vltra quam minetur. Prorsus aliquid

quid simile habuit SCHMIDII Nostri pueritia, exeruit magis magisque adolescentia. Cum enim iis erudiretur disciplinis, iis imbueretur virtutibus, quibus istæ humanis vñibus præparari ætates solent; vbique & in præsens officio, annis, expectationi satisfecit, & in posterum præclaram de se spem concitauit: neque delectationem aliis, sibi laudem peperisse contentus, vt cum ætate, ita cum Præceptorum votis perpetuo certamine contendit. quæ hoc pacto prouocata cum plus vltra viderentur progredi, haud difficulter ab audaciæ opinione ad fiduciam & rationem illa rededit. Atque hic, si quam iucunda prouectiori ætati tenerioris contemplatio solet esse, tam concessa nobis ratione instituti eiusmodi foret commemoratio, circumducerem vos, Auditores, per Gymnasii Argentoratensis curias ac subsellia, & monstrarem vobis puelum, cuius integra bonaque natura ex liberali facie; industria; ex intento opere; modestia emereret ex moribus: memorem disciplinæ, obseruantem pulcri atque decori, sic ad lectiones quasi ad epulas paratum; viuidum, velocem, elegantem; nunc proximos, nunc superiores, postremo semet egregia laudis cupidine lacessentem, vincentem, atque adeo, quocunque eum sequeris, non nisi in primis consistentem. Contigerit mihi tale pueri seu prodigium seu spectaculum, nec dubitabo hunc patriæ suæ ornamentum & præsidium

quan-

quandoque futurum, non ex Etruscorum disciplina aruspicum, nec ex curiosis astrologorum hariolationibus, sed, quod nobilius vaticinandi genus est, ex ipsa vitutis natura & erecti moris successibus, denuntiare. Falli sane non magis metuam, quam eorum quisquam est deceptus, qui jam tum summa de Nostro omnia conceperunt. Cuius non tam anni, non tam præmia, quam strenuitas visa est festinare. Igitur ut ampliore theatro egregiorum amplitudo conatum iuaretur, e Gymnasio in Academiam, id est, cursor indefessus in stadium, animosus athleta in arenam, equus acer in planitiem, non turgido sui amore prorupit, sed à meriti sui amatoribus est translatus. Aut igitur tum, aut nunquam alias apparuit, quid posset libertimis permissa spatijs industria, & generosus discendi amor. Ferebatur per linguarum copiam, per sapientiæ multiplicis diuitias, ita ut quæ profunde abdita, erueret; quæ late diffusa, emetiretur; quæ alte constituta, assequeretur; quæ difficultate essent obsepta, omnia labore, omnia contentione, quam suo more successus sequebatur, peruaderet. Coronandum duxit tam impigrum proci sui studium domina rerum Sapientia. siue tu hortamenta laudis velis interpretari, cum ingenium sublime meritis honoribus mactatum, illo veluti pabulo alitur, illo inflatur spiritu, illo accenditur oleo, & ad vires, augmenta copias vltro subuehitur.

Certe

Certe cum annus ætatis sextusdecimus, † primam; qui hunc insecutus est, alteram Philosophiæ lauream * (non pigenda scilicet munera, quicquid illis placeat, qui honorum contemptu ipsam virtutem, ipsam contemnunt eruditionem) reportasset, exaucto subinde ardore, multiplicata subinde opera, ad metam suam SCHMIDIVS grassabatur. Longe diuersus ille à delicatis nonnullis, & suauibus adolescentulis, quorum vbi ad hos titulos peruenit sedulitas (sive ambitio potius aut quiduis aliud dici debet, cui non bona mens, non bonæ mentis subest constantia) tum vero studiorum sibi venisse finem, tum laboris adesse terminum dulciter somniant. Igitur ex eo tempore iam abdicata præceptorum, quorum sibi nomina induerant, auctoritate,

Scinditur ignanum studia in contraria vulgus: quidam ad greges ebriosorū, nonnulli ad magistros arrogantæ & debacchationum; aliqui, vt mollius philosophentur, ad conciliabula diuertunt muliercularum. Noua scilicet hæc, quam nec sciuit Plato, nec agnouit Aristoteles, Philosophorum secta: noua, quam nec inter Cæsarum munera, nec inter Academia-rum titulos legisse memini (liceat mihi de barbara re, voce vti barbara) magistralitas est. Inter quæ resoluti per iners otium ac torporem animo, fracto effæminatoque corpore, tempore autem, id est, re omnium pretiosissima, nec

† 1594. 25. Apr. * 1595. 11. Non.

nec vlla ope reparabili, misere deperdito, spre-
 tis præterea atque conculcatis diuina huma-
 naque lege, bono more, conscientia, sacra-
 mento, quæso qua deinceps facie, quo noscen-
 di erimus titulo? quibus autem instructi admi-
 niculis ad publicas vtilitates capessendas acce-
 demus? Hunc enim communem bonis omni-
 bus finem, hanc sibi laboris regulam, cordata
 S C H M I D I I præsertim Nostri studia, ne à re-
 gia bonæ mentis vsquam deerrarent, propo-
 fuerant. Patriam videlicet esse, cui ciuium
 quisque ingenium, studia, vitam, ante omnia
 autem rectos vitæ mores debeat. Qui si à sin-
 gulis negligantur, vniuersorū periclitari salu-
 tem, cui haud dæbie subtrahi, quicquid sapien-
 tiæ studio ac virtutis subtrahatur. Dum illustre
 hoc ad conspectum & memoriam iuuentuti
 nostræ exemplum commendo, dum ad imita-
 tionem destinata publico vsui prouocæ pecto-
 ra, non pigebit, mihi fortassis apud suspicaces
 inuidiosam, pro republica apud bonos hone-
 stam vocem mittere. Male habebit ciuitas,
 quæcunque illa sit (nam de Nostra fugio se-
 cus ominari, & auertat ista Deus longeque
 auerruncet) vbi iuuentus vrbica natalium de-
 core & opibus ad contemptum litterarum, quas
 nemo contemnit, quin omnes simul virtutes
 contemnat; colore studiorum & nomine, ad
 segne otium & ignauitæ velamentum; paren-
 tum dignitate, ad superbiam ac licentiam: spe
 denique honestioris in republica loci, ad ces-
 sationem laboris & virtutum neglectio-

M

nem

nem abuti vel perget, vel incipiet. Neque enim aliis incolumitas publica, quam disciplina iuuentutis passibus ambulat: eodem illæ transitu, iisdem vtuntur conuersionibus: cumque hæc ante illam attendi debeat, illa absque hac nusquam potest agnosci. Sæpe illos rideo, qui felicitatem Romanorum (nam in hanc gentem, quotiescunque magno exemplo opus est, siue consuetudine, siue iudicio statim conuertimur) congestis tot populorum opibus, id est, quid aliud quam publico quodam latrocinio? seu prolatis longe imperii finibus, id est, quid aliud, quam molestiarum quadam mole? seu structis mirifice operibus; id est quid aliud quam ludibrio casuum, spolio temporis? solent æstimare. Non fuit Roma prius, non diutius felix, quam dum iuuentus Romana animum in probitate, industria, virtute; corpus in armis, in equis, in agris haberet, siue vt clarius loquat, cum se patriæ exerceret, patriæ laboraret, patriæ viueret. At cum à bonis negotiis cessauit, incepit malum publicum facere, & pro communi decore, priuatam sibi quisque infamiam peperere. Breuissime dicam: postquam subiit otii dulcedo, subiere otii vitia, subiere otii præmia, id est, rei publicæ fœditas, imbecillitas, interitus. Persarum nomen, imperium, auctoritatem nemo sine ueneratione vel olim audiuit, vel apud posteros legit, dum præclarissimi iuuentutis mores, & à puero exercita per omne honestatis ge-

tis genus ad viri firmitatem industria, qua mel-
 litissimi præsertim Xenophontis scripta sibi
 aliisque placent, publice obtinebat. Hac in-
 clinata, populus late dominator, contemni,
 vinci, subuerti cœpit. Si ad recentiora venire
 non refugimus, dñm Germanorum iuuentus,
 & præsertim Iuuentutis Principes GERMA-
 NAM FIDEM, GERMANAM VIR-
 TVTEM docebantur, salui fuimus: mutati
 mores pristini mutauere viros, sæculum, sæ-
 culi fortunam, quæ ante virtutem sublatam
 nunquam terras destituit. Sed me quidem
 fata regnorum & mores ciuium paulo altius
 reputantem, amor & cura reipublicæ incepto
 longius tulerit. nisi quod in parte laudum
 Schmidianarum non exigua repositum, mon-
 strasse, quantum ei ad magnitudinem per signa
 hæctenus ostensam, mox per argumenta offen-
 dendam, contulerit res plerisque neglecta,
 omnibus necessaria, paucis dextre tractata,
 assidua patriæ & ciuiliū vtilitatum medita-
 tio. Hæc inertiam vitæ; studiis puluerem
 detrahebat ac situm. Quibus cum multa cu-
 riosorū vitio accedere, multa adhærere ex otio,
 multa ex ostentatione videret adstrui: pro in-
 finitis obseruationibus, vnā in oculis habuit
 ac animo, vsus publici causa omnia vel disce-
 re, vel seponere, vel contemnere. qui cum
 solus quadam sapiendi nobilitate attenditur,
 sem præstabit, mihi credite Auditores, quam
 frustra Lullianæ artis histrionia promiserit,

difficulter vel ipsa veterum Encyclopædia præstiterit, consummatam eruditionem, consummatam prudentiam. quam frustra viri sectamur, si iuvenes præteriuimus. Dederat SCHMIDIVS animum severissimo legum & Iuris studio. quod ut in societate civili vsum habere egregium, ita difficultatibus intricari plurimis, haud ignorabat. Igitur vitatam & antea studiose desidiâ magis magisque odisse, ingenium autem omnè cœpit explicare ac intendere: ne vel in tam augusta scientia præter propter ipsam versando, nihil magnopere litteris, omnia forensi videretur volubilitati tribuere; vel alienas commentationes, & Doctorum opiniones, ita edisceret, ut de utrarumque rationibus ac fundamentis, in ipso scilicet interioris Jurisprudentiæ penetrali reconditis, parum cogitaret. Quod utrumque crebrius quam publice prodest, factitari, Iurisconsultorum videas gravissimorum querelis fieri testatum. Scilicet præmonebat iam tum ad excelsa genitam mentem, fati sui sollicitudo, ac theatrum maius foro & illustrius ostentabat. Daret itaque operam, ut in similis studii professione iis esset quam dissimillimus, quorum arrogans calliditas litterarum tendiculas & aucupia verborum, & cantus formularum non excederet. Aliud in caussidico spectari, aliud queri in Iurisconsulto. quorum cum ille lucrum respiciat & quæstum; hunc veluti commune

ciuita-

ciuitatis bonum, præsidium amicis, opem alienis, salutem periclitantibus, malis metum ostentare, perpetuaque pro Republica auctoritate munitum esse ac potentia. Porro Iurisconsultorum dignitatem, tot Imperatorum iudicio & munificentia amplificatam, ad summas in omni vita res gerendas aditum iis patefacere; neque regnorum consilia, aularum moderamina, pacisque ac belli curas in alios frequentius conferri. frustra id quidem, nisi contingant viri, qui hos honores queant honestare, his dignitatibus dignitatem addere. quod sola legum cognitione, quantacumque illa sit, fieri haudquaquam posse, vel eorum constare exemplis, quos sub Iurisconsultorum titulo, non tam hoc nomen adscitum, quam plurimæ cumulatissimi pectoris artes, ac promptissimæ ingenii dotes supra Iurisprudentiæ fastigium extulerint. Igitur huic, omnem civilem scientiam, notitiam federum, iura societatum, pacta populorum, discrimina gentium, disciplinam rerum publicarum, antiquitatem, senatorias consuetudines, omnemque præsertim Romani causam imperii, eiusque ad hæc tempora variationes, & coniunxit strenue, nec disiungenda deinceps unquam, rectissime autumauit. Vehementer enim illos falli necesse est, qui vel adolescentiæ per libellos, vel vlli ætati per definita temporis & operæ spatia, ista tradi posse credunt, quæ nulla ætate, nullo tempore ex animo sunt & manibus di-

M

3

mitten-

mittenda. cumque cetera vel pueritiæ, vel adolescentiæ, vel iuuentutis partito labore studia sint; hæc vitæ disciplina vniuersæ merito habetur. Cum primis verò historia erat, quæ & modo memorata contineret; & præter cognitionem, ad vsus perspicuitatem vltro deduceret, & præter vsum, iudicii subministraret copiam; & splendidissima ubertate, per omnia Reipublicæ tempora, per omnes rerum euentus, per antiqua, per recentia, nar-rando, iudicando, docendo, comparando, denique omni prudentiæ diffusissimæ apparatus instructuque naturam viri admirabilem, & exquisitam doctrinam, & singularem industriam in liberalissimo vtilitatum publicarum studio, & nobilissimo eius studii fine dirigeret, firmaret, perficeret. Nam de eloquentiæ eius virili, robusta, exercitata ne aliquid hic dicamus, commodioris respectu loci fieri intelligendum est: cum de ipsis eloquentiæ monumentis, & præclaris operibus, id est, de ornatissima nostri argumenti parte paulo post expediemus. Interea peregrinantem comitati patriæ reddemus; tum deinde Doctorem salutabimus; sed & auspicia dignitatum capessenti, prænuntio maiorum decorum applausu gratulabimur. Ibat in adultam ætatem annus ab instaurata salute cLo 10 XCIX, † cum SCHMIDIVS Noster, multa iam literarum politicæ, multa rerum intelligentia com-

pos;

† 1599. 19. Iulii.

pos, Argentoratum suum feliciter reliquit, ut felicius repeteret. Videbat pridem, rerum humanarum ciuiliumque rationum mirificam varietatem, non minore demergi profundo: ad quod exhauriendum præsentissimo esse opus consilio, studio summo, iudicio exacto, præcipue autem, experientia strenua & sollerti. Hanc autem domi quidem inchoari, foris perfici; nec pro patria natali solo, sed vniuerso orbe uti; quem si non pedibus & itinere, animo certe ac obseruatione emetiatur. Hanc inspicere præsentia, adire remota, penetrare occulta, attendere colloquutionibus, adistere conciliis, interesse cætibus, intrare curias, inuisere atilas, domos frequentare. Neque dum hæc loquor, emissitii vobis oculi & fraudulentus explorator, sed peritus aliquis peregrinator, & potissimum SCHMIDIVS ille, cogitandus est, Auditores. Quanquam, si festiue magis quam caute talem mihi describendum sumerem, non formidarem dicere: Peregrinatore esse aucupem alienorum verborum, inquisitorem alienarum actionum, scrutatorem arcanorum, arbitrum vitæ & morum, rerum publicarum exploratorem, simulatorem plutimarum rerum, dissimulatorem omnium: sed (ne suspensos vos teneam) per suspectissimos titulos, Reipublicæ causa excusatissimum, instituti rectitudine innocentissimum. Nam quid ego illos peregrinari dicam, qui linguæ vnius mediocriter cognoscen-

de ergo, tum visendis urbibus, hortis, arcibus tot annos impendunt, tot nummos? qui mihi profecto id vnum videntur agere, ut sumptuose pariter ac strenue nihil agant. Igitur ubi eos desiderium maternæ sedis, aut tadium itineris, aut spes ostentationis domum reduxit, satis plerumque apparet, Plautinam mulierem longe virilius sapuisse, cum, quam hi tantopere abstradunt, ingenue illa confessa est veritatem:

Vrbis speciem vidi, hominū mores perspexi parum:
 atque ita mirifica importunitate ac intempetiuo cum maxime errore denuo incipiunt in sua sibi patria peregrinari. Noster ut in ceteris, ita in hac prudentiæ, ut ita dixerim, negotiatione, à vulgo indole & studiis multum fuit remotus. Ergo cum Austriam, Stiriam, Carinthiam adisset, non ille vrbes magnificas, sedesque & palatia Ducum, tum Germaniæ ipsius propugnacula, atque imperii claustra miratus, operæ se ac instituti pretium duxit fecisse: (quamquam meminisse nedum oculis vsurpasse iuuet, fractos toties in illis locis Ottomanicæ dominationis spiritus, & coercitas hostis immanissimi vires) sed in augustissima Imperii Regia præcipuum cognitu duxit, imperii artes, consilia, rationes, omnemque adeo non excelssimæ tantum dignationis scenam, sed difficillimæ administrationis curam introspicere. Euentu felici sane optatoque. quid enim differam, ipsum argumenti pariter & fi-
 c... .. dei ro-

dei robur adhibere? Ut dignus Imperatorum omnium fauore, ministerio, amicitia fieret, illa ego rudimenta, illa iudico auspicia fuisse. Quemadmodum enim qui solem illum, mundi temperatorem, omnisq; parentem fecunditatis, obuio corpore ac libero processu excipiunt, etiam aliud agentes radiis collustrantur, calore fouentur, efficacia pertentantur, denique colore quodam imbuuntur: Ita in clarissima luce Imperatorii actus, in magnificentia gloriosarum dispositionum, inter summas Reipublicæ gubernandæ prouisiones versantem, necesse est profecto excitari, vigorem ingenio, prudentiam animo concipere, atque cum maxima omnia videat, audiat, sentiat, non minora cogitare, loqui, destinare. Scilicet ut ingeniorum ignobiliora magnitudine rerum splendidarum hebescere; sic uivida & habilia intendi perspicimus ac extimulari; vsumque his & artem nullibi felicius, quam inter sublimia vsus & artis exempla prouenire. Cuius rei nouum rursus documentum Italica SCHMIDII, quam Pannonicæ continuauit, peregrinatio præbet. De qua ut commodius loqui queamus, iterum cum comparatione loquendum est. Videas quippe nonnullos Italiam ea potissimum parte contemplari, qua contemplationi se subducit, rutaque & cæsa superstitioso hõrrore peruestigare; vt præsentem negligent, sepultam sectari; atque

rudera subuersæ, & lapides prostantis artibus mirari, amare, colligere. Quos fortasse (si illos tamen eximios fecero, qui tam raro quam laudabili proposito, illustrandæ eruditioni, explicandisque scriptorum antiquorum præcipuis illud ab oculata fide qualecunque præsidium sunt mutuati) curiosissimi generis stultitia teneri dixerint, qui tempora rebus, studia vitæ, labores moribus esse impendendos, haud abs re existimant. Sunt quibus cura & curæ finis, ut Italicorum itinerum fidem, longis commemorationibus de pomparum, religionum, cæremoniarum diuersitate, de Pontificum, Cardinalium, Monachorum, ceterique sic superstitione ut cultu varii gregis fortuna, conditione, moribus, possint ad inanem otiosarum aurium voluptatem referre. Denique, sicut in eadem sylua, boues herbam, canes feram, aues nidum quærunt: ita animorum dissimilitudine, alios alia respicere, nec diuersa modo sed contraria, atque illos quidem bona ac præstantia, hos viliora peioraque captare satis constat. Nobis argumentum optimi esto, quod SCHMIDIVS Noster est secutus. Consecratus enim publico egregio at tollendo animus, ad eumque finem & à natura factus, & à disciplina institutus, & fato suo velut instigatus, quid in illa terrarum quondam Regina, ut nunc est, ciuilium consiliorum magistra, quæreret aliud atque compararet, quam consultandi dexteritatem, & senatorias artes,

artes, & quos in sinum patriæ & decus conferret redux, præsentissimos absentia fructus alios? In quorum ego accessione, non omiserim numerare, quod in Austria, quo profectum domo primum peruenisse memorauimus, Liberi cuiusdam Baronis (Dietrichstenium prolapia nomen est) spei admotus, dum tempus & instituti ratio tulit, ætatem adolescentis rerum peritia indigam, sapientiæ rudimentis; lubrico affectuum ambiguum, elementis virtutum; errorum facilitate mobilem, bonæ mentis fulcumento, dubium solertius an feliciter, instruxit, firmavit, stabilivit. Nimirum & artium maiorum & operæ res est, ingenia ad excelsioris fortunæ cultum excitare, quam aut intelligunt ii aut credunt, qui principum liberis retores apponunt, non virtute spectatos, sed vanitatis quadam pompa monstratos, quique ipsi provinciam arduam, & prout recte aut secus administratur, in nihil mediocriter ituram præfidentius quam cautius ambiunt. Illud satis utique constat, inter meditamenta ciuiliū gubernationum (addidisset ferme & specimina) hoc præcipue illustre, hoc esse certum, si antequam hominum ipse cœtibus moderere, regas hominem, qui tot homines rectorus sit, vniue artes imperandi tradas, quibus in omne imperii corpus salus publica diffundatur. Sed iam tempus est, vt incrementum tuum, quo per triennium & ultra caruisti (si tamen eo caruisse dicenda es, qui te

semper

semper, quem tu semper mutuo affectu prosecuti cogitasti) saluere iubeas & viuere, & bene rem gerere, splendor rerum † Argentina. Redit ecce ciuium tuorum quoddam veluti sidus: redit ex mercatu publicarum utilitatum felicissimus negotiator: redit tuæ laudi, tuæ voluptati: redit, vt tuæ securitatis ergo per hostium gladios, per viarum aspera, per intricata negotiorum mitti possit, quem, te non mandante, hæctenus eadem tamen causa alio miserat, alibi distinuerat. Properat ecce in amplexum Academiae, in amplexum Reipublicæ. Atque vt ad hanc instructior accederet, ab illa studiorum publicè utilium consummari circulum petit. Nec mora adfuit impetrandi, vnde abfisset petendi festinata temeritas. Igitur * anno incipientis huius sæculi quarto, mense Maio, eruditioni, cuius hæc vrbs potissima magistra & educatrix & effectrix fuerat; Basilea, vicinitatis isthoc officio abunde læta, accessit ornatric: titulumque solennem Doctoris Iuris peritissimi, & summa priuilegia merenti pridem SCHMIDIO, magno Professorum applausu, multa que testimoniorum & laudum concelebratione rite apposuit. Quo ille honorum apice decoratus, primum eximios quosdam iuuenes desiderio huius studii incensos per amplissima iuris spatia, legumque obscuritatem, via nec impedita, nec longinqua maximo cum successu

† 1603. 15. Nou. * 1604. 2. Maii.

cessu deduxit: mox laudabile vitæque hominum necessarium aduocationis officium ingressus, agendis causis tantam fidem, dexteritatem, industriam adhibuit; vt, præter domesticas clientelas, ex aliis locis magnus in hanc ciuitatem, ad hunc virum, eorum fieret concursus, quorum vel in aula Cameraue Imperiali, vel in dicasteriis Electorum, Principum, prouinciarum, lites occupabantur. Atque satis constat eo vsque famam viri & labores excreuisse, vt vno eodemque tempore centum sese clientes patroni exoptatissimi consilii operaque sustentarent. *Quid dulcius* (exclamat Aper ille apud Romanum auctorem, dum aduocationis celebritatem considerat) *libero & ingenio animo, & ad voluptates honestas nato, quam videre plenam semper & frequentem domum concursu splendidissimorum hominum? idque scire non pecunia, non orbitari, neque officii alicuius administrationi, sed sibi ipsi dari? Illos quinimo orbos & locupletes & potentes venire plerumque ad iuuenem & pauperem, vt aut sua aut amicorum discrimina commendent.* Alsecutus sane erat hanc gloriam, hanc voluptatem SCHMIDIVS, nisi vel maior illa fuisset, qua postea insignioribus meritorum momentis, illustrissimas parare simul & tueri amicitias, adsciscere nationes, complecti prouincias visus est; vel apud animum honesta magis quam speciosa appetentem quidquam potuisset esse lætius, illa conscientia exploratione, qua inter tot clientelas

fuit semper Augustissimæ huic Reipublicæ, quod ex superiorum historia temporum constare potest, singularis quædam in magnis dignitatibus conferendis, siue vt rectius ad propositum loquar, in dispiciendis incolumitatis suæ instrumentis prudentia: secutus est prudentiam plerumque euentus publice lætissimus: faxitque conseruator nostri status & auctor DEVS, vt propria nobis ac perpetua vtriusque boni societas sit: sed fortasse nunquam prolixius euenit, quod consentiens cum Senatu populus optauerat. Nisi quod haud paulo facilius erat, dignissimum inuenisse, quam modestissimum permouere. Coiuerant seorsum, habito iam ante super ea re consilio, viri eminentissimi, STORCKIUS Consul, KOLLOEFELIUS & INGOLDVS XIII virie quorum illos quidem sua dies nostris vsibus magis quam venerationi subduxit; hunc vt maximum ciuitatis bonum reuerenter agnoscimus, ita vt longissimum sit, omnes precamur. hi † vocatum ad se nihil tale cogitantem SCHMIDIUM multa verborum gravitate docent, laudatissimos Reipublicæ proceres maiori quam vellent casu admonitos, vt arduis administrationibus suis denuo sociare consiliorum participes cupiant, ipsum præcipue tum honorifica compellatione, tum spe præmiorum & gloriæ, quam officium, si quod, venerabile ingentem traheret, prouocandum

† 1613. 6. Dec.

Candum duxisse, cuius prudentiam, ut per-
 spectam, ita sibi iudicarent esse necessariam.
 Adiecerunt his alia, quæ vel commouendo ani-
 mo, vel commendandæ dignitati, apta vide-
 bantur. SCHMIDIVS percussus magis no-
 uitate rei, quam exhilaratus honore, videbat
 fati sui, videbat Reipublicæ suæ voluntatem :
 cui refragari apparebat crimini proximum;
 statim obsequi, non vho nomine futurum
 erat onerosum periculosumque. Igitur, non
 obsequii sui, non caritatis in patriam, non re-
 uerentiæ aduersus magistratum se immemo-
 rem fore, sollicita grati animi significatione,
 testatus, cum post petitam impetratamque tri-
 lui deliberationem, rursus magnitudinem
 oblatis muneris, suam modestiam, & institu-
 tum vitæ fori potius vtilitatibus, quam curiæ
 splendori accommodatum excusasset, longe-
 que se ut à contumaciâ, sic ab ambitione remo-
 uisset, noua auctoritatis publicæ denuntiatio-
 ne compulsus superiorum mandatis totum se
 permisit. Manebant vero semper in hac re-
 publica illa ex honesto certamina, ut cum re-
 cusantium modestia, eligentium pugnet dexte-
 ritas : deturque exempli huius venerationi, ut
 suspectus in posterum habeatur, quicumque
 magnis functionibus ingerit se magis, quam
 accedit. Quod cum in omni re turpitudi-
 nem, tum in hac etiam periculum immane
 habet coniunctum. Est enim, quod omnes
 intelligitis, Auditores, magnificum Assessuræ
 N decus

telas nihil gratiæ datum aut largitionibus; nec fiducia litigandi quidquam defensum, quod ius causæ nondum defendisset: nulli paupertatem, ad impetrandum ius suum, contemptu, nulli diuitias præmiorum captatione obfuisse; *sanctissimamque adeo rem, civilem sapientiam, precio nummario non aestimatam à se, non debonestaram*, quotidie secum, Vlpiani non magis dicti discipulus, quam exempli imitator repetebat. Quod integritatis, & incorrupti studium patrociniū nullo eum tempore deseruit audieruntque propinquo vitæ fine non semel dictitantem amici; nullius se, quanquam priora sedulo excuteret omnia, in causis agendis calumniæ, quæstus, prævaricationis sibi conscius: cuius si vel minimam suspicionem deprehendisset, quibus posset modis satisfacturum fuisse. Videatur hoc sane nonnullis in tanti viri laudibus haud valde magnifico extare elogio: nisi quod vel me tacente quantum in diuersis sæculi moribus noxæ lateat, omnes agnoscunt, plurimi sentiunt. Verum dictis quidem præclaris, quorum memorabili concinnaque grauitate valebat, neque hanc, neque alias orationis partes implebo, aut exornabo, cum in tanta prælustrium factorum multitudīne, sententias explicare, otiosum queat ac præposterum existimari. Quapropter ad institutum nostrum & honores SCHMIDII reuertentibus occurrit pulcherrima, quæ per omnes meritorum publicorum

rum

rum gradus ad summam in Republica auctoritatis fastigium ascenditur, scala. per quam enitentem, multa lubentia & fauore conspiciamur. Quinquennium iam, quibus dixi studiis occupatum effluxerat, cum industria viri, nemini tum, minime autem omnium Amplissimo Senatui ignota, imo ad propiores dudum usus expetita, curiæ cœpit penitus vindicari; † demandato laborum plenissimo Actuarii, sed & post biennium * Referendarii, in Minore, quem vocant, Senatu, munere. Quorum ut ille, acta Senatus ad sequentis æui notitiam & usus; ita hic animos ad rectiores planioresque sententias mihi videtur præparare. In quo utroque cum præcipuum fides, proximum sit facundia: effecit, ut & ista impenetrabilis, & hæc maioribus digna negotiis consensu intelligentium reputaretur. Igitur cum annis sæculi tertiusdecimus graui vulnere Rempublicam afflixisset, exempto è viris meritissimo Assessorum pari, OBRECHTO & BERCHTOLDO, poscebatur votis omnium, qui orbam desolatamque dignitatem suo nitore ac publicis emolumentis redderet. Sed quem vota communia quærent, quem reperirent dexterrima iudicia, nisi quem & eximia indoles, & promptissimi actus, & magna omnia summis in Republica rebus moliendis efficiendisque parem, ciuitati & ciuitatis præsertim tutoribus longe lateque ostentabant? Adfuit

† 1609. 23. Octobr. * 1611. m. Dec.

fuit semper Augustissimæ huic Reipublicæ, quod ex superiorum historia temporum constare potest, singularis quædam in magnis dignitatibus conferendis, siue vt rectius ad propositum loquat, in dispiciendis incolumitatis suæ instrumentis prudentia: secutus est prudentiam plerumque euentus publice lætissimus: faxitque conseruator nostri status & auctor DEVS, vt propria nobis ac perpetua vtriusque boni societas sit: sed fortasse nunquam prolixius euenit, quod consentiens cum Senatu populus optauerat. Nisi quod haud paulo facilius erat, dignissimum inuenisse, quam modestissimum permouere. Coiuerant seorsum, habito iam ante super ea re consilio, viri eminentissimi, STORCKIUS Consul, KOLLOEFELIUS & INGOLDVS XIII viri quorum illos quidem sua dies nostris vsibus magis quam venerationi subduxit; hunc vt maximum ciuitatis bonum reuerenter agnoscimus, ita vt longissimum sit, omnes precamur. hi † vocatum ad se nihil tale cogitantem SCHMIDIVM multa verborum gravitate docent, laudatissimos Reipublicæ proceres maiori quam vellent casu admonitos, vt arduis administrationibus suis denuo sociare consiliorum participes cupiant, ipsum præcipue tum honorifica compellatione, tum spe præmiorum & gloriæ, quam officium, si quod, venerabile ingentem traheret, prouocandum

† 1613. 6. Dec.

Candum duxisse, cuius prudentiam, ut per-
 spectam, ita sibi iudicarent esse necessariam.
 Adiecerunt his alia, quæ vel commouendo ani-
 mo, vel commendandæ dignitati, apta vide-
 bantur. SCHMIDIVS percussus magis no-
 uitate rei, quam exhilaratus honore, videbat
 fati sui, videbat Reipublicæ suæ voluntatem :
 cui refragari apparebat crimini proximum;
 statim obsequi, non vho nomine futurum
 erat onerosum periculosumque. Igitur, non
 obsequii sui, non caritatis in patriam, non re-
 uerentiæ aduersus magistratum se immemo-
 rem fore, sollicita grati animi significatione,
 testatus, cum post petitam impetratamque tri-
 lui deliberationem rursus magnitudinem
 oblati muneris, suam modestiam, & institu-
 tum vitæ fori potius utilitatibus, quam curiæ
 splendori accommodatum excusasset, longe-
 que se ut à contumacia, sic ab ambitione remo-
 uisset, noua auctoritatis publicæ denuntiatio-
 ne compulsus superiorum mandatis totum se
 permisit. Maneant vero semper in hac re-
 publica illa ex honesto certamina, ut cum re-
 sistantium modestia, eligentium pugnet dexte-
 ritas : deturque exempli huius venerationi, ut
 suspectus in posterum habeatur, quicumque
 magnis functionibus ingerit se magis, quam
 accedit. Quod cum in omni re turpitudi-
 nem, tum in hac etiam periculum immane
 habet coniunctum. Est enim, quod omnes
 intelligitis, Auditores, magnificum Assessuræ

N

decus

decus (Aduocatos Ciuitatis vulgo vocant; incommodò hic quidem elogio) inter ea numerandum, quibus optimum publicum suam faciem, conditionem, vices, læpe & originem debet. Quapropter, non nisi optimus quisque, multa que dote & arte ad curas publicas sustinendas natus factusque, inueniendus est: qui administret, non ex illis aliquod muneribus, quæ sola fide & industria constant, sed quod imperandi regendique adminiculo & participandis summis prouisionibus æstimatur. Hos siue Consiliarios, & Assessores, cum Imperatoribus; siue instrumenta boni sæculi, & imperii, cum Symmacho ac Tacito; siue Amicos imperantium, cum scriptoribus plerisque dixerimus: in illa quidem laude, naturæ acrimoniam, vsumque & exercitationem; in ista, innumerabiles virtutis imperatoris artes, nec pauciores artium fructus; in hac, cum egregia fide certissimum eorum quæ nominauimus fundamentum complectemur. Equidem mihi memoriam temporum peragranti satis est compertum, apud cunctas nationes, ciuitates, regna, non diutius imperii fortunam quam consiliorum rectitudinem perstitisse: neque aliud beatum regimen fuisse, quam quod eximii adiutoribus niteretur. quin mali Principis vitia, virtute Amicorum, Reipublicæ innoxia; optimorum Principum artes, sinistèritate Amicorum inutiles agnoscebam. parumque abfuit, quin tyrannus publico temporum

porum respectu absoluerem, quorum ingenia priuatim damnabam. Quippe quam diuinam rem, tam, si recte adgubernaretur, inuolabilem esse consilium cernebam. cuius nec libertas motu debilitari, nec constantia per alienam libidinem flecti, nec pietas vlla re posset expugnari. Nam quod cædibus tyrannidi viam patefactam aliqui opinantur, id nunquam sane accidisset, si plures omni tempore extitissent, qui bonum publicum, quam qui priuata pericula cogitassent, consiliique sanctitatem ante sanctitatis euentus habuissent. Fortunatam isthoc nomine Rempublicam nostram, quæ & statum suum admirabili consiliorum prudentia ab initio fundauit, & adgubernandam deinceps auctæ fortunæ molem tam præclaris est vsa adiutoribus! Tria sunt circiter sæcula, ex quo ea Reipublicæ, qua fruimur, forma ciuitati est imposta. Dimidium eius temporis, rebus scilicet modicis, ac domipotissimum occupato, cunctaque suis vtriusque consiliis administrante Senatu, caruit hoc quo de loquimur, Assessoræ munere: donec crescente per celebritatem Urbis negotiorum multitudine, amplitudo publici regiminis tum aliis tum hoc cœpit subsidio indigere. Cuius initio ante hos CXLVII annos facta, cum & numero virorum, & eminentiæ splendore illa dignitas denique aueretur, usque in hunc diem ii numerantur Assessores, in quibus nemo est quin publicis auribus eius

nomen mercatorum commendari. Quamquam enim de Græcorum illo more, haud adeo magnifice sentiam, cum unius funebri laudatione suscepta, ceterorum, quos eadem ciuitas præstantes habuisset, virorum commemoratione sermonem occupabant; lubet tamen vel propterea obiter plerosque nominare, ut cum quantis Viris SCHMIDIVM Nostram comparare, quantis æquum sit præferre, iudicandum vobis relinquam, Auditores. WELTS-
LERVM itaque (nam hic ordinis eius princeps habetur) sequuntur BRANDIVS, BAL-
DYNQVS, FROSCHIVS, BITTELBRON-
NERVS, GREMPFVS, KOPPIVS, OLIN-
GERVS, BEBION, BOTZHEMIVS, NER-
VIVS, WOGESSERVVS, HARTLIEBIVS,
GREISSIVS, OBRECHTVS. Atque hic ne cum vivis mortuos confundamus, liceat statim adnectere BERCHTOLDVM & SCHMI-
DIVM: quamvis eos antecesserit tempore.
LEITERSBERGERVS, cum quo super-
stites adhuc BECHTIVM, IMLINVM,
MOLLINGERVM (nam hi tres con-
tinuant interiunctam seriem) vita longa-
ua & prospera uti, meritis virorum faciunt ut optemus. Sed à ceteris quidem, quos par-
tim fausta recordationis, partim testandæ
spei publicæ ergo & iudicii, nostra mentio
coluit, ad SCHMIDIVM redimus.
Qui splendidam per se dignitatem, inusitato
administrationis splendore nimio pere illustra-
vit.

pit. Magna hic mihi adeoque longe maior
 mea voce dicendi materies surgit, rerumque
 amplissimarum copia totus circumfundor:
 quæ dum suggerere videtur, nihil aliud quam
 præpedit & auferit illam orationis varietatem,
 qua alias vt parua crescere, sic ingentia solent
 exultare. Sane quid in copiosa hac inopia
 consilii capiendum, non immerito ambigam,
 nisi æquitate vestra fretus, Auditores, ab initio
 statim præplacuisse, summa potius capita tan-
 gendo æstimandum vobis proponere SCHMI-
 PIVM, quam commentando singula exequen-
 doque id assequi, vt fortasse multa, materiae
 tamen imparia viderer dixisse. Quis enim
 tot Reipublicæ causa susceptos labores per-
 fectosque, quis tot saluberrima inuenta, tot
 sagacissima consilia, tot illustria opera, consen-
 tanea stili gravitate possit explicare? Siue re-
 rum ciuilium actorem intueor, magnus est;
 siue caussarum oratorem cogito, magnus est:
 siue publicarum vtilitatum artificem æstimo,
 vbique magnus, vbique grauis est: siue lega-
 tum suæ ciuitatis considero, longe maximus,
 longe est grauissimus. Hoc enim arduum il-
 lud munus est, quo ego omnes contineri ar-
 tes, omnes includi virtutes, neque certius ar-
 gumentum summi viri arbitror fusos hostes,
 expugnatas vrbes, constitutam pacem, quam
 obitas ex dignitate & vsu publico legationes.
 Posset hic gloriari mea oratio, posset se efferre,
 posset triumphare, nisi tanta commemoratu-

ro, omnia in rerum pondere, nihil in verbo-
rum cultu esset reponendum. Iuit SCHMIDT
D I V S intra spatium viginti annorum; qui-
bus non tam vitæ eius quam gloriæ cul-
tus & incrementa censerî debent, publico no-
mine & causâ quinquagies quinques Lega-
tus aut præcipuus Legati comes ac orator:
iuit de rebus maximis, difficillimis, denique
tali administratore dignis: iuit ad Imperato-
rem, ad Electores, ad Principes, ad Ciuitates
seorsum; iuit ad augusta, quæ sublimibus ne-
gotiis vario congressu destinabantur concilia:
& quo plurima comprehendi vno queunt,
iuit semper gloriosior, quia redierat semper se-
licior, semper bene gesta publice acceptior.
Non expectabit autem quisquam, vt legatio-
num harumce causæ, tituli, negotia, euentus,
hoc ex loco edisserantur: nisi quatenus legati
& legationis vnam vbique fortunam, publi-
cam salutem, publicam gloriam fuisse, ignorari
non debet. De cetero rectius publice ne-
sciuntur, quæ vt publice prosint, fidei pauco-
rum commissa, reuerentius quam iactantius
solent custodiri. Resciscat ista mireturque
posteritas, non mea hominis indiferti prædi-
catione, sed æterno annalium honore erudi-
ta: si quem forte scribendis tam memorabi-
libus haud vno nomine temporibus, vindican-
dæque illustrium factorum virorumque me-
moriæ Thuanum orbi aut Sleidanum fata re-
donabunt. Sin maiorum nos fortuna ma-
net,

pet, & dicendis Germanis ingenia potius aut subsidia quam causæ deerunt, idemque patiemur, quod Romano imperio in Orientem translato accidit, ut quo maxime memorandus tempore Oriens esset, nemo reperiretur qui memoraret: oblita certe non putabuntur, quæ actis immixta Reip. cum eiusdem perennitate, quam Deo commendamus, seruantur. Illud non omiserim, quas ipse iudicavit legationum suarum præcipuas, referre. Quarum prima in annum sæculi quintumdecimum incidit, cum institutum de armis ponendis finiendoque, quod Brunsvvige Principem cum ciuitate colliserat, bello conuentum adiit, atque Halberstadii trium factus ciuitatum orator (nam & Norimbergenses Legati, cum Vlmensibus venerant) summa cum admiratione ingenii & eloquentiæ auditus est. Inuenti certe paulo post sunt, qui æmulationis occasionem eam nacti, omni ope hoc Urbis honestamentum à nobis abstractum cuperent. Cuius rei commemoratione suo loco & similibus exemplis reseruata, ad secundam è grauioribus legationem progrediendum est. quæ ante hoc decennium contigit, cum Mülhusam Thuringiæ coactis super Serenissimi Principis FRIDERICI Palatini negotio Septemviris Imperii, SCHMIDIVS tum in augustissimo eorum concilio, tum seorsum apud Electorem Saxonem, Imperialium ciuitatum nomine, de rebus maximi in omnem partem

momenti egit: non sine memorabili laudis
suz accessione: quam tot præclaris artibus
subnixam, semper ultra priores terminos pro-
ficere ac metas, nemo erat qui non videret. Suc-
cedit novus virtutis SCHMIDIANÆ testis, an-
nus sæculi trigesimus. quo, cum indicta co-
mitia, congressique Ratisbonæ cum Impera-
tore Electores ingenti sed varia expectatione,
metuque & spe, curas conflictatæ duodecim
annorum bello Germaniæ arrexisissent, suamq;
quanto quisque poterat opera causam & pa-
cem Synodo tam celebri commendarent: Li-
beræ, quæ vocantur, & Imperii ciuitates Eu-
angelicæ, vt efficacissime loquerentur, Argen-
toratensis ore Nestoris apud Imperatorias au-
res sunt locutæ. Repræsentabatur disertissi-
ma deprecatione, inducta late terris solitu-
do, agrorum vastitas, raptus penatium, iniuriæ
belloꝝ, acerbitates tributorum, concussio
imperii & patior: cuius tot tantasque mise-
rias non longius à patriæ exitio, quam à dila-
tione auxilii abesse. Igitur modum malis ac
finem eos orare, qui omnem Imperii incolu-
mitatem ab Imperii capite, post diuinam o-
pem, expectarent. Insequens annus causam
grauissimæ legationis concilium Euangelico-
rum Procerum, Reipublicæ ab interitu vindic-
andæ indictum, locum ac testem Lipsiam: &
mox alterius, Francofurtum habuit, quo pa-
cis faciendæ ergo ferebatur facta coitio. Sed
& permultæ difficultatis arduæque admini-
stratio-

strationis fuisse putandæ sunt, quæ anno trigesimo tertio huius sæculi primo Heilbronnæ, deinde Francofurtum rursus institutæ sunt profectioes: cum utrobique de rebus satis ambiguis cum Proceribus Suedicis, quiq; eorum fœderibus erant innexi, ageretur. Verum quatenus legationum quidem numerus grandior est, quam qui sine defatigatione tam illustri Auditorii queat recenseri; artes Legati exactissimi, atque gerendarum rationes rerum, ex virtutibus tam præclari animi, & ingenii tam sublimis dotibus æstimabimus. Sane qui simplicius agunt, sola gestorum magnitudine, auctoris famam metiuntur: nobis potius conuenerit ex gerendi rectitudine & artibus gerentem intelligere. Fit enim haud raro, ut virtutis laudem, virtutum imitamenta reportent: est cum destitutus bona arte Legatus, per inania, fauente casu, inclarescit: quin imo haud optimæ negotii tractationes sæpe optimos habuere successus. neque quicquam tam fallacis est iudicii, quam efficiendi subsidia ex euentu effectorum colligere. Quare dum alii ut exteriora ostentent, obuelant interiora; nihil Nostro ad gloriam fuerit accommodatius, quam penitus quæri, penitus inspectari. Ac Plato quidem Sapientiam admirabiles sui amores excitaturam inter homines, si corporeo posset aspectu usurpari, credebat. Mihi efficacior videtur, quæ obtutu mentis acerrimo subtilissimoque, in pulcherrima rerum, &

N

s

vel

vel ideo pulciora, quod, exteriori spectaculo non patent, fertur contemplatio. Cuius ope, veluti specillis quibusdam vti, fulgentissimum in SCHMIDIANO pectore decus, atque in omnes Legationum artes satis validum admirabundi deprehendemus. Prudentia scilicet est, quæ & Legati mentem acuit, vt tractandis hominum versandisque animis penetrabilis, omnium affectionum, omnium sciens studiorum, præsentia de præteritis ordinet, ad futura dirigat, latius meditationem quam verba mittat: & obstantia prouide amoliat, intricata perite soluat, nihil impotenter rumpat, omnia tractet moderate: & Reipublicæ suæ, cuius non tam intelligentiam secum, quam vigilem in omnia curam circumfert, singula accommodando, quædam speciosa dimittat, quædam admittat necessaria, quædam adstricta remittat, quædam induat simulata: denique cum accinctam res & intentam postulat philosophiam, vt dexter excogitandis, promptus exequendis, cautus enuntiandis sit iis, quæ causæ utilitatem pondere, personæ fauorem acumine iuuant aut festiuitate. Nihil enim dicto opportuno venustius, nihil subito responsio utilius, quo Legati haud raro supra contentionis assiduitatem & longam diem, supra factas ex asse persuasiones, supra quasi-tissimas beneuolentiæ captationes profecerunt. Nihil præsentis consilio cordatius, quod nec asperitate retundi, nec inanibus moueri,

nec

nec terreri cuncto formidinis instrumento potest. Nihil circumspecta sui occultatione tutius, quæ Legatum, cui insidiatur quisquis ab altera parte est, à risu, à contemptu, ab invidia ad auctoritatem suæ Reipublicæ & spem ubique grauer, ubique decenter re-præsentandam incorrupta ratione perducit. Multa paucis dixit, & immensam laudis segetem simplici magis efficacia, quam congrua iudicii amplitudine collegit, qui *tempora esse & verba, quæ Legatis committuntur* autumauit. Enimvero cum consilia temporum, tempora rerum, vtrorumque sit prudentia: nullum ab altero separari, nullum sine altero attendi, nullum cum altero confundi, omnia inuicem misceri, temperari, distinguere, quantæ sit res difficultatis, soli intellexerint, quos ciuilius usus experientia versabili negotiorum, vt ita dicam, circulo probe exercuerit. Fugax, & inconstans & varie mutabilis res tempus, nec commode semper apprehendi, neque satis interdum placari, neque certo retineri, neque sine ingenti intertimento rerum potest negligi. Insidiatur incautis, insidiantibus se subducit, ridet festinantes, cessantes spernit; minatur sollicitis, præfidentes exterret; rebus alligari dedignatur, res sibi alligare non veretur. Denique quoties in ambigua temporis & profunda prudentiæ cogitationem mitto, eiusque non exteriora vocabula, sed interiores rationes perpendo, nescio quid

quid diuinum, & mirabile, & quod facilius fit intellectu quam oratione assequi, reperio. Dicitus est apud Romanos Sapiens Cato, dicitus est Acilius: ille ob multarum, quas vita affert rerum vsum, hic qb̄ ciuiliſ scientiam iuris. Lælius autem cum aliis ob cordatam rerum diuinarū humanarumq; intelligentiam, eiusdem cognomenti honore sunt mactati. Quod si adhuc hodie mos ille viueret, nonne manifestum est, cuncta in SCHMIDIO concurrere, ob quæ illi singula æternos meruere titulos, atq; post enumerata quæ ceteris contingere sapientiæ genera, eiusdem aliquod fastigium huic soli partum, superesse? Sed hanc quidem partem nemo sibi digne sumserit amplificandam, nisi qui SCHMIDIANA aut SCHMIDIANÆ non multum dispari & prudentia fuerit instructus & facundia. Hoc enim alterum illud decus est, sine quo nec prudentia utilis, nec prudentiæ dignitas manifesta, nec legationis efficax potest esse tractatio. Est autem ea commendatio adeo propria SCHMIDIO, vt supervacuum ferme videatur prædicare de re, cuius post edita tot in omne æuum mansura specimina, testem omnem Germanum orbem nactus, miratricem omnem nanciscetur posteritatem. quæ aut omnia ignorabit, aut hoc nequaquam: vixisse Argentorati virum, cuius temperata dulci grauitate eloquentia, quasi cum Reipublicæ suæ maiestate paria faceret; quocunque peruenisset,

quo-

quotiescunque maximis rebus dignum os daret, omnia latissimo splendore, grataque lubentia impleuerit, traxerit, animos, rexerit tempora, transegerit negotia, audientium venerationem, Principum fauorem, intelligentium admirationem meruerit. Inciderit in hoc argumentum tumidus aliquis, dissimillimæ illi quam commendandam suscepisset, eloquentiæ ostentator, næ ille nihil aliud quam rhetoricum quendam campum cogitabit, quæ solius ciuilibus iudicii censura est. Replicabit igitur Poetas, euoluet Historicos, extenuabit Græcorum Nestores, Vlysses, Pericles, Demosthenes: fastidiet Romanorum Hortensios, Cæsares, Cicerones: denique per vetustatis contemptum multa ambage incedens ad suorum temporum bona & SCHMIDTI laudem perueniet. Nobis neque ignotum est, studiosiores laudibus suis amplificandis, quam prodendæ ad nos veritati veteres fuisse: à quibus nulla fortassis re sapius vincimur, quam scribendi pompa & pericia ostentandi: neque tamen SCHMIDIVM laudare non possumus, nisi aspernatione aliorum utentibus tantum nobis fidei decedat, quantum adoleuisse videretur affectationis. Qua longe relegata, eloquentiam viri simplicissime, id est, per signa dicemus. Nihil in oratione eius vulgare, humile, ineptum: nihil in animi commentatione incautum, nihil in meditationis opere tumultuarium, nihil in
 omni

omni actione & gestu ventosum: Quæ G
 parum vobis ad magnam laudem videntur
 idonea, cogitate an illa plus valeant: res intri-
 catas, nihil minus quam intricate: difficilli-
 mas, nihil minus quam difficulter; inuidio-
 sas, nihil minus quam inuidiose; duras nihil
 minus quam duriter tractavit: explicator pla-
 nissimus, disceptator bene compositus, depre-
 cator validissimus, suator grauius, horta-
 tor efficacissimus, instructissimus defensor.
 Ille in iudiciis auctoritatem, in senatu maiesta-
 tem, in aula moderationem, siue per negotii
 genium inuitabatur, absolutissime expressit;
 siue per impedimenta nihil tale inueniebat,
 inuenit per victricem impedimentorum fa-
 cundiam. Equidem diuinum quidpiam mi-
 hi, & sacrum & venerabile videtur, posse ho-
 minum animos fluctuantes oratione dirigere,
 dubios consilio firmare, auersos temperamen-
 to allicere: calliditatis vasa supplantare,
 aurium superbiam placare, fastidium per-
 mulcere: regio fastigio, quod plerumque mo-
 rosum; politicis artibus, quæ plerumque sub-
 tiliter occultæ; populari expectationi, quæ
 plerumque temerarie varia est, oratione sa-
 tisfacere. Abriperet me in immensum rei
 illustrissimæ pulcritudo, nisi SCHMIDIANÆ
 contemplationis, in quam penitus mentem
 defixi, invitamenta sequentem conspectus
 vester grauius ad pertexenda cetera reuo-
 caret. Futurum tamen sic quoque tardius
 obse-

obsequium, illud incitat, quod de perfectissima ornatissimaque eloquentia absque eloquentiæ ornatu diutius loqui, cum tædio non iniusto videri queat coniunctum. Præsertim cum non pauci adsint, quibus comparatione suauissimæ auditionis suæ, cuius nunquam eos potest obliuio capere, ariditatem nostræ descriptionis in procliui sit flagellare. Scilicet quamuis plurimi ducerent, quæ ex dicentis ore audirent; non minimum dicentem commendabant, quæ viderent. Statura decenter erecta: dignitas vultus aspectabilis: quem insignia senectutis, vbi accessissent, non corrumpebant labenti specie, sed inflexa maturitate honestabant: oculorum grauius adgubernata dispensatio: membrorum succiplenissimorum apta exercitataque competentia; pronuntiatio & gestus, cui non auctoritas, non suauitas, non varietas deesset. Igitur quoties vberissimi excellentia celsitudoque sermonis omnia in se conuertit, plane dixisses, pectus viri incolere Prudentiam, os habitare Facundiam, vultum insidere Gravitatem, corpus totum omnes Gratiarum, omnes domicilio legisse Venustates. Vno certe eodemque tempore, vt mentibus audientium sapientiæ illa copia, sic obtutibus amabilis vultus gratia SCHMIDIVM insinuabat. Accesserant mores probitate & industria eousq; conspicui, vt in ambiguo esset, plusne fidei dicendo mereretur an viuendo: nisi quod vtrinque emi-

nens

nens recitudo alterutrius ornamenta amplificabat. *Aegyptiorum* principes aiunt, vt gens illa signis eiusmodi & figuris ab vltima vetustate dedita erat, collo torquem gestasse, cui vocabulum Veritas, materia aurum, materia honestamentum gemmae essent. Hinc per ambages sciri volebant: virum civilem duabus debere potissimum rebus enitescere, probitate vitae, & ingenuitate sermonis. S C H A T I D I O saepe pretiosos torques non sua tantum dignitas, sed Principum praecipue fauor circumdederat: saepe auri virum, saepe gemmarum splendor oculis intuentium monstrabat. Longe autem saepius meritorum virtutumque fulgore spectandum animis & conscientiae mortalium se praebat: coruscus erecto more, erecto sermone, denique prorsus dignus, qui nullo externo decore, nisi quatenus interioris meriti indicium id esset, aestimaretur. Tales scilicet viros in animo habebant (an enim & videri contigit vnum alterumve?) Paschalius ille experientia vir fultus & doctrina, tum fretus iudicio Gentilis, cum ex antiquioris aui collectis virtutibus suos describerent Legatos. redeundum enim est ad eam gloriam, cuius adminicula haecenus tetigimus. Tales erant Legati, quibus cum Cyrus olim vteretur, muros quosdam sui status, & propugnacula se adeptum & crederet & iactabat. Talibus Legatis cum Argentoratenses haecenus essent armati, quis imbelles eos, quis male crederet
muni-

innuitos? Hi quos iratos conuenere, felin-
 quunt placatos: hi quos reperere infidiosos,
 efficiunt pudibundos: his negotia spiritum,
 his tractationes publicæ vigorem debent: nec
 aliam Respublica foris speciem habebit aut
 famam, nisi quam Legatus vel dederit vel de-
 traxerit. Atque inclytæ quidem huius Ci-
 uitatis cum nemo sit apud extraneos, qui ma-
 gnitudinem & progressam fatalibus incre-
 mentis gloriam ignoret, nemo tamen magis
 vnquam æstimauit, quam cum magni alicuius
 viri, vt illius IACOBI STURMII quondam
 vt INGOLDI huius, vt SCHMIDII No-
 stri (nam hæc duo per multos iam annos ca-
 pta legationum nostrarum, vt ita dicam, &
 pectora erant) persona velut interprete mon-
 retur. Seuerissimi oris scriptor altissimique
 vir consilii Sallustius Crispus, cum Reipublicæ
 suæ prospera vel aduersa, præclare aut secus fa-
 cta assidue secum reputaret, sedulaque medi-
 tatione, quænam res maxime tanta negotia
 sustinisset, quid domi felices, foris magnos
 reddidisset Romanos, agitarer; denique sollet-
 tissimo, vt ego quidem arbitror, iudicio, *pau-*
corum civium egregiam virtutem cuncta, inquit,
patrauisse. Fallor an omnes Respublicæ ali-
 quid simile habent: in quibus vt semper plu-
 res sunt, qui virtuti potentiam anteposant; ita
 cum aliquorum virtus imitandi nisu exempli
 ceteris neglectis sibi atque Reipublicæ est in-
 tenta, magno successu se quidem supra poten-
 tiam,

tiam, rem vero publicam supra priuatos ausus
 & pericula detrimenti extollit, Neque cete-
 ris aliquid hæc sententia detrahit. Sed pro-
 fecto aliud est in homine rationis, aliud spiri-
 tus vitalis, aliud sensuum munus; nec si vnum
 ex his euehimus, reliqua per contemptum dei-
 ci, quin imo per comparisonem putanda
 sunt coniungi. Verumenimvero cum tan-
 tus iam esset SCHMIDIVS, vt non tam
 Argentorati, conditione generis; quam in
 remotis terrarum finibus, caritate meritorum
 natus videretur: ingens certamen (qua enim
 alia leniori voce vtar?) circa eum asserendum,
 alliciendum, possidendumque se intendit. De
 quo more quid sentiam, non habeo equidem
 dicere. Video potentissimos Reges, Princi-
 pes, Respublicas mutuam istud circa viros exi-
 mios contentionis genus exercuisse: video vt
 mutuos questus, sic mutuas excusationes: vi-
 deo suspensa circa tantam rem prudentum
 iudicia: & quaesita tristiori negotio mitiora
 vocabula: video denique longe tutius hic esse
 cogitare, quam loqui; narrare quam iudicare.
 Primi virum aggressi sunt Legati Serenissimi
 Principis CHRISTIANI BRANDENBUR-
 GICI, quos anno MDCCXV Norimbergæ
 agentes, quo SCHMIDIUM quoque institu-
 tum de rebus summis & amicitiiis tractandis
 consilium pertraxerat, simul amor tantarum
 virtutum, simul patriæ suæ attollendæ cura
 summopere cepit. Igitur vt magis impetra-
 bilis

Bilis esset, intimæ familiaritatis orator mittitur : Persuaderet amico eximio, vt Consiliarii secretioris, & secururam paulo post vicariam Cancellarii dignitatem in aula sui principis, munera per se clarissima, clariora cum offerrentur, ne subterfugeret. Sed nimirum vera est, quæ vulgo fertur, sententia: Nihil amore Patriæ fortius, nihil esse constantius. Non remouebat quidem SCHMIDIVS neque tum neque postea, tam promptè insequentes ipsum honores, sed semet remouebat ab honoribus. Quorum illud fastidio videri affine potuisset, hoc certissimum fidei pro sua Republica pertinacis haberi par est indicium, Quæ vt inuicta ab omnibus crederetur, secuta mox molimina maxima & irrita perfecerunt. Magdeburgensis Archiepiscopatus erat, cuius administratio hoc fulcimentum quia aptissimum videbat, ausa est veluti fati sibi debitum putare. Quod negotium vt sub manus prospere succederet, nihil non tentatum. Biennio postquam Culmbacenses legati pro se, quod dixi, frustra sperauerant, pro aliis iam satis impense niti cœperunt. Cum enim Heilbronnæ federandis ordinibus & communis causa concordia, qui Principum Ciuitatumque nomine missi erant, conuenissent, Cancellarius supra laudati Marchionis, sanctiorisque arbitri consilii **VRBANVS CASPARVS FEILTSHIVS** (cuius Mæcenatis nostri nomen venerationis causa vsurpamus, quatenus

perspectas nobis virtutes nec incognita mē-
 rita, ratio instituti non permittit, vt in rarissi-
 mæ Nobilitatis laudem vindicemus) SCHMID-
 DIO exposuit Incltyti Principis Archtepisco-
 patus Magdeburgici Administratoris, de ad-
 sciscendo nouo Consiliario, siue potius idoneo
 Cancellarii iam decrepiti successore, consi-
 lium. Ipsum ait potissimum placuisse, qui
 ad tantæ dignationis amplitudinem, ingenti
 salario & singulari Principalis munificentiae
 fauore inuitaretur. Accedere loci amenita-
 tem, aulae disciplinam, ipsam Principem non
 tam fortuna, quam animi dotibus æstimand-
 um. A quo se conciliatorem voti lectum
 nihil magis optare, quam vt sic SCHMIDIO
 voluntas, quemadmodum sua industria desi-
 derio Principis responderet. Ad ea Noster,
 cum suscipi tantam rem sine deliberatione ac
 consensu aliorum nec posse, nec debere testa-
 tus esset, tempus moræ & dilationi & negatio-
 ni quæsitum poterat videri, nisi insequens an-
 nus fortio rem machinam admouisset. Scri-
 pserant Proceres Capituli Magdeburgensis ad
 celeberrimum eo tempore huius Urbis Af-
 fessorem, eumque vt cum SCHMIDIO in
 hanc sententiam ageret, rogauerant: viuere
 adhuc secum, & victuram esse illius eloquen-
 tiæ aliarumque laudum memoriam, quam
 anno cło dc xv Halberstadiensis conuen-
 tus animis plerorumque impressisset: igitur
 de præcipuo administrationis suæ adiutore so-
 licitis

licitis nullum debuisse alium succurrere, quam cuius tot insignia merita vt pridem audissent, ita nunc sperarent. Intelligebantur his addenda etiam quæ non essent addita : præmiorum magnitudo, opulentia decessorum, domi quies, omnia circum federata, amica, & vel necessitudine sociata vel religione : annonæ facilitas, vicinitas rei salariæ felicitate, tum celebritate Academiæ memorabilis. Quibus cunctis SCHMIDIVS, Patriæ additam operam, Procerum suæ Reip. prolixam voluntatem & beneficia, rei familiaris & necessitudinum conditionem, & quæ similimi videbantur futura ponderis, opposuit. Longæ fuerit res moræ hic referre, quæ comitas offerentium, quæ constantia SCHMIDI in ceteris fuerit. FRIDERICVS PALATINVS, per Comitem Solmensem; IOHANNES ERNESTVS VINARIENSIS, per Forstenheuserum; FRIDERICVS VLRICVS BRUNSVVICENSIS per Petreum Ictum, id est, Maximi Principes per idoneos interpretes auctoresque, ille Consiliarium, hic & iste Cancellarium, vltro ambierant. Sunt in hac Ciuitate, sunt in hoc Auditorio (patientur enim illustrissima Germaniæ nostræ sidera plane dignam suo fastigio curam memorari) quorum vel serenissimæ necessitudines, vel ipsi, vtramque, quam modo diximus, dignitatem Nostro detulere. O X E N-

S T I R N A quoque ille, rerum Suecicarum
 alter Atlas, cum Cancellarium ei loco, vnde
 in cetera regimen sperabatur, optaret, hunc
 statim vidit, voluit, expetiuit. Cuius rei
 magna admiratio, magna esset commendatio,
 fronatione exequi vacaret, quod mentione li-
 buit perstringere. Quis enim posteriorum
 credet, recusatam, quintum oblatam dignita-
 tem ceterarum principem, & honorem quos
 nouimus apicem: extraque vota habitum,
 quod alii vnice in votis haberent, nisi supra
 vota crederent? Neque interim de Saxonica
 Assessura quicquam dixi, quæ summorum vi-
 rorum studio & opera, S C H M I D I O nequic-
 quam conciliabatur: neque ipsam Impera-
 toris gloriosissimi singularem munificentiam
 memorauit, quam non S C H M I D I V S per ambi-
 tionem, sed ipsa S C H M I D I V M per merito-
 rum fauorem inuenit. Annus agebatur
 c l s p c x x v, cum augusta imperii parens
 Vienna, viro non domi tantum meritis claro,
 sed per omne regni Germanici corpus late no-
 bili, titulum & iura Comitis, quem vocant,
 sacri Palatii, nec cogitanti nec petenti transmi-
 sit, atque donauit. Debit scilicet omnibus
 constare, Imperatoriam vere laudem esse, ho-
 minum magnifice meritorum laudes ampli-
 ficare & attollere: siue tempus iam erat, vt
 honor iste, quem anxie à multis ambitum,
 pretiose à quibusdam & fallaciter emtum, de-
 ortasse nonnunquam ad indignos satis con-
 stat,

stat, virum ipse sibi quæreret, cui dignitatem non magis adderet, quam deberet. Iuimus, Auditores, siue potius (tanta fuit breuitas) cucurrimus per honores plerosque SCHMIDIANOS. in quibus illud per nobis rificum, per gloriosum merito videri quod plures metuit quam recepit, pcepit quam optauit: duas res rarissime consecutus, vt esse magnus quam diceret, & præmiorum dulcedini factorum semper conscientiam longe anteferet. Triumphata igitur Argentorati ambitio est, quæ ne vsquam vinceretur, magnos sibi passim animos, magnos viros, & clarissimos vbique principes, inde ab antiquo credebatur pignerasse. Maeste vir, præclare per omnia merite! Maeste etiam emerite! Quærebas tu quidem tot laboribus & negotiis tandem modum, quærebas finem: ratus haud dubie æquissimum, vt post patriam ope, consilio, sudoribus, periculis præclare semper adiutam, post Germanum orbem factorum gloria & meritis impletum, post honorum præcipua vltro neo fauore delata, tandem tibi liceret, quod iustissimum industria præmium est, metam contingere, vitæque acta perpetuo nobilitatæ mercedem in tranquilliori eius fine, & sapientiæ tot modis hætenus tibi de vincula, secretiori amplexu inuenire. Nec sane quisquam erat, quin intelligeret, impensos Reipublicæ tres & viginti annos, pauculorum qui superessent sedatorem vsu, de-

buisse seni impetrare, nisi quod haud fallebat prudentiam Illustris Senatus, quantum ad Republicam illa petitio pertineret. Non sustinuit tamen tristius ei responsum dare, cui omnia læta, omnia candida pridem ex animo cupiebat. Quare sub finem anni, quem in hoc sæculo † trigessimum tertium numerauimus, non tam dimissa, quam è strepitu curiæ ad domesticam quietem translata nouique auctoramento salarii, in priuata, vt sic dicam, publicorum consiliorum societate retenta viri opera est. si tamen hæcenus stetisset negotiosi ratio otii. At enim quam ille leuationem senectutis sperauerat, in decus eiusdem atque ornamentum conuerti è vestigio sensit, summorum splendore hominum, dubiorum anxietate ciuium non desit celebrari domus, quæ nulli hæcenus clausa per superbiam, nulli tristis per frustrationem spei, omnibus salutaris, omnibus exoptata semper fuerat. Infixa erat longe validius, quam vt facile aut cito diuelli posset, ciuitatis animis, viri mansuetudo, facilitas, æquitas: & ad spem futuræ opis audacius ferebantur recordatione præteritæ. Agnoscebat ille affectus hominum, & cum sibi dissimilis esse non posset, comitanti affectus molestiæ ignoscebat, videbatque viris egregiis & strenuis non tam à natura impressum, quam à fati sub necessitatis lege destinatum, grande illud & operosum,

Non

† 1633.

Non sibi sed toti genitum se credere mundo.

Accessere anno insequenti Serenissimi Principis EBERHARDI WÜRTEMBERGICI, tum Rerumpublicarum Augustanæ Vindelicæ, Noribergensis, Francofurtensis, Vlmensis; ante biennium vero Celsissimi Principis GEORGII HASSI, consilia SCHMIDII operamque desiderantium auctoramenta, quibus ille ut à voto suo, sic à solitudine remotus, non ausus est, desiderii sui respectu tam cordata aliorum desideria destituere. Magnificus ille & ingens ut animi sic verborum Tullius, cum emeriti Iurisconsulti gloriam disertissima breuitate vellet complecti, domum eius *totius oraculum ciuitatis* appellauit. SCHMIDII domum non ciuitatis modo huius, sed *totius pane Germania oraculum* fuisse, soli ambigere possunt, qui in profunda rerum publice gestarum ignoratione versantur. Ideo quod grandiloquus Orator, non nisi cum aliqua immutatione & figuræ artificio vsurpare ausus est ex veteri Poëta, nos penitus & cum fiducia, *Quid est, inquam, praeclarum, quam honoribus & Reipublica muneribus perfunctum senem, posse suo iure dicere idem, quod apud Enniam dicat ille Pythius Apollo: se esse eum,*

*Vnde sibi populi & reges consilium expetant,
suarum rerum incerti? quos ego mea ope ex
incertis certos, compotesque consili
dimitto, ut ne res, temere trahent turbidas.*

O 5

Quarta-

Quamquam si ad domestica prauertimus, ea
 profecto proxime antecedentibus annis inci-
 derant tempora; quæ SCHMIDII otium
 nequaquam otiosum, virtutem minimi patie-
 bantur esse emeritam. Quin imo sicut in
 aliis rebus asperitas casuum ad labores reuo-
 cat, quos iisdem lex subduxerat: ita cuius
 tranquillitati patria apprime fauebat, propter
 opem toties præstitam, eius non poterat me-
 rita & meritorum necessitatem per durissima
 negotiorum obliuisci. Qua de re, cum omnia
 dispicio, rectissime sub exemplo me loqui
 posse intelligo. Tempore, quo uaserrimus
 qui vnquam vixere Principum Philippus Ma-
 cedo, Græciæ dominatum affectabat, & magna
 iam parte obtinebat, Athenæ potissimum
 erant, quæ ambitioni eius obstarent, & impro-
 bas spes fortiter coercerent. Harum liberta-
 tem vi & ferro aggressus est: frustra pactio-
 nibus & federibus tentauit: frustra fraude, in-
 sidiiis, artibus, blanditiis oppugnauit: frustra,
 omne calliditatis ingenium, & horribilia sacra
 frustra semper, frustra commouerat. Mare-
 bat totiens victrix perfidia: suetusque succes-
 sibus animus, priorem fortunam misto indi-
 gnationi pudore circumspectabat. Nec la-
 tuit fatalis mora tyrannidis Demosthenes.
 Hunc enim Oratorem, non Atheniensium
 populum esse, cum quo sibi anceps bellum
 surrexisset, sæpe apud amicos querebatur. A-
 thenas,

thenas, inquebat, pridem noster impetus expugnasset, nisi in hunc scopulum incidisset: pridem astutia penetrasset, nisi per hoc munimentum locus ruinæ quærendus fuisset. Demosthenis consilium murus est, eloquentia telum, magnitudo animi & vigilantia propugnaculum. Thebas cepimus: Thessalia nostra est: nostræ essent Athenæ, si vnus noster foret Demosthenes. Quæ Philippi & post eum Antipatri de tanto viro iudicia, qui apud Lucianum præsertim legit, si temporum nostrorum haud est inscius, non potest quin de Argentoratensi Demosthene cogitet. nisi quod plures nobis fuisse, quam Atheniensibus, & adhuc esse Demosthenes, tacita gratulatione omnes meminimus. Lubet hic æquitatem vestram, Auditores, & prudentiam obtestari, vt si quæ abrupte à me aut obscure aut frigide aut inæqualiter dicta fuerint, partim quidem consilio, partim vero imbelliæ conatus nostri adscribatis. Quemadmodum enim maiorem esse, quam vt exæquare indoctus sermo possit, materiem, lubens fateor: ita quodam animi decreto interdum eloquentiam, quam vehementer amo, insuper habeo, neque minus diserto esse libet, quam vbi maxime licet. Cuius rei exemplum si priora non satis euidenter dedere, sequentia vltro suppeditabunt. Quam putatis enim multa, quam ingentia esse, quæ de

SCHMIDT

SCHMIDIANIS dicenda virtutibus supersunt? Atqui ego nec multis, nec ingentibus usus verbis, singularum rem paginarum singulis sententiis, singulis complectar prope modum verbis. idque eo excusatus, quod apud eos mihi sermonem esse satis memini, quorum exacta prudentia sibi met fecundissime potest explicare, quæ oratoris tenuitas tractationis plenitudine assequi non audet. Egone hic generosi excelsique magnitudinem animi, cuius nulla in dignitatum civilium splendore elatio, nulla in publicarum privatarumque aduersitatum concursu deiectio; aut iustitiæ ac fidei rectitudinem, sine qua nihil domi, nihil foris, nihil maximarum minimarumque actionum recte geritur; aut pietatis incorruptæ studium, quod cum à civili viro remouetur, nihil humani in eo, nihil boni, nihil fausti ominatique relinquitur, quidquid nouis illis Etruscæ larvæ structoribus placeat: an ego hæc, inquam, omnia verboso excursu, & materiem sequente orationis flumine diffundam? Atqui non tam mea dictione quam vestra actione & exemplis, quanta earum rerum vis sit, quanta efficacia, fieri queat manifestum. Neque quisquam opinor erit, quin vel nomine viri audito, cupide statim in SCHMIDIANÆ vitæ, per tantas virtutes actæ contemplationem & monumenta vltro feratur. Occurret aliis indefessi laboris

ris

ris strenuitas, nullis auocata familiaritatibus, nullis interrupta affectibus, nullis interstincta cessationibus: nulla, ne in Rupertini quidem secessu prædii, alia voluptate, quam laboris mutatione temperata & varietate. Alii cum omnes huius viri actus specioso quodam decore honestatos recordabuntur, nihil tamen ad speciem relatum, & cum omnia faceret, ut laudari deberet, nihil eum tamen fecisse ut laudaretur, iudicabunt. Nonnullis obuersabitur omnis cultus, omnis moris mixtissima venustate grauitas: & cum dictorum gratia, ipsius aspectus; ipsius incessus suaviter dispensata condecencia. Quæ res efficiebat ut contemplatio tacentis, pro disciplina esset informantis. Neque SCHMIDIVS in præcipuis hæc laudibus, quod nonnulli solent, sed in præcipuarum laudum ornamento habuit & adiumento: satis gnarus, multis per naturam, aliquibus per consuetudinem ea contingere: quæ ob id nullam ad commendationem magnopere valeant, nisi decreto animi interiore, ac iudicii felicitate penitus gubernentur. Quod nullis minus datum, quam iis, qui inanium tali quadam specie tumidi, ceteros quorum diuina animi bona exteriori illo cultu (ut neminem omnia simul ornant) destituuntur, fastidiose contemnunt. Quæ sinisteritas tam procul à SCHMIDIO, quam ipse ab omni fastu, ab omni procul erat superbia.

bia. Admissio facilis, alloquium come, responsa planissima: nullum in vultu supercilium, nulla in verbis imputatio, nulla in tempore ratiocinando morositas. Humilitatis suæ damna nemo, nemo infelicitatis metuebat: descendente in vtriusque solatium obuia humanitate. Quæ si digniores tantum colat, minores prætereat, primus & turpissimus hic, si hac appellatione vti licet, solæcismus Politicus est. Quid enim dici potest absurdius, quam collocatum in ciuili actus luce hominem, illam ipsam lucem suam refugere, tristique arrogantia nube ac supercilii quadam caligine velut infuscare? quasi vel extra ceteros sit, qui supra ceteros est; vel virtutis vllius laus sine custode virtutum omnium humanitate queat teneri; vel in publicis dignitatibus priuatum cogitari à quoquam debeat fastigium. Scilicet virtutes ipsæ, vbi maximæ cœperunt esse, nisi temperamento quodam modestiæ misceantur, propius ad exultantem accedunt vanitatem, quam ad illam rerum, quas laudabiles vocamus, moderationem: sine qua inciuile dixerim, quidquid qualibet titulorum congerie suèuit æstimari. cuius rei admirabilis eluxit è SCHMIDIANIS actionibus imago. Dederat natura vni: quæ in multos partitum solet conferre: adstruxerat fortuna, quæ inter homines ferme plusquam humana putantur: cumularat in illo pectore, quod nunc deside-

desideramus, in illo corpore, quod nuper mirabamur, auctor & naturæ & fortunæ Deus illa bona, quibus Respublicas tueri, crescere, ornari, quibus mortalium societatem semper voluit iuari atque contineri. Erat haud dubie cælo iudice plerisque maior, qui plerisque cælo secundante ad publicas utilitates erat instructior. At enim nec magnum ille, nec bene se putabat instructum, nisi totum, vniuersorum vsui humilitas vindicaret, quod excellentia animi singulorum conditioni superuexerat. Hinc vt omnium petitioni prompta semper opera, sic parata erratis venia: quibus vt liberalius ignosceret, interpretaria mitius, siue potius non interpretari malebat. Si paucis multa absoluenta sunt, nihil hoc viro erat ciuilius, nihil publice lætius, nihil benignius. Et potuerunt sane hæc rectissimi per omnia vitæ officia exempli mentem ostendere: quam si lubebit noscamus licet per miracula. Inusitatum enim plane est & ad fidem difficile, quod dicam. Cum diuersa sint imperiorum, quibus regimur mortales, genera, diuersisque & modis habeantur & rationibus administrantur, factum adeo est, vt nemo vnus repperitus sit, qui habile ad dissimillima ingenium omnibus regnorum formis æquali laude applicaret. Magnus vit in Republica Romanorum libera fuit Porcius ille Cato: qui si sub Principibus vixisset, tristia haud dubie sibi,

tristia

tristia aliis fata maturasset. Appiorum non nemo egregius Optimatum assertor, malo publico bonas artes exercuit, quia populi naturam temperanter habere non didicerat. Dignus qui sub Augusto viueret Mæcenas: dignus qui non sub Cæsare, sed sub florentiore Primorum statu ageret Tullius Cicero. Atque si per magnorum seriem virorum imus, satis liquebit, quosdam suo sæculo, suo statui aptos, quosdam alius quam suo aptiores, neminem pluribus commodum imperiis vixisse. **SCHEMIDIVM** vero nec Principatui inutilem, & primoribus optabilem, & acceptum populo fuisse, tot vota, tot eorum loquuntur præconia, qui consiliis eius ad varias imperandi rationes vel potuere vel voluere vti. Verum neque has neque ceteras adeo laudes diutius persequi animus est. Licet enim haud verear, ne nimia sint, quæ omnes gaudemus plurima esse, tempori tamen & splendori huius loci, & fiducia vestri fauoris, Auditores, dabimus, ut aliquanto plura vobis [cogitanda relinquamus, quam proposuimus intuenda. Quin & illud audemus putare venia dignum, si inter tot publica de priuatis parum cogitauimus. si quam industrius paterfamilias, quam fidelis maritus, quam moderatus fuerit herus, quam denique domesticas virtutes ciuilibus æqua-uerit, atque ut maximus publico actu, sic familiari vita & interiore non extiterit minor, neque

neque iam exposuimus, neque deinceps exponemus. Equidem satis nouimus, adeo non in leuibus illa habenda, vt citius magnis viris artem, qua suam domum, quam qua suos ciues, suas regerent prouincias, defuisse, historiarum pridem sit monumentis testatum. sed ad finem properantibus, quodcunque ab eo distinet, seponendum est. Nisi quod vnum præteruehi non possumus, cuius respectu, cuncta quæ diximus, indicta mallems. Contrahit sese animus ac sermo ipse refugo pauore deficit, postquam ex tam læta, pulcraque optimarum rerum contemplatione, in funestum, qui tanta nobis, tanta Vrbi, tanta Germaniæ gaudia abruptit, exitum incidimus. Fuit, fuit illud patriæ decus, illa terrarum voluptas, ille bonorum amor, ille virtutum splendor, ille temporis stupor, & quod vnum post tanta nomina nollemus elogium addere, fuit desiderium nostrum, SCHMIDIVS. cui pæne sexagenario viuendi attulit finem mensis huius anni Julius * nondum adultus: quem infami nota & tristi nomine damnarems, si cum superstitionis gentilibus existimarems mortem, quam occasionem nouæ gloriæ, nouæ initium felicitatis esse nulli dubitamus. An enim occidit, qui ne occidere vnquam posset, ad æterna properauit? an interit, qui interitura hæc, siue potius iam iam intereuntia post se reliquit? an mortuus est, qui generosa piæ

P

mentis

* 1637. 8. Iul.

mentis celsitudine mortem & mortalia vicit! Quin relecta animi mollicie, cui recte indulget, quisquis minimum indulget, fortius loquimur: quin brachia nostri Seruatoris, & ter maximum numen, & æternitatis lucem, & angelorum consortia, & omnia maiestate, fulgore, gaudio, triumphis plenissima cogitantes, inter hæc SCHMIDIVM viuere, exultare, emnere, exsplendescere, petennate agnosci- mus. Scilicet non est vita, in hoc orbe viue- re, sed vixisse. Neque verius incipimus esse, quam vbi esse desimus. Vsu quidem ferme venit, vt semper acerba, semper videatur mors illustrium virorum immatura. Licet enim vitam satis longam meritorum insuper conti- nuatione illi amplificauerint, quia tamen inge- nium præclaris artibus instructum metam ex- cellentiæ & incrementi ex se non habet, nisi quatenus vltima fati linea certam omnibus definiuit: plura solent & perfectiora etiam ab eo expectari, qui plurima, qui præstiterit perfectissima. Igitur cum in posterum for- tissimos viros Patres Patriæ ac Senatam, grauis aliqua & anceps tenebit consultatio: si im- mansueta & obstinata temporum pericula au- gustam hanc Rempublicam, quam diuinitus hucusque immunem reuereri potius, quam tentare debebant, non desinent tamen vel emi- nus petere, vel comminus terrere: si Philip- pus aliquis aut Alexander (raro enim occul- ti, raro aperti magnis ciuitatibus aduersarii de-

desunt) exorietur: quanquam omnem auersamur, Deumque tam constantem nostri status vindicem speramus, quam benignum hactenus experti sumus factorem; euentibus tamen moniti, vt quod factum alicubi est, fieri posse alicubi credamus, tali tempore vota publica haud dubie in SCHMIDTI memoriam arbitramur reditura. Quem quia in omni rerum temporumque difficultate consilii fuisse constat expeditissimi, itaque similitudo negotiorum apud omnes desiderium similis consultoris excitabit. Curia quoque, sicut saepe non sine voluptate recordabitur grauissimæ vocis, quam toties venerabunda attentione audire licuit: ita saepius cum dolore ingemiscet, quod audire non licet in posterum. Veniet imo tempus, quo posterum acceptas à parentibus summi viri laudes minoribus suis gestient exponere, quotiens de publica felicitate, quotiens de communibus loqui bonis volent. versabitur in ore fama illa prudentia, qua tueri Rempublicam; illa facundia, qua consulta salutis edere; illa grauitas, qua tractare animos; illa moderatio, qua ciuium affectus possidere visus est semper ille Themistocles, ille Pericles, ille Crassus, ille Scæuola. Certabant enim doctorum virorum ingenia, & cum ex veteri æuo eloquentium iurisperitissimos, & iurisperitorum eloquentissimos comparationis causa percensuerint, aliquid in SCHMIDIO supererit,

quo virum vere ac penitus ciuilem, omniumque tum publicarum tum priuatarum administrationi rerum accommodatum, vltra liceat æstimare. Exteri quoque cum quacunque mente in Reipublicæ Argentoratensis considerationem versi, opportunitatem loci, modestiam ciuium, grauitatem regiminis, simplicitatem publici moris & industriam, admirabiles successus, inconcussam securitatem, secum reputabunt, nunquam deerit aliquis, qui, inter præcipua, inquiet, siue ornamenta siue instrumenta sua, ciuitas illa SCHMIDIVM numeret. cuius incredibili virtute & vigore plurimum eius prospera, & aduersa non raro conualuere. Quod si à remotioribus & futuris ad propiora reuocandus est animus, cui dubium esse potest, Serenissimos hosce Principes (vt nunquam præclara cogitatione generosæ mentes solent vacare) auditione hac accensos iamiam exoptare, vt cum rerum administrationi vel fortuna eos reddiderit, vel ætas admouerit, talibus beentur Amicis, talibus instaurandæ gubernationis & firmandæ muniantur adiutoribus. cui voto vt de iudicii merito gratulamur rectitudine: ita nostrum pro secundo euentu, demisse omnes coniungimus. Quod superest, vobis Magnificentissimi viri, Patriæ Patres, hoc pietatis Academicæ non eloquentiæ monumentum, voluntati vestræ lubenter meritoque dicatum, ita commendamus, vt de vestra incolumitate, id est,

id est, de Reipublicæ salute, desideria nostra semper fore sollicita, simul profiteamur. Cuius animi cum multa cupiamus, vnum decuerit in præsens specimen edere, si Assessores vobis SCHMIDIOS non optemus modo, sed quod recenti eius monemur exemplo, qui non in SCHMIDIANVM magis locum, quam in SCHMIDIANA consilia successit & artes, in omne deinceps tempus ominemur. Reliquos, quos iustissimæ causæ ad soluenda tanto viro iusta funebria hunc in locum contraxerunt, meminisse velim, non rite præstitum quod præstandum fuerat, nisi ad imitationem potius tantarum laudum, quam ad censuram laudatoris, strenue se accingant. Cetera diuersos partitim decebant; vna omnibus communis carimonia parentalis superest: in gratiam viri de publicis vtilitatibus præclarissime meriti, de attollenda exornandaque patria semper cogitare.

IX.

Laudatio Funeris

CL. Viri

MATTHIÆ BERNEGGERI
 Historiarum Professoris, Varronis
 Argentoratensis,

Recitata publico nomine, die VII Maii

CLIO IO CXL.

*Generosi Barones, Nobilissimi Eminentissimique
 Patria Patres & Scholarchæ, Magnifice Rector,
 Spectabiles Decani, Clarissimi Professores, Con-
 sultissimi Experientissimique, Doctores Urbici,
 Reuerendi Ecclesiastæ, Doctissimi Moderatores
 Gymnasii, vosque ceteri, genere, merito, officio,
 eruditione, elegantia Ornatissimi Auditores.*

NVnquam Argentoratensium
 Vrbi ac litterarum studiis, vel ma-
 ior constantiæ necessitudo, vel iu-
 stior pietatis occasio venit, quam
 cum summus rerum humanarum arbiter fa-
 torumque moderator, quem ornando poli-
 tiori sæculo, per annos quinquaginta octo,
 duos autem & triginta amplificandis huius
 Reip. scholis, singulari munere impenderat,
 expleto feliciter operum gloriæque cursu, ante
 tres menses ipsos, ad æterna transtulit præmia,

MAT-

MATTHIAM BERNEGGERVM. Erant in animis omnium ac oculis, nemini æstimanda soli, tot ingenii, virtutum, artium monumenta, quot in vno vsurpata, miraculi æstimationem publicasque grates; in vno amissa, desiderium grande ac dolorem merebantur. Ita inter beneficium publicum, quod palam erat, & iacturam, quæ abstrusa etiam, mitigari non poterat, suspensæ mentes, sensum præsentis acerbitatis, fortunæ prioris comparatione; luctum, fortitudine; memoriam funebrem, faustis recordationibus, siue miscebant, siue solabantur. Apparebat sane, satis Deo, satis sibi, satis gloriæ vixisse, imo semper & propius victurum esse, qui inter seniles annos, & exhausti molestias corporis, & nemini iam vitalem, tot casibus temporum, vitam, sui Auctoris voluntati, cæloque permissus, æternitate, supra æuum beatus, honore meritorum cum ævo omni superstes, prorsus humani voti mensuram impleuisset. Neque de exitu eius queri natura rerum poterat, cui cum ad fastigium vniuersæ laudis promte esset ac benigne obsecuta, magnum & incomparabile sui operis præmium, ab industria capacis animi & viuacibus scriptis tulit, quibus & ipsam & humanum orbem late illustrauit. Verum enim uero ea est magnorum casuum importunitas, vt inter ipsa constantiæ meditamenta, aliquis ex nec opinato horror, eluctantem per aduersa fiduciam interpellet aut lacestat. Etiam cum à con-

spectu præsentium, à desiderio ademptorū satis
 te munueris, venturæ profecto sortis vt igno-
 rabilior, ita formidabilior interpretatio nul-
 libi magis in promptu est quam vbi maxime vi-
 tatur. Præcipue cum ex propinquo vt indicia,
 vt omina arripiuntur, quibuscunque vel sol-
 lertia coniecturam, vel anxietas similitudi-
 nem, vel prouidentia causam induit. Quo
 factum est, vt cum probe contra mollitiem se
 firma set nostra Academia; non parum tamen
 hoc tempore videretur ei terribile, quod, si
 quid secius suo statui immineret, nondum id
 esset, grauissimo Andreæ Schillingii, viri accu-
 ratissime docti, fato expiatum. Neque præ-
 teriit augustas Procerum Reipublicæ mentes
 hæc cura: quibus refossum vulnus vulnere
 plenam ancipitis consilii medelam obuerte-
 bat: aggrauante mali sensum ea præsertim ne-
 cessitudine ac cognatione, quam suæ ciuitati
 cum magnis viris, nexu publico & supra affi-
 nitatum aut sanguinis vincula sollenni, inter-
 cedere nunquam dubitarunt. Igitur dum
 sapientiæ quidem in ipsa sede sua periclitanti,
 subsidia opemque, haud minori ac par est sol-
 lertia, dispiciunt, placuit interim, affectum
 propinquitatis, quam dixi, ritumque, tum aliis
 modis, tum parentali hac cæremonia explere.
 Post exequias enim honorifico & frequenti
 funere deductas, post elatum iuuentutis de-
 lectæ ac in supremum Præceptoris sui cultum
 æmulæ, humeris corpus; post famam orbis
 cordati

cordati studiis & perenni eruditorum industria commissa; nihil restabat, quam ut ex hoc loco, quem toties illustris eloquentia ac diffusa in immensam varietatem doctrina Varronis nostri, magno cum concursu & applausu auditorum celebrauerat, nunc vel nomen tanti viri, & quædam post ipsum meritorum commemoratio, sicut emissæ per conualles vocis vltimæ partes redeunt, denuo audiretur. Quod publicæ voluntatis institutū, quoniam exempli & pietatis esse nemo debet ambigere, sola eas partes obeuntis simplicitas requirenda erat. Quam sicut & claritudo Berneggeri, nihil pompæ aut fucati cultus indiga, omnibus facile commendauerit; ita mihi, præter ingenium ab ampullis pariter & cincinnis rhetorum plane alienum, tot egregiæ coniunctionis nomina, vltro imperabunt, ne de Præceptore, Hospite, Amico, Collega, & quasi Parente, curiosius, quam verecundius loquar. Qui si aliqua dicendi facultate pollerem, milites potius imitatus, accepta ab imperatore arma in eius funere inuertentes aut velantes, ipso orationis habitu, conticuisse veram Argentoratensem Suadam, profiterer. Quare in præsentia ablegatis sæculi & moris inanibus, quæ in sterili amento inepta, in magno indecora, sine affectu peraguntur, auspiciū tanto nostro diei, cærimonia sanctior & religio dabit. qua heroicarum originum fastis, cum reuerentia inferemus, annum superioris sæculi LXXXII,

P 5

diem

diem Februarii VIII; non sic Halis Austriacis, quas magno ciue auxit, non sic earum Senatori & Iudici Blasio Berneggero, ac Elisabethæ Paurnseindix, lectissimis coniugibus, quibus suauissimum sui amoris pignus edidit: non sic ornatissimæ familiæ, vt humano orbi, cui tantum ad melioris æui lucem sidus extulit, lætum, candidum, illustrem. Insigniebat ea, tempora Deus immortalis vt magnarum rerum tractationibus, ita magnorum virorum natiuitatibus. ortique paucis circiter annis, quasi ad consummandam literarum præsertim gloriam fata festinarent, non pauci, qui ostenderent sæculo, quantum supra priores ætates essent amissuri homines, vt primum rursus ingratis barbaries præplacuisset. Inter horum Principes Berneggerus erat. cuius dum incunabula nos tam seriis cogitationibus imbuunt, eo tanquam omine intelligimus, nil esse causæ, vt pueriles annos, tanquam indignos huius loci auribus prætereamus. Equidem nunquam pigendi res operis visa est scriptoribus; magnos viros, etiam ea parte, qua minores erant, describere. Et licet nil solidæ certæque laudis prima hominum ætas habeat, videas tamen nescio cuius gratiæ commendatione, libenter eam & attente, sicut in scena primus fabulæ actus solet, ab omnibus spectari cognoscique. Cuius rei video mihi in ipso mentis humanæ studio affectuque originem reperisse: quam nihil æque aduertit, aduertamque

sanque retinet, ac prætervecti quidem tem-
 poris recordatio, venturi autem expectatio.
 Vtrumque complectitur, instituta in virilibus
 præconiis adolescentiæ commemoratio: neque
 complectitur modo, sed miscet, ac diffocia-
 bilium quadam communiõne rerum ad sua-
 nitatem audiendi contemperat. Iucundum
 est, retroverti ad annos, qui significare ma-
 gnam indolem, strictura quadam radiorum
 potuerẽ: iucundius etiam, mutato contempla-
 tionis habitu, tanquam in re præsentì, quan-
 tum hi radii, splendoris, lucis, claritudinis in
 posterum robustiori ætati promittant, diuina-
 re. habet imo admirationis aliquid, tam eui-
 denter apparuisse ante laudis initia, quantis
 esset profectibus absoluenda laudis gloria:
 quæ vt consummata denique, ita tanta æsti-
 matur, quanta olim sperari debuit. Igitur
 qualia habuerit ætatis principia Berneggerus,
 vltro docemur incrementis: neque difficile
 est, ex viro puerum interpretari; sicut, quibus
 videre puerum contigit, de viri præstantia, satis
 efficaci naturæ prodigio, iam tum admone-
 bantur. Statim humani modestique moris
 comitas, statim in ardua quæuis itura appa-
 ruit industria. Ea gaudiorum prima paren-
 tibus seges, prima non vulgaris spei coorta oc-
 casio: præsertim, ex quo ætatem adolescentu-
 i litterarum cultu excitavit formavitque
 Wolfgangus Ichlerus. cuius disciplina fide-
 que per biennium vsus, raro viuacis gratiæ
 exem-

exemplo, nunquam postea ex animo beneficii
 memoriam, nunquam mutæ benevolentiae
 occasionem dimisit: cumque acerbitas tem-
 porum denique in exilium expulisset virum,
 intercessit Præceptoris fato discipulus, & re-
 ceptum hospitalitio lae, quod supererat vitæ,
 liberaliter ac secure iussit transigere. Sed hæc
 viri commendatio erit: nunc ad discentis par-
 uuli gymnasia reuertendum est. Quem Welsa
 primum, inde Argentoratum publice erudiit.
 Dubites autem, an Argentorato Welsa, an hæc
 illi debeat Berneggerum. Nos enim Wel-
 seni scholæ magistrum ac rectorem præci-
 puum dedimus: ille nobis, quem educaue-
 rat discipulorum præstantissimum, reddidit.
 Quanquam potius ad Iuniani nominis merita,
 quorum iam in plerasque gentes cum vsu glo-
 ria migrauerat, referendum fuerit, quod dixi-
 mus. Hunc dum sæpe & merito Weixelber-
 gerus celebrat, iniecta Nostro præclarissimæ
 lubidinis cupiditas, adeundæ visendæque vr-
 bis, quam tum cetera felicitas, tum tanti Do-
 ctoris fama late ostentaret. Etenim sicut A-
 ristotelis magisterium & gloriam, Theophra-
 stus quondam; ita Sturmii Iunius excepit ac
 sustinuit. ad hunc properat Berneggerus,
 venturus, vt, ipse quidem sperabat, in com-
 munionem doctrinæ; vt fata destinauerant,
 successionem insuper laudis habiturus & fa-
 mæ. Prorsus enim agnosco hic secretæ arca-
 næque quiddam à cælo constitutionis, quæ vel
 absol-

absoluendo studiorum Argentoratensium circulo, vel extruendo celebritatis fastigio, causas & viros moliebatur. Hinc profectam intelligo vim illam alacritatis, constantiæ, efficaciam (nam idoneum nec impar nomen nemo facile protulerit) qua diuinitus induuntur animi, magnarum rerum auctores futuri, ut his tanquam apposis ingenio alis, non ad astrorum imperiosos, quod nonnullis videtur, motus, sed ad verenda originis suæ placita, promte semper ac feliciter subuehantur. Cuius rei grande documentum Berneggerus dedit. quem sicut assiduissima contentio & indefessæ agitationis labor, per insuauia studii seuerioris rudimenta, per molestos scholarum inferiorum puluere, celerrimo profectu in Academia lucem pariter & exercitationis firmitatis palæstram vindicauit: ita auctos ipsa occasione impetus, magni subinde successus in eiusmodi certamen exacuerant, quod tu non cum ingeniis condiscipulorum, cum votis præceptorum, cum parentum spe, sed cum ipso, quod inexsuperabile omnes credunt, tempore certari diceres. Quo factum est, ut cum priuatus numero studiosi esset, tanquam publica dignationis capax, non inter commilitones modo suspiceretur, sed foris innotesceret, atque non spernendis conditionibus inuitaretur. Hoc loco subsistere vos mecum paulisper, iuuenes eruditi, iubebo: neque tam rhetorum legibus aut grauitati, quam vestris obe-

obediam vtilitatibus. quibus sicut plane dicatas viuentis Berneggeri curas scire debetis; ita defuncti memoriam, secundi perpetuitate exempli, in oculis, in animis vestris, fas est semper reuifcere. Nam & alias, clarorum vi-
 rorum artes, nomine tenus & specie, sicut in pictura colores, noscere, otiosi res instituti ha-
 betur. vt intelligatur quantus fuerit, quem admiramini, ante omnia quid tantum fecerit intelligendum est. Ea est res, ne vos teneam, hodiernis Academiarum, moribus oppido aliena. Quid enim? Erumpit ex gymnasiis, quæ vocant, puer ætate lubricus, infans ore, literis inops, moribus rudis. si quæras, vnde, & cur, & quo? honores Academicos memorabit & titulos, & post tertium quartamue annum, publici dignitates officii. Qua via, ô bone, quo instructu, quibus præsiidiis? Græcis nil magnopere indigeo: Latina ex duobus Lexicis & mille Phrasibus, quas mirificas esse, omnes agnoscant, conquirere iussus, magnis propediem opibus abundabo. Artium præcepta partim memoriter teneo, partim facile discam, quot circulis voluatur cælum, quot sint rerum elementa, quot virtutibus vita describatur. Nam cetera in vilibus & superuacuis habenda, plurimorum mihi exempla persuadent. Hoc primum & maximum agmen, videmus incedere. sequitur pone cohors altera, quam nascutulorum esse, non difficulter iudicaris. Hinc ynam aliquam disciplinam magnis furis ad-
 orti;

orti, mox velut vlturi angustias argumenti, totum vanissimarum quaestionum mercatum in quadam curiosi operis pergula prostituunt & gloriose ostentant. Quos cum ante paucos dies nemo in sapientiae regno noscicaret, denique Chinensia esse miracula constitit, postquam reliquos mortales, caecum sibi bardumque videri genus, ipsi prodidere. Iam qui sapientissime desipiunt, vel orationis copiosae venustates conlectantur, rerum cognitionem spernunt; vel, varietati studiorum imminentes, potissima nihil minus, quam potissimum tractant. Ne iam dicam, quanta ignaui moris turpitude, vitam eorum oblederit, qui pro bonis honestisque artibus, quas debebant publico, solam denique temeritatem suam auribus oculisque patriae inculcant. Abstinuisset tam vesano ritu Berneggerum, non id equidem laudibus eius inferendum iudico, in quibus utique maiora & solida spectamus: sed æquum erat, ut cuius vita omnis rectoris disciplinae fuisset institutio, eadem aduersariae prauitatis esset suggillatio. Interim longe altiora sui fati auspicia singulari & omnino tali obsequio demerebatur, quod in eruditionis consummatae & antiquae leges sponte tendebat. ex qua nihil praeter nomina quadam disciplinarum, & excogitata cum dispendio sapientiae compendia hodie retinemus. Non ignoro sane, periculose & cum inuidia, de encyclopaedia veterum & polymathia,

quam

quam vocarunt, sermonem suscipi. **Corrupt** fidem rei ac fauorem nimia quorundam doctissimorum hominum ambitio: qui cum plurima scirent, nihil videri voluerunt ignorare. quasi terminos mortalitatis excesserit, qui in culmine eius adhuc subsistit: quasi non plura discenda restarent, quam ceteros docere potest, qui communis omnium habetur doctor. Vtebantur tamen hi iuris aliqua specie: cum plerorumque enim inuentis & exemplis, certabant; neque tam rerum amplitudine, quam cognitionis humanæ modulo sua metiebantur. Longe interim frequentior est eorum iactantia, qui volubilitate quadam oris in fortuitam sapiendi audaciam exerciti, bonæ solidæque artis diligenter vacui & expertes, vniuersam scientiarum latitudinem se emensos, neque amplius patere in libellis, qui circumferuntur, Encyclopædian, vehementer & cum aspernatione aliorum clamitant. vt agnoscas *in omni scribili versatos*. id enim sibi cognominis in honorem virtutis suæ asciuerunt. hos si cum prioribus contendas, ibi quidam quosdam inter doctos, heroes; hic quosdam inter ignauos simias aut histriones interpretaberis. nam pleniorē censuram, cui hodie pares non sumus, Herodi Geliano, graui & exercitato iudici delegabimus. Nos ab vtroque ancipitis inuidiæ metu, tam longe nobis videmur remoti, quam ab omni arrogantis suspicione aut ieiunæ vanitatis abfuisse

fuisse Berneggeriana studia, nemo iam nescire potest. Sequebatur bona fide vinculum istud sapientiæ, & connexam apta compage rerum ac cognitionis seriem, quam non inuenit Plato, sed commendauit: non excogitauit, sed illustrauit Aristoteles: non conflauit in fucos & splendorem ambitio, sed formauit in natiuum valensque doctrinæ corpus, diuinis freta auspiciis recta ratio. Naturæ vices ac fata, siderum cursus & velocitatem, spatia tractusque terrarum, vndarum vastitatem & miracula, hominum ingenia ac mores; venabatur industria, assequebatur sollertia, peragrabat assiduitate, penetrabat constantia, iudicio complectebatur. Non orandi grauitate, non subtilitate carebat differendi. quam, sicut cetera eruditionis instrumenta, cum fructu publico & applausu, cœtibus eximiorum iuuenum bonarumque strenue æmulantium, in ipso studiorum ærorum cursu, non semel approbavit. quorum præclaris gratisque per omnem vitam logiis honoratus, felicitis disciplinæ præ illis iunctum tulit, qui, cum omnem disputandi rem tot ineptiis intricauere, quot ignorari arriter, publicæ vtilitatis interesset, nihil de quoque discipulis ad seria studia prouectis, præter seram agnitionem strenuæ inertix, & mortem dediscendi relinquunt. Quæ literarum intemperies, omnes pæne doctrinas tantam contagio corripuit: ex quo, quisque ambitionis suæ aut ignorantix spoliium miseram

Q

seram

seram iuuentutem facere cœpit. cui frustra scilicet traduntur studia, nisi & modus studiorum vsusque, deterfis tandem inquinaturis vitam sordibus, in cordatam habitudinem & maturitatem commasculetur. sacra quædam & inuiolabilis res est, commissa regentis arbitrio ætas, quæ vt sequi ducentem potest, ita, an recte ducatur, iudicare non potest. cuius florem iam tum, quantum in se erat, nunquam passus est Noster, per inania deflorari. suis denique periculis docebat, quam animose essent spernenda, quæ scenæ vix apta, aut vmbris tantum suis tuta, vitam olim dedecerent. Posuerat ipse multum in omni cognitione mathematica operæ: adeo vt nec in genethliacis diuinationibus quicquam intactum omitteret. In quibus cum ad peritissimorum laudem peruenisset; generose cum fortuna infelicis laboris questus, statim quos nactus est, cohortabatur, vt tempori, vt famæ parcerent, nec in sua damna vltro incauti ruerent. Quem admodum enim Mathesin ceteram plurimum humanis rebus conducere, publicisq; morbis accensendum, tam nobilis studii neglectum esse, subinde prædicabat: sic innexa sideribus fata, fatalesque prædictionum vanissimarum præstigias serio auersabatur, & quas in ipsis adytis suis deprehenderat fallacias, serio grauique iudicio detegebat. Hærent adhuc animo accurati, quos aliquoties inter amicos habuit, sermones, & exempla omni contradic-
tione

Oratione superiora: quæ referre iucundum equidem, sed angustia temporis parum foret accommodatum. Et lucrificet nobis ipse eam expositionem, cum inter cygneas cantiones suas, in publico auditorio, capacium ni fallor discipulorum pectoribus alte infixit hanc philosophiam, quam nulla dies delebit, aut apud memores sepeliet. Tanto igitur tamque accurato paratu, ea studia aggressus est, in quibus haud dubie concurrit, quicquid vspiam est humanæ sapientiæ. Tractauerat sane iam antea auctorum vtriusque linguæ plurimos, sed tanquam opportunitates futuri operis specularetur, quod maximis videbat præsiidiis indigere, cetera viribus & occasione reservauit. Antiquitatis enim mores, populorum instituta, gesta temporum, inuenta prudentum, totamque, vt sic loquar, prudentiæ historiam; siue omnis historiæ prudentiam, sibi proponere ac disciplinam, præsentissimi, opinor, consilii, amplissimi ingenii, nec minoris eruditionis est negotium. Id quod parum iudicant, qui præterpropter studia, non in ipsis viuunt. quorum propterea, vix nomina recte accipiunt. Ordiam à poetis. hos legit aliquis ad delectationem, vt ait: miratur inuentiunculas, notat locutiones, laudat compositionem, id est, absoluit quod voluit, neque iam lector poetarum, sed plerumque eadem opera poeta est. Simili felicitate geritur res in oratoribus: quam suauiter hoc dixit, quam

illud grauiter, quam cetera copiose! Historiam autem, quid est accommodatius ad fallendum tempus? narrati iucunde euentus, expositi mirifice casus, non patientur sane inter pocula aut in itinere obmutescere, aut ad ostentationis penuriam redigi, quicumque ex hoc penu suam peram instruxere. Accedit facundia, quæ his fontibus deriuata, in quædam gloriæ flumina excrescit. Loquar ex animi sententia, Auditores, si nihil haberent hæc studia aliud, eiurassem & ipse dudum tam otiosas delicias; neque nunc in Berneggeriana laudatione meminissem verbulo, ad quam nec ista sufficiunt, quæ tamen haud dubie magnum operæ ac sui pretium ostendunt, emendatæ eloquentiæ venustas, artis subtilitas, litterarum copia & vbertas. Frustra poëtatur cum Homero, qui non cum Homero sapit: frustra carminis ingenium cogitat, qui ad auctoris ingenium nondum penetravit: frustra varietate dicendi gaudet, qui varietate dicendorum parum est imbutus. Iam in Cicerone aliquo & Demosthene, venerabilis utique sese impingit animo orationis maiestas: sed vnde & qualis illa? quam ex abdito? quam ex profundo? Picturam laboriosissimi operis omnes mirantur: solus autem æstimat, qui pingendi rationes & scientiam didicit. Plane ut oratoris opes, vni sectantur, qui sapientiæ mysteriis probe sunt initiati. Quod si vobis hic declarandum sit, quomodo historiarum studio

vsus

¶ **V**isus sit Berneggerus, augusta se & sublimis
 panderet materies: per cuius amplitudinem
 circumductos obseruare iuberem, admini-
 strationis publicæ priuatæque disciplinam, im-
 periorum fata, factorum casus, casuum ratio-
 nes, diffusam per temporum metas, moris hu-
 mani varietates, rerum bene cognitarum, bene
 descriptarum experientiam. atque hic sub-
 sisterem, imparisque ad cetera linguæ silen-
 tium indice digito pensarem. vt cum in re-
 mota, victus spatiorum mensura oculus se in-
 tendit, magnum & singulare aliquid cernit,
 nec discernit: nisi quod magnum esse satis
 coniectat, donec accessu subinde propiori, ma-
 ius iudicat: & postquam quo tendebat, per-
 uenit, tantum esse deprehendit, quantum nec
 contueri vno aspectu, nec nisi per moram
 contemplationis potest complecti. Nam quæ
 sint actionum omnium arcana primordia,
 agendi consilia, sinus, recessus, & multiformes
 formæ, denique anima & vita, & indoles re-
 rum, quibus mortalis studii captusque metas,
 negotiosus orbis definiuit, nemo verbis expo-
 suerit, cogitatione attigerit, ingenio digne il-
 lustrauerit. Sola efficacioris commentatio-
 nis exercitatio, adiutaque plurimis doctrinis,
 plurimo vigore, id est, non quælibet, sed Ber-
 neggeriani vis ingenii, intrat illud arcanum,
 cuius vel stupore alii, vel ignorantia sunt con-
 tenti. Erunt forte, dum hæc loquor, qui su-
 pra veri fidem & natiuæ præstantiæ simplici-
 tatem,

tatem, existimabunt in speciem talia & verborum pompam adornari: fierique ut quædam rei augustæ insolentia me longius abripiat: sicut inassueta oculis spectacula, peregrinitatis potius quam cognitionis suæ implere aliquando minus peritos solent. Quibus ego, ut de me equidem multa hic respondeam aut polliceat, nihil attinet: sed si verum amas, studiosa iuventus, potuisses interprete sui operis Berneggero facile olim discere, quod quia ratio tua aliter tulit, neque nunc debes in dubium vocare. Quis enim hodie eæ ætate profectuque, quo doceri aliquid reconditionis eiusmodi disciplinæ potest, historicis dat operam & aures? nihil disputamus, de cuiusquam rationibus, quibus ad alia monetur præuerti: illud tantum suggerimus, non esse admirandum tantopere, si felicioribus etiam ingeniis simplissimæ huius philosophiæ ratio sit abstrusa: quam nec puerilis, neque subitæ, neque seræ perceptionis esse, testes habeo, quotquot his sacris vnquam serio sunt operati. Atque hæc est quædam quasi peregrinatio, non Ulyssis alicuius, qui tot errorum ambagibus paruum orbis spatium emensus, lucrum aliud nullum, quam versutias & sublestam fidem retulit: non hodierni alicuius nepotuli, qui delicatæ discursationis præmium, contemptu patriæ & scientia fastus, per quædam mirifici soni cymbala & crepitacula plebeio stupori promulgat: non despecti æronis alicuius, qui

qui, cum ab exterorum fastidio nulla bona arte se suaque potuit redimere, domum reuersus venditari amat pro oraculo: non cuiusquam, qui cum vnam regionem vidit, mille alias ignorat: Sed illius, qui in vniuerso orbe, qua humanus est, non qua lapideus, aqueus, luteus, vel aureus etiam ac gemmeus apparet; nec inter mensas & pocula, inter salutatores in atrio, inter turbam in compitis; verum in perpetuo quodam sapientiae penetrati, inter arcanas admissiones & perfectissimas curas illuc profecit, quo itineribus & itinerum vsu aspirare nemo potest. Is iam erit Berneggerus. qui licet incredibili teneretur desiderio, coram arbitrando, quæ in partibus terrarum cultissimis literæ commendarent, suamque viris passim illustribus omni studio ac obseruantia approbatam cuperet industriam, nec deesset occasio (expetiuerant enim eximii iuuenes complures, suam ætatem contubernio viri per lubrica peregrinationum dirigi fouerique) intercessit tamen sedulo his votis ipsa vrbs nostræ Fortuna. nisi quod raptim ad visendam Hungariam, Morauiam, Bohemiam, Palatinatum Neoburgicum, Tirolensem Comitatum, dimisso, solatium ex conuictu viri magnifici & super ceteras laudes rei que metallicæ peritiam, pietatis constantia per ea tempora celebris, Ioannis Steinbergeri, quæsiuit. Postea reuerti iussum docuit, quæcunque metueret ex omissione

consilii damna, notitia plurium, quam peregrinatores condiscerent, linguarum; virorumque summorum amicitia ac familiaritate mox rependi. fore enim ut Argentorati quidem habitaret, sed ubique terrarum viueret & peruigeret. interim hac via peragrandum, quicquid ad fastigium eius gloriæ superesset, qua communis non vnus terræ spectator, sed humani generis præceptor, publicæque magister disciplinæ censeretur. Et iam Musæ Argentoratenses in cupidos amplexus virum receperant. Præfectus enim supremæ in decem curiis, quinquennali functione, præclarum industriæ publice priuatimque exemplum dedit: quod secuti, nec iuuentæ vsquam commodis deessent, & ad altiora interim consilia, studiis suis consularent. successus pares par contentio habuit: cumque alterutri sufficere ad laudem insigne esset, amabilis monstri instar erat, suffecisse vtrique. Impleuerat iam antea, ut meritis excellentibus institutionem scholasticam, ita successorum labores arduæ imitationis studio, memorandus inter clarissima Urbis nomina vir, Casparus Bitschius. nec videbatur aliquid restare ad fastigium; nisi quod destinato incrementis literariis Berneggero, per omnia felicioris sæculi fata, non tam implenda expectatio publica quam superanda erat. Credunt multi, Auditores, ut sunt prona ab eruditione in ambitionem, ab ambitione in records fastus hominum ingenia, in vilioribus

bus habendas, quæ erudiendæ iuuentuti impenduntur, curas: statimque pædagogicas sordes etiam iis obiciunt, in quibus plus quam professorium splendorem admirari debebant. Berneggero apud intactam ea barbarie posteritatem nunquam huius operæ gratia peribit; qui licet Academica potius in gymnasio meditata exemplo maximorum ex antiquitate virorum, tractaret; nequaquam tamen quæ minora erant, fastidiuit: sed vniuersæ Scholæ ope consilioque tantum profuit, quantum freta suo splendore ætas, præsentioribus remediis, vt solet, aliquando auersa, ferre potuit. Rarum sane munus, & inter vtilissima publico egregio studia ponendum, prouisu, ac solertia gubernare res scholasticas. quod qui eruditioni tantum deputant, aliquando nebulam in pariete pingunt. quanquam plures sunt, qui auctoritatem suam aut grauitatem satis imperiose allegant: ceteri promiscua temeritate de innocua ætate crudeles ludos faciunt, & dum quisque hic sapit, dediscunt sapere pueri, antequam, quid sit sapere, doceantur. Legat in his moribus, qui volet, descriptos literarum casus, vices, interitus: aut, si nimis abstrusa est hæc philosophia, quærat interim, fallendi temporis causa, quot Roma felix, docta, copiosa, Quintilianos numerauerit. nam nos fortassis ea prosperitate antestamus, quibus post Sturmium, Berneggerus contigit. Qui cum ex eo, quod dixi, munere ad Histori-

consilii damna, notitia plurium, quam peregrinatores condiscerent, linguarum; virorumque summorum amicitia ac familiaritate mox rependi. fore enim ut Argentorati quidem habitaret, sed vbiq̄ue terrarum viueret & peruigeret. interim hac via peragrandum, quicquid ad fastigium eius gloriæ superesset, qua communis non vnius terræ spectator, sed humani generis præceptor, publicæque magister disciplinæ censeretur. Et iam Musæ Argentoratenses in cupidos amplexus virum receperant. Præfectus enim supremæ in decem curiis, quinquennali functione, præclarum industriæ publice priuatimque exemplum dedit: quod secuti, nec iuuentæ vsquam commodis deessent, & ad altiora interim consilia, studiis suis consularent. successus pares par contentio habuit: cumque alterutri sufficere ad laudem insigne esset, amabilis monstri instar erat, suffecisse vtrique. Impleuerat iam antea, ut meritis excellentibus institutionem scholasticam, ita successorum labores arduæ imitationis studio, memorandus inter clarissima Urbis nomina vir, Casparus Bitschius. nec videbatur aliquid restare ad fastigium; nisi quod destinato incrementis literariis Berneggero, per omnia felicioris sæculi fata, non tam implenda expectatio publica quam superanda erat. Credunt multi, Auditores, ut sunt prona ab eruditione in ambitionem, ab ambitione in records fastus hominum ingenia, in vilioribus

bus habendas, quæ erudiendæ iuuentuti impenduntur, curas: statimque pædagogicas sordes etiam iis obiciunt, in quibus plus quam professorium splendorem admirari debebant. Berneggero apud intactam ea barbarie posteritatem nunquam huius operæ gratia peribit; qui licet Academica potius in gymnasio meditata exempla maximorum ex antiquitate virorum, tractaret; nequaquam tamen quæ minora erant, fastidiuit: sed vniuersæ Scholæ ope consilioque tantum profuit, quantum freta suo splendore ætas, præsentioribus remediis, vt solet, aliquando auersa, ferre potuit. Rarum sane munus, & inter vtilissima publico egregio studia ponendum, prouisu, ac solertia gubernare res scholasticas. quod qui eruditioni tantum deputant, aliquando nebulam in pariete pingunt. quanquam plures sunt, qui auctoritatem suam aut grauitatem satis imperiose allegant: ceteri promiscua temeritate de innocua ætate crudeles ludos faciunt, & dum quisque hic sapit, dediscunt sapere pueri, antequam, quid sit sapere, doceantur. Legat in his moribus, qui volet, descriptos literarum casus, vices, interitus: aut, si nimis abstrusa est hæc philosophia, quærat interim, fallendi temporis causa, quot Roma felix, docta, copiosa, Quintilianos numerauerit. nam nos fortassis ea prosperitate antestamus, quibus post Sturmium, Berneggerus contigit. Qui cum ex eo, quod dixi, munere ad Histori-

Q. 5

ci in

ci in Academia cathedram esset translatus, Bitschioque ad Iura docenda progresso, rursum successor datus, difficile est exprimere, quanta studiorum ac temporum strenuitas his auspiciis enituerit. Vtilissimam scilicet per se disciplinam, vitæque ac rerum actui vere propriam, auctoritas insuper docentis commendabat: in quo sicut summam eruditionem omnes mirabantur, ita facilitatem erudiendi voluntatemque plurimum amabant. Pendebat à docentis ore in auditoriis publicis ipse flos Academicæ iuuentutis, generosi pro sapia, sagaces eruditione, ingenio præcipui, virtute splendidi (nondum enim puerilis ineptientis iuuentæ error, veras ac publicas proficiendi rationes damnauerat) atque in Thucydide, Tacito, Suetonio, Sallustio, aliis, non gestorum modo scriptionem, sed scribendi vias, artes, institutum, tanquam ex altero Thucydide, ex altero Sallustio accipiebant. Ita est, Auditores, vt penetrentur tam exacti operis arcana, opus est simili ingenio: & licet dispar gloria scriptorem sequatur ac interpretem, merito tamen & arte citra dubium comparari si non æquari possunt. Hic, si quid eruditio, arte; prudentia, vsu; oratio, cultu; sententia, inuento recondiderat: exprompta, explanata omnia. Si quid in antiquitate rarum; in cognitione, arduum; in historia, vtile: ita euolebantur, vt eadem opera & ad doctrinæ præstantiam, & ad actus dexteritatem non selecta

selecta modo, sed præparata; non exposita, sed
 ostensa; non admota, sed applicata viderentur.
 Nihil exiit ex ore eius, quod obtunderet audi-
 torem; multo minus, quod falleret. Professio-
 rium minime arbitrabatur, linguæ quicquam
 ad ostentationem, quicquam ad negligentiam
 & volubilitatem indulgere. equi dem nisi plus
 viris approbari, quam adolescentibus possint,
 quæ adolescentibus proponuntur; nisi semper
 & cum augmento fructus placere queant, quæ
 dicuntur semel in cathedra, tum ego tationes
 publice docendi parum accurate subductas
 meditataeque facile dixerim. Accendit ea res
 multorum ingenia, vt de amplitudine scientia-
 rum & seueris proficiendi legibus serio cogita-
 rent: quotiens audierant Berneggerum, to-
 tiens non modo cognitorum voluptas, sed co-
 gnoscendorum ipsos inuadebat desiderium.
 siue quidam doctrinæ genius, sui apparatus co-
 piam, vbique & aliud agendo capacibus ani-
 mis infundit: siue naturas præstantes inge-
 nitus ad exempla illustria impetus rapit, & au-
 ctoribus eximiorum operum fatali instinctu
 conciliat. Sed quod illud desiderium, cui
 non responderet Berneggeriana facultas, quæ
 instructissima? cui industriæ non sufficeret
 comitas, quæ indefessa & incomparabilis?
 Quod tum vbique alias, tum vel maxime co-
 gnitum est, vbi super ordinariam professio-
 nem, eloquentiæ, his orba, semel per trien-
 nium, iterum biennio amplius, patrocinium
 gessit.

gestit. Libri, musæum, & imprimis ipse, omnibus & semper patebant. Vidissès in vno homine, summam temporis auaritiam, & summam liberalitatem: sibi potius quietem, quam aliis operam negabat; & quod tot salutationes, colloquia, consilia exemerant diei, nocturnus labor re pensabat. ita induxerat in animum vir optimus, ignoscere inuentuti, quicquid discendi studio, licet sæpe intempestiuo, sæpe præpostero, peccaret. generosam præterea iacturam esse si priuatim amitteret, quod in publicos vsus olim rediret. ad quos non sufficit scriptis orbem excitare, nisi instrumento, auctoritate, ductu, cupientes subuehantur. Igitur exercitationes cuique dispexit, commendauit: exercentibus, prout publice priuatimque ratio tulit, præfuit, adfuit, interfuit. in suis strenuum quemque ædibus inuisens; hortatu, laude, auspicio efficacissimus monitor. hærentes expediuit, dubitantes confirmauit; quos flagrantior cupiditas incautus auexerat, non obiurgatione, sed quod omni stimulo fortius est, familiaritatis & colloquii quodam quasi commento recuperauit. Inter hæc multoties patientia viri tentata, nunquam victa; improborum malitiam, imprecatione bonæ mentis, præfractorum arrogantiam, exemplo modestiæ; curiosorum ineptias, grauitate instituti, non tam flagellauit, quam conuicit. Habet hoc quoque vita Academica ex libertate vitium, quod temeritate

ritate pro iudicio vſi præſidentes iuuenum; libere & impune, in clarorum virorum nomina & labores perpetuis cenſuris incur- runt. ſi quis tria verba ex Salluſtio ſublegit, iam Sturmios & Berneggeros ſaſtidiſe iudicat, ceteros ex abrupto damnat: ſi quis iuris, diuinarum literarum, medicinæ, artium reli- quarum prima rudimenta attigit, aut ea pau- lulum ſupergeſſus eſt, de principibus ho- rum ſtudiorum inter pocula & in circulis ar- biter ſedet: ſi quis docentem, ſemel & ne- gligenter audiuit, male intellexit, ſtatim quæ libet, & quibus cuiuſque inflari vanitas poteſt, pronuntiat: ſi quis omnia hæc pariter igno- rat, tum vero ad conuitia, probra, ludibria ne- mo minus rudis eſt. ſi quis (faciunt autem hoc plurimi) alia omnia potius, quam illud ipſum, quod reprehendere audent, didicit, ni- hil magis interim nouiſſe vult videri. Habe- mus ergo, quod felix & fauſtum ſit, non iam *quinque eruditionis iudices*, Atticæ felicitatis imitatione, ſed ex proſectu imitantium, quin- que iudicum genera. quos ſi *Bacchicos*, iti- dem antiquitatis exemplo, velit quis appel- lare, quod res eſt dixerit: nam & hiſtrionali ſcænæ, vt iſti, aſſident, & plerumque furore dei, cui ſeruiunt, bacchantur. Nobis, cum iam pridem latis ad temnendum genus tam infa- me, & neſcio cuius tranſmutationis capax, vt primum non indignari quidem, ſed iocari ali- cui doctorum libuerit, ſuperſit conſtantiæ,

Bet-

Berneggeri insuper exemplum placet, qui tenax propositi & inuictus, tam diligenter saniorum disciplinæ studuit, quam insanabiles fugit, & cum auersatione extimuit. Ceterum inter tam strenua, tam assidua iuuentutis desideria versanti nihil videbatur relinquere ad alias curas temporis. at ille subcisiuis operis quot præclara in publicum monumenta edidit? quo ingenio, qua eruditione illustria? quorum aliqua sæculo & patriæ, & Academicæ existimationi dedit: aliqua Mathematicæ, quam refrixisse propemodum videbat, instaurandæ gratificari, tempestiuum & sapientem viro dignum existimauit: de cetero ad totam literariam antiquitatem repurgandam animo conuersus, eiusmodi institutum primus tenuit, quo (præfiscine dicam) neque ad emendanda hæc studia, quicquam limatius; neque ad amplificanda, copiosius; neque ad tractanda instructius, à quoquam hætenus excogitatum est. Prodierunt antea præclari auctores, magna cum editorum celebritate illi quidem (quam intactam ad posteros perennare iubemus) prout cuiusque ingenium, occasio, supellex tulit. aliquis scriptorem Msc. ope aut per sollertiam emaculauit & correxit: alius varias lectiones collectas diligenter, examinavit ac contendit: nonhemo rituum & præfisci moris aliqua exposuit: quidam usum & vitam spectantes, ciuilibus viri institutionem quibusdam notis professi sunt aut dissertationibus.

bus. Ut minus dispersa hæc noscerentur, quærebatur consilium. cuius specimen meditari Lutetia Parisiorum cœpit. inde enim proculesunt ingentia Taciti, Suetonii, Senecæ, volumina. Quas erat reperire doctorum in scriptorem eum curas, in vnum corpus condixerant. Eius generis etiam alibi exempla usurpata: extantque ad hanc formam Gruterianæ nonnullæ editiones. Verum hoc pacto nondum erat vel tempori vel eruditioni consultum. quid quisque, & an quod desiderares, annotasset, satis arduus inquirendi labor natus: sine tædio hætenus, nisi toties frustra tolerandus. multi difficiles loci & suspecti ne verbulo memorati, digna illustratu plurima plane præterita, aliab is terue à diuersis posita. Plerique enim non ad editionem Auctoris istâ, sed in suis aduersariis forte consignauerant. Iam quantum supererat eorum, quæ aliis magnis viris, huic auctori quidem profutura, sed in aliis operibus, & miscellaneis sæpe commentariis prodita, inueniebantur. Berneggerus ergo iniuit rationem, qua semel perfectioni studioꝝ & tempori, tum & instituto cuiusque, prolixo, vt ita dicam, compendio subueniretur. Quicquid vbique terrarum, inde post renatas literas, ad vnumquemque scriptorem felicia publico elaborauere ingenia, quicquid emendationi, illustrationi, dictioni, argumento, ex omni penu doctrinarum seruit, coacta sub vnum conspectum, disposita

in

in promptos vsus, locupletata ingenio editoris omnia exhibentur. ita moles libro demitur, copia augetur, ordo additur. cuius instituti pars sunt sane non ignobilis, *Indices*, non tumultuario aut femi pleno congestu, non frigida & triuiali philologia, sed plane nouo exemplo, in maiores quam facile dixero, opportunitates ac subsidia adornati, quæ experimentis potius, quam elogiis innotescere possunt. Huius operis formam animo completus Noster, ingenti apparatu, tempore, instrumentoque grauissimo, indigere se intellexit. Comparatæ igitur iam olim Bibliothecæ nobilissimæ, in quam patrimonium satis lautum impenderat, accessere tum quotidiana ex librorum emtione augmenta, tum effecti in omne genus scriptorum indices, syluæ, notæ, commentarii: quibus ipse partim manum admouit, partim studiosorum ære satis largo conductorum opera perpetua, quæ minus ingenio videbatur opus habere, expediuit. Fidem pæne excedit, quantos homo priuatus, in hunc vsus, sumtus tolerauerit. Effectum ergo, vt singuli propemodum libri, neque minus recentiores quam prisca, suis quibusdam præsidiiis sint ornati; & vniuersi communi quodam mutui vsus vinculo sibi inter se respondeant. quali paratu fortasse sola censeretur Argentina potest. Enimuero quid expectare in posterum ex hoc elegantioris literaturæ domicilio orbis debeat, *Iustinus & Tacitus*, quo-

quorum editione prælusit tantum destinatis Berneggerus, facilem coniecturam præbent. Sed & *Suetonio, Velleio, Liuiio, Arriano, Ciceroni, Seneca*, ac inprimis *Sallustio, Thucydidi, Pachymerio*, propinquus nouæ lucis splendor oriebatur: nisi intercepto morte Berneggero, omnem hanc industriam & vota sæculi in Freinshemianos humeros supremum numen aptauisset. quibus quam bene sedeat hoc onus, *Floriano*, pridem, & nuperrime *Curtiano* opere cognitum abunde ac ostensum est. Illud non omiserim affirmare, dignum esse institutum tam strenuum, quod publica omnium eorum munificentia foueretur, qui pereuntium in Germania studiorum dignitatem reflorescere optant: cuius tamen voti fiduciam afflictæ domi res, & exhausta sumptibus tempora facile minuunt. & nescio an verendum habeamus, ne post instrumenta eruditionis bellica vastatione sublata, ipsa in pace eruditio nulla sit futura, nisi quod Berneggerianis quidem consiliis ostensa velut è machina subsidia, stabiles successus pollicentur: præsertim cum vel nomen viri vbique noti, vbique amati, beneuolentiam rei conciliare possit, quæ suimet commendatione tantum pollet. Nisi fors nimium præclare & sentimus de hac re & loquimur. iam pridem enim audio quosdam, quibus tot artium instructu, tot verissimæ sapientiæ opibus nondum satis excusauit Berneggerus, quod bonis auctoribus strenuam & salutarem

R

manum

manum commodauit, quod linguas tot calluit; quot plerique ignorant. Critica enim hæc sunt, in verbis posita, viris & rebus seriis aliena. Non sum is, Auditores, qui ad prodendam silentio bonam causam vlllo me patiar metu adigi; neque in præceptoris fama animus deesse discipulo potest; sed nec seruale aliquid à me vel generosus quisquam expectabit; vel iniquus impetrabit: vt respondeam autem his vocibus, nondum inducor. Diuidenda potius est defensio; reiectoque ad suas ineptias vulgo, miranda eorum voluntas, qui cum suæ eruditionis, operis, & meriti à lubentibus ferant testimonium, ipsi, nescio quo fastidio, hæc studia pro vilibus aspernantur: ea que re profecto, non sine iactura famæ, si incidant in seueros, errant. quid enim est omnino, quod eruditus & partium studio liber animus hic vel humile vel temnendum inuenire possit? Rem ad liquidum à maximis viris deductam non instituo repetere: illud tantum rogo, ne ad vnum modo respicientes, quod & ipsum immerito fastidiunt, (quippe cui omnium debetur scientiarum conseruatio) ceteras laudes, eadem opera pariter obterant: ne aliorum culpam, aliorum pœnam faciant: ne virtutis & æquitatis postremam aut nullam in iudicando rationem habeant. Fuerunt haud dubie, sicut in aliis, ita in hoc studiorum genere, insigni stultitia ac impudentia homines: qui sum absque idoneis adminiculis, ieiuniac expertes

perites bonarum artium, numerassent syllabas, iugulassent litteras, vocem vnā & alteram transiecissent, Critici volebant videri; quasi quisquam talis esse; nisi Philosophus posset. Quidam leuia omnia ac minuta consecrati, syrtibus illis & scopulis huius studii, qui plurimi & asperrimi latent aut extant, nunquam tentatis, cum Varrone de palma contendebant, præque se vnīs, omnes credebant desipere. Talia possent millia litterarum de honestamentis memorari: quæ si in ipsarum vertimus iniuriam, videndum erit in posterum, quomodo à leguleiorum & rabularum probro Icti; ab impostorum odio, Medici; Philosophi à Sophistarum titulo se expediant. Longe aliter de Berneggero, & qui eius vestigia sequuntur, iudicandum est: ex quibus Grammatistas nemo nisi per calumniam fecerit. Nimirum in hoc vertitur omnis iste apparatus, in hoc sudat iste labor, vt efficacia, robur, dignitas, omnibus iis studiis accedat, quibus vniuersæ necessitates vitæ, iusque & fas publicum gubernantur. Huc sana ratio, huc conscientia, huc ipsum, quod ex tam fœdi contemptus omne intelligimus imminere, periculum vocat: ne spoliata suo cultu, & exuta vestibus sapientia, frigore denique ac tempestatibus intericdat. Id quod breui futurum, timent & vident mecum, quicumque, nescio quarum rerum incitamenti fati publici curam didicerunt anteferre. Sit interea hæc apud modestos &

recte sentientes non minima commendationis Berneggerianæ portio : quod, cum omne eruditionis genus tractasset, tantum in singulis plerisque progressus, quantum suffecisset sola sectantibus, etiam illi se intendit operi, cuius apparatu vniuersarum vsus doctrinarum & specimen debet obtineri. Quemadmodum nec in paruis numeramus, præter linguas dotis proprias, reddita Gallis, Hispanis, Italis, Illyriis, Belgis, sua verba : scriptas promte, quarum vsus veniebat, literas : conuersa in Latinum difficillima & vix vernaculis hominibus intelligenda opera. Tale enim fuit, quod à summo nostræ ætatis Mathematico Italice editum, rerum verborumque abditis supra quam dixerim plenum Systema Copernicanum, Latinum à Nostro non sine admiratione orbis subtilior recepit. Ne dicam, quantum in amicitiiis clarissimorum per orbem Europæum virorum colendis, ea res commoditatis habuerit. Ab illis enim ad Berneggerum, ab hoc ad illos, frequentia commeabant litterarum commercia. Quærit curiosus aliquis, quo argumento, causa, proposito ? Nihil subtilebitur. quanquam enim moris parum elegantis habeat fortassis exemplum illa quæstio : res tamen ipsa promi videtur dignior, quam occultari. Inuitabat alium ex occasione ad amicitiam, viri humanitas, ab alio inuitabatur : deferebat aliis cultum modestia, ab aliis accipiebat : officia rogabatur sæpius quam roga-

bat

bat facilitas : familiaritatem instaurabat fides; communes doctrinarum utilitates confouebat eruditio ; & dum collatis omnia rationibus geruntur, stimuli, auctoritas, præsidium, decus accedit consiliis elegantix & felicitati sæculi destinatis. Conciliatrix autem tam optabilis commercii vtrinque fama fuit; non illa quæ rumores architectari, ebuccinare fabulas, adeoque prauas aut otiosas mentes, suæ vanitatis implere solet; sed quam virtutis doctrinæque celebritati inter vtriusque compotes, veris prædicationibus exponendæ, arcanis gratiæ irritamentis instructam, auctor præstantis naturæ, vsquequaque dimisit. Ea inter absentes faciebat præsentia, quæcunque publicis semel auspiciis, vllibi terrarum emicuisent: vt vel hinc constet, non loco virtutem aut tempore conclasam, sed diffusam merito, liberrimo præclarissimoque cognationis non interruptæ genio definiri. Possimus hic prolixam illustrium nominum seriem adornare, virosque nullo non genere dignationis ac laudis eximios memorare, quorum gratia, amore, cultu, literis frequentabatur Berneggerus. Sed relinquemus istas tanquam secretas opes scriniis Musæi Berneggeriani: donec Filiis tempestiuum commodumque videbitur, in paternæ memoriæ peplo, tam splendorum seriem titulorum, suo arbitrio intexere. Satis interrim ad laudem & decus magnificum est, quod viri prosapia, loco, munere, doctrina summi,

hominis plerisque nunquam visi, ceteris per
 eximia bonitatis fideique documenta cogniti,
 eruditionem & virtutes percolebant. Neque
 enim doctior quam melior fuit Berneggerus.
 quem facti ad virtutem mores, studiosusque
 officiis vitæ animus, in eximium solidæ lau-
 dis ac boni viri exemplum formauerant. Pro-
 cul omnis fucus, procul erat simulatio. Igitur
 cum nativa in eo omnia apparerent, pluri-
 mum præstantiæ non apparentis, ad interpreta-
 tionem iudicantium, simplicitas & modestia
 recondiderant. Quæ in eo tam insignes fue-
 runt, vt profus sæculo suo maior, prisca can-
 doris pariter & sapientiæ spectaculum reno-
 uaret. Quod licet incallidum hodie & um-
 braticum videatur, maluit populo quam vir-
 tuti conuitium facere, neque commisit, vt
 per ipsum quoque ostentatio & species boni
 moris veræ laudis locum occuparet. Effecit
 hoc institutum, vt mortalibus officia diligenter
 præstanda, Deo animum bona fide dicendum
 iudicaret. ad hunc enim omnia referenda, inde
 vires operi & successus & normam petenda,
 nulli negligentius credunt, quam quibus in-
 genium aut ars sua non ad voluptatem modo,
 sed ad speciem placere potuit. Hinc & so-
 cietati humanæ labes accessit: cui nemo re-
 cte studet, nisi qui Dei causa hoc agit. In cuius
 perpetuo non conspectu magis, quam reue-
 rentia agentes, fas est loqui aperte, amice sen-
 tire, consulere vtiliter, iuuare strenue, id est,
 quid

quid aliud, quam Berneggerum imitari? qui neminis vel postulata elusit, vel vota moratus est, vel spem fefellit. Aliena negotia, ut sua procuravit: quorum cum plurima, pudore recusandi homo facillimus suscepisset, factum est aliquando, ut suo dispendio pollicitandi comitatem sibi luendam existimaret. præsertim iuuentutis studiosæ desiderijs, sicut antea dixi, sine exceptione deditus. huius, auctoritate & consilio magister, dilectione parens, officio amicus, ciuilitate commilito erat. Aduentantes humanitatis primo, mox eruditionis suæ implebat; neque facilius conciliantur animi, aut efficacius retinentur. Nulla tristitiæ, nulla fastidii aduersus quemquam, in ore, in voce, in gestu indicia: quæ vel ad suspicionem curiosos, vel ad coniecturam delicatos perducerent. Tanta autem in omni actu suauitas, ut ad amorem quosuis; prudentiores, etiam ad obseruantiam imbueret. Colloquia sua tam accinctæ attentionis iudicio dispensabat, ut ambiguum relinqueret peritis, plusne doctrinæ, an prudentiæ, an bonitatis haberet, quod audiuerant. Sententiam de alijs cautius an moderatius tulerit haud dixerim: rem in primis religiosam ratus, deprimere famam alterius, aut extollere: nisi quod in hanc partem leuius peccatur. Ut enim quisque est vir optimus & doctissimus, ita alios sibi facilius anteponit, aut æquius cum ceteris componit. Ergo minime probabat vsitatum,

R 4

inter

inter doctos quoque, morem, quo ex vno forte delicto literario, statim de existimatione hominis, censoria tyrannide pronuntiatur: iisque furoribus libri nunc, & nullo magis quam æquitate nobilia humanitatis studia, in omniosam publice rabiem efferantur. Eruit aliquis longa cõmentatione, quod alius extemporalis studio minus accurate expressit? causa dicta est, sententia lata: actor reum, nouo more, condemnauit, vt ineptum, vt indoctum. Supeditauit illi Manuscriptus codex aliquid planius, quam huius coniectura olim diuinauit: nihil obstabit, quo minus puer virum, tyro veteranum palam traducat. Denique non sufficit, disquirere, disputare, dissentire, iudicare: tanquam inter lanionum, aut, si quæ magis commaculata plebs est, globos, rixis & obscænis contumeliis res geritur. Berneggerus ne ad seueritatem quidem verborum progressus est: quod rationis hoc negotium, non certaminis esse diceret. illam, vbi vera allata sit, pro se & aduersum alios satis iam valere: incertam vero ac coniectura tantum nixam, aut mutua libertate contentam, aut mutuo metu, tranquillam esse debere. Sciebat præterea, partitim mortalibus, vt cetera, sic eruditionis laudem datam: in alio igitur copiam scientiæ, in alio dicendi elegantiam, in quibusdam iudicii grauitatem, in ceteris industriam & fidem suo ornabat elogio. neque ignorari interim poterat, quam callidi essent suarum

imbe-

imbecillitatum dissimulatores, & bonorum simulatores, qui nullius rei ignorantiam profiterentur. quo fieri solet, ut simplicior fors alius, non statim reperiatur deterior. in iuriam denique eruditionis fore, si ad vnum omnia exemplum tam rigide exigantur, ut nullus inter poetas locus Ennii ingenio, aut Lucretii sapientiae relinquatur; ut ex oratoribus Cato proscribatur, aut Crassus; quod uterque infra Ciceronis eloquentiam substitit. prope est ut ineptum & humanioris vitae societati praegravem dicam, qui hac scabie tenetur, qua foris gentium odia prouocantur, domi collegia & publicarum utilitatum conturbantur munia. quibus concordia, aequitate, facilitate nunquam defuit Berneggerus. cui pro amico erat, quicumque publico pro sua virili inseruiret. Interiorem familiaritatem sicut cauto dilectu admittebat, ita officiis, supra quam credi potest, fidelibus, atque constantia inuiolabili conseruabat. Beneficus aduersum omnes & animose liberatis. cuius rei documenta plurima & maxima superiorum temporum sauitiae opposuit: tanquam parens quidam ac nutritius tot exulum, tot mendicantium: quorum aliquando multa millia in nostram ciuitatem, depletam latissima deualtatione circum regiones, ut in vnicum atque extremum afflictum ac pane extincti spiritus receptaculum, infuderant. satisque constat, eum extremis temporibus, licet rem familiarem fortunae publicae inopia non pa-

R s rum

rum premeret, tertiam salarii partem pauperibus erogasse. confirmauerat in eo hanc voluntatem, præter comitatem innatam, communis Patriæ miseratio: cuius inauditas calamitates, consecratus publicis curis animus, non potuit insuper habere, aut parca manu iquare. Honestissimum quippe iacturæ genus est, imo ex conditione temporis lucrum, necessitatum suarum parte carere, ne alii omnibus careant: mitigatque, quod intolerabile videtur, victrix aduersitatum constantia & animi magnitudo. Qua egregie munitus fuit Noster. Duo enim illa, plane supra exempla veterum, supra humani propositi fidem in eo licuit admirari: Industriam laborisque assiduitatem portenti simillimam; & inuicti ad omnia fortunæ tela roboris patientiam. Fallor an per multas duræ sortis vices exercendo homini inter principia nascendi, illam tam rari exempli firmitudinem, fatorum industria circumdedit: qua longe plus valeret, quam fictitio Deorum opere clypeati, quos gentilitas heroës iactat. Luctari cœpit cum aduersis rebus, sub initium adolescentiæ, paterni ob religionis veritatem indicti exilii damnorumque pars & comes. comprehenderat illum is casus alienissimo tempore: cum instincta Argentoratensi disciplina studia eius inprimis feruerent, atque festinarent. igitur quem nulla difficultas retentare, nulla potuisset abstrahere sollicitatio, pietas erga parentes morata est.

est. ad quos maturato itinere feliciter perue-
ctus, vtilitatibus eorum, quam debebat, ope-
ram dedit. Reuersus ad solenne virtutis suæ
stadium, cum inclaresceret subinde, non po-
tuit inuidiam effugere. Quæ atrocius etiam
in virum, & publico admotum, consurrexit.
scilicet non æmuli, non maledici, non iniqui
desunt magnis viris: neque certius ingentis
meriti indicium, quam odium & obrectato-
res. quorum ope, præcipuus hostis publici
egregii diabolus, virtutum ac bonarum rerum
efficaciam nititur interuertere. Atque ne
quid vsquam reliqui fieret, quod ad tentandam
viri magnanimitatem pertineret, etiam cum
monstris, vt Hercules, luctandum habuit: ex-
ortusque in Apollinem Marsyas, inquinatissi-
mi sine exemplo oris vecordiam, non quidem
cutis detractione, vt est in fabulis, aut reſte,
cuius candidatos probris æmulabatur, sed
æterna ad omnem posteritatem luet infam-
ia. Accedebant valetudines neque pauca,
neque modicæ: donec ante hos quatuor an-
nos, exhaustum diuturna laboris curarumque
vexatione corpus, morbis confertim incum-
bentibus cessit, lectumque pro musæo dein-
ceps plerumque habere vir diligentissimus
coactus fuit. Verum tantas hominis molestias
multa interſtinguebant prospera: quasi & il-
læ in experimentum virtutis, & hæc in præ-
mium, ex æquo dispensarentur. Nam &
admiratio eruditionis, publice nobilem; &
officia

officia plerisque maximis viris, carum; & delati quos Academia vsurpat honores cunctis venerabilem reddidere. Multis ad magnam pace belloque claritudinem princeps exitit: multos à paupertate, periculo, errore vindictos, perpetuo gratiæ vinculo sibi obstrictos numeravit. Iuventutis benevolentia semper & inter primos floruit: cuius & magnam partem sola nominis sui celebritate huc exciuit. Copiosissimi autem ad omne doctrinæ genus instrumenti auctorem, verissima prædicatione posteritas colet. cuius felicitatis complementum ex prouisis generi in rempublicam literariam artibus, & ostensis in familia subsidiis, sane quam luculentum, par est intelligi. Inter quæ coniunx, qualis, vt semel dicam, vel leuamento vel adiumento viri tam serio oecupati conueniebat: filiorum maior natu, viuo parente, publici honore muneris ac inito prospere matrimonio conspicuus; ceteri egregiæ spei non capaces modo, sed feraces: filiarum altera, maternæ bonitatis exemplar auspiciatissime elocata; altera, per signatum tam pulcre domesticis virtutibus trami-tem ad ipsam muliebris decoris metam processura, non vulgaris fortunæ nomina sunt, Quorum reputatio multas ægritudinum acerbitates mitigauit apud Nostrum. qui & illud inter prosperitatis suæ elogia, subinde inuisentibus commemorabat: quod pertinacis morbi malignitas nec constantiam vxoris piissimæ ac officia,

officia, nec fidem medici ac industriam fatigasset. Erat is Nobilissimus noster *Sebizius*: cuius felicissimæ dexteritati cessisset haud dubie malum, si humanis artibus, quicquam ultimi vicinitas fati reliquisset. Deficientibus igitur indies viribus, quæ natura iam negabat rerum agendarum instrumenta, nullo defecturâ momento virtus subministrabat & inexpugnabilis morbo animus, itaque legebat, respondebat, dictabat, anagnosten audiebat: vicissitudine laboris & mutatione, tanquam medicamento utebatur. Quod si inter hæc paululum à doloribus respirare licuit, generosa carcerem suam fuga ultus, in mediam immortalitatis æternique operis officinam ad sueta munia properabat: iuventutem sibi, se iuuenti vindicans: quam, ubi rursus, velut in certamine, morbus prævaluisset, vel domi suæ docebat, vel exportatus vehiculo, in campi apertis & re præsentis, Geometricas demonstrationes exsequebatur. Hæc enim ultima maximi Præceptoris disciplina fuit: tum aliorum, tum vel præcipue *Celssissimi* & ad omnem fastigii sui laudem lætissima virtutis indole efflorescentis Principis, *Sylvii Nimrodi Württembergici*, quo & auditore, in Tacito, utebatur, desiderio data. In his curis extinguere, gloriosum & clarissimi cuiusque veterum votis celebratum erat: nisi quod imbuto Christi disciplina animo, nihil sine Christo vel ad vitam dulce, vel ad gloriam insigne, vel ad

mor-

mortem beatum potest videri. Huius vè perpetua, ita postrema in terris, supra terras memoria, non tam finit mortalitatem, quam æternitatem inchoat: nequè interitum viventis comitatur, sed victuri perpetuat solata. Quorum pignus & fides, ineffabile corporis ac sanguinis Dominici sacramentum, Berneggero, ad sanctissimæ religionis, cuius olim professione, nunc fructu gaudet, supremas metas tendenti, vires & animos & vitales in, morte delicias inspirabat. Quarum penitus competentem pro Argentoratensis dignitate ciuitatis, cælorum domicilium; pro cathedra professoria, thronus regalis sacerdotij; pro amplexu necessitudinum, brachia Redemptoris & termaximi numinis sinus excepere. Atque ita, qui tot gentium linguis mortalibus vtilia loquebatur, nunc Angelicis vocibus immortalem Dei gloriam concelebrat: qui Prudentiæ arcana è profundo temporum eruebat, nunc arcanorum fontes in immensa æternitate haurit: qui fauore bonorum, iudiciis florebat doctorum; nunc sanctissimis cælitum sapientissimisque fruitur consortiis: qui artium & scientiarum attigerat culmina; nunc sublime discit & salutare nouæ eruditionis rudimentum, *quod in terris nihil sciatur*: denique sidus illud humanarum laudum ac splendor, à radiis infiniti Solis veram & perpetuam lucem mutuatur. Balbutientis hæc verba sunt: dum crescente argumento, exundans in

esperata

ſperata nobis gaudia cogitatio , præpeditam
ſuapte imbellia vocem vltro abſumit. Itaque
ad vos reuertor , Auditores Optimi , quo-
rum animis (vt in cantorum turba , qui præ-
cinit , cæteris perſonandum relinquit , quod
vocis exordio prælibatum eſt) rectiſſime com-
mendauero , quicquid ad laudem viri & præ-
claras recordationes perorandum ſuper eſt.
Vobis enim non iudicium , non affectus in ſa-
lutem publicam de eſt , vt quantum illa amiſe-
rit docendi ; aut quantum eiufmodi iactura
doloris mereatur , ſitis excitandi. Quod ſi
autem apud veſtras aures amplius loquendum
mihi intellexero , vt cum generoſis , fortius
agam , & quæcunque extincta tanto caſu vi-
deri aut adempta ſolent , nullo vnquam tem-
poſe , vel inter æterna huius vrbiſ decora ex-
tingui , vel vtilitatibus publicis adimi poſſe
oſtendam. Habet hoc illuſtrium vitorum
claritudo , vt non perpetua minus quam glo-
riofa , æuum pariter ac ſpacia orbis emetiatur ;
tam ignara coërceri mortalibus induuiis ,
quam dedignans exuuiis commori. Attol-
litur fatalibus incrementis Reipublicæ huius
celebritas : atque , ne quid ad emendatiſſimi
moris diſciplinam , ad conſultorum feliciffi-
morum grauitatem , ad ciuilem , quæ neſcio
quibus locis & hominibus propria credebatur ,
peritiam hætenus deeſſet , tum ciuium , auſpi-
ciis fortunæ ſuæ obſequentium , industria ;
tum præclariffimorum ingeniorum varia vic-
tus

tus atque diuersarum merita artium effecere: Quod autem earum litterarum cultu, in quibus ad fastigium aliquid superesse, difficulter credebant, qui cupiebant soli eminere, venerabilis esse Argentina incipit, vnius Berneggeri munus est. tanto illud quidem nobilius & suauius, quanto cultiorem orbis partem necessitudine quadam nobis conciliat. Quotiescunque enim, qui vbique sunt & semper erunt, docti ac boni, quantum huic viro debeatur, memorabunt, toties in partem gratiæ & famæ Argentoratum veniet: neque iam opere & altitudine admiranda turris, præ eruditionis Berneggerianæ apice; vel horologii mathematice structi artificium, præ summi scientia mathematici; vel vbertas soli & amonitas, præ deliciis, quarum iucunditas fructusque ad omnes terræ angulos pertingit, publico sermone prædicabitur. Aude tandem tuis temporibus fauere, ciuitas nobilissima: nec despectos patere, qui tuo honori se ac sua impendunt. Nihil hic in vtramque partem sine magnis auspiciis geritur: atque, vt studia sapientiæ eorumque professores florentis reipublicæ non indicium modo, quod nec vulgus nescit, sed pignus sunt, cuius custodia publicis fatis longe propius est innexa, quam Palladii imaguncula, aut vigil perpetuo flamma, aut lapsa cælo scuta, Romanorum statum credebantur sustentare: sic contemptus tam arcani boni neglectusque, id est, perpetuum felici-

felicitatis & copiarum malum, ea portendit, quo-
 rum etiam vocabulis in hoc confesso mihi
 abstinendum censeo. Cum Athenienses de-
 cus suam & lumen Solonem, clamitarent, in-
 fanire: mox euerfione libertatis & status,
 quid tam dirum sibi præfagium vellet, cogni-
 tum est. Neque plura nunc adduco: quip-
 pe qui læta potius & fausta omnia in perpe-
 tuum malum ominari. Quid enim non pol-
 liceamur nobis, de augusti Senatus prudentia,
 de nobilissimorum Scholarcharum cura, de
 bonorum civium voluntate? Nam nostri or-
 dinis homines (simpliciter agam & citra ar-
 rogantiam) hætenus vitæ fortunarumque se-
 curi omnium, in publica vota laborant, su-
 dant, vigilant, & aliquando non mollius quam
 agunt, patiuntur. Sed & in posteritatis hor-
 tamenta ac æmulationem, si alia defint, Ber-
 neggeri exemplum ibit. cuius nulla vitæ pars
 egregii operis laude vacat. Igitur cum peren-
 nis famæ gloria, quæ, ut ab initio aiebamus,
 infantiam nostram interim solatur, mox sup-
 plebit, virum singularis ingenii, incredibilis
 studii, rectissimi moris, optimarum artium
 principem, sæculi siue politi splendorem, siue
 politioris auctorem, efficacis naturæ dicam,
 an copiosæ virtutis ostentum, admirationi
 omnium ac venerationi exponet, summa feli-
 cis memoriæ in amorem publicum & *Roni*
communis cognomentum desinet. Quod non
 meritorum modo apud vniuersos dignatione,
 S sed

sed officiorum in singulos abundantia eximium, longe supra diuinitatem & consecrationes ambitionis, supra titulos & ingenium adulationis, supra conatus artis & figmenta, in simplicitatis quodam delubro dedicatum, nulli ætati, nulli hominum ordini vel ignorabitur vel inuidebitur. Nam cetera, quibus famam placare aut inflare solent, quos aduersum aspernationes aliorum & blanditias, nulla causæ aut sui fiducia communiuit, nullum hic locum habent: vbi cordatæ posterorum libertati, sine furo & ambitu, omne prorsus iudicium transcribitur. Interim quod Academi Patres, quorum aliqui Berneggero Præceptore, quidam intimo amico, omnes collega vñ sunt, desideria sua testantur: quod iuentus mœsta, luctum ob erepta sibi tot præsidia, tot delicias, recordationibus defuncti emollire quodammodo & egerere perseuerat: quod nec humanitatis monumenta publice, nec priuatim pietatis officia, finem inueniunt aut admittunt, ad superstitem potius munia, quam defuncti honorem referendum est. Cui licet tum doctissimorum præconis, tum optimorum testimoniis, iusta vbique & semper celebrentur, plus erit, quod ex se ad sui æternitatem conferet, abunde sibi sufficiens, nomen & meritum MATTHIÆ BERNEGGERI. De quo, dum pietatis professio spectatur, hæcenus loquor non sine plena fiducia; si vltra, & ad laudes eundem est, reuerentius egero, si plane conticescam.

X.

ORATIO SÆCVLARIS,

habita

publico nomine, anno clō Io cxxxviii,
Iubilæo Scholarum Argentora-
tensium.

*Generosissimi Domini Comites & Baro, Eminen-
tissimi Scholarcha, Amplissime Consultarie, Ma-
gnifice Rector, Spectabiles Decani, Excellentis-
simi Clarissimique Icti & Medici, Reuerendi
Ecclesiastæ, humanissimi Curiarum moderato-
res, Nobilissimi, florentissimi, ornatissimique Au-
ditores ceteri.*

QUod & maioribus nostris, re-
cordatione nobilis incepti, glorio-
sum; & posteris, si qui erunt, ex-
emplo pietatis sit salubre; fata Ar-
gentoratensis Scholæ; ab ipsis, vt sic dicam, in-
cunabulis, per varias Sapientiæ velut ætates ac
studiorum auctus, sæculari decursu ad no-
stri temporis gaudium propagata; festiuis vo-
cibus, festiuis animis, coram Deo, festiuitatis,
qualem nec vidit nostrum quisquam, nec vi-
debit, auctore, rite meditaturi, solennem hunc
locum frequente congressu impleuimus. Di-
cenda sunt, quæ nunquam sunt dicta, vt sem-
per dicantur. Memorandus est vnus annus;

S 2

ne

ne centum taceantur: imo centum repetend
sunt, ne vnus felicitas ignoretur. Quod su
periores sibi pariter ac nobis ætates optauerunt,
quod nos post futuris optamus sæculis; eius
voti vel finem vel initium; complementum ve
specimen, prout respicere iuuat aut prospicere,
hodiernus dies dedisse putandus est aut datu
rus esse. Quo, sicut non vna nos salus beaui; ita
non vnus curæ circumstat difficultas. Siue
enim, quod nobis lætitia publica imposuit, of
ficium spectamus, loquendum erat, pro digni
tate incomparabilis festi, magnificæ; pro circulo
perfecti temporis, accurate. Sanè nec solus
videtur peccare, qui in communi cāssa peccat;
nec vlllo potest sæculo deleri aut corrigi, quod
singulis tantum sæculis admitti potest. Siue eos
cogitamus, qui non potuerunt, quæ ante nos
nobiscum voluerunt: supplenda erat & religio,
quæ grauissima; & facultas repræsentanda,
quæ futura haud dubie maxima intelligitur
fuisse. Sed & ventura dies vix erit vt nos ab
soluat, si dandi potius quam accipiendi exem
pli, seu mentem seu causam sibi relictam esse
iudicabit. Inter hæc pericula destituito Ora
tori vel timido vel ambizioso, quanta trepi
dandi, tergiuersandi, excusandi, deprecandi
materies exoriretur; nemo est, quin mente
secum veluti per imaginem. ex re præsent
queat peragere. Nam si res tota dictis ex
quanda est, nemo fortasse hoc implere argu
mentum poterit: si laus eloquentiæ à fasti
diosis

diosis hodiernæ censuræ iudiciis speranda
 est, fortasse nemō audebit. Ego, Auditores,
 quo minus vanitate huius aut spei, aut merus
 mouear; præter consuetudinem & institu-
 tum quoddam naturæ, conspectum hunc ve-
 strum, & in eo venerabile illud publicæ aucto-
 ritatis instar, pro munimento mihi datum
 prorsus intelligo. Caput gloriæ & summam,
 vobis obsequi; vobis confidere, securitatis
 præcipuum semper existimaui. Sed & leuis
 est iactura, quantum ad religionem nostri in-
 stituti pertinet, si desit aliquid orationi, quam
 solus sustineo: cum nihil deesse animorum
 commentationi possit, quam omnes suscepe-
 re. Denique quicquid in nobis displicere
 potest, placitura omnibus materia facile pen-
 sabit. Quam neque per Parnassos, Pindos,
 Heliconas; neque per Apollines, Mineruas,
 aut quicquid deorum dearumve Augusto stu-
 diorum nomini vetus superstitio circumpo-
 suit, vobis conciliabo: Matrem vestram, ean-
 demq; Filiam, Amicam, sociam; decus vestrum
 & voluptatem, gemmam Reipublicæ, splen-
 dorem terrarum; domum sapientiæ, sedem
 humanitatis, magistram felicitatis, non ficto
 titulorum honore præfero. Vel, si simpli-
 cissimo pariter ac diuinissimo nomine vten-
 dum, Schola est. hæc ad vos procedit, hæc
 conuentum sibi hunc dari petit: hæc aures
 vestras mentesque, memorabilis magnique
 diei præmio paciscitur. Res nec auditas huic
 tuo, nec audiendas allatura, cupit suo animo,

cupit vestro, satisfacere. quem ut non vno sibi nomine deditum satis nouit, ita variæ comitatis obsequio vicem redditura, iam nunc omnes in mutuos amplexus prouocat & officia: quorum hodie tam optatam occasionem obuénisse, publicis priuatisque desideriis in ipso limine gratulatur. Agite ergo quicumque cordatum ad hæc sacra animum attulistis, efficite, ut per quattuor sæcularis matronæ ætates euntibus (tot enim non curiosa numerorum æqualitas, sed insignes incrementorum gradus constituunt) ipsa nostra pietas, ipsum testandæ gratiæ studium augeri, & ad robur quoddam ascendere videatur. Interim venia suscepto debetur operi, si ad tam solennes cærimonias quadam compendiarii ambitus ueneratione imbuamini. Præcipuam operum humanorum vim in animo esse, eiusque iccirco culturam viæ potissimum conducere, gentium pleræque iam olim consensere. Sed nitebantur maximam partem viæ vel abrupta, vel obliqua. Qui enim bellorum peritiam & discrimina hoc sine petebant, rem tanto pretio minime emendam affecuti sunt; ut & morem ipsi humanum exuerent, & publicam felicitatem, quæ pacis comes est, exemplo armorum corrumpèrent. Iam qui artificijs varie exegitatis aut pastum iuuare, aut leuare negotia, aut supellectilem aggressi sunt ornare: illi nec animum supra corpus valde extulisse, & huic potius quam illi studuisse queant videri. Rectiore sunt vti
 confi-

consilio, qui virtutem vnicam mentis humanæ bonum arbitrati, huius adipiscendæ gratia de sapientia primum, mox de sapientiæ studio, denique de certa studii ratione serio cœperunt cogitare. Verum hæc diligentia errauit aliquando in agris, nonnunquam latitauit in syluis, aut habitauit in casa: est cum sordido inuoluta pallio, lucem fugeret: est cum infantia suæ vel fletu immodico, vel risu notas daret, donec paulatim adolescentior conuenit in domos, elegit familias, fecit cœtus; intrauit oppida, ædificauit auditoria, & benignissima libertate, vitam mortalium ingenuis artibus erudiuit. Hæc origo scholarum & natiuitas vulgo celebratur. Quorum splendor ac frequentia diutissime Orientem beauit. Proxima Meridiani fors est. his magistris proficere postea Occidens visus. vltima Septentrionem, sed ea copiosissima felicitas respexit. Germania certe nostræ & antiquitus incitiæ nomine infamis, & ante ducentos scilicet annos, vehementer illiterata, nunc tot ferme scholas, quot oppida, numerat. Quæ sane res tum ceteros, qui hoc à diuina manu donum acceperere, tum augustam hanc Urbem, gratissimæ pietatis debet implere. Quot enim sunt & quanta beneficia, quorum hic annus, quem ab exortu scholæ nostræ centesimum, non tam numeri perfectione, quam fastigii colimus, vel fecit nos conscios, vel facere debet memores? Quanquam nec

ante hoc sæculum literatis penitus caruit institutionibus nostra ciuitas; cuius vt sunt ple-
 raque æternitate dignissima; ita nescio quo
 fato multa minus liquidò ad nos peruenerunt.
 Primum licuit reperire, qui ituentum (præ-
 ter vernaculas educationes, quas mature arbi-
 tror cõpisse) litteris imbuat, Ottõnem Brun-
 felsium. hic antequam de Monacho medicus
 fieret, in Cœnobio Carmelitarum, anno quem
 à Seruatoris nostri aduentu cIo 15 XIX Chri-
 stiani numerauerunt, ludum instituit. Nam
 quæ de septem in Franciscanorum monaste-
 rio classibus, mentio rerum Alsaticarum com-
 pilationi est inserta, neque temporis, neque
 vllius præterea rei habet indicium. Clariora
 sunt, quæ clarissimam in omne æuum memo-
 riam prorogare debebant, rei scholasticæ Ar-
 gentoratensis verissimo auctori, prouisorio, am-
 plicatori Martino Bucero. Ad hunc enim
 virum, Lutheri spiritu exemploque in fatales
 maximarum rerum curas animatum, pertine-
 re, quicquid felicitatis hodie commendamus,
 ipsi quoque, si viuerent, confirmarent, quo-
 rum & mox in orationibus nostris magnifica,
 & deinceps in mentibus perennis merito ex-
 tabit celebratio. Ille cum apud se grauer
 expendisset, quantum & renascenti ecclesiæ,
 & Reipublicæ crescenti, bonæ spei adesset per
 diuina omina, quantum abesset per literarum
 inopiam virium, magno animo vtriusque bo-
 num publice adornatis honestissimarum ar-
 tium

tium officinis sibi promouendum duxit. Igitur adiutorem nactus Wolfgangum Fabricium Capitonem, literis Græcis Hebraicisque eximie doctum, iuuentutis studia æmulatoræ cœtus duos collegit. Quorum vni in Dominicanorum, quos vocabant, seu Prædicatorum collegio præfectus Ioannes Sapidus, Selestatinæ, id est, patriæ scholæ pridem administratione cognitus: altera institutio ad D. Thomæ ampliori moderatione, & disciplina gaudebat vberiore. Illic Sapidus adminiculante *condi-
dante* cuiusdam (prouisorem vulgo dixere) opera, linguarum cognitione ad humaniores artes puerorum animos præparabat: hic veluti per gradus Latina, Petrus Dasypodius; Græca, Iacobus Bedrottus; Hebraica, Georgius Casellius, cuius partes postea Michaël Delius suscepit; Mathematica Christianus Herlinus; sacrorum vero rudimenta, cum cura docebant Capito, Bucerus, & socia hæctenus instauratæ religionis industria denuo monstratus, Casparus Hedio. Matthiam Zellium, memorabile inter primos veritatis religiosæ propugnatores nomen, neque tum neque postea in scholis versatum inuenio. quem tamen, cum Iunius laudatis modo auctoribus socium dederit, de consilio hortatuque viri grauissimi non est quod dubitemus. Durauerat iam Buceria- num institutum annis admodum decem, à sæculi ante nominati sexto & vigesimo numerandis, cum nouus emerfit ad D. Petri senioris

S S ludus.

ludus. non debet enim gratiam præclaræ vo-
 luntatis perdere & laboris impigri Ioannes
 Suebelius; ex collega Sapidî, mox imitator,
 Vidi descriptam scholarum præfectis, quam
 usurpauit. Henrico Zello adiutore, docendi
 rationem: quæ & studium tam strenuorum
 temporum, & solertiam exercitati magistri,
 iucunda mihi cogitatione insinuabat. Ita
 enim est, Auditores: cum principia hæc in-
 tueor, occulto quodam grauitatis sensu per-
 tentari animum, & assurgere deprehendo. Id
 quod alias adeo contra fit, vt facundissimus
 scriptor iam olim timuerit, *primas operis sui ori-
 gines proximaque originibus minus præbitura vo-
 luptatis plerisque legentium esse*: quorum ad
 noua scilicet & magna, vitio humani ingenii,
 propendet cupiditas. Atqui & maxima no-
 bis merito videri debent, sine quibus ad nihil
 magnum peruenissemus; & caussarum abunde
 est, cur venerabundæ reputationis nostræ pu-
 blicum hic edamus testimonium. Quam
 enim illud lætum, quam ominus augusti ple-
 num, quod in idem tempus restituta pietas &
 instituta eruditio conueniunt: quod eosdem
 schola præfert auctores, quos ecclesia patres
 agnoscit. Quarum vt mutuas esse operas faten-
 tur plures quam intelligunt: ita venerabile hoc
 & sacrum pignus societatis, amicitia, studii, la-
 boris, vtrique ordini fataliter datum, ac, quod
 sine superstitione dico, cum occulta publicæ
 salutis tessera custodiendum, lubentes ample-
 ctimur,

Amur, & (Deus faxit) semper amplectemur. Cœperat in Saxonia Lutherus religionem, Melanchthon scholas repurgare: inuitatæ res vtraque & difficultatis erat & fortitudinis: sed destinata heroibus & heroicis conatibus ætas, hic illic suppres atque inter primos, Argentoratensem Bucerum inuenit, ac postea Sturmium. Quos vt inter patriæ nostræ titulos ostentemus, meritorum obtinemus iure: non immemores interim, quantum Buceri, Rhenani, Sapidi nomine, Selestadium; quantum Sleida Sturmii Sleidanique celebritate infrauratis litteris queant imputare. Igitur acta quidem res summa contentione, excitato ardore, sociata fide. quasi vno exemplo omnes in posterum docendi essent; quam nihil otiosum esse debeat in tractatione litterarum, quam nihil remissum, in condenda publice disciplina. Aderant vbique, instabant; collegas consilio, iuuentutem auctoritate ad beatoris sæculi curam aduertebant. Quod cum pulcre quidem, tardius tamen quam pro voto succederet, Bucerus assuetam sibi causam, maioris patroni ope attollendam ratus, ornatissimæ nobilitatis virum Iacobum Sturmium adit. diu sibi dispectam venisse occasionem ait, qua pulcerrimi decoris gloriam, scholarum amplificatione Respublica posset obtinere. Agere in Academia Parisiensi Ioannem Sturmium; cuius consummata in litteris eruditio, & in omni scholastica re studium,

quin

quin posset Argentoratum traduci, ex vrbe crudeliter id temporis superstitiosa, nihil se dubitare. Accederet modo senatus auctoritas & euocatio: cui suam quoque, si qua esse posset, operam non defuturam. Idem iam suasisse ac promississe Erasmus Episcopum Urbis, & Ludovicum Carinum: quorum petitioni nihil illum, de quo sermo esset, negare posse. Iacobum Sturmium & semper alias eximia singularis genii dexteritas ad profutura posteris consilia instituebat, & tum lætissimæ approbationis plenus, omnem secutæ felicitatis imaginem animo prælagente figurauit. Itaque consentiente mox senatu, consultorum opera, Prætoris inquam & Buceri, anno clo Io xxxvii inaitatur, & sequentis initio venit Ioannes Sturmius. Tantum hospitem, & deinceps ex hospite parentem, nunc quoque gratulabunda excipe, iuuentus literata. hic est ille, cuius ingenio non minimam splendoris sui partem Respublica, celebritatis suæ schola, utilitatum suarum plurimæ nationes debent. hic est ille, cuius consilium ita Argentorato conditione præsentis proprium fuit, vt orbi vniuerso perfectione sapientiæ esset commune. Quod cum in ædibus primum Bucerianis, hoc est in hospitio suo, maximis saluatoribus Iacobo illi Sturmio, Nicolao Cnibfio, Iacobo Meiero, (hi studiorum causam Senatu mandante susceperant) tum Matthiæ Pharrero edissereret, nemo fuit, qui non de meliore

con-

constituendi ludi ratione & edoctus satis, & abunde exhilaratus, inter approbationes gratulationesque discessit. Inde relata res ad senatum facile perfecti, vt S. C. tum nonis Martiis fieret, quo Scholarchis cura tam ardui negotii, & potestas promouendæ nouæ disciplinæ permittebatur, cuius saluberrimæ rationes, vt scientiæ publicæ iudiciisque clarius commendarentur, edito *de litterarum ludis recte aperiendis* libro, omnis doctrinæ disciplinæque species ac forma, cum studiorum præsiidiis ac vtilitatibus, à Sturmio est descripta. Atque ita rebus probe deliberatis, eodem anno feliciter contractæ, quas in urbem varia præceptorum conditio disperferat, scholæ sunt: nouumque **I V V E N T V T I R E L I G I O N E C H R I S T I A N A E T D I S C I P L I N I S I N S T I T V E N D Æ L V D V M**, in contigua nobis, quæ à Dominicanis olim monachis nomen habuit, sede, **S. P. Q. A R G E N T O R A T E N S I S F I E R I F E C I T**. Ex hoc tempore Argentina novos in annalibus titulos fortita, & laudatæ antea integritatis gloriam cumulauit, & laudandæ deinceps constantiæ omen præbuit. Describebantur primo teneri ciues in curias nouem, singulis magistris tanquam moderatoribus commissas: nisi quod infima duobus visa indigere. Ad has deductus quinque aut sex septemue annorum puer, cum quotannis in superiorem tribum adscisceretur, latine græceque doctus, tum
artis

artis dicendi differendique compos, post novem annos expletos, publicis auscultationibus (hæ alteram constituebant scholæ partem) ita utebatur, ut septem Professorum ope non Logicas tantum, quas vocant, artes, Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, Historiam, Poëtas, cum Mathesi, sed altiores etiam Scientias, Theologiam, Iurisprudentiam, Medicinam, intra quinquennium, partim excolere plenius atque exercere; partim eatenus addiscere, ut in posterum magistro non indigeret, poterat. Maturuere cum ipsa ætate studia, æquatque annis profectus pulcherrima connexionione suis incrementis congruebant: Classium inferiores, memoriam; iudicium, mediæ; duæ superiores, culturam utriusque, repetendo concoquendoque disciplinam ceterarum spectabant. Doctrinam exercitatio roborabat: exercitationem doctrina prouocabat: utramque industriæ varietas absoluebat. Pueritiam ingenui pudoris plenam, classium moderatio; adolescentiam à licentiæ studio grauitas publicæ disciplinæ, sanctarumque reuerentia legum continebat. Denique, ut pietas christiana, synceritate incorrupta, sapientia locuples, eruditione venerabilis, oratione robusta, publice valesceret, summo studio prouisa erant omnia atque ordinata. Hæc prima ætas viris & laboribus gloriose strenua *brevifit effloruit, ut, quod Historicus * noster*
anno.

* *Sleid. 12. comm.*

annotauit, non solum extremi Germani, sed exteræ
 quoque nationes huc confluerent. Nobile spe-
 ctaculum ! In scholæ Argentinensis curias,
 florem ipsum iuuentutis ex illustrissimis Prin-
 cipum familiis, ex Comitibus, ex Nobilibus,
 ex omni hominum terrarumq; genere, ad in-
 star litterati orbis, certamen quoddam gene-
 rosæ mentis contraxerat. Quid Gallus, Danus,
 Hungarus, Bøhemus, Morauus, Polonus, An-
 glus, Scotus, Suecus in litteris posset; quæ in-
 geniorum vbique nascentium vel felicitas vel
 varietas esset, locuples & iucunda cum nostra-
 tibus contentio monstrabat. nihil pulcrius,
 quam in opere conspici: nihil optatius, quam
 festinantes anteuertere; exercentes studio, ma-
 iores conatu, celebres laude, industrios præ-
 mio superare. Cuius rei tum perpetua in classi-
 bus exempla, per varias artes Præceptorum
 solertia incitauit; tum examina, vel bis per
 septem inferiores, vel semel per omnes curias
 quotannis celebrari solita vltro suppedita-
 bant. Præsertim, cum sub vernum tempus
 (quem adhuc cum fructu morem vsurpamus)
 disposita in agmen amabilis pubes, in conspe-
 ctum scholastici Magistratus producebatur:
 vt haustam ex illius vultu ac reuerentia alacri-
 tatem, inspectanti honoratissimo amplissimo-
 que cœtui approbaret: vt audiretur, vt appél-
 laretur, vt donaretur, vt præmia sua, & præ-
 miorum causas, sedulitatem & sedulitatis in-
 uitamenta, inter gratulantia ora & pios can-
 tus,

tus, & bonas spes, ciuitatis conscientia, modesta quadam gloria imputaret. Nec de publicis exercitationibus, ac editis præclare monumentis iam quicquam dico: quibus quanta debeat celebritas, rectissime æstimabit, qui clarissima eius temporis nomina Buceros, Capitones, Hediones, Fagios, Martyres, Zanchios, Vogleros, Balduinos, Hottomannos, Tuppios, Massarios, Erythros, Dasypodios, Beutheros, Tremellios, Bedrottos, Sapidos, cogitauerit. Sed difficilius est scholas feliciter administrare, quam præclare constituere. consilio ordinantur, prouidentia & labore continentur. Rem miseram loquor, sed veram: quo præstantioribus institutis coaluere, eo faciliore corruptione tentantur. Cuius vel ideo noxa infestior, quia occulte, & per miros tramites istæ labes inoriuntur: ysi que hic venit, quod in fidibus ad exactissimam soni concordiam temperatis: ubi cum vno alteroque impulsu leuissima tenori cantus remissio intercessit, euerberatæ statim aures, quarum delicatissimum est iudicium, perpetuo reconcinnandi labore fidicinem fatigant. Igitur, quanquam obtigisset scholæ forma, qualem nec viderat Germania, nec æquauerat nobilis eo tempore literarum studiis Gallia, nec prouocare vllius gentis audebat industria; quanquam custos huius formæ, idem qui auctor, cura, prouisu, opera vbique, per annos paulominus triginta aduigilaret: deprehensum tamen

men

men est, quædam potius obuia tam profundi consilii imitamenta, quam penitiores rationes, & vim ipsam ad vsum adferri, atque indo- cendo retineri. Quod cum inter primos obseruasset Petrus Sturmius, magno illi Iacobo, vt natalium, sic ingenii, laboris, officii germanitate iunctus, stimulum Ioanni Sturmio pridem de ea re sollicito addidit, vt viginti epistolis, quas ipse Classicas vocat, tum decem curiarum moderatoribus (nam adiecerat vnam nouem illis ab initio constitutis) tum publicarum Doctoribus disciplinarum, rationis à se institutæ, inoffensam facilitatem, compendiosam vbertatem, præcipue autem solidam omnis scholastici operis tractationem de integro explicaret atque describeret. Quo non contentus, ipse obiuit curias, atque, ne adhortatione subtilior quam effectione videretur felicior, expositum diserte consilium, exemplo illustrauit. Ea res tristis, quod dixi, fati memoria effodit animos; cuius obiter tamen mentione defungemur. vix vnum licet ab illo tempore lustrum inuenire, quo non & magistratuum curas, & magistrorum labores, tentatæ vario successu deliberationes & correctiones fatigauere. nec attinet Sturmianas huc querelas, comprehensasque frequentibus scriptis Præceptorum sententias afferre. de nostro enim statu, qualis nunc est, cogitantibus, vbi sic remediorum multitudine laboratur vt olim vitiorum, silentio potius ad

T

operien-

operiendum, quam voce ad refricandum opus videtur. Sed tum quidem reddito studiis vigore, diffusa iam in tot terras gloria, Vrbi ac posteris conseruata est. Neque iam quicquam ad vniuersæ eruditionis laudem, & perfectum scientiarum orbem deerat, præter Imperatoris auctoritatis munificentiam. Studiorum namque honores, commoda, immunitates, iura, non sub Theodosio demum & Valentiniano, quorum in Codice iuris laudabilis extat prouisio; sed inde ab Augusto, Vespasiano, Traiano, Antoninis, Alexandro, in partem Principalium curarum, augustissima summæ sedis maiestatis receperat: vel per se, vel delegato optimatibus fauore effectura, vt imperium sapientia partum, sapientiæ domiciliis tanquam æternitatis suæ pignoribus, passim exornaretur. Cum ergo Argentoratenses viderent, non minimum scholæ tam illustri incommodum ex eo creari, quod plerique non contenti doctrinæ copia, quam hic consummabant, etiam doctrinæ titulos, quos hic more alibi recepto non inueniebant, quanquam non sine igenti studiorum & temporis sui dispendio, peregre peterent: expositis Maximiliano II. Imperatori inuictissimo, comitia tum in Vindelicorum Augusta habenti desiderijs, tam prolixum experti sunt Cæsareæ benignitatis fauorem, vt ad promittendum liberalior Princeps, quam Legatus noster ad accipiendam promptior videretur. *Firmas esse ac ratas iussit*

iussit leges, quas tulissent hactenus scholasticae, quasque laturi essent: quam ante hac, Gymnasii nomine, scholam dixissent, in posterum Academiam haberent. Baccalaureos quoque ac Magistros (honore à quingentis circiter annis recepto) crearent. Omnes, quos vel docendi vel discendi officium schola accenseret, iure & antea usitato gauderent, & nouis, ad exemplum Heidelbergensis, Tubingensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, antiquissimarum in Germania Vniuersitatum priuilegiis fruereutur. His sollenni diplomate perscriptis, eodem anno (erat autem clō 10. LXVI) Sturmio in mandatis datum à senatu, vt confectis Academicis Epistolis, quid prioribus curis in amplificata iam schola accedere posset aut deberet, libere ostenderet. Sed & ceteri paulo post Doctores sententiam super omni negotii suscepti tractatique ratione, rogabantur. Quæ cum graui consilio prouisa essent atque pensitata, omnis veluti Respublica Academica, perenni lege consignata, & mansura monumentorum fide consecrata est. Primum celebritatis auctæ specimen in eo datum, cum Cæsareo beneficio ac iure, Magistri publica auctoritate creati sunt, qui doctrinæ præstantia strenuos se multorum annorum in scholis classicis publicisque magistris probauerant, rationibus de cetero ita ordinatis, vt primus à curiis ad Professorias auscultationes accessus Baccalaureatum; duorum deinceps annorum studium, Magisterii honorem posset mereri. Communicato quippe consilio, qui Phj-

losophiam tradebant, operas in hæc spatia
 dispersuerant, quibus omnes disciplinæ ex
 optimis quibusque auctoribus (horum prin-
 cipes Plato & Aristoteles erant) absolueren-
 tur. Quæ ratio ipso vsu salubris apparuit:
 satisque constat, doctiores fuisse, qui industria
 audiendarum lectionum viam clarissimo-
 rum virorum vocem magistræ totius scien-
 tiæ habuere; quam quorum obscura hodie
 diligentia domi inter persuasiones suas hoc
 successu educatur, vt auscultationes publicas
 vel sedulo fugiendo, vel fastidiose ac raptim
 idque ipsum rarissime obeundo, publica luce
 semper habeatur & sit indigna. Longe tum
 alius temporis studiorumque splendor; dixis-
 ses Cæsareâ benignitatem omnibus arcanum
 quoddam gloriæ calcæ admouisse: tam seue-
 ra contentione de attollenda schola, de ampli-
 ficanda eruditione, de ornanda patria pro se
 quisque laborabant. Atque huic secundæ
 ætati, vt ingens decus addidere, illa non Ar-
 gentinæ tantum suæ sed orbis litterati lumina;
 Pappi, Marbachii, Giphanii, Obrechtii, Plane-
 ri, Hauentitteri, Golii: ita vulnus atrox ab
 intestinis est discordiis inflictum. Quarum
 commemoratiōe, nec serenitatem huius
 gaudii obfuscamus esse censemus, & piis à
 Deo precibus omnes contendimus, vt exem-
 plum tam triste omni in posterum exemplo,
 omni careat exempli noxa; suoque intentus
 quisque operi aliena aut altiora nec affectet
 inge-

ingenio, nec ardore disceptet, neque quicquam tanti habeat, ut res turbare compositas malit, quam tranquillissima pietate, ad publicum egregium recto tramite grassari. Complexi iam sumus annos tres & quadraginta: id est, duas ætates illas, quas vere Sturmianas posse appellari nemo abnuat: cum Gymnasium per annos XXV R. I. I., Academia per XV, sub moderatore Sturmio ac Rectore cœpit adoleuitque. Sed posterior ex his ætas casu abrupta, tertiæ durationem utriusque ferme parem efficiet. quam deinceps usque ad novam celebritatem & præcellentiam scholasticæ fastigium sumus strictim commemoraturi. Amat cœleste numen, ubi mutatione quadam subhorrida mortalium curas ad diligentiam exacuit, suppeditatis subinde novæ spei instrumentis, aut pensata mitioribus fati, duriori sorte, rerum conseruationi providere. Igitur Sturmio admodum senē ad priuatam solitoque labore vacuam vitam redactō, quæ secuta sunt tempora, in Melchiore Iunio, quem senatus ei succedere voluit, ferme alteram felicitatem Sturmianam resumsere. Inter exercitationes publicas, quibus studia moresque excolerentur, nobilissimi erant generis, Declamationes, Disputationes, Dramata. E quibus hæc quidem, in curiis puerorum primo imitationi & litteratæ recreationi destinata, tum in eum splendorem, Academicæ ope & alacribus ingeniis effloruere, ut ludi non alibi facile magni-

gnificentius apud Germanos instruerentur. Declamandi autem consuetudo, quæ antiquorum nonnullis ad formandam eloquentiam vel sola sufficere credebatur, iam Argentoratium sibi patriam, & præsertim hoc auditorium, quod in ipso eius studii flore, anno xci, cum theatro isto exstructum dedicatumq; est, veluti templum ac novum quoddam Athenæum elegerat. Erat audire & videre singulis ferme dierum septenariis, certe mensibus, rerum gravissimarum iudiciorumque ac consiliorum proximas veritati imagines: has omnis studii sectatores præmonstratore Iunio elaborabant: has apta decoraque recitatione in ore splendidissimæ coronæ quasi animabant: in his Principum, Comitum, Nobilium, ne de ceteris dicam, quibus turpe fuisset his exemplis vinci, nosci volebat strenuitas. In his Academia, fata gentium, fortunam augurabatur imperiorum: quos Pericles, Themistocles, quæ decora, quos viros, orbis Europæus plurimis locis hætenus cognitus est habuisse, tum intelligebatur habiturus. Ergo tantæ utilitatis industriam fama, ut solet, secundissima per lætos applausus, meritatumque con-celebrationes laudum, mortalium favori passim commendavit: nomenque Iunianum & nominis honestamenta libri, inter ea cœperunt clarescere, quibus schola nostra semet visa est & ceteras superasse. Rem ipsam dico auditores: eloquentiæ fuit & disciplinæ gravitas;

quæ

quæ palmam diu nostris rebus meruit, diu obtinuit. Fatalis boni rationes ipsi putate, ipsi vobis explicate. Potuitne aliquid fieri felicius, quam sapientiæ, eloquentissimum; & eloquentiæ, sapientissimum magistrum statim ab initio habuisse? Non errat, sed nec parum dicit, qui omnia Sturmium ad eloquentiam autumat retulisse. Sed eloquentiam ille nulla re nisi sapientiæ vsu definiebat; sapientisque non otiosam volebat cognitionem esse, aut humanis vsibus rudem, sed conscendere suggestus, audiri in curia, placere in populo, splendescere in schola. hinc, quæ separatis vt nominibus, sic studiis, infelicioꝝ sapientia postmodum disiunxit, oratoris exercitatione ritu veteri complexus, ipsum robur Academicæ eruditionis putandus est instruxisse. Quæ res perpetuam scilicet imitationem merebatur. Sane si curiosius agendum hic aut prolixius esset, possem vobis, auditores, nescio quid fatale, in rebus publicis, scholis, claris societatibus aliis, ex rerum memoria demonstrare: quarum vnicuique proprias quasdam dotes ac suas fuisse, cumque earum declinatione omnia in peius sublapsa, nunquam deinceps rediisse ad vigorem cerneretis. Sed contentus ero hoc ad cogitandum nostræ iuuentuti obieciſſe, quantæ sit res & turpitudinis & noxiæ, à maioribus cum laude partum decus, per ignauiam prodigere; splendorem Academicæ pristinum pedibus conculcare, utilitates Rei-

publicæ fastidio, posteriorum curam inertî stultitiam transmittere. Ad disputationes iam, ut supra cœpi dicere, veniendum. in quas multa, consuetudine locorum & ingeniorum, vitia omni tempore irrepsisse, vel prima illa Academia, cuius titulum honoris causa hodie inter præcipua studiorum insignia usurpamus, argumento esse potest. cuius cum omnis mos æmulatione & cupiditate vincendi, adeoque contentionum studio, non disquisitionum, inflammaretur, dissolui cœpit ac interire. Eas igitur, cum bonis legibus probe munitas, præmiisque insuper adornatas, primo menstruas ex lectionibus proponi senatus Academicus vellet; idque officium Theologo, Iuriconsulto, Medico, Ethico, Physico, Dialectico præcipue assignaret (nam Beutherus Historicus sponte suscepit: Oratorem plerique utiliter facere posse & per leges debere aiebant) subinde incrementa sumserunt: donec nostro tempore ad quarumcunque scholarum laudem vel frequentia vel seueritate peruenerunt. Ceterum priores huius tertiæ ætatis anni (ad cuius seriem ex diuerticulo liberiore reuertimur) magno concursu ornatissimorum hominum ac nitore inusitato peruigebant: vnoque tempore quadraginta duo Comites ac Barones, cum aliquot Principibus, partim classicæ partim Academicæ iuuentutis decora memorantur. quorum numerum frequentibus supplementis Austria præ cæteris integravit

nit. Sed nec aliarum rerum quidquam grauitati eius status deesse visum: quæ ego tranquillitate & successu pæne iudicaverim præcipuū. Finem eius insigniuit felicissima Jubilæi magni lætitia: cum anno huius Christiani sæculi decimo septimo multa festiuitate, ob instauratam ante centum annos Lutheri potissimum opera religionem, grates Deo passim agerentur, & Academia hac in re studium, concionibus, orationibus, disputationibus, omnique pietatis apparatu explendesceret. Cuius sollemnitatis memoria sigillatim, ne qua intercidere, pridem est litteris prodita atque custodita. Rectorem eo tempore habebat schola Casparum Bitschium Jureconsultum: cui hoc diuinitus obtigisse muneris putandum est, quod duos clarissimos lætissimosque studiis Argentoratensibus dies, non professorio tantum applausu obivit; sed Rectoris auspicio celebravit. Rursus enim gerebat eam dignitatem anno XXI: cuius mense Augusto accepta denuo ab Imperatore Ferdinando II, venerabilis memoriæ Principe, privilegia amplissima, publica sunt auctoritate ac sollenni paratu instructaque promulgata. Magnificam eius diei speciem, nouaque aut nouata instituta ne hic edisseram, tū temporis ratio, quo nimis angusto vrgeor, tum occupata singulari libro hæc opera, vel suadet vel imperat. Contenti quidem ad id temporis fuerant nostri Proceres iis, quos audiuius, honoribus: at vero plurima erant,

T s

quæ

quæ iustam absoluendæ eminentiæ curam
 prouidentissimo Senatui, quem suis ipsam in-
 crementis, quo successus fatalis ducebat, par
 erat fauere, adiuuerant. Et inuenit tamen
 illa res, vt felicitas nulla magna simul & ob-
 nia est, moras perplexamque asperitatem non
 vnâ. Donec ambiguan fortunam euentu
 optato explicitam dedit, vir confessione
 omnium maximus & *Ciuitatis suæ*, vt veteris
 Fabii elogium ad recentia merita applicem,
 vere *Princeps*, *Franciscus Rudolphus Ingoldus*.
 Protruserat eum patria ad tempora causasque
 difficilimas, apud Electorem Moguntinum,
 industria solita, de qua tot exempla iam loque-
 bantur, expediendas. Ibi cum denique de
 hac quoque Argentoratensium petitione, in-
 terprete Moguntino, Cæsari concilianda age-
 retur, multa & magna Serenissimus Elector
 est causatus, quibus amicæ Reipublicæ volun-
 tati nec facile, nec prorsus, nec aliter (accepe-
 rat enim iam munus cum exceptione Theolo-
 gici Doctoratus tradendum) posse satisfieri te-
 stabatur. Sed contendente Nostro, & pro sua
 vrbe ac peculiari in literas affectu officioque,
 nihil quo causa iuaretur omittente, non in-
 uenta ad extremum ratio est, qua diutius ef-
 ficacissimo Oratori, noui & perfectioris bene-
 ficii procuratio denegaretur. Igitur hoc ille
 quidem xenio redux patriam impertiuit: gra-
 tiam autem neque nos idoneam excogitamus,
 neque satis dignam vlla viro posteritas reddi-
 derit.

derit: cuius plurimum scilicet intererit, tum semper huius nominis laudibus existimationem suam ab ingrata negligentia vindicare; tum sæculares, quas olim ab initio huius quoque beneficii metietur, cærimonias, cum meritorem tantorum bona fidelique recordatione coniungere. Atque hæc est quarta ætas, plenissimo iam iure, ad exemplum nobilissimarum, quas vocant, Universitatum, nobilis; ac præter gradus pristinos, Doctorum in omnî doctrina ac studio, vt & Poëtarum creando- rum potestate, id est, ipso Cæsareorum beneficiorum fastigio, eminentissima. In qua quantum studiis & gloria profectum sit, malo silentio transire, quam laudatione merita quidem sed honorifica id assequi, vt præsentium stupore abreptus plus meo videar affectui tribuisse, quam notitiæ posterorum. quorum incorruptis scilicet iudiciis lubenter meritoque cuncta reservamus. Gymnasti qualis hinc conditio fuerit, commodius opinor dicetur; vbi breviter, quæ de regimine scholastico disciplinaque scitu sunt necessaria, à primis initiis ad hoc tempus deduxero. Primam scholæ formam tres Scholarchæ, ex summis Magistratibus (vnum enim ex Frætorio nobilium ordine, alterum ex Consularibus, tertium ex XIII viris, aus XV viris sumebat Senatus) auctoritate ac imperio curabant. ne quid ædificia, reditus, disciplina detrimenti caperent, vt magistri Professoreque conducerebant idonei,

tum

tum alia quædam sub ipso dignitatis titulo intelligenda, ad hos pertinebant. nisi quod in legibus ferendis, & si quæ similia incidebant, senatus vniuersi nomen præscribatur. Propior erat Rectoris cura: qui tum collegarum omnium consilium in grauiori deliberatione sibi adiungebat; tum tres Visitatores, vt vocabant, quorum duo ex Professoribus, tertius ex Pastorum ordine allecti id munus curabant, id est, erant faciendorum factorumque inspectores, examinumque, tam publice in classibus, quàm priuatim, quotiens nomen & sacramentum recens aduecti scholæ darent, arbitri. Constituta postmodum, sicut diximus, Maximiliani munere Academia, in Scholarcharum instituto nihil mutatum, nisi quod duo iis in conciliis Assessores tanquam consilarii dati: perpetuis & maioribus vnus ex Magistratibus, alter ex senatoribus, migratura vtrobique ad alios singulis bienniis dignitate: tum Prætorius Scholarcha, in posterum, Cancellarius, id est, priuilegiorum nomine Cæsareo interpret & dispensator esse iussus. Cæterum Academico corpori non Professores tantum publici, sed classici quoque Præceptores aggregati. Quorum nemo publicis conciliis, quæ Rector auctoritate Scholarcharum menstrua, aut si quid præsentioris consultationis incidisset, crebriora conuocabat, excludebatur. Sed & cetera tam indiuiso nexu curiarum scholas cum Academia copulabant, vt separatim de iis vix vlla

vlla suscipi narratio possit. Rectorem primo
 Sturmium, qui ab initio statim scholæ suæ mo-
 derator datus, in Academica quoque celebri-
 tate retinere. is præset scholis, quamdiu
 Senatui videretur: cuius arbitrio relictum
 erat, cui, & quanti temporis auctoritas post
 Sturmii obitum mandaretur. Hic cum an-
 nos quindecim Academiam, in vniuersum an-
 nos XLIII Scholam, Reçtorio nomine guber-
 nasset, successus in eius locum Melchior Ju-
 nius est. quo & ipso continua functione per
 annos duodecim vso, deinceps annui Rectores
 vsque ad nouæ temporæ Academiæ sequuntur.
 Erat autem Reçtor legum custos, arbiter pu-
 blicarum exercitationum, totiusque scholasti-
 cæ rei præsentaneus auctor: laborum adiuto-
 res habebat Decanum & tres denuo (vt ab ini-
 tio scholæ) Visitatores. qui tum singulis die-
 bus seorsum, tum initio hebdomadis simul,
 curias omnes, stas quoque temporibus ver-
 naculas ciuitatis scholas, sedula inspectione
 obibant. Præter hos scholarum inspectores,
 totidem collegiorum Ephori; duo quidem ex
 Professoribus, tertius ex Theologis Urbicis
 constituti. Erant enim veluti seminaria scho-
 larum, tria Collegia, & alumnorum certis le-
 gibus viuentium conciliabula. Prædicatorum
 vocabulo vnum innotuit, cum ipso scholæ
 exortu his vsibus destinatum: tum Marciano-
 rum stipendia: denique Wilhelmiticum con-
 tubernium, cuius auctor anno M D XLII
 idem,

idem, qui plurimarum in hac vrbe rerum bonarum, *Cassarius Helio* fuit. Eius opibus, etiam per vxorem, etiam per generos, deinceps salubris sustentatio inualuit. Huic iuuentuti, cura eius, quam dixi, inspectionis consecrata, eodem ritu in hunc diem seruatur. In conferendis honoribus Cæsareis multa severitate res acta. Inuitabantur edicto Decani, si qui Magistri titulum desiderarent. Professi nomina, examen subibant: cui moderando cum Rectore, Decano, Inspectoribus, duo præsertim solenni iuratoque nomine Examinatores destinati. Sed & affixa rursus publica denuntiatione, candidatorum nomina communi notitiæ censuræque exponebantur: si qua labes in vita cuiusque ac moribus Academicos Patres fessisset, vt indicio bonorum virorum monerentur: ceterique nec studia sine moribus, nec mores sine studiis ornati debere, intelligerent. Dignum hoc fuit, quod meditationibus sæculi in ipso transcurso ad vltimam scholæ formulam, obiiceretur. Imposita est illa, anno quem antea parentem absolutæ, quam nunc obtinemus, omnis dignitatis memorauimus, si retro putetur, ab hinc septimo & decimo. Hic cœpit Gymnasium ab Academia & eius iure separari. nisi quod filia Academiæ mansit, quæ antea consors fuerat. nam Rector, cuius nunc semestre imperium est, cum Decanis quatuor Facultatum, consilii sanctioris collegis, stipulationem obedientiæ à Præceptoribus accipit,

curia

curiarum disciplinam inuisit, iubet, monet; cum opus est, deliberat. Ceteroquin Gymnasiarcham propior inspectio postulauit, primumque anno vigesimo quinto Brülouium, Poëseos Professore honorarium, accepit. is hortator operum & socius, legum exactor & interpres, tum per se, tū Collegarū auxilio utilitates classium tractat: difficiliora, aut maioris momenti ad Rectorem Academiæ deuoluit, prouidetque omni studio, vt tales efficiat discipulos, qui auditorii publici lucem & mereantur profectu, & exornent studio. Verum inter has provisiones & constitutas optime rationes, passum tamen est Gymnasium nescio quid occultæ tabis. extenuari solidiorem doctrinæ speciem, disciplinæ neruum remitti ac dissolui, non vanæ iam querelæ sæpe occinebant. Nec præterit ea res vigilantiam Illustris Nostri Senatus: qui, quantum dedecoris imminutio extractæ à maioribus gloriæ haberet; quantum item præsidii in conseruata publici boni officina esset, & semper iudicauerat optime, & tum crebro testabatur. Igitur eius auctoritate decretoque ante hoc quadriennium, de obliuione antiqui moris, in pristinam efficaciam, consilio & opera Clarissimorum viro-
rum, Dorsthei ac Dannhaueri, excitata omnis institutio classica atque instaurata est. quæ res eo pertinebat, non vt tollerentur Sturmianæ rationes, sed vt earum vel prudentia tanquam repetita declaratione exhauriretur, vel utilitas,
cui

cui non æque sunt pares mutati cum ævo animi, genio temporis quadam facilitate attemperaretur. Neque mutatio videri debet, numerus curiarum è denario in septenarium contractus. Hunc enim Sturmiano quoque iudicio, rem temporis ac frequentia nemo ignorat: & moles nostræ paucitati esse cœperat, quod superiorum ætatum celebritati vix sufficiebat. Iam illud salutaris haud dubie consilii, vnum aliquem esse, qui per quatuor superiores curias ambulatoria docendi ratione, Latina; vnum, qui Græca tradat: & ad hoc exemplum, vnum Poëtam, Logicum, & Rhetorem. Nunquam deerunt tamen forsitan, ô collegæ, quibus maceremur; noui labores, noua continendæ vagantis filiolæ consilia. Cuius rei culpam, qui in schola tantum quærit, iniquiore quam decet, sententia vtitur. Quid enim? ego tibi in media ciuitatis disciplina, in animis parentum, in votis & consuetudine sæculi ea ostendam, absque quibus esset, facili negotio obtineremus, quod in Silyphia hac obstaculi toties exantlati reuolutione nunquam assequemur. Quod si enim cum animis nunc singula reputemus nostris, auditores, & imaginem quandam futuri temporis præcipiamus, poterimusne voti, quod vnice nobis cordi est, fiduciam assumere, poterimusne sperare, futurum, vt expleto feliciter huic scholastico sæculo, sæculum accedat alterum, aut posteritas serior: vt gloria sequens priorem vincat: vt cum

cum annis incrementa certent? Hic ego neque quicquam ominabor tristius, neque audacius iudicabo. Vosex eo, quod ad cogitandum proposuero, quicquid libuerit prævidete: Breuissima studiorum fors est: & inter caduca omnia creberrime scholarum fata mutantur, quarum nunquam felicitas est suspectior, quam vbi ad summum ascendere. Recedit à perfectione, quod non procedit ad fastigium. Est quippe omnis ea res in perpetuo assiduoq; motu: nescit stare, vbi de gloria contendit; nescit manere, vbi gloriam obtinuit. Minimo distant eruditissima tempora, & ignauissima, studia. tam velox ab istis ad hæc lapsus est: quæ iam diuturniora sunt. *Subit quippe, quod exemplo suorum temporum obseruauit vitæ prudentissimus, etiam ipsius inertia dulcedo: & inuisa primo desidia postremo amatur.* Doctissimos le mortalium Græci ferebant. Sed quæ nobis iactitant summorum virorum ingenia, quam plerumq; in breuissimas ætates arctantur: quas rursus tenebræ excipiunt, aut similibus tenebris contortæ futilisque sapientiæ caligo. Romanos quoque instar fulgaris magno festinoque lumine felicissima illustrauere studia: hinc mutatio, inde mutationis ex varia nouitate libido, ad postremum præceps corruptio sequitur. Germania nostra, vno paulo amplius sæculo, profundam barbariem multa eruditionis copia mutauit. ite per vestra quisque studia, mirabimini celeres celebresque

V

auctus

auctus & certantia antiquis decoribus fastigia.
 Sed fallor an fastidit sua incrementa: quodque
 vehementer aliis sibi que approbauerat, dedi-
 gnatur. Atque istud Deus auerruncet omen!
 Est enim, auditores, est profecto omen, nescio
 cuius rei inominatae, nouitatis assiduae stu-
 dium. quod cum meliora sibi proponit, ubi
 optima prouenere, degenerem primo sobo-
 lem, postremo abortum parit. *Inesse cunctis re-
 bus quendam veluti orbem*, quo volutentur
 omnia & florere desinant aut incipiant, vere
 Historicus sed obscure dixit. *Orbus* enim iste
 hominum vanitas est & inconstantia: quae res
 incredibili cupidine paratas, negligentissimo
 proiicit fastidio: votorumque suorum sicut
 modum non habet, ita non sentit fructum.
 Iam quid de abusu dicam rei sanctissimae? An
 Deo credimus hoc futurum conniunte, vt
 sapientiae studia, in humanae instrumenta libi-
 dinis vertantur? talia videlicet sunt, quae non
 advertentes, populos efficacissime percellunt.
 Ac nostra quidem Academia floret artibus vi-
 risque egregie: at si cogitemus, quae succrescat
 aetas, multa opinor erunt, quae paucos nobis
 Pappos, Marbachios, Wegelinos, Taufferos,
 Tuppios, Obrechos, Giphianos, Meieros,
 Bitschios, Locameros, Iunios, Hauenreutteros
 (nam viuentium exempla in obuia cogitatio-
 ne posita sunt) promittant. Aliter illi ad lau-
 dem nitentur; aliter nituntur nostri, siue
 potius non nituntur. Quae olim in primis col-
 loca-

locabantur, hodie vix habentur in postremis. Denique nescio quis NOVÆ ERVDITIONIS genius plerosque ceti contagio inuasit. nihil admodum scire; plurimā admodum iactare: difficultatem à literis, laborem à studiis, id est, perfectionem à sapientia, incunctanter & bona fide seponere. quæque alia intelligi rectius quam audiri hodie debent. hæc quis à scholis nostris prohibebit? Gymnasium certe, cuius ex fatis potissimas sperandi timendique causas haurimus, post summam superioris ævi gloriam, videtur nunc; quod bellatotes nonnulli post egregios triumphos solent, quæ sita potius laude frui, quam de quærenda cogitare. Qui morbus vbi inualuit, nolo dicere, quæ pericula sequantur. præsertim vbi domesticam imbelliam, foris contemptus excipit aut paupertas: quibus, nulla tam strenua sunt studia, quæ non possint dissipari. Verum hos metus mortales exiis, quæ vident aut viderunt, conscientia memoriam temporum excitante, committantur. Nobis potius conuenient, pio fortique animo ad eum conueni, cuius nutu scholæ scholarumque fata dispensantur: cuius vel benignitate sæculis artes donantur, rebus publicis artium emolumenta; vel indignatione tempora tenebris, gentes inscitia relinquuntur. Ille minitanti dirum in modum omina, innoxia reddere; ille ingruentem ad hostes sui nostrique nominis barbariem relegare; ille sæculorum exemplis potest amplificare, quam

vnius sæculi experimento nostræ pietati com-
 mendavit munificentiam. Cuius hæctenus
 nec historiam (id enim operis iusti non oratio-
 nis fuisse) nec laudes, quæ ingenium & facun-
 diam longe requirunt maiorem, descripsi: Sed
 ipsos rerum apices rudibus lineis signavi,
 omnibus præsertim iis segregatis, quæ aliorum
 collectione & opera, ipsiusque Sturmii monu-
 mentis notuere. Eloquentiæ nec locus hic
 fuit, nec ut esset volui. Si quibus tamen potius
 speciosos scholarum fructus, & doctrinarum
 miracula, quam scholasticos docentium labo-
 res placet audire: illos intelligere velim, quam
 non optime huc venerint instructi. Simplici-
 tatis hic dies & bonæ mentis est, non pompæ.
 Debetur hæc scholæ reuerentia, ut splendoris
 obliviscatur, quicumque ad eius arcana admit-
 titur. Legistis non vnum ex Romanis, impe-
 rio flagrantissime gâuisum, imperii speciem in
 Sapientum auditoriis dissimulasse. Et fallor,
 an Generosissimi, quos coram cernitis, Comi-
 tes, an viri eminentia, auctoritate, scientia, præ-
 cipui, tantisper desierunt (quatenus quidem
 per naturæ indolisque radios licet) prælustres,
 clari, sublimes, magni esse; dum festiuitati no-
 stræ, suæ modestiæ decora & fulgorem mutua-
 rentur. Agnoscimus, inquam, eam comita-
 tem, tum in ceteris; tum in grauissimis viris,
 quos schola & semper suorum commodorum
 patronos habuit, & hodie, suæ celebritatis na-
 eta est præsides. Ad vos enim, Amplissimi
 Scho.

Scholarchæ, nostra nunc reuerenter accedit oratio: quorum auspiciis sic studia nostra viuere cernimus ac vigere, ut propriam vobis laudem, perpetuam esse ac immortalem, & cupiamus & precemur. Illustria plane sunt vestra merita: admirabilis meritorum constantia & multitudo. Quam si ab ingentis animi consilii que viris, qui ante Vos id muneris gesserunt, repetamus, neque dies hic ad enarrandum, neq; vox vlla ad commendandum sufficiet. Quanquam quid excogitari possit, quin omni artis ornatu sit ornatus, omni orationis splendore per se splendidus, nomen inter gaudia huius festi præcipua numerandum *Iacobi illius Sturmii? Felices vos, ingentes animæ, Nicolae Cnibsi, & Iacobe Meiere!* qui cum Argentinæ, vestræ, viris illustribus tum maxime florentis, singularia essetis lumina, ille felicitati cumulus accessit, quod in vtilitatis incomparabilis negotio, cum incomparabili collega sociati, Republicæ, famam, virtutum studio, præsidia; posteris tum alia, tum hæc ipsa, quæ recognituri adsumus bona, primi scenerati estis. Existimat vir in principe gentium Republica princeps, vnum studiorum genus instaurasse, laudem habere omnibus triumphis, omnibus anteponendam trophæis. Ergo quantum vobis debeat, per quos literæ patriam vniuersæ ac spiritum receperunt, omnis meditari deinceps memoria, omnis exprimere ætas, diligenter quidem, sed fortasse non nisi conabitur,

tur. Summa hæc felicitas, vt ceteras ceterorum glorias antecessit, sic peperit. tam maturo prouentu, vt proxima pertineat ad proximos. nisi quod *Petrus Sturmius* Iacobi fratris successor, post decennium expletæ dignitatis fati præuentus, non aspexit nobile Academici augmenti munus: quod in *Henricum Mulbhemium*, simul cum primo, vt vocant, Cancellariatu; *Carolus Miegium*, *Fridericum Goresheimium*, triginta annorum vniuersim Scholarcham atque sex Prætorum collegam, incidit. Hos sequuntur *Wolfgangus Sigismundus Wurmserus*, *Arbogastus Rechbergerus*, *Iohannes Philippus Kettenheimius*, *Iohannes Philippus Boeclinus*, *Iohannes Simon Brumbachius*, Prætores & Cancellarii. Ex Consulibus *Ioannes Carolus Lorcherus*, *Abramus Heldius*, *Iacobus Kipsius*, *Henricus Baumgartnerus*, tum quindecimviri; *Nicolaus Hugo Cribsius*, *Iosias Ribelius*, memoratus modo Consulibus nomine, ad quod postea ascendit *Baumgartnerus*, & *Christophorus Kolloeffelius* postea tredecimviri. Quibus vario meritorum genere nobilitatis, tertia celebritas scholastica, acceptis ab Imperatore summis priuilegiis, clarauit tempora *Adami Zornii*, *Petri Storckii*, & cui nouum, mox ad famam momentum gratulabimur, *Francisci Rudolphi Ingoldi*. Nam post surrogatos ex eo tempore Prætores, *Bernhardum Kagenecium*, *Iacobum Sturmium*, *Ioannem Carolum Prechterum*, nunc te *Ioannes Christophore Draxdorffere*; post *Ioannem Hellerum* & *Iohannem*
Petrum

Petrum Storckium Consules, te, *Ioan- es Iacobe Meiere*; te *Ingolde*, qui totum illud spatium meritorum copia occupas, augusta hæc sæcularis circuli solennitas, cui grauitate maxima præsidetis, prioribus vel anteposuit singulis, vel vniuersis æquauit. Et fortunam quidem omnes agnoscunt, omnes gratulantur. Verum habet hoc magnorum meritorum contem- platio, vt expectatione maiorum imbuat animos, neque quisquam imparatus ad plura credatur, qui plurima iam potuit contulisse. Quid existi- matis, Domini, cœtum hunc iucundissi- mum, vestræ venerationis, amoris, admiratio- nis, solenniter, vt ita dicam, impletum, cogita- tionis voluere, imo quid spei, cum in vestros vultus, sanctitate festi sui augustiores, audissi- mo oculorum coniectu intuetur; cum vos vi- uere, vos lætari, vos bene rem gerere, egregio animorum ardore (tales enim aut attulisse aut accepisse pietatis interest) precatur? scilicet itur per maiorum imagines, variaque compa- rationis industria, alii *Sturmios*, *Boeckinos*, *Brum- bachios*, tuis Nobilissime *Draxdorffere* exem- plis instaurare: alii amplissimum consulem *Meierum*, tum primi illius Scholarchæ cogno- minis, tum *Cnibsi*, *Miegis*, *Storckii*, *Helleri* com- paratione cupiunt attollere. nonnulli octo- decim *Ingoldi* annos ad octoginta amplius su- periorum speciem examinant, vltraque pro- gressi *Henricum Ingoldum* consulem, summam literarum ante literas penitus in hanc urbem

receptas Patronum, voluntatis laudatissima, cui materiam non satis tempora præbebant, complementum in familia adeptum pro fatali & vere sæculari bono interpretantur. Denique cum in hoc ipso auditorii ornatu, omnium, quos venerati antea sumus Patronorum, insignia ostentante fenestra noscantur: nemo est, quin sic picturam sibi intuendam credat, ut totius simul sæculi merita complexus, eadem audeat in vos expectatione, voto, iudicio transferre: utque maximi hodie debitores ipsi fiat, illud efficit, quod munificus vester ordo omnes nos iam pridem habet habebitque debitores. Qui cum tantorum honorem beneficiorum illustrare satis nostra pietate non possumus, neque nobis tamen neque adeo vobis inglorium fore existimamus, si noua petitione gnauiter pro Republica rursus contendamus: ut constantia præclarissimæ voluntatis vestræ, futura quoque tempora doceatis, qua cura literarum studia sint erigenda, qua liberalitate sustentanda, quo fauore vegetanda. Res est tenerrimæ conseruationis schola: hanc ne barbari contempnant, auari destruant, superbi conculcent, vestræ cautionis esse Deus immortalis voluit. Res est verecundissimi floris & profectus schola: hanc ne paupertas intercipiat, labefactet inuidia, calamitas opprimat, in vestra manu est. Res est beneuolentissimæ curationis schola: extinguit nobilissima ingenia, qui negligit, & habet profecto nostra ætas viros,

viros, quorum in omni studiorum genere scientia & laboribus (vt hoc obiter præfiscini dicam) possint ex Argentorato pluiquam Athenæ, pluiquam Romæ fieri. Verum magni conatus magnis indigent factoribus, nec Virgilium prius Roma quam Augustum tulit, nec sine Mæcenate Horatium. Res est, Domini, negotiosa: industriæ Schola: sed negotiorum instrumenta non magis ex se habet, quam miles arma, scloppos, gladios; cui toties ista damus, quoties fortibus factis opus habemus. Quo magis prædicanda est, communis instrumenti Bibliothecæ Academicæ instructio: quam à *Iacobo Sturmio* inchoatam atque vltima quasi voluntate, hereditariæ laudis causa ad successorum curas propagatam, tum alias alio, tum nuper Mathematico locupletari paratu vidimus. Nimirum quod à maioribus acceperatis, id successoribus iam dedistis exemplum: quos vt seros habeatis, id est pluribus interim exemplis instruendos, communia nobiscum desideria à supremo numine impetrabunt. Ecquid enim virtutis vestræ terminos anguste metiamur, Domini? Quam si omnia nobis præcludant, humanitas explicabit. Illa facit, vt agere inter nos hodie simplicissime, vt nostanquam parribus loqui, vos tanquam filios audire, nihil mutuo dubitemus. Illa facit, vt in societatem alloquii, totam huc Gymnasii vestri pubem aduocem, succinctusque impetrabili grege ipsa vestri penetralia affectus scruter:

V S

ter:

ter: sitisne pares nostro amori, sitisne satis ad aliquid negandum fortes. Meministis, viri grauiissimi, cum in primaria nuper æde Deo Conservatori conseruata per sæculum schola veluti siteretur, cum Israël super effosso sapientiae fonte choros duceret, grates cantitaret; cum Chrysostomus noster laudibus, precibus, ardore, votis, omnia incenderet, multos erumpentibus lacrymis victos fletum non tenuisse. Et erant sane multa, quæ instigato exuberantique hoc repagulam affectui laxabant; sed super cetera efficax teneræ iuuentutis aspectus, spem ciuitatis, spei pericula, periculorum passim in Germaniæ cladibus obuia exempla, vices rerum temporumque, multa ex præteritis, multa de futuris, intento in diuersa horrore representabat. Idem nunc ferme patior, Domini, & quorum vobis nomine gratias agere, quorum voce Gymnasium eiusque sustentationem, existimationem, Præceptores commendare, pro quibus fausta omina & bonas præces iactare debebam, eorum me cura aspectuque ita debilitari sentio, vt bonitati vestræ cogitandum relinquere opus habeam, quod mea voce exponendum hoc tempore videbatur. Discet eo exemplo tener & literarius iste populus, religiosum esse quicquid vestris auribus publico nomine allegatur: cumque primas hic reuerentia obtineat, proximas obsequio partes, sermoni postremas, sæpe & nullas conuenire. Quem & schola maluisset alicubi

cubi yniverſa alio transferre: atque, niſi fas
 non eſt, eoſdem interpretes mentis adſciſcere,
 qui ingenio & ſtudiis contingere fautores; iam
 nunc enixiſſime, Domini, rogamus, vt Ampliſ-
 ſimus Reipublicæ ordo, vt collegæ veſtri, Pa-
 triz Patres, per vos reſciſcant; Gymnaſio ſuo,
 & Academia inter has ſæcularis pietatis curas,
 & divini numinis honores, & Mæcenatum
 laudes, quas in ſolidum iſtis religio feſti conſe-
 cratum iuerit, animos vehementer creuiſſe,
 ſtudiumque illuſtrandæ Reipublicæ recentiſ-
 ſima denuo alacritate auctum, promittere
 quoddam veluti ſcenus piæ literatæque iuuen-
 tutis, promptioresque ſubinde publicarum
 utilitatum miniſtros, cum perenni auguſtæ
 urbis gloria. cui tot exteros hac ratione vecti-
 gales fieri, inter ea utique ponendum, quibus
 gentium, ſalutari humanitati, quam quæſtuo-
 ſæ barbariei deditarum, ſueuerit ſemper felici-
 tas conſumari. Porro nuſquam munificen-
 tiam rectius collocari aut felicius, neque cer-
 tius florentis Reipublicæ ſignum, quam inſti-
 tutas pulcre artes, erogata animoſe ſtipendia,
 diuifa benigne ſalaria. quorum tenuitatem
 duas res literis liberalibus & humano orbi
 noxiſſimas alibi ſemper protuliſſe: negli-
 gentiam Profeſſorum, & quæ horum auctori-
 tate niti debebat, ſcholæſticæ deſtructionem
 diſciplinæ; dum aliis deſtituti præſidiis, iuue-
 nibus conuictoribus, non menſam tantum, li-
 berali iuſtiſſimeque fructuoſa humanitate, ſed
 & men-

& mensæ vitæque Liberalia per inuitissimam indulgentiam quodammodo coguntur gratificari. Dictum est in grauiissimo orbis terræ consilio, in regnatrice gentium curia, nec dictum modo, sed approbatum: *bonæ artes nemini gratuito contingere; omitti curas familiares, ut quis se alienis negotiis intendat, nihil à quoquam expecti, nisi cuius fructus ante prouiderit. Sublatis studiorum precibus, etiam studia peritura.* Hæc & talia quemadmodum beneficam per se tot iam ætatibus, tot experimentis Procerum nostrorum indolem monere non possunt: ita testimonii causa & venerationis, eiusmodi elogiis non fraudandus esse splendidissimus ordo videtur: cui volenti scilicet erit, per sui agnitionem meriti audire, hæc esse illa monumenta, illa gloriarum templa, illa æternitatis, & salutis publicæ verissima pignora, quibus patriæ fama cælum pridem ascenderit: *sic priores consules egisse; Prætores sic egisse, priorem senatum sic egisse. qui Rempubl. amant ita sentire: qui patriam ament, ita agere.* Et quandoquidem triumuiratus vester ad sustinendam exempli magnificentiam delectus est, *Felices vos iudicio senatus. Felicem scholam vestro imperio: quod vobis senatus detulit fortiter agite: quod vobis senatus detulit, libenter accipite, sic vos Deus amet; sic vos Deus sospitet: sic vos Deus seruet.* nam hoc ex veteris ævi affectibus & affectuum formulis, ad quas ipso pietatis calore sumus delati, optimum nostroque instituto, convenientissimum
accla-

acclamationis genus invenimus, ut vestræ salutis pactione nostrorum summam votorum complectamur. Efficacis ea ratio compendii, quod verborum contractione nemo ambigat pietatis amplificationem spectare, utinam & in cetera nobis decenter contingat: quæ cum orationis mereantur, temporis non inveniunt partem. Compellendus nobis cum cura esses ac honore, *Vir Magnifice, Melchior Sebizi, Rector Academiæ, Gymnasii Patrone*: nam quis strictim memorare potest, quod meritis inter eos qui diutissime; ingenio inter eos qui maxime; felicitate inter eos qui celeberrime, & antea scholæ vel profuisti vel præfuisi, & iam quartum summæ dignitatis compos, auspiciis sæcularibus gaudiis primus facis, exemplique hæctenus non usurpati edicto, scholæ ac tui memoriam gratulaturæ posteritati consecras. Quæ res adeo visa antiquitus est honorifica, ut cum sæculares Romanorum ludos annorum terminus ad seriores differret cærimonias, nonnullorum ambitio Principum suæ ætati anticipatam prærogatiuam vindicaret. Et erant illi quidem quod dicebantur, ludi, & superstitiosæ mentis ludibria. quorum summa in votis pro populo plerumque latrone, id est pro ceterarum exitio gentium susceptis. Vestro honori (nam ad vos quoque, qui Rectori assidetis, spectabiles Decani, istius decoris fors pertinet) vera & magna æternoque acceptissima numini pietas immititur. Scilicet
dece-

decebat Viros omnibus honoribus & oneribus scholasticæ salutis functos sapientiæque omnigenæ pridem antesignanos, illustrissimo, quod quidem studiis Argentoratensibus illuxit, tempori præesse. cuius notationem, non moris tantum recepti causa, sed ad ornamentum insuper, vt Rectore quem dixi, ita Decanis, *Schmidio, Tabore, Salzmanno, Eschichio*, insigniendam fuisse, nobiscum prudentissimus quisque posteriorum iudicabunt. Neque tamen nulla extabit ceterorum cum bonis gratibus memoria, quos eruditio antistites, literæ auctores vel nunc habent, vel olim habuere: quorum pars Gymnasii laboribus immorati, pars ex eo translata ad Academiam, pars in ipsa Academia auctoritate consilioq; iuuentutem spei patriæ prepararunt, aut etiamnum expectationem orbis Germani, sic in Argentinam, quasi in residuam litterarum arcem, & inuictum aduersus Martis barbariem castellum intenti, laudabiliter sustinent. Hos, inquam, omnes & singulos, quatenus nunc nominare non licuit, perpetuo posteriorum favori, nouo non Mineruæ sed æternitatis peplo insertos dicabimus. Interea ne quid, Humanissimi viti, Gymnasii moderatores, iuuentus vestra detrimenti capiat, etiam atque etiam provideate. Hac vos potestate DEVS immortalis, hac nostri Scholarchæ tum alias instruxere, tum ambiguo studiorum tempore, & creperis æui tam consternati, rebus vltro armatos cupiunt. nihil

vos favor cuiusquam, nihil inuidia moueat. ego didici experiendo, cui in fungendo officio, religio pro muro, conscientia sit pro telo, aduersus eum hoc posse malignitatem, quod aduersus ignem stipulæ, aut nebula aduersus solem potest: quæ hoc pretio se lumini obtendit, ut dissipetur; hoc successu obstitit, ut confirmatur. Concordia modo adsit, quæ molestias domat, quæ cõsilia communicat, quæ propulsat inuidiam. Grauis est, quem toleratis labor, ac prope dixerim immensus: quem si rhetoribus describendum daremus, Augiæ stabulum, & Labyrinthi, & prisca miracula, mora nulla esset, quin renascerentur. Certe eum nec æstimare profanus, nec credere indoctus, nec ferre delicatus, nec perspicere doctorum quilibet potest. adeo in umbra sua & puluere latet sæpe inuolutus. Sed est æternum lumen, illud beneficum, illud prælustre, quod clarabit olim, quæ vobis nunc molesta est, caliginem. Veniet illud tempus (confidite modo) veniet illud præmium, quod veram vestram & augustam celebritatem, non per perituræ titulos æternitatis, non per consecrationis affectatæ radios, quibus sibi eruditi, quoties ineptire volunt, placent, sed in vere perenni gloriæ ac numinis sinu, splendori temporario exprobrabit. Atq; hoc est illud fortitudinis & magni incitamentum animi, quo sustineri grande & horribile malum, contemptus ac fastidii potest. quo communiter despiciamur, qui scholæ, id est, optimo publi-

publico vitam operamque impendimus. Quod si ea aliquando mentibus humanis mansuetudo rediret, ut n tantum, qui Gymnasio nostro aut Academia, cum fructu vli sunt, favore tralatio & locietati omnium quæ vixere gentium recepto, ad sua primordia respicerent, nihil statu nostro esset honoratius, nihil felicius. In Curia Patrum & ministrorum plerosque; in Ecclesia, Theologos omnes; in ciuibus ceteris honestissimum quemque scholastici repetitio commentarii inter nostros numeraret. Sed DEO quidem inter Opt. Max. sui muneri, nostræ Reipublicæ, sui quod accepit depositi existimatio curæ erit. illud interim pro oraculo auisim agnoscere; inter plurima quæ barbariem populis minantur, superbâ illam & insultantem contemtionem bonarum artium, præcipui ad hunc casum roboris fore. Præsertim cum & monstra id portendant. quid enim aliud esse dicam, quod plurimi scholarum subsidio aut pennæ, vnice prouecti, nil nisi pennatas contumelias; & scholarum splendore ac titulis elati, nil nisi humilitatem ac sordes scholæ loquuntur; cui naribus semper aduncis & interdum vnguibus illudere inter artes habent? quos si suo vicissim irrisu schola dignaretur, si theatralia eorum ora, & histrionalem ante omnia animum orbi ostenderet, cerceopithecii publice fierent, qui nunc ambulant pro Catonibus. Scilicet verissimum est, egregias artes bonis mentibus ad omnem laudem virtu-

virtutemque duces esse: inanes autem ac stolidos animos, cum in eos aliqua literarum species incidit, inaniore etiam reddi stolidioresque. Quæ cum dico, non id specto sane, quasi voce vlla tam fausto præsertim die prosequenda sint inauspicata ista prodigia, sed ut adolescentes nostri ac discipuli mature intelligant, quanto sibi studio annitendum sit, ne in officina eruditionis, ventosas persuasiones; in se de scientiarum, copiam vanitatis; in disciplina modestiæ ac humanitatis, inhumanum, fastum; pro meritis denique rebus mera somnia, cum iniuria ciuitatis publica, cum suo privatim dedecore, mortalium ut ineptissimi, sic aduersus DEVM hominesque ingratißimi sectentur, optimæque rei abusu, malorum Iliada patriæ consciscant. Id enim venire vsu solet; ô carissima cordiq; nostro proxima pubes, quotiens labor vitatur, quo solo venale est quicquid habet orbis pretiosum: quotiens disciplina exiuitur, sine qua exui deinceps bestia & barbaries nequeunt: quotiens præmatura festinatione vota præcipitantur, quorum cruditas cum fœditate maxima in publicum denique euomitur. Verum non explico vobis delicta vetera, quos ad nouas laudes cum exorturo mox feliciter nouo sæculo properare, nullus dubito. Est in oculis, in auribus, in mentibus vestris maiestas & vox Patriæ: quam veluti præsentem in hoc ipso loco, fidem vestram & industriam & conscientiam &

iudicaturum omnia numen testari credite,
 ne spem suam deseratis, ne fallatis expecta-
 tionem, ne sua tempora negligatis, quibus
 per varias aduersitates fatigatæ sibi aut nul-
 libi, aut in præclarorum vitorum humeris,
 in cordatoris sæculi gremio requiescendum
 sit. His vos sanctissimis vocibus obtestan-
 tem Rempublicam, vt debito reuereamini
 obsequio, nemo adest, quin optet; nemo
 quin speret. Cum enim illustre hoc audi-
 torium, diuersos non vna humanitate ac of-
 ficio hominum ordines acceperit, nec pau-
 ciora fortasse iudicia; diuinitate tamen festi-
 euenire intelligendum est, vt in felicem
 communi vnanimique consensu definamus
 clausulam: vt per bonas preces & pia vota,
 Deum immortalem sapientiæ auctorem, scho-
 larum conservatorem, ac Reipublicæ huius
 Præsidem Statoremque, ob accepta pariter
 beneficia veneremur, atque de speratis im-
 ploremus. Cernimus, atque vtinam posse-
 mus id quod cernimus capere satis aut lau-
 dare, munus ingens ac cæleste: Scholam
 non donatam modo vrbi nostræ, sed am-
 plicatam, sed defensam, sed seruatam, sed
 ad sæculum iam alterum multa cum laude,
 multo cum populorum fructu propagatam.
 Hic est hortus quem plantauit Dominus:
 hic est paradisus, quem elegit: hic est flos,
 quem adornauit: *flos virtutis, flos gloria, flos
 perpetuus ac immortalis.* Nam talem fore
 polli-

pollicetur nobis tam cumulata benignitas tua, Domine. cui in posterum quoque salutem Argentoratensis Reipublicæ, fata studiorum, tutelam scholarum, incrementa artium, labores docentium, iuuentutis profectus, pietatis & gloriæ tuæ inter nos habitantis illustrationem, quanta possumus pietate, ardore, gemitu commendamus. Et quoniam in hoc sæcularis summa felicitatis vertitur, fac Æterne DEVS, vt sic nouum agitemus sæculum, quo constet omnibus, nos prioris bona agnouisse.

XI.

ORATIO

Habita Kalend. Octobr. Anno

CIO IOC XL.

Cum publice Magistros & Baccalaureos crearet:

IN QVA

De Typographia, Argentorati inuenta, diuinitate & fati, Saculari pietate differitur.

INter vetera, quibus principes politæ antiquitatis Athenienses, Academiæ suæ gloriam quærebant & grauitatem, instituta, illud quoque posterorum cognitione dignum Aelianus iudicauit: quod ride-

re in tam solenni loco, nemini licere voluerunt. Cum enim virtutis, industriæ, bonæ artis mentisque propria & veluti consecrata sedes illa esset, prorsus debuit omni præsertim contumeliæ, læsciuiæ, petulantia, denique ignauia, non specimine modo, sed specie intacta, tam augusti nominis decus illibatum conseruare. Non decuerit, Auditores, vel nos in ista sapientiæ parte vinci, ab iis, quibus in vniuersum antestamus; vel hoc ipsum Academici honoris domicilium, inferius maiestate disciplinæ, cuius veram vim Attica affectatio ignorauit, vnquam existimari. Verum, vt obtineatur veneratio publica, publicis opus est meritis, publico meritorum honore: quo fit, vt nemo contemnete audeat locum, quem à solo splendore, à præcipuo splendoris genere, nouit. vbi Virtus & Doctrina, rerum dominæ, suas opes exponunt, sua theatra instruunt, edunt munera, agitant festa, proferunt pomœria. Quid hic irrisor improbus, illusor ineptus, scurra mimicus? quid ignaum pecus, aut petulecum animal? nonne vna voce, tanquam profanos, exesse, longeque absistere dissimularum rerum tractationibus, tum cetera loci religio, tum nostri huius diei cærimonia iubet? *Qua producti in medium Nouem honestissimarum artium compotes iuuenes & Adolescentes, sub auspicio & numine, non Apollinis alicuius Artici, sed DEI ter Opt. Max. facultatem præbente Incl. to Academico Magistratu, fauentibus & gratulantibus.*

lanribus omnibus piis, bonis, doctis (tates enim hospites & spectatores huc venire fas est) in ipso Eruditionis Templo, inter pias preces & festos cantus, premiis solennibus orvandi, & alteri quidem Baccalaureatus insigni, alteri titulo Magisterii quod vocant, & privilegii donandi sunt. Veniat huc Anniceris aliquis, vitam in ludicris & risu agere, præclara vero omnia fastidire & ignorare doctus: nã is Platonem suum mox inueniet, aut si operæ pretium nemini cordato videbitur, à tyrunculis vtilium studiorum & sapientiæ pullis, cum ineptiis suis ridebitur. Sed nos ordiamur, cum bono Deo, quod suscepimus.

Tuum enim, ante omnia, nomèn, Deus ter maxime, Domine noster, non fausti modo ominis loco, festivè inctamamus; sed, vt autorem nostræ tum felicitatis, tum festi, reuerenter appellamus. Te largitore ac conseruatore, Respubl. nostræ bonorum præcipuis hætenus floret; Tibi inter fluctus Ciuitatum nationumque plus quam decumanos, ancoram & stationem debet hæc nauis: tibi religionem, templa; prudentiam Curia; artes Schola, & propterea vocem & grates, omnia Auditoria, omnia suggesta & pulpita debent. Ipsa Te huius diei pompa loquitur; tuam bonitatem nobiscum decantant organa, balbutiunt pueri; ostentant insignia, denique veb cacutientibus allucent cerei. Tui muneris est, quod hic conuenimus: quod bonas artes profitemur, colimus, honoramus: quod amplificandæ Nominis tui gloria instrumenta consecramus: imò vero quod tibi consecrandæ adducimus ac pie commendamus.

Respice benigniori oculo, Pater Optime, Sex illos Iuvenes, tres illos Adolescentes, ut artes, quas didicere; honores, quos petere, tibi deuoveant in solidum dedicentque: ut his tanquam stimulis instigati, ad plura, ad maiora tendant: ut obsequio hoc deuincti, ad ea strenue proficiant, quo consilium tuum destinavit, & mox prouidentia viam praebet: ut mysteriis huius initiati, tua voluntatis placita, tui nominis laudes, in omni vite actu, in omni functionis opere, inuestigent, meditentur, intelligant, sequantur: ut pro Republica Argentoratensis, & Schola incolumitate pia quotidie vota nuncupent, atque ita sic diei huius & premiorum semper meminerint, prout eos decet, qui ad novissimi & magni diei gratuita, eademque aeterna premia sedulo adspirant. Exaudi vocem nostram Domine: illumina faciem tuam super nos & benedic nobis, Amen!

Post interpositos concentus Musicos.

Preces & religionem, qua hoc festum inchoandum fuit, pietati dedimus, Auditores: dissertationem quæ preces sequitur, honorum distributionem antecedit, mori Academico dabimus & sollennitati. Nec erat sane quærenda nobis ex abdito materies: ipsa huius Anni *ueneratio*, qui duo admodum Sæcula complet, ex quo humano generi exoptatissimum, literato orbi utilissimum, Argentorato autem nostro perpetua celebritate gloriosum, *Typographia inuentum*, auspiciis diuinis, exordio hinc sum-

to gen-

to gentes usquequaque politas peragrauit ac deuinxit. iucundæ auscultationis, debitæque in DEVM pietatis potuit nos admonere. Præsertim cum publica Magnifici Rectoris ac Senatus Academici, aliquid tale mihi demandantium auctoritas accederet: non sine magna ratione pro se & posteritate sollicita, si vel patriæ laudis curam negligenter ageret, vel ignorare venturas ætates pateretur, quam confidenter alii nostram laudem hæctenus sibi vendicarint; reddita Auctoribus rei præclarissimæ ea gratia, vt & nomen eorum & artem suppressum, quantum in ipsis erat, ac obliteratum irent. Scilicet in omni re humana dominatur ambitio: neque negotia modo, dum geruntur, perturbat, sed gestorum plerumque veritatem corrumpit aut obscurat. Eo facilius id sane, atque vt multis videtur, excusatius; quò speciosiora conatibus suis vocabula siue callide imponit, siue liberaliter circumponit. Ipsiùs veritatis vindiciæ, & nescio quæ iura intenduntur, ut alièna interim quisque deprædetur clanculum, ac pro suis ementiatur. frustra deprehenderis eam artem: quæ dum semper metuit deprehendi, id in primis cauet, ne deprehensa etiam, erubescendum habeat. Amore & studio patriæ nihil esse honestius; nihil ad periclitandas ingenii vires illecebrosius; nihil ad figurarum commentique veniam impetrabilius. Ita cœpit hoc malum antiquitus: & à tam plausibili initio ad æmulationes, inde ad

certamina præcellentiæ inter gentes; hinc ad contemptus mutuos & superbiam; denique ad odia profectum est: quæ nunc vnusquisque intendit aut remittit, prout famæ vtilitatisue spe concitatur, aut diuersæ sortis metu sufflamatur. Quo fit, vt eam simplici æstimatione in vanitatibus vulgi ponendam, inter doctorum magnorumque virorum vel arcanas artes, vel festiuos lusus hodie reperiatis. Nisi quod haud dubie grauius meretur appellari, cum neque probris, neque conuitiis abstinet, & iniuriam, quam aliis factum it, cum apparatu, paratragædiantium ritu, in publico ostentat. Interesset famæ gentium aliquot ac civitatum, nihil tale, in re typographica, quam vocamus, euenisse. Hanc dum multi ambiunt proci, fit, vt nescio quo amoris stimulo instincti, neque sibi, neque aliis, neque adeo amicæ ipsi, quæ per isthæc iurgia non parua interim contumelia afficitur, parcendum ducant. Nobilissimæ Harlemensium Vrbi non inuidemus suam gloriam, sed gratulamur: auctiorem tamen existimamus fore, si de aliena nihil decerpit, aut decerpentem priuata opinione ausuque populari suum, publicæ existimationis periculo propugnet. Moguntia facilius ignoueris: decepit eam rumor vulgaris famæ, vt in talibus solet; quo incertior, eo confidentior. Accessit doctorum id affirmantium numerus, iunctæque vmbone phalanges. Sed reuera, numerus. Consideret quæso splendidissima ciuitas, ad
quantam

quantam paucitatem, si vim & arma singulorum spectes, grande illud agmen tot nominum redigatur. Quis enim eruditorum ignorare potest, veluti traditam in manus alterum ab altero istam opinionem accepisse? plane sicut & alias consuevit fieri, ubi rem dubiæ arduæque inuestigationis, malunt plerique aliena quam sua fide asseuerare, præsertim cum obiter & ex occasione hæc talia alterius argumenti tractationibus inseruntur, nec tractantur. Igitur sæpissime quidem proditum aliquid huius generis inuenias, demonstratum nusquam. Nimirum aliis voluntas probandi, vt alieno loco; aliis tempus laboriose conquirendi probationes defuit: quosdam argumentorum inopia aut desperatio ad alia præuerti iussit. Equidem satis de nonnullorum ingenio constat, qui vel cum certo intempestiæ & affectatæ digressionis periculo, suis scriptis infulsissent, si quid super te tanta odorari testimoniorum potuissent. Traxit postea error errorem, qui, cum temporis progressu radices in animis hominum egit, ac incrementa sumsit, iure præscriptionis non tutus modo sibi, sed inuictus videtur. Verum enim vero, nobis in præsentia non tam quid alii de alienis vel sentiant, vel dissentiant; quam quid nos de nostris sentiendum hoc tempore habeamus, curæ est. Quæ in re omni exceptione maior est, vt alia quæ supersunt, cuncta desint, annalium publicorum fides.

Hi IOHANNEM MENTELIVM, *ciuem*
Argentoratensem, artem imprimendarum fasili
charactere litterarum librorumque, primum in
Patria excogitasse atque protulisse memorant:
 Hi Annum Seculi Christiani quartidecimi qua-
 dragesimum definiunt, annique solennem noti-
 tiam Consulatu Nicolai Schanlitii, Pratura Spie-
 gelii, Müllenhemii, Treubelii, Endigeri insigniunt:
 hi perjidiam famuli Gensfleischii, & herilis arcani
 enuntiationem, & sociata cum Gurembergio plagii
 consilia, & fugituo immissam ultore Deo cecita-
 tem, diserte & bona fide denarrant. Ex his
 adeo habemus Auctorem inuenti nobilissimi;
 habemus tempus & locum; habemus primam
 & furtiuam demigrationem artis; qua effe-
 ctum est, vt statim circa initia Moguntinorum
 Ciuitas & nomen, operis typographicis in-
 claresceret: habemus hæc & plura inquam,
 non ex vago & veteri rumore, non ex ambi-
 tiosi scriptoris ingenio & lusu; non ex fallaci-
 bus aut ambiguis inscriptionibus; Sed ex ipsis
 Reipublicæ nostræ commentariis, & instru-
 mentis: quorum, nec auctoritas detractari à
 modesto homine, nec simplicitas suspectari à
 bono, nec perspicuitas declinari, à sano potest.
 Nam cetera argumenta, oculatosque testes,
 monumenta, & quæcunque iam aliis collecta
 sunt, non attingimus; Accommodantes scili-
 cet nostram Orationem propius ad institutum
 Inclytæ Reipublicæ, quæ, cum antiquissimis
 optimisque rebus plurimis ita abundet, per-
 petuo-

petuoque suarum rerum in hunc diem incremento eo progressa sit, ut nihil minus quam de claritudine laborandum habeat: eam fortunæ suæ benignitatem tam generose didicit & æstimare, & ferre, ut neque de ceteris suis bonis, neque de hoc ipso, quod nunc celebramus, contendendum cum quoquam, aut ambitiosa vanitate altercandum censeat. Nam nec ignorare, quæ luculenta Dei bonitas nobis contulit, munera possumus: nec, quæ aliorum esse voluit, nostra fieri desideramus. quorum & illud stuporis sit; & hoc pæne sacrilegii. Dimicite autem cum homine, imo cum ambitione; de eo, quod sicut diuinum est, ita arbitria pariter affectusque humanos excludit: irritum, inane, præposterum. Sicut respondere ei, qui neget te accepisse à diuina manu, quod accepisti, & ut scias te accepisse, neminis potius interest, non esse nisi dubitantis de præsentis fauore Dei, merito dixerim. Quid igitur opus est, iacere dictæria, detonare minis, probra cumulare in quemquam, qui cum Nostra sibi vindicat, secum potius, quam nobiscum pugnat? Nam aut quod nescit, scire contendit; aut quod scit, auerfatur scire. Nobis ommissa prorsus consecratione tam inquietæ præstantiæ & imitatione profani moris, hoc agendum est, quod agitur. Ad rem, inquam, & Auctorem rei respicimus, felicemque annum, cuius, qui nunc voluitur, sæcularem memoriam renouat, singulari, nouo, inu-

sitato,

fitato, Dei artium artificis, magisteriorum magistri, munere; adeoque laudibus, gratibus, æstimatione, pietate signamus. Quæ & multa nobis & seria, & magna suppeditat. Si ad facta Ciuitatis Nostræ, connexamque diuina non gubernatione magis quam beneficiis temporum seriem, cogitatione præuertamur: non seculorum modò, quæ antiquissima ciuitas haud pauca numerat, sed ætatum singularum ornamenta præcipua; nec, vt iis placet, qui euentuum inania potius, quam causas auctoremque scrutantur ac obseruant, vicensarias, tricenas, quinquagenarias periodos, sed propemodum annos, amplificatis Reipubl. opibus, gloria præstantia memorabiles possumus dare. Cum primis autem postrema duo sæcula, maximis augustissimisque nominibus dicenda sunt: quorum altero, inuenti post hominum memoriam celeberrimi felicitas; altero, & huius & ceteræ felicitatis consummatio & fructus, institutione Scholarum, cum ipsis Reipubl. progressibus strenue efflorescentium, nos beauit. Antecessit integro sæculo Scholam Typographia; illa Scholarum passim pluriùm mater, & amica & adiutrix futura: antecessit, vt nuntiaret felicioris æui ortum, ciuesq; nostros de festinantibus ad maiora ciuitatis successibus admoneret, imò vt locum illis metaretur. Antecessit, vt splendore suo, de futuris talem Dominam, pedissequis, quid pedissequas loquor? de opibus, paratu, diuitiis, quas,

Quas, vt in pompa sigillatim traductas, in Schola denique coniunctas stetit consecrauitque, publice & in antecessum veluti testaretur. Quanquam potiora sunt, quæ ad communis Germaniæ fatum pertinent, omina. Cuius maiestatem, Imperii huc translata sedes primo celebrâuit: mox accessere bonorum, artium, monumentorum præcipua, donec ad summum iam fastigium properantia augmenta, hoc instrumentum sui operis viriumque adæpta, facile suo statui adiecere quod deerat: eruditionis, videlicet & clarissimorum studiõrum dignitatem atque copiam, id est, ipsum pignus & robur potentiæ ad altissima profectæ, quo Romani, quo Græci nominis magnitudo æstimari censerique olim voluit, cum circulum suæ felicitatis compleuisset. licebitque perpetua obseruatione, copulatas florentissimis publice rebus, gentiumque validissimarum opibus literas animaduertere. Atque hic regredimini paulisper mecum, Auditores, à publico Germaniæ statu, ad nostram Ciuitatem, quæ iisdem, quibus Imperii totius claritudo, temporum spatiis credit: nisi potius monendi estis, vt progrediamini ad vniuersæ fata Europæ, quam nihil æque ac Typographia illustrauit, euexit, nobilitauit. Subest arcani maioris ratio sanctior. Cernitur dubio procul in omni humano orbe satis euidenter, diuinæ gubernationis administratio: sine qua nihil attollitur, nihil deprimitur: nihil reperitur, nihil

nihil aboletur: sed compendium tam diffusæ curationis, siue, vt rectius loquar, officina interior secretiorque cœlestium operum in Ecclesia quærí debet. Et, sicut ad ceterum orbem omnia referunt Politici; ita ad hunc selectissimum cœtum, tanquam ad verum & totum in orbe isto orbem, Christiani suam Philosophiam exigunt. Quæ statim nobis ostendit, instaurationem sinceræ Religionis, Lucem euangelicam, discussionem tenebrarum, & quæ obsederant Ecclesiam passim, papalium superstitionum. Vt hæc conuersio fati Ecclesiastici, hoc tantum & tam singulare singularis prouisionis negotium, quo **D E V S** vltima hæc tempora beavit, promptius succederet, vt præparatu, facile, instrumentis locuples; præsidii copiosum redderetur; Typographia opus erat: Hæc prælusit operi: hæc parauit notitiam, præparauit industriam; communicauit consilia, publicauit decreta. Vt non minus Bezaleem in Templo Christiano instauratione, Mentelius Germaniæ præsertim præstiterit, quam in struendo Iudaico ille fecerat, quem peculiaris ad id cœloque missa sapientia instruxerat. Licet adhuc altius ascendere: & quodammodo pia minimeque curiosa sedulitate coram **D E O** disquirere, sitne hoc artificiorum inuentorumque, quibus humanam tum iuuare, tum ornare voluit vitam, fastigium, apex, complementum, terminus? post quem (intelligo autem, & huic suam

moram

moram periodumque datam,) finis omnium
vt rerum sic artium instet, quoniam reperta est
vna, quæ omnes iuaret, omnes contineret,
doceret, amplificaret, consummaret. Non-
dum sustineo dimittere vtilissimas cogitatio-
nes: quæ mihi diuinam bonitatem non co-
piose modo ostentant, sed ex abdito insinuant.
Obsederat terras profunda passim barbaries.
& post literas suis sedibus eiectas, omnis ele-
gantiæ, eruditionis, sapientiæ amor euauerat.
Audebant paulatim aliqui rem publice ne-
glectam in decus quoddam & cultum reuo-
care: sed priuatis aut dispersis conatibus,
communis segnities obstitit. Non enim iam
vel Principes suæ fortunæ opibus dignam rem
esse literarum studia intelligebant, vel homi-
nibus ad adipiscendum tam operosa bona sa-
tis constantiæ ac industriæ supererat. Illa
enim sicut eruditi sæculi propria virtus fuit,
ita ad exortum ignorantia & tenebrarum eua-
nuit. Ergo de optimis quibusque omnium
linguarum & artium monumentis, de instru-
ctis Bibliothecis actum erat: dum vix reli-
quia honore aut cura sustentabantur; adeo de
amplificanda ea felicitate nihil consilii susce-
ptum est. Verumenimvero, in quo humana
industria partim cessauit, partim desperauit,
DEVS Opt. Max. velut ex machina restituit
subito & exornauit. Decreuerat nimirum
æterna summi Rectoris voluntas, gloriam
pariter & bonitatem suam oculis mortali-
um

lium & mentibus per illustria monumenta, copiosa adiumenta, efficacia instrumenta, si caperent, denuo infundere; si cæcutirent, allucere; si stuperent, inculcare. idque literarum ac studiorum beneficio: quæ à diffusis ambagibus in compendium, ab arduo paratu, in faciles vsus, à parca supellectili in parabilem amplitudinem, ab impensis ingentibus, in moderata pretia, simul & semel missa cælo Typographia vindicauit. Intuemini paulisper mecum, Auditores, bonum vere cæleste, vere diuinum. Vnde enim arcessemus id literarum propagandarum arcanum, quam ab eo, qui primus Adamum humani generis parentem litteras edocuit? qui postea in Adami posteritate literarum vnitatem conseruauit, vsque ad Giganteas Nimrodici agminis molitiones, & immanes prodigiosa turris substructiones. Ea enim rebus conuertendis occasio & causa fuit: confusis primum ab irato Numine linguis, mox singulari Prouidentia consilio discretis. Inde Linguarum (& quidni etiam Literarum?) varietas ex pœna in donum versa, secundum orbis millenarium illustrauit. Tertius incomparabile rerum operumque diuinorum monumentum, Mosis manu in literas relatum, futuris ad finem vsq; temporum, ætatibus transmisit. Nam quæ ipsius DEI, scripturæ omnis auctoris & artificis, digito duabus ex lapide Tabulis inscripta sunt elementa, sicut Mosaicis libris antiquiora sunt,

ita,

ita, quantum ad Literas attinet ac lapidem, certo tantum tempore, auctor sapientissimus manere voluit. Hinc consignati cœpere varia ingenii humani sollertia, & rationibus subinde diuersis, multa sacra, multa profana. Ferro, cera, in foliis arborum, in libris arborum, in plumbo, in linteis, in membranis, in chartis, iisque non vno modo confectis, varie scripturam elaborarunt, tot sæculorum, vsque ad maiores nostros, inuenta. Frequentissima præsertim & vsitatissima denique membranarum volumina librique fuere. Hic perennaturi Auctorum labores, magna diligentia describebantur. In his custodiebantur iam æterna veritatis arcana & fœdera. in his Græcia eruditionem suam, in his Latium suam famam & opera posteritati trans mittebat. Verum, vt diximus, tantum requirebat ea res laboris, quantum non nisi strenuissima ætas suscipere; tantum impensæ ac sumtuum, quantum non nisi beatissimi erogare possent. Temporis quoque mora in serum differebat, scientiarum pariter & librorum copiam. Hæc & alia incommoda, tam præsentis ope aboleuit Typographia, vt omnibus, & cito, & semper loquatur, quisquis per impressa monumenta in publicum aliquid loquitur. Prodere arcanos mentis sensus, notarum quibusdam indiciis, & quo vox non pertingit, literis loqui ac scriptura, diuinum quidpiam esse agnouerunt, quicumque vllum vnquam diuinitatis sensum habuere.

buere. At vero tam multa, tam repente, tam compendiose, tam late disseminare, vnoque & eodem tempore Orienti, Occidenti, Meridiano, Septentrionibus loqui, quanto est diuinius, quanto perennius, quanto vtilius? Arripiuntur celerrima typothetæ manu, è capsulis, quibus discretæ sunt, literulæ: coalescunt in voces, diuiduntur spatiis, terminantur versibus; quorum singuli contigue sibi inuicem accrescentes, vbi columnam, vt hodie loquuntur, siue modum quem facies paginæ habitura est, expleuere, colligantur; donec diuiso locis idoneis numero columnarum, formas, quas vocant, clauistro quodam ferreo, tanquam munimento circumposito, arte coactas, prælum chartæ superimpositæ imprimat. Ita quæ in formis sinistra, in chartis dextra apparent: quæ in formis atramento, peculiari arte confecto, non colorata magis quam obscurata erant, in niueo chartæ æquore, liquido ordinata ac distincta lucent & interlucent. Denique vt diuinitatis typos quosdam & characteres, verba nimirum & sensus, cum ipsa ratione, mens humana suscepit: ita per insigni artis, quam laudamus, miraculo mentis ipsius notæ in charta repræsentantur. Nil potest tam subtiliter à quoquam cogitari, nihil tam eloquenter apud audientes pronuntiari, quin exactâ elegantia, legentibus statim & vbique exhibeatur. Vt mille exempla publicandi operis, mille hominibus statim distribui possint, simplici,

plici, nec amplius, mora opus est, dum vnum perferibatur: quod fecundissimo pariter celerissimoque partu in quantumuis numerum multiplicatur. Adeo citius & copiosius diplomata sua per terrarum orbem diuulgat Rex æternus, quam edicta in angulos, vt sic dicam, suarum ditionum dimittunt nostri Principes. Huc enim, quod iam sæpius monui, semper respiciendum est. Quicquid laborari, perfici, adornari huius artis beneficio curauit DEVS, illud auctoris gloriæ debuit seruire, Cui soli si studeant homines, saluti suæ studeant vtique: quæ extra Auctoris gloriam nec quæri nec inueniri potest. Porro sicut in grata vsurpatione diuini beneficii, complementum gloriæ, quam DEO debemus, consistit: ita initium ab agnitione beneficæ prouisionis fieri par est. Cuius commentationis in plurima diffusæ, nunc paucissima delibabimus. Frustra inuenta erat ars, post homines natos præclarissima, nisi accessisset idonea artis administratio: frustra ad capsulas typhotetæ, ad prælum excusores sudabant, nisi eruditi correctoris laborem istum emaculasset emendatio. Fallor an plus incommodi quam emolumenti datura fuit rebus humanis Typographia, nisi diuinis auspiciis instincti viri quidam cordati eruditique, omnium librorum partim male scriptorum, partim ab operis typographicis male lectorum, partim ab iisdem ineuitabili quadam corruptione temeratorum, cu-

ram castigationemque, antequam prælo excuderentur suscepissent. Illi cum viderent, non labore modo ad eam rem maximo, sed eruditione insuper diffusa minimeque fucata opus esse, immerferunt se in omne genus doctrinæ, linguarum studium singulari cura tractarunt, non omiserunt disciplinarum arcana & penetrabilia scrutari, vt edendis veterum in lucem publicam scriptis pares essent. Ex hoc genere Manutios, Stephanos, Cuiacios, Erasmos, Gruteros, Casaubonos (non enim lubet plurimos enumerare) nominare possumus: quorum absque ope fuisset, non haberemus hodie tot Latina, tot Græca; tot sacra, tot profana monumenta: aut certe haberemus ea corruptissima, & omnino talia, quæ nec legi sine molestia, nec intelligi prorsus possent. Id quod exemplis docere promptum esset: si id iam instituissemus. Talium virorum critica opera, factum est haud dubie, vt non Typographica minus quam literaria res conualesceret. Verum vt præpostero iudicio, diuina munera mortales æstimamus, quos DEVS vt Heroes altioris fati consiliis destinauerat, per quos ipsam Typographiæ orbi concessæ animam, vt sic loquar, & vigorem voluerat vegetare, hos, cum egregie & excelsè sapimus nimirum hodie, probris contemnimus & dicteriis. Quæ res non parum debilitat fati typographici momenta. id quod pauci vident, proh dolor! cum pauci reuera sint, qui videre non possent.

Sed

Sed antiqua scilicet & obsoleta est illa magnanimitas, qua suo quisque loco, attentus semper ad publicæ sortis fortunam & intentus fuit: nunc dum priuata quisque respicit, & ambitioni miro seruitio mancipatur omnis eruditio, publica paulatim, imo confertim, ignorantur. Ex quo enim homines nulla bona arte instructi, cœperunt negotium posteritatis & sæculorum inepto ausu attrectare, rem totam vidimus degenerare, declinare, id est, si prudenti & necessaria diuinatione utimur, ad exitum & barbariem festinare. Et qui possit aliter? Quæ in sanctissimos vsus concedit terris bona DEVS immortalis, non patitur dissimilibus rebus inquinari, aut inquinata subuertit. Quam iustitiam fati, cum tot sæculorum à condito orbe decursus, per seriem nobis exponat: mirandum est, plerosque tam hebetes ad hæc talia & rudes inueniri. Feruebant ab initio præla publicandis diuinissimis oraculis, sanctissimis doctrinis, honestissimis artibus. successere plaustra ineptiarum, volumina nequitiarum, libri flagitiorum, calumniarum, contumeliarum. quibus non viles modo & abiectæ animæ, optimis quibusque rebus pessime uti solitæ, sed eruditi & clari viri operam dedere. Atque utinam præterisset istud tempus, quo hæc accidere. Speraremus sane, concussam potius rem literariam fuisse, quàm conuersam. Sed cum nihil hodieque reliqui fiat, quod ad contaminandam

Y 3

nobi-

nobilissimam Typographiæ artem, ad chartas
 commaculandas, ad eruditionem profanandam,
 ad eruditos infamia notandos pertinet,
 existimamus hanc perniciem ad ipsa vitalia
 tendere, & salutis recuperandæ spem omnem
 præcidere. Valde enim infirmum diuturni-
 tatis vinculum præstat ambitio: cuius aperto
 furore aut occulta vafricie pleraque ab ope-
 rum scriptoribus ac editoribus geruntur. Ac-
 cessit quæstus & lucri cupiditas, librariis nego-
 tiatoribus familiare malum. itaque ergo, præ-
 ter alia, quæ hinc subnascuntur, incommoda,
 optimorum librorum (qui vel reuocandi vel
 promouendi in lucem suo merito essent) nul-
 la habetur ratio; quin potius *Annalibus Voltefi*
 & nescio quibus deliramentis imprimendis
 feruent officinæ. id aucupium auspdatum, is
 quæstus habetur maximus. Tales chartas
 emptorem mox inueniunt: meliora, raros ama-
 tores habent. Dixi aliquid de prauitate &
 abusu, quo res Typographica temerari premi-
 que solet: vnde merito, & Diuinæ Prouiden-
 tiæ respectu, ne opprimatur, verendum habea-
 mus. Superfunt autem & alia in ipsis Reipu-
 blicæ visceribus & temporum fato, quæ hunc
 metum augere nobis debent. Alterum ex
 his omen in publica inopia; alterum in pu-
 blico erga literas fastidio reponendum est.
 Scimus omnes, quantis opera typographica
 librorumque editio impensis indigeat, id est
 talibus, quas vix Principes hodie & Proceres
 (præ

(præsertim in Germania nostra) nedum privati tolerare queant. Hinc est, quod ad paulo maioris voluminis mentionem trepidant & tergiuersantur Bibliopolæ: hinc est, quod grauissima Patrum scripta, quod Historicorum, Philosophorumque opera aliquid amplitudinis habentia nemo, licet distractis iam omnibus prioribus exemplis, recudit. Quid futurum porro sit, nemo est qui non animaduertat. præsertim cum literariam rem omnem, non modo non æstimari amplius, sed prorsus fastidiri publice, satis constet. *Sublatis studiorum pretiis, ipsa studia peritura*, vere Romanus scriptor dixit. Quid, ubi cum pretiis, ipse fauor, ipsa tralatitia beneuolentia, literis ac literatis apud eos perit, qui auctoritate, subsidio, sed & officij nomine, vnica erant rei tam pretiosæ fulcra? Sed quid differo, quod maius est, & ad conuincendas securas futuri mentes euidentius, exprimere? Inuitus equidem id vlcus contracto, Deumque meliora omina publica voce posco: verum nimis istud verum videtur, quod dicam. Videtur, inquam, Patria communis, nobilissima Germania nostra, octo amplius sæculis ad summa rerum fastigia euecta atque celebrata, nunc vrgeri fati suis, & nescio quid magnæ conuersionis (neque enim euerisionis adhuc dicere sustineo) Europæo orbi, quem suis fati innexum habet, parturire. In hoc rerum cardine, ne id etiam voluatur, quod tantam pace belloque claritudinem Ger-

manis attulit, valde timendum est. Cedunt ornamenta Germaniæ & recedunt: Ornamentorum restat maximum, si recte æstimamus, & pulcerrimum. Restat sane, sed inter pericula, inter minas, inter fulmina. Quæ & cogitationes nostras & orationem, attonita consternatione ad silentium vsque exterrent. Nisi quod pietate, precibus, lachrymis, nunquam desistemus, supremum numen pro conseruatione tanti boni interpellare.

XII.

ORATIO

DE FASCIIS

QUIBVS INVOLVNTVR

Arcana Maiestatis.

Habita mense Ianuar. An. clō Iōc XLIII. cum post ferias Natalitias, & nundinales, ad lectiones publicas ordinarias rediretur.

ORnatissimi Auditores. Non decet nos publicos huius anni labores, sine auspicio operis, sine voto successus, sine industriæ regula ordiri; ne sine Deo ordiamur, in cuius nomine ista omnia continentur. Sed vt Deus nobis sit, quod quærimus, necesse est vt nobiscum sit, vt in nobis sit, vt noster sit. Noster autem

autem est in Filio : ad cuius præsepe nuper sedimus, & cum simplici pastorum genere, totas diuinitatis opes, in nostros artus & angustias humanæ carnis, nobis è cælo demissas pro stupore demirati sumus. Replicauimus fascias, quas Angelus nobis tanquam quædam reperiendæ salutis pignora demonstrauerat: vidimus in humili spectaculo inuisibilia, tetigimus in fragili corpusculo Deum, intelleximus latere in tenuibus fasciis, quæ orbis iste suo ambitu nunquam clausisset, nunquam clausurus esset. Replicauimus fascias, ad reperiendum: conuoluimus, ad venerandum. neque replicantibus, quod caperemus defuit; quippe vt capi à nobis immensa possent, fasciis includi voluere: neque conuoluendi causa deesse potuit, vt quæ nec fasciæ, nec cogitationes nostræ caperent, tanquam in conclusarum fasciarum mysterio, reuerentia atque consternatione ob signata custodiremus. Replicauimus iterum fascias, vt post ceteram pietatem, huius anni fata scrutaremur, vt auspicia caperemus, vt colligeremus omina, vt attendere-mus præcepta salutis. Deprehendimus, nullam Saturni & Iouis coitionem timendam esse, vbi Sol iustitiæ, huius & omnium annorum præses, è terris nostris & cunis suis, toti cælo ac sideribus cunctis moderatur. Amplexi sumus, diuini fulgoris radio expressum in fasciis solum, quod regii generis vates Esaias admiranda Immanuelis appellatione iam olim

Y s

præ-

præmonstratum voluit, vt auspiciū perennæ
 credentium, vt tessellam beatitudinis, vt omen
 & pignus æternitatis. id nobis artem facile
 persuasit & rationem, qua fascias nobis, nos
 fasciis implicari liceret, & cum isto virtutis
 præsidio, in isto sinu securitatis aduersum cæli
 terrarumque minas, tumultus, & (si hoc in
 fatis foret) ruinas perennare. Animaduer-
 timus, in istis fasciis omnem sapientiam latere;
 & cum inuolucro infantis, omnium docto-
 rum volumina permutauimus. Nihil iam
 scire cupimus, præter fascias eius qui scit
 omnia, postquam ex iis, nihil nos scire, intel-
 leximus. Neque hoc dico, vt amorem sa-
 pientiæ & studium, cui vos totos consecratis,
 eximia Pectora, cuius causa hunc locum fre-
 quenti congressu celebrare soletis, extinguam
 in vobis aut deminuem: sed vt sub exemplo
 vobis ostendam, omnia grauioris sapientiæ
 momenta pendere ab elementis eruditæ igno-
 rantia, neque vlllo successu contendi ad Pala-
 tia Musarum & montes, quæri citharas, am-
 biri laureas, si prætereatur salutaris spelunca &
 præsepe fasciarum receptaculum: quarum
 simplicitate quæcumque non imbuatur sol-
 lertia, stultitia est. Nihil Deo, nihil patriæ,
 nihil nobis sapiemus, nisi hinc sapiendi auspi-
 cia repetierimus. Atque, si humano more de
 sapientia loquendum est, vbi sunt abdita
 scientiarum, vbi recondita doctrinarum, vbi
 secreta artium: vnus ista omnia pannus in-
 uoluit,

poluit, vnæ concludunt fasciæ, quæ Sapien-
 tiam Lei siue potius Sapienciam quæ est Deus
 concludere. Inexhausta esse Sapienciam my-
 steria. tota gentilium credidit antiquitas: sed
 periculose credidit, quia haud raro in profun-
 das voragines incidit; sed frustra & vaga fide
 credidit, quia ad vim & spiritum & vsum my-
 steriorum nunquam penetravit. Quid gen-
 tiles loquor & paganos? Electa Deo & dile-
 cta gens præ omnibus, desideravit penetrare,
 quæ nos introspicimus: optavit introspicere,
 quæ nos palpamus. Vidit fascias arcanorum
 sapientiam conscias, & adoravit, sed tanquam in
 tremendo & inaccesso arcæ fœderalis arcano
 inclusas quæ nunc patent omnibus, quæ my-
 steria sua pastoribus æque pandunt ac regi-
 bus: quibus inuolui rudes properant, vt di-
 scant sapere; quas euoluere sapientes gau-
 dent, vt inuolutas sapientiam opes admiren-
 tur. Primus ad sapientiam gradus est, admi-
 rari sapientiam. Admiratur autem, qui igno-
 rantiam suam agnoscit. à cuius professione,
 vt antea cœpimus dicere, tota hæc disciplina
 ordianda est. Meditabimur vnum specimen,
 vt de omnibus erudiamur: & fascias illas no-
 stras denuo complicabimus, vt replicemus;
 replicabimus, vt complicemus. qua veluti
 sapientiam tessera, miscendam sollertiam simplici-
 tatem, cognitioni venerationem, iudicio stu-
 pore, statim & serio indicamus. Plurimum
 sibi & splendidissime videntur sapere, qui fa-
 stigia

stigia imperantium, iura imperii, decora Maie-
 statis & insignia & *Arcana* interpretantur. hac
 enim voce libentius vtuntur, & crebrius abu-
 tuntur; eodem vtrobique sine, vt auctoritatem
 sapientiae & summam praferant. Equidem
 sunt omnino regnorum arcana, sunt rationes
 in alto secreto repositae, sunt intimi recessus
 penetralia, quibus maiestatis imperatoriae praesidia
 & ornamenta custodiuntur. sed illa
 suspicantur potius quam sciunt, qui extra fa-
 scias infantis Regum-regis quaerunt. *Ha-*
sunt fasciae, quibus inuoluuntur Arcana Maiesta-
tis: quia eum inuoluunt, qui maiestatis au-
 ctor est & conseruator; quia eum ambiunt,
 cuius maiestas omne lumen & radios mutua-
 tur maiestate fulgentibus. Incipiemus ab
 auspiciis regnorum: quibus nihil sublimius
 esse, nihil sanctius, etiam ii obseruant, qui
 nec sibi nec alius, quid essent regnorum auspi-
 cia, explicare potuerunt. Retineatur in gra-
 tiam illorum appellatio sane profunda, &
 significet nobis illam Maiestatis verendam vim
 & diuinam amplitudinem, quae in omnes
 actus imperatorii partes valet & splendet, hu-
 mano orbi venerabilis, sacrosancta, inuiolabi-
 lis, Deo proxima. Hac fortunam agentibus,
 consilia deliberantibus, ciuibus leges, terro-
 rem hostibus dispensat. hinc iurata obsequii
 vincula pendent, hinc reip. dignitas & securi-
 tas emergit, hinc grande illud societatis hu-
 manae corpus vitalem spiritum haurit. *Hac*
est

est illa origo Legum Maiestatis, quæ ceteras leges timentur. Hæc origo iurium maiestatis, quorum custodiam prætentur leges maiestatis. eo districtiores, quo sanctioris rei patrocinium susceperere; imo eo iustiores, quo districtiores: quia nec clementiæ vsquam nec iustitiæ locus erit, nisi hoc vtriusque fundamentum statuatur. Hæc sunt sacra regni, à quibus consilium in aduersis & spem; in secundis decus mutuatur & vigorem respublica: hæc neque odisse hostes, neque non amare ciues possunt. hæc faciunt imperatorem mille luminibus oculatum, omnia arbitrari, omnia audire, omnibus interuenire, omnibus adesse, omnibus aliquid sui aspirare. Meministis. Auditores optimi, talia vos aliquando legisse. verum enim uero quæso vos, ne facite, quod plerique profecto faciunt; ne putate hic subsistendum esse, ubi incipiendum fuerat; ne credite ad summa, ad arcana vos peruenisse, donec arcanorum cubilia in præsepio Bethlehemitico scrutati fueritis. Iterum dico: *Hic sunt fasciæ quibus inuoluuntur arcana maiestatis.* si arcana maiestatis auspicia quæris, hæc fasciæ fata & iura regia circumdant, quia regem circumdant, quia Regum - regem circumdant, quia propter reges circumdant. Si arcana regnorum sacra vestigas, ecce & regias & sacras fascias, & sanctitati regum à sanctissimo rege consecratas. Accedamus propius & inuoluamus, quæ arcanis fasciis inuoluuntur.

Exem-

Exemplum nobis præbeat Imperatoris omnium quotquot fuisse, maximi maiestas: sub quo nasci voluit Deus, sub quo fasciis includi voluit, ut & ipsi & omnibus imperatoribus fascias maiestatis accommodaret. Sedet Romæ Augustus; ex illo imperii ac maiestatis suæ domicilio; pacem & leges suarum terrarum orbis dispensat: timetur à populis, ambitur, colitur, donis & obsequio placatur. & quod nullius unquam arma impetrauerant, unius viri nomen efficit, ut seruitium orbis pro libertate placeat. Atque hic magnifice iactant scriptores, vim Romanam, Augusti magnitudinem & artes: quibus omnes, potentiae tantæ & causas & vires adscribunt. Adulatio etiam viuenti *moderari* facit, consecrat conditorem tam diffusæ dominationis, templisque & ædificiis colit. Qui cautius aulae & Principi placere cupiunt, diuinitatis aliquam opinionem nouo Principatui vehementer conducere iudicant; sed dum simulacra talis famæ & commenta adornant, nihil ipsi diuinum credunt aut sciunt, quasque ad populum phalaras concinnant, domi secum rident. Magistri dominationis illuc tandem deueniunt, ut arcanis facinoribus & flagitiis arcana maiestatis tuenda arbitrentur. Ipse Augustus sentit quidem fortunam suæ maiestatis, videt splendorem, sequitur auspicia, & pæne intelligit esse ab altioribus auspiciis; sed in ipso magnitudinis intuitu hebescit, & ad se tantum respicit.

eit, sibi auspiciorum virtutem tribui cupit, & hoc ipsum inter arcana maiestatis, & auspiciorum excogitat. Inter hæc alibi fasciæ pueriles, maiestatis Augustæ & auspiciorum Romanorum vnum & verum auctorem inuolunt: & infantis subditi auspicio terrarum imperator inualescit. Hoc est illud immanis miraculi arcanum, hoc maiestatis tuæ & auspiciorum auspiciū. ô Auguste, quod Rex æternus, Regnorum omnium conditor & arbiter, cuius tuus nasci voluit, quod in orbe tuo hospitium quæsiuit, fascias admisit, è præsepio suo omnes ditiones tuas, omnes prouincias, venerationis tuæ impleuit. Nunc intelligo, diuinum aliquid esse Maiestatem, cui Deus se submitit: nunc video auspiciorum sacra, & cærimonias quas nascentis Dæi auspiciū instaurauit. Nunc apparet, cur ministrorum omnium & adiutorum fortuna ad Principem referenda sit, cui fortunam Deus soli destinauit. Non miror iam, impios dici, qui maiestatem violant, quia Deum violant. Deus est enim in regibus, quidquid maiestatis & auspiciorum nomine signamus. Non miror iam sacratos titulos, sacrata iura: quæ, cum aliis pluribus arcanis, in sacratis nostri Regis & Dei fasciis continentur. Quas qui non reuoluit, iactare arcana imperiorum facilius potest, quam intelligere. Vnde tot errores gentilium, qui vel diuinitatem, quam non credebant, affectabant, vel, quam suspicabantur in opere,

opere, non reperiēbant in origine. Et quid
 mihi arcana dominationis ac domus confingi-
 tis? Vnum & primum arcanum imperii do-
 musque latet in fasciis eius, qui imperium do-
 mumque Augusto & successoribus descripsit.
 In illis fasciis longe certiora quam in libris lin-
 teis Romanorum, lego imperantium tempo-
 ra, casus, seriem, exitia. Illæ fasciæ nihil ad-
 mittunt tam versutum, tam perplexum, tam
 inuolutum, qualia sunt commenta aulicorum,
 & quæ in aurem Augusti Crispus ille Sallustius
 & callidissima feminarū Livia instillauit. Qui-
 bus dum auscultat Augustus, corrumpit sacra
 Maiestatis, & offendit simplicium fasciarum
 habitatorem: qui iam pœnas eius rei medi-
 tatur, & arcana tyrannorum longe antea quam
 fierent præuisa damnat. Machinatus est postea
 Tiberius mira arcanarum artium inuolucra, &
 velamenta, & facinorum, vt ita loquar, pallia:
 loquitur ne intelligatur, tacet ne non intelli-
 gatur; loquitur, nec loquitur; tacet inter
 loquendum & loquitur inter tacendum, ma-
 gnoque conatu cum suis verbis & animo lu-
 ctatur, ne vnquam introspiciendum se aut
 quidquam sui præbeat. Apage tam mole-
 stas fascias, quæ nec occultant, quod occult-
 tant, nec debent conuestire, quod laborant
 conuestire. Nostris fasciis Arcana Maiesta-
 tis inuoluuntur, quæ sunt vere arcana, quia
 profundissimæ meditationis sunt; & sola ar-
 cana, quia quidquid in ceteris boni est inclu-
 dunt;

dunt; & suprema arcana, quia nihil maiestate est superius; deique arcana, quæ non cupiunt latere ad fallendum, sed amant recondi ad inuestigandum. Utinam vobis dux esse possem in ista inuestigatione, & altissimi eloquii secreta, perspicua stili tenuitate designare. Maiestatis enim profundissima est notitia: ut solet in rebus, quæ ipsa magnitudine sua & splendore humani intellectus aciem obtundunt. Multum dicunt, qui de summa potestate & summa dignitate hic pronuntiant: sed utriusque fontem, ipsumque maiestatis genium nondum assequitur, qui ista audiuit. Nos ut altius ascendamus, rursus descendemus in speluncam Bethlehemiticam, ad eum, qui nostra causâ è cælo in tam angusta hospitria descendit, ibique denuo fascias admirandi Infantis tractabimus: quæ solæ continent, quod nulla capiunt Palatia, ingens decus maiestatis. Illæ fasciæ non regem modo vinciunt, sed qui Rex ab æterno, ex regia stirpe rex in tempore natus est, ut regibus regna daret, & quæ ipsis regnis est augustior, regiam maiestatem. Nemo meretur potestatem in alios: nemo dignitatem supra omnes. omnis à Deo potestas, omnis à Deo dignitas sit necesse est. Quidquid autem à Deo homines accipiunt, propter Christum accipiunt: qui homo natus est, ut hominibus omnia daret, siue ut per ipsum omnia possent homines accipere. Magnus ille David non fuisset rex, nisi eundem

Z habuisset

habuisset dominum, quem habiturus erat filium: ideo dominum & domini largitorem, quia filium, id est, quia hominem. cuius natiuitas & antequam nasceretur, omnibus omnia dedit, nec minus postquam natus est, omnia omnibus erit in æternum. Neque tantum dedit Regibus maiestatem noster Infans, sicut omnia omnibus dedit, sed sicut Rex Regibus, ad exemplar quoddam suæ maiestatis. Hinc illi characteres, si hac voce uti licet, magnitudinis, sanctitatis, splendoris: quibus non tam Reges in imperio præfulgent, quam Deus in regibus. Quam cognitionem, si ab ipsa & sola diuinitate vellemus arcessere, maiestas haud dubie sui vestigatores obrueret. Maneamus cum Deo, qua humanos obtutus admittit, quia homo est, & simul Deitatis arcana nobis retelat, quia Deus & homo est. Hic qui in præsepis angustiis puer iacet, omnes mundi terminos implet ac terminat: regnat in cælo & vagit in pannis: clauditur maternis vlinis, cui angusta sunt regum domicilia: vbique præsens omnia cernit, omnia audit, omnibus actibus, omnibus cogitationibus miscetur, omnia moderatur; in bellis victoriam, in pace fortunam disponit: atque inter hæc ipsa & per hæc ipsa, ut propius ad rem loquamur, Augusti imperio maiestatem is addit, qui sine honore inter iumenta proiectus videtur: & principis Romani purpuram, infantis Bethlehemitici panni illustant. Gaudet nouo sanctoque

que nomine *Augustus*: eiusque gratiam S.P.Q. Romano se debere credit. Erras Auguste, dixerunt te Romani, non fecerunt Augustum. neque te fecisti ipse talem: sed qui te Augustum voluit, iussit, nec agnoscitur in tua aula, nec colitur. & interim tamen (vide bonitatem ignorati tibi numinis!) quod orbis pleramque partem sub ditione tua continet, quod nomen tuum gentes venerantur, quod institutum à te imperium non tam annis, quam sæculis numerabitur: id omne munus est eius, cuius nomen necdum nosti, cuius imperio sic tamen subes, cuius robore totus sustentaris. Quantum & fasciarum & maiestatis arcanum est, maiestatem in fasciis latere, è fasciis dispensari, extra fascias ignorari? Infaustæ ignorantiae exemplum non tam de temporibus istis memorandum, quam in nostris deplorandum est. Adhuc in spelunca iacent fasciæ, cum omni sua maiestate, non ingrediuntur in aulas, non reponuntur in augustale & maiestatis templum. Quo magis admonendi estis, Generosi iuvenes, quorum studia reip. & aulis & maiestati imperiorum destinantur, ut ad gubernacula rerum admoti, aut iuxta Principum latera constituti, prima maiestatis sacramenta & auspicia & consilia ex fasciis, quas nunc meditamur, repetatis. Præcipuum boni consultoris & administri opus est, maiestatis decori & vñibus se in solidum dedicare, id est, quæ maiestatis origini & naturæ repugnant,

sedulo semper euitare. Malarum artium breuis gratia, infelix præmium, æterna turpitude est. Misera sunt arcana, quæ apud male motatas aures, quibus solis placere possunt, perire optant, nec posteritatis conscientiam auident sustinere. Pro quibus Vos, ô mei, arcana maiestatis sanctiora suggerite Principibus vestris & demonstrate: *Dirigere præcipua rerum ad famam, sed quæ ex virtutis merito nascatur; diuinitatem imperii pietate tueri, iustitia firmare, clementia ornare: adeoque magnum maiestatis arcanum reponere in iustitia, maius in clementia, maximum in pietate; iura imperii, seueritate aduersus contumaces, grauitate apud amicos, prudentia ab insidiatoribus vindicare; neminem vnum euehere supra præcipuam legem maiestatis, quæ Principem imperio, imperium alligat Principi; prauis magistris accensere, qui Principem ad ignorantiam privati redigere, se vero in arcana Principatus cupiunt collocare; solam rationem status credere, quæ est ratio maiestatis; nihil fructuosum putare, nisi quod honestum; nihil regium, nisi quod magnanimum; nihil gloriosum, nisi quod sincerum: neminem sceptro amicum credere, nisi qui Deo sit amicus; adultores, vt maiestatis inimicos, aula pellerè, adulationem excludere animo, qui nunquam simul maiestatem, simul adulationem amare potest; nemini aliquid debere, vt facinorum ministro aut reperiitori; neminem premio fidei & virtutis defraudare; beneuolentiam ciuium pro muro amplecti, illustres viros pro*
præsi-

præsidio, sapientia doctores pro thesauro. Quidni enim hoc adiungam, quod neglectum nostro ævo, calamitatum Iliadem dedisse, posterorum temporibus barbariem daturum esse, omnes videtis? Reuocate in memoriam vestri sæculi, veteres imperatorum pro imperii maiestate curas, & *Oecumenicum magistrum, cum duodecimo collegis, omnis doctrina & sapientia consultissimis,* præcipuum quondam orientalis imperii & maiestatis regnatricis ornamentum. vnde tanquam ex oraculo, disciplinam rectiorem ciues, consilia grauiora Principes petebant. Quod sapientiæ sacrarium cum immanis ille & sola feritate mensuram sui nominis implens Leo combussit postea, quid aliud obsecro egit, quam arcanum Romanæ maiestatis, & sanctissimas atque in vltimos casus profuturas opes eodem illo igne aboleuit? Ostendite in publico tam infames temporum notas, quotiens licebit: replicate annalium monumenta, & vitandorum stimulos obiecta male, consultorum fœditate adhibete, quicumque principum commodis consulturi estis. remouete à Iustiniани latere turpissimæ rapacitatis magistrum prætorii præfectum: qui in fausto commento quæstus, stipendia doctorum & præmia studiorum sustulit, non alio successu, quam vt orbem Romanum agrestis inscitia & profunda nox ignorantia obscuraret. Hæc dehonesta sunt maiestatis, hæc regii nominis maculæ. Vos, vt maiestati & regibus pia sua-

deatis ac decora, semper recurrite ad fascias, arcanis pariter & insignibus maiestatis referatas; inde, quicquid euoluere potestis, conferte ad splendorem & vim imperii. inde diadematum, coronarum, sceptrorum, purpuræ, gladii, Palatii decorem arcessite. Colunt illa insignia imperii, & in sanctitatis speciem adornant ostentantque, quicumque aulas & fortunam Principum sequuntur. Sed plerique nec fortunæ eius, nec sanctitatis auspicia intelligunt, morem pro ratione, adulationem pro iudicio vsurpantes. Vobis conuenerit venerari Palatium, ut maiestatis sedem, quia nouistis auctorem maiestatis iacuisse in stabulo, ut eodem tempore Palatium Augusti consecraret. Splendeat etiam nunc in purpura maiestas, quia vnus & idem maiestatis Dominus sibi pannos, regibus purpuram circumdedit. Coronentur regum capita, quia eius regis caput coronauit regum regnator, ex cuius domo ipse rex nasci voluit. Armet vindicem iustitiæ dextram gladius, quia eadem opera se fasciis, impetantes gladius accinxit vitæ necisque supremus arbiter. Idem nimirum, qui sua sceptrâ, suam imaginem regibus inde ab antiquo communicauit. Penetrauit quidam huius arcani sensus ad gentilium nonnullos; vnde sceptrâ à Ioue deducit regique suo accommodat princeps Poëtarum Homerus. Videbant nimirum sacra esse & diuina, quæcunque maiestatem adornarent, nec videbant, quo-

quomodo : quippe qui ignorarent fascias , quibus religio maiestatis & sanctitas consecraretur. Omnia autem hæc maiestatis pignora , gloriæ instrumenta , venerationis insignia , sanctitatis arcana , longe , feliciter suum decus , suas vires tuebuntur , cum in generosi & pii consultoris fidem inciderunt. Hic faciet , vt diuina videantur , quæ non aliunde quam à Deo arcessit : hic faciet , vt in oculos humani generis exsplendescant , quotiens maiestatis interest , ostentari maiestatem : hic faciet , vt intra fasciarum arcana volumina custodiantur , quotiens ad maiestatis decus pertinebit , secretiora maiestatis ignorari. Denique tantum arcanae sapientiæ in vnico fasciarum nostrarum volumine inueniet , vt nunquam ei ad consilium prudentia , ad actum constantia , ad ministeria dexteritas defutura sit. Satis dixi sapientiæ cupidis : quorum institutio hinc incipiet , vbi nostra oratio deficit.

XIII.

O R A T I O

habita à J. H. B.

anno dō Iōc XLVIII d. xx. Octobris,

*in Brabenterio Academia Argentoratensis, cum
eius Rector secundum renuntia-
tus esset.*

A Des ergo propitius & clemens,
Benignissime Maxime D E V S ! &
quem inclytæ huius Reipublicæ
ciuem , Academiæ doctorem , &
clarissimorum virorum collegam fecisti, atque
hactenus mandata pro virili capessentem mu-
nia , consilio , ope , successu , contra tot mala
sæculi , per memorabilem ætatis humanæ cir-
cuitum , potenter iuivisti ; nunc porro respi-
ce seruum tuum : vt Rectoris officio , quod
mihi venerandi ordinis Academici suffragia,
& præsertim augusti Senatus iussa , secundum
imposuerunt , fungar ex voluntate tua , pie ;
ex voto ciuitatis , decore ; ex vsu studiosæ iu-
uentutis , feliciter ! Vos , Auditores , sua quis-
que dignatione , stemmate , merito , officio , do-
ctrina , virtute , indole splendidi atque hono-
randi , quin vestras cum meis , pro Republica ,
pro Academia , preces coniungatis , iustissi-
masque vobis in hæc nomina , necessitudinis
causas

causas existimetis, nullus dubito. Itaque, inter sollennia huius diei vota, inuicem vobis omnibus ac singulis bene precamur, cunctaque fausta & exoptata ominamur. Et quoniam initio capessendi huius muneris, orationem à me aliquam expectari, intelligo: materia mihi sermonis ad Vos, Auditores, erit, nec à professione mea, nec ab exemplis æui nostri, neque adeo ab eo ipso, quod diebus præterlapsis inter commilitones tractaui, argumento aliena. Dicam enim de præcipuo boni ciuis in Rempublicam eiusque statum officio; & expendenda vobis, exempli loco proponam, celeberrima Theramenis & Lysia consilia, quibus vterque, circa mutandum aut tuendum Reipublicæ Atheniensis statum, ad eandem optimi ciuis laudem, via & constantia non eadem, atque idcirco, euentu valde dispari contenderunt. Hinc Therameri, mutabilis consiliorum varietas, ex tegumento pedum, vtrique pedi diuersoque sexui congruente, *Cothurni* cognomen indidit: Lysia vero propositum consiliumque, non in alium dixeris hominem conuenire, quam qui sit vere (vt de Græcis ciuibus Græco elogio, id quod quærimus efferamus) φιλόπολις siue φιλόπατρις, vir patriæ studiosus ac diligens, denique communi voce, sed eximie accepta, optimus ciuis. Qua in re animaduertenda, si exigui temporis audientiam mihi comitas vestra fecerit, Auditores venerandi,

Z s

operam

operam dabo, vt, postquam prudentiorum iudiciis summam totius rei permisero, non inutilia interim profectui studiosæ iuuentutis videar attulisse. Incidit vterque, & Tharamenes & Lyfias, in tempora Reipublicæ suæ, omni perturbationis genere inquieta, verèque fatalia. Bellum contumax & diuturnum; pactiones infirmæ aut infidæ; hostis præualidus, & ad extremum, victor: nulla foris in amicis spes; nulla domi concordia. hæc miseram Athenarum ciuitatem in eum adduxerant statum, vt malis suis, & malorum remediis iuxta laboraret. Tali rerum habitu, gerere rempublicam, vt sit res publica, quàm sit arduum, vix animo concipi, extra præsentis discriminis casum, nedum exprimi verbis potest. Interim primoribus ciuium, quique ciuiliū rerum administrationi se dederunt, eoque suas curas & officia semper retulerunt, non licet à gubernaculo nauis iactatæ diffugere, &, cum agitantur omnia, se ad quietem compressis manibus componere; quo minus omni diuina humanaque ope, præcipue quidem in portum, aut, si vi maiore prohibeantur, in stationem non infidam, euitantur nauem Reipublicæ subducere. Sed hoc ipsum scilicet momentum fati, fortunæque publicæ libramentum, vt sic dicam, satis discerni & notari interdum vix potest. quæ fit, vt stationem circumspiciamus, vbi portus nondum desperari debuit; aut nimis ad portum

tum

tum aspiremus, vbi statio pro portu nobis poterat sufficere. Inter hæc ancipitia, cum & flagitiola desidia, & periculosa est industria, non regulis aut formulis, quibus nec alias semper magna negotia se patiuntur illigari, expeditur reipublicæ tractatio: sed consilio prudenti, animo magno, præsentis virtute, imo, vt semel dicamus sine quo frustra dicuntur alia, diuina quadam felicitate. A cuius sensu, magnus alioquin vit & ad negotia reipublicæ quodammodo genitus, plurimum deuertit Theramenes: tum in cetero tam periculosi temporis tractatu; tum in iis præsertim consiliis, per quæ de ipsius reipublicæ disciplina statuque dubitatum est. Regebatur Athenarum ciuitas imperio populari: cuius tam studiosa fuit, vt institutam, inde à Regibus, populi potentiam, licet tyrannide Pisistrati, & post magnum interuallum paucorum dominatione, de qua nunc dicendum erit, interiungeretur, semper instaurârit, atque, sub Macedonum quoque opibus, ad vim Romanam vsque conseruatit. Vnde non aliud temere nobilius exemplum populi liberi, scriptoribus doctrinam ciuilem professis in ore est, quotiens de imperio populari disputant. In hac itaque multitudinis potestate, quin multa euenerint, quæ libertatis modum egrederentur, atque id regiminis genus, viris præsertim elaris ac illustribus graue ac acerbum facerent, nemo inficias iuerit. Sicut nec illud
obscu-

obscurum esse cuiquam potest, qui literas Græcas attigit: in rebus arduis & creperis, sæpenumero nihil moderati compositique vel consilii, vel actus, per licentiam multitudinis expediri potuisse. Verum hæc atque talia, cum valeret respublica, optimus quisque, rerum humanarum fragilitate, & comparatione incommodorum, quibus nullus imperii cuiuscunque status vacat, solabantur: ceteros, quibus suum dolorem, ante caritatem patriæ ponere, nulla religio fuisset, publicæ opes vel deterrere, vel contemnere poterant. Res aduersæ facilius mentes civium alienant, aut alienatas detegunt, id quod Atheniensibus vsu venit, cum in bello Peloponnesiaco, male gestis in Sicilia rebus opes eorum senescerent; Lacedæmoniorum autem, cum quibus hæcenus de imperio certatum, mox de salute certandum erat, auferentur. Hic enim non distulerunt, mutandæ reipublicæ & à populo ad optimates transferendæ, consilia agitare, ac publicè mentionem inferre, quibus præsentia maxime displicebant. Sic effectum est, ut summa reipublicæ quadringentis viris permitteretur, & ius populi in paucorum concederet arbitrium. Auctor tanti operis inter præcipuos Theramenes, apud priscum Aristophanis Interpretem, & Lyliam, & cui hac in re tota plurimum debemus credere, Thucydidem, memoratur. Licet enim, exul tum temporis & hostium rebus immixtus Alcibiades, Pisant-

Pisandrum Atheniensium prætorem, qui apud Samum exercitum habebat, in huius rei molitionem impulisset, isque plures sibi adiutores comparasset, Athenis tamen, in ipso negotii tractatu, Theramenis opera magni fuit. Aderat viro auctoritas ex meritis; robur, ex dignitate parentis; fides ad populum, ex ciuitate & studio libertatis, quod semper præ se tulit; eloquentia autem, quæ res asperrimas mitigaret, & ingratißimas in omnem gratiarum speciem adornaret. Operæpretium fuerit forsitan, Auditores Venerandi, rem per monumenta veterum dispersam, summam cognoscere: vt appareat, quid pro consilio Theramenis, & qui in eadem fuere sententia, adferri, quidque dici contra possit. Exaggerabatur ante omnia periculum Reipublicæ, prope ad desperationem redactæ, & vnicum ostentabatur remedium, ex mutato statu: siue gerendarum rerum expeditior ineunda ratio esset, siue externa quærentur auxilia: esse copiam amicitia Persicæ, & quendam veluti è machina Deum, hanc indidisse Alcibiadi exuli mentem, vt suam patriæ offerret operam in conciliando Tissapherne, regis opibus, quibus Lacedæmonios iuuabat, præfecto: ita instaurari posse res prolapsas, si Persarum regis auxilio Lacedæmonii priuentur, Attici confirmantur. aliud consilium superesse nullum. Itaque Alcibiadem in patriam reuocare studeant, quicumque rem Atheniensem non extinctam

tinctam cuperent. illius auspicio, fortunam
 cum inigni munere opum Persicarum, mox
 in partibus fore. Frustra autem de Alcibiade
 restituendo ac reconciliando agitari, nisi Res-
 publica ab optimatibus adminütretur. quippe,
 vt in partes trahi Persa possset, nomen popula-
 ris imperii abdicandum. regibus cum liber-
 tate populi parum conuenire; paucorum au-
 ctoritati plus fidei inesse. Intempestiue ac
 pene inepte de administratione Reipublicæ
 disputari, vbi de salute Reipublicæ agendum
 est. Tempori cedendum, quod ciuitatis dis-
 ciplinam adeo sibi attemperat, vt optimum
 imperii genus decernat, quod rebus instanti-
 bus ordinandis accommodatissimum est. Lace-
 dæmonios quoque multum de hostili odio
 remissuros, imo in pacis æquæ fidem facilius
 conuenturos, si populus eiurata priore po-
 tentia, vnice hætenus illis suspecta & inuisa,
 vltimum patriæ casum remittat. Compo-
 nendi belli tam diutini, tam ancipitis, nullam
 dimitti occasionem oportere. interim ad subi-
 ta casuum, & ardua consiliorum, inhabile mul-
 titudinis arbitrium: pauciores, & quasi ex
 intractabili mole delectos, promptius præsen-
 tiasque commoda populi prouisuros, ac mu-
 nia Reipublicæ executuros accuratius. Esse ad
 manum viros, nulla hætenus nisi populari
 arte spectatos, & ciuilibus commodis promo-
 uendis innutritos, quibus citra hæitationem
 committi possint, quæcunque recte curari,
 Reipu-

Reipublicæ interfit. Ne quid tamen præter salutem ciuium agi videatur, quadringentis optimatibus præsto esse, & communes curas capessere debere, quinque ciuium millia, ex iis scilicet, qui non corpore tantum, sed etiam pecunia, adeoque *cum equis & scutis*, ut aiebat Theramenes, iuuare Rempublicam possent. Nam in hoc multum sibi placuit ille, magnamque suæ defensionis partem in eo collocauit apud Xenophontem, si temperatæ potius mixtæque, quam euersæ popularis libertatis auctor haberetur. *Semper, inquit, ab illis peragitur dissensio, qui popularem negant constitui Rempublicam posse, nisi homines serui & inopes, qui que ob paucos numos rempublicam proderent, domi militiaeque rerum administrationi adhibeantur; & ab illis, qui optimatum imperium nihil esse aliud arbitrantur, quam ubi paucorum tyrannide libertas opprimitur.*

Honesta oratio, si prætextum causæ potius, quam ipsam causam intueamur. Suberant enim omnino, quæ publica præscriptione rebus priuatis obducebantur. Quantum enim ad Alcibiadis promissa attinet, diserite ex Trogo Iustinus prodit, ea nihil aliud spectasse, quam *ut aut concordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur; aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur.* Itaque, qui ei suffragabantur, veluti communis spei pactione illecti, *populi potentia non amicos; & optimatum fautores se præbebant.* quod

quod in Pisandro, diligentissimum scriptorem Corn. Nepotem non præterit. Præcipue autem, omnes mutandi status auctores actoresque hac descriptione insigniuit grauiissima *Thucydidi* historia, quod suæ quisque spei tendere, suæ dignitati & potentiae locum atque nomen struere, non dubitauerint. In Theramenem seorsum hoc nomine acriter inuehitur Lysias: quem causæ suæ seruire opinens forte, nisi oratoris fidem, historia ultro tueretur.

Ea propter in consiliis talibus nulla potuit esse constantia, siue, quam Græci elegantius dicunt, *ευσθένεια*. Occupato enim vi & fraude dominatu, sublatis etiam clam è medio, qui libertatem populi defendebant, populoque palam exterrito, quadringenti non aliis, quam quibus quæsiuerant, artibus, potentiam egerunt, multaque impotenter & superbe uatruerunt. Hinc occulti primo questus, & perlata ad exercitum in Samo tyrannidis facinora effecerunt. ut egregiis viris, Thrasybulo præsertim & Thrasylo auctoribus, milites pro libertate vindicanda in tyrannos, coniurarent, Alcibiademque, in omnia paratum & mobilem, suis partibus adiungerent. Ita is, qui paulo ante reipublicæ à populo ad senatum transferendæ suator & auctor extiterat, commutato animo, Athenas mittit, *ex continenti se cum exercitu venturum, recepturumque à CCC. iura populi, ni ipsi redderent.* Erat autem

autem ea de Alcibiade opinio, ut vix dubitaretur, plus momenti esse in ea parte, ad quam ipse se contulisset. Itaque nouis discordiis denuo implicita ciuitate, cum tyrannorum factio omnia pro retinenda dominatione conaretur, milites à Samo, & qui Athenis, eorum auctoritatem respiciebant, excutere illud iugum summa ope niterentur, post mala ingentia, foris ab hoste, domi à ciuibus, inter infamam contentionem, illata, quadringentorum tandem est abolita potestas.

Qua in re, quomodo cogesserit Theramenes noster, ad quem reuertendum est, nunc porro inquiremus: si prius in hoc transitu monuerimus, quid in abrogando populari imperio antea sit ab ipso peccatum. Primum igitur, sacratarum legum, quibus Athenis sancta erat libertas populi, maior ipsi religio esse debebat, quam, ut vel suæ vel alienæ libidini quidquam de Republica gratificaretur. Indignum certe fuit viris tam grauibus illud commentum, quo nouæ legis specie, viam sibi ad antiquanda iura, quibus respublica continebatur, muniuerunt. Hoc piaculo, ambigi non debet, quin triste sibi ad res gerendas auspiciam, omnisque in posterum successus intertrimentum consciuerint. Quæ deinde honesti consilii ratio patitur, in summo Republicæ periculo, & desperatione omnium salutis, suas opes priuatim extruere, sibi que ex miseris patriæ, auctoritatem querere? Ne-

Aa

que

que ex Alcibiade conciliando, adeoque Persicis auxiliis arcessendis, idonea repetitur defensio. Potuit in patriam restitui, sicut optabat, Alcibiades, & reconciliari, sine vlla reipublicæ mutatione. nam, quod ipse optimatium administrationem postulabat, Regisque in eo votum sensumque prætexebat, id nobis longe aliter *Thucydides* interpretatur, qui, in gratiam eorum, quos iam tum Athenis à populari statu alienos Alcibiades nouerat, hæc iactata obseruat. facilius ille se per viros populo gratos restitutum iri sperabat, si veluti præmium suffragationis honoratiorem in Republica locum, & communis potentiæ societatem, non pro se magis, quam pro ipsis pacisceretur. De cetero ingenium viri & proposita satis testabantur, nihilo pluris ipsum facere statum optimatium, quam populi, dum modo cupitis potiretur. Quid? quod prudenter cogitantibus suspecta non immerito fuissent magna amicitia Persicæ nomina. Quis enim crederet, Regem Persarum, Peloponneses, hæctenus amicos, & diffusis opibus intra terminos regni sui inherentes, inconciliare sibi velle, vt Athenienses, quibus plurimum diffidebat, conciliaret? Amplecti autem inanem auxilii speciem & vmbra, atque interim ciuitates socias, id est, quidquid supererat auxilii, à se noui status terrore ab alienare, à veræ prudentiæ consultis longius recedit. Inprimis animaduertere debuit, cum sociis,

quod

quod paulo post, sed sero conquestus est Theramenes: non duraturam in statu paucorum, præsertim tam perturbata ciuitate instituto, vel pro Republica modestiam, vel inter ipsos concordiam. ita optimatium singulis maius è collegis periculum, quam à populi imperio imminere. ibi indemnatos ac indefensos per vim ad necem abstrahi: in populo, agitatæ ciuilius iudicijs, certius confugium esse. Hæc si pleraque Phrynichus & alii, ante quam fierent, præuiderunt; Therameni, quo nemo sollertius credebatur cogitare, debuerunt utique in mentem venire, ne consilia capesseret, quorum Athenienses publicè, ipsum priuatim mox pœniteret.

Ordinata enim in quadringentos Republica, donec honore & auctoritate præcelluit inter collegas Theramenes, opus consiliumque suum omni industria tuebatur, nullaque in re nouo regimini deerat. At uero, cum Pisandrum & Callæschron & alios sibi præferri; speique partem non modicam intercipi animaduerteteret, altius iam reputare cœpit, minusque probare, quæ agerentur. Inde, cum accederet exercitus Samii coniuratio; & Alcibiades coniuratis pronior, & impatientia populi, facinoratorum non diu laturi; iam manifesto deseruit Theramenes priores socios, Antiphontem, Pisandrum, Aristarchum ceterosque, optimaribus, quorum pars erant, deditos; & cum Aristocrate aliisque collegis quibus-

dam, patrocinium populi denuo suscepit, ducemque se iis præbuit, qui de quadringentorum imperio sequius opinabantur. In quo rursus varietas consilii eius & vafrities deprehensa est. Nam apud optimates, quorum ruenti fortunæ, quamquam collega & auctor eius status, permisceri nolebat, excusauit durum necessitatis telum; neque Alcibiadi & militibus resisti posse, docuit. Ad captandum vero fauorem populi, asseuerantius iactauit: mutari præsentia oportere; temperataque paucorum potestate, quinque millia non verbo & specie, vt hætenus, sed re ipsa in communionem publicæ administrationis adhiberi: id stabile ad concordiam, id æquandæ libertati fore. cumque diffisi rebus suis quadringenti, murum in Eetionea loco valde opportuno extruerent, vt vel arcem eam dominationis haberent, classis scilicet & mœnium compotes; vel, si restitueretur populus, ipsi hostes possent intromittere, atque cum iis quomodocunque, certe de securitate sua pacisci: Theramenes mature pericula ex illa collegarum munitione ciuitati impendentia denuntiauit, & post in diruendo muro, egregiam nauauit operam. donec eo ad extremum res deducta est, vt summotis à Republica quadringentis, quinque millibus permitteretur administratio, omniaque in statum ordinarentur bene pro rebus præsentibus compositum temperatumque, sicut *Tbucydides* iudi-

judicat. *Idem*, qui in negotio tam specioso annotat: curam Reipublicæ obtentui sumtam; ceterum Theramenem & socios, ambitione priuata optimatum imperii pertasos, si vni collegæ (nam suo quisque die per vices præerant) ceteri omnes, vt impares, obedire, cogentur; prætulisse libertatem populi, vbi magistratus eligi mos tenet, neq; species repul-
sæ, tanquam à paribus factæ, locum habet.

Sicut autem ille status afflictam rempublicam quodam modo recreauisse visus est: ita post hæc, fractis apud Ægospotamos rebus, dedere se victoribus Lacedæmoniis coacta ciuitas, in easdem ambages recidit. Iussa enim suis legibus viuere, vix iam se ipsa agnouit: nonnullis, populo Rempublicam permitti, aliis per optimates eam gubernari, verius & antiquius esse, contendentibus. Tandem Lyfander, durioribus iam conditionibus propositis, Spartanorum nomine, dominationem paucorum instituit: suggerentibus tamen id consilium, & adiuuantibus nonnullis Atheniensibus. inter quos iterum Theramenes notatur à Critia apud *Xenophontem*; & à *Lysia*; qui singillatim arguit: sponte Lacedæmoniis pollicitum esse Theramenem, se curaturum, vt status Reipublicæ commutaretur; concionemque de ea re distulisse in aduentum Lyfandri; tum Lyfandro, Philochare, Miltiadeque præsentibus, vim & persuasionem iuxta attulisse, progressumque iussisse: Rempubli-

cam triginta viris tradi, eamque formam regiminis institui, quam Dracontides præscriberet: nominasse postea decem, qui & ipsi alios decem crearent; parem vero numerum populus. ut ex se deligeret, permissum. Adiectas etiam aduersum abnuentes, minas, non à Theramene minus, Lylandri eo in negotio satellite, quam ab ipso Lylandro, vim & terrorem victoriæ intentante. Hæc à magno viro & ciue Atheniensi, in consessu iudicum Atticorum, non videntur dici potuisse, nisi resaliter se haberet, quam *Diodorus Siculus* credidit: qui Theramenem restitisse Lylandro acerrime, & vix mortis metu à tuenda populari libertate deterritum, memorat. Apud *Suidam* certe, disertis verbis, Theramenes XXX viros constituisse, statumque popularem dissoluisse refertur. *Plutarchus* quoque in *Lylandro*, acceptas conditiones Lacedæmoniorum, auctore Theramene docet. neque desunt aliæ rationes, quibus hæc quoque versatilis ingenii mobilitas demonstrari potest. Verum hic status ipsi auctori fatalis fuit: fuisset & Republica; ni Thrasylbulus cum egregiorum exulum manu sæuissima tyrannide XXX virorum oppressam ciuitatem liberassent. Quis hic non miretur Theramenem, quod prioris dominationis oblitus, nouam instituit: & cum institutæ iam particeps esset (fuit enim in XXX rectorum numero) vnum resistere se posse credidit tot collegarum sceleribus; quæ

ne

ne admitti vnquam à paucis possent, antea prouisum oportuit? Fuit itaque caussa mortis satis speciosa, quam, tyrannidi refragando, & collegarum facinora coarguendo contraxisse sibi videbatur: sed, qui consilia eius propius intropexerunt, iustas inconstantiae & calliditatis in gerenda Republica dedisse poenas; & nisi tum scelere Critiae occupatus esset, liberato deinde per Thrasibulum populo dare debuisse, existimant. Sicut enim varius in vita fuit, ita sententiis discrepant, qui de eo scripserunt. Infamatum quippe à plerisque, magnopere videntur commendasse *Trogus*, *Cicero*, *Diodorus Siculus*, & *Aristoteles*: qui Nicias atque Thucydidi, tanquam optimis ciuibus, & paterna beneuolentia populum complexis, Theramenem iunxit tertium. Sed *Plutarchus*, qui in *Nicia* id tradit, non esse hunc æquandum ceteris monet, ob versatilem & temporarium in republica gerenda animum, qui pridem ei *cothurni* appellationem peperisset. *Cicero* autem, mortem potius viri, & alibi eloquentiam, quam vitam laudat. Pulcrum quidem dictum, & singularis sapientiae elogium videtur, quod ab *Aristophane* positum, in prouerbii formulam abiit:

ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρὸς ὄντι
 Νῆν ἔχοντος, καὶ φρένας καὶ
 πολλὰ περὶ τελευτῆς αὐτοῦ,
 μετακλινοῦσθαι αὐτὸν αἰεὶ
 πρὸς τὸν εὐπρεπέστερον τοῖχον
 Μᾶλλον, ἢ χερσαμμένην

Aa 4

εἰκόν

εἰκὸν ἕσταναι λαβόνθ, ἐν
 χῆμα. τὸ δὲ μετασφραδῶς
 πρὸς τὸ μαλθακκώτερον

Δεξιῖς πρὸς ἀνδρὸς ὄσι καὶ φύσι θνητῶν.

*Viri est sapientis & multis rebus experti, circum-
 agere se & in latus feliciter inclinare potius, quam
 statua ritu, vno semper loco, vna forma subsistere.
 Nimirum inter ancipitia conuerti semper in par-
 tem molliorem, viro demum solerte & Theramene
 aliquo dignum est.*

“ Sed in deformem clausulam desinit, cum
 Interpretes addit: modo illi, modo isti factioni eorum,
 qui in Republica versabantur, se applicuit, & tem-
 poribus inseruiuit Theramenes, τὸ Συμφορὸν αὐτῶν τῶ
 πρὸς τὸ ἄριστον, dum utilitate, non fide officia me-
 ritur.

Atque hic vos conuenio, & in Therame-
 nis exemplum inspicere iubeo, Commilitones
 & Amici carissimi: vt, quocunq; studiorum
 genere, Rempublicam suo quisque loco estis
 olim ornaturi, boni ciuis nomen mature disca-
 tis intelligere & amare. Ea ad sapientiam
 pulcherrima, ad conscientiam tutissima disci-
 plina est: cumque cetera partitim singulis
 commendanda sint, hoc ad omnes pertinet,
 qui aliquid humani habent. Est quidem do-
 ctрина ciuilis tam liberaliter diffusa, & tam alte
 recondita, vt nec ab ingenio, nec ab instituto
 cuiusuis studium eius debeat exigi: sed affe-
 ctus in Rempublicam eiusque statum, & fides,
 decretum est naturalis, vt sic loquar, Politicæ;

quam

quam Deus mentibus hominum, in civilem habitum formatis, iniecit, & latis legibus commendavit. Ab hac quæcunque recedit, non stulta modo, sed infelix sapientia est. Neque tamen diffiteor, rem paucis verbis conclusam, & quasi in obviam facillique intelligentia positam, multis inuolui difficultatibus, cum ad ipsa negotiorum discrimina ventum est. Sicut itaque, quibus hanc personam Deus non imposuit, ut civilem statum vel inter ambigua interpretentur, vel inter impedita expediant, rectissime fecerint, si fidem pro Republica semper quidem in promptu; temeritatem vero, quæ se maioribus rebus ingerit, procul habeant: ita quos muneris sui ratio, siue docendo demonstrare, siue tractando sustinere iubet periculosa illa negotia, etiam atque etiam animadvertere oportet, quam officii civilis legem sibi constituent. Loquimur nunc tantum de illis temporibus & negotiis, ubi de forma statuque Reipublicæ dubitatur, sicut aliquoties iam professi sumus. neque enim alia disputatio propius ad civis officium, aut interius ad publicam salutem qua civilis vita constat, refertur. Quæ in re ego, non alienam modo sed nullam reor Politicam Theramenis, qui Rempub. suam ingenii sui lusum, & spoliū temporis, & materiam alienæ ambitionis, quotiens libuit, fecit.

Possit quidem alicui in mentem venire, Theramenem immerito talem censuram pati,

A a

s

fortu-

fortunaque potius apud posteros, quam culpam in vita id crimen esse. Rebus publice confusis, optimum quemque & innocentem, in suspiciones & iniqua hominum iudicia incurere. neque ex euentu consiliorum de animo pronuntiandum: multa patriæ iuandæ fieri, quæ priuatis rebus data creduntur. de futuro neminem satis callidum; & inter ancipitia præsertim videre semper, quid factu optimam; supra virtutis humanæ modum esse. denique, temporis imperiosam vim obsequio potius quam contumacia propitiandam, omnium pragmaticorum hominum præcepto contineri. Verumenimvero, quatenus se prodat ipse, Theramenes; & quomodo historia retexat subtilem illum & varium, sapientiæ temporariæ contextum; quidque existimaauerint ii, quibus cognitiora fuerunt omnia, satis ante ostendimus.

De cetero nimis sane verum est, optimorum quandoque ciuium consilia, pro non optimis, imo pro impiis, perturbatione temporum reprehendi. Primum itaque boni ciuis votum est, vt Respublica sibi constet ac valeat, neque de statu suo vel domi vel foris in disceptationem vocetur. Proxima ciuilis officii pietas Deum venerabitur, vt inter perplexa temporum & motus rerum, mentem à sensu boni publici, & fide ciuitati debita, irretortam conseruet. Est enim, est profecto singulare Dei munus, ingenium ciuile, & prudentia à ciuitatis

tatis amore & publico egregio diuertere ne-
scia; quam nemo sibi præstare ipsi potest. ex
illo fonte vigorem ac salubritatem habeat ne-
cesse est, quidquid semel inde dimanauit. Hæc
ergo demum, à Deo erudita in Rempublicam
fides, non patietur te ignorare, quid debeas, &
cui debeas. Cum à Deo discesseris, sanctissi-
mum Respublica nomen est: siue societatis
titulum, siue formam regiminis spectes. Si
Regem Deus Reipublicæ custodem dedit, re-
ligio tibi sit plurimum exoptare imperium: si
primores, aut populus summam rerum acce-
pere, nefas esto, præferre formulam, quam
Deus non dedit, illi quam dedit. Qui enim
instituit, ut esset inter homines Respublica,
etiam, ut tali disciplina esset, instituit. Igitur
in Deum impius, in Rempublicam iniurius
est, qui consiliis operam dat, cum instituto
Dei, & munere, quod Respublica maxime di-
uinum habet, pugnantibus. Insigne Hebræo-
rum flagitium fuit, quod, fastidito regimine
Dei, quo ipse rerum arbiter auctorque, veluti
ex oraculo, gubernationem omnem peculia-
riter dispensauit, Regem, quamuis dilectum
præcipue Deo, & illi populo iam destinatum
imperii genus, exoptauerunt. neque dubi-
tandum est, tyrannidis facinoribus non semel
punitos esse postea, qui Regnum non pie ex-
petiuerant. Sed cum accepissent iam Regis
imperium, iussi sunt, hanc formam regiminis
colere, neque de illa mutanda, in maximis
etiam

etiam Reipublicæ malis cogitare. Eiusdem regulæ interpret & auctor, cum in terris ageret, Opt. Max. Seruator Noster fuit. nam, cum Cæsari dari iussit, quæ sunt Cæsaris; quis non videt hoc eum præcepisse: vt Romanis Imperatoribus (manebimus enim in exemplo) iuxta potestatis, quam haberent, modum, adeoque, dum maneret eadem Principatus Romani formula, omnibus eodem modo; at vero, cum distractione imperii aliaque fatali conuersione, in nouum habitum Principatus ille se composuisset, singulis Imperatoribus iuxta disciplinam à Republica institutam & ab Imperatore comprobata, illi, qui sub ditione eorum, aut eiusdem Reipublicæ membra sunt, honorem, obsequium, ceteraque per totum formulæ publicæ argumentum, bona fide præstarent? Quis item neget, Sanctum Apostolum, cum tam distincte tribui vult, quod cuique imperantium debetur, simul improbare eorum studium, qui Deo auctore discreta, confundere, & cui non debetur, quidquam tribuere, aut cui debetur, adimere, non verentur.

Si hæc dicerentur in Museo Politico apud Germanum Patientem (cuius nomen nemo bonus ciuis sine affectu audire debet) quas ille vobis historias, Amici, & in historiis tragædias memoraret? Omissis forte ceteris, diceret: Tribus fere ab hinc sæculis, Romani imperii apud Germanos eum coaluisse statum, qui ab
anti-

antiquiore multum diuersus esset. latam super eo regiminis genere legem publicam vrendæ sanctitatis; adiecta iuramenta, & quidquid inter homines, præsertim Germanos, fidei colendæ validum aut decorum. Hinc ciuilibus officii munia adeo deinceps pependisse, vt ciuis nomine indignus haberetur, qui latum vnguem ab aurea illa formula excideret. Iactas quidem subinde voces ab iis, qui fortunam potius quam vtilitates Principum colunt, de laxandis legum vinculis, & interpretanda vi imperii: sed accessisse præsertim ex peregrino & late spectante consilio fatalem stimulum, quò effossæ mentes & inquietatæ parturire cœperint opus, cui totius Europæ scena, pro materia incomparabilis, & plusquam tragœdiæ, vix sufficeret. Ex eo tempore nouam Politicam exortam; quæ partim ex veterum, Theramenis, Alcibiadis, & id genus hominum commentis, partim ex nuper repertis artificijs, otiose disputaret de optimo reipublicæ statu, & facilius quemuis ei præferret, quo Germania utebatur: quæ stilum & formam publici sermonis commutaret, verbisque & exemplis præteritis, rerum præsentium habitum describeret: quæ sæcula transferret, & proxima remotis, in eundem cumulum confinderet: quæ figuras & simulacra & honoris magnificentiam, longe aliis de causis apud omnes Respublicas receptam, de ipso imperii iure & vi potestatis acciperet; atq; ex diuerso,
 veluti

veluti mutatis vicibus, sacra Reipublicæ ad inanem maiestatis speciem referret: quæ omnem de Rerumpublicarum formis philosophiam nescio quibus captionibus eluderet: quæ mitissimum Religionis nomen in atrocis teli genus conuerteret, quo, tanquam Alexandri gladio, omnia diuina humanaque vincula disrumperentur. Huic mirabili Politicæ, cum generosi ciues & homines patriæ studiosi, opponerent preces, literas, monita, libros, lamenta, iura denique Reipublicæ: in discordias & arma itum esse. vt iam nostrum, fecerit calamitas temporum, quod de simili contentione Romanus Poëta extulit:

Heu quantum terra potuit pelagique parari,

Hoc, quem ciuiles hauserunt sanguine dextra!

Silentibus deinde inter arma legibus, admirando Dei consilio tandem factum esse, vt, quam externa sapientia in Res Germanicas, induxerat Politicam, externa vis oppugnaret, cuiusque Germani iura, citra ambages peregrini dissertarent iuxta ac tuerentur. Nunc pacem & leges & pristini status morem, in spe & oculis esse, si Deo visum fuerit: cuius iustitiam vindicem sicut nimis strenue in caput nostrum irritauimus, ita nimis segniter in hunc diem studuimus placare. Hæc & id genus alia, ille, quem dixi, animo, studiis, fato vere Germanus, vobis, iucundissimi commilitones, explanatè commentaretur, si attentos auditores nactus esset: & magnis experi-
mentis

mentis casibusque collectam de boni ciuis officio sapientiam, talibus ferme notis summam in signiret: noxium publice & minime civilem esse morem, ciuitatis statum, eiusque descriptionem, variis interpretamentis, coniecturis, ratiunculis, & priuata disputandi lubricidine vexatum ire: Leges de Republica sanctiores habendas, quam vt simplicitas earum, fuculo oblini, aut curiosorum ciuium examine in dubium vocari debeat: impie eos facere, qui cum Theramene vel clanculum operam dant mutandæ Reipublicæ, atque interim studium patrii moris palam iactitant; vel incusato apertius præsentis statu, commoda alterius & vtilioris extollunt; esse enim hanc ex illis disputationibus, ad quas sine scelere perueniri nequit; quæque non controuersie modo, vt loquuntur, sed totius ciuilibus ordinis ac Reipublicæ statum peruertunt. Temporariam illam calliditatem, ac Theophrasti πολιτικῆς τέχνης τῆς καιρῆς, siue *Politicam Temporum*, in tuenda Reipublicæ disciplina semel instituta, & ad eam accommodandam omni ciuili administratione locum habere; non in disceptando & debilitando præsentis statu. In quouis statu legitimo, si valeat, id est, si non desint ciues

qui consulta patrum, qui leges iuræq; seruent,
recte geri Rempublicam posse. Tempore autem fatalium calamitatum ingruente, longe alias Ciceronis Romani, quam Græci Theramenis artes obseruari, quibus meruit, vt ab

Augusto,

Augusto, post obitum, verissimo elogio φιλοπατεῖς, siue optimus ciuis celebraretur. Nec maiores, nec posteros cogitare, qui defensam per infinita discrimina Rempublicam, adeoque seruata ex atrocissima tempestate nauem, in portu demum desperare instituant. Beneficia, fauores, opes, honorum fastigia, & quidquid de Republica contra Rempublicam sperari potest, mēra infortunia esse. neque facile ciuium cuiquam impune vnquam fuisse vel cogitata, vel conata, de Reipublicæ statu mutando. Atque hoc ipsum est, quod adeo mihi persuasi, Commilitones, vt credam non deesse rationes & exempla, etiam cum à Theramene discesserimus, quibus aliis quoque, præsertim pio ciuilique sensu præditis, persuaderi posset, quod sentio, si id agendum foret. Romani ap. *Dionem Cassium* annotant: *per septingentos ab sua vrbe condita annos, neminem, qui collegam suum magistratu & honore deiecisset, per vnicum annum suerfuisse.* possetque illa obseruatio fatalis vindictæ, insequentis æui exemplis augeri. Quid de iis opinandum est, qui non collegæ sed reipublicæ statum violare, quocunque modo audent?

Sed tempus est, sermonis huius finem facere, & in alium locum differre *Lysiam*, qui nunc contra Theramenem statuendus erat, vt memorabili ciuili officii consiliique exemplo amplius vobis declararet sapientiam, *Rerumpublicarum tranquillitati, vnice, ni fallor,*

fallor, necessariam. Quam propterea vobis, Commilitones suauissimi, quanto possum opere commendo: atque, vt interea ciuilis animi rudimenta in ciuitate Academica, vitæ morumque pietate ac modestia, serioque studiorum profectu, sicut spe vestra & sæculi dignum est, capessatis, omnes ac singulos amice cohortor.

XIV.

ORATIO

De

C. CORNELII TACITI

Historia, ac multa scribendi arte
iudicioque.

*Anno dno MDCXXXVI. priuatæ Annalium
interpretationi præmissa.*

Qui rerum gestarum memoriam posteris tradidere, Auditores, non paucis semper vel conflictati difficultatibus, vel abrepti esse erroribus deprehenduntur. Cum enim in curanda publicorum monumentorum fide, non eadem sit omnium ætatum industria aut constantia; & verò rerum humanarum plurima non in cortice videri, sed quærri in medulla, nec tam facie inspecta possint agnosci, quam ex umbra debeant interdum coniectari: ideo

Bb

pri-

primum ex inuestigatione veri laborem scriptoribus nasci existimandum est. Quo cum accedit ex actionum indole orta diuersitas, fit adeo, vt nec omnibus ita videantur gesta, quæ ita gesta sunt, & ab ingenio cuiusque ac captu formam non vnam ac habitum nonnulla nanciscantur. Quæ res miram sæpe scenam exhibet: dum nonnulli de peregrinis, vt de domesticis, autumant; alii de iisdem nihil minus quam eadem produunt; quidam ipsa sequioris sententiæ fuga, ac iudicii, cui impares sunt, affectatione, in culpam feruntur. Nam de iis nihil attinet dicere, qui, cum temeritate potius rerum gestarum monumentis incidant, quam ad ea sobrio moderatoque iudicio accedant, id plerumque satagunt, vt quo, quemadmodum, progressi sint aut progressuri, & ipsi dubitent denique quærantque, & alii nesciant. Illud satis constat, à iudicii rectitudine, ex qua cetera in hoc negotio pendent, & labi plerisque facile, & deflecti nonnunquam cordatissimos posse. Interuenit fors leuissimæ cuiusdam rei ignoratio: adest credulitas, variis artibus, ipsiusque sæpe modestiæ nomine bonis quibusque conciliata: sollicitat ingenii cura ac eruditionis, cuius suauissima est, qua obrepat, fascinatio: denique se vbique ferme inserunt illi ab omnibus libris proscripti, nec non admissi tamen aut retenti callidissimi rerum mangones, amor & odium. Quorum causas, etiam cum non recentes, etiam cum nullæ sunt,

sunt, quisque tibi approbat aut inuenit. Hæc, inquam, omnia & singula, ut valida sunt ad abducendum à vero scriptoris iudicium, ita veterum recentiumque plerosque impulerunt nonnunquam, vel in deuia subduxere. Nisi quod vnus omnium ea in re & absoluit conatus, & curam est supergressus. Is est C. Cornelius Tacitus. cuius nec sublimius quicquam iudicio aut rectius, nec eloquentia grauius, nec vbertate fertilius, tota gentiliū habet eruditio. Adeo non historię tantum dignitatem perfecit, sed mensuram omnis ferme sapientiæ, qua hominibus licet, expleuit. Quæ de re, quædam paulo altius hic repetere nobis constitutum est. Quamquam enim nec laudes summj auctoris nostra capere tenuitas, nec præstantiam explicare vllius possit eloquentia, superuacanea tamen videri non debent. quæ veluti quædam initia, quoquo modo possunt ad interiorē nitentes prudentiam iutare aut componere. cum & sera hic plerumque, quanquam sollertibus ingeniis, sua cuique industria per vsum magistra sit; & multa ideo raro aut nunquam obseruentur, quia iam alia quædam sunt neglecta, quæ tanquam instrumenta obseruandi intelligendique ac administranda, ante cetera fuerant notanda. Quemadmodum autem, qui è subterraneis metallorum spœcibus pretia rerum ac diuitias effodiunt; non leuibus ad eum quæstum impensis, machinis quoque ac subtractionibus, tum labor-

ris improba contentione , ante omnia vero animo constanti ac fiducia pleno opus habens: ita nisi quis ad Cornelianum illud prudentiæ aurum inuestigandum, viuidam & acribus habilem industriam, cum ingenio erecto iudicioque adferat, nisi impendium temporis tantæ spei destinet, illi ego, vt totius absisteret factis, auctor fuerim. Perennes venæ, inexhausta lucra: illæ coli, hæc excoqui volunt; ne in non minora degenerare incipiant damna ac deficere. Quotusquisque enim non in limine impegit, aut propter cubicula tot opum ac receptacula oberrauit? quotusquisque in Tacito ipsum inuenit Tacitum aut agnouit? Quot autem vel abripuit vel continuit ultra citraue metam opinio, vel maiestas cæcauit, vel seueritas arcuit, vel non admittit subtilitas? Dictio tota sublimis, ignea, & accuratiore quodam studio exacta. Quam, cum, ambitu stricto, membris arctis, solide compactam, forma splendoreque superbissimo magnus artifex induit, oculos plerisque aspectantium ac sensus præstrinxit. Itaque cum paginam cogitas, rem voluminis exhibet; cum vocem, sententia est, monitum est, doctrina est. Nemo in tam paruo corpore tam robustus fuit: nemo tantam vim minore molimine ostentauit. Egregia, rara, occulta ubique profert, sed prolatis plura includit. Sapientiam ubique & modis variis ostendit, sed magis sub ipsa & in eius penetralibus insinuat ac commendat. Quo artificio, prohi fidem pruden-

prudentium ! qua concinnitate? Verba delecta, apta, idonea, rebus paria, quodque commendationem præcipuam meretur, summa ubique felicitate prompta ac parata. Textum ipsum pari severitate ac rectitudine, magnificum, idemque nativum. in quo cum laboris speciem singula videantur habere, omnia rectius ingenio scriptoris indolique tribuuntur. Qui cum per seriè rem edisserit, nullibi magis sæpe, quam ubi minimè videtur, narrationem connectit. cuius non tenorem minus quam materiam prodesse voluit. Attentum ob id memoremque suo iure lectorem flagitans : qui ut in partibus totius vsu negotii, ut ipsas inter se pariter & cum tota re peruideat, ut rerum in speciem minimarum non exigua momenta, in ipsa sæpe dictione ac stilo penetret, sagacitate insuper & bona quadam fortuna opus est. Cum enim, ut & cœpimus dicere, & postea clarius explicabimus, arcanam ubique prudentiam contineat, non admirabile minus est & arcanum isthæc talia exprimendi subiiciendique genus. In quo, ni fallor, nemo ei nisi longo proximo interuallo est, aut haberi potest. Græcorum felicitatem & ingenium, à solo ad Latinos translatum dicas : adeo nihil est in toto sermone, quod non vastè illi menti, exactè illi & pæne plusquam imperatoria sagacitati examussim respondeat. Atque hæc est illa pompa, quæ antiquis tantopere probata, invidenda huic scriptori præconia

pēperit: Hæc est grauitas illa, quam Quirites sui non capiebant, maximi doctissimique viri non satis mirabantur. Hoc est illud instar, ac species, quæ & diffusam Liuii amœnitatem lacteumque fontem, & Sallustii splendorem ac numeros, & aliorum virtutes singulas, vno eloquentiæ tenore æquare an superare creditur. In qua, cum asperitatem aliqua videantur habere aut insuetam speciem, nihil maiestati tamen officiunt, sed eius robur absoluunt. Quam hæc talia non minus decere existimanda sunt, quam horridæ leonis exuuiæ Hercules olim humeros ipsa monstri specie commendabant. Rursus, quemadmodum eisdem Herois cothurnos nequicquam impari aptaueris; ita suum ista veluti dominum agnoscunt, nec alienis tractari manibus, aut iudicio dissimili sustinent. Quod vt in eam perfectionem in Tacito excreceret, non oratorem modo clientibus ac patrōnum, sed egregium præclarumque ciuem rei commodauerat publicæ, cuius emolumenta, quantum quidem infestis virtuti temporibus res ferrent, cum laude non semel administrant: re doctus & factus, quæ post illa vniuersos doceret. Quem enim fuisse & quantum credimus, Auditores, cuius non constantia frangi, cum exhaustas clarissimi populi vires & bonorum sanguinem & ingenuos spiritus tyrannis quotidie efferret: nec deprehendi prudentia, cum conquirendis pulcris animabus nimis sufficeret furoris in-

genium;

genium; nec auerti à salute communi & seruitutis miseris, animi intentio, cum non oculis iam, non auribus, non præfatis gemitibus, vt erumperent, vsus sui aut spatium superesset; cuius, inquam, immota mens inhiberi inter tot difficultates non potuit, quin in medijs calamitatibus eius auctoribus æternam meditaretur infamiam; quin ad posteros de tuenda republica in extincta iam, salutaria monumenta destinaret. Quod, affulgente cum maxime noua beatoris sæculi luce, incomparabiliter præstitit. Resumebat itaque spiritus, & toto pectore vires colligebat acris & viuida indolebatque pulcerrimis passibus per memoriam tot rerum, quas in ipsa quiete sua & inertia gesserat, per diffusam omnis vitæ factorumque intelligentiam; quæ à maioribus vsque repetita, ac tot casibus perspectis aut obseruatis aucta iisdem terminis, quibus vita hominum & actiones, continebatur. Surgebant denique Historiarum primo, mox Annalium exactissima & perennia opera, quibus & consilia reipublicæ & regimen humani generis, tanquam in bibliotheca quadam omnis sapientiæ civilis & armario, vtilitatibus sæculorum & admirationi consecraret. Quod institutum, vt capax tantæ molis æmulum neminem metuit: ita rationes plerorumque ac consuetudinem inuertit. Nullam hic laruarum congeriem, aut, inutilem sæpe, rerum nitentium lustrabimus scenam. Bellorum strepitus &

triumphales pompas, quibus libri omnes, omnes annales delectationem quarunt, penes otio abundantes & festiuos relinquemus: Bellorum tamen iura ac vias, cum honorum insignibus, cum Tacito expendemus, penetrabimus, diiudicabimus. Situs gentium, locorum amœnitates, claros euentus, exitusque varios, & quæcunque specie vel incunditate valida; aliunde petemus, cum ad ea diuerti commodum erit: ex hoc scriptore ingeniorum temporumque sapientiam, & interiora Principatum, successusque ac fata rerum conquiremus ac pertractabimus. Introspecturi res primo aspectu leues, minimeque fecundas: sed quæ ad maximarum nobis momenta (quod diuinitus ab ipso Auctore monetur) viam sternent. quas, si clarius agendum est, & ipsas continent. Punicæ Romanæque acies, intra scriptoris artem & ingenium ferme subsistunt, in suis sibi campis placent, hic se efferrunt, hic exultant: mœsta hæc & tristiora rerum, lætissimo prouentu in omne æuum, diffunduntur. Manet eadem species ac similitudo: ex cuius occurso quisque se ac sua velut in speculo agnoscit, quisque docetur, laudatur, arguitur. Idque non in aperta tantum & obuia factorum facie: sed per abdita quæque recessum, per anfractus actionum & contextus, per omnem honesti turpitudinisque ambitum, per noxæ commodiq; latentes plerunque semitas instrui hinc datur ac perfici.

Quæ

Quæ rarissimi mortalium per se capiunt, aut inusitata ac cœlesti prudentia ipsi sibi dicant, Noster autem sine exemplo mente ac stilo est complexus. Iam primum, supremam sibi legem ipsum fixisse apparet, nihil vile & ad vitam inefficax immiscere. Quod ut Historicum imprimis ornat, ita à solo expectari Philosopho potest. Cuius est de actionibus hominum ac utilitatibus sententiam ferre, & ad eas omne studium, scripta omnia exigere. Quæ neglecto, otiosis narratiunculis seriæ expositioni locum adimi, aut fœdari seriem necesse est. vitio ut satis frequenti hodie, ita decori specie apud incautos habente. Itaque historias nonnulli tanquam pueris scribunt, aut mulierculis; nonnulli tanquam fabulas legunt. Quos si quis de fine sui negotii interrogaret, dubitare primo inepti mortales & temporis prodigi inciperent, dein nescire. Cuius ne quid simile cuiquam hic eueniat, prospectum est opitior capacibus ingeniis à scriptoris tantæ dexteritate. Quid enim ille inconsultum, quid alienum narrat? Imo quid omnino narrat tantum? cum sensus omnes, omnia loquendi genera, nescio quid *decurtior* ubique præferant: cum informare vel referendo solet: cum factorum usum ab eorundem notitia ac cognitione nunquam seiungat. Quam nec obscuram vlla ex parte aut imperfectam esse finit. Unde initia rerum structa, quæ occasio & causæ, rationes progressum ac vias, euentum

tuum æqua aut iniqua, quid debitum sinisterritati ac prudentiæ, quid fato & casibus interruptum turbatumue, denique animata viuaque actuum imago, velut in tabella exprimitur vbique & proponitur. Quis deprædicet satis hanc industriam? quis item illam? cum in origines intimas ac vltimos rerum fontes sese porrigit oratio; cum parum tradidisse sibi summus doctor videtur, si tradendum aliquid supersit: cum in auctoritatem doctrine habet, nihil erroribus, aut quæ copiose apud Politicos subnaſcuntur, interpretamentis relinquere. Idem qui, cum ratio operis ac institutum fert, aut grauitatem res postulat, tanquam ex augusto tribunali incorruptissimus iudex seueram & idoneam pronuntiat sententiam. Cuius ideo nec tempus certum, nec locum sibi præscribi patitur. nisi quod vbique in tempore, vbique in loco mera est concinnitas: siue ille iudicia præmittit narrationi, siue continuat ac includit, siue explanationi pondus subiicit. Quod cum & aliquando suspendit aut differt, vere ad præſtam illam seu modestiam seu circumſpicientiam accedit, qua non liquere sibi, in cauſſis dubiis iudices testabantur. Id quod historiarum conditori non in vltimis habendum. cuius est, nihil veritati detrudere vsquam aut officere. Igitur temeritatis notatur, qui in ambiguis facile pronuntiat; malæ fidei, qui rem dubiam vel pro certo affirmat,

vel

vel pro plano transmittit aut negligit. Quamquam mirificam, & ad argumentum sui ingenii sat efficacem, inter hæc præcipitia rationem ac medium quasi iter ingreditur Noster: cum tutissimo coniecturarum aliquot nomine, vna earum & quid sentiendum sit, ceu vir prudens ostendit. & varietate, vt Historicus, dissimulat. Ne aut iudicare sine monumentis, aut in factorum nube videatur cacutire. quod hebetudinis videri possit ac imprudentiæ. Ceterum rectius hanc prudentiæ partem in rem præsentem reiecerimus: vb: & sub exemplis clarissime hæc expediri, & quomodo nullum varietatis istius membrum, etiam cum amouendum à scriptoris arcano iudicio est, etiam cum præter speciem, quam diximus, nihil videtur habere, sine vsu sit, ostendi potest. Dicendum iam aliquid esset, de narrationum ipsarum artificio, & quam eleganter Græci vocant, *βίονομία*. illa peculiari, illa latente & ad vsum ex affecta; vt & de arcana interiorique docendi instruendique ac iudicandi ratione; tum de similibus nonnullis; nisi ea esset talium ratio, vt obseruari facilius, perspectis meditatisque probe singulis, nec minus contentione ex arte & iudicio instituta, ac pertendi industria possint: quam verborum subtilitate deduci aut explicari. Dudum enim nos vocat præcipuum maiestatis Cornelianæ instar ac specimen; densitas illa, inquam, &, vt sic dicam, complexus sapientiæ multiplicis, siue sapientiam

tiam in se collectam & suo ore loquentem dicere malumus, dignum certe nomen vix assignabitur. Inter cetera, quibus diuinum Stagiritæ ingenium censeris visum est, interpretes numerant, copiam sensuum sententiarumque & cumulum. id quod in illo philosophandi genere ac seuerioribus Musis, facilius sane & commodius poterat locum habere. Eam tamen ipsam laudem quis in Nostro requiret? quis tanta vbertate quæret, aut inuentam, quanta est, capiet? Nobili acie & aquilina opus est, ad sustinendum hunc diem, hos, quibus vere magna ingenia explorantur, ignescum ex vno radio multiplex & velut numerari metuens offusa prospectui lux, oculos lacessit & fatigat mentem: cum sub vno effato tot alia, sub paucis rebus tot maiores emicant. Nisi quod splendorem suum nonnulla minantur potius apud recte suspicantes, quam primum intuentibus ostendunt. Igitur non videndum modo quod adest, sed eruendum quod subest. Vbique enim & illud agit, quod instituit; & aliud tamen innectit, quod cum diuersum à re ipsa sit, sine eo tamen rem intelligi noluit. Habet nimirum hoc solida fundataque eruditio, vt vbique sibi occurrat, vt vbique, cum modo tamen & fructu, tantarum rerum fruges exsplendescere iubeat, quantas in suam sibi amplitudinem collegit. Quid enim fuit vsquam aut cogitari potuit, quod lateret Nostrium, de quo parum perite &

accu-

accurate iudicaret? Logenia rerum ac naturam nemo tali acumine penetrauit, nemo tali concinnitate ad vsum & lucem transtulit. Animorum præsertim prudentissimus, & humanarum molitionum conatumque ad miraculum sciens. Semel hic monendum est, non exiguum in hoc Auctore, vt & in omni vitæ sapientia esse momentum, perspectas habere in plerorumque euentuum similitudine mentes, habitusque animorum, & cogitationum solitas in iisdem rebus vicissitudines. Hinc fontes imperandi regendique multitudinem detecti, hinc consilia in futurum præcepta, hinc natæ personarum descriptiones accuratissimæ; ex quarum vna plurium sæpe rerum momenta petantur, quam ex integro præceptionum libello. Huic perspicaciæ debemus, deprensas passim artes dominationis ac fraudes, & occulta aulæ, quæ egregie Tacitus in apricum protrahit. Atque hic si vellem orationi indulgere, vereor, ne, dum ad singula respicerem, vniuersa nunquam exhaustirem. Communissima nostra ætate regiminis forma Principatus est. De eo multa multi; aliqui præclara, aliqui subfrigida, aliqui imperfecta, omnia autem & absolute & grauitè & vtiliter complexus est Tacitus. Idem qui de aularum bonis prauisque, prosperis vel aduersis omni commentariorum mole opulentiùs peregit. Denique, si cui scire curæ est, quid intersit inter hunc & Politicorum vulgus, primum quidem vix tulerim tam indigne cum

eum comparari; rem tamen ita æstimati posse
 auctor fuerim, si Apellis alicuius aut Protoge-
 nis tabulæ proponantur. Accedent picto-
 rum plurimi: alii ne iudicare quidem de im-
 penultimo artificio poterunt. nam quid præ-
 clarum in eo esse? figuram ubique notam aut
 obuiam, præter obscuritatem & imp' exum
 quiddam, noui nihil habere. hic addi aliquid
 debuisse, hic lucis plusculam, ibi parum. Mo-
 destissimi secum murmurabunt, sibi quidem
 hoc artis hæctenus non liquere. Plane quod
 Nostro vsu venit. Nemo tamen, arbitror,
 cordatorum, ob aliorum imperitiam, præstan-
 tissimo artificio artem denegabit potius, quam
 soli sine exemplo & comparatione adscribet.
 Sed enim isthæc cuiuslibet pensitanda relinquo.
 Redeundum enim est in viam. Quam prius-
 quam decurramus, obiter delectationis alicui-
 us, & quæ lectores condimenta laborum. hic
 maneant & diuerticula, mentio est faciendæ.
 Inter quæ orationes illæ, variis de rebus insti-
 tutæ, quam disertæ sunt, quam graues, quam
 fecundæ? seuerum aliquem & prisca illa ma-
 iestate grauem senatorem, sententiæ loco in
 curia perorantem audite mihi videor, quotiens
 in illas incido. Adeo grande quid spirant
 omnia, & cum sua sibi magnitudine, veluti
 certant: exhausta semper, quam pertractant,
 materia. Argumenta valida, pulcerrimo agge-
 ssu cumulata ac disposita: rationes intimæ,
 penetrantes: pondera quouis stimulo acrius
 fodien-

fodientia animum. Sed & lineas tantarum rerum duxisse, nonnunquam operis institutio satis est. In quo, mira felicitate, paucissimis verbis non materiæ tantum amplitudinem ostendit, sed absque omni eloquentiæ affectatione eius exornandæ rationem insinuat. Omitto vâria omnis prudentiæ scita, opportuna subinde illustratione animis legentium conciliata: tum reuocatam passim non sine vili interpretatione veteris xui memoriam. Quod si perfunctorie fiat aut inconsiderate, oneris ac impedimento esse incipiunt, quæ non nisi ornamentum locum in hac scena possunt sustinere. Iam ubi à rerum ordine paululum declinat, quod raro, & minime ex quæsito facit, nihil aptius, iucundiusque reperire est vsquam ac videre. Necessarii speciem induunt, quæ vt requiem animo aliquam præbeant, dignitati tamen rerum & loco exigenti referuantur. Tum ea plerunque discuntur, quæ cum ad omnem operis coepti historiam hoc pacto conducant, lætum ac bonæ spei plenum ad reliqua lectorem dimittunt, aut ad priora exactius imbibenda reuocant. Cuius rei nec prouidentia paucis explicari, nec fructus laudari iam totus potest. Nec enim ignorare quemquam velim, vnum illud mihi hac oratione quæsitum esse, vt prægustum aliquem tanti Auctoris minus expertis præberem: ne in grauiora opinione cuncta delati, aut obhærescendū scopulis, aut indicata difficultate, sine

obfir-

obfirmato aduersus eam animo ingrediendum
hoc iter, possent existimare. Claudemus igitur
pariter ac repetemus dicta, grauissimi in
politioe literatura viri, deque Tacito Nostro
optime meriti, iudicio. Sic autem ille: *Non est
in Graecis aut Latinis, & sidenter dicam, non erit, qui
prudencia omnigena laude huic se comparet: adeo
non veremur, ne quis anteponat. Singula paginae,
quid pagina? singula linea dogmata, consilia, mo-
nita sunt: sed breuia saepe aut occulta, & opus qua-
dam sagate mente ad odorandum & assequendum.
sicut non omnes canes, feram; non item lectores vir-
tutes huius dotesq; aut indagent, aut capent. Viris
opus est, & cum ingenii quadam subtilitate, iu-
dicii rectitudine: &, vt verbo dicam, natura bo-
nitate. Qui non habet, me audiat, & alias res
agat. Quod tanti viri iudicium ne sero cre-
datis, sua cuique cautio aut industria praestabit.*

XV.

ORATIO

Anno Christiano, clo lbc xxxv.

privata

VELLEII PATERCVLI

interpretationi praemissa.

VELLEIUM PATERCVLUM,
politissime eloquentem virum, &
breuitatis eruditissimæ Historicum,
etiam eo tempore suspicatus sum;
quo

quo credere aut iudicare nondum potui, id est, cum primum legissem. Rapiebat me per scriptores, quos sæpe laudari audiebam, puerilis cupiditas: ita enim potius dixerim, quam industriam, quæ in ætatem istam nondum competere poterat. factumque est, ut vno ferme tempore *Florus & Velleius* obtingerent. In illo timidius, & cum horrore quodam profundioris genii versabar: in hoc lætiora erant pleraque, faciliusque admissurus videbatur meam cogitationem, etiam cum non admisit. In *Floro* oratoris grauitatem panegyricam, quia capere fas non erat, ut sunt animosa & in longum iaciuntur puerorum vota, audebam optare: In *Velleio* latere videbatur omnis diligentia Historici & artes; quamquam animo ad elegantiarum nouitatem prono, supra historicum placebat. Hærentem ergo inter voluptatem, quam suauitas gustata commouerat; & desiderium, quod variæ opinio artis excitauerat: transuersus, ut sic dicam, turbo plane de statu, quem moliebar, repulit. Frustra & inæpte amoris & iudicii rationes erant subductæ, postquam in summi Viri & Criticorum ferme principis censuram *Velleius* pridem, ego ex quo æstimare *Velleium* cœperam, incidimus. Nisi quod, tacite & plus miserabar conditionem optimi doctissimique viri, qui cum primus *Velleium* edidisset pariter & laudasset, industriæ præmium apud omnes, culpam laudationis apud pæcipuum iudicem adeptus est. Exercuerat iam frequens eius rei cura meam

C s disqui-

disquisitionem, nec comparare eruditorum sententias interim aut detrectare decebat: cum ex nec opinato mitiorem factum, quem reuerbar, Censorem, notamque prioris seueritatis, alibi elogio plane magnifico inductam animaduerti. *Serfum, doctum, quantumvis opus*, eo magis serio, quia sero, appellabat, quod antea nulla magnopere laude dignabatur. Igitur Rhemani quidem vicem impensius lætabar. quem licet fortasse aliquando officiosæ obsequium manus & in confragoso nitens opera amplius quam optabat euexerit: tamen cetera viri virtus, & cuius vel inter errandum ostendebat vestigia, iudicii rectitudo, *risu, explosione, conuictis* haud dubie superiorem alias quoque debuerat fecisse. Verum, ut Lipsiani stili aculeos, toties in tam melleis scriptis obuios inquirerem, non permisi mihi: quippe cuius profectui utilius videbatur ac conuenientius, in ipsius rei momenta animum intendere, & quicquid in Velleio laudaretur, paulatim iudicio delibare, commentando excogitare, obseruatione penetrare, ratione complecti: adeoque ad primi affectus mei propensionisque accuratum examen inter summorum hominum approbationes legitimo quasi tramite procedere. Creuit cum ætate ac disciplina id studium: quæque in Historicorum præcipuis commendabant eruditi, ea clanculum ad Velleium contendere, & pleraque accommodare institueram. Quamuis enim vñtatas maiorum operum conditoribus artes,

artes, angustioris scripturæ modus excludat, neque ostendi tam copiosa eruditio posse videatur, vbi non potest explicari & quodammodo expandi: vix tamen licuerit aliquid nominare, cuius hic non reperiantur specimina, eximia propositi sollertia, velut in compendio concinnata. Quod vt amplius intelligatur, ante cetera totius formam operis & consilium indagabimus. Breuem sane, vt prædiximus, ambitum designauit Auctor: sed quo tamen amplissimæ commentationis vbertas concluderetur. Non vt in angustias, diffusa per terrarum orbem Romana celebritas arctaretur, scriptionem contraxit: sed, vt in vnum collecta æstimeretur populi principis magnitudo, scribendi neruos & momenta compegit. Nimirum, vt alii splendoris Romani decus, cum pompa & paratu in oculos humani orbis disperferunt: ita Velleius lucis ipsius utilitates, cum cura & arte, prudentissimi cuiusque industriæ accommodauit. Qua in re prorsus miror, dissociabiles laudes, artis quodam commento ita copulatas, vt, cum rerum compositioni solum videatur vacasse, nihil omiserit ornamentorum: neque magis compendio expositionum alios vicerit, quam exponendi genio instructuque æquarit. Iamprimum ipsa rerum series, quam est accurato ordine distincta, quam facili tenore continuata, quam utili opportunitate interiuncta, quam diligenti designata notatione temporum? Quæ

vt prouide & ex vsu lectoris dispense, aliquando eruit ex abdito, nonnunquam scrutatur ex vestigio; alicubi anteuertit, est cum differt aut suspendit. Neque ita *turbare temporum seriem aut negligere* dicendus est, quod nonnullis animaduërto in suspicionem venisse. Cur dispergeret temporibus, quæ cognitio argumenti connectit? cur misceret describendo, quæ nec describi nisi sigillatim possunt, neque misceri, nisi confundere instituas, debent. Scilicet non tempus, sed indoles gestorum; non interualla actuum, sed affinitas negotiorum; non euentuum supputatio, sed cognatio principiorum, caussarum, momentorum, coniungunt aut separant, aut miscent historiam. quæ si in diuersa tendit, cauebit ne vnum videatur finem præferre; sin ab eiusdem generis primordio ad eandem metâ proficiscitur, melius miscebit narratio, quæ proposito coherent, neque tam seorsum conferendo aliena, quam vicissim propria ordinando, stabile continuumque opus persequetur. Vtriusque rei exemplum in Nostro habemus. quoniam magis carpi debet, cum in diuersis rerum integritatem tempori anteponebat, quam cum attinentium coherentiumque membra temporis respectu serieque discriminat. Quod ille quidem tanta præstitit dexteritate, vt inter consummata eius artis exempla esse mereatur. Sicut & in ceteris. Inter quæ non minimæ rem curæ semper arbitratus sum, constituta

recte

recte & decenter aptata historiarum principia. Nostis, Auditores, quid in Sallustio desideret summus Criticorum Fabius. De aliis nil permittemus nobis hoc tempore, vel suspicari, vel iudicare. nisi quod omnino paucos prisca recentisque ævi eo nomine mirari possumus. Equidem, qui accuratorem ab alto notitiam moliantur, facile superflui aut molesti apparent: sicut rursus, qui propiore ingressu opus ordiuntur, aliquando de gratia pariter & prudentia periclitantur. Verum adhuc facilius incipitur hæc tela quam pertexitur: fitque haud raro, ut à laudabili origine petita principia per anfractus aut ambages morose potius circumducantur, quam ad institutum constanter deducantur. est ubi saltus & præcipitia observes, nec rariores lapsus. quosdam crassior per suscepta rapit spiritus; nonnullis delicata molities generosæ aggressionis impedimentum adfert. Et, quandoquidem à longinquis aliquorum molitionibus non abhorreere talis comparatio videtur, post reductam ex alto nauiculam, sæpe in ipso portu naufragium adiatur. Dicas, profus in irritum ardui laboris exorsa recidisse, quotiens inuita concinnitate operi adhæsero, aut in ipso connectendi articulo obhæsero. Noster, sicut nec alienum suo volumini principium arcessiuit, ita nec nouum affectauit: sed, vnde plerique Romana cœperant, à gentis nobilissimæ conditoribus,

bus, Troianis, eorumque post excidium demigra-
tionibus, ita progressus est ad institutum, ut
in simili conatu sic tamen plerosque præfandi
nobilitate superaret. Cuius consilii rationes
sigillatim arbitrari potest, qui aduertit, quam
& gentis ipsius admirationi, & Historiæ totius
vsibus propositoque singula conueniant. Ut
constaret de admiranda factorum prouisione,
in excitanda vrbe regnatricæ, quædam tam ef-
ficacis curæ prælydia, ut sic dicam, sparsit pru-
dentissimus scriptor, dum tot vrbes, tot gen-
tes, ex ipsius Troiæ cineribus, vnde caput vt-
bium gentiumque Roma tandem emerfurum
erat, suscitatas exortasque commemorat. Iam
ipsi gentium, quos subtexit, casus, translatio-
nes, profectioes, exilia, vnam sedem, vnum
quærant in Latio terminum, vbi non *regna*
modo *Troia resurgerent*, quod poëta ait, sed re-
gnorum fata, ut in domicilium & officinam,
coirent olim indeque terris dispensarentur.
Æquum enim erat, ut qui maxima omnis for-
tunæ exempla erat daturus populus, è medijs
fortunæ casibus, & si cum ipsis gentilibus hic
loquendum esset, è lusibus fortunæ varijs, post
alternatas sæpe vices, post mutata sæpe discri-
mina, denique ut miraculum omnis æui &
humani generis stupor, existeret. Vix tem-
pero mihi, Auditores, quin in hoc limine sub-
sistam parumper, & libero cogitationis pro-
spectu in altum istud & tremendum Proui-
dentia

dentiaæ æquor intuear ; in quo alii per mille mortis specimina ad vitam & salutem tendunt, alii inter ipsa fauentis cœli ventique beneficia gurgitibus hauriuntur ; quidam errant, plures fluctuant, plerique aliquid timent aut patiuntur, neque pauci interim in errore patriam, in fluctu quietem, in formidine securitatem inueniunt ; adeoque, vt ad institutum redeamus, non Troës modo ex ruinis suis spem mutuati, eiusdem auspicio, per varios metus, *Ilium in Italiam portant victosq; penates*; sed Romani, Troiana propago, expletis potentiaæ fatis, Italiam, suam, ad Iliacas origines & communionem sortis reuehunt: vt vel sic natalium sinceritatem parentibus probent, à quibus fragilitatis exemplo non degenerassent. Fallor an præcipua, certe prima hæc est Historicae disciplinae philosophia: ex qua nisi cetera intelligantur iudicenturque, nulla sine nube cognitio, nulla sine vanitate utilitas procedet. Quo illustrioribus notis signandum sibi hunc tramitem Velleius existimauit, cuius Principium, non rumorum fabularumque varietatem, neque otiosas super consilio fabularum disputationes, sed eminentissima quæque ciuilibus solertiae meditamenta, sic ad Romanam dignitatem accommodat, vt alii verborum honore eam exornasse, hic argumentorum splendore videatur ostentasse. Quod si aliquis, plura quam necesse erat huc conducta forte coniectare velit, eum ipsa to-

tius operis tractatio in progressu ad ingressum
 reducet, atque ita docebit, præmunitionis ve-
 rius necessariæ, quam iucundæ præfationis id
 consilium fuisse. De quo neque nunc dubitare
 audebit, qui de sola temporum ratione & no-
 tis cogitabit. quæ cum egregium historiæ lu-
 men commodent, singularis prorsus hic Vel-
 leii cura elucet. qui ut Urbis conditæ epo-
 cham, quam dicunt, certa designatione posset
 constituere, à Troiæ excidio, id est, à solenni &
 omnibus vsitato caractere auspicandum ha-
 buit: ne in multis hæreret lector, quæ non
 aliunde deducuntur. Sicut & ab Olympiade.
 cuius primordia ignorare, est Romæ paulo
 post nascentis tempora ignorare. Cumque
 fato quodam singulari huius studii, inde ab
 antiquo, summa scriptorū in notandis tempo-
 ribus occurrat dissensio: veluti filum quod-
 dam Ariadnes putari debet, ætas aut exitus ma-
 gnorum virorum, mutatio rerum publicarum,
 successio imperiorum, instauratio urbium;
 quæque alia vel annis definiuntur, vel com-
 paratione ordinantur, vel iudiciis inuestigan-
 tur, vel argumentis disquiruntur. Quorum
 nil omisit Velleius in exordio, donec per tam
 cognatas vtilisque notas ipsa Urbis & suæ hi-
 storiæ initia non tam accedit, quam continuat.
 Solemus in eximiis rerum conditoribus non
 parui æstimare, interposita de gestis iudicia,
 insertas opportune sententias, ostensam graui-
 ter disciplinam, eruta solerter arcana, causas-
 que &

que & consilia euentuum non minus, quam euentus, explanata. hæc enim vt ardua curâ primis philosophia est, ita non potest aliunde melius peti, quam vnde historia prodit; è pectore, inquam, plus peritia quam litteris, imo sic litteris, vt peritia sæcundo, omnisque ciuilibus ac militaris actus artibus instructo: quale nimirum ad scribendam historiam adferri debet. Hinc profundæ Taciti grauesque sententiæ, hinc Sallustii incitata seueritas, hinc Liuii disertæ interpretationes, hinc suauissima Curtii & tempestiua disciplina, hinc eximia monita, vt è fonte, manauerunt. hinc Velleianæ quoque prudentiæ accincta & nitida institutio deriuanda est. cur enim eum ommitteremus, qui vt apparatus, quem dixi, vbertate à ceteris vincitur, ita habilitate compendii & sapiendi neruis, omnium artem assequitur aut æquat, nonnullorum etiam antecurrit? Dicta iacit, vt quædam fulguris tela: quæ & lumen & vires suas in animo capacis lectoris relinquunt. aliquando geminat, interim cumulat. Atque licet sæpe id faciat, nec defatigat legentem, nec fatiat. namque ne tædio locus sit, oportunitas efficit; fatigationi, dulcitusudo & agilitas, si permittitis ita loqui, Auditores, sententiarum obstat. Subest secretioris prudentiæ defensio: &, quod seueris operum iudicibus vel in diffusioris scriptiois corpore ipsa frequentia displicere posset, in hoc transcurso rerum non potest non placere:

Cc 5

quia

quia pars narrationis, dicam amplius, pars compendii est, sententiarum disciplinæque assiduitas. Quam & tum profitetur, cum personas nihil aliud quam describit. Huius laudis propria quædam excellentia Velleio debetur. qui, quod accurate & ad morum ingeniorumque sapientiam accommodate viros memorabiles velut interpretatur, communione artis aliis iungitur: quod autem vna eademque opera tam signate, tam lucide per moris boni prauique notas & characteres, adhibito insuper quodam nouitatis, inuenti, elegantiae commento, facies, vt ita loquar, vitæ inorumque diuersas exprimit deformatque, eius rei exemplum non inuenisse sed fecisse credendus est. Multis obtenditur vnaquæque natura inuolucris: & in tanta moris humani varietate crebra aberrandi occasio præbetur. Dixerim, non Aristotelem philosophando, non Theophrastum notando, non describendo Historicos eam prudentiam exhaustisse, non longæuorum vetustissimos viuendo eas obseruationes impleisse. Hinc est, quod ingenio & sagacitate doctorum quotidie plura eruuntur: in quorum scriptis inter argumenta profundioris sapientiae pono, quicquid tale obseruo. Cum primis autem singularis industria requiritur, vt ciuili vitæ proprietas vbique attendatur, vt ab ethico commodata Politico seruiant; vt quæ illi originem debent, huic debeant faciem & imaginem.

nem. quod negotium rursus periculo non vacat, nam & arte profundiori opus est, & nitore ciuilis cultus, vnde videas interdum alteri studentes alterum dimittere, id est, ipso suæ scriptiõnis decore excidere, quæ nisi coniungat talia, auctoritas Historiæ obtineri non potest. in qua nihil humile, scholasticum, affectatum, sed nec ineuditum quid aut rude locum habet. Accedit noua ex temporum fortuna & fati publici habitu difficultas. quo perturbato, vt pleraque alia, sic hominum ingenia studiaque obscurantur aut occultantur. vnde bonus aliquando apparet, cuius inter malos astutia est occultior: aut vitiosus suspectatur, cuius vel in latebris securitatem quærit virtus, vel in minus grato opere inuidiosa fatigatur industria, vel sublimitate instituti non intelligitur prudentia, vel adiutorum solitudine causa proditur. Sed nec à priuatis morum notis, publica æstimatio satis vbique distinguitur: cum tamen in personis ipsis, hominumque indole ac studiis, omnis publicæ rei semina reponant necesse est, qui ad fecundam ciuilis peritiæ frugem votis ac opera contendunt. Semper sunt in magna ciuitate aut imperio aliqui, quorum spiritu publica instantur, impetu præcipitantur, ardore incenduntur, motu agitantur, vi sustinentur. hos cum Velleio notasse, & suis quibusdam lineamentis discreuisse, est ipsius status viscera inspexisse, nam
cetera

cetera multitudo, pars sequuntur antecedentes, pars fluctuant circa conspicuos, rarissimus quisque sibi aut suæ reip. seorsum sapit. Licet nobis, Auditores, in hac Velleianæ prudentiæ parte, ipsam clauem totius disciplinæ constituere, atque ex tam accurata ingeniorum descriptione, non actus modo ipsius indolem propositumque condiscere, sed ingentia illa & numquam modicis sideribus agitata Romæ fata, ex his veluti primordiis surgentia & progredientia animaduertere. Hic Paullos & Scipiones, viros in tantum laudandos, in quantum intelligi virtus potest, ipsam Romanæ potentiae magnitudinem non illustrasse modo suis ingeniis, sed condidisse obseruabimus. Hic Gracchorum optima, sed inquieta ingenia, nihil immotum, nihil quietum in Repub. cernemus relinquere. Hic non Drusos citius & Sulpicios à laudata indole, quam remp. à suâ pace degenerare reperiemus. Hic Pompeius & Cæsar sui ingenii fortunæque magnitudine laborantes, in societatem morbi remp. trahent; quæ vt tantam indolem fidelius ac ex more sequatur, premi & ipsa volet suæ magnitudinis onere. Hic aliquis vana & stolidi prauitate, alius ingeniosa nequitia, miros publice ludos dabunt. Denique ad Octauii ingenium omne imperii corpus circumagetur, mouebitur & quiescet. Verum hæc suis ipsa momenti conspectiora, longe eminent. cetera per singulares morum variorum notations,

ziones, designata perite discrimina; etiam per comparatas inter se subtiliter naturas, in ampliolem sapiendi circulum patent, quam sine exemplis & extra rem præsentem dici aut intelligi potest. Faciliorem habent intelligentiam egressiones, & historiæ quædam diuerticula. quod proprium alias maioris operis ornamentum, vtilissima suauitate mutuatus Noster, res cognitione admirandas, temporibus inuolutas aut dispersas, opportunissime collegit & sub veram ac genuinam æstimationem dedit. Ita enim satis fortasse non ad defensionem modo, sed ad commendationem huius industriæ dixerim. Nam qui prorsus eam Historico adimunt, semper mihi parum vel comiter vel eleganter opinari visi sunt. sicut aut delicati est aut importuni, prudentiam ac ingenium scriptoris, post vnum & si forte alterum excursum, in ordinem redigere atque ad reliqua coërcere. Quæ nequaquam ideo monemus, vt ineptos rudesque nonnullorum conatus, qui alienissimis nugarum ambagibus vtramque paginam opplent, excusatione & venia dignemur: sed vt maximorum virorum auctoritas, quæ si non inuenerat, certe fecerat rationem, citra inuidiam nec extra laudem constituatur. Velleio ipsa obseruationis & annotationis nouitas gratiam addit. Quam est enim iucundum, modo conductâ in vnum ingeniorum artiumque miracula contemplari? modo indagare congregati eius, vt sic dicam,

cam, fati causas, ambitum, terminos? modo colonias, modo prouincias, ex omni memoria & tot veterum commentariis, velut ex fuga recolligere? Quo factum est, ut nec in vulgari aut nota aut inani expositione videretur tam serua festinatio scriptoris habuisse; nec posterorum quisquam carere auderet, cuius soli Velleio deberet notitiam. Ac cetera quidem, quibus maiores illi perfectæ historiæ scriptores vel ornamenti vel artis & disciplinæ causa vsi sunt, imitatus est felicissima dexteritate, & in minore forma non minus tamen ad viuum expressit omnia. nisi quod orationibus insistentis sibi temperandum duxit. idque eo magis, quod nec contextus arctatæ narrationis; pertingit ad occasiones habitatum vltro citroque orationum, sed factorum euentuumque apices directo transcurso stringit. Neque interim eloquentiam ostendere non potuit: quæ vndique exsplendescit. Miratur diligentissimus Rhenanus facundiæ nomine, erumpens illud è Velleiano non affectu magis, sicut ipse veniæ petendæ præfatur, quam iudicio, orationis telum, pro Cicetone in Antonium tanto vibratum impetu, tamque efficaci ictu infixum, ut cum ipso, quem vindicat, certasse videatur, si quid post infestas Philippicas, infestius iaculari in parricidam liceret. Equidem oratoris facultatem, quam in Historico requirunt eruditi, non hic tantum, sed in omni scriptura Velleiana, valde otiosus sit qui non agno-

agnoscat. Quare & verbis hic parcendum arbitror: nisi velimus ea commemorare, quæ nostræ commentationi propiora sunt: nitorem eruditioni, grauitatem suauitati, simplicitatem arti tam permista commode, vt nouum quodammodo dicendi genus, & proprius venustatis character inde concinnatus, simul æui eloquentissimi genium spiret, simul scriptoris ingenio, reperti tum primum decoris gratiam debeat. Videor mihi in eo reperisse specimen dictionis, quod prudentissimi oris Politicus optaret, quoties ad elegantiam & nouitatem quandam apud teretes & eruditas aures accedendum, nec à ciuili tamen dignitate discedendum est. Multi post ipsum idem cupiuere, idem tentauere: sed quantum interest, inter facultatem sapientis & conatum rhetoricantis! Quo plerumque corrumpitur purior eloquentia: cui nullum maius, quam ab imparis imitatoris studio, periculum imminet. Namque, vt semel hoc experimentis temporum notetur, non tam quæritur sollicitudine scribendi & arte, quam in ipso scriptoris ingenio nascitur diserta & victura oratio. Quare, cum nihil ex arte ignoret, qui ita scribit, sæpissime, tanquam ignoraret, scribit. Vt vel ideo frustra sint, qui seruiliter in ordinem cogunt scribentis calamum, & modo aliquid demtum verbis aut sententiæ, modo additum vellent. Imo quod volunt, alii: & quoniam illud potius probant: & suo ingenio

genio reformant. quasi Velleio id agendum olim fuerit, ne à cuiusquam consuetudine & iudicio vsquam recederet. Longe generosior est mascula & ciuilis Historici eloquentia, quam vt vbique scholam & rhetorem metuat. cui nisi subducatur mature manus, tam longe à robore & virili cultu, quam prope ab artificio & mollitie aberit. Suffocatur, si non spiraret libere, viuida indoles: & si vbertatem omnem excludas, maciem induces: sicut contractior facies, ampliando in monstrum diducitur. Atque hactenus quidem tum laudari abunde, tum optima ratione defendi meruit Velleius. quamquam in vtroque ita simus versati, vt parce & rudiore Minerua (quippe qui nec ipsi libertatis in scribendo & simplicitatis immemores simus) pleraque delibauerimus. Veniendum nunc est ad nœuum tam pulchri corporis, tot iam doctorum probris infamatum. Cum enim illustres sane & magnificæ sint in Historia prudentiæ eloquentiæque laudes: Veritatis tamen decus interius est, & antiquius. Vt propterea parum suæ existimationi consuluisse videatur Velleius, dum ceteris dotibus præcellere maluit, quæ propter vnâ placent, quam neglexit. Adulatur Tiberio, sub quo scripsit, sub quo domi militiæque dignitates adeptus est: adulatur Liuiæ Seianoque; sed his propter Tiberium. in cuius gratiam, immortale etiam eius temporis decus, ætanicum parum honorifice, id est,

id est, parum ex fide & merito memorasse creditur, si ita scripsit, sicut vulgo legitur. Male id factum: quis enim bonus vir dissimulet iniuriam veritati in ipso regno, ut sic dicam, suo illatam? sed bene habet, quod non amplius, quam dictum est, patet hæc deformitas: cetera incorrupta venustate præfulgent. Nimirum hoc non tam Velleii, quam humani generis vitium est. præsentia & nostra cum prudentissime pensitamus, non sine studiis partium affectuque æstimamus: aut cum recte iudicauimus, metu temporum iudicium abscondimus. Itaque Historicum in hunc diem noui neminem, qui principis sui superstitis, ipse superstes, vitia euulgarit. nisi quod prudentium non nemo in eo sibi cauit, ne, quod liberius litteris consignauerat, ante suprema sua publicaretur. Dicam quod res est: Nemini, qui res suæ ætatis scripsit, vsquequaque & adeo credendum est, ut odio & amore, spe & metu plane immunis, id est, homine maior habeatur. Neque potius absoluenda credulitas hic lectoris videtur, quam scriptoris infirmitas. Qui si errore magis quam consilio verum corrumpit, iam veniæ locus est: sin contra sententiam animi falsa pro veris tradidit, tum vero sicut legentium reprehensionem merito incurrit; ita simplicitati rarius imponere potest. præsertim vbi aliorum opera, rerum fides ita in lucem vindicata est, ut facilis veri falsique

Dd

fit

fit diiudicatio. Id quod in Velleio etiam accidit. qui non minus irritis quam vanis encomiis ornat, quos seueriora & plura publicæ auctoritatis monumenta grauius notauere. Vnde hæc talia etiam alias potius petenda fuerant, quam ex eo scriptore, cuius & opera aula obstricta, & veneratio Principi debita, & affectus, ac per hunc ipsa ratio iudiciumque, ad Augustæ domus splendorem inclinatum, neque silentii neque expositionis planam facilemque viam habuit. Nam quod Vir doctissimus hic excipit, *Neminem silentii causam reddere*: fortasse vix locum habet in scriptura Velleii. qui in hoc historiæ ambitu proposito si omisisset Tiberium, haud dubie suspicionem in se principis & aulicorum, non sine periculo concitasset. At cur operi suo, inquis, non posuit angustiorem modum? non enim credam fore, qui increpet, cur non plane omiserit historiæ totius consilium? Equidem, si breuiarii alicuius indolem cogitamus, rursus aut indocta aut suspecta est partium temporumque detruncatio: nec videtur consultum, ut propter pauca, quæ non audet retegere, ceteris quoque absteineat Historicus, quæ visa sibi aut perspecta, præ aliis accurate potest interpretari. Debent hæc vestros quoque animos admonere, Auditores, & circa præsentium studia temporum erudire. Nihil magis in ore, in votis, in conatis hominum est, quam

histo-

historia nostræ ætatis. Eam cum rerum am-
 plitudine, consiliorum iudiciorumque varie-
 tate difficillimam, hoc quidem reipublicæ sta-
 tu ne tentandam quidem autument pruden-
 tes, & ob amota iam bellorum vastatione
 non pauca subsidia, vix in pace, & subuenien-
 tibus partium commentariis ac auctoritate
 publica, sine periculo processuram credere
 possint: imperitissimus quisque, nec minus
 literis quam modestia vacuus animo agitat,
 & mox certatim attaminabit. cuius vanitatis
 præludia iam & specimina habemus. Verum
 his nos extra considerationem nostram reiē-
 ctis, de idoneo tanti operis conditore videbi-
 mus. qui facilius optari quam reperiri pote-
 rit. Etenim ex iis, qui rerum actu splendē-
 scunt, quotusquisque satis eruditionis ad hoc
 institutum adferet? Ignoscent spero viri sum-
 mi (quorum artes non minus alias & æstimare
 & venerari soleo, quam eorum quisquam,
 qui ex propinquo quidem, sed fortunam ple-
 ramque non animum res illustres gerentium
 intuentur aut intelligunt) si tot artium, quibus
 ad posteros valere consuevi. Historia, cul-
 tum copiamque, vitæ tam occupatæ rarius
 existimem convenire. Non dico, nullum ex
 hoc genere esse talem: sed an, qui talis est,
 suscepturus sit in se id onus; an partim po-
 tius quam uniuersim suscepturus sit; an, cum
 susceperit, sufficientibus partium instrumen-
 tis vsutus sit: hæc & talia non minimam ha-

bent dubitationem. Superfunt ergo eruditi: qui in studiis vitam, non quibusuis sane sed talibus potissimum, agitant. Inter eos, si hoc æuum spectes (nam quid postea futurum sit nō attinet diuinare) non desunt forte, qui ea, qua hic opus est, beneuolentia adiuti, industrie vsurparent id muneris. nisi quod æui genio & ciuili vitæ fastu quam sollicitissime ab eiusmodi opera remouentur. Quo fit, vt alii omnibus rebus impares, sed Politicis nominibus tumentes, præferantur instructissimis vitis. quorum solida & ex puris fontibus hausta prudentia, à conuitio & probris tam hodie abest prope, quam olim ab honore & præmio. Id quod non tam ipsorum quam posteritatis interesse, sciri debebat. Dicamus interim: non deesse viros animo, studiis, stilo nostris temporibus dicendis pares; num existimamus, tam inuictæ veritatis vllius manum fore, vt æque secus gesta summorum principum, quam præclare factitata; æque arcana aularum, quam speciosa interpretamenta, plane pleneque deformet? nam hoc Velleii causa, cœpimus quærere. Non fiet istud, ô mei, non fiet. Etiam cum non supererunt, quorum auspiciis consiliisque omnia gesta sunt, posteritas eorum timebitur. Atque vt cedat timor, vt desint adulationis studiique & odii nomina: ipsa sæculi indoles non capiet hanc simplicitatem.

Aulica-

Aulicarum aurium animorumque quotidie delicatius fit iudicium: atque dum honestissimis titulis & graui supercilio, maiestatem imperiorum in sublimius & maius interpretantur, qui ex officii decoro id facere possunt, prudentissimus quisque, cum ratione mauult obsequi ad maiorem sceptrorum reuerentiam vocantibus, quam cum periculo modestiæ nouum quidem sed plausibilem morem detrectare. Ita crimen paulatim habere incipit, quod aliquando in laude ponebatur: atque ut olim aduersus veritatis, qua posteritas & totus orbis erudiri debebat, priuilegium, nulla maiestatis exceptio valebat; sic, postquam maiestatem in multis ipsa reuereri veritas didicit, nemo scribentium, publicarum & aulicarum offensionum tam erit audus, ut quæ inter noua regnorum secreta hodie asseruari nouit, eliminare in publicum contendat, cum præsertim pro inepto & imprudente spernatur, qui à ciuiliū, ut uolunt uideri, magistrorum, & uirorum eminenti auctoritate publicas res tractantium sapientia discedit. Ita paucis, si modo cuiquam, aduersus sæculum mens constabit. Neque enim Poëtarum tantum & Rhetorum ludus, aut sub tyrannis metus est, ut Neronēs & Domitianos, mera monstra insolentis potentatus & prodigia, bonorum principum laudibus honestent; sed mollitie temporum & imbellia animorum, à uirtute & ueritate sub ipsa uirtutis opinione

deficitur : succedunt noui mores , noua sapientia , noua eloquentia . cui nec simulationis iam & negligentiae superest occasio : cum in partem officii publici recepta est , quae olim adulatio dicebatur . Eum sane nec laude amplius arbitror nec venia dignum Historicum , qui sub speciosa commendationis vel rerum turpium detestationem astute abscondere instituat . quale commentum in Poeta Lucano , ingeniosius suspicari quam grauius persuadere , summo Viro libuit . Faciendum ergo non minus in nostris , Auditores , erit , quod saepius memini monuisse , in antiquis tenendum esse . ipse scriptorum dissensus & à vero discessus , ad verum nos deducet : praeter Caesarem , Diones , Tranquilli , ceterique liberioris stili homines consulendi erunt , in quibus ipsis tamen supra aut intra veri fidem aliqua obseruabis , vt sic ad genuinam veritatis faciem ipsa comparatione diuersitatis peruenias . Nimirum qui adipiscendae causae prudentiae memorias rerum & annales tractat , non contentus erit vnus partis tradita cognouisse : sed aduersae etiam aut diuersae partis commentariis ad ipsa coniectationis & iudicii ciuilibus fundamenta constituenda indigebit . Sed haec commentatio longius nos incepto abduxerit . Igitur ad Velleium redimus : qui eam operis sui , de qua disseruimus , labem multis magnisque redimit virtutibus ,

Quae

Quarum adhuc illustrior erat futura admiratio, si totus ad nos peruenisset. Quam ille nobis ingenia regum artesque luculente notaret! quam accurate momenta institutæ libertatis, & semina certaminum publicorum, suis quæque locis disponderet! quam animose festinantem ad victorias externas populum sequeretur, quam prouide victorem admoneret! quantum in ipso felicitatis cursu latere periculi animaduerneret! Quam ubique fortunam suæ ciuitatis & indolem in numero haberet; easque veluti per gradus vigoris & potentiaæ ad fatalem excisæ Carthaginis terminum deduceret! sicut ab hoc momento relabentes, in iis, quæ habemus, per singulos lapsus, celeriter quidem sed notanter præcipitat: & quæ non sentientibus Romanis clanculum obrepserant, aut veloci frequentia percussos cæcauerant, in apertam ordinatamque vindicat notitiam. cuius rei causa subsistit aliquando & obseruationis ciuilis epocham, vt sic loquar, vnde in posterum processura sit fati publici disciplina, statuit. Ita Gracchanum tumultum cædemque grauissima nota signat: *Hoc initium*, inquit, *in vrbe Roma ciuilibus sanguinis, gladiatorumque impunitatis fuit. initium* ideo, quia exemplum, quod non ostendit modo flagitia, sed auspiciatur. Ab hoc initio maxima quæque & continua mala pendent: ab hoc initio ad ca-

lamitatum extrema fiet progressus : ab hoc initio ad finem status ac securitatis publicæ proficietur. Eo celerius, quia impune. nani vt malorum, ita *impunitas* hoc initium est : qua non ad turpitudinem morum, ad petulantiam, ad luxum, contumaciam conuietur per indulgentiam ; sed qua superuecta suppliciorum auctoritati scelerum atrocitas, emendari per imbelliam non potest. *Gladiorum ciuili sanguine* rubentium impunitas est : quam temporis necessitas commendauit primo, mox depulsa necessitate ciuitas retinuit, siue expellere non potuit. Ex hoc sanguine natæ sunt quædam ciuiles Furix. quæ nihil sanum deinceps, nihil intactum reliquere. Abominamini fors tam diram imaginem : verum vt comparisonem molliam, in argumento nihil occurret modicum. Est morborum quoddam genus, quos acutos vocant medicorum filii. hi statim nobilissimas quasque corporis partes ipsamque vitæ ac vigoris sedem inuadunt: iecur incendunt, cerebrum onerant, cor debilitant. atque hæc omnia celerrime, & tanquam ad mortem festinandam, videmus fieri. Prorsus tale aliquid Roma ab hoc initio, de quo diximus, experitur : dum *ius vi obruitur*. ipse spiritus vitalis, quo salus publica viuit vigetque, ipsa virium & roboris origo, haud dubie in iure & legibus intelligitur, iuris beneficio est respu-

blica,

blica: iure ordinatur, iure regitur, iure stabilitur, iure conseruatur, iure continetur. Quamdiu iuri sua auctoritas, tantisper ciuitati sua constat sanitas. Igitur quantum à iure disceditur, tantum à republica degeneratur. quæ amittit se ipsam, cum ius amisit. Ab hoc nisi vis omnis diligentissime arceatur & validissime, mora nulla est, quin vna oppressione confestim obruatur. Ex eo tempore nihil ordinatum, nihil moderatum, nihil honestum supererit. quos merita virtutis contulerant honores; dignitates, quos iudicia consensuque bonorum tribuerant; Magistratus quos suffragia ciuium demandarant, vis in postremum dabit, *priorque ceteris habebitur* ac ad principale in republica fastigium ascendet, qui pibus, factione, audacia, *potentior* erit. Nemo ius dicenti auscultabit: nemo feret monentem. neque minus consilium sapientis, quam legum auctoritas, repudiabitur. Itaque ergo *discordia ciuium, ante conditionibus sanari solita, ferro diiudicabuntur.* id est, bellis omnia ardebunt pariter & miscebuntur. Quid enim inter violentos vnquam concors? quid inter eos moderate discors? conditiones rationis & iuris filia sunt: sicut ferrum ab omni æuo ministerium violentiæ infamauit. illis obducuntur vulnera, hoc rescinditur: illis sopiuntur lites, hoc exasperantur. sed præplacebit tamen ferrum bellumque, postquam

femet ius displicuit. Sufficiet imo ipsum belli nomen, ut pax & quies spernantur. neque quisquam, cuius causam sequatur, sed cuius vim & prædam, cogitabit; sicut nec suscipiendi belli causæ expectabuntur, sed spes & cupiditas arripientur. hæc sunt Velleii nostri, *bella non causis mita, sed prout eorum merces fuit.* Quibus verbis ipsam morbi ad perdendam rem publicam properantis vim & impetum, expletis iam augmentis, toto nocendi instrumento vehementem, demonstrat. vna scilicet interpretatione centum circiter annorum aetate complexus: quibus in mutationem vi demersa res publica vix tandem in novam faciem emerfit. Sed quid vni exemplo huius curæ prudentiæque immoror, quasi non satius esset in ipso Auctore communi observationis & commentationis studio, omnia complecti? Huc enim potius nos vocat instituti ratio & industriæ nostræ: quam, omissis siue dilatis laudibus Velleianis ceteris, in rem præsentem strenue transferemus, auditores.

EPITA

XVI.

EPITAPHIVM

Illustris & Generosi Baronis,

WOLFGANGI IACOBI

DE GERA, &c.

M. M. SACR.

E

*Principibus Iuuentutis Academica,**Perillustris & Generosissimus*

WOLFGANGVS IACOBVS

Dominus de GERA,

LIBER BARO,

Argentorati Kal. Nouembr. Cl. Id. XLVI.

letho datus est:

*& Sanctorum omnium festo,**sanctissimis cœtibus officisque**matutinum auditorem,**socium collegam**in cœlo sistendum se prebuit.**Seruatoris sui manibus,**quibus beatum spiritum**moriens commendauerat.*

Nimirum

*dum Ecclesia ex ore summi Doctoris,**Beatorum elogia, & spes**& titulos,*

cupido

L. H. BOECLERI

cupide audit aspiratque,
 ille in libro vita coram legit
 suam beatitudinem;
 in domicilio vita
 beatitudinis vitalis premia auspicatur;
 in origine & causa vita,
 aeterna beatitudine acquiescit.

Beatus ille, qui Beatis omnibus
 nexu salutis iungitur!

Annos viuendo expleuit XXII.
 menses pene VIII.

atque ita in ipso matura iuuentutis vigore,
 omnia atatum humanarum spatia,
 vel complexus est virtute,
 vel fortuna emensus.

Post preparatam maioribus studiis pueritiam,

Sora primum,

inde Rostochii,

deniq; Argentorati,

optimis litteris, scientiis, artibus
 operam dedit,

pie, cordate, laboriose:

Hostis otii, amicus modestia,

socius sapientia,

verum & magnum Academia nostra

Ornamentum.

Ita faustum est,

quod vixit:

Perenne, quod viuit.

sive est aliqua fama perennitas,

sive hoc est sola nomine digna

aeternitas.

Vos, quibus eximios solida virtutis amores
 Vis alta mentis suscitatur;
 Gratibus officioque pios celebrate supremum
 Manes, & ultro dicite:
 Non opus est planctu dare iusta, nec omine tristi
 Turbare ritum funeris;
 Quod lugubre nihil, sed plena manera laudis
 Sortisque fausta vindicat.
 Floreat hic tumulus, renirescant ossa: resurgat
 Illustre corpus denuo:
 At pius in cœlis exulet Spiritus, orbem
 Laus nominis perambulet.

DEbui hoc; qualecunque est,
 officium Generosissimi Iuuenis
 memoriæ, quæ mihi semper erit
 venerabilis. Impressit hunc affe-
 ctum animo meo, non tantum cultus tam il-
 lustribus familiis debiti studium, sed quoti-
 dianum insuper commercii & literatæ familiari-
 tatis consuetudo: cuius recordatione nun-
 quam non iucundissime perfrui licebit. Pos-
 sem, si id nunc agendum esset, interiorem ex-
 celsantis ingenii præstantiam, & rectissima bo-
 næ mentis proposita, quatenus è propinquo
 introspicere datum est, deprædicare: neque
 sane vilo officii genere rectius, quam per ve-
 rissimas laudes & memoriam virtutum, cele-
 brari tam acerbum funus potest. sed quia par-
 titim Academia confert sua elogia, nihil adii-
 ciam publicis laudibus, præter pauca quædam
 priuatæ notitiæ monumenta, nullis tamen inter
 nos

nos aliis, quam publicis causis usurpata. Cum enim se totū iis dare constituisset artibus, quibus illustre ingenium ad Reipublicæ pariter ac Familiæ vsum decusq; excoleretur, non potuit non vehementer incitari, ubi nostram ingressus Academiam, & exemplā nobilissimorum iuuenum, præclara studia æmulantium, & faciles Musarum aditus, omniaque discipulis prona & gloriosa offendit. Interpretabatur enim à cathedrâ Suetonium: his ille recitationibus assiduus auditor interfuit. Lectionibus extraordinariis, ut nostræ mos Academiæ tenet, Taciti annales ipse flos Academicæ iuventutis mecum tractabat: inter horum primores rursus Generosissimus noster Baro præfulgebat. Publicabant persæpe sua studia tam strenui commilitones, atque nunc perorando, nunc more certaminis literati disputando, auditoria frequentabantur: nunquam defuit Noster, quin vel præsentiam congressui, vel operam exercitationi commodaret. Biennium amplius fluxit, quo in hunc modum inuicem nosci & noscere potuimus: cum contracta propioris commercii consuetudine, pæne quotidie domum meam ventitavit, atque priuatim suas mecum horas partitus est, donec totum absoluissemus Curtium. Nihil hic dicam de attentione eius singulari (quam, nec immerito forte, inter artes numerare soleo) nihil de studio sciscitandi, de cura meditandi: quæque sunt id genus alia, sine

sine quibus non vigor studiis, non anima, ut sic loquar, constare potest. Illud saltem non omiserim, quam nostri laboris regulam, quam profectus legem sectati sumus. Inter mala sæculi nimis eruditi est, quod veræ eruditionis vel natura ignoratur, vel salubritas non percipitur. cuius labis originem ita poterimus æstimare, si quantum à disciplinæ studio (nolo enim nunc cum nonneminè Veterum, *discen-
tiam* appellare) curiosi moris vanitas absit; aut quid à bonæ mentis proposito discrepet, securus sui operis successusque animus, pensitauerimus. comparasse sibi notitiam quorundam librorum; audisse varia hominum, de variis studiis rebusque iudicia; alieno ore, mente interdum nulla, omnium eruditorum censuram profiteri; declamare, quæ nunquam legeris; ostentare, quæ nunquam habueris; suo se arbitrio suffragioque nouum auctorem facere: hæc profecto plerumque sunt, quæ homines ab omni seria doctrina alienos, nec ullius disciplinæ penetralia ingressos, in tantam de sapientia sua persuasionem adducunt, ut propediem nomina sua aureis litteris inter ælogia Panfophorum (ne plus scilicet cum modestia Philosophorum veterum, quam cum doctrina commune habeant) dedicaturi videantur. Hæc vna nostri fundi calamitas est. accedit altera, quod à sciendi cognoscendique studio, omne boni moris propositum, & sanctoris sapientiæ præsidium adeo sequestratur, quasi

quasi sine virtute Respublica, sine diuina ope Reipublicæ gubernatio stare posset. Aduersus istas seculi pestes, cum mihi iam ab annis non adeo paucis, ratione publici muneris, decertandum sit, magnum sane operæ pretium visus sum fecisse, postquam capaci & sponte ad rectissimas sententias tendenti animo, tam alte, quæ cupiebam, insedisse animaduerti, vt non possem non eximia omnia Generosissimæ familiæ, & communi patriæ de excellentissimo Iuvene ominari. Erat nobis in manu argumentum, quod dixi, sæcundum, ac plenum interiore prudentia; de Imperii Persici destructione, de vitiis, quibus affliguntur Respublicæ, de casibus, quibus agitantur; de vicibus, quibus permutantur. Videbamus Dei opera, in iis quæ cadebant: nec minus in aliis, quæ resurgebant. heroicas Alexandri dotes à cœlestibus auspiciis arcessebamus: fortunam in tot miraculis edendis occupatam, ea parte intuebamur, qua gentilibus non datum est intueri. Aulæ ambages, elegantias, artes, arcana, mores, flagitia, pericula, sub tam accuratum stili acumen venisse mirabamur: sed non semper nihil nobis permisimus vltra grauissimi Scriptoris iudicium. qui sicut profundam subtilitatem politici actus nobis interpretari potuit: ita aliquid esse, quod ab ipso frustra expectaretur, satis meminimus. Narrauit ille nobis fata aulicorum: nos fatorum causas, non ex Stoica illa serie, quam Curtius texit,

sed

sed ex divina ordinatione, quam sacer Codex describit, indagauimus. Libuit subsistere, vbi aliis libet præterire: nec pœnituit introspicere, quæ plerisque vix aspiciuntur. Vehementer fallor: aut viderat ille Noster, in studio ciuili, viderat profecto viam, quam ingressos Deus ducit, prudentia comitatur, successus non desedit. Nec latebat eum contextus ille sapientiæ & vinculum series, quibus mutuo sibi innectitur profundior rerum intelligentia. quo tamen instrumento discendi utebatur, non vt ex omnibus aliquid audaci iactantia & quodam vehementis sapientiæ impetu imperitis vendicaret; sed vt generosa profectus grauitate bene coniungeret, quæ male disiungi constat. Quo factum est, vt in vnoquoque disciplinæ necessariæ genere, de idoneis sollicitus esset auctoribus: quorum sub ductu qui semel fideliter meruit, ei facile sub manum cetera militiæ huius munia succedunt. In iuris Romani studio, laboris bene dispositi assiduitate, ad egregios profectus ascendit, sub explanatissima institutione celeberrimi nostri I Cti GREGORII BICCHI cuius etiam hospitio fortuna eum affixerat. Debentur plenæ quoque gratiæ IOACHIMO PRÆTORIO, qui non modo rectoris prudentiam, & comitis fidem, sed vnicam & supra hæc nomina affectum, Baroni suo præstitit, profus qualem parentes optare fas est, cum liberis animo suo, opera aliena, cupiunt consulere. Dum

Eo

in

in hunc modum res apud nos geruntur, dum industria & spes, mutuis stimulis incitatae, ad pulcerrimarum rerum fructum contendunt: Deus operum nostrorum inspector & arbiter, subito laboris & expectationis mortalis haecenus terminum esse iussit, carissimumque sibi pignus ad beatam immortalitatem transfudit. Magna luctus ac desiderii materies in orbitate Generosissimae familiae, in iactura publicae spei, in calamitate Academiae. Sed, quam felix est ille, qui festinatae immortalitatis praemio honoratus, amplissimum privilegium accepit, quod aeternum immunem praestat ab infinitis periculis & fatis nostris: quibus cum genio postremissimorum pessimorumque temporum tam iniqua conditione luctandum est, ut non pietas, non virtus, non doctrina, nisi quatenus superioris nomina sunt, quemquam ab invidia, iniuria, contemptu vindicent. Nunc pietas tua in portu est: nunc eruditio perficitur: nunc modestia extollitur: nunc spes expletur: nunc fulget nobilitas, eminet magnanimitas, coronatur iustitia; nunc, o beata anima, incipis vivere, postquam mori desisti. Vixit satis, qui sic vixit, ut nunquam intermoreretur. nec de Supremi Numinis voluntate queri possemus, quod caelo vindicavit animam, terris autem reliquit bonam recordationem, memoriam & exemplum vitae per virtutes actae: quae suprema mortalis aevi praemia creduntur.

CON-

XVIII.
CONSOLATIO

A D

Generosum Nobilissimumque;

IOHANNEM SILBERSTERN,
Secretarium Regium, Holmiæ;

tum

Filio vnico G V S T A V O, ex Academia
Vbsaliensi in cœleste beatorum confor-
tium euocato;

Exequi iuret;

Anno Christiano c l o I o c l i . m . Maj . d . x i .

E T si Te, Vir Nobilissime, exequias
Filio euntem, neque consolatione,
neque sapientia aliena indigere, ex-
plorata firmitudo animi Tui, & grã-
uitas morum, egregiis adiuta literis abunde
declarat: tamen & societas p̃æne ægritudinis,
& eximia tua erga me beneuolentia, non de-
suerunt me hortari, vt fungeret illis officiis,
quæ huic tempori tribui oportere, ipso etiam
humanæ fortis commercio admonemur. Vt
autem te nunc referas ad placita eorũ, qui præ-
cipuo quodam dolore neminis animum ho-

E e 2

minis

minis angi in vulnere domestico debere, arroganter & moleste disputant, non ego certe suaserim: qui expertes veræ grauitatis spiritus & ignaram solidæ virtutis elationem, pridem didici non tam in auctoribus suis, hominibus paganis, quam in declamatoria imitatorum vanitate odisse. Neque fieri potest, vt sacramento melioris sapientiæ rogatum deceat, relicta & fastidita Optimi Auctoris sanctissimæque disciplinæ formula, semper ostentare & occinere decreta illius Scholæ, quæ quidquid boni habet, à nostris acceptum oraculis, fastu & ignorance diuinæ humanæque conditionis deprauauit. Videmus maximos omnis memoriæ Deoque coniunctissimos viros, Iacobum, Dauidem, alios, valetudinē excessuque liberorum grauiter indoluisse: quorum mœrorem non incusatum profecto, sed levatum à Deo persanatumque, nemo, nisi cui temeritas pro ingenio est, imbelliæ mollisque animi conuitio verberauerit. Siue enim rebus aduersis & tristibus, castigari nos à summo parente credimus; quis laudauerit stuporē non sentientis plagam, quæ imponitur? Siue inter munera diuinitus accepta reputamus liberos; qui conuenerit, amissionem rei tam caræ absque omni desiderio veluti negligenter transmittere? Nam quod illi subinde crepant, dolorem nec decorum viro sapienti, & præterea inutilem esse, id more cauillatricis sectæ magnificis

gnificis verbis inanem veri speciem ementitur, Quam si quis melioribus oraculis eruditus nolit eierare, is, non video, quomodo non, post infamata cetera sanctissima nomina, ipsi Seruatori Optimo Maximo vel fictæ simulationis vel admittæ culpæ dicam impingat: cuius dolores & mœstitiam & lacrymas, non vni causæ datas, sub honore exempli legimus ac veneramur, quotquot tam ex disciplina, quam ex vsu serix pietatis compertum habemus, CHRISTIANORVM sapientiam dolendo plurimum adiuuari. Non mirum ergo, si mœtorem admittas animo, præferas vultu, quando vnicum acerbo funere filium effers. Hunc Deus Tibi ante XVI amplius annos, spem familiæ, delicias domus, & hætenus, materiæ pulcerrimæ semperque in maius proficientis expectationis indullerat. Ingenii dotes, per iucunda pueritiæ rudimenta, in adolescentioris ætatis cultum feliciter emersæ, modo recti probatique moris, modo studiorum liberalium speciminibus, in dies magis efflorescebant. Iamque Deo & Sueciæ debitas fruges, paterna cura prouisuque in formam & habitum componere, quantulo minus quam parabas? Suffragabatur tuis votis Academia, fauebant amici, gratulabantur omnes: cum exorta velut ex insidiis valetudo, omne industriæ speique argumentum Parentibus & Filio præcidit. Iacet demessus amœnissimæ gratiæ flosculus: & in

ipſo Veris regno, vernale decus iniuriam patitur. Mœrent, qui plantarunt; anguntur custodes: hortus ornamentis ſuis ſe orbari, tantum non lamentatur. Vbi ſollenne & debitum tempori carmen hortulani: *venite, qui amatis natura ſuperbientis ſpectacula, vt eamvis & videamus, ſi floruerunt lilia?* Imo vero vnde illa neſcio cuius rei triftis nuntia vox accidit auribus: *Floruit flos agri: & pertranſiuit ventus: & ager florem ignorauit?* Opportuna nobis ſorum mentio euenit, vt ad ſolatia Te vocem, ex illo horto repetenda, qui plantis ſemper videntibus recreat oculos, confirmat animos, componit affectus. Haftenus nec Patris, nec Chriſtiani nomen dedecere dolor potuit: nunc patrio vulnere, Chriſtus ipſe medicinam faciet. cuius ſaluberrima diuinis tradita literis ratio, nullum aduerſitatis genus ſine ſolatio reliquit. Et, quandoquidem ſimilis fortunæ caſibus non ſemel exercitus, ne pietatis quidem arduis operibus intentæ ſenſa, momenta, vices ignorare debeo, in huiusmodi fere ſtatum cogitationes tuas componi arbitror: *In muneribus tuis, mi Deus, quæ largâ ſemper manu in me contu- liſti, Patris nomen aliquoties partum, iucundius mihi etiam tempora facere debuerunt, quibus pars domeſtica ciuiliſque fortuna fuit, educare Optima Principi ciues & ſeruos, nullo veriſſime libertatis bono carituros. Gratias tibi ago immortales, quod filio ingenium, amorem ſcientiæ, obſequendi ſtudium,*

studium, & eos mores tribuisti, unde tibi deuotum, patria deditum, familia utilem futurum, confidere potuimus. Iam, quod visum est tibi cum nostrâ spe & filii fortunâ, compendio transigere, id quoque benignitatis tuae fidem nobis facit: qui, sicut diuulso tam suauis pignore non possumus non ingemiscere, ita absit à nobis (& profecto aberit) ea mentis perturbatio, qua gratas tui consilii recordationes solet obtundere. Quidquid in filio amauimus, & sperauimus, eo sine stetit, ut Tibi uiueret, Tibi moreretur, Tibi aeternum iungeretur. Ut huc perueniret, nos longiorem viam, ignorantia futurum, & mare dicam an errore humane opinionis, animo concepimus. Nunc breuiorem, qua Tibi placuit, etiam in hac caligine positi, subductis ex omni parte rationibus, cernimus utique praeferendam. Multum erroris habet circumductum per humana iter: multa in vite ambagibus insidia: multa in cursu temporum praecipitia, multi casus. Quantis gaudet priuilegiis, qui in adolescentia portum attingit senectutis; & Seruatori suo ex ephebis sociatus, neque necessitate pescandi alligatur, neque consuetudine viuendi occallescit, neque mortalitatis fluctibus inuoluitur? Non ego praeposterum naturae morem, non sinistrum fatorum cursum criminabor, quasi filio faciam, quod filius mihi debuisset facere. Relinquerem Te, Fili, quandocunque Deus iussisset, superstitem: sed in periculis & tali conditione constitutum, ut plus tibi timerem,

Ee. 4

quam

quam gratularer. Quis est enim ille tanta sapientia & virtute praeclitus, qui virtutis & sapientiae deliquio se immunem arbitretur, in saeculo confusa calamitatis, & desperatissima improbitatis? Quid nobis tandem agendum est, quos haec scena tot prodigiis, tot terroribus exercet? Religio, virtus, modestia, in bonis, criminum nomina; in malis, turpitudinum velamenta sunt. Fanaticorum deliria, impostorum publicorum flagitia, discordiae gentium, nescio quam novam malorum Iliada auro nostro portendant. Et quid conor dicere, quae vel cogitatu tristia ac formidolosa, semel evasit Filius, qui nunc in tuo sinu, o benignissimo Deus, & proficit, in quibus nos desicimus; & cernit, in quibus nos caligamus; & possidet, quae nos concupiscimus. Ita sentis, nec dubito, Vir Nobilissime, de excessu Filii; ita parentas manibus carissimi capitis; & hanc necessitudinis pariter ac pietatis regulam, quam ego attigi, plenissimo affectu studioque exequeris. Vnum superest, ut in lacinia memoriae funebris, amoris mutui, qui me filio tuo coniunxit, quaecunque monumentum statuam, sepulcroque breuem titulum inscribam.

S. S.

Hoc tumulo
 quiescit corpus
 iucundissimi Adolescentis
 GUSTAVI SJLBERSTERN.

Huic
 nato ex Parentibus Optimis,
 nobilitas,
 ingenium,
 mores
 abunde contigerant.
 Quibus
 dum poliendis
 &
 ad usus publicos adornandis
 in Academia totus vacat,
 Legis Annaria veniâ
 cœlitus impetratâ,
 supremo omnis laboris studique humani
 premio
 beatur:
 cum numerasset mortalis aevi
 annos XVI.
 mens. VI.
 Tu, qui legis ista,
 Felicitatis immortalis
 Auctorem
 &
 Compendium
 meditare.

Ee 5

CUM

XVIII.

Cum Nobilissimi Adoloscetes,

Fratres REMCHINGERI,
Depositionis, quam vocant, Academicæ
ritui se subiicerent.

*Serenissime ac Celsissime Princeps ac Do-
mine, Domine Clementissime.*

*Viri Generosa Nobilitate, Meritis, Auctoritate, Di-
gnitatum titulis Praclarissimi: Nobilissimi Pra-
stantissimique Studiosi: Et vos, quibus nunc de-
mum vera oris habitusq, species rediit, titulis
postea decorandi, Adoloscetes.*

BONVM FACTVM: Regina Sa-
pientia edixit, NE QVIS IN SVVM
REGNUM ADMITTATUR, NISI
DEPOSITA OMNIA ALIA SER-
VITUTE ITEMQUE DEFORMITATE ET
ABSURDIS MORIBVS. Id Edictum pri-
mo per orbis terrarum Regna, per prouincias,
per oppida promulgauit: Denique ad valuas
Academiæ perenni schemate proposuit,
vt tanquam apud templum suum & officinam
secretiorem accedentes statim sui veneratione
imbueret, & de symbolo aulæ sollenniter ad-
mone-

moneret. Factum ergo à vobis præclare, Adolescentes eximii, quod huius Edicti reuerentia concupiuitis mereri, vt in sedem liberalis Musæ reciperemini: quam non profanus aliquis Apollo, non illa ex Poëtarum potius quam Iouis cerebro nata Pallas, sed, vt dixi, Sapientia cælo missa, quæ vitam hominum non pateretur inhumanam esse, habitat. Itaque iamiam se componit Ianitor ad aperiendas fores, si tamen quædam vobis, vt rite intretis, vt ordine ambuletis, monita suggesserint, qui ab exterioribus sunt admissionibus, Fecit sane id ex parte is, qui vos ad hoc limen deduxit, sed sub ænigmate & imaginibus, à quibus nunquam plane abhorruit erudita & Sapientiæ operata Antiquitas. Exposita sunt in conspectu vestro instrumenta nescio cuius fabricæ: dolabræ, ascia, forcipes. Ostensa sunt vobis & corpori vestro applicita, quæ vix hominis, certe non sani hominis personam vobis relinquerent. Ingesta sunt auribus vestris nomina, nullius linguæ ingenio à barbarie redimenda, communi sensui aduersa, abnormia, bacchanalibus denique quàm festiuitati literatæ conuenientiora. Quid hæc aliud sunt, quàm symbola seruitutis, quam seruit vulgus hominum, vulgus, inquam profanum & quod procul abesse hic iubetur à seruitus vitiorum est, quam dico: cuius habitus deformis, conditio misera, exitus tristis. Equidem vitia sola inducunt seruitutem, hominemque,

personam

*personis & rebus, indebito famulatu subiiciunt ;
 & licet seruitus persona quandoque miserabilior
 appareat, vitiorum seruitus longe semper miserior est,*
 inquit nonnemo è nobilibus Reginae nostrae
 familiaribus. Quae quoniam ipsa est optima,
 ut quam optimis imperitet, providere cupit.
 Nemo autem bonus est, nisi qui liber ab hac
 seruitute, quam non vox modo Sapientum
 vestris animis, sed ludus ille, quem modo lu-
 sissis, oculis quoque subiicit. Estote ergo li-
 beri: liberisque corporibus & animis, eiurata
 omni seruitute vitiorum, ad seruiendum ei
 Reginae, quae seruos non alios agnoscit, quam
 qui vere liberi sunt, vos comparate. Absit
 arrogantia à vobis, absit fastus, & contemptor
 animus, quem non capiunt palatia Sapientiae:
 absit proteruitas & impudentia mentis, quae
 aegrestium tuguria quoque dedecet, adeo non
 decet regiam tam nobiliter instructam: absit
 luxuria & ingluuies; nam sobriorum haec cau-
 la est: absit licentia & petulantia; nam com-
 positae disciplinae haec fedes est: absit insanien-
 tis sapientiae vel impietas vel prauitas; nam
 in ipsam maiestatem reginae nostrae iniurius
 est, quisquis insignia eius quocunque falso ha-
 bitu, mentiri audet. Macti estote hac liber-
 tate, o iuvenes: macti huius libertatis orna-
 mentis & instrumentis, quae nunc amplius vo-
 bis commendo. Delicati sunt Reginae no-
 strae oculi, acstratum eius iudicium: qui in
 conspectu eius seruiunt, elegantiae morum
 periti,

periti, oreque, & habitu corporis toto ad exprimendam honesti imaginem exerciti esse debent. eiusque rei gratia, fidas vobis magistras, præstantesque ordine Musas disposuit, quæ vos per commentarios & instrumenta huius aulæ circumducant, & ex actis regni condiscere iubeant, quicquid elegans, quicquid honestum, quicquid eximium, quicquid publicè aut priuatim vtile aut decorum. Hæc si vobis cordi sunt eruntque, iam exterioris officii admissionales nihil vos morantur, quo minus ad propioris admissionis officium pergatis. Ibi breue sed magni momenti præceptum est, quod haurire fida aure, & mente alta reponere vos oportet. Quia enim generoso & nobili sanguine & egregiis maioribus orti estis, Regina nostra studiose vos monitos cupit, ne tam claris natalibus quicquam indignum aut male conueniens cogitatis faciatisque, nec minus virtutis præstantia quam genere ceteros studeatis antecirere. Alias vix erit, vt tueri, quem vobis ipsa tribuerit in sua aula locum, queatis. Sed ventum nunc est ad proxima. Itaque, quod felix & faustum sit inclytæ vestræ domui atque vobis, ego vos, auctoritate ac vice viri amplissimi, iurisque peritia & virtutum eximio ornatu præfulgentis, *Gregorii Biccii*, quem valetudinis causa nunc absentem, in Academia Argentoratensi, tanquam in aula sua, magnifici Rectoris nomine, hoc tempore præesse iussit Sapia, ab omni no-

minum

minum morumque turpitudine, quam nescio quis detorta & barbara voce *beanismum* vocavit, libero; & in studiosorum, siue eorum qui Sapientiae suam dicere constituerunt operam, numerum recipio. eiusque rei pignora vobis adhibeo *Salem Sapientia, & Vinum Lætitia*. quorum illud symbolum de nomine suo dici, hoc de munere suo commendari, vtrumque de regni sui maiestate voluit intelligi Regina nostra. Qui habet Salem, nihil insulse facit. Sale vita constat; Sale virtus conditur, Sale mores custodiuntur. Qui cum grano salis accipit, quæ graua sunt, leuius digerit, salubrius percipit. Turpe illud Epigrammatistæ: *nulla in tam magno est corpore mica salis*. Sapientiam voluit dicere, cum salem dixit: quia Sapientia sale vires suas, salibus amœnitates suas vult æstimari. Iam vero quantum est, quod vobis symbolum vini pollicetur? Lætitiam enim cum dicimus, vitæ animam, fructum virtutis, felicitatem conscientiae, munus & donum Sapientiae dicimus. Antiquum illud non fallit: *solum Sapientem semper in gaudio esse*. Quot aularum splendidissimarum mœtiores, luctus, tragœdias denique, Historia vobis memorat? sed aula Sapientiae, absque tumultu, absque planctu, veluti cœlesti quodam hilaritatis genio omnia recreat, fouet, permulcet. Ecce, quod frustra inuestigant Medicorum filii, ecce vobis nepenthes Homericum, primum Reginae nostrae munus, quod tran-

quil-

Quillitatem vobis & à doloribus immunitatem pollicetur. Dictum sapienti sat est! Nunc enim tradam vos Reginae nostrae: illa suo conspectu animis vestris ad praecleara omnia natis vigorem & alacritatem aspirabit: illa suo nutu vestros mores actusque moderabitur: illa vos amplexibus suis, si merebimini, ad motos omni secretissimarum artium instructu adornabit. Sic politos formatosque in aulas magnorum Principum dimittet, & iubebit decoris obsequiis maiestatem sceptrorum propitiare, ornare cultis moribus augustarum gravitatem domuum; fidem consilio, industriam actu, modestiam animo approbare: modo publicis utilitatibus dignum os commodare, & sacra regni gentibus interpretari; modo apud aures potentis domini salutis publicae mysteria, nunquam exitura in vulgus sollertia insinuare: vbique autem & quacunque occasione ornare patriam, certare meritis, non pace, non bello deesse civibus, semper denique Sapientiae, id est, Reginae vestrae meminisse, cuiusque insignia non nisi cum vita deponere. Id precor & ominor vobis, Generosi Nobilissimique Studiosi, quos primus hoc nomine compello, atque adeo nunc ad spes praeclearas erigo. Surgite, & qua vos monstrata ducet via, ite: auspiciatque ominis loco, illustrem hunc confessum & in eo genita ad omne decus Sapientiae & utilitatum publicarum nomina flexo poplite veneramini. Ita
non

non poterit non in animis, in votis vestris esse
 vetus illud & strenuum à Lacedæmone sym-
 bolum, vt vobiscum ipsi cogitetis: *quales hi
 sunt, tales erimus, si Deus vitam bonæque mentis
 constantiam suppeditauerit.* Accipite ratum,
 & in Exempla, quæ nunc colitis, succrescite.

XIX.

*Post absolutum, in privata Annalium
 Taciti interpretatione,*

Anno Clō Iō cxxxvi,

Principatum Tiberianum,
 veluti

ἑπιμελητικὴ ἀνακεφαλαιώσις.

Populi Romani; quo nullus in
 terris maiora vtriusque fortis docu-
 menta tulit, si quis libertatem confi-
 deret; vt ex humili initio in immen-
 sum se sustulerit, vt munita opere ac ingenio
 steterit, vt oppugnata varie, dein expugnata,
 denique subuersa iacuerit ac proculcata: ar-
 ci cuidam robustissimæ non absimilem inue-
 niet. Surgebat post eiectos Reges pulcerri-
 mum ædificium. Concordia popularis &
 virtus fundamentorum explebant vicem: de-
 testatio regis libidinis & iniuriarum memo-
 ria pro vallo erant: accesserant tribunitiæ mu-
 nitiones ac tela, quæ vim arcerent, quæ in per-
 petui-

petuitatem arcis proficerent ac excubarent. Hanc astus & ambitio optimatum adoritur, nec capit. quamquam longo tempore, nec impetu modo; sed fraudibus omnia experta. Atrocissime conflictatam constat, cum iam munimenta quoque in cuniculos, & præsidia in euersionis instrumenta vertissent. Nam sub tutorio nomine plus nocebant, qui præclaram modo potestatem; sibi gerere occiperant. Sed & ipsi, qui custodiebantur, non moderationis sæpe; non industriæ memores; fidem denique & manus pretio ac emptoribus permisere. Secutus est Matianus Cinnanusque furor, &, quæ longe lateque stragem dedit, Syllana tempestas. Et quod fuisset periculum, si quantum impetus isti homines, tantum habuissent vel calliditatis vel perseuerantiæ? Hactenus non vincitur libertas; sed ab ipsis plagis animos ac opes ducit. Donec fatale humano orbi nomen Iulius, immensas vastissimi ingenii artes, cum non minore potentia primo; mox cum oppressione Reipublicæ coniunxit. Expugnauerat tamen libertatem, nec ultra victorem suspiciebatur. Augustus moderatione & prudentia paulatim dominum pati docuit, qui aspernabantur modo dictatorem. omnia sic adgubernante fortuna, ut in ipsa seruitute, læta tamen publici status facies maneret, nec quisquam eius detrectaret imperium; cuius non capere satis ac mirari virtutes vniuersi poterant. Ultima

Ff

igitur

igitur seruitutis post Augustum sensit Roma. Non satis erat, occupatam præsidio, libertatis arcem obtinere: subrui cœpit, & euerti, & sanguine, ferro, dolis exæquari. Nullum eius vestigium, nullæ superesse reliquiæ. Agnoscitis opinor, Auditores, Tiberianas artes, quibus instructus Proteus ille pari exitio Romanæ rei viguit ceciditque. Qua de re ex Auctoris nobilissimi, qui hæctenus nobis in manibus fuit, prudentia & iudicio pauca iam repetenda sunt: Vobis, vt existimo, non abnuentibus, ea penitus ac veluti vno sub aspectu posita intueri, quæ collegisse passim dispersa curæ pridem habuistis. Qui Augusto destinari successores poterant, duo admodum erant, Germanicus & Tiberius: ille virtutibus, hic ætate præstantior. Ille vigore, animo, sanctissimis artibus, & virtutem Iulii & Augusti prudentiam æquaturus sperabatur: hic merus tenebrius, quid expectandum omnes haberent, nemini patere volebat. nisi quod prudentissimus quisque, quantum esset malorum, quod tam inusitatis artibus tegeretur, secum ipsi cogitauere. Ille verus Augusti sanguis: hic licet adoptione ascitus, præuult tamen in animo tanti Principis, manifesta fatorum ira: quæ in Rhodiensi secessu tempestatem hanc & fulmina pridem populo Romano conflauerant. Præteritur spes vnica Romæ, id est, quid nisi ipsa salus despicitur, ac veluti reuerentia quadam à contactu mox interi-

Interituræ gentis remouetur. Eligitur Tiberius : sed electionis iniquitatem eligentis arguit excusatio. Eaque quo acerbiora essent, muliebris ambitio poterat. vt omnibus constaret, non meritis euectum, sed ex vxorio sinu immissum Reipublicæ principem. Siue nec illud de nihilo erat, quod optimus illè quidem, sed idem famæ ac posteritatis longe studiosissimus Princeps facile prospiciebat, æternum clarumque suum nomen non alia magis ratione fore, quam si, vt desideraretur ipse, dissimillimus successor efficeret. Certe non lauit sollertiam viri hic sanguis, hoc lutum, in quo obhærescendum deinceps Romanis esset. Et iam antea socium curarum non delegerat, sed admiserat. Nisi hæc ipsa fortasse pertendendi, quæ occæperat, causa fuit : vt iudicium videretur, quod necessitas fuerat. Sueti principibus more, vt errori dissimulando, sapientiæ de lapsu gloriam concinnare satagant. Præceperat animo Tiberius, quanta inuidia, digniore repulso, ipse esset Principatum adiuturus : igitur suo ingenio vt iam vteretur, tempus esse secum reputabat, simulandi dissimulandique summus post homines natos artifex, fraudumque omnium ac officiarum abyssus. Reculare incipit Principem, Augusti iudicium depreçari, excusare imperii molem, tenuitatem suam ac modestiam. idque tam continuo & pertinaci instituto, vt nec occulta iam occultatione nimia cupiditas esset;

& adulatio tamen per infimas obtestationes genibus eius adfusa, sic imperanti quasi vix imperaturo supplicaret, reique Romanæ & sibi pereundi licentiam denique impetraret. Non immoramur multam admirationem pariter ac risum præbituræ materiæ, nec putidam histrioni larvam cum Asinio Gallo detrahere instituimus; maiora enim & plura sunt, quæ ut locum suum in oratione hac nostra queant tueri, parsimonia quadam dicendi in plerisque opus esse video. Nisi quod obiter tamen cunctationis huius causas introspicere lubet. Tumultuabantur milites (nam de Germanico omnibus ad imperandum ut virtutibus ita viribus instructo diximus) aspernabaturque adeo nouum Principem pars Romanæ rei validissima. Euentus in incerto: & deteriori iurenixi raro meliora sperant. Quærendum itaque spatium fuit, ut nec victus tam succumbere aut pelli videretur imperio, quam priuatæ studium vitæ sponte sequi; nec firmatus parum auctoritatis ad Principatum adferret, qui inimicorum quoque suffragio denique esset prælatus. Annotatum est, vulpeculam viri crebris per id tempus vicibus morbum simulasse, ut domui, veluti speculæ affixus, ex occulto fortunæ momenta specularetur, nec quidquam agendum dicendumque ei tale esset, quod nisi perpetuitate gloriam non auget, & maiorem postea creat contemptum. Sed & fraudibus ac iniquo iuri

omnis

omnis iniquitatis, omnis fraudis suspicio obstabat, hæc amouenda fuit. id est cogendus fuit vir, si quisquam, imperium auersatus, ac supra omnem ambitionem prisca quadam modestia constitutus: quam nec philosophi in Principe quondam agnouissent, nec in illo quisquam hæctenus quæsiuerat. Forte interim plerique ex misera plebe, seu præfagio quodam imminentium malorum, seu studia sua etiam in iis blandiuntur populo, quæ nec spem admittunt, nec reliquere spei causas, indignari, auersari Principem, & quia alterum mallent, sperare hunc cessurum meliori causæ, quam incauti generis simplicitatem cunctatione ista, ex destinatione ac voluntate Tiberii, notam satis constat. Nisi quis credere mauult, *equalem potius ciuem quam eminentem agere voluisse Principem; soli que huic contigisse pane diutius recusare Principatum, quam ut occuparent eum, alii armis pugnauerant.* Donec ratione tandem magis quam honore victus sit, cum quicquid non suscepisset tuendum, periturum videret. Quam scriptoris Romani, indignam Romano homine adulationem cum lego, pro fusus triumphum Tiberio gratulari mihi videtur. quasi si planius quis ita ageret: Augusto ad superos muliebri fraude promotus, iisdemque artibus Germanico depresso, regnoque ac regni spe excluso, optimis quibusque deceptis, patribus delusis, excæcata plebe, sapientibus tædio ac mora suspensis, TIBERIVS, quod felix fau-

stumque æternæ seruituti sit, imagine regnî simulanda exsolutus, sibi suisque artibus regnare incipit, breui virtutibus ac libertati ex ordine funus, pro facultate ea, qua potest polletque, facturus. Adeo nihil eorum vaserimus ille omittebat, quæ omitti à se omnes credere volebat: multumque facta nihil minus quam cunctabunda, à suspensis & eluctantibus verbis disiunxerat. Itaque non ibat in flagitia, sed ruebat. primumque facinus noui Principatus ac specimen, Postumi Agrippæ cædem Tacitus narrat. argumentum scilicet eorum, quæ deinde multos per libros continuarentur. Adeo, vt cum alii facta Principum descripsisse, hic scriptor regna narrasse latronum videatur. Inter quos primas merito suo Tiberius tenet. cuius cruentum perpetua ciuium strage imperium, non mitiora potuit habere auspicia. Scilicet, simplicissimi hominis exilium, callidus bellicosusque Princeps metuebat. victima igitur securitati Tiberianæ cadit, sed vt inferias nepotis istas sibi Augustus mandasse diceretur. Nec enim ingenium sceleris, quam audacia, minus est. Sed auersamur tam dirum omen, neque in limine tristitiam induemus: ad quam neque sero nos hic Principatus deducet, neque parum detinebit. Considerandum nunc est, quid animi Tiberio aut artis ad imperandum, Romæ ad seruiendum fuerit. Quorum vtrumque partim in simulatione Principis ac vafricie, partim

partim in adulatione Romanorum ac ignavia habemus. neutrum, quod videbimus, cum modo. qui ut plane excluderetur, fatali tantum ope factum dicunt, qui causas inuestigare negligunt. Iamprimum magistratibus ac senatui fucus obiectus reliqua vel traxit, vel in se iam continuit. Oculos enim si eripias corpori aut obueles, nullum à trunco periculum est. Persuadendum, inquam, erat Reipublicæ, ut se esse, quod nec esse iam posset, & crederet & lætaretur. Quo ludo nec fabulæ quicquam ineptius habent. Et apparabatur tamen studiose ac ornabatur, comtuque immodico prostabat, illud arcanum pariter ac fundamentum omnis nouæ dominationis, imago antiquæ. Quod à Iulio & Augusto in artem, ab hoc in artis perfectionem redactum est. Ex cuius præscripto, consulibus honor, senatui auctoritas, ciuibus ius & humanitas adesse visa. Assurgebat Consulibus; Patres multo verborum honore percolebat: *dominos* denique appellitabat, qui seruorum munere prompti volentesque iam fungebantur. His auctoritatem, his prudentiam adesse dicebat; horum ad sententias minima vocare Principem, & maxima, inde consilium petere debere, inde præsidium. Atque sic libertatem sentiendi, quæ vellent, dicendique incautis velut offam obiecitabat. Certabatur sententijs, & rixæ curiam personabant: *Audiens Tiberio ac silente.* Audiebat: sed ut hac occasione

sione in animos quorumlibet ac sensa penetraret; vt falsa adulationum, ad materiam sæuendi conderet altissime seruaretque. silebat, ne intercedere cuiusquam verbis in præsentia videretur, qui mox intercessurus intinæ mentium libertati erat. O silentium quavis obiurgationum superbia immanius nocentiusque! ò senatorem, nulli minus quam senatui fauentem! Quod vt occultaret, non sententiam modo suam post reliquos sæpe promebat, in suffragia ibat: sed sperni etiam, quæ censuisset, hætenus gaudebat, quo sensim eo perueniret, vbi nec nutus eius aut cogitata impune negligi, nec pro sceleribus sperni scelera possent. Iam leuissima quæque opere senatui excusata, maxima autem facinora, nec in cusationem inuenisse, nec eguisse excusatione, somnii simile est. Adeo nec ad obliuionem tam sciti histrionis, nec ad incogitantiam applaudentis scenæ commode & penitus potest referri. Nemo enim eorum, quæ semper & ex summo studio agit, parum memor est: nec libertatis amissæ, id est, spiritus vigorisque intercepti parum penetrat conscientia. Nisi quod omnis philosophia ac eius vsus, vbi ab vno dominationis ergo, à reliquis morbi causa & fatalis ignauitæ, omnia dicuntur aliter, aliter fiunt, penitus exspirat. Atque hoc est illud scilicet, cuius ope nisi quis pleræque in Tacito sub hoc Principe gesta sibi explicauerit, non video quomodo vlla in re in-

telligi

colligi aliquid possit ac videri. Talia sunt, cum subinde inania adornat Tiberius, & minimis quibusque magnam induit speciem, ut volentibus Romanis imponat. qui nullo magis vim imperii ac maiestatem eminere credebant, quam relicta sibi pro corpore intercepto umbra. Diceret utrinque certamen constitutum, ut alter callide falleret, cupide alteri fallerentur. Itaque miseri mortales, & quod foedius ipsa miseria est. miseriae suae amantes, honorem sibi addi & opinabantur, & affectabant: principatus autem vim minui ac potestatem, ne non credere viderentur, studiose dabant operam. Qualem enim huius viri modestiam esse? honores tot repudiatos, quot ab alijs vix impetratos; Patris Patriae cognomen ex officio & meritis decere Principem: id deprecari quid nisi maioris humano animi argumentum? civicam quoque coronam per consuetudinem Palatio additam, nunc per magnanimitatem habitantis Principis abesse. Caelestes porro religiones neminem iustius usurpare iis, qui caelesti in terris proximi essent maiestati. Recusatos igitur merito dolori esse, ne modestia tanti Principis ingratum Romani orbis animum damnaret. Frustra multiplicari honores & reperiri, nisi sit qui inuentos, qui cumulos recipiat. Haec erat sollicitudo Romanorum, indigna vel Persa homine, aut si qui addictius olim regnabantur; tum decora, & pæne necessaria Principi

Ff s

terra-

terrarum populo. cuius scilicet intererat, neminus studiose illud Princeps ageret, quod vnum insatiabiliter, sine exemplo, supra vota singulorum, fidem omnium, vulpes ista parabat. Vobis, Auditores, rectius ista intuentibus magis propitia fuit intelligentia. Nec enim immensa honorum cupido sub profunda affectatae modestiae ambage latens, vos fefellit; nec progressus non docuit, anxietatem istam conscientiae sese reformidantis fuisse. Non enim factus est demum Tiberius in firmato imperio cruentus, sed quae ante acceptum occultauerat mala, potestas illa patefecit. Pridem ille euersionem libertatis, & caedes, & licentiae omnis saeuitiam hauserat animo. cuius rei documenta & indicia nec exigua nec pauca iuuenilis quoque aetas & Rhodiensia imitamenta dederant. Igitur talis iam animo, qualis postea factis extitit, facile per se prouidere poterat, tanto plus ignominiae à posteritate metuendum, quanto plus honorum praesens aetas in immerentem & mox manifesto futurum, qualis latuisset sub dissimillima facie, cumulasset. Ut enim gloriam venturi temporis famamque cupiebat captabatque, fiduciam eius, qui sui non haberet, concipere animo non poterat. Egregio scilicet praemio post illa maectandus: ut quem Patria Patrem laudatum constaret, publica execratio pro monstro traduceret: ut per adulationem seruatorum gloria ciuium circumdata, in æternum

num

num publici hostis monumentum transfret; ut templa pro sepulcris, statuæ pro Furiis, religiones pro diris omnibus mox spernerentur. Porro ad demerendum populare studium, fallor an haud alia res efficacior iure & iustitia, sine ambitu & oppressione humiliorum ac innocentium administratis. Quippe rem ab omni ævo sanctam omniumque pectoribus alte insculptam, illud quoque hominibus commendat, quod nullo acrius plerique, quam contemptu ex inæqualitate orto, tanguntur atque irritantur. cuius sensus quo tenerior in animis multitudinis, eo est diuturnior. Nec de iure ultionis ambigendum censet, qui suo iure per vim & iniqua est depulsus. Quare nullo non tempore magnum inde Principum securitati ac famæ vel subsidium accessit vel periculum, si iura dicerentur diligentius, vel infra iniurias essent constituta, quæ supra omnes iniurias, Deus & natura constituere. Atque satis constat, quosdam imperantium haud parum profecisse, si ex ipsorum ore sua quisque merita pronuntiata acciperet. nam ministros & affectibus priuatis magis obnoxios credi par est, & eorum peccata in Principem deinceps competere. cuius tota hæc est inuidia. Quorum gnarus Tiberius, non Patrum cognitionibus modo adesse, sed *iudicium asidere in cornu tribunalis*; neue quidquam temere statui videretur, Consiliarios, Augusti exemplo sibi asciscere. cuius & in ceteris imitator videri magis quam esse volebat. efficaci
 in pu-

in publicam fraudem arte, si pessimus Princeps optimorum vbique nomina & exemplum præ se ferat. Igitur in omnium ore & oculis erat iustitia, & Princeps eius patronus; quo coram non ambitum, non potentium preces quidquam valere reputabant. Verumenimvero ut nihil in hoc Principe & Principatu sincerum est reperire; ita hoc quoque veritatis patrocinium aliud tegit, quo non ipsa in posterum iuuanda, non ius præsidibus iuris in præsens integrum. Pridem audiuitis inter artes expugnandæ libertatis non extremam, munia magistratum, legum, ad vnum delata, quæ pluribus debebantur. Quod cum specie ac imagine iuuandi populi ac innocentia tuendæ sit, nulla aduersante compos fit omnium, qui auxilium omnibus ostentat. Non audiemus igitur mirantem Romanum adulatorem, *quanta gravitate ut senator & iudex, non ut Princeps, causas præsius audierit Tiberius: incorruptus Noster, Dum veritati, inquit, consulitur, libertas corrumpitur.* Dum senatorem, dum iudicem simulat, insidiatorem iuris publici ac senatus agit. Nam populum alio quoque visco illicere satagit. Faciles accessus, obuia humanitas, ceteraque populariter facta, hominem nihil minus quam civilem aut comem, in speciem fauentis plebi benignique Principis ad tempus composuerant. Matrem quoque homo mitissimus, ab arrogantia muliebri ad populi gratiam captandam tradu-

tradu-

traducere visus, latibulum sibi quæ fuit, ex quo magnitudinem eius paulatim ad humiliora detraheret. Omnes ineptias superat, quod populo histrionis manu missionem petente, domini voluntatem caussatus, longe à se, ut in alieno seruo quidquam ipse statueret, abfuturum professus est. Idem, qui interea, optimo scilicet iure, vnicum populi Romani peculium, ipsamque adeo vitam, cuius sine libertate manca est possessio ac infrugifera, deprædabatur. Inter enim tam speciosas bonitatis, clementiæ, fidei simulationes, inter tam occultas regni ac dominationis dissimulationes, nihil eorum, quæ firmando regno sunt, omitti vis principatus ubique intendi, & sub recusatione inanum vera potentia augeri. Ab initio statim, post excessum Augusti, miles ascitus conciliatusque, in forum, in curiam comitabatur: nec excubiæ, cetera aulæ posthabita: exercituum fides litteris postulata: cuncta ut in imperio, ut ab imperatore gesta summa ope ac parata, priusquam de utroque cogitare credi volebat. Postea, magistratus qui & quales essent & quamdiu, Tiberii erat arbitrium. Horum creatio impediri, munia distineri, dignitas differri, vis alio transferri. Senatus in rebus grauibus nihil aut parum posse; cuius inclinatio aduersandi irritamentum Principi esse, dissensio pertendendi: & lex omnium, quæ gererentur, ac finis, voluntas vnius. Quæ ad miraculum vsque anxia & suspicax, nusquam

quam sibi sine oppressione aliorum satisfacere: visa. Hinc adeo factum, ut dignissimis dignitas, sapientissimis censendi facultas, eloquentissimis sermonis usus, negaretur. Notaueratque cum cura Noster, quoties diu expectatione honorum ac imagine suspensi plerique ac delusi, nullam ob causam sint, nisi quod omne eximium dominantis periculosum, & intutus sibi pessimus quisque videtur inter meliores. quibus ob id nerui incisi, manus alligatae, animi depressi, ex arte & praescripto, ut iniquo, ita pridem recepto, impotentiae regnatricis passim leguntur. quod etsi non obstarent dominantis, tamen obstare existimarentur. Quare nec innoxia clarissimorum virorum paupertas, miserationem aliquando aut praesidium inuenit his temporibus, quae ceteris omnibus proculcatis aut iacentibus, nihil erectum tulerunt, nihil erigi aut surgere passa sunt, praeter absolutam dominationem. Quae ut altissimas radices ageret, ac incrementis augetur non modicis, quidquid usquam liberum occurtebat aut ingenium, premi coepit ac exhauriri. Cuius rei fundamentum in adulatorio dedecore, quod malorum ultimum Roma tum tulit, quaerendum est. Fidem pariter atque admirationem excedit, quantum adulationis sub hoc Principe ingenium, quod eius os, quaeque detestanda fuerit foeditas. Igitur non tanto studio, agitatus olim iniuriis fessusque regio furore populus, ad libertatem

vindi.

Vindicandam est annexus, quanta tum cupiditate, quibus festinationibus Romæ in seruitium ruebant *Consules, Patres, Eques*. dum sua cuique claritudo, vt olim libertatis, ita tum seruiendi instrumentum erat ac irritamentum. Qualis eius diei facies? cum nouo more, velut in Lanistæ verba plebeie ac crudelis voluptatis victimæ solent, Tiberii sacramento iuratum caput certatim populus Romanus alligaret: cum de magistratibus veluti gladiatores, de ciuibus redigerentur mancipia: cum publici pudoris ex coactione veniam, voluntas quoque seruientium præueniret atque corrumpet. Ab hoc tempore, & facere & pati turpia, Romanum est. Sedebant iam in senatu, non amplissimi viri, & maiestate sua exteris timendi, suis venerandi, sed vnus serui, ex vultu, ex nutu domini ambitiose pendentes: censebant non quid Reipublicæ, quid imperio, quid foro ac iudiciis, quid domi forisque conduceret; sed quid vnus his perdendis mutandisque natus fieri vellet, aut ne quid, huic fini impetrando, non vellet. Quod si quid egregium tyranno patratum, si subuersa claritudo innocens aut depressa, si placuisset vni, quod in omnium perniciem erat iturum, grates conquiri ac honorum noua inueniri: eodemque tempore vrbs iniuriis ac facinoribus, curia plausibus gratibusq; compleri. certante in eo solo ingenio Patrum, quis ad palatum domini quidquã excogitaret aut condiret. Nonnulli

nulli timere videbantur, ne vel umbra Libertatis forte fortuna delicatissimi Principis conspectui oblata, parum ex dignitate dominantis & securitate seruentium esset. Itaque veluti arcentia sacra fieri cœperunt, ut post rem suspicio quoque rei tolleretur penitus ac expiaretur. Nisi quod erant tamen, quibus imago libertatis, pro adulationis artificio incrementoque placeret, generosi mortales, illoque sæculo, illo Principe prorsus digni. Quamquam ipsum quoque proiecta adulationum fœditas & patientia multiplex tædio denique affecit ac nausea. Quod prodigio proximum. Quæ enim illa seruitus, quod erat obsequium, cuius eum, qui hoc vnice agebat, piguit? Qui, veluti dedignaretur victoriam statim paratam, nec ex auctoritate viri tam Imperandi veteris crederet, in vacuam possessionem sine vi ac labore induci, non semel efficaci ad ignominiam istorum temporum voce, simul *homines ad seruitutem paratos* miratus exosusque, simul flagitii sui ac iniquæ dominationis confessionem mortalium admirationi obiecit. Non deerant quidem inter hæc, qui auderent liberam nonnunquam vocem mittere, sed sua eos paucitas, & imperatoris compescuit sæuitia. Tanquam enim si in scopulos impigissent, tanquam coti allisum ferri acumen, ita cum dolore nec sine noxa voces tetundebantur, & auctorem suum in præsens periculo, in posterum formidine cumulabant. Vnde noua
 men-

mentium trepidatio, & tutandi sui potissima
 cuique cura. iuxta periculoso, seu tu quid ex
 mente Principis, siue ab ea diuersum quid-
 quam censuisses. Nam mirificus morosus-
 que dominus, & indignabatur, à quoquam
 suas cogitationes intelligi; & aduersa tamen
 illis si decernerentur, in deminutionem sui ac-
 cipiebat. Neutrū cum mediocri commo-
 tione, aut periculo paucorum. cum in altero
 securitatem sibi fundasset, in altero periculum
 eiusdem suspectaret, in vtroque sauiendi in-
 strumentum, quotiens & vbi vellet, inueniret.
 Sed nec silentii minima libertas cuiquam con-
 cessa: atque vt loqui periculosum, ita tacuisse
 noxium erat. Denique & nullis adulationibus
 & nimis ex æquo offendebarur, & cum liber-
 tatem nollet, seruitutem sæpe auersabatur.
 Quæ omnia solitis sibi ambagibus ita implica-
 bat, vt & ipse in ceteris omnia intelligeret, vt
 erant magis, quam vt dicebantur; & ceteri
 neque quæ diceret ipse, neque quæ vellet, pos-
 sent penetrare. Atque hoc est mirabile illud
 caput, in quo ἰδιωτικῶν τῆν φύσιν recte Dio
 agnoscit, quam & exactissime describit. Lu-
 bet hic miserari conditionem earum gentium,
 quibus non leonina crudelitas, non feritas bar-
 bara, sed nocentius his certissimoque sed len-
 to generis humani exitio repertum genus, vul-
 pes rabie & viribus belluarum immanium instru-
 ta imperat. Nihil ibi cuiquam certum gna-
 rumue, nihil tutum. omnia fallunt, omnia

nulli timere videbantur, ne vel umbra Libertatis forte fortuna delicatissimi Principis conspectui oblata, parum ex dignitate dominantis & securitate seruentium esset. Itaque veluti arcenia sacra fieri cœperunt, ut post rem suspicio quoque rei tolleretur penitus ac expiaretur. Nisi quod erant tamen, quibus imago libertatis, pro adulationis artificio incrementoque placeret, generosi mortales, illoque sæculo, illo Principe prorsus digni. Quamquam ipsam quoque proiecta adulationum fœditas & patientia multiplex tædio denique affecit ac nauseâ. Quod prodigio proximum. Quæ enim illa seruitus, quod erat obsequium, cuius eum, qui hoc vnice agebat, piguit? Qui, veluti dedignaretur victoriam statim paratam, nec ex auctoritate viri tam imperandi veteris crederet, in vacuam possessionem sine vi ac labore induci, non semel efficaci ad ignominiam istorum temporum voce, simul *homines ad seruitutem paratos* miratus exorsusque, simul flagitii sui ac iniquæ dominationis confessionem mortalium admirationi obiecit. Non deerant quidem inter hæc, qui auderent liberam nonnunquam vocem mittere, sed sua eos paucitas, & imperatoris compescuit sæuitia. Tanquam enim si in scopulos impegissent, tanquam coti allisum ferri acumen, ita cum dolore nec sine noxa voces retundebantur, & auctorem suum in præsens periculo, in posticum formidine cumulabant. Vnde noua

men-

mentium trepidatio, & tutandi sui potissima
 cuique cura. iuxta periculoso, seu tu quid ex
 mente Principis, siue ab ea diuersum quid-
 quam censuisses. Nam mirificus morosus-
 que dominus, & indignabatur, à quoquam
 suas cogitationes intelligi; & aduersa tamen
 illis si decernerentur, in deminutionem sui ac-
 cipiebat. Neutrū cum mediocri commo-
 tione, aut periculo paucorum. cum in altero
 securitatem sibi fundasset, in altero periculum
 eiusdem suspectaret, in utroque scruendi in-
 strumentum, quotiens & ubi vellet, inueniret.
 Sed nec silentii minimā libertas cuiquam con-
 cessa: atque ut loqui periculosum, ita tacuisse
 noxium erat. Denique & *nullis adulationibus*
 & *nimis ex æquo* offendebar, & cum liber-
 tatem nollet, seruitutem sæpe auersabatur.
 Quæ omnia solitis sibi ambagibus ita implica-
 bat, ut & ipse in ceteris omnia intelligeret, ut
 erant magis, quam ut dicebantur; & ceteri
 neque quæ diceret ipse, neque quæ vellet, pos-
 sent penetrare. Atque hoc est mirabile illud
 caput, in quo *ἰδιωτάτην τὴν οὐσίαν* recte Dio
 agnoscit, quam & exactissime describit. Lu-
 bet hic miserari conditionem earum gentium,
 quibus non leonina crudelitas, non feritas bar-
 bara, sed nocentius his certissimoque sed len-
 to generis humani exitio repertum genus, *vul-
 pes rabie & viribus belluarum immanium instru-
 sta* imperat. Nihil ibi cuiquam certum gna-
 rumue, nihil tutum. omnia fallunt, omnia

pendent. plurima fraudum imagine territus animus spem metuendo, metum sperando corrumpit, vbiq; Principis terror, nec vbiq; terroris species. fatâ non modica saepe, nec minor factorum occultatio; & morte omni, omni cruciata miserabilius, expectatio vtriusque. Quid enim tu credas, imo vero quid non credas, vbi lex omnium occultatio singulorum? Nec immerito erecti acerrimique animi Heros inferorum limine nocentius increpuit malum, linguam actionesque à mentis secreto discrepantes. Et certe vt quisque maiore animo, vt quisque generosi spiritus haud parum possidet, Achillem in ea re aut Alexandrum imitari mauult, quam Philip-pum aliquem aut Vlysem. Nam Tiberius & conatus ceterorum & malitiam longo post se reliquit interuallo. Talem si velle aliquid putas, non vult; si nolle, discupit, odisse credis? amat; amare? odit. Ira apparet? latet tranquillitas. æquitas ostentatur? inuidiam tegit ista species ac indignationem. Blanditur iis, quos euertit, & in venia offensæ gerit imaginem, neque amicum vultu neque inimicum discreueris. Quod si in istas fraudes penetras, exitium erit penetrasse: si aberras, erroris quoque culpa nocet. Quæ omnia denique in infestissimam & exquisitam læuitiam tendunt. quæ quo lentior, hoc acerbior; quo occultior, hoc existit nocentior. Id quod in Tiberio plus satis agnoscimus omnes, ac vide-

mus.

Mus. Sumto enim à necessariis ac propinquis
 scruendi initio, supra hominem effertari paula-
 tim cœpit: & vt feræ quædam semel gustato
 humano sanguine in maiorem asperantur im-
 manitatem; ita ille sitim crudoris penitus re-
 ceptam non nisi inundatione quadam eius
 potuit restinguere. Nam de Germanico quid
 aliud dicam? quam quod verum Augusti ger-
 men; vnicum antiquitatis specimen, meritis
 intem Romanam, fide in Tiberium inuictus;
 dissimillimus denique Tiberio, tantarum re-
 rum præmium inuenerit ac finem, odium &
 percussorem Principem. Acerbitates ceteras
 cum insidiis, quæ miserissimam ei vitam, mor-
 tem vero concinnatunt pessimam, vel ex vlti-
 mis eius questibus, vel ex historia repetere;
 ignoscite Auditores, si per mollitiem quan-
 dam animi non possum iam, aut nolo, si possum,
 per indignitatem. Non rudes post hoc sce-
 lus; non segnes ad omne facinus manus Prin-
 cipis esse poterant: tantumque iam scruitiæ
 adolesebat Tiberio, quantum superstes Ger-
 manicus pridem formidinis ausuro iniecerat:
 ibatur itaque in cædes clarissimorum viro-
 rum, & cum maxime innocentium. Quidam
 protegere suas virtutes seruili obsequio ausi,
 vix ad tempus requiem; plerique vsitatum ea
 tempestate bonitatus (vt scriptoris Astri voce
 vtar) præmium tandem reperere. Diuitiæ
 quoque, & promptus animus, ante omnia au-
 tem egregiæ sapientissimæque artes, & magnæ

aut prospera ex meritis fama, à suspicione in exitum petebatur, nec tutus quisquam erat, ex quo vel concupiscere aliquid vel timere tyrannus posset. Nihil eminens, nihil clarum, nihil virtuti simile aspici iam vsquam aut nosci poterat: adeo omnia, veluti per lufum, vnius libidini ceciderant. Qui inter hæc, tanquam papauerum calices excuteret, adeo nihil pensi habebat, aut eorum formidabat quidquam, quæ mox abunde est expertus. Itaque excidium omnis boni moris meditati, virtute monstratos infringere, inter artes erat. Hi officii arceri, aut ostentato honore deludi: hi velut in custodia ætatem degere, denique è medio tolli. Inertia interim & se-
 gnities, & deterrima quæque præmiis attolli ac dignitatibus, solique perpetua felicitate ma-
 strari, qui infelicitatis publicæ se ministros præbebant. Ventum iam eo erat, vt nec ob-
 scuritas cuiquam sua latendi fidem faceret; satisque clarus esset, quem virtus vlla, suspica-
 cissimo homini fecerat formidabilem. Cæpit inde obseruari, iugentis fore consilii, multi-
 que ad eam rem momenti, *sicam maiestatis*, quæ, veluti paria cum suspicione ac immani-
 tate Principis faceret, ita quosuis eo meliores ruinæ destinabat: multique, cum se reos ignorassent, pœna sunt experti. Erat crimen istud, quod *impietatis* noui lycophantæ appet-
 litabant, & *maiestatis*, veluti sepes ac custodia iniusti Principatus. Quod agitari primum, à
 vilissi-

villissimis hominum ac inquietis cepit. qui cum bonis artibus non possent, calumniis sa-
uo Principis ingenio adrepentes, clarissimis
quibusque periculum primo, mox exitium
machinabantur. Tum vero, varia accusatio-
num nomina strui, clam deferri, in maius &
maligne augeri: frivola, & inania, (quibus
nec memorandis vocem aut tempus impende-
re libet) quaestione tam atrocis legis tractari,
nullumque iam certius innocentiae signum
esse, quam inculatum istud crimen. quo sim-
plicitas familiarium sermonum, & iocus, &
natura, & virtus, gratia, maiestati Romanae ac
iniqua censebantur. prorsus quasi imperato-
ria magnitudo cladibus, & terrore, & dolis,
regiis videlicet facinoribus, ostentanda esset.
Inde in vrbe ipsa, nefas! miserum, atrox, in-
expiabile, sine hoste tamen bellum. cui cien-
do non tubicines, non faces deerant. Exorta
enim vis illaudatissimorum hominum auda-
cia, improbitate, mendaciis omnia opplebat:
omenque mortis ac pignus erat repertus dela-
tor. Quos flagitiis commaculatos suisque
involutos fraudibus, in publicum exitium
sagitabat pariter atque illiciebat Tiberius: &
*ut quisque districtior, ita sacrosanctus veluti ha-
debatur.* Versa ex eo omnia: emebatque quo-
tidie ac vendebat fata cuiusque, venalium grex
nebulonum, quibus peius nulla vidit aetas
quicquam, nulla timuit. Horum simultati-
bus innocentiam dedi, horum sceleribus ci-
vium

nium sanguinem hauriri, carcerem præclaris
 viris impleri, vncos carnificum fatigari, iam
 inter mores esse cœperat. Nihil questibus
 omnium, sententiis singulorum profectum,
 custodes legum, fulcra disciplinæ, firmamen-
 ta Principatus dicebantur. quæ omnia si salua
 quisque vellet, tanto accusatores fauoret.
 Qua re factum est, vt miseriam in degenerem
 malitiam versa, ipsi Senatores, virique digni-
 tatibus compotes quæstum iam eum ducerent
 vberimum & sequendum sibi, quo ceteros
 ad interitum agerent. Sed nec propinquus
 sanguis aut caritates à mutuis delationibus,
 quosdam absterruere, quin omnes ad suos op-
 primendos artes conquirerent; annotatusque
 accusator filius, & senio fessus pater in squal-
 lore & sordibus. Atque satis constat, nullum
 ab insidiis locum, nullum à pœnis diem va-
 casse. Igitur in Tacito, per hæc tempora eun-
 ti, non tam diligentia ac iudicio, quam obfir-
 mata aduersus continuam mæstitiem patientia,
 opus est. Vix præteruecto, quibus nihil ad-
 iungi potuisse crederes, miseras, occurrunt
 priores metus, dolorumque vt numerus sic
 atrocitas crescit, & cum tempore scelera festi-
 nant aut proueniunt. vt in leuibus habenda
 iam sint maxima illa quidem, sed solita tum
 tyrannidi facinora. Equidem si bellorum
 incerta & fœdas subinde clades noscentem,
 fatigari quodammodo animo necesse est ac
 perturbari, quanta existimamus solitudine
 obtundi

obtundi mentem ac velut restringi, in continuis innocentium funeribus, publicoque ipsius, vt ita dicam, virtutis parricidio? Quae in re vt quaecumque leuamentum sibi aliisque prudentissimus Scriptor pararet, ipsam non nunquam temporis seriem interrupit, anticipataque externarum rerum commemoratione, quietem à domesticis malis aliquam capauit. Quorum assiduo tamen conspectu nondum Tibesius, nondum accusatores falsificabant: cumque quodam quasi incendio, extantia quæque & obuia peruagatus esset furor ac populatus, non frangere se denique, quod alias solet, non cadere visus est. Omnes pernarum modos, omnia irarum genera expleta satis liquet, cum nondum iræ, nondum pernis modus adderetur. Quare in ipsa morte mortis compendium miserissima denique solertia inuenit: felixque vocabatur, qui sua manu, suo iaceret gladio. . . Vt perpetuos timores & ineuitabile odium, vt publici exitii faciem, vt perplexam criminationum acerbitationum, vt carnificem ac contumelias, ante omnia autem sætum Principis ingenium effugeretur, semel cum vita tali & molestiis transigendum, semel communi omnium bonorum & plusquam hosti mortes suas rapendum multi censuere. . . Spectaculum immane, horrendum: tot fortissimi viri sunt et ipsi interfectores, sui carnifices, quodque omnem dignitatem superat, sibi percussores ipsi, sed à

Principe immiffi. Vt enim pretio quodam
 emercaretur plures aduerfus feipfos, bona ta-
 lium publicari post mortem, quod in damna-
 tis solebat, prohibuerat, quafi vel damnati
 non effent, quibus in timore, in periculo cer-
 tum iam erat exitium; vel abfolui ab eo po-
 tuiffent, qui pridem femel atque vno veluti
 edicto innocentiam omnem condemnasset.
 Adeo cruenta bellua, in fuas cuique manus
 redundaturam mortis inuidiam, inepte puta-
 bat, quæ non illo tempore eum deseruit, non
 vilo apud posteros deseret. Consumpta erat
 iam læuitia, fi ingenium malitiæ metam exfe-
 aut terminos, ante quam facta cohibeatur,
 noffet. Maximis igitur maiora, triftiffimis
 fuccedunt triftiora; cordibusque quod vltra
 cædes, vltra mortem malum est, ablata mo-
 riendi facultas. Horribile commentum! par-
 cebatur morti pereuntium, vt tempore dis-
 turnior, dolore effet acerbior, vt fentirent fe
 mori atque viderent, qui nec mori poterant.
 Illud quoque miseris accessit, quod non da-
 lere iam liberum, non gemere; facinusque vo-
 cari coeptum, quidquid natura erat. Inter
 quotidianas tempeftates & tyranni fubina
 cum nemo inueniretur, cuius non commota
 domus effet aut conuulfa, nemo quin aliquam
 lugeret mortem, nemini tamen afpicere fuo-
 rum mala, nemini in medium deflere licitum,
 lacrymaque matris in nece filii morte multa-
 tur. Trahebantur corpora, vntabantur Ge-
 monia,

monis, opplebatur Tiberis cadaveribus eorum, qui confossi, lacerati, truncati, varietate in ipsa morte erant foedati. quid ad ista ciuitas? ut tutius moreretur, laudabat. De cetero enim iniectæ mentibus ipsique naturæ compedes, morte ignauiores effecerant vitam superstitum. Quisque omnia & omnes, se vero maxime timere; ne pietatem vultu proderet, ne adlisteret perituris, ne colloqueretur, ne misericordiz viliusue humani affectu daret iudicia. ultimo quoque sepulturæ officio, quod nec hosti hostis inuidet, conlanguineorum pietas arceri: eripique adeo *fortis humana commercium*, vrbisque ipsa velut in custodiam data premi vndique ac teneri. Nam & ipsa ædium secreta plerisque in periculum verterant. nullo sermone tam arcano, nullo tam secreto loco, quin perfida custodum sollertia rimaretur ac deferret. Ut iam solitudo ubique infesta, ubique tacemes loci, & in tanta vrbe meta appareret vastitas. Non deuenio hic, quod forte expectatis, Auditores, ad enumerationem insigniorum calamitatum; nec Agrippinæ, Drusique miseras, orinationes, mortes, probra post mortem, deploro: non Sabini casum miseror aut Arruntii, non infelicem Neruz constantiam adduco in medium: quæ & facundissime Noster est executus, & vestram absque dubio recenti memoria conscientiam verberant. Et quis in perpetuis non mortibus, sed claudibus & multiplici strage, ad

Principe immiffi. Vt enim pretio quodam
 emercaretur plures aduerfus feipfos, bona ta-
 hium publicari post mortem, quod in damna-
 tis solebat, prohibuerat, quali vel damnati
 non effent, quibus in timore, in periculo cer-
 tum iam erat exitium; vel abfolui ab eo po-
 tuiffent, qui pridem femel atque vno veluti
 edicto innocentiam omnem condemnaffet.
 Adeo cruenta bellua, in fuis cuique manus
 redundaturam mortis inuidiam, inepte pote-
 bat, quæ non illo tempore eum deseruit, non
 villo apud posteros deseret. Consumta erat
 iam fœuitia, fi ingenium malitiæ metam exfe
 aut terminos, ante quam fæto cohibetur,
 noffet. Maximis igitur maiora, triffiffimis
 fuccedunt triffiora; cædibusque quod vltra
 cædes, vltra mortem malum est, ablata mo-
 riendi facultas. Horribile commentum! par-
 cebatur morti pereuntium, vt tempore dis-
 turnior, dolore effet acerbior, vt fontirent fe
 mori atque viderent, qui nec mori poterant.
 Illud quoque miferiis accessit, quod non da-
 lere iam liberum, non gemere; facinusque vo-
 cari coeptum, quidquid natura erat. Inter
 quotidianas tempeffates & tyranni fulmina
 cum nemo inueniretur, cuius non commota
 domus effet aut conuulfa, nemo quin aliquam
 lugeret mortem, nemini tamen afpicere fuo-
 rum mala, nemini in medium deflere licitum,
 lacrymaque matris in nece filii morte multa-
 re. Trahebantur corpora, orabantur Ge-
 monis,

monia, opplebatur Tiberis cadaveribus eorum, qui confossi, lacerati, truncati, varieque in ipsa morte erant foedati. quid ad ista ciuitas? ut tutius moreretur, laudabat. De cetero enim iniectæ mentibus ipsique naturæ compedes, morte ignauiores effecerant vitam superstitum. Quisque omnia & omnes, se vero maxime timere; ne pietatem vultu proderet, ne adlisteret perituris, ne colloqueretur, ne misericordiae viliusue humani affectu daret iudicia. ultimo quoque sepulturae officio, quod nec hosti hostis inuidet, consanguineorum pietas arceri: eripique adeo *fortis humana commercium*, vrbisque ipsa velut in custodiam data premi vndique ac teneri. Nam & ipsa ædium secreta plerisque in periculum verterant. nullo sermone tam arcano, nullo tam remoto loco, quin perfida custodum sollertia rimaretur ac deferret. Ut iam solitudo ubique infesta, ubique tacemes loci, & in tanta vrbeæmera appareret vastitas. Non deuenio hic, quod forte expectatis, Auditores, ad enumerationem insigniorum calamitatum; nec Agrippinae, Drusique miseras, criminatioes, mortes, probra post mortem, deplero: non Sabini casum miseror aut Arruntii, non infelicem Neruæ constantiam adduco in medium: quæ & facundissime Noster est executus, & vestram absque dubio recenti memoria conscientiam verberant. Et quis in perpetuis non mortibus, sed cladibus & multiplici strage, ad

ge, ad singulos sufficeret? Adornati tamen interim prætextus; neque tam iniustum quidquam patratum, quin velamento iustitiæ publice prostaret. Cæca enim perpetuo furoris crudelitas, fidem, quam omnibus fallit, à plebisque vano rumore & specie exigit. Et latibulum à loco accedebat. Abditus enim in Capreensî secreto Romanus Princeps, & meditando acerbitatibus magis sufficiebat, & audacius ex longinquo feriebat, ac ut ipse putabat, tutius. Nam libidinibus eius & infanda Venere, nolo castas aures offendere: cum in tenebris suis inter stupra & molliem Romano orbi Romanisque exitium moliretur, neque ad voluptates vnquam ita esset intentus, ut tyrannidis obliuisceretur. Possunt Sciani quoque flagitia, id est, præcipui furoris Principis administris, breuitati nostræ condonari; quod & alibi ista rectius tractantur, & ex ingenio domini similimus minister facile æstimatur. Superest, ut peculiaria quædam in Tiberio, & vel admiratione vel dignitate materiæ valida addamus. Nam & annosa vulpes callidæque cautor (ut antiqua voce utar) nonnunquam captus est: & prudentiæ gnarus aliqua parum prudenter, imo ad delirii usque insaniam imprudenter gessit: & ea denique passus est, que partim ab ingenio, partim à quiete omni & securitate eum demouerunt seu proiecerunt. Neminem non decipit ipse: decipi à nemine diu potuit, denique à Sciano circum-

circumuentus & pæne subuersus est. Cuius rei tanto maius est miraculum, quod deprenti quoque conatus & artes nouæ, quod affectata matrimonio Principali magnitudo, perstrinxit quidem animum suspicacem, sed priori fiducia non deiecit. quo cum præsertim casus paulo post accederet, idem erat rursus Scianus, quem cupiebat esse Tiberius & haberi ab omnibus volebat. Scilicet multum potest & morum similitudine nata familiaritas: animusque scelestus, ut sceleribus suis adrepentes, sed impares mox deiecit, ita validos similimosque propiori sibi fide copulat. siue non potuit iam cautum tectumque ei se præbere, qui genium omnis nequitia, & suæ, possideret, ac nisi demerendo, ad mutuam fidem obligari non posset. Possunt & alia interuenisse, de quibus in præsens sermone non indulgeo aut frena laxo. Illud insanitæ proximum vulgus quoque iudicauit, cum homo obtegens sui & occultator, denique flagitia sua & manifestabat, & manifestari gaudebat. Adeo quos flagrans læuitia sceleribus suis obtruderat parietes, eos vecordia scelerum ac amentia in publico dimouit. patuitque in Senatu, in populo, quidquid oculis utrorumque secessus Capreensis semouerat. Siue enim libertatis aliena illa ostentatio fuit, siue famæ post infamiam, nulla cura, siue aliquid aliud subest; nemo non videt, quantum illa res odium populi plebisque Romanæ asperarit. Itaque eo tandem

dem ventum, vt nemo esset, quin carnes Tiberii dentibus suis discerptas laniatasque cupe-
ret. quod ad miraculum posteritatis scriptor
Græcus annotauit. Ferunt morfu canis ra-
bidi, ipsam quoque in corpus violatum ra-
biem transire: idem tum accidisse videtur
Romanis. qui cum cædibus continuis quasi
infecti essent, nihil quam mortes, & funera, &
præcipue cædentis interitum agitare poterant:
cum interire & interficere non scelus, non mi-
seria, sed iam sæculum esset. Verumenimue-
ro non ita odium publicum, non detestatio
singulorum vellicabat Tiberium, vt internus
ille tortor & implacabilis. qui iam immani-
tate cum ipsius Tiberii indole certare institue-
rat. adeo continui in animo tyranni ictus, nec
interualla doloris aut spiramenta, & sæuiores
quotidie, quam cuiquam ipse inferre poterat,
mortes. singulaque iam flagitia in carnifices,
in supplicia auctori suo verterant. vt non in
ipsa quiete quies, non in voluptatibus volu-
ptas, non in latebris securitatis fides superesset
noxio: denique vt pessimis se exemplis perire
senatui quoque literis testaretur. Prodigio-
sos vero dolores, qui tam horrendam occul-
tissimi pectoris vocem eliciere seu potius ex-
torfere, vt suas ipse pœnas infensis & maiora
imprecaturis aperiret! Nimirum quantum
nocuerat, tantum timebat. &, quid circum-
spicientia aliud poterat occurrere, quam scelera
quæ fecerat, nec minus quæ facturuserat? qui-
bus

bus plenam conscientiam mirum non est saepe timuisse mortem, saepe optasse, inuisiorem sibi quam seruentibus. Quo factum est, vt & de Rep. tradenda, quemadmodum sero ita frustra cogitarit. cuius rei exemplum Sullana quoque historia habet. Scilicet anxius suis vitiis animus metuere vim aliorum, non euadere deponendo suam potest. id quod propterea in Sulla, dictatori Caesari notatum constat. Tiberium huc quoque redegit conscientia tandem, & senium, & minores fama vires, vt Getulici arma formidaret, & tueretur potentiam; minime id quidem facturum, si per publicum odium aut opes proprias obuiam ire potuisset. In fine sermonis huius lubet cum Tacito mitari, *cur meliorum quam & que fama clementiam sequeretur, tristiora tamen & infanda maluerit Tiberius.* Vir erat, artibus egregiis non minus in bona validus, nisi deteriora praeuertissent. Prudentia diuturnis ac insignibus experimentis in immensum pæne proiecta: nec moderari non poterat, cum vellet. Denique regnandi artes ei non defuisse, primis imperii speciminibus deprehensum. Iuit tamen in præceptis: abruptaque & inhumana maluit, quam laudata & tranquilla. Causam si queritis, ambitionem dabo & summam regnorum licentiam, quæ conuellendis mutandisque animis valida, memotiam virtutis & studium obscurat primo, mox eiicit. Nam, & in vniuersum crudelis ac saua

ac sua indoles, frenis temperata virtutis speciem induit, potentia ac felicitate detegitur affirmaturque: & Tiberius, superstitē Germanico ac Druso meliora gessit, Principeque digniora, donec eorum morte cuncta verterentur. Plus enim iam pudore remoto ac metu, ei licebat, qui ad licentiā sponte nitebatur, quam adeptus suoque ingenio redditus bellua fuit, quem intra humanum ius quaedam quasi vincula continuerant. insigni documento, quanto promior in mala & fortior sit vis humanis mentibus, quam in bona studium. Itaque cum magnas virtutes implere Tiberius posset, vitiosissimus esse maluit ac conceleratissimus: ex Principe tyrannus; ex iudice calumniator; *novique iuris repertor*; ex tutore publico publicus hostis factus. ut iam pro curis imperii inconsta adesset vigilantia & meditatio iniuriarum; pro clementia subversio innoxiorum ac caedes; pro fide perfidia Romae ac latrocinia grassarentur. Donec morte, seu naturali sublatus, seu Macronis officiosa in herum fides inauravit *Sen. de vit. iv.* seni, ne lis quidem luctum reliquit; quos & ministros scelerum habuerat, & approbatores. Nec mirum populare gaudium, quod Tranquillus tradit, non continuisse se se, quin *Tiberium in Tiberim* plerique clamitarent, quin vincto trahendum, quin in Gemonias rapiendum censerent. Scilicet *hostis patriae, parricida senatus, qui innocentes occidit, qui innocentes occisurus fuit, vincto trahi dignus erat.* Vincto trahi

trahi dignus erat, qui omnes occidit, qui omnem a-
rem occidit, qui virumque sexum occidit, qui suo
sanguini non pepercit, qui testamenta deleuit, qui
filium abstulit hereditatem, qui omnia saue, omnia
crudeliter fecit & factururus fuit. Quæ talia
& plura, non minus tum de Tiberio vsurpari
poterant, quam sequior ætas de Commodi in-
crepuit tyrannide. Nos à callidis initiis, per
ambigua & fallacia, ad infandos Principatus
Tiberiani exitus delati hic subsistimus: nullo
clariore exemplo vnquam docendi, quantum
laruæ virtutis ab ipsa, bonus Princeps à calli-
do domino, clementiæ fata à sine sæuitiæ dif-
iungantur.

XX.

Sequuntur Poëmata quedam.

CHRISTI SERVATORIS FASCIAE.

DVm furis, ac totum quatit aut circumsonat
orbem.

Mars, vnus plerisque Deus, Martisque sorores
Impietas, Turba, Confusio, dira Cupido
Omnibus excludunt populis ius fasque Deumque,
Et Te, nate Deo IESV; cui recta domosque
Non iterum Bethelema suas, sed plurima passim
Terra, tuis licet, aucta bonis & nomine, claudit:
Dum sibi, dum nobis discordia publica mundi
Pugnat, & ipse mihi vix inter tanta relinquitur

Turba-

Turbamenta; tuis aduoluer, maxime, cunis;
 Infans, plena Deo venerans praesepia, plena
 Caelo: quod iungi terris non distulit, ex quo
 Iunctum homini vidisse Deum mirantibus astris
 Contigit, & grandis sacri nouus ordo cucurrit.

Hic ego, qua sperare pius, qua cernere felix
 Atque tenere potest, teneo cernoque, nec aut
 Mortalis curae inter tot pignora caeli
 Curo, interque mea tanta instrumenta salutaris.
 Hic mihi, qua nullis spatibus potuerit vel oras
 Claudis, qua nitidis aeterna superuehit astris
 Maiestas, angusta sub cunabula monstrant
 Fimbis, & paruo capiunt immensa recessus.

Hic me multa simul mundo, hic mihi plurima
 mundum

Subducunt, rapiuntque, mihi me singula totum.
 Singula quid memoro? mea mens vix sufficit vni,
 Atque inter Pannos, qua te Puer Inclyte, texit
 Fascia, qua tenerum cinxerunt linrea corpus,
 Inuoluunt mea vota sibi sensuque morantur.

Excipiat Regum subolem sua purpura, cunis
 Intactam ac habitu priuatae sortis; at istum
 Vulgaris tela circumdant vincula Regem:
 Vincula sic angusta tamen, potioraque magno,
 Quo summi conuexa poli velantur, amictu.
 Sic diadema sacro populus venerabile cultu,
 Candida purpureos distinguat fascia nexu,
 Splendeat in toto maiestas tota tiara,
 Et pars magna Dei: nemo Deus editur & Rex,
 Hunc praeter, qui regna Deus dedit atque tiaras
 Regibus, & cuius panni diademata sacrant.

Impe-

Imperat Augustus Roma, pacemque togata
 Gentis in obsequium mundi dispensat, & inter
 Agmina fidorum Reges videt aula clientum.
 Hoc tibi pignus erit, qui magni Principis aulam
 Et sedem cupis imperii ac penetrata nosse.
 Hic etiam extremis Indus memorabit ab oris
 Obsequium, & Parthus regum rex esse modestus
 Incipiet, regemque pati. Sublimia cuncta,
 Cuncta decoratibi signent dominantis honorem
 Augusti, & rerum fastigia tanta loquantur:
 Interea meus in stabulo Rex nascitur, ille
 Augusti dominus, seclorum conditor, auctor
 Regnorum, & regum moderator, pignore nullo
 Imperii, verum pennis noscendus, & ipsa
 Paupercate thari. Notabunt lintea Regem,
 Lintea, quæ partu primo inuoluere recentem,
 Signa dabunt natæ vobisque orbique salutis.
 Angelus hac memorat Pastoribus. audiat orbis;
 Audiat, & lato moueatur ab omni terra;
 Audiat, & festos nunc cælum alluceat ignes:
 Dum cacis oculis caligat. & auribus ista
 Transmittit surdis dea gentium & arbitra Roma,
 Dum sterzunt altum populi, dum vana profanes
 Ambitio fumos & fucos vendit emitque.

Me quoq; (proh tenebras vitæ!) vagus error in istâ
 Abrisperet turbamæ medio ni rure locatum
 Inter pastores reperisset fulgor ab alto
 Missus, & in pannis docuisset querere Regem.
 Hos egodum simplex tracto spectator, ad ipsa
 Regnorum penetra prima & verissima sacra,
 Infantisque rudi video à velamine picta.

Hh

Pra-

Prætextæque togæ, diademata, sceptra, coronas
 Pendere, & Pueri de cunis surgere totas
 Maiestatis opes. Dum grandis cura fatigat
 Mentem, Auguste, tuam; quo sit moderamine victus
 Orbis in obsequio retinendus, quisque legendus
 Successor, domusque munimenta paranda;
 Dum tibi secretas tua Liuia suggerit artes,
 Ipsaque calliditas tibi Crispi vocis probari
 Affectat: nil ipse tibi, nil consulu orbi.
 Sed qui te terris, tibi terras seruat, in orbe
 Vix reperit sua recta tuo, vagitque iuuenços
 Inter & obscuris sua lumina fundit in aulas
 Et laribus, legesque tuis ac tempora ponit
 Consiliis, ferrum Caio, finemque Neroni
 Atque tua domui iam nunc decernit eundem
 Romano durante tamen per secula regno.
 Quamuis ille feros iam cernit cuncta tyrannos,
 Aduersum lectos cœtus & sacra suorum
 Moliri, quos exilio variaque trementes
 Clade, sui penitus cupiens inuoluere pannis,
 Perpetua præsepe sinum iubet esse salutis.

Huc veniant lacrymis perfusi & sanguine: pannus
 Abstergent lacrymas, siccabunt sanguinis imbrem.
 Huc veniat sapiens & cœlo deditus: ipsa
 Et celi & terra latet his sapientia pannis.
 Huc veniat rudis & simplex: mysteria primum
 Simplicibus pandent, qua celant maxima pannis.
 Quem sua maiestas inuoluit nubibus olim
 Et flammis circum vestiuit, fulminibusque
 Terribilem supra mortales extalit ausus
 Conspectusque Deum; nunc audeo adire, videre,
 Tangere.

Tangere, complecti: dum panni cuncta reuelant,
 Quae velant. O magne Puer, Deus & Puer, Infans
 Et Deus, & cognate mihi, idem frater & auctor,
 Incola praesepis, mundi arbiter, Inlytel E SV,
 Quanta tui documenta dabunt, quos voluere pan-
 Cæpi! declarant hominis cunabula panni. (nos
 Humanum est, quidquid tegitur. primordia nostra
 Nascentumque ætas se tali tegmine munit;
 Tegmine, quod fragilis presentia pignora monstrat
 Natura, ac inopis vite preludia signat.

Inuoluit panni homines, exutus amictus
 Iustitia: dirum panni mortalibus omen
 Et pelles fuerant: ni nostris claudere panni
 Iustitia ipsa suos artus, corpusque sacrum
 Ipse Deus voluisset: homo Deus, & Deus Infans,
 in panni homo & in panni Deus, vnus & idem
 Sarcina pannorum sacramentumque. Notauit
 Angelus in panni mundi recubare salutem.

Quod recubat panni, hominem indicat: arbra sa-
 Presentis dat signa Dei. Presentis adoro (lucis
 Nomen & amplector. nam cum mortalibus, orbi,
 Cæloque & terris nullo non tempore praesens,
 O I E SV, fueris; mihi praesentissimus esse
 Incipis in panni, mea quos fiducia tangit
 Explicat; inuoluit; replicat; scrutatur, honorat,
 Diligit; & totis includi tota laborat.

Spirent astra minae, eructet terra cruorem
 Aut sicut, diræ pestes disseminet orcus;
 Non penetrant pannos, quos incolo, cuncta nocendi
 Ingenia; in flammis mediis suauißima pannos
 Surrula, Christe, tuos, cælo irrorante, tuctur.

Hh 2

Quid

Quid foliis nudi prætendere corporis artus
 Eois coner, cum me vocat atque requirit
 Et Deus & Iudex? pannos conspexerit ille,
 Et Deus esse meus, nec iudiciora tenere,
 Sed faciles vultus vobis usurpare Patroni.
 Iam dixi causam, cum te dixisse probavi.
 Quis mihi victricis causa documenta dedisti
 Pannos: non quales luctum sordesque reorum
 In pullos habilius inuoluunt, sed quibus almi
 Pignus & innocui candoris inesse videmus.
 Quis indutus ego contemnere singula possum,
 Qua splendent gemmis, qua cultu ornata superbo,
 Mirantum retinent oculos animumque morantur.
 Purpura regalius pietati ignoscite reges)
 Pulcra quidem, sed pulcra minus, quam fascia sim-
 quam mihi sunt panni, quos intra viuere vitā (plex,
 Cum quibus in tumultum condidi, tumuloque redire
 Surrectus cupio. Da l'ESV, da mihi tatio
 In sanctis latebris per tempora seua receptu
 Fulmina bellorum vitare, dolosque maligni
 Infestos Satana, qui totum opponere mundum,
 Meque ipsum mihi, non cessat. Desuiat extra
 Hos, quibus incingor, pannos, quodcunque furoris
 Vel parat inuidia, vel dira calumnia constat:
 Donec ad aeternas sedes, & candida cœtus
 Agmina, CHRISTE, tui pannis subuectus in istis,
 Mortales pannos pariter gemmasque triumphem.

Anno

Anno sæculi à nato CHRISTO
 septimidecimi
 quinquagesimo
 S.

A NNE, decem lustris titulum imposituro beati
 Temporis, & sæclo fata dature nouo,
 Sic tua per celebres signentur nomina fastos,
 Et referat faustas qualibet hora notas;
 Vt te CHRISTINAM studio seruasse perenni
 Obsequiisque iuuer demeruisse tuis.
 Hanc faciles Hora, placida cum Pace, quietiq;
 Auspicium terris, consiliumque locant.
 Hanc colit alma Fides; hanc pleno Copia cornu
 Consequitur; nec abes, iuris amice, Pudor.
 Hanc latu, solito Sapiencia cultior, vlnis
 Stringit; & aeterna fœdere Musa ligat.
 ANNE, decus rerum, tibi cælo mittitur omen,
 CHRISTINA vt felix auspice totus eas.
 Quicquid amat pictis Fortuna reponere fastis,
 Materies vnum splendida nomen exit.
 ANNE, sacros præpera diademate cingere crines,
 Officioque præ sæcula cuncta tuo.
 Non alias femina decus hoc in vertice fulsit:
 Nec, quod huic nomen compares orbis, erit.

OPTIMÆ. REGINARVM.
CHRISTINÆ. AVGVSTÆ.

CVM.

AD. SVSCIPIENDA.
REGNI. INSIGNIA.
VRBEM. HOLMIAM.
INGRESSVRA. ESSET.

O cuius facies in publica gaudia totis
Sidere in occiduo sufficit agminibus;
Cuius ab ore pii repetant oracula cives,
Cuius inexhaustâ dextera pollet ope;
O sacro decus omne tuo, REGINA, serenam
Temporibus frontem gratificare bonis.
Iam solito Phœbus sua fert augustior orbi
Lamina, luminibus mixta vel aucta tuis:
Iam parat æternis ingentia nomina fastis,
Et mundo faustum constituisse diem.
Quo caput augustum caloque affine, sacratum
Ornet & imperii pignore cingat apex.
Ingredere æternam (per Te sic audiet) Urbem;
Et cape felici sceptrâ paternâ manu.
Et vive, & longis patriam successibus orna,
Et meritis imple sacula cuncta tuis.

Ilustrat.

Illustrissimi Ducis

LINNARTI TORSTENSONII

Elogio
præmissum.

Hic est, irato qui Syecica fata deosque
Opposuit Marti, secumque in praelia duxit
Fortunam, CHRISTINA, Tuam: cladis quo
pudore

Ingentes animas ac arma potentia soluit.

*Hunc, per commissas acies modo iussa ferentem,
Vimque suam, modo munitis, expellere clausos
Tentantem castris, non sustinere virorum
Robora, non vallum, non ferreus arcuit imber.*

*Idem, quam placidus victor, quam suavis ami-
Stabat composito tranquilla modestia vultu, (cum
Verbis, plena fides, & solum fortis in hostem
Dextera, pacandis spes haud instrenua rebus.*

*Post patriam meritis impletam, laudibus orbem;
Post titulos & bella suis inscripta trophais,
Nunc corpus tumulo, mentem super astra locatum
Cælesti æternis agitatur de Pace triumphos.*

Hh 4

ODE

ODE PINDARICA,

scripta anno 1624.

In acerbissimum funus Iuuenis, ingenio,
doctrina, moribus, singulariter
excellētis,

PETRI SAMVELIS THIEDERICI,
nefario grassatorum nocturnorum
scelere trucidati.

STROPHE I.

Regina mentis ignea,
Herou ingens officina
Spiritus, Siveu moliar marina
Pieri, seu te lenta minorum
Cohors Quiritum, non habilem toris,
Repulit, seu tibi seui obstropit horror
Martis, nec licuos inter iuuat esse sumarum;
Iniuriosa force venustior
Surge, modosque graues & inui-
Etiam demum chelyn ex pōds,
Nec dithyrambos obloqui seruo timo, &
Carmina pugnis.

ANTISTROPHE. I.

Turbant, minantur omnia,
Nec iam per infestis a pertus
It Furor, sacram domuum quietem
Ac vrbes infame perennis
Scelus. manus furtina, profana, Sty-
gia, Natura quod, et quod tremis ather,

Quod

Quod refugus ego, sed auersatur & horret
 Vultu, quam inauditum peperit, nosas!
 O tenebra! o quibus expiata
 Nox sacris reperes tuum
 Censum? pauentis macula iungis temporis,
 Et faga, & horror.

EPODOS I.

Nil Thiderico manus occidisse,
 Nil viguisse pari decore,
 Nil tristibus
 Æque deminui repente fatiis,
 Vidit priorum curas, vel gens postera
 Lugebit, si tristibus ullis
 Hic vsus tamen, eius causa doloribus.
 Planctibus sepulcrum
 Multoque fletu, quisquis ab exitu
 Non vim Libitina ac imperiam.
 Euit are potest, reparat: sua gloria vates,
 Eximiosque viros tuetur.
 Morte in media vivere gessit
 Aurea virtus,
 Seclorumque potens, suis
 Æuum triumphis computat,
 Et vano superimminet orbi.

STROPHE II.

Ille & canoras fides a
 Iussit fides muleris, salens,
 Qua vehit, prompto comitatus ausu:
 Ille auro & librorum habentia
 Orbem, nouus Tirynthis, ac amor
 Populorum. Tanant Thracius Orpheus.

Hh 5

Vista

ac sua indoles, frenis temperata virtutis specie
 ciem induit, potentia ac felicitate detegitur af-
 maturque: & Tiberius, superstitie Germanice
 ac Druso meliora gessit, Principeque digniora,
 donec eorum morte cuncta verterentur. Plus
 enim iam pudore remoto ac metu, ei licebat,
 qui ad licentiã sponte nitetur, quam adeptus
 suoque ingenio redditus bellua fuit, quem in-
 tra humanum ius quædam quasi vincula con-
 tinuerant. insigni documento, quanto pro-
 nior in mala & fortior sit vis humanis menti-
 bus, quam in bona studium. Itaque cum
 magnas virtutes implere Tiberius posset, vi-
 tiosissimus esse maluit ac consceleratissimus:
 ex Principe tyrannus; ex iudice calumniator;
nouique iuris repertor; ex tutore publico publi-
 cus hostis factus. ut iam pro curis imperii
 mœsta adesset vigilantia & meditatio iniuria-
 rum; pro clementia subuersio innoxiorum
 ac cædes; pro fide perfidia Romæ ac latroci-
 nia grassarentur. Donec morte, seu naturali
 sublatus, seu *Macronis officiosa* in herum fides
 maturauit *Seneca* feni, ne iis quidem luctum
 reliquit, quos & ministros scelerum habuerat,
 & approbatores. Nec mirum populare gau-
 dium, quod *Tranquillus* tradit, non continuisse
 se se, quin *Tiberium in Tiberim* plerique clamita-
 rent, quin vnco trahendum, quin in Gemonias
 rapiendum censerent. Scilicet *hostis patriæ*;
parricida senatus, qui innocentes occidit, qui inno-
 centes occisurus fuit, vnco trahi dignus erat. Vnco
 trahi

Trahi dignus erat, qui omnes occidit, qui omnem ætatem occidit, qui virumque sexum occidit, qui suo sanguini non pepercit, qui testamenta deleuit, qui filia, abstulit hereditatem, qui omnia saue, omnia crudeliter fecit & factururus fuit. Quæ talia & plura, non ininus tum de Tiberio vsuspari poterant, quam sequior ætas de Commodi increpuit tyrannide. Nos à callidis initiis, per ambigua & fallacia, ad infandos Principatus Tiberiani exitus delati hic subsistimus: nullo clariore exemplo vnquam docendi, quantum laruz virtutis ab ipsa, bonus Princeps à callido domino, clementiæ fata à fine sæuitiæ disiungantur.

XX.

Sequuntur Poëmata quedam.

CHRISTI SERVATORIS FASCIAE.

D*Vm furit, ac totum quatit aut circumsonat orbem.*

*Mars, vnus plerisque Deus, Martisque sorores
Impietas, Turba, Confusio, dira Cupido
Omnibus, excludunt populis ins fasque Deumque,
Et Te, nate Deo IESV; cui testa domosque
Non iterum Betblema suas, sed plurima passim
Terra, tuis licet, aucta bonis & nomine, claudis:
Dum sibi, dum nobis discordia publica mundi
Pugnat, & ipse mihi vix inter tanta relinquitur*

Turba-

Turbamenta; tuis aduoluer, maxime, cunis;
 Infans, plena Deo venerans praesepia, plena
 Caelo: quod iungi terris non distulit, ex quo
 Iunctum homini vidisse Deum mirantibus astris
 Contigit, & grandis sacri nouus ordo cucurrit.

Hic ego, qua sperare pius qua cernere felix
 Atque tenere potest, teneo cernoque, nec aui
 Mortalis curae inter tot pignora caeli
 Curo, interque mea tanta instrumenta salutis.
 Hic mihi, qua nullis spatii potuere vel oris
 Claudis, qua nitidis aeterna superuehit astris
 Maestas, angusta suis cunabula monstrant
 Finibus, & paruo capiunt immensa recessu.

Hic me multa simul mundo, hic mihi plurima
 mundum

Subducunt, rapiuntque, mihi me singula totum.
 Singula quid memoro? mea mens vix sufficit vni,
 Atque inter Pannos, qua te Puer Inelyce, texit
 Fascia, qua tenerum cinxerunt linthea corpus;
 Inuoluunt mea vota sibi sensusque morantur.

Excipiat Regum subolem sua purpura, cunis
 Intactam ac habitu priuatae sortis; at istum
 Vulgaris tela circumdant vincula Regem:
 Vincula sic angusta tamen, potioraque magno,
 Quo summi conuexa poli velantur, amictu.
 Sic diadema sacro populus venerabile cultu,
 Candida purpureos distinguat fascia nexus,
 Splendeat in toto maestas tota tiara,
 Et pars magna Dei: nemo Deus edicitur & Rex,
 Hunc praeter, qui regna Deus dedit atque tiaras
 Regibus, & cuius panni diademata sacrant.

Impe-

Imperat Augustus Roma, pacemque togata
 Gentis in obsequium mundi, dispensat, & in tot
 Agmina fidorum Reges videt, aula clientum.
 Hæc tibi pignus erit, qui magni Principis aulam
 Et sedem cupis imperii ac penetrata nosse.
 Hic etiam extremis Indus memorabit ab oris
 Obsequium, & Parthus regum rex esse modestus
 Incipiet, regemque pati. Sublimia cuncta,
 Cuncta decora tibi signent dominantis honorem
 Augusti, & rerum fastigia tanta loquantur:
 Interea meus in stabulo Rex nascitur, ille
 Augusti dominus, seclorum conditor, auctor
 Regnorum, & regum moderator, pignore nullo
 Imperii, verum pannis noscendus, & ipsa
 Paupertate thari. Notabunt lintea Regem,
 Lintea, quæ partu primo involuere recentem,
 Signa dabunt natæ vobisque orbique salutis.
 Angelus hæc memorat Pastoribus. audiat orbis;
 Audiat, & lato moueatur ab omni terra;
 Audiat, & festos nunc cælum alluceat ignes:
 Dum tacis oculis caligat. & auribus ista
 Transmittit surdis de gentium & arbitra Roma,
 Dum stercunt altum populi, dum vana profanos
 Ambitio fumos & fucos vendit emitque.

Me quoque (proh tenebras vitæ!) vagus error in istâ
 Abriperet turbam, medio ni rure locatum
 Inter pastores reperisset fulgor ab alto
 Missus, & in pannis docuisset querere Regem.
 Hos egodum simplex tracto spectator, ad ipsa
 Regnorum penetro prima & verissima sacra,
 Infantisque rudi video à velamine picta,

Hh

Pre-

ac sua indoles, frenis temperata virtutis speciem induit, potentia ac felicitate detegitur atque maturaturque: & Tiberius, superstitie Germanice ac Druso meliora gessit, Principeque digniora, donec eorum morte cuncta verterentur. Plus enim iam pudore remoto ac metu, ei licebat, qui ad licentiam sponte nitetur, quam adeptus suoque ingenio redditus bellua fuit, quem intra humanum ius quedam quasi vincula continuerant. insigni documento, quanto promior in mala & fortior sit vis humanis mentibus, quam in bona studium. Itaque cum magnas virtutes implere Tiberius posset, vitiosissimus esse maluit ac consceleratissimus: ex Principe tyrannus; ex iudice calumniator; nouique iuris repertor; ex tutore publico publicus hostis factus. ut iam pro curis imperii molesta adesset vigilantia & meditatio iniuriarum; pro clementia subuersio innoxiorum ac caedes; pro fide perfidia Romae ac latrocinia grassarentur. Donec morte, seu naturali sublatus, seu Macronis officiosa in herum fides maturauit *Seneca* seni, ne iis quidem luctum reliquit, quos & ministros scelerum habuerat, & approbatores. Nec mirum populare gaudium, quod Tranquillus tradit, non continuasse se, quin *Tiberium in Tiberum* plerique clamitarent, quin vnco trahendum, quin in Gemonias rapiendum censerent. Scilicet *hostis patrie; parricida senatus, qui innocentes occidit, qui innocentes occisurus fuit, vnco trahi dignus erat. Vnco trahi*

trahi dignus erat, qui omnes occidit, qui omnem et a-
rem occidit, qui virumque sexum occidit, qui suo
languini non pepercit, qui testamenta deleuit, qui
filium abstulit hereditatem, qui omnia scæue, omnia
crudeliter fecit & factururus fuit. Quæ talia
& plura, non minus tum de Tiberio vsurpari
poterant, quam sequior ætas de Commodi in-
crepuit tyrannide. Nos à callidis initiis, per
ambigua & fallacia, ad infandos Principatus
Tiberiani exitus delati hic subsistimus: nullo
clariore exemplo vnquam docendi, quantum
laruæ virtutis ab ipsa, bonus Princeps à calli-
do domino, clementiæ fata à fine scæuitiæ dif-
iungantur.

XX.

Sequuntur Poëmata quedam.

CHRISTI SERVATORIS
 FASCIAE.

D*Vm furit, ac totum quatit aut circumsonat*
orbem.

Mars, vnus plerisque Deus, Martisque sorores
Impietas, Turba, Confusio, dira Cupido

Omnibus excludunt populis ius fasque Deumque,
Et Te, quæte Deo IESV; cui tecta domosque.

Non iterum Berblema suas, sed plurima passim
Terra, aut licet, aucta bonis & nomine, claudit:
Dum sibi, dum nobis discordia publica mundi
Pugnat, & ipse mihi vix inter tanta relinquitur

Turba-

Turbamenta; tuis aduolubor, maxime, curis;
 Infans, plena Deo venerans praesepia, plena
 Calo: quod iungi terris non distulit, ex quo
 iunctum homini vidisse Deum mirantibus astris
 Contigit, & grandis sacli nouus ordo cucurrit.

Hic ego, qua sperare pius, qua cernere felix
 Atque tenere potest, teneo cernoque, nec aut
 Mortalis curae inter tot pignora celi
 Curo, interque mea tanta instrumenta salutaris.
 Hic mihi, qua nullis spatii potuere vel oris
 Claudis, qua nitidis aeterna superuehit astris
 Maiestas, angusta sub cunabula monstrant
 Fimbriis, & paruo capiunt immensa recessu.

Hic me multa simul mundo, hic mihi plurima
 mundum

Subducunt, rapiuntque mihi me singula totum.
 Singula quid memoro? mea mens vix sufficit vni,
 Atque inter Pannos, qua te Puer Inclyte, texit
 Fascias, qua tenerum cinxerunt linthea corpus,
 Inuoluunt mea vota sibi sensuque morantur.

Excipiat Regum subolem sua purpura, cunctis
 Intactam ac habitu priuatae sortis; at istum
 Vulgaris tela circumdant vincula Regem:
 Vincula sic angusta tamen, potioraque magnis
 Quo summi conuexa poli velantur, amictu.
 Sic diadema sacro populus venerabile cultu,
 Candida purpureos distinguat fascia nexu,
 Splendeat in toto maiestas tota tiara,
 Et pars magna Dei: nemo Deus edicitur & Rex,
 Hunc praeter, qui regna Deus dedit atque tiaras
 Regibus, & cuius panni diademata sacrant.

Impe-

Imperat Augustus Roma, pacemque togata
 Gentis in obsequium mundi, dispensat, & in tot
 Agmina fidorum Reges videt, aula clientum.
 Hoc tibi pignus erit, qui magni Principis aulam
 Et sedem cupis imperii ac penetrata nosse.
 Hic etiam extremis Indus memorabit ab oris
 Obsequium, & Parthus regum rex esse modestus
 Incipiet, regemque pati. Sublimia cuncta,
 Cuncta decora tibi signent dominantis honorem
 Augusti, & rerum fastigia tanta loquantur:
 Interea meus in stabulo Rex nascitur, ille
 Augusti dominus, seclorum conditor, auctor
 Regnorum, & regum moderator, pignore nullo
 Imperii, verum pennis noscendus, & ipsa
 Paupertate thori. Notabunt lintea Regem,
 Lintea, quæ partu primo involuere recentem,
 Signa dabunt natæ vobisque orbique salutis.
 Angelus hac memorat Pastoribus, audiat orbis;
 Audiat, & lato moueatur ab omni terra;
 Audiat, & festos nunc cælum alluceat ignes:
 Dum tacis oculis caligat, & auribus ista
 Transmittit surdis de gentium & arbitra Roma,
 Dum stercunt altum populi, dum vana profanos
 Ambitio fumos & fucos vendit emitque.

Me quoque (proh tenebræ vitæ!) vagus error in istâ
 Abriperet turbam, anedio ni rure locatum
 Inter pastores reperisset fulgor ab alto
 Missus, & in pennis docuisset querere Regem.
 Hos egodum simplex tracto spectator, ad ipsa
 Regnorum penetra prima & verissima sacra,
 Infantisque rudi video à velamine picta.

Hh

Pre-

Praetextaque togae, diadema, sceptrum, coronas
 Pendere, & Pueri de cunis surgere totas
 Maiestatis opes. Dum grandis cura fatigat
 Mentem, Auguste, tuam; quo sit moderamine victus
 Orbis in obsequio retinendus, quisque legendus
 Successor, domusque munimenta paranda;
 Dum tibi secretas tua Liuia suggerit artes,
 Ipsaque calliditas tibi Crispi voce probari
 Affectat: nil ipse tibi, nil consulis orbi.
 Sed qui te terras, tibi terras seruat, in orbe
 Vix reperit sua tecta tuo, vagiturque iuuenos
 Inter & obscuris sua lumina fundit in aulæ
 E' laribus, legesque tuis ac tempora ponit
 Consiliis, ferrum Caio, finemque Neroni
 Atque tua domui iam nunc decernit eundem
 Romano durante tamen per secula regno.
 Quamuis ille feros iam cernit cuncta tyrannos,
 Aduersum lectos catus & sacra suorum
 Moliri, quos exilio variaque trementes
 Clade, suis penitus cupiens inuoluere pannis,
 Perpetua praesepe sinum iubet esse salutis.

Huc veniant lacrymis perfusi & sanguine: panis
 Abstergent lacrymas, siccabunt sanguinis imbrem.
 Huc veniat sapiens & caelo deditus: ipsa
 Et caeli & terra latet his sapientia pannis.
 Huc veniat rudis & simplex: mysteria primum
 Simplicibus pandent, quae celant maxima panni.
 Quem sua maiestas inuoluit nubibus olim
 Et flammis circum vestiuit, fulminibusque
 Terribilem supra mortales exaluit ausus
 Conspectusque Deum; nunc audeo adire, videre,
 Tangere.

Tangere, completis: dum panni cuncta vobiscum,
 Quae velant. O magne Puer, Deus & Puer, Infans
 Et Deus, & cognate mihi, idem frater & auctor,
 Incola praesepti, mundi arbiter, Inlysel E SV,
 Quanta tui documenta dabunt, quos voluere pan-
 Cæpi! declarant hominis cunabula panni. (nos
 Humantum est, quidquid regitur. primordia nostra
 Nascentumque x:is se tali tegmine munis;
 Tegmine, quod fragilis presentia pignora monstrat
 Natura, ac inopis vita preludia signat.

Inuoluit panni homines, exutus amictus
 Iustitia: dirum panni mortalibus omen
 Et pelles fuerant: ni nostris claudere pannis
 Iustitia ipsa suos artus, corpusque sacrum
 Ipse Deus voluisset: homo Deus, & Deus Infans,
 In panni homo & in panni Deus, vnus & idem
 Sarcina pannorum sacramentumque. Notauit
 Angelus in panni mundi recubare salutem.

Quod recubat panni, hominem indicat: artha sa-
 Presentis dat signa Dei. Presentis adoro (luis
 Numen & amplector. nam cum mortalibus, orbi,
 Caloque & terris nullo non tempore presentis,
 O I E S V, fueris, mihi presentissimus esse
 Incipis in panni, mea quos fiducia tangit
 Explicat, inuoluit, replicat, scrutatur, honorat,
 Diligit, & totis includi tota laborat.

Spirent astra minae, eructet terra cruorem
 Aut siciat, diras pestes disseminet orcus;
 Non penetrant pannos, quos incolo, cuncta nocendi
 Ingenia; in flammis mediis sauisima pannos
 Buttula, Christe, tuos; calo irrorante, tuctur.

Hh 2

Quid

Quid foliis nudi pratexere corporis artus
 Eon coner, cum me vocat atque requirit
 Et Deus & Iudex? pannos conspexerit ille,
 Et Deus esse meus, nec iudiciora tenere,
 Sed facili vultus volet usurpare Patroni.
 Iam dixi causam, cum te dixisse probavi.
 Quis mihi victoricae causa documenta dedisti
 Pannos: non quales luctum sordesque reorum
 In pullos habitus inuoluunt, sed quibus almi
 Pignus & innocui candoris inesse videmus.
 Quos indutus ego contemnere singula possum,
 Qua splendent gemmis, qua cultu ornata superbo,
 Mirandum retinent oculos animumque morantur.
 Purpura regalia pietati ignoscite reges)
 Pulcra quidem, sed pulcra minus, quam fascia sim-
 quam mihi sunt panni, quos intra viuere vitā (plex,
 Cum quibus in tumulum condi, tumuloque redire
 Surrectus cupio. Da I'ESV, da mihi tunc
 In sanctis latebris per tempora seua receptu
 Fulmina bellorum vitare, dolosque maligni
 Infestos Satana, qui torum opponere mundum,
 Meque ipsum mihi, non cessat. Desuiat extra
 Hos, quibus incingor, pannos, quodcunq; furoris
 Vel parat inuidia, vel dira calumnia constat:
 Donec ad aeternas sedes, & candida cætus
 Agmina, CHRISTE, tui pannis subuectus in istu.
 Mortales pannos pariter gemmasque triumphem:

Anno

Anno sæculi à nato CHRISTO
 septimidecimi
 quinquagesimo
 S.

A NNE, decem lustris titulum imposture beati
 Temporis, & sæclo fata dature nouo,
 Sic tua per celebres signentur nomina fastos,
 Et referat faustas qualibet hora notas;
 Vt te CHRISTINAM studio seruasse perenni
 Obsèquesque iuuet demeruisse tuis.
 Hanc faciles Hora, placida cum Pace, quietiq;
 Auspicium terris, consiliumque locant.
 Hanc colit alma Fides; hanc pleno Copia cornu
 Consequitur; nec abes, iuris amice, Pudor.
 Hanc letis, solito Sapiencia cultior, vlnis
 Stringit; & aterna fœdere Musa ligat.
 ANNE, decus rerum, tibi celo mittitur omen,
 CHRISTINA vt felix auspice totus eas.
 Quicquid amat pictis Fortuna reponere fastis,
 Materies vnum splendida nomen exit.
 ANNE, sacros propera diademate cingere cynes,
 Officioque præ sæcula cuncta tuo.
 Non alia simili decus hoc in vertice fulsit:
 Nec, quod huic nomen camparet orbis, erit.

OPTIMÆ. REGINARVM.
CHRISTINÆ. AVGVSTÆ.

CVM.

AD. SVSCIPIENDA.
REGNI. INSIGNIA.
VRBEM. HOLMIAM.
INGRESSVRA. ESSET.

O cuius facies in publica gaudia totis
Sidero inocciduo sufficit agminibus;
Cuius ab ore pii repetant oracula ciues,
Cuius inexhaustâ dextera pollet ope;
O sacro decus omne tuo, REGINA, serenam
Temporibus frontem gratificare bonis.
Iam solito Phœbus sua fert augustior orbi
Lumina, luminibus mixta vel aucta tuis:
Iam parat æterna ingentia nomina fastis.
Et mundo faustum constituisse diem.
Quo. capus augustum caloque affine, sacratæ
Ornet & imperii pignore cingat apex.
Ingredere æternam (per Te sic audiet) Urbem;
Et cape felici sceptrâ paternâ manu.
Et viue, & longis patriam successibus orna,
Et meritis imple sacula cuncta tuis.

Ilustris

Illustrissimi Ducis

LINNARTI TORSTENSONII

Elogio

præmissum.

Hic est, irato qui Suecica fata deosque
Opposuit Marti, secumque in praelia duxit
Fortunam, CHRISTINA, Tuam: cladisque
pudore

Ingentes animos ac arma potentia soluit.

*Hunc, per commissas acies modo iussa ferentem,
Vimque suam, modo munitione, pellere clausos
Tentantem castris, non sustinuerunt virorum
Robora, non vallum, non ferreus arcuit imber.*

*Idem, quam placidus victor, quam suavis ami-
strabat compasso tranquilla modestia vultu, (cum
Verbis, plena fides, & solum foris in hostem
Dextera, pacandis spes haud instrenua rebus.*

*Post patriam meritum impletam, laudibus orbem;
Post titulos & bella suis inscripta trophæis,
Nunc corpus tumulto, mentem super astra locatus
Cælesti æternis agitatur de Pace triumphos.*

Hh 4

ODE

ODE PINDARICA,

scripta anno 1624.

In acerbissimum funus Iuuenis, ingenio,
doctrina, moribus, singulariter
excellens,

PETRI SAMVELIS THIEDERICI,
nefario grassatorum nocturnorum
scelere trucidati.

STROPHE I.

Regina mentis ignea,
Herou ingens officina
Spiritus, Siven melior marina
Pieris, seu te lenta minorum
Cohors Quirium, non habitem terri,
Bepulis, seu tibi saui obstrapat horror
Martis, nec lituos inter iuuas esse sumamus;
Iniuriosa forte venustior
Surge, modosque graues & inui-
tam demum chelyn expedis,
Nec dischyrambos obloqui seruo time, &
Carmina pugnis.

ANTISTROPHE. I.

Turbant, minantur omnia,
Nec iam per infestos apertus
It Furor, sacram domuum quietem
Ac vrbes infame perent at
Scelus. manus furtina, profana, Sty-
gia, Natura quod, et quod tremis ather,

Quod

Quod refugus tota, sed auersatur & horret
 Vultu, quam inauditum peperit nefas!
 O tenebra! o quibus expiata
 Nox sacris reperes tuum
 Censum? pauentis macula iungies corporis,
 Et fuga, & horror.

EPODOS I.

Nil Thiderico manus accidisse,
 Nil viguisse pari decore,
 Nil tristibus
 Æque deminui repente fatis,
 Vidit priorum iura, vel gens postera
 Lugebit, si tristibus vllis
 Hic vsus tamen, erat causa doloribus.
 Planctibus sepulcrum.
 Multoque fletu, quisquis ab exitu
 Non vim Libitina ac imperium,
 Euitare potest, reparat: sua gloria vates,
 Eximiosque viros tuetur.
 Morte in media vivere gessit.
 Aurea virtus,
 Seclorumque potens, suis
 Æuum triumphis computat,
 Et vano superimminet orbi.

STROPHE II.

Ille & canoras sidera
 Iussit fides mulcere, saltem,
 Qua vehit, prompto comitatus ausu:
 Ille auro & librans, habentis
 Orbem, nouus Tiryntibus, ac amor
 Populorum. Tæcæat Thracius Orpheus.

Hh 5

Vista

Victa suos cesser cantus memorare vetastar:
 Nil auditur, praenumeris lyra
 Perpetua, triplicisque Phabi
 Seu te Graca rotunditas,
 Seu iuuerie Romana Suada, Teutonice
 Seu graue plectrum.

ANTISTROPHE II.

Minora (quamquam quid minus
 In maximis?) non iam celebros.
 Gallus adstas, torpet Iberus, Italoque
 animos posuisse volentis est.
 Gentes diserte, cuncta, sed heu! breui
 Domina calitis huius cithara de-
 ferre student, & iam meliori cedere dulce off:
 Cum mox scelestis qui temerata manu
 Dulce decus? fera Caucasi gens,
 Et sancti impius habetis
 Latro Scythes, & Turca calo dimicans
 Horreat omen.

EPODOS II.

Sic grande nil, nostro manat perenne
 Tempore: conspicitur, fugitque
 Faces soli,
 Quidquid sidereo vigore gaudet.
 Huc nempe pietas, huc descendit castitas,
 Oppositaque adamas malefactoris,
 Et mens indocilis decipere, aut capi.
 Huc iussu atque
 Constantia, ardet, mens hilaris, vicens,
 Ac omnia tam priscis fidibus,
 Quam maiora nouis, et pridem totus ad astra

Dulce

*Dulce vocantia Thiedericus
Ibat. Noua iam carmina terras
Undique calo
Aduertent. Meatus, sonis
Nunc cede tantis, Pieris,
Ipsa volet quos reddere Fama.*

CONDITORIVM THIEDERICI.

feu

CONSOLATIO AD PARENTEM SUPER
OBITU FILII.

Amplissime Vir.

Veni & vide. Hic est locus quietis, & spei,
& gaudii, & amœnitatis, quamquam non
amœna. Hic Filium tuum condidimus: hic
decus Tuum pariter ac Nostrum ad spem re-
surrectionis sepelimus: resumpturi, cum su-
prema iubebit buccina. Arceant sane, qui-
cunque imbelliâ pietatem metiuntur ac fo-
mineo planctu, à filiorum cadaveribus paren-
tes; acerba ex oculis funera surripiant; sepul-
cra omnibus ostendant, præterquam cui osten-
di præcipuè oportebat. Virum, & Christia-
num; genitorem, & sapientem, ad filii ossa,
non ad questus & dolorum impotentiam, iure
maximo aduoco: nec ab officio interim &
egregio memorique affectu repello. Veni, &
vide, & considera. idque paternâ, sed genero-
sâ ac Tuâ mente. Titulos mihi aspice, &
consentientis Fama officium. Prima se ocu-
lis vox offert:

Quis

*Quisquis spectator aduenis, caue ne profanus ad eas,
impius recedas. Imparem, dico, ne adferas, ma-
stum ne hinc auferas animum. Virum fortem,
magnanimum, absolutum, nemo sanus luxit.
omnes venerantur, collaudant, intuentur.*

Subsistamus hic, Pater optime, constantiam vo-
tis placemus, ne indignum eo, quem visimus,
indignum nobis, non ex officio officium festi-
nemus. Referantur iam oculi ad sequentia.

*Audi hoc amplius. DEI Præpotentis, Benefici, Sa-
pientis numen hic suspico, & adora in limine nu-
tus. Ille pectus igneum, vi suâ ac celo instruxit:
ille artes, linguas, scientias in electo vase condi-
dit. Ille tot ac tanta vni contulit, qua multis
negauit. Ille letissiam hanc parentibus, patriæ
que & homi fecit. Ille perpetuam apud non in-
gratos esse iussit. cessare, vbi cesset grati animi
studium. Quid enim creptum queresis? quod
reperit auctor suus & dominus. Quid contra
mentem Vniuersæ Mentis lugubre facis, quod non
intelligis? Pateat arcanum celi. discant, qui-
bus nulla hebetudo, nulla obstat impietas. San-
ctissimo & supremæ Maiestatis bonum factum esse
iussit, vt intelligant tandem habitatores orbis:
Bonos præstantesq; viros, usura commoderi non
pecunia. Eorum dores perennes esse, nec cum
vixâ finiendas. Debitores fieri, quicumque usi
sint, aut vsantur. Lamentantium neminem
intelligere, quid lamentetur. nec vti quidem
scire, cuius usum desiderare in ipsa possit. Inui-
dia*

Hic igitur, non pietatis id esse. Denique fixam manere ratumque, vitam & excessum, bona malaque, pro arbitrio diuinitus impuari mortalibus. Non tempore, loco, vlla re interuerti ista posse. Vnum certum esse, aliam aut certiore viam nec querendam, nec inueniendam. Si quis secus faxit, hunc sua temeritatis panam, prout visum supremo iudici fuerit, lustratum.

Hic vero viuo flumine opus est; hic lotas paratque manus tollemus; hic dicamus: Fiet, quod iussisti, Magne-Imperator. Filium detas, exornaras, eutexas: gaudeo ac immortales habeo gratias. Rursum admonisti ad Te propius, ex vlnis meis & speratis amplexibus, in tuum recepisti finem: id quoque grandis beneficii debitorem me facit. Meliora intridere nolo: nolo in deterrima & ruinas nostras retractum. sit maneatque mihi salutaris clementia Tua; ea me, si quid dierum superest, conseruet; ea filium mihi, me filio, cum voluerit, reddat: Et scio, Vir Summe, Te pridem hæc & maiora animo agitare. Neque audietur hic infelix illa orbitatis nœnia: Fili cui me reliquisti? Cui enim? nisi Deo Sospiratori ac Liberatori; Patriæ & Academiæ clientibus. Quas si in locum filii publicus parens adoptas, orbis iam non eris aut desertus. Non audientur vulgares cantiunculæ, ò si aut habuissem nunquam, aut non amissem, quem habui! Iuuenem amisi, ò si maturum annis. Spectatum

Statum gloria videre licuisset! fato saltem sub
 obiisset, nunc sicariorum manu cecidit! & cœ-
 tera delicatis solita mollities. Reuertendum
 enim est ad lapidem nostrum: ubi proxima
 hæc sunt:

Porro florentem ætatem nemo interruptam dicat:
 florem verum, nec imminuendum adeptæ est.
 Nec annis æstimanda maturitas, sed gloria:
 Quam, si mortales respicias, absoluerat; si cum
 ea, qua in calo fulget, compares, inchoauerat;
 XX & IV annos vixit, non, quotquot futura
 sunt, seculis moderetur. Puncto temporis vni-
 uersam eius vastitatem complexus. At an-
 sus est vita! & quam segnis tunc minata-
 rim subduceris, quam longe distineris ab ista me-
 ta? At insons, ac crudeliter cecidit! quorum
 alterum nec luctum habere potest, nec alterum
 noxam. Crudelius maclatus ad maiestatem
 suam pertendit Christus. Horum primi etiam
 suorum perfidia occubere. Quam inopinus
 dolor!

Quin, qua non metuis tibi proxima crede, volamus

Et fugimus: requies unica, mortu amor:

Heu grandis iactura! quia patria sua felicitatis
 instrumentum ante fructum amisit. Tu, qui
 quereris, qui otiose stupes; sarcas, opponas cer-
 tificem, Thiedericum regeneres, si potes. Sin:

En vindicta Dei Te magnis casibus vltro

Quid nequeas, monuit. Nec nisi sic sa-
 pinus.

Thiede-

Thiedericum, virum calicem, plorare, mori est; imitari, vivere; laudare eum merita, triumphare. Hoc agamus. Nemo sibi prædictum neget, Violatores manuum æternorum iterum exesse, & plorare suam temeritatem, quantum opus erit, iubentur. Tu, qui melior: qui rectior, dicas: Euge, sublimis anima, Tecum vivamus, vt bene, vt semper vivamus.

Perlustrauimus conditorium: sed ecce maiora, quam in ipso, solatia non inueniemus. Adeo occupata sunt, quæ dicturus eram, adeo publicæ vocis rationes, priuatis meliorem antecelant. Neque profecto plura apud memorem, & quod propius huc facit, magnum diffas est: nisi eadem opera diffidere constantiæ tuae, & exprobrare velimus imbelliam. Quorum neutrum à calumnia procul abest. Nec etiam meliore ad hanc rem magistro vti, quam Te ipse possis, imo vsus iam otimes: adeoque non desciuiffe ab animo forti es putandus, qui vices omnes, omnia interualla in virtutis immobilis tenore ignoras. Sciebas vtique, quem, cui, filium genuisses: videbas breuem vitam, beatitudinem æternam esse; agnoscebas quanta ingenia ostenderentur tantum terris: reputabas quanta habuisse talem laus, quantum esset solatium, quod rarissimis felicium vix obtigerit. Quid ergo attinet verba cumulare, quid exempla egregiæ mentis ex longinquo petere? Nihil horum deficit in-

tuenti

tuenti filium. Quam animosè mortem excepit ipse, & excipientem aspicere alios voluit? Quam illustri voce, ne gentilium constantiæ Christiani cedamus, monuit. Neque enim in verbis rem verti ac virtutem, ostenderemus, quo robore mentis recordari saltem & aspicere, quod ipse perferret fortiter ac toleraret, possemus. Subita casum & iniurias; diuinitus permitti. iis neminem eximi, omnes inde liberari. Est præterea modus pietatis: est meta paterni amoris. desperatio in Deum, & quiduis potius vocanda sunt, quæ plus ultra hic procedunt. Quid? quod nunquam tantum doloris vel apud effeminatos mors Thiederici, quantum lætitiæ eius vita apud non iniquos iudices est habitura. Fane itaque aternitati Filii Tui, Amplissime vir, quemque superstitem in hoc ævo optaras, ævo omni ac terrarum orbi superstitem in celo factum lubens lætusque adspice; id est, venerare Deum, ama filium. Hæc sola, sed vera parentandi pietas relicta est.

F I N I S.

I. H. BOECLERI
PROGRAM-
MATA ACA-
DEMICA.

JOANNES HEN-
RICUS BOECLERUS,

Eloquentiæ Professor Pu-
blicus,

LECTORI BENEVOLO S.P.D.

 I, cum nuper amplissima mihi E-
loquentiæ Professio demandare-
tur, tantummodo, quid tam ardui
muneris provincia, & publica de
reparandis, quæ ab illa vetere gloria magis in
dies desciscere videmus, hisce humanitatis stu-
diis expectatio postularet, spectare voluissem;
fecissem id, quod iusti metus modestia ultro
subiiciebat, ut dimitterem anceps inceptum, cu-
ius ut conatus quidem aliqua in laude, ita effe-
ctus omnis in casu positus, incertam ac pæne
nullam spem relinqueret. Non poteram igno-
rare, oratoris laudem multis litteris, & iis qui-
dem reconditis ac exquisitis, summoque studio
& exercitatione constare: hæc vix mediocria
mihi adertant. videbam sordere ac tantum non
publice sperni eloquentiæ studia, quæ si quis in
digni-

dignitatem vellet pristinam vindicata, huic auctoritate præcipua, iudicio autem opus esse plurimo; decrant & ista; simulque grande rebus gerendis impedimentum, expugnatuque non difficile minus quam periculosum, moris antiqui oblivio obversabatur. Vnum erat, quod nutantem firmaret animum, expulsoque metu spe audaci, sed pia impleret. Sciebam Divinis imperiis geri, quicquid gestum est: eandemque esse Numinis Benefici providentiam, quæ ut mihi præsentissima per omnem vitam ope innotuisset, ita nunc inopinantem, ut solet, vocaret, Patriæ & Academiæ præsidibus commendaret, ad destinati à se muneris cathedram, per media obstacula veluti manu arreptum deduceret. Igitur, quod felix & faustum solennia aggredienti vota esse iusserunt, auspiciatus professorios labores, statim in id incumbere cœpi, ut situm his literis ac ex situ contemptum detergerem, desidiaque circa eas publicam (patiantur quæso Studiosi iuvenes me non tam ipsis, quam sæculo id exprobrare) aliqua *Exercitationum & amœnitatis & varietatis*, ad strenua studia inuitarem. Descripsi publicis dissertationibus earum genera, & rationes, partim veterum recentiumque doctissimis usurpatas, partim nostra observatione repertas: atque nunc adeo festino propediem videre egregios exercentium cœtus, qui æmulatione industriæ ad decus rectissimorum studiorum nitentes Auditoria eruditis vocibus, heb-

hebdomadas pulcris Speciminibus, urbem ipsam sui laude & fama impleant. *Sola enim est ad eloquentiã via, exercitatio.* sine qua non ingenium oratorium, non studia oratoria, non observationes oratoriæ, non erunt, inquam, hæc omnia talia, id est Oratoria, sine oratoria exercitatione. Huic cum plerique maximam in eloquendo vim tribuant, nonnulli totam malunt tribuere. Certe si Græcorum fide stamus, Demadem illi suum nobis, & Æschinem, ipsum quinetiam Isocratem, non arte ac disciplina, sed exercitatione sola ad summam huius laudis excessisse iactabunt. Frustra his Quintilianum opposuerimus, qui postquam in eos tela quædam torserit, doctrinamque in his monstrare conatus fuerit, denique exercitationem esse, quæ disciplinæ & nomen & vim sustinere sola possit, fatebitur: *Nam id, inquiet, potentissimum discendi genus est.* Si ad Romanos venimus, quot illi nobis viros narabunt, *quibus disciplina fuerit forum; magister, usus & leges & instituta populi Romani mosque maiorum?* Equidem in uniuersum rem æstimanti satis patebit, veteres, vt eorum, in omni disciplina, & sollertia & studium fuit ardentius, ita in exercitatione dicendi maiore industria desudasse, quam hodierna segnities (ita enim profecto comparationis causa loquendum est) vel capit vel credit. Totus admirationis impleor, cum Brutum Ciceronis (ita dicitur, quem de claris oratoribus scripsit librum) memoria repeto. In-

PROGRAMMATA

venias ibi ingeniorum miram & raram felicitatem, studiorum præstantiam singularem, dotes varias, insignes, admirabiles; nisi longe esset admirabilius, longe insignius, tot ferme exercitationum flagrantissimarum prodigia, quot vitorum nomina, occurrere; vt dubium nemini esse possit, quin si horum attendatur iudicium, primæ, secundæ, tertiæ, quod de actione Demosthenes dixisse fertur, exercitationi tribuendæ sint. Sed enim nequaquam patitur instituti nostri ratio, antiquitatis laboriosæ laudes in nostri suggillationem amplificare; Tulliosque hic & Cæsares referre: quorum ille quotidianis commentationibus, auditionibus, scriptionibus, lectionibus, non, dum proficeret, sed cum profecisset; non cum fori, sed cum eloquentiæ iam vniuersæ, cum reipubl. suæ princeps esset, exercebatur: hic autem inter tot publicæ, inter tot priuatæ rei negotia, adeo studiis se non abdicauit, vt quæ eius feruntur fuisse scripta, quæ celebrantur exercitationes, adhuc hodie suspensum orbis iudicium teneant, feliciusne Imperatores Principesque omnibus ciuilibus prudentiæ artibus superarit, an præstantissimorum gloriam eloquentia excefferit. Tam rara in eo laude, Pelidæ magnanimitas cum suaviloqui facundia Mæonii certauit. Illud propius nostram recordationem tangit, & vota sollicitat, quod hæc ipsa Academia inusitata quondam exercitationum gloria floruit, quod

per

per orbem egregiæ strenuitatis fama iuit, quod
 exteros venerabunda adeundi tam felicitatis Athe-
 næi cupiditate exciuit: quod iam dissimillimi
 status comparatione pristinam nobis tristi effi-
 cacia sortem commendat. Quid enim? eo no-
 vitia sapiendi insolentia peruenit, ut nobilissi-
 mas *Declamationum* exercitationes, pueris relin-
 quendas, aut ad eos relegandas, qui è gymnasio
 essent recentissimi, turpiter, ita me fides amet,
 turpiter multi existimarent. Ita nimirum est;
 impetu & consuetudine & fortuito opinionum
 inconsultissimarum errore ducimur improvidi;
 spernimusque sæpe vtilissima, quæ necquam ob-
 causam? spreuit enim ille; quis autem ille? ho-
 mo præter inanes glorias flare nihil doctus, ar-
 rogans, rudis, annis tamen & quadam verbo-
 rum iactantiâ strepituque, & quod plerumque
 ad exemplum sufficit, magnifico studiorum no-
 mine segne otium velare peritus. A qua fœdi-
 tate procul scilicet Iuuentus nostra aberit; cui
 longe aliud cordatorum vitorum consensus, qui
 discentibus vice legis esse debet; aliud inclyti
 Senatus auctoritas, quæ salutis scholasticæ cupi-
 dine, obsequium meretur ac reuerentiam; aliud
 ipsa ratio, cui sanum repugnare neminem fas
 est, siue suadent siue imperant. Sed & aliud nos
 ominari iubet, Eximii Iuuenis, atque ut ingenio
 felicitatis, ita animi cultura cum primis gnauis
 ELIÆ KOLBII, ARGENTORA-
 TENSIS, exemplum. Qui cum pridem

3. PROGRAMMATA

studiorum rectitudinem, sedula exercitatione ad Academix ornamentum non sine magna Professorum voluptate, commilitonum applausu, conferre cœpisset, non distulit meæ quoque Professionis initia felici eruditionis suæ fœtu, tanquam fausto omine insignire: oblato eleganti, quod venusta Elegorum facilitate conscripsit, carmine. In quo, repetitam paulo altius populi Israëliti conditionem, pœnas scilicet eius & à pœnis liberationem, ad nobilem felicemque **GEDEONIS** adversus Midianitas, quæ Iudic. VII. describitur, pugnam deducit, victorizque eius typum ad Servatoris nostri, quos devicto Satana, morte, inferno, reportavit triumphos, accommodat, eoque veluti Pæane Ascensionem eius veneratur. Placuit extemplo scriptionis & industria & felicitas: non perfunctoria, ut apparebat, bonorum Poetarum lectione adiuta, iudicii que limationis vestigiis vbique interstincta; itaque neque verbum immutare, sed illibatam egregii Iuuenis doctrinam publicis auribus committere visum est. Rogamus autem omnes, quibus honestissima literarum studia curæ cordique sunt, prout cuiusq; dignitas capit, demisse, reuerenter, officiose, ut die crastini hora VIII, matutina, eruditi carminis recitationi beneuole interesse, suoque in exercitationes eiusmodi solennes studio, ad capeSSenda simili laude studia, Iuuentutem literis deditam inflam-

inflammare, nostro autem Declamatori fausta
quæque apprecari ne grauentur. Valete.

Per scriptum Argentorati, die 24. Maij,
Anno M. DC. XXXVII.

II.

PRiscis temporibus, cum adhuc moribus cen-
ferentur non titulis res humanæ, cum ad v-
sum studia non ad pompam referrentur, cum
non sua amplificare, sed publicas vtilitates attol-
lere, finem sui operis & regulam pro se quisque
reputaret; tanta fuit agendi dicendique & tam
arcta societas, vt quantum in alterutro quis defi-
ceret, tantum in vtroque existimaretur ei deesse.
Satis quippe apparebat, rationem, cuius consi-
lio viuendum mortalibus esset, sine oratione vel-
uti sepultam; orationem vero, quatenus à ratio-
ne abiret, noxiam fore aut inefficacem. Igitur
cum tam præsens vsus, vtriusque culturam &
studium ab initio omnibus commendasset, ge-
minæque vtilitatis potius quam naturæ fœtus,
Sapientia nasceretur ac *Eloquentia*, donum tam
cœleste, ita vt erat, integrum nec dissociabile,
statim ad ciuilem societatem instruendam iu-
uandamque suas penitus cœpit vires conferre,
iidemque actores rerum qui oratores verborum
esse: neque quisquam dubitabat, quin uno no-
mine expresso vtriusque vis intelligi deberet.
*Cum vir ille vere ciuili & publicarum priuarumque
rerum administrationi accommodatus, qui regere con-*
filij

filiis vrbes, fundare legibus, emendare iudiciis possit, non alius sit profecto quam orator, quæ exordientis suum opus Quintiliani verba sunt, Procedentibus annis, cum in scholas eloquentia concederet, occasione otii quod ibi nacta erat, de ornatu sibi & quodam nitore liberalius circumponendo visa est laborare. cum fructu illa quidem, si cum modo. Obseruatum enim est, tantam à Sapientiæ profectu, commodis, grauitate factam discessionem, quanta cura à rerum actu ad fallaces rerum imagines & loquendi delicias erat properatum. Nisi quod animaduersa degenerantis tam bonæ rei iactura, tum in Græcia, tum apud Romanos cordatiorum industriâ erexit, vt quod vitæ causa generatum esset, ad vitæ vsus ex umbra denuo reuocarent. Hinc iam officii quondam oratorii nomen, notitiæ titulus ac discriminis extitit, ut πολιτικοὶ seu ciuiles dicerentur, qui sæcundam magnarum artium prudentiam, & scholarum studia ad rem ciuilem, & humanos vsus vnice referrent, & φράσις πολιτικῶν, oratio quæ relictis scholasticis floribus, & Sophistico tumore, decentior quam splendidior, grauior quam comptior esset. Hinc apud Athenas schola πολιτικῶν λόγων; hinc πολιτικός δρόμος, & auctoratus ei cathedræ talento annuo Professor, magnis scriptoribus memorantur. ad hunc dicendi characterem (siue Rhamnusus Antiphon siue quis alius viam primus patefecit) Isæus maxime animum adiecisse, &

secu-

secutus eum Demosthenes ad fastigium hujus laudis excessisse, apud Plutarchum in vit. Rhet. refertur. Non distulerim inter hos laudare Julii Cæsaris eloquentiam; quem *πρὸς λόγους πολιτικὰς εἰσαφῆναι*, egregie ad ciuiles orationes comparatum fuisse, idem Plutarchus perhibet. Sed & Augusti *prompta ac profuens & qua deceret principem eloquentia*, quam in eo Tacitus agnoscit, ab hoc genere plurimum traxisse existimanda est. Pertinent huc Lycurgi quoque & Democharis elogia; quorum ille *ἐπολιθεύσατο ἑπιφανῶς καὶ λέγων καὶ ᾠετήων*, vitam ciuilem vt factis sic oratione illustrauit; hic *καὶ τὰς πολιτικὰς λόγους εἰδένος χείρων ὤν*, nemini ciuili eloquentia concedebat. id quod auctoritate tertium jam laudati scriptoris illius Charonenensis firmamus. Nec prætereundi hic plane sunt, L. ille Torquatus, *quem tu non tam cito Rhetorem dixisses (et si non deerat oratio) quam, ut Græci dicunt, πολιτικόν*: & Lentulus, *qui eloquentia satis habuit ad rempubl. dumtaxat quod opus esset*: & C. Lælius, *cui eloquentia tantum tribuitur, quod esset in rebus privatis amicus eius, in republica ipsius dignitati satis*: de quibus in Bruto suo Tullius Noster ita iudicauit. Igitur Fabius quoque, ciuilis viri vereque sapientis eloquentiam à ceterorum facundia diligenter distinguit, eamque ab otiosis Philosophorum quorundam disputationibus removet. Et Seneca Rhetor, *pressam ac ciuilem orationem* laudat. Cujus speciem dum quaerimus & exempla, optaremus quidem

quidem exstare *Aristotelis Politicas ad Philippum epistolas*, de quibus cur aliter quam de ceteris ejus viri scriptis cogitemus, causam non video: esse scilicet quicquid ab hac mente prodiit, in suo quodque genere, ita ut nihil possit magis, excellens: optarem tot *Politicis orationes facundissimorum principum*, quorum nihil præter nomen ad nos pervenit: verum nec in his, quæ usurpamus veterum monumentis, proficiendi nobis copia ac imitandi deest. In Ciceronis certe & Demosthenis scriptis licet multa sint quæ eminent, nihil magis tamen quam τὸ πολιτικὸν τῆς πράξεως soleo admirari, nisi quod splendoris oratorii gravitas, non simplicem, sed jam ornatum eius indolem exhibens, judicium minus exercitati alicuius possit distrahere. Historicorum igitur hic præcipua & manifestior est commendatio. quorum nisi Civilis sit oratio, neque Historicam esse, audent pronunciare. Neque tamen una facies iis operæ placuit. Cum severitate enim hoc præstant Thucydides, Tacitus, Sallustius; nisi tamen hic moderationi propior: cum ampla quadam & læta majestate Livius, & Polybius: cum emendatissima moderatione Curtius, Cæsar, & nulla re nisi mole aliis minor Herodianus. nam de iis, qui historicam civilitatem solutiore Rhetorum instrumento interpolavere, nihil hic dicam. Sed nec quisquam est è scriptoribus, quibus Classicorum nomen, eruditorum consensus tribuit, qui sive Poëtam, sive Oratorem

rem

rem, five Historicum, five Philosophum agat, non aliquam ex hac laude laureolam appetuerit. Atque hinc jam iudicio colligentium, & solertia observantium, illa, quam quærimus, paulatim formari potest, *facundia Politica*. Equidem licet nulla vitæ pars, nullum studiorum genus, neque publicis neque privatis in rebus vacare eloquentia possit, haud dubie tamen, apud Gentiles quidem primus & maximus; inter Christianos post Theologiam proximus eius usus in civili societate ornanda animaduertitur. Vult scilicet eius argumenti & amplitudo explicari; & gravitas ostendi, & magnitudo splendescere, & varietas exundare, i. e. vult omnis ea prudentia ipsissimis eloquentiæ operibus conservari ac succrescere. Quod ego mecum perpendens, cum & à puero non de studiis magis, quam de studiorum usu cogitare consuevissem, & officii præsertim, quod nunc gero, cura me commonefaceret, ut de præparandis vitæ & usui publico juvenum animis essem sollicitus, visus mihi sum operæ facturum esse pretium, si ad civilia potissimum lectiones publicas & privatas cum exercitationibus plerisque referrem, sepositaque sterili facundia, jeiunisque dictionibus, ea ad discendum & dicendum proponerem, quæ ut administrationem in ipso opere habent gravissimam, ita diligentem ante opus exercitationem ac studium suo quodam jure requirunt. Huc, secundum Plinianas Annæanasque interpretationes, spectat.

Etarunt hæcenus præexercitamina nostra, institutaque per singulas hebdomadas scriptiones & recitationes: huc in posterum, quod DEUS bene vertere jubeat, sollemnes quoque Declamationes spectabunt. Auctor, inquam, ero Auditoribus meis, ut materias ex omni Doctrina Civili præcipuas, paulo accuratius elaboratas in publicum afferant, ac judiciis tam splendidi Auditorii submittant. Cui instituto favere egregia fortuna videtur, & veluti bono omine spem nostram attollere, dum MELCHIOREM FRIBINSEMIUM obtulit, qui suam rei exordiendæ industriam polliceretur. Scilicet excellentis ingenii Juvenis, dum per *Clarissimæ Fratris* vestigia ad magna quæque, pulcherrimâ æmulatione contendit, omninoque eum se præbet, cuius & sedulitas pridem aliorum conatibus exemplo, & profectibus subsidio, egregia solidaque, quam sibi comparavit, doctrina esse possit, nihil sibi eorum omittendum putat, quæ ad bonæ mentis & studiorum rectitudinem Academiæ nostræ approbandam, quodammodo videntur pertinere. Convincet hoc factum, vanitatis suæ, arrogantes illos, qui paulum aliquid ultra primas litteras progressi, nescio quid magnum sapiunt, atque *eloquentiam rem sacerrimam* (liceat mihi M. Senecæ verba in hunc sensum inclinare) *quia præstare non possunt, violare non desinunt*: contemptu videlicet, & altioris scientiæ, quam inter sui simillimos venditant, persuasione.

Sed

*Sed tam contumeliosos quidem in se (cum Fabio lo-
 quor) ridet invicem eloquentia: & qui stultis videri
 eruditi volunt, stulti eruditis videntur.* Ille igitur,
 quem modo nominatum ne pro meritis lauda-
 rem, reciproca inter amicos modestia obstabat,
*erat hora VIII matutina, eo, quod dixi, proposito,
 de Studio ciuili prudentiæ vniuerso, orationem
 habebit: atque quibus res tam ardua auctoribus ex
 antiquitate, quibus recentioribus nitatur, quæ præsidia
 in animo, quæ in libris, quæ in vita, tum quærantur, à
 multis, tum à cordatis quærenda sint, quantum tem-
 poris feret ratio, explicabit.* Argumentum quod
 per se difficile, difficilius etiam multitudine di-
 versa sentientium redditur, (omnes enim Poli-
 tici sunt, citiusque qui imperii administrandi,
 quam qui unius domus regendæ scientiam pro-
 fiteatur, inuenias) facilius posse fieri sperat bene-
 uolentia Auditorum ac æquitate. Quos equi-
 dem ut sollicita obtestatione colligam, non exi-
 stimo necessarium. Si enim ullum, hoc profecto
 illud tempus est, quo inter laudes cuiusque Bo-
 ni Viri numeraverim, studiis & studiorum cul-
 toribus favere, eorumque omnibus officiis in-
 dustriam incitare: adeo nobis eiectæ passim
 Musæ, & ad solitudinem ac vastitatem quan-
 dam redactæ, nostram felicitatem cum vehe-
 mentia quadam commendant, delicatumque
 illud fastidium abstergunt. Reverentiæ tamen,
 & honoris, & officii causâ non omittimus, uni-
 us horæ opellam precibus expetere. V.

Per-

Perſcriptum ARGENTORATI, die VI.
Septemb. Anno cſo 1o CXXXVII.

III.

Verſamur in fine anni, quem periculis va-
rium, caſibus atrocem, memorabilem e-
ventibus, Europæus orbis partim admiratur,
partim deplorat, partim exoſculatur, partim ni-
hil aliud quam loquitur. Tale animorum divor-
tium, tam diverſa nationum judicia, tam pu-
gnantia ſtudia terrarum, primævus error huma-
no generi invexit, & ſua cuique utilitas, deteſta-
bile imperiorum idolum, magis ſubinde magiſ-
que confirmavit. Lugent alii mala, alii faciunt:
alii bellum execrantur, nonnulli odere pacem:
incendia quidam reſtinguunt, plures excitant.
Ipla mortalium & vniuerſi ſocietas, diſſociabiles
ubique animos; & commune jus, communionis
hoſtes, inuenit. Quæſi inter eos ſiant, quorum
nullo vitæ, nullo morum, nullo linguæ commer-
cio cœtus cohærent, iniqua dixeris & infauſta,
ſed exempli crebritate minus admiranda. Eſt
enim aliqua in humanis mentibus peregrinita-
tis dedignatio: eſt aliqua rerum longinquarum
neglectio: eſt aliquod ipſius ignorantia aduer-
ſus ignorata ſaſtidium. At verò, cum nec im-
perii & juris & ciuitatis communionem ſociati,
communia læta, communia triſtia habent, ſed
alter quidem interitu alterius gaudet, alter mœ-
ret felicitate; tum verò infandæ res indignitatis
plena,

plena, inctuosissimiq; ad omnem posteritatem exempli haud immerito censetur. Vtinam vero Germaniæ nostræ, ciuili bello pæne sepultæ, vltima huius rei exempla hic annus tulerit! Vtinam ciuilibus belli mala & flagitia vltima viderit! Quæ an acerbiora dicas, an fœdiora, non parum dubites. ita permixta horroni deformitas, deformitati horror, omnia miseriis, & sceleribus repleuere. Vltra quorum tamen immanitatem, eorundem inhumanam securitatem dixerim; dum plerique, nulla partiam aut summæ rei cura, *malis publicis læti* auctique, diuina humanaque omnia conculcant. Qua de re, si grauius loquendum sit, aptissime ad Germanum orbem transtuleris, quæ de Romana Urbe, Vitellianis tumultibus non pæius vastata quam polluta, scriptorum grauius vsurpat: *Sena ac deformis vbiq; facies: alibi prælia & vulnera, alibi balneæ popineque. Simul cruor & strues corporum; iuxta scorta & scortis similes: quantum in luxurioso otio libidinum, quicquid in acerbissima captiuitate scelerum: Prorsus vt easdem terras & FVBERE crederas & LASCIVIRE.* At enim non est huius loci ea commentari, quæ vel publicus dolor abscondit, vel metus & horror calamitatum suppressit, vel circumspectio seponit. Et quantum ad extraneos quidem attinet, non ita securi temporum viuis & incuriosi, quin afflictis solatium, depressis auxilium, pauentibus constantiam, iracundis mansuetudinem, flagitiosis meliorem

b

mentem

mentem cupide exoptemus: Illud autem propioris existimamus curæ, si, quid nostræ Reipublicæ, nostræ Academiæ hic annus boni mali-que tulerit, pia meditatione | pensentur. Quæ in re, si omnia excusserimus, apparebit, habuisse nos animum, si prudenter loqui volumus, *periculose utilem*; si pie iudicamus, *utiliter periculosum*. Nam & salutaria sunt, quæ euentus mitigat pericula; & plus sapiunt, qui aduersis explorantur, quam qui incurioso fouentur otio. Quinimo securitas est, in communi incendio flammam metuere tantum; felicitas, in communibus aduersis, felicitate tantum carere. Quamquam nec illa caruimus, si felices non abundantia rerum, sed necessitatibus metimur; tum autem veram felicitatem, in sola iuris diuini humanique libertate collocamus. Cuius conseruationem cum in huius anni muneribus nominamus, omnia nominamus; laudumque *simplicior* nobis materies nascitur, quam laudationis relinquitur facultas. Verisimile enim est, illam meditationem animo pudorem, ruborem vultus, voci moram ac hæsitacionem allaturam: cum nullo nostro merito, nullis gratæ mentis studiis, nulla bonorum nostrorum reputatione, incorrupto status nostri tenore, inter medios terrores, & minas, & diuersi fati exempla, perennasse nos & eualuisse reminiscemur. Igitur quatenus antea actis quidem, nullum nisi in venia auxilium restat, *entendum* arbitror, vt, quod

vnum

unum superest, de præclaro fine imponendo, se-
 dulo dispiciamus : & ad meliora initia, exitu
 dexteriore præparemur. Communem piis o-
 mnibus curam, non decuit ab iis alienam esse,
 qui pietatis officina propiore exsoluntur. Quo-
 circa, cum exercitationis oratoris causa in pu-
 blicum prodire, præclari Iuvenes nonnulli agi-
 tarent, reuerentia temporis facile perfecit, ne
 argumentum aliud quaereretur, quam quod no-
 stri cordis commentationi proximum, cetero-
 rum autem expectationi maxime esset consen-
 tanquam. Tres fuere, quorum perlata ad me ho-
 nestissima desideria, fidem bonæ mentis ac era-
 ditionis vel propterea asseuerauerunt, quod e-
 ditis iam antea cum laude specimenibus Acade-
 micis, ad solidiorem industriæ fructum, ipsa con-
 tinuatione industriæ, videbantur properare. I-
 gitur ELIÆ KOLBIO quidem (nam hic
 auspiciabitur argumentum) auctor exiti, ut si-
 niestris anni prospera vel aduersa, quæ erunt ad Rem-
 publicam præcipue nostram pertinere, commemorati-
 one breui collecto, audientium meditationi commic-
 taret. Post quem IOANNES IACOBUS
 HEIDELIUS, consideratione diuinorum be-
 neficiorum ad soluendas nostræ Conseruatori laudes
 gratæque Audis inmeritis, hasque proas præ-
 cabitur. Deniq; IOANNES SEBASTIA-
 NUS GAMBSIVS, de clausula huius anno fa-
 liciter & pie imponenda, disseret, demissaque Infantis
 Beryatris reuerentia honorem suum restabitur. Rati-

tabuntur ista diei traxini hora VIII matutina, ab istis
 quos dixi, florentissimi ingenii juvenibus: quorum
 notam diligentiam nec commendo in præ-
 sens, nec audientiæ vestræ concilio: profus
 confusus, fatis commendatos omnibus literarum
 amantibus fore, qui literarum ipsi semet nomi-
 ne & pignoribus commendant. Brevis erit &
 vix horaria auscultatio, qua tria simul exequi,
 qui volet, poterit: nam & coniecturam capere
 patriæ juventutis licebit, cuius triplicem florem
 videbit; & nostros obligabit ad matura officia
 animos; & piæ meditationis occasionem habe-
 bit. Neque enim quenquam esse existimo, qui
 quacumque causâ stimulatus, invitus eiusmodi
 cogitationibus accedat, quibus à miseriæ dolo-
 ribus, ad miseriæ levamenta; à periculorum for-
 midine, ad periculorum remedia; ab ipsis dent-
 que bonis & prosperis, ad bonitatis prosperita-
 tisque fontem animus reuocatur. Quod su-
 perest, DEUM enixissime precamur, ut hanc
 exercitationum annuarum clausulam, studio-
 rumque nostrorum conata, clemens ac propi-
 tius suscipiat, deque strenue repetendo eorum
 cursu consilia suppeditet; ut Studioforum ani-
 mos amore pietatis & doctrinæ adversus im-
 minentis barbariei minas expleat; successum
 laboribus, successui maturitatem largiatur; ut
 nostras mentes sui fauoris officinas, nostras
 linguas suæ instrumenta gloriæ esse velit ac ma-
 nete. Valete. Porscriptum Argentorati, die XXI.
 Dec, an. CL. Ioc. XXXVII. Mo-

IV.

Momentum est, quod humana vertit con-
vertitque, cuius incerta semper vicissitu-
do prisca temporibus serior rariorque, nostro
quo violentius imminet: atque, quasi ad finem
rerum properantibus fatis viam lucrifaceret,
ruinas non disponit, sed cumulat; neque impro-
uisis serenitatem fulminibus interpolat, sed con-
tinuis profligat. Pone, quingentos imperiis an-
nos; iam incredibilia loqueris, detrahe dimi-
dium; sed & ita supra captum nostræ tempesta-
tis ominabere. in sæculum durationis metas
contribue; hinc ego ex te quæram, quid intelligas
sæculum? tu de centum annis cogitabis, ego vix
triginta concedam. ne enim ad perfectionem
numera ascendamus, imperfecti retrahimur mo-
ris vanitate. quæ, quotiens mutato rerum statu
nouam faciem induit, toties sæculum facit. atq;
ita ad sæculum raro aut nunquam peruenimus,
quia multa in sæculo sæcula præcipimus. Nemo
te Politicorum decipiat cum tot annis (nam &
incertissima hæc certa facere postulant ac desi-
nere) regna, familias, scholas, stare dicunt aut
esse; postea paulatim mutari, denique ruere.
Breuius loquendum est, vt loquamur accuratius,
nihil horum stat, nihil durat, nihil est; sed *muta-
tur, & dum mutatur, interit.* Quæres iam porro,
quot annos mutatio rerum (ita pro duratione
fari decet) complectatur? dicam te frustra quæ-
suisse

fuisse. quippe non annis mutationem, sed ipsa
 mutatione metimur; neque annorum spatia ista
 extendimus: sed mutationis circulo conuoluimus.
 Cuius & ipsius mutatio per omnia mutabilis,
 obseruantes fallit, confundit numerantes,
 indagantes eludit. Præcipue in Scholis. de
 quarum fatiis, cum nostra ætate Vir doctissimus,
 accurate differuerit, plura iam à nobis exempla
 acciperet, quam nobis dedit: paucorumque annorum
 experientiam res multas & miras suppeditare,
 quas tot retro sæcula, quot ille complexus est,
 non viderunt, lubens, si hucusque vitam
 produxisset, fateretur. fortasse & illud: in summa
 de fatiis Scholasticis disquirendi varietate, in
 exacta explicandi subtilitate, bona fide denique,
 ad solidam factorum ignorantiam; id est, ad silendi
 necessitatem perueniri. Nisi quod hic vna
 vox & sola, Admirationi relinquimur. Cum exemplo
 loquimur Argentoratenses: quibus in sæculari pietate
 versantibus, & *centesimo hoc, ab instituta publice illustri Schola anno*, incrementa vel
 decrementa literarum, casus docentium, vices
 studiorum, varietatem fortis, & ubique Diuinum
 Numen, eiusque curam atque consilia recognoscentibus,
 non contigit altius ascendere, quam ut neglectis veterum
 Sophorum, *Nihil admirantium*, decretis, strenue OMNIA ADMIRAREMUR.
 Professi id sumus in Ecclesia ad civitatem vniuersam:
 professi in Schola inter eruditos; quos in cœlestem hanc
 philosophiam vel provocauimus

mus

nus vel ereximus. Nunc iuuentus nostra agit
 quod suum est: acceptaque tam mirabilis anni
 prodigia, pio stupore, modestaque stuporis sui
 expositione recolere, publicoque & ista & obse-
 qui sui rationes cupit reddere. Quo de genere,
 id est, ex ipso flore ingeniorum, magna conten-
 tione animi & successu studia emulantium, sunt,
 qui die perendini (is huius mensis erit XVIII, D.
 Lucæ sacer) VIII mat: sollenni declamatione in
 Auditorio Maiore defungentur. Cum enim di-
 cendi studio, & impense teneantur, nec temnen-
 dos in eo iam fecerint progressus; non putarunt
 committendum, quin tēpore tam festiuo publicæ
 pietatis suam iungerent, patriæque miracula gra-
 ta mente, vt agnoscerent, sic pro virili prædica-
 rent. Sed quædam argumenta quærentur à cu-
 riosis per ambitionem; quædam eliguntur à pe-
 ritis per intelligentiam; quædam arripiuntur ab
 imprudentibus per temeritatem; quædam acci-
 piuntur à modestis per reuerentiam, Videantur
 licet insolentia & mirifica, quæ dicturi sunt Ele-
 gantissimi iuuenes, nihil tamen est, quin vel à
 tempore, vel à temporis festiuitate, vel à festiui-
 tatis miraculis, vel à miraculorum laudatoribus,
 vel à publicæ pietatis spiritu hauserint expresse-
 rintque. Solum est, quod fallere possit, vocabu-
 lum. *Μεταμορφώσεως* enim præferunt & *trans-*
formationes; sed nec Ovidiana hic fabula, neque
 Pythagorea transmigratio (vt nunc Græcorum
 vocabula ita exprimamus) neque fanatica re-
 centio-

centioris sæculi abortu edita persuasio; sed sola
 Philosophorum & rationis filia, Comparatio, lo-
 cum habet. Igitur cum Primus eorum IOAN-
 NES SEBASTIANVS GAMBSIVS, *Bestiam*
in hominem transisse; alter ELIAS KOEBIVS,
Hominem in Angelum (seu bonum genium) emerfisse;
 tertius IOANNES IACOBVS FRIDIVS,
Argentoratum in Athenas transformatum esse nar-
rabunt, nullibi lusum ingenii aut prodigentiam
 temporis, sed *illic* quidem, opus necessitatis, *sub-*
rem salutis; *hic* felicitatis gloriam; *ubique* autem
 Scholarum ac Dei munus agnosceremus, & si ani-
 mum advertimus, etiam spectabimus. Neque
 sane hoc tempus, aliud insignius spectaculum
 decuerit. quo rectissime sæculares Romanorum
 ludos obliuiscimur; ipsamque Argentoratensis
 theatri pompam dediscimus: ut pro oculorum
 voluptate animum solis sapientiæ apparatus
 ac speciminibus oblectemus. PŒRO, ut prima
 sapientiæ vox est, *nosce teipsum*, id est, *nosce bestiam*
 ita primum sapientiæ opus, *è bestia hominem face-*
re. primum dixi: tu intellige & summum. Ne-
 mo sublimius philosophatur. Quid exemplis
 agam? Cæcum animal, præter natiuitatis labem,
 tot fuligines animi patitur, tot maculas, *ὄσα μὲν δὲ*
ἀσεβέστερον ἀνθρώπου μὲν δὲ ἀμιότερον ἀποτελεῖται τῶν
ζῶων; ut nullum animal impietate deterius homine ac
 feritate ad postremum inueniatur. *Τέλει δ' ἀποθη-*
ρωθεὶς, ἔστιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. quam enim
 res misera? *non sufficit, inter bruta censeri; sed à*
 brutis

bruto in feram beluam, exuta penitus humanitate itur. Διότι καὶ κατὰ Σώμα καὶ ψυχὴ ἔδδεν ἐστὶ ἀνθρώπου φοβερώτερον, ἢ ταν ἀπαξ ἀπόθηται. Ergo iam tum nihil homine in feram rabiem verso terribilius sive corpus sive animum respicias. Polybium, scilicet hominem & moderatissimum & φιλοσοφώτατον inter Historicos, testem laudavi. quod si ad seueriorem vitæ magistrum eamus, vt quosdam animalium loco, non hominum; sic quosdam ne animalium quidem, sed mortuorum Seneca numerabit. Vita enim sine virtutis studio ac sapientiæ, siue quod idem est, sine literis, non est vitalis. Quemadmodum autem Scholarum beneficio cum humana societate naturaque in gratiam reditur; ita nonnunquam eo usque proficit hæc industria, vt hominem quem vitæ preparauit, in angelum & vitæ ornamentum attollat expoliatque. Hinc veterum gloriatio de Platone; quem supra humanas laudes, Θεῶν; de Aristotele, quem supra Philosophi excellentiam, δαίμονα cognominarunt. Neque nobis hodie, cœlestis spiritus indolisque viros, editaque in splendorem sæculi ac salutem ingenia, nefas est, Angelorum titulo venerari; præferim cum regula loquendi ac norma, sacratissimus Bibliorum codex, tum Doctores verbi Divini omnes, tum populi moderatores, aliosque singularibus factis destinatos, ita soleat significare. Igitur *duæ*, quas dixi, transformationes nec fabulosæ, nec absurdæ, ad *tertiam*, tanquam ad

b f causam

causam matremque referuntur. cuius originem sane Deo festoque sæculari vnice deferimus sacramusque ! non immemores interim prorsus, quid STVRMIVS ille condiderit formaueritque, qui de suo opere non vere minus, quam cum successus omine, quondam scripsit: *Meum institutum difficile & arduum est, quodcum Atheniensium tribus Gymnastiis contendere de gloria videatur, Academia, Lycei, Stoa: vel potius quod ex his tribus compositum sit: & excellentius aliquid videatur promissuro.* Hæc sunt illa, de quibus multæ expectationis notique iam successus Iuvenes, verba facient. Vos, quicumque Scholas non aspernamini, fauete labori in honorem Scholastici Festi suscepto, & pro captu ætatis (nolui enim huic officio intercedere) bene peractum existimate, quod amor patriæ venerationique, vestraque benignitati audientiaë dedicatur. Valete, & transformationum, quas laudamus, complementum τῆς ὑμείνων πόλεως εἰς τὴν μέλλουσαν μεταστροφῆν, cogitate. Scrib. Arg. XVI. die Octob. An. clō Io cxxxviii.

V.

Quod in Novi fœderis historia, CHRISTI accidisse discipulis sæpe legimus, ut, quæcunque de felicitate eius temporis, de promissionum vberriimarum magnificentia, de Regis βασιλέως beneficiis, vel ex ipso audissent, vel prophetantium vocibus meminissent. edita; ea illi

illi pleraque ad sæculum hoc, imo ad momentum mundani ævi, prono ad caduca affectu interpretarentur: id pati quodã modo omnes, quædam veluti imbecillitatis contagione, passosque iam olim esse, rerum euentis vbertim docemur. Est, vbi nec piis hominibus, aduersus respectum fragilitatis, satis vsquequaque animus constitit: quin cœli & Spiritus bona, ad terrenam speciem & carnis suauitatem, crassiori expositione applicanda existimarent. Hinc promissa genti Sanctæ tranquillitas, prædictus folio Davidico splendor ac potentia, ostensa credentibus opulentia, pax, claritudo, facilius ad id trahi opinationibus plurimorum cœpete, quod naturæ ad sublimia cœcipienti proximum, plerumque & primum creditur. Vbi ergo in captiuitate Israelis, illa pax, quam ad maris instar diffusura erat Numinis benignitas? Vbi victoria, in afflictione? vbi gaudium & exultatio, in luctus assiduitate? Hæc scilicet carnis voces: hæc erroris confessio; hæc tentationis sunt initia. Obseruauit eam rem præcipuus Patrum, Episcopus Hipponensis etiam ad illa Psalmi LXXVIIII verba: *Vbi sunt misericordie tue antiquæ, sicut iurasti David in veritate tua?* Quod illud iuramentum, quæ promissio? *non terrena carnalisque felicitatis*, quam nonnulli temporibus Salomonis assignatum ibant, sed *cœlestis ac spiritalis. Benedictio quippe Domini in semine David* (de qua finis Psalmi: *Benedictio Domini in æternum: fiat, fiat*) *non ad aliquod tempus,*

pus, qualis diebus Salomonis apparuit, sed in eternum speranda est. Hoc tam magnum bonum quisquis in hoc saculo & in hac terra sperat, insipienter sapit. Graue id cumprimis, & cordatum summi viri iudicium (extat autem de c. p. 17, 13) non tantum illis opponendum est, qui sacra quaedam oracula consentaneo cum suis votis intellectu, de nescio qua felicitate Ecclesiae, de fine miseriarum, de aureo denique quodam saeculo accipiunt: sed & sufflaminanda est hac ratione otiosa quorundam industria, quibus vna sermonum materies, vitae non insuavis tenor; vna cupiendi subido, rerum copiae; vna pietatem iactandi occasio, pro meliori orbis statu preces fundere, Quae res tum alias, tum ibi se praecipue exercit, quando redauspicante annum caelo nouas sibi quisque vel sperandi vel timendi metas constituit. Hic satagimus magnifice, vt gaudia & gaudiorum exstruamus apparatus, nec gaudendi vspiam reperiamus fidem: vt ipse nos multa oblectemus, nullo vel fragili spei fundamento. Certas autem, i. e. solas & veras spes, solidaeque prosperitatis gaudia, languide transimus, aut nihil aliud quam mentione verbisque defuncti, ad vim ipsam affectumque sinceriores nunquam progredimur. At, quae sinisteritas, pacem anhelare (id enim vnice iam solenne canticum est) nec venerari pacis auctorem? pacis tempora somnare, nec de pacis artibus vllam cogitationem suscipere? pacis commoda agitare, nec cognosce-

gnoscere pericula? *Etiam de his, ais, prospiciam
 imo iam prospicio.* Sane ut difficilem me habeas
 ad fidem, illud efficit, quod consilium istud tuum
 anniuersarium præpostere & ita comparatum
 est, ut, quæ prima dixi, in labris; cetera geras in
 pectore. Quæ longe secus ab iis suscipi com-
 mentatio debuit, quos veræ æternæque sapien-
 tiæ candidatos, non tam astrâ, quam aëstorum
 factorem, non tam orbis præsagia, quam mer-
 tem orbis moderatricem; non tam æui mortalis
 umbras, quam bonorum cælestium veritatem,
 æquum est respicere. Perfecit hæc meditatio, ut
 subentissime studio meo complecteretur, qui mor-
 titiabantur, Adolescentes. Cum enim sub
 ipsas festorum maximorum ferias, adæoque sub
 ipsa anni huius initia mihi exposuissent; tenet
 se iam pridem exercitationum Academicarum
 desiderio: inter quas non negligendam sibi pu-
 blice declamandi consuetudinem existimassent;
 dispexisse iam argumentum, quod temporis
 ipsius ratio, crebraque tum publica tum priuata
 cohortatio committasset, *de Sionis gaudio à Za-
 charia vate prædicto illustratoque*; vehementer me
 oblectauit earum societas meditationum, quibus
 omnes velim imbutos deditosque. Ita enim
 apud animum statui meum: si de bono omnium
 maximo, de vnicò eoque tutissimo salutis fulcro
 vite pieque meditemur, posse fieri, ut in medijs
 malis bene; in aduersis agamus prospere: noui
 autem anni exordia exornemus præclarissimè,
 progres-

progressus dirigamus quam rectissime. Quid si enim cogitationes nostras, Prophetici iungen-tes vaticiniis, *Regem illum*, Orbis dominatorem; *illud Sionis gaudium*, nostrorum summam voto-rum; *illam Ierosolymæ exultationem*, nostram bea-titudinem; *illum aduentum*, nostram refectionem agnoscamus: atque inter hæc, terrena obli-tomnia, omniævi, annorum omnium fortunam, vno sed diuino complectamur compendio? Cu-ius primas quodammodo lineas ducent, duabus, cras hora VII matutina recitandis orationi-bus, MATTHIAS KORNMANNS, Augustanus; FRIDERICVS WOLFIUS, Argentoratensis. Quorum ille; ex persona Zachariæ, *præconiogaudii Sionem exci-tabit*: Hic, in persona Sionis, *denuntiatum gaudium præseferens, aduentantem Regem excipiet. Præconium*, quo nullum ab orbe condito extitit illustrius; *gan-dium*, quo nihil habet tota religio religiosius; *ad-uentum*, quo nihil videre secula mirabilius; im-
 pari quidem sed sincero puroque ritu celebranti-bus, non defuturam existimo eorum beneuolen-tiam audientiamque, qui ad bonum omen, ad auspiciam temporis sufficere intelligunt, vel so-lum illud nomen IUSTI, REGIS, SALVATORIS. Hoc fideli receptum animo neminem de Præsi-de anni, de Sospitatore Urbis, de Vindice, de Conservatore rerum; sine dubitare. Rex gloriæ est, quem dicimus: Erimus ergo magni Regis (O quam beata!) *civitas. Salvator est*; Erimus ergo

ergo *saluati, erimus redempti à Domino. IVSTVS*
 est: *Erimus ergo arbores iustitia, plantatio Domini*
ad gloriam. Felicem populum, felicem regiam,
quam elegit voluntas tanti Regis! ergo in poste-
rum salus & incolumitas, & bona fortuna, & myste-
riis salutaribus plenissimum bonum, Iustitia do-
num sibi & sedem hanc constituent: Vt fiat il-
lud, quod frustra quæsiuere potentissimi Princi-
pes, frustra iactauerunt regnatrices gentes; VRBS
in tempore ÆTERNA, VRBS inter peritura
omnia, INEXPUGNABILIS. Fiat! & ut fiat, seriis
quisque mecum gemitibus contendite: Decla-
matoribus autem nostris, Adolescentibus inge-
nuis ac sedulis ad maiora calcar addite. Valet.
 Per scriptum ARGENTORATI, d. XVI. Ianuar.
 Anno CIO LCO XXXIX.

VI.

Dicturi sunt cras, Octaua matutina, consue-
 tudine Academica, de OSTRACISMO, tres è
 iuventute erudita eximii Commilitones. No-
 mina sunt: WOLFGANGVS FORST-
 NERVVS, *Austriacus*; M. ESAIAS
 STEVDNERVS, M. IO. PHILIPPVS
 WEBBERVS, *Augustani*. illum Fratris Ma-
 gnifici, tum in grauioris Musæ studiis, tum in
 actus publici meritis eminentia, efficaci cum pri-
 mis stimulo, auctoritate, exemplo ad magna
 omnia incendit: *hos, expectatio patriæ & accep-*
ti recens honores literarii, in publici egregii
 curas,

turas, quod bonæ mentis scilicet artisq; generat
 & instructu reparari pridè desiderat, excitantur
 Operas in hunc modum dispartiuere. FORST-
 NERVS, *commemorata lucide ac simpliciter Aristi-
 dis expulsiōne, quale sit Ostracismi ingenium, et adquænt
 prævia cognosconi causa, exponet.* STEVDNE-
 RVS Calumniam, *exiliæ nem telebris artificem
 magistræque, exultantem suo opere, & quos, quibus
 iactibus in posterum petitura sit, confidenter elifer-
 tantem, indicet.* Expressere visum est hoc voca-
 bulo, non modo, quod seorsum & proprie calu-
 mnam dicimus, sed confusas cum ea veluti in
 vnum, *inuidiam, iniuriam, fallaciam, & que hæc co-
 mitantur.* Ita enim videmus opere ipso actuque
 coniungi, quæ nominibus segregantur, quod
 cum primis obseruandum est illi, qui feliciter in
 hac philosophia operam cupit collocare. Exem-
 plum præiuit, apud Lucianum, Apelles: qui in
 pictura calumniæ, ceteras quidem, de quibus in-
 duo, *sociis nominatim; iniuriam autem ac vim ea
 imagine significauit, cum capillis prebensum ado-
 lescentem ingenium, manus cælo tendentem, dumque
 de suam innocentiam testantem, nihil moueri religione
 fuerat calumnia, in se a secum dextrâ rapit.* WEBE-
 RVS postremo sermone, non tam orans, quam dis-
 ferentis ritu, philosophiam huius loci Aristotelicam,
 comparatis eorum sententiis, qui, in quaestione iuris,
 varie de Ostracismo pronuntiauerit, tractabit. Hæc
 breuiter, & ad modum non totius ferme horæ
 accommodata, adferent. Cetera in infinitum
 patent.

parent. Voluminis quantumuis magni mensuram excedit, si quis ostendere instituat, quantæ flagitiorum copia vno nomine inuolui progressu temporis cœperit. Profecit Ostracismus iste Democraticus, mirifica sæcunditate, in Ostracismos Aulicos, Senatorios, Curiales, Militares, Priuatos, Publicos, Gentiles; Sacros, Profanos, Manifestos, Arcanos, Mixtos; Speciosos, Crudeles; & quis omnia formarum genera titulis exprimat, quibus toto passim orbe iste ludus *ludatur, & ludetur in omne volubilis auum*. Nam de hoc vt sentio, ita intelligi volo: id est de re ludicra & *testacea*, siue de *testularia*. Est, inquam, ludi quoddam veteris genus, ὄστρακισμὸν dixere. (videnda Meursii *Græcia ludibunda*, vbi locis Auctorum res affirmatur; & Erasmi *Chiliad. 2. cent. 1. prov. §1.*) Si quis *Ostracismum* vocare malit, me non repugnante id fecerit. Præsertim cum à *testula* vtrumque nomen descendat, & *testulis* res ipsa peragatur. Dummodo id constet, non aliunde rectius peti originem proverbi: ὄστρακισμὸν ἄπο τῆς ὄστρακας, *Testula conuersio*: quo subitas rerum in diuersum commutationes indicate; mos doctorum tenet. Hic subsistere possemus: nam exemplo satis amplo totum hoc Vniuersum nos instrueret. In quo prospera aduersis, læta tristibus, bona malis, durantia cadentibus, florentia prostratis succedunt, varia mutationis celeritate, miscenturque, id est, quid aliud, quam *ludus testularum & conuersio* luditur? Quod si amplius tamen de con-

6

suctu-

fuetudine ludi & ratione sumus solliciti, non
 vnas quidem opiniones reperiemus, sed liceat
 nobis Polluci auscultare. Dicamus ergo, duas
 puerorum ludentium partes, proiecta ad defini-
 tam lineam testula, de victoria contendisse.
 Quam ubi huius partis aliquis iactu sibi suisque
 est adeptus, altera pars cursu in fugam se conie-
 cit. Tum insecuti victores quemcunque è fu-
 gientibus prehenderant, cogebant in medio
 consistere, **ASINO QVE** nomen dabant. Ibi iacta
 miser testa (cuius interior pars picea, tenebras;
 exterior lucem præferebat) tantisper **NOX DIES**
 ingeminabat, donec ex illa in hanc & meliorem
 fortunam eniteretur. Puerile est quod dico, &
 cum venia eius ætatis noscendum: nisi quod Vi-
 ros quoque magnos non piguit huius ludi. Sane
 Julius Cæsar, cum Romanis *ὁρπάκι ἀειπορῆν* lu-
 sit. Fac, ambitionem, opes, gloriam, libertatem
 testulas esse: his ludit Cæsar, his Romani. Cæ-
 saris pars vincit, fugat, capit ceteros. Ergo illi
 iam sedent, nescio an **ASINI** (quanquam impo-
 sita per lusum nomina nemini aliquid detrahunt
 aut addunt, quod serio sensisse eum autumo, qui
 Asinum omnibus rebus publice anteposuit) cer-
 te seruitutis testa, toties à sedentibus in curia, in
 foro, in campo iacta, & nil nisi **NOCTEM**,
NOCTEM referens, ipsa patientiæ Romanæ
 arca tentavit. Celebratos primum solenniter
 hos udos existimes **A. V. C. DCXCV, Iulio & Cæsare**
COSS. (*Suet. Iul. 20.*) repetitos postea innume-
 ris vi-

his vicibus. Longe autem ante id æuum Philip-
 pus Macedo, testulis inauratis, speciosus & felix
 lusor, cum ciuitatibus & viris maximis *de liber-*
rate contendit, ne quis antiquæ tantum Germa-
 niæ eam labem fuisse ludendique temeritatem
 Tacito credat. Quid propioribus ludis Iulianus
 Apostata molitus sit, gemitus eorum testantur,
 quibus acerbum videbatur & intolerabile, *Asinos*
feri, & Nox dies iacere. Ne de singulis dicam, to-
 tæ gentes obstant: quas ad *Asinorum conditionem*
& obscuras noctes, non aliud ludendi genus rede-
 git. Quod ob id rectissime ad *Ostracismum* ab
 Erasmo refertur: nam & ea siue ars siue mon-
 strum, ex hominibus asinos, ex asinis homines;
 ex presentibus, absentes; ex viuis mortuos, &
 contra, facit an fecit, an utrumque? Sed lusum
 satis est. Seria quibus audire curæ est, eos vt cras
 hora præfinita ne grauentur comparere, roga-
 mus. etiam illud: Vt quæ *iuuenes optimi* in graui
 materia minus grauitate elaborateque dixerint,
 pro indole ac ætate accipiantur. de qua interim
egregia plurima speramus. v. perscript. Argen-
 tor. xviii. Decemb. c'º loc xxxix.

VII.

Maximum citra controuersiam & humanis
 rationibus imperscrutabile est, vt natiuita-
 tis & vitæ, sic passionis ac mortis Dominicæ,
 mysterium. Omnia hic miraculis, omnia mira-
 culorum causis, omnia causarum viribus, omnia
 virium

virium operationibus, omnia operationum non confusa, non diuisa, non permixta, sed singulari & Deo tantum auctore facta vnione, in eam diuinissimi secreti magnitudinem conspirant, cuius nec interiora angelicæ mentes arbitrari, nec ænigmata in reuelationis speculo possunt comprehendere homines. ad eundem simplici pietate sacrum, colendum vno ardore, admirandum vnus quidem ardoris sed diuersis affectibus. Omnia dolore plena, omnia voluptate; ideo voluptate plena, quia plena dolore. Omnis quam inuitata, tam tremenda; quam summa, tam exoptata sunt in passione eius, qui pati non potuit per naturam, pati non debuit per innocentiam, pati voluit per gratiam, & quod voluit, potuit per sapientiam. Quam admirabile est, quod Deus voluit; quam admirabile, quod homo potuit; quam admirabile quod Deus & homo, homo & Deus, Deus-homo, inquam, Homo-Deus vnum voluit, vnum potuit! quod Dei voluntas est hominis voluntas, quod Dei potestas, est hominis potestas! imo vero quod Dei & hominis, in diuersarum naturarum veritate ac distinctione, per intimum consensum ac vnionem vna est voluntas, vna scilicet vnus voluntas, vnus potestas, qui nec Deus esse desinet, cum homo factus est; nec homo esse desinet, postquam in Deitatem est assumptus. Atque hic quam admiranda est assumptio, tam admiranda sunt assumptis in assumpto; assumpti in assum-

affumante, siue opera siue passiones. *Opera*,
 salvo facultatis operantis discrimine, ipso opera-
 tionis ἀποτελίσματι vna: non societate ope-
 rantium, sed vnitae operantis, id est, personæ.
passiones, in quibus homo, nec sine Deo, nec per
 Deum, patitur: neque minus interim in eo, quod
 pati nequit, homo subsistit: & cum, quod pati
 potest, patitur; non homo tantum patitur, sed
 Deus patitur in homine. quia licet naturæ sit
 hominis, pati posse, ipsa passio personæ tribui-
 tur, quæ Deus & homo est. Quare nec virium
 humanarum, nec pretii humani res est, σωτήριον
 ἐλάσθη. Incipiemus à monte Oliueti. Ibi contri-
 statur, angitur, pauescit, trepidat, patitur dira ac
 horrenda omnia, quæ, nec vocibus mortalium
 exponenda, nec indaganda sensibus, ἀγῶνας ti-
 tulo tanquam velo involuit Euangelista; ibi
 procidit, lamentatur, sudat sanguinem; quis? an
 Deus? at in istum nil tale cadit. an homo? at
 his talibus nemo hominum sufficit: quin, sicut
 ad diuinitatis sublimitatem nulla pertingit cala-
 mitas; ita tanta tanque immensa malorum in-
 cubantium moles, non hominem, sed humanum
 genus opprimere poterat. Patitur ergo & susti-
 net; torquetur, & euadit; prosternitur, & vincit,
 non vnus naturæ particeps, sed geminæ ita
 compos, vt dum humanitatis doloribus, diuini-
 tas robor; merito, pretium communicat; neque
 hominis interim tantum sint dolores, neque Dei
 solius meritum: quoniam nec humanitate tan-

tum censetur qui doluit; nec diuinitate sola intelligendus est, qui meritum contulit, Idem de vinculis Christi iudicandum est: quæ æternis tenebrarum vinculis Christiana fides efficaciter opponere potest, quia Deus est, quem Iudæi pro homine nudo vincunt. Iniuriæ autem, probra, crimina, ignominie, hominem certe arguunt, qui his omnibus mactari potest: at pro ceterorum securitate ista pertulisse, plusquam humanum opus est; neque solius tamen Dei, sed hominis, qui Deus est. Huius est illa quæ apud Prophetam vox extat: *Dorsum meum dedi ad flagella, & genas meas ad alapas, & faciem meam non auerti à sputorum contumelia.* Scilicet idem hic loquitur, qui huius meriti commemoratione, infinita tropidæ genti solatia pollicetur, ac bonæ plane diuina. Denique clauis, lanceæ, crux, Deum violant ac perimunt, itaque in creatoris sui morte, orbis concutitur & ruinam metuit; ad lucis ynicæ labores, solis radios pudet videri; ad necem vitæ, mors confessâ cladem suam, vitæ dimittit, quos pertinaci nexu attinuerat. O mors acerbissima, quæ tot tormentis constitit! ô mors pretiosissima, quæ tot diuinis meritis abundat! ô mors maxime vitalis, quæ tot exitiorum genera absorpsit! ô mors diuinissima, quæ tot passionibus Dei, tot calamitatibus Dei, Deo stetit! ô mors admiranda, quæ tot mysteriis scatet, quot nec orbis capere, nec natura testari potest! quæ licet prodigiis plurimis maximis id agat, nihil præter

præter stuporem, humanis sensibus relinquit. Vnum superest miraculum vere magnum, vere dignum tantæ passionis ac mortis testimonium. DEI DOLORES, PROBRA, CRUCEM, SANGVINEM, id est, thesauros Vniuerso maiores, immensos, infinitos, inaccessos rationi, incomprehensibiles possessioni, FIDES CHRISTIANA CAPIT, & complectitur humanæ mentis angustia, imotenet, obtinet pro suo, quod angelicis conceptibus sublimius, cælorum munditia purius, sæculorum æuo profundius, omni capacitate grandius. Atque hæc est illa siue incomparabilis possessio, siue inæstimabile solatium, siue admirabilis & mystica *αληθοφροσια πισως χη ελπίδ* (hac enim voce, ineffabile hominibus, salutis æternæ tam operosis passionibus partæ, pignus indicat, stilus Sp. Sancti) qua plenus diuinarum passionum, id est, amoris diuini sensu Euangelista, ad beneficæ redemptionis communionem omnes erigit ac inuitat, cum inquit: τὸ αἷμα Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ θεοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας: Sanguis Iesu Christi filii Dei mundat nos ab omni peccato. Meditationes super re tanta, nullo die ac ne momento quidem omittendas, cum primis hoc tempore celebrat Ecclesia: quo Historia *ἰλασμοῦ* siue propitiationis nostræ per passiones Dominicas consummatæ, publice priuatimque recolitur, exponitur, cantatur, memoratur, piaque simplicitate expenditur. Estimulare potest quamuis segnes

animos, ipsa rei maiestas; siue propius incitamentum quærendum est, sua cuiusque necessitudo ac incolumitas. Quam in vniuersorum causa, singuli sibi suo iure vindicant. Nostra iuuentus ex vasto illo admirandorum pelago, exercitationis Academicæ causa (nam & has ad temporis annique sollemnitates instituta nostri ordinis accommodant) vnum selegit, SVDORIS SANGVINÆ, in horto Oliueti, miraculum. De hoc dicturi aliquid sunt, crastini hora VIII matutina, tres industrii literatique adolescentes; quibus IOANNES IACOBVS FEDERLINVS, Ratisbonensis, *oratione quasi præuis* animos in pietatem toti salutiferæ passioni debitâ excitabit; IOANNES SPALTHIVS Argentonensis, *Qualis & quam mirabilis Sudor sanguineus Christi fuerit*, reuerenter inquireret; IACOBVS FVSSNEGGERVS Augustanus, *Quam sit idem sudor salutaris*, breuiter ostendet. Si nil dignum tanto argumento attulerint, satis magna se Regii Psaltis auctoritate tuentur; qui inter angelorum iubila, & sapientum carmina, aliquam chori partem infantibus & lactentibus tribuit. Ultra quorum simplicitatem, nemo hic asceudit: cum hoc totum seu odeum seu phronisterium, non eruditionis sit ac sapientiæ; sed candoris & pietatis; in quo non tam subtilitas curiose sciendi; quam prudentia reuerenter ignorandi locum habet. Quibus commodum est, exercentium studia favore aut officio auscultatio-

tationis dignari, eos vt hora dieque nominatis, præsto sint, vehementer rogamus. V. P. Argent. IV. Id Martias. An. cIdo Idc XL.

VIII.

A Nima est ac veluti condimentum vitæ; *Libertas*. Non loquor de periculosa, quiduis ex arbitrio agendi licentia; sed moderatum illud mediumque bonum intelligo, quo Principatus à dominationis infinita potestate, ad patriæ auctoritatis temperamentum; Optimatum imperia, à priuatis ad publicæ rei augmenta, Popularis status ad æquabilitatem juris, exclusa violenti moris aut soluti deformitate; denique in omni vita, à vi ad leges, omnia rediguntur atque conformantur. Hæc est ratio vivendi diuinissima; quia diuinissimum in terris lex est & ius & æquabilitas, quam humanis cupiditatibus, æterna lex opposuit; quia, ne inconstantia humanæ voluntatis libeat, quod Deo non libet, nulla re præstari potest, nisi diuinæ voluntatis character & regula vbique attendatur: quia, ne maiestas imperii, quæ diuina est, ferino licentiæ more polluat, diuino quodam exemplo, quod in æqui bonique natura constitutum intelligimus, cauendum est; quia, communis vitæ æqualitatem, quæ à Deo est, non decet perpetua inæqualitatis affectatio, & mutua oppressionis mutuæ ac insidiarum concertatio. Hæc est ratio viuendi antiquissima; quia, quantum ad fa-

cros Annales attinet, non alia in terris lege age-
 re, creatos à se homines, Deum voluisse; neque
 dominationem & seruos, sed rectores ac ciues,
 non oppressores & oppressos, sed liberos & ami-
 cos instituisse, satis edocemur: quia, quantum
 profana retro colligere historia potuit, primas
 liberorum ciuitates extitisse, deprehenderunt
 Aristoteles, Polybius, alii: quia, si memoriarum
 veterum nos deficerent monumenta, inde scire-
 mus antiquissimum, quod integerrimum vitæ
 genus nulli dubitamus. Est enim omnino hæc
 ratio viuendi inter omnes optima: optima mo-
 deratione; optima socialitate; optima firmitu-
 dine; optima tum per ea, quæ diximus, tum per
 ea, quæ præstantiam publici priuatique moris,
 eiusque τὸ ἡμέτερον καὶ ἀλλοτρίον, ut magnus Scriptor
 vocat, plurima amplificare possunt, & humanis
 vñibus commendare. Verum rem tam saluta-
 rem, limis primū oculis perstrinxit inuidia; mox
 ambitio insidiis aggressa est; ad extremum, in-
 iuria expugnauit extinxitque. Ea exempla post-
 quam semel publice innotuere, assidua deinceps
 repetitione & reuolutione, per omnes orbis par-
 tes, per omnes vitæ societates, usque in hoc tem-
 pus instaurata, eandem ludi in terris fabulam,
 facile nobis persuadent. Quo in negotio, nihil
 equidem ad fraudem publicam & damna ferti-
 lius est, quam quod, quæcunque aduersus liber-
 tatem vbiuis vel callide structa, vel superbe ten-
 tata sunt, specioso libertatis nomine, & simulata
 cupi-

cupidine, illiberalis auctores moris & magistri,
 conuelarunt. Quanquam ad hos solos nemo
 culpam, nisi impetitus retulerit. Ipsa libertatis
 possessio, lubrica & cautionis plena est: neque
 facilius aduersum habentes, quam ab habenti-
 bus præsidium oppugnationis petitur. Dicam
 vno verbo rationem, Dum rem publico desti-
 natam deuotamque, priuatis quisque vel inge-
 nii sui, vel utilitatis, vel temporis rationibus ac-
 commodat, perit tota eius indoles, ut nec priua-
 tim profuit, & publice omnibus obsit. Erroris
 huius, qui ad lacrymas & sanguinem plerunque
 in vita erratur, imaginem quandam etiam in
 literarum studiis licet obseruare, quæ, sicut mo-
 do & temperamento sapientiæ, componi in pu-
 blicum habitum gaudent; ita libertate ingenua
 in communes vsus animari erigique postulant.
 At illa libertas quotiens in licentiam degenerat,
 id est, se pariter ipsam & studia infamat. Posse-
 mus per multa ostendere, quod in præsens qua-
 tuor exemplis demonstrabitur: earum scilicet
 artium, quibus præ ceteris magna sui operis con-
 cessa publice existimatur libertas; *Philosophia*,
Oratoria, *Historia*, *Poetices*. Quid enim exco-
 gitari potest, quod non mentiri aliquis, sub no-
 mine *Poetae*; contorquere, sub *Philosophi* titulo;
 insectari, sub *Historici* velo; fucare & corrumpere,
 sub *Oratoris* iure audeat? Itaque quid vere his lice-
 ceat, quidque licere, falso autumetur, disquisi-
 tu cognitumque res est non indigna. Quam tractan-
 dam

dam susceperè, Quatuor è Iuuentute Academica præclari eruditiq; Cõmiliones. Nomina fortuito ordine collocata hic consignauimus. FRI-
 DERICVS STOCKERVS, Schaphu-
 sianus, PHILIPPVS FRANCISCVS
 KÖNIG, IO. SEBASTIANVS GAMBSIVS,
 BASILIVS GEIGER, ARGENTINENSES; *De li-
 bertate & licentia Historicorum, Oratorum, Philoso-
 phorum, Poetarũ*, exercitatione declamatoria bro-
 piter agent & simpliciter. Nam limatum aliquid
 nec polliceri de iis possum, nec postulabit cuius-
 quam ab æquitate non alieni expectatio. Testor
 interim, sedulo hætenus eos excolendo stilo
 comparandæque scribendi facultati operam de-
 disse: cuius specimina, Deo fauente, maiora alias
 edent. Nunc, vt in grauiore argumento, volun-
 tas quoque vel laudabitur vel excusabitur. Tan-
 to id quidem magis, quod suo exemplo eorum
 præpostera consilia strenue coarguunt, qui eru-
 diti eloquentesque, & esse & videri volunt, sine
 vlla exercitatione. Id quod proflus mihi vide-
 tur tale, ac si quis militaris sibi virtutis laudem
 vindicet, qui hostem nunquam acie, nun-
 quam concursu, nunquam armis expertus est,
 sed fortasse aliqua in bello vidit alios facien-
 tes, alia ne vidit quidem, sed audiuit. Ad-
 uersus quos nihil equidem nunc vacat adferre,
 nisi quod hoc vnum obiter suggero: etiam eos,
 qui multa legerant audiuissentque, nisi scripturam
 conuincerent, nescire admodum quid sciunt; neque ali-

ter, quam tam presenti remedio à suis persuasionibus ad leniores spiritus & moderatores, tum ad agnitionem sui; traduci posse. Ergo quibus commodum erit, *cras hora VIII matutina, in Auditorio Maiore,* fauorem & audientiam præstare Iuuenibus; quos modo dixi, genere, indole, spe, profecta florentissimis; illis, quantum in nostras vires cadit, gratum animum candide pollicemur. v. Perscript. ARGENTORATI VL. Kal. Iun., anno clō Ioc XL.

IX.

Die Luna proximo (*erit à XXVIII Martii*) hora VIII matutina, in auditorio solenni perorabunt, duo virtutis præstantia & antiquissimæ gentis imaginibus Nobilissimi Iuuenes, BENE-DICTVS & OVA BROCKTORFII Equites Holsati, sanguine *Patruales;* affectu, studiis, profectu *Germani Fratres.* Argumentum delegerunt ex illis, quas hætenus cum Iurisprudentiæ studio coniunxerunt, litteris ALEXANDRVM, admirandi nominis Principem, tertiæ conditorem Monarchiæ, VIRTVTIBVS & iis, quibus orbem vicit, artibus, MAGNVM alter æstimandum dabit; alter EVNDEM, postquam degenerasset, VITIIS & quibus priorem gloriam scædavit facinoribus NON MINOREM, deplorandum exhibebit. *Itane, inquiet aliquis, tam turbulento, tam negotioso hoc sæculo vacat veteri narrationibus, & quas de Heroibus consinxere, fabulis*

in auscultare? Solent, nec ignoro, in tales censis-
tas erumpere, qui nec rerum, quas uita postulat;
vera æstimatione; nec studiorum, quibus istæ
continentur, interiore commercio vtuntur.
Tractarunt *Brocktonsi Nostri* accurata diligentia
scriptorem clarissimum *Q. Curtium*: in eo, præ-
ter summam & incomparabilem stili venusta-
tem, deprehenderunt grauißimas de præceptis
ciuilibus negotiis institutiones, imbiberunt re-
conditoria humani actus documenta; denique
in singulis versibus plusquam singula pruden-
tiæ specimina obsetuarunt. Ea cum vide-
rent, non minus in præsentis & post futuræ æta-
tis vsus ualere, suis quæque temporibus & oc-
casionibus vsurpanda reseruantes, maluerunt
interim vetusti schematis habitum meditando
excutere, atque describendo effigiare: præser-
tim cum recentia pleraque animum potius ad-
uertentem, quam stilum dehorantem amate vi-
deantur. Quæquam hoc ad *nominum & voca-
bularum* ætatem tantummodo pertinet. nam in
rebus ipsis, quam absurdus foret, qui Historiam,
remotissimi etiam temporis, ex præscripto artis
& prudentiæ, compositam, ab hodierni actus
genio alienam autumaret? Intueri diuinam in
diruendis imperiorum fastigiis iustitiam; in con-
dendis regnorum fundamentis potentiam, in
extruendis principatuum incrementis sapien-
tiam: Persarum aurum & luxuriam despiceret;
Macedonum ferrum & virtutem æstimare: Da-
riam

rium felicitate nimia præpinguem & prægrauem miserari; Alexandrum diuina quadam indole excitatum, & Heroico spiritu accinctum admirari: hæc non vnus temporis, sed omnis, quæ patet aut patebit, æui; nec vnus gentis, sed vniuersi nimirum orbis disciplinam continent. Aut, si in Alexandro manemus, quæ est omnino pars ciuilibus prudentiæ, quam non complectitur vita tanti Regis, quam non attingit calamus tanti Scriptoris? Hic parantur bella in externos; & pax domi ciuibus stabilitur. Hic exercitus cum cura legitur, non sine auctoritate regitur. Hic disciplina militiam, lex rempublicam continet. hic armorum tractantur consilia, nec minus aula- rum reuelantur secreta. hic militares, hic imperatoriam, & ob Heroici auspicii maiestatem, plusquam imperatoriam spectantur artes. hic locus castris & munitio designatur; hic obsidiones cum operibus suis & instrumento; hic prælia cum casibus suis & fortuna non tam memorantur, quam representantur. hic bellatoris & victoris officia, Regis auspicia, Regni sacra, copiose pariter & profunde declarantur. Cum autem porro manca sit & mutila prudentia, quæ virtutes artesque imperiis parandis, firmandis, seruandis debitas tantum sectatur, non obseruatis & intellectis, quibus imperia diminutionem potentiam felicitatisue patiuntur, caussis: Igitur *Alexandri degeneratio, in peius mutatio*, totam hanc partem supplebit ac illustrabit. Occurret nobis

nobis statim illud vulgatum : *Maximarium opacti*
ἀκμῆν & πηγμῆν minimo saepe intervallo , ali-
 quando pene nullo, distingui. verum id ad obser-
 vationem cuiusvis ; Curtianum de causis iudi-
 cium, ad sapientis cogitationem spectat. Scilicet,
animos hominum non capere magnam eandemque dis-
tantiam gloriam, sed vi dominationis ac licentia regni
conuelli mutaque : ideoque *felicitem cum virtute*
stare solitam, ad exitum flagitiorum, sedere, terras ac
terrarum dominos relinquere. iam vero, *admissi se-*
mel in aulam sceleris eam esse impudentiam, vt non
diffusis modo exemplis increseat, sed nouis subinde in-
crementis vsque ad imminutionem status publici gra-
descat. Hæc enim illa sunt, quæ à capite dima-
 nantia, vniuersum summi illius Imperii contex-
 tum, non paulatim, sed velut vna & subita vi, dis-
 soluerunt. Non patitur angustia huius paginæ,
 vt de grauioribus sapientiæ ac bonæ mentis mo-
 nitis mentionem inferam : quæ nimirum capaci
 melioris disciplinæ animo insinuantur, cum *Ma-*
iestatis regia coruscum antea virtutibus fulgorem, in
obscuritatem scepro dedecoram per vitia iuisse; cum,
auspicii Principalis & Monarchici ineluctabilem iam
cum imminente casu luctam; cum pro miraculo mon-
stra successisse animadvertit: donec tandem, qui par-
tas Deo auctore victorias, in auctoris contumeliam
exercere festinauit, in ipso recordie impetu corruit.
 Hæc & talia plurima in oculis animisque ha-
 buere, Nobilissimum Pat Iuennum, BROCK-
 TORFI: cum eam, quam ante signavi, ad
 scri-

Scribendū sibi materiem desumerent, ita studio-
 -rū suorū repetitioni ac meditationi, ita exercita-
 -tioni eloquentiæ, quæ civilem actum non ornat
 modo sed animat, consultū iri videbant. Equid ē
 dum nobiscum vixere, ita vitā studiaq; sua gra-
 -tissimi hospites instituerunt; vt inter ornamenta
 : Academiæ Iuuentutis præcipua, communi suf-
 -fragio amarentur, profusque iudicarentur
 implere *Sallustianum* illud, huius sæculi moribus
 valde antiquatum: *Non diuitiis aut superbia, sed*
bona fama, factisque egregiis, nobilis ignobilem anteire
debet. Cum primis autem hoc loco, exempli vice,
 commendari debet, quod hætenus in compa-
 -randa stili facultate posuerunt studium, vñ hac in
 parte tum *Ephori sui, Viri doctissimi & præstantissimi,*
 quem idoneum ad omnia honesta ducem ha-
 -bent, consilio; tum mea qualicumque opera,
 quam lubens ipsis & in spem publicam commo-
 -dauit, magnæque voluptate, quibus subinde
 exercebantur, meditamenta inspexi, & recita-
 -tiones priuatas audiui. Publicæ exercitatiōi,
 me impulsore, semel ac iterum aliquid destina-
 -uerant, composuerantque: sed cum modestiæ
 partem crederent, cum aliqua cunctatione ad
 cathedram sollemnem accedere, tandem Curtia-
 -no vñ auspicio, laudabili opera, domesticis-
 que, vt ita dicam, viribus, adornarunt scriptio-
 -nem, die & loco, quem prædiximus, publicis
 auribus committendam. Vt auscultandi gra-
 -tia compareant, quibus commodum est, non
 d existi-

existimo conquisitis rationibus impetrandum: ipse qui Nobilitati debetur, fauor; qui Academiæ, honor; qui virtuti & Doctrinæ, amor, satis valida argumenta sunt. Quod superest, Deum precamur, vt Nobilissimam Brocktorffiorum familiam in decus sæculi & solatium seruet, geminumque eius germen, quod Academiæ nostræ fouendum commisit, constantia virtutis ac bonæ mentis roboret, eruditione & scientiâ publice vtili perficiat, vitæque & prosperitate gerendarum rerum cumulet. Propositum in Academ. Argent. xxvi Martii c1o 10c xlii.

X.

QVI Historiam, præsertim vniuersalem, quam vocant, serio tractare instituunt, eorum cognitioni atque obseruationi duo veluti capita *πρόβλημα* offeruntur: *Ecclesiæ facta, ac Republica*. Non sufficit, *propagatas gentes, condita imperia, bella, paces, cuiusque aui ditinuerare: Religionis enim Pietatisque cultus, disciplina, augmenta, detrimenta* *ἐπίστασις ἀρχιτεχνολογικὴν* atque talem in hoc studio obseruationem habent, sine qua de ciuili humani generis republica idoneum nequit iudicium ferri. Quippe Diuina Prouidentia, cum amplissime per humana omnia suas non dispositiones magis quam monumenta aduertentibus ostendat; in Ecclesiâ tamen, vt in secretiore sui operis officina, per compendium (si quidquâ in tantis compendiarium est) quæti gau-

gaudet atque æstimari. Quinimo plerumque in Ciuili Orbe ad Ecclesiam, tanquam ad centrum lineæ solent, vel destinatione, vel dispensatione, vel moderatione Diuina referri animaduertet, qui coniunctim considerabit, quæ sciuincta ne possunt quidem, nisi cum erroris periculo, considerari. Magno id exemplo tota nos docet pagana antiquitas. A qua frustra expectes vltius, temporis Historiam Vniuersalem: frustra Historiæ Vniuersalis fructum petas. Eius enim partem, quam diximus, alteram, non nisi sub fabularum nube vidit, id est, quid aliud, quam ne vidit quidem? tum autem, qua videre iam remoto temporis ἀόρατο velo patefactum sacrarium poterat, superstitionis ipsa sibi ne videret, velum crassum & perenne obduxerat. Quo factum est, vt τὸ πᾶν ἰσοπλασ καὶ δολικῆς, ipsa Historiæ Vniuersæ anima interciperetur, id est, *verum de vniuersis iudicium*. Nam particulas re- tum, in proxima tractationis superficie, vt sic lo- quar, arbitrari, nec de connexionione totius fati vniuersè vllam suscipere cogitationem, fuerit forte animi plus iusto terræ affixi: quæ nisi à cæ- lo pendere iubeatur, chaos erit. Enimvero, ne nostra quidem tempora inconniuentibus oculis intuentur vbique hanc lucem: negligentia ho- minum nunquam sibi plus indulgente, quam vbi maxima ad diligentiam & subsidia præsto sunt & inuitamenta. Itaque, qui temporum se- riem, gestorum memorias possint percellere,

facile reperias; qui iudicare de temporum gestorumque *διχονομία* queant, pauci erunt. quippe cum nec illi, qui speciosos Historiæ Vniuersalis titulos profitentur, hanc viam, quæ tamen nulla epitome carere debebat, curent insistere. Sed hæc forte alterius temporis disquisitionis fuerit; nunc ad id, quod proposuimus, reuertendum est. Volebam dicere, *Ecclesiasticam & Civilem Historiam, non modo vniuersæ & in contextu facti totius, in vnam Prudentiæ institutionem conspirare, quod præcipua nimirum obseruationis est ac disciplina: sed in partibus etiam ac speciebus rerum, secundaria sed vtilissima comparationi locum esse.* Cuius vnicuique nunc exemplum produxisse, satis erit. *Seditionis in Republica, & Hæreseos in Ecclesia prorsus magna est similitudo: siue originem spectemus causasque, quibus exoriuntur; siue artes notemus ac instrumenta, quibus promouentur; siue exitum consideremus fatumque, quo plerumque comprimuntur.* Ambitione cœpit vtrumque in terris malum Diabolus; calliditate promouit; audacia pertendit; donec pertendentem Maiestas, quam oppugnavit, serius ocys, semper autem & vbiq; grauitè coërcuit. Maiestas, inquam, Diuina est quæ vtrouique oppugnatur. Ea quoque, quæ Regum & imperiorum dicitur Maiestas, potius Dei in Regibus, in Imperiis, Maiestas est. Itaque cum in fauorem, regis imperatorisq; maiestatis vindicandæ, multa seueritas, extra & citra humani fori consuetudinem partim conceditur, partim com-

menda-

mendatur: Diuini in ciuili societate characteris sanctitas honorari existimanda est. Nam qui arcana dominationis hic in ore & animo habent, inuidiam & iniuriam faciunt Maiestati, quam non intelligunt. Ceterum sicut Diuina Maiestas, illatam sibi per latus hominum contumeliam, humanis ferme manibus & gladio, quem imperantibus tradidit, vlciscitur: ita insurgentes aduersum se hæreticos, suis vtplurimum iudiciis reseruat; neque tam ferro extirpari ab hominibus, quam constituti diuinitus temporis casibus vult relinqui. Verum de hoc argumento, die Iouis, qui erit huius mensis sextusdecimus, hora VIII matutina, publica & Academica exercitationis causa atropius differant, ornatissimi, Bonarumque artium & Linguarum studiosi Iuuenes, IOANNES SCHMIDIVS, IOH. IOACHIMVS FRANTZIVS, Argentoratenses; SAMVEL BROTHAGIVS Emmendingensis. Quorum primus, origines causasque seditionum cum originibus causisque Hæresium; alter, seditionum artes, consilia, instrumenta, cum Hæreticorum molitionibus; tertius, vtrorumque exitum ac fata comparabit, ac inter se inuicem contendet. Exempli loco, *Catilinam* in Republica; *Arium* in ecclesia, considerabunt. Occasionem suppeditauit ille ipse *Catilina*; quem *Sallustio* memoratum diligenter legerant. Stilo vtentur, quem sicut à perfectione commendare, supra ætatem scribentium fuerit: ita lubentissime, suæ

indoli decorique relinquere debui; felicem insuper iudicaturus in hisce studiis Academiam, si ad hoc exemplum, inficetam barbariem, quæ imperitis etiam ad ostentationem placet, aspernari discant, quotquot ad altiora studia viam affectant. Si quis suo tempori ac negotiis non incommodum arbitrabitur, recitantibus fauorem ac lubentiam aspirare, præclarosque ad maiora conatus animare; is eadem opera partim testandæ erga Præclarissimos egregiorum Iuuenum Parentes beneuolentiæ cultusque, quem omnes, præsertim communi illi Patrono, Parenti & Doctori, Magno Theologo SCHMIDIO, debemus, occasionem inueniet; partim prodendi erga vtilissima Humanitatis studia fauoris oportunitatem sibi datam intelliget. Vale, Lector Beneuole, & pro incolumitate Inclytæ Nostræ Reipublicæ Academiæque, pia Christiano ritu animoque vota suscipe. Argentorati, XIV. Iunii, 1700.

XI.

Iucundissimæ philosophiæ comparatio est, quæ præclari Scriptores, totarum ciuitatum fata, per fata singulorum hominum interpretantes, *Urbes quoque, vt homines*, dicunt *nasci, viuere, mori*. Natiuitatem hominum, instituto à se matrimonio procurat DEVS OPT. MAX. Ex quo semel sollenne istud ab ore DEI carmen exiit, *crecite & multiplicamini & replete terram*; non dese-

defecit, nec deficiet, generationum & natiuitatum series. quam Auctor suus mirabili sæpe, semper autem prudenti ratione, dispersat. Prorsus, vt, in Vrbiũ procreatione fieri animaduertimus. Ecce renato post diluuium orbe, auctaque denuo hominum multitudine, de coloniis deducendis moniti primo diuinitus mortales, si Iosepho credimus; mox, cum segniter parerent, infanoque interim substructionis Babylonicæ opere mallent occupari, compulsi sunt, in varias terrarum partes demigrare, vrbibus originem, insulis cultum dare. His parentibus creatæ vrbes; mox ipsæ parentes factæ; dum ad iustam gentium magnitudinem & numerum, Orbis iste adoleseceret. cuius vita, vt sic dicam, mutationibus alicur hæctenus & mortibus. Modo in terra moritur ciuitas, vt in mari resurgat; modo truncatur in mari, vt in terra geminetur. Nunc in cineres subsidit oppidulum, vt è cinerum fauilla veluti vento translata, alibi oppidum instauretur. Videas bello absumi vrbes, vt ex absumtis, alibi nascantur gentes. Cui vicissitudini omnia elementa vel viribus suis vel casibus seruiunt. Quis nescit, Ætneum ignem tota aliquando oppida euomuisse, dum incendia sua euomit? scilicet dum vicina vastauit, excitauit remota; dedit locum, quibus ademit; atque quorum securitati inuidit, eorum promouit incrementa. Sed nec officina rerum mirabilium mare, hic minus deprehenditur mirabile, cuius hieme & vastis

fluctibus, non monstra sapius belluarum, quam semina & genitores urbium inuoluuntur. Abi ad litora, atque naufragiorum spolia quære: & inter illa, nouarum conditores urbium, veluti salutaria eiectamenta, saluere iubebis. Videbis, etiam in *Aëre* aduolantem, Hircum illum præpetem, cuius pedes non tangebant terram (*Dan. 8, 5.*) & ad vrbes magnas non comminuendas modo sed & condendas festinantem. Erit, cum subsultans *Terra*, non tam in exilium suos incolas excutiet, quam ad oppida statuenda ablegabit; quorum sedes vt ex voto occuparentur, sæpe prioris patriæ sterilitas admonuit. Ita nascuntur vrbes, varia sui ortus occasione, varia parentum conditione, varia genituræ sorte, nascuntur ex cadaueribus aliarum; nascuntur, vt fiant cadauera; nascuntur ad expectationem gentium, nascuntur præter opinionem hominum; nascuntur ad ætatis incrementa & decrementa. Igitur infantiam suam infirmitate, nec rarius ineptiis produnt: Adolescentiam ardore fatentur; Iuuentutem viribus ostentant; virilem maturitatem industria & dexteritate demöstrant; senium & senii incommoda plerumque dissimulare non possunt. Sic nascendo, sic viuendo discunt mori: serius an ocys, nihil interest ad communem mortalitatem, & ad certissimam eius mobilitatem. Quid mihi sæcula memoras? quid periodos ratiocinaris? quid tertii, quid quinti, quid octauo centenarii terminum infamas? Nondum
 euici-

euicisti, quos in humano æuo climacteres prædicas: & si euiciffes, exprobraret tibi illa ipsa comparatio, rei comparatæ ignorantiam. Nam inuenio in homine dimensa valetudinis spatia, distinctas virium vices, & in communi ac ordinaria, vt sic loquat, habitudine, magnam ascendendi & descendendi æqualitatem: neque sic tamen certas temporum leges inuenio. Quomodo igitur urbium temporibus tam definitas designabimus metas? Nonne interualla earum & vices à voluntatibus hominum dependent, quibus nihil est mutabilius, nihil inæqualius, nihil incertius? Corporis valetudinem & tempora, regit naturæ quidam tenor, vt non prorsus & vbi-que sibi similis, ita plerumque tamen ab exemplis sui moris vix discedens. At vero ingenia hominum actusque, quibus ciuitatum duratio & vita temperatur ferme, in assiduæ mutationis varietatem eo vsque patent, vt, quamcunque tibi regulam constituas, pauciora ad regulam quam ad regulæ exceptiones collecturus sis exempla. Maneat ista inter arcanas Prouidentiaæ cœlestis prouisiones notitia: nobis hæcenus scire satis esto; *Quod vrbes alia subita, alia lenta, omnes aliqua morte extinguantur; quod viam ad mortem saepe latentes morbi, saepe manifesti, est & vbi perpetui præparent; quod causas maturati aut dilati exitii plerumque vna causa intelligat, quæ ceteras moderatur; quod longe dignius sit Philosophi munere, vitæ amicitiaæ vtiliter regere, quam mortis tempora curiose definire.*

Præfari hæc libuit de illo ipso argumento, quod Oratoriæ exercitationis ergo tractandum suscipere Studiosi aliquot Iuvenes; *quorum nomina cum argumento scriptura; Die Iouis (i. e. 11. Nouembris) hora VIII matutina in sollemni auditorio recitanda*, nunc publice indicamus. Primus enim IOH. IACOBVS BENTZIVS Argentoratensis, *de Natiuitate Urbium; Alter IOH. HENRICVS SCHATZIVS, isidem Argentoratensis, de Via Urbium, verba facient; Tertius ANTONIVS SCHMIDIVS Wetterauia Feuerbacensis, Mortem Urbium cum morte hominum comparabit.* De indole eorum, possem ingenua & strenua pleraque polliceri, si id agendum hic esset. Stilum non predicabo supra captum & simplicitatem eius ætatis, in qua pro effectu, conatus laudari potest. Malui ipsis relinquere sua, quam adsuere aliena. Faciant potius iacturam ornatus, quam laboris sui Eximii Iuvenes: dum modo frequentius manum operi adiuuere, & publicæ luci assuescere condiscant. Quibus commodum erit, auctoritate, conspectu, fauore recitantes animare, illi breuissimi temporis officium, quod Academici ritus obseruantia commendat, & succrescentis cura iuuentutis suo quodam iure desiderat, fortasse non male collocauerint. cum præsertim ex puscis & obuiis, quæ dicuntur, cuius occasio de multis & reconditis meditandi, subnasci posse videatur. Equidem viuimus eo tempore, quò non

non tam de propaganda ciuitatum vicia cogitare, quam assiduas mortes Urbium & funera lugere necesse est. Iacent ante oculos cadauera, prospectant è ruinis feralibus passim busta nobilissimatum urbium, quas in communi Patria non tantum vidimus mori, sed sensimus. In tam tristi ergo tamque amplo cœmiterio, magnum scilicet & copiosum habemus de Urbium fato commentarium. Hic non sufficit, exquirere genesin, numerare æuum cuiusque ciuitatis, disputare de morbis; nisi quatenus vnâ omnes pestis corripuit, quæ satis intelligitur, etiam cum non nominatur: altius ascendendum est, supplicique prece coram Deo agendum, vt, quandoquidem Germaniam nostram, celebre olim tot urbium domicilium, nunc mœstum earundem conditorium esse voluerit, piorum suorum reliquias, inter luctum sacculi pæne contabescentes, in mansuram Urbem & nouam colligat; vt tot ruinis vnâ imponat ruinam, quam soli possunt timere, qui perennis habitaculi quietem desperauerunt; vt, si quid ad fatalem supremæ restitutionis terminum superest, ex cineribus interim & rudibus mediis templa resuscitet atque tabernacula, in quibus nomen eius laudetur, gloria adoretur, oracula semper audiantur. Sed nobis finiendum est. Vale Lector Beneuole, & Urbem eam cogita, quæ nec nasci potuit, quatenus in Deo est; nec vitæ periodos numerat, quia in æternitate est; nec mortem admittit, quia in regno vitæ est.

Propo-

Propositum ARGENTORATI, I Nouembr.
c 15 15 c XLII.

XII.

Mira sunt & mera ænigmata, quæ de æue
vnicæ. vnicæ PHOENICE, scripserunt ma-
gno numero veteres Theologi, Oratores, Poëtæ,
Philosophi, Græci Latinique, inter quos nota
illa sunt ex Lactantii Phœnicæ :

Hæc fortunatæ fortis fatigue volucris,

Cui de se nasci præstitit ipse Deus;

Femina vel mas hæc, vel neutrum sit mage, felix,

Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit.

Mors illi Venus est, sola est in morte voluptas,

Vt possit nasci, hæc appetit ante mori.

Ipsa sibi proles, suus est pater & suus hæres,

Matrici ipsa sui, semper alumna sibi.

Ipsa quidẽ, sed non eadem, quia & ipsa, nec ipsa est:

Æternam vitam mortis adeptæ bono.

Cui ænigmati vt aliquid lucis possit conciliari,
dignus est, qui huc adscribatur *Clementis Romani*
locus, ex epist. 1. ad Cor. nondum ille quidem in
vulgus notus, quippe ex monumento nuper re-
perto. Ἰδόμεν τὸ παράδοξον σημεῖον τὸ γινόμενον ἐν
τοῖς ἀνατολικοῖς τόποις, τετέστιν τοῖς περὶ τὴν Ἀρα-
βίαν. ὄρνειον γὰρ βαν ἢ προσωομάζει) φοῖνιξ. τὸ το μο-
νογενὲς ὑπάρχον (ἢ ἔτη παντακίσια. γινόμενον τὸ
ἦδη πρὸς ἀπόλυσιν τῆ ἀποθανεῖν αὐτὸ, σηκὸν ἑαυ-
τῷ ποιεῖ ἐκ λιβάνα καὶ σμύρνης καὶ πῶν λοιπῶν ἀρω-
μάτων, εἰς ὃν πληθαίνει τὸ χρόνον εἰσέρχεται καὶ
τελευ-

τελευτᾷ. σηπομένης δὲ τῆς τελευτηκότητος σαρκός, σκώληξ τις γεννᾷ, ἥς ἐκ τῆς ἰκμάδος τῆς τελευτηκότητος (ὡς ἀναπεφύκει, Περροφῶν. ἔτα γεννᾷ γενόμενός αἶρει τὸν σηκὸν ἐκῶνας, ὅτε τὰ ὄσα τῆς περροφότητος ὄσιν, καὶ ταῦτα βασιάζων. διακίβει ἀπὸ τῆς Αραβικῆς χώρας ἕως τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν λεγομένην ἠλίεπολιν, καὶ ἡμέρας βλεπότων πάντων ἐπιπλάς, ἐπὶ τὸν τῆς ἠλίου βασιμὸν τίθησι. αὐτὰ καὶ ἔτως εἰς τοῦ πῖσω ἀφορμᾷ. οἱ ἄνθρωποι ἐπισκέπωνται τὰς ἀναγραφὰς τῶν χρόνων, καὶ εὐρίσκουσιν αὐτὸν περτακοσίους ἔτους συμπληρωμένους ἐκλυθῆναι. Consideremus signum admirabile, quod in Orientalibus locis sine in Arabia accidit. Avis est, quae appellatur Phoenix: ea sui generis unica est & solitaria, vivitque quingentes annos. cum autem animadvertit, suum finem instare, ipsa sibi loculum facit ex thure & myrrha aliisque aromatibus; renolutoque tempore ingreditur in eum & moritur. Soluta decem in putrefactionem carne, verminis inde generatur, qui ex humore defuncti animalis nutritur, plumescit; robustiorque factus tollit illum loculum, ubi ossa parentis sunt, & portans ea ex Arabia in Aegyptum, in civitatem Heliopolim peruolat, claroque die in conspectu omnium aduolans super aram solis illa ponit, atque ita remetitur primus iter eo, unde venerat. Sacerdotes ergo iuxta rationem temporum, ex illa observatione inveniunt, quingentesimo quoque anno expleto aevum illam venisse. Accommodatur postea haec narratio ad resurrectionis mysterium: cuius symbolum & alias sancti Patres à Phoenice crebro desumserunt. Praesertim autem admiran-

mirandam de Christi Iesu seruatoris persona, naturis, officio *θεολογίας*, hac imagine, tamquam emblemate, subinde illustratam est videre. Licet autem multos mouerit & numerus & auctoritas scriptorum, qui talia de Phœnice tradiderunt, ut pro historia mallent complecti, quam pro fabulis aspernari: consensu tamen doctorum obtinuit, *fabulosam autem esse Phœnicem*. sub quo elogio etiam diligentissimus vir *Vlysses Aldruandus in specioso opere Ornithologico* eum annotauit. Verum enim uero, cum epistola illa *Clementis* esset reperta, non parum ponderis uisa est habere uiri Apostolici auctoritas. quare doctissimus *Patricius Iunius*, primus tam memorabilis monumenti Editor, *in notis*, quas adiecit, denuo pro ueritate Historica Phœnicis pronuntiauit. Cui tamen, & simul iis, qui propterea abiudicant Clementi illam epistolam, pro solita moderatione & prudentia obuiam iuit *Gerardus Ioannes Vossius, in Physiolog. Christ. lib. 3. cap. 99. cum necesse non sit credere, Clementem sciuisse omnia quae facerent ad arcana natura*. Nos & hanc annotationem, & in uniuersum eorum sententiam amplectimur, quibus fabula uidetur, illa de Phœnice *θανματολογία* dicam an *αινιγματολογία*. De cetero Clementis epistolam censemus non exigua aestimatione dignam, etiamsi de auctore certa asseueratione designando, sustineatur interim sententia. Vnde porro tam contestata opinio & communis fama, quae tot uiris magnis imposuit, originem

traxe-

traxerit, & an ex hominis alicuius historia, vt sæpe factum est, fabulare commentum, an vero aliunde exortum sit, altioris est coniecturæ, cui nunc indulgere non possumus. *Scaliger exercitat. 233, de Indica aue Semenda coniecit, atque ita autumavit: Phœnicem haud esse penitus fabulosum, legimus in commentariis nauigationum, in mediterraneis India reperiri. Semenda vocatur ab incolis.* Inciderunt autem in hoc argumentum tres ornatissimi Iuuenes, magisterii Philosophici, quod vocant, candidati, illamque exercitationis Academicæ materiem delogerunt. Dicturi ergo sunt die crastini hora VIII matutina in auditorio maiori hoc ordine: IOANNES IODOCVS SCHELLIVS *Argentoratensis ostendet, quid veri simile habeant, quæ de Phœnice traduntur, siue qua fidei specie niti videantur;* IMMANVEL ECKHARDVS *Sesenheimensis, refutatis, quæ in speciem adferebantur, mendacium rei & fabulam arguet;* ISRAEL SPACHIVS *Argentoratensis, quos vel ad elegantiam vel ad doctrinam vsus habuerit illa traditio de Phœnice, aut habere possit, declarabit.* Quibus commodum erit, recitantes auscultare, illorum prudentia & meditatio hac occasione, grauioribus leuiora facile supplebit. Sunt illustria, nec pauca argumenta, quibus Phœnix noster accommodari potest. Ne dicam de ceteris, quam conuenienter iuuatur consideratio de Heroibus tali comparatione? Hi sunt Phœnices humani orbis, nisi Herois appellatione mi-

ne mi-

ne minus excelsæ, quam par est, utamur; hi incomparabiles sunt, & plerumque sine pari, sine socio; hi ad cæli momenta, id est, ad altioris instinctus moderamina, mouentur dirigunturque; hi non semper, sed ominosis tantum magnisque temporibus veluti cælo missi apparent: horum genitura, indoles, vita, exortus, omnia admiranda sunt. ex horum rogo, busto, cineribus, ossibus, aliquando subnascitur Heroica proles; Deo nimirum fata Heroicarum familiarum, & successuum miracula resuscitante. Hi ex orientalibus locis proueniunt: quia diuiniore indoles è cælo emicat, hi sepulcrum sibi & conditorium ex aromatibus extruunt: quia omniodoramento & aromatibus fragrantior est virtutum spiritus, inter quas & per quas mori, quibus immorari solent, ut uiuant. Hi sunt Phœnices, & prodromi vnius Phœnicis. qui illos per millenarias, & quingenarias & centenarias periodos disponit, donec expleto magno huius æui mortalis anno, appareat ipse ille vnus & vnicus Phœnix, & iustauret annum sine anno, sæcula; cum orbe toto aboleat, ut noua ciuitas, noua terra, nouum cælum, Phœnicia, ut sic appellem, miracula, omnibus piis æternum spectanda, tractanda præbeant. Hæc & similia suppeditabit nobis tota Christi historia, Christi natiuitas, vita, passio; quam præsertim nunc sollenniter & publice meditatur. Neque enim auersatur Deus talia Christianæ pietatis inuenta & symbola: quinimo

nimo statuendum firmiter habemus, nullam esse
occasionem negligendam, qua ex quouis argumento ar-
gumentum nostrum faciamus, id est, Phœnicis nostri
mysteria. (pse tamen ubique & cause) concuplemus,
interpretemur, balbutiamus, etiam obfuscavimus.
 Per scriptum Argentorati XXI Martii anno
 Chr. clō lpc XLIII.

XIII.

EST inter exempla rarioris industriæ & cele-
 britatis Academicæ publice numerandum
 prædicandumque, quod in pertractandis C. Cor-
 nelii Taciti *annalibus*, mecum superioribus mensi-
 bus collocavere studium, Generosi florentissimi-
 que Iuvenes: qui ex variis terrarum oris, ad summam
 decus & spem sæculi, hoc veluti in eximiarum
 curarum laborumque palæstram confluerunt.
 Excitabatur ipsa difficultate gravissimi Aucto-
 ris, discentiæ alacritas: quam contentio susten-
 tabat, æmulatio pulcri profectus magis magis-
 que accendebat, cultura denique eruditionis &
 solertioris iudicii, non temerendis successibus
 remunerabatur. Quotum Specimina hæcenus
 insignia publicis splendidisque consessibus præ-
 buere, institutz feliciter de nobilissimis argu-
 menti dissertationes & colloctiones; præcipua
 laudè hic memorandæ, nisi in recenti Academia
 nostræ memoria versarentur, atque alibi noti-
 tiæ publicæ forent à nobis commendatæ. Cuius
 præsertim ad novæ laudis prædicationem nunc
 e
 manum

manum nostram calamumque inuitet, duorum
 è præcipuis Commilitonibus strenuum & singu-
 lare circa prædictas occupationes studium. Sunt
 ñ Nobilissimi Iuuenes, HERMANNVS
 SAMSONIVS Liouus; VITVS LV-
 DOVICVS à SECKENDORFF, Eque
 Francus. Qui, cum hætenus omni virtutis ge-
 nere ac litterarum flagrantiore studio ad pal-
 mam & decus exsplendissent, alter (SAM-
 SONIVS) etiam in publico eruditionis præ-
 claræ, alibi quæsitæ, apud nos amplificatæ, su-
 scepta feliciterque propugnata commentatione
 in VI, VII que *caput lib. 1. Annalium*, speciosa do-
 cumenta edidisset: nunc profectui prudentiæ,
 vterque exercitationem *Eloquentiæ*, ex illo ipso
 Tiberii Principatu, quem publicæ prælectionis
 argumentum, sicut cœpimus dicere, delegera-
 mus, destinant adiungere. Quibus ignota es-
 sent Nobilissimorum Iuuenum ingenia, ma-
 gnum, ni fallor, notitiæ atque commendationis
 argumentum, ex hac ipsa iudicii consilii que cor-
 data rectitudine possent desumere, Quam visita-
 tum enim plerisque est, diuellere ista studia, siue
 potius vtraque negligete: tam certum inter do-
 ctos omnisque æui auctoritate testatum est, non
 valere in præsentis vitæ vsus & grauiorem in-
 æp. actum, nisi indiuiso copulatas nexu, *civilem
 sapientiam & civilem eloquentiam*: que pro-
 pterea si non vna voce appellari, certe sub vna vi
 comprehendi debent ac intelligi. Sed nimirum
 oppido

oppido pauci æstimant sacrum illud vinculum, quod naturæ societatiq̃ humanæ Deus, tanquam fatale & æternum pignus, intimæ religionis cærimonia commendauit. Aliqui & contemnunt; vt plerumq̃ ignorantia comites est arrogancia; *dam homines noluisse videri volunt, quod assequi nequiuertunt.* quod arcanum impudentia, nonnemo Veterum obseruat dicam, an arguit. Sed nobis nunc cum bonæ mentis Iuuenibus, res est; & de iis sermo. Delegerunt sibi ciuilibus eloquentia exercenda, argumentum, quod *Priores VI Annalium Taciti libros, id est primipatum Tiberianum*, sicut antea monui, exhauriret; forma descriptionis hunc in modum ordinata: vt è duabus orationibus, *Prior SAMSONIANA, TIBERII LARVATI simulacrum*, siue *Rationem status*, quam vocant sequiores, *specioso vultu adornatam ex mente & scopo Tiberii ostentaret*; *altera TIBERII REVELATI formam* siue *Rationem status apertâ facie deprehensam profiteretur.* Fuit Tiberius singularis simulationum ac dissimulationum omnium artifex summusque fraudis ciuilibus & sophismatum in getenda republica architectus, cumq̃ nihil non ex tyrannico more consilioque ageret, vitia tamen sua sub virtutum specie occultabat. vnde illa Historicorum iudicia: *eum virtutibus & vitis ex equo usum, tanquam si alienigenis operant tantum dedisset.* Pro quo potius dicendum erat: *virtutum simulatione vehit larua obiectum, demique in scotera & dedecora prorupisse.*

sicut rectissime Tacitus iudicat, sine *Sexti Annalium* ubi tempora potius morum diversa, quam duplicem indolem, quod alii faciunt, in eo agnoscit. *Morum*, inquit, *tempora illi diversa: egregium vita famaue, quoad privatus, vel in imperio sub Augusto fuit: occultum & subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus supersuere; idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: inestabilis sanctitas, sed obsecus libidinibus, dum Seianum delectis timis nec postremo in scelera simul ac dedecora protupit, postquam remoto pudore & metu suo tantum ingenio utebatur.* Nos, ex loco multae profundaeque meditationis nihil aliud nunc, quam propositum illud Tiberianum consideramus: cum libidinem animi & ingenii sui pro suprema ratione habens, nihil illicitum, quod explendae dominationi; nihil turpe, quod aliquo colore involutum; denique omnia, modo clam, modo palam; tyrannidis impotentiae accommodanda aut indulgenda crederet. Id egit, cum sub schemate cultuque Principalis officii, opera tyrannonum faceret: id egit, cum remoto velo, ne famam quidem tyrannidis expauesceret. Ceterum illa posterior Tragediae pars, nihil nisi luctu & sanguine theatrum implevit: priores fabulae actus, multa specie, ornatu, gravitate praefulserunt. itaque non ut fabula & sub persona res aditari plerisque videbatur: sed serio Principis veroque actui competere credebantur, quae tanta arte in nationis decus formae Romanus imperator concinnave-

nauerat. Plane sicut ii facere solent, qui omnem
 prudentiæ actusque civilis summam, *Ratione*
 quadam *status* sequioribus annis metiuntur.
 Quod vocabulum si, quid portendat, exquiras;
 totam tibi pulcherrimarum rerum & decore
 splendidi spectaculi scenam instruent, ne quid
ad salutis supremae legisque maiestatem, ad interiorum
& sacratam actus imperatorii prudentiam, ad soler-
tiam publici compendii, ad vniuersam denique status
incendentis, firmandi, locupletandi, ornandi artem, de-
 siderate possis. Verum si ex ipso postea actu
 euentuque, id est, ex proprio interpretationis
 politicae fonte; singula inuestigaueris, apparebit
 hanc esse vnâ horribilis illius arcani legem;
supremae legis titulo, quidquid ad utilitatem dominan-
ti aut libidinem placuit, inuoluere; nihil pensi mode-
tatiue habere, iusticiam postponere, honestatem de-
serere, æquum & bonum vitro negligere; nihil illicit-
um, quod fructuosum, putare. Hæc commenta,
 vasa, artes, aulam Tiberii tanquam se-
 dem & patriam præcipuam agnoscunt: indeque
 adeo fit, vt exemplum Tiberiani Principatus à
 Tacito deformatum, veluti regula aulicæ politi-
 cæ, contra mentem Taciti, à plurimis *domina-*
tionum magistris, quos præter Latinorum consue-
 tudinem *statistas* multi vocant, passim arripia-
 tur. Idque ipsum *tacite ad dissimulantes*: ne quid
 minus ex decore artis, hic geri videatur. Quo
 pertinet etiam nuperum exoticæ calliditatis in-
 uentum: cum de *extraordinaria Prudentia*, quam

honesto titulo appellant, siue *de ratione status* non quidem scribere, sed scripta edere desinunt; atque in fatalibus & secretis libellis circumferunt furoris Pythici oracula; exemplo scilicet Florentini veteratoris cautiore facti; & sub ænigmatæ rem feliciter gesturi. Hinc ergo *Ratio illa status*, si de nouo quid sit interrogas, non immerito vocabitur à nobis: *larua Domnanium; histronia aulicorum; virtutis ludibrium; conscientie scopulus; sagena populorum; rete vrbum; Pacis lalligo; armorum erugo; tabes seculi; mysterium iniquitatis; tormentum religionis;* denique quid dicam de eo, quod est **N I H I L**, & est **O M N I A**? Vnum illud nobis propositum est, vt Iuuentuti studiosæ, subinde monita cautionis & Prudentiæ, contra irritamenta calliditatis suggeramus. Quo etiam *Orationes illæ duæ, ad quas crastini VIIII matutina, loca sollemni audiendas ipsa Nobilissimorum Iuuenum,* qui perorandi prouinciam in se receperunt, virtus & doctrina, vtriusque decoris amatores inuitat, vnice spectabunt. Quippe cum veram studiorum publice salubrem viam cordate prudenterque pridem institissent, & hæcenus prospere decurrissent, hac occasione *industriæ suæ specimen* publicabunt. Et Alter quidem, vt supra cepimus dicere, exemplo Tiberii declarabit, *quibus coloribus, qua specie, Ratio praua status in aulis elaborata extra aulas soleat ostentari; Et quam solcite preferantur illi tituli: Omnia ad vim Principatus dirigenda esse; in qua sit tutela regnorum; igitur Principes*

inst. et

existat Deorum habendos, omnemque irreuerentiam & audaciam erga summa fastigia legibus, viribus, ordinariis extraordinariis rationibus, districte, acriter, & ubi res postulat, atrociter vindicanda; auctoritati seruandam iuxta & tempore, & viriusque ingenio accommodandas agendi artes; quo recto cursu perueniri nequitum est, obliquo tramite incedendum; admittendas necessitatis aut utilitatis causa fraudes, dissimulationes, odia, amicitias; denique utilitatem statum pro precipua statum ratione agnoscendam. Alter ostendet: frustra praeferi virtutum nomina & species, adhiberi verborum magnificentiam, laudari iura, iactari religionem principatum; ubi omnia ad explendas tyrannidis & infinitae dominationis libidines referantur; neque *οὐλοκρασίῳ πολιτικῆν* & laudabilem illam extra regula ordinem Prudentiam, quam necessitas aliquando suadet, nec honestas damnat, cum *κακὸς ἔργου* & prava calliditate confundendam esse. Ceterum sicut scripserant, ita recitabunt; i. e. sua, proprioque Marte elaborata; neque alienis infertis interpolata, aut compilatione locorum communium vane adornata. Etiam si enim omnia, ad exactam, scribendi normam limata non erunt; talia tamen iudicavi, quae ingenii & eruditionis praestantiam abunde possent declarare. Script. Argentor. xxvii Septembr. clp lxx xliii.

XIV.

Non absurdum est, inter medios bellorum tumultus de Pace meditari, loqui, scribere; cum vel sola ista ratio sit, quæ calamitatem temporis & tam diuturnam boni inter humana bona præcipui absentiam solari quodammodo, restrictumque argumento sæculi & conturbatum animum possit relaxare. Effecit hæc ipsa cogitatio, ut ad dissimillima nostris tempora respicientes, lubentissime subsisteremus in contemplatione *Pacis*, qualem non vno nomine fas est dici incomparabilem: cum sub Augusto Imperatore, omnium inter se gentium aut pax aut pactio esset. Etenim Augustus, cum ruentem in deteriora & procumbentem intestinis vitis rempublicam, non sine maxima terræ conversione, totiusque, quod perire *Florus* iudicat, corporis agitatione, in novum statum formamque ordinasset, atque libertatem degenerem ac licentia præcipitem, præsentaneo monarchicæ remedio aboleuisset: statim consilium cepit conservanda per longissimum tempus pacis; cuius mansuetudine ac tutela, terrarum orbis membra in vnius corporis firmitatem coalescerent. Videbat Prudentissimus Princeps, nulla imperia esse stabiliora, quam quibus non indolentur subiecti; itaque dulcedine otii imbuendos censebat animos, tot bellorum iam pertæsos, omnemque armorum culpam in auctorem novi

status

status reiecturos, Videbat, crebris bellorum motibus, etiam cum feliciter & ex voto cessit victoria, aliquid de robore aut partibus Imperii decerpi, imminui, aut labefactari. Videbat, neminem citius periculum incurrere, quam qui saepius periculofam militiae aleam cum fortuna ludere audet. Videbat, boni moris disciplinam, vnicum & verissimum imperiorum vinculum, nec formari inter armorum strepitus, neque regi satis posse. Quo accedebant altiores de fato & regnorum fortuna cogitationes, quae suadebant procurrentis imperii cursum coercere, neque magnitudine nimia potentiae, dissolutionem vastae ac inhabilis molis vltro atcescere; nihil in rerum natura, nihil in humanis opibus, cum excessit modum, esse durabile. De tuendis pace, quae bello parata essent, nunc cogitandum esse; firmandos imperii terminos; concludendam intra tutos recessus potentiae amplitudinem; famae studendum denique, quam vel minui apud posteros, si nihil nisi bella praeferebat; vel lacerari esset necessum, si pacis artibus videretur caruisse. Veniebant in partem talium curarum callidiora quaedam, atque, ut nihil in gentium consiliis usquequaque sincerum est, ex dominationis vafraementis exorta; qualia erant ista: exarmare praetextu pacis Italiam, emollire & quasi enervare otio, tumidos bellicosarum gentium spiritus; servitutem tanquam frenum orbi terrarum, tranquilla quadam violentia, ut sic dicam, magis

e s

magis

magisque inducere ac imprimere. Talibus ferme
 sui propositionibus nitetur Augustus, cum
 pacem illam longam & magnam imperio suo
 terrisque indulgeret. At vero *Augustam* siue
Augusteam pacem non ea tantum parte debemus
 considerare, qua Augusti est: sed oportet insu-
 per attendere superioris auspicii consilia, qua-
 tenus à sanctiori auctore, diuini quodam
 modo, *augusta pax* est, & merito appellatur. Lon-
 ge enim alia, longe grauiora sunt; que sub hac
 pace, diuina moliebatur Prouidentia; in cuius
 sanctissima consilia si quis velit, qua pie licet ac-
 decet, inquirere, multam profundamque medi-
 tandi obseruandique occasionem reperiet. Vo-
 luit Augustus ad fastigium potentie euehere
 Romanum imperium; voluit & Deus: sed di-
 uerso vterque consilio. Augustus fame celebri-
 tatem quarebat & amplificationem Romani
 nominis: Deus gloriam Christi sui & Christiani
 nominis incrementa spectabat. Deus, cum in
 terras missurus esset, nouo & singulari missionis
 genere, *Principem Pacis*; arma passim omnia iussit
 conticescere: Deo iubenti, cui obediunt omnes
 creature, paruit cum creaturis omnibus Augu-
 stus; quanquam ita paruit, vt cui pareret, & an
 pareret, non satis animaduerteret. Sentiebat
 animum suum bellis triumphisque innutritum,
 subito & arcano instinctu ad pacem inclinari:
 sed inclinantem illam vim nec intelligere vole-
 bat, nec audebat detrectare. Interim nascitur
 cum

cum sua Pace, Pacis auctor & origo unica; Pacis que nuntios & legatos per orbem parat dimittere. Exit sonus Pacis in omnem terram; & protubarum clangore, Euangelicæ prædicationis suauitas passim aures animosque permulcet; pro exercituum & copiarum agminibus, speciosi pedes annuntiantium Pacem perambulant montes, qui subsidunt; valles, quæ assurgunt; populos, qui mitescunt; regiones, quæ beantur. Mirantur facili mansuetudinem & fatalem rerum conuersionem, mirantur, inquam, sed non capiunt Romani sapientes: interim tamen, quasi caperent, quod mirabantur, canunt Augusto laudes, instruunt Panegyricos: *Tibi, inquit, Auguste, ridet terra, floret ager, lucet calum; tibi maria nauigantur, habitantur vrbes; tibi pax & opulencia & securitas ludos quotidie & spectacula facit.* Quæ cum similibus, soli debebantur *Pacis Principi*, qui Augusti animum ad amorem pacis temperauerat, qui Augusto vires ad restituendam pacem suppeditauerat; qui terrenæ pacis symbolo æternæ pacis dulcedinem figurate destinarat. Delegerunt hoc de **PACE AVGVSTA** argumentum, de quo in publico aliquid dicerent, florentissimi duo Iuuenes, laudisque ac honoris, qui ex litteris petitur, candidati valde industrii, **IOANNES SCHILLING** Argentoratensis, & **ANDREAS FÜRNSTEIN** Austriacus. Si cui erit commodum, *Die Luna proximo, hora VIII matutina* recitantes audire: is ex prioris oratione percipiat

percipiet, *quid humanorum ac civilium consiliorum habuerit pax Augusta*; alterius oratio, *quantum divine habueris ea providentia*, brevissime conabitur indicare. Vale Lector Benevole, & de obedientia studioque erga Te nostro optima quæque Tibi pollicere. Scribebam Argentorati xxix Martii, an. Chr. cl^o l^oc XLIV.

XV.

Divinum quid in terris esse *Regnum*, Regesque quasi quosdã inter homines Deos, omnium gentium ætatumque assæuatione traditum est. Sed divinitatis eius nec originem, nec vim, nec symbola penetrauerunt illi, quibus ipsa diuinitatis veræ summaque mysteria nunquam patuerunt. Sane, vt in multis aliis, ita in hac ipsa re, quidam diuinitatis sensus etiam gentium, Deumque ac diuina ignorantium, animos perterritauit: eoque adegit, vt de veneranda eximie Regni Regumque maiestate serias cogitationes fusciperent. Infudit, inquam, in oculos animosque hominum, suam lucem Regia Maiestas; & Augusto se, vltatæque dignitatis modum superuecto honore monstrauit, sed præsentius erat tanti splendoris lumen, quam quod oculi diuinitus non illustrati recto obtatu intueri possent. Hinc varia cæcutientium aberratio; dum quidam *paruo diuino fustigio sublimis acem rati*, per consecrationes, & cultus humanam sortem petitis excedentes, sua commendate obsequia student;

student; alii, per superstitioni vitium, adulationem induentes, quicquid ad inflandos Regum animos pertinere potuit, comminisci instituant. His maculis non vacant pleraque, quæ apud profanam antiquitatem occurrunt: ita tamen, ut in tenebris etiam, vestigia lucis appareant. Talia sunt, cum *Homertus*, *scoprum* à *Ioue* deducit, ut *Agamemnoni* suo tradat; cum *Scythæ* per *solium regium*, tanquam sanctissimo iuramento, apud *Herodotum* iurant; cum insignia regni cætera vario more rituque, sed ubique tamen ut symbola diuinitatis regis admirantur, colunt, prædicant *Gentiles*. Et quam subtilia sunt, ac diuinum quid conantia, quæ de *aspicio regio*, de *fortuna Regibus propria*, de *facie regis*, de *maiestate & sanctitate regia*, passim philosophantur *Scriptorum nobilissimi*? Negari non debet, adulationis ab initio voces fuisse, cum *diuinitatis titulos* Principibus aulica obsequia adnecterentur; cum *diuina occupationes*, *diuina edicta*, *diuina denique omnia fortuna atque Principalis instrumenta*, ipsosque imperatores *sanctissimos ac diuinitissimos* dicerent: sed retinuit postea, imò & auxit *Christianorum pietas* verborum honorem, sustulit autem eirauitque adulatoriam superstitionem. Deum scilicet ista in Regno celebrant; non autem Reges Deo æquant: & quod adulatio olim sine affectu & ratione enuntiauerat; quod superbia præter rationem, affectu immodico, sibi vendicauerat, postea ratione sulsa modestia & obsequium pietate in-
forma-

formatum, verbo tenus non abrogauit, sensu autem toto emendauit. Quanquam cum de se ipsi ita loquuntur Principes, quis neget nimium esse? nisi quod alienæ manus ministerium, quod interuenit oraculis Principalibus, sui potius obsequii respectu, quàm ex voto Domini longius euectum, inuidiam omnem mitigat aut abscondit. Et datur hæc venia iis Prudentum consiliis, quæ ἀντιξόσια σκῆπτρα, plenitudinem regie potestatis, nulli mortali submissam fastigio, auctoritatem imperii inuiolabilem, securitatem gentium ac salutis publicæ tutelam, diuini splendoris sed Deo cæloque orta efficacia terris capiunt conciliare. Denique & Prudentiæ suis inuentis artibusque : & pietas suæ religioni meditationique hinc argumenta, fulcra, roborata, colores petere potest : suntque adeo utroque sensu, e. g. symbola regni & insignia, θεῖα τινα, καὶ τινῶν ἀρρήτων μυστηρίων σημάδια, ut Nicephoro Callisto dicuntur. & Nicephorus Gregoras, affectu non minus Christiano ait: τὰ τῶν βασιλέων κειμήλια ἔσθαι εἶναι, καὶ οἷα χειρῶν ὑπὲρ τὸς πολλούς, regum ornamenta & insignia diuini quid habere, atque merito supra caput vulgi posita existimari. Ceterum cum nulla se magis Deum imitari diuinamque præstantiam quodammodo representare se posse cernerent Principes, quam virtutum illustri splendore actuque : cognomentis virtutes varias præferentibus sua edicta, litteras, tractatus insigniuerunt. Itaque passim cum nominibus comparent præscripta omnis, quæ ex

hone-

honestate petitur, laudis elogia: *Εὐσεβῆς, ἀγα-
 θοποιοῦ, ἐνεργητικοῦ, μέγιστοι ἐνεργεῖν, εἰρητικοῦ, ἡμέ-
 ρότατος, ἀμνηστικῶν, ἐμφορῆσάτος, φιλαγαθῆς, τοῖς
 ἀδικημένοις σωτήρης, Pii, Benigni, Munifici, Maximi
 Benefactores, Pacifici, Mansueti, Iniuriarum immem-
 ores, Sapientissimi, Nobilitatis amantes, Liberatores
 afflictorum; aliaque his similia; quæ posteriores
 Orientis Imperatores; vna *Pietatis* laude com-
 plexi, *πιστὸς ἐν χριστῷ βασιλέας, fideles in Christo
 imperatores* se præscribebant. Atque, ut omnia
 augustiora viderentur ac diuiniora, suam quan-
 dam & propriam adscribere Regibus Regnisq;
 Fortunam, peculiaremque Divini numinis in-
 scepra favorem, *Favorum Regionum* elogiis ho-
 nestarunt. Hinc *εὐτυχῆς, νικηταί, σεραταῖς χόη,*
Felices, Victores, Triumphatores, non tam euen-
 tuum felicium, quam ipsius Fortunæ Regiæ,
 quæ tales Regibus euentus pollicetur aut gratifi-
 catur, celebrationem spirare & loqui videntur.
 Omnia autem illa, quæ de Maiestate Regia, de
 Virtute Regia, Regiisque fati hæcenus dixi-
 mus, complectitur incomparabile & vere Imp-
 ratorium nomen *Augusti*, quod apud Romanos
 Principes, non sine omine fastigii, cui nullum
 esset aliud simile, remansit. Nam qui autumant,
 Romanos Imperatores maiestatem nominis Re-
 giæ non satis intellexisse, quod alio potius quam
 hoc dici maluerint, illi nec prudentiam eius con-
 siliis ex historia meminisse, nec sanctitatem no-
 minis *Augusti* satis reputare videntur: quod supra
 Regis*

Regis titulum quodammodo ascendit, ex quo Deus Imperatorem & Augustum esse voluit Romanum Principem, i. e. ex quo fecit eum tot Regum dominum, tot Regnorum moderatorem, certe comprehendi sub ista appellatione Regis elogium, nimis quam manifestum est. Vnde cum Græci αυτοκράτορα suum, interdum βασιλεία interpretarentur, non auferunt virtutem tituli, sed sublimioris vocabuli eminentiam populari & ad captum faciliori nomine aliquatenus declararunt. Cuius rei considerationem paulo accuratorem non admittit hæc pagina; quæ nihil aliud quam præfationem sibi proposuit super *exercitatione Academica oratoria*; quæ REGNUM DAVIDIS, quatenustam grauis argumenti tractatio in hanc ætatem & studiorum mediocritatem cadere potest, delineandum sibi sumserunt, egregii iuuenes, & non vnis hactenus speciminibus nostræ Academiæ noti probatique, PAVLVS REICHARDVS, IOH. IACOBVS GAMBSIVS, IOH. VLRICVS FRIDIVS, *Argentoratenses*. Et primus quidem *Maiestatem Regiam*, in Dauide diuinis quibusdam radiis explendescentem, venerabitur: Alter *Virtutis Regiæ* harmoniam concentumque in Dauide celebrabit: Tertius *Fæderum Regiorum* obseruationem è regno Dauidis meditabitur. Nimirum, quidquid in vniuersa philosophia Regia vel illustre, vel subtile, vel memorabile occurrit, ex Sacris Scripturis, Sanctis

Sanctissimorumque Regum exemplis, ante omnia petendum est. Fulget equidem in omnium regum capitibus honor diadematis; aut, ut propius ad nostrum propositum loquamur, omnibus impressa est Regnis Regibusque quædam diuinæ maiestatis imago, & ille character amplitudinis, quæ Maiestatem in imperiis repræsentat: sed in sanctis tamen, Deoque peculiariter electis ac dilectis Regibus, radio haud dubie districtiore micat, quicquid diuini est in maiestate. Iam virtus, ut vere Regia sit ac dici possit, non assimilata specie æstimanda, quod Politicorum profanissimi ne nostra quidem ætate erubuerunt tradere; neque etiam solo naturæ magisterio informanda est, quod Gentilibus olim placuit: sed diuinæ legis norma requiritur, ut ad honesti mensuram exacta & regis animo fortunaque digna procedat actio. Denique factorum Regionum casus & exempla, non deesse quidem possunt in ullius Regis historia: sed in sanctorum Regum imperiis, diuinæ occupatio prouidentia, ut in theatro interiore, penitus potest introspecti, eoque condisci plenius. Sicut è Davidis regno luculentissimis apparet Speciminibus: quem Deus & summis regisque virtutibus ornauit; & domi forisque veneratione maiestatis præmuniuit; & fatis ingentibus, arduisque per vtramque fortunam casibus vicibusque exercuit. Quæ si cui placet, *die louis proximo, i. e. I. Augusti, hora VIII matutina*, ex ipsis publice dicturis adolescentibus

tibus loco consueto audire, cum præter hoc
 quaecumque à me factum indicium, & industris
 Iuuentutis patriæ, & merita Parentum, & ipsa
 officii cuiusuis, quod in præclarissima studia re-
 dundat, honestas inuitare potest. Vale, Lector
 Beneuole, & nos ama. Argentorati xxx Iulii
 clo loc XLIV.

XVI.

MAiestatem Regum Principumque, nulla
 fuit ætas, quæ non sacrosanctam cuperet
 aut faceret. Hinc præter obsequia deuoti cultus,
sacratæ Maiestatis leges, & districta Maiestatis iudi-
cia, passim obseruantur. Quanquam, si de for-
 mula legum eiusmodi ac iudiciorum disquiramus,
 nihil satis, liquidum satis plenum, etiam in
 nobilissimarum gentium disciplina, licuerit re-
 perire. nisi quod historia & rerum memoriæ,
 exemplis interpretantur ac suppleant pauca le-
 gum, quæ vetustatis iniuriam euasere, fragmen-
 ta. Illud interim satis constat, quæstionem Ma-
 iestatis in Principatu seu imperio singulari (nam
 libertas certis formulis legumque præscriptis te-
 niacius gaudet) non tam regulis fori submissam,
 quam præsentiore Principatus arbitrio defini-
 tam, & plerumque ex vsu status imperatorii, in-
 timisque imperii & aulæ arcanis dispensatam
 esse. videbatur nimirum ad conditionem impe-
 randi pertinere, ne Maiestas præsidia suæ tutelæ
 ac instrumenta, aliunde quam ex se & suo auspicio ex-

cio expediret. Vnde etiam, quæ super tali argu-
 mento Principum rescripta & constitutiones ex-
 tant, cum interioribus regni consiliis ita cohae-
 rent, vt sine illis nec intelligi, nec ad vsus publi-
 cos rite possint transferri. Quomodo peritissi-
 mus artium regiarum auctor Augustus, eiusque
 exemplo, longo post tempore, Arcadius & Ho-
 norius, *Maiestatis legem* interpretatione noua am-
 pliarint, *criminaque maiestatis plastica* commenti
 sint, nemini obscurum est. Nec alio sunt vel iu-
 re vsi vel consilio, quicumque Principum, suis
 reseruatam addictamque arbitriis huius causæ
 interpretationem & tractationem voluerunt,
 nisi quod diuersa tractandi ratio, ex diuersitate
 status imperii ac imperantium, inualuisse ani-
 maduertitur. Non iam dicam de more tyranni-
 dis, quæ & vim & indolem & finem legum ma-
 iestatis peruertit, indeque nescio quod instru-
 mentum iniquæ acerbæque dominationis con-
 cinnat: vt maiestatis crimen per miras artes fiat
 eorum crimen qui crimine vacant, sicut subtilis
 Panegyristæ sententia summatim indicat, & *Ta-
 citus in Principatu Tiberiano*, magno exemplorum
 numero interpretatur ac demonstrat. In ipso
 Principatu non-tyrannico, discrimen in hoc ge-
 nere causarum non leue deprehendas. Sicut
 enim ad gubernandas imperii vtilitates non
 vnum adferunt ingenium, aut eandem motum
 consuetudinem, siue Principes siue Principum
 adiutores: ita nec Maiestatis crimen vna omnes

via egrediuntur, aut vna iudicant sententia, *Quidam* enim, generosas & magnitudine Principalis fastigii animique dignas curas, pro consiliorum norma amplexi, vt alibi, ita hic, omnia malunt *ex causa moderationis grauitate*, tanquam ex fonte deriuare; perennemque potius regni firmitatem, quam presentaneam assertionem specularantes, non dubitant, magnitudine animi nihil Principi vel ad gloriam vel ad munimentum honestius esse; nec vllum prospere diuque imperaturo verius consilium dari posse, quam vt status sui praesidia in animis ciuium, in visceribus, vt sic loquar, ciuitatis reponat; aulam periculose à republica in hoc negotio seiungi; grauitate iudiciorum plus profici ad famam & potentiam, quam seueritate vindictae; plus in auspicio regalis fastigii esse, quam in gladio: praesertim autem in diuinæ cura prouidentiae, quæ reges amat vnice tueturque, summam spei pariter atque consilii statui debere. *Alios* autem animosior pro incolumitate Principum sollicitudo, aut vsus aularum interior, *in districta praesentis imperii iudicia & seueritatem vi Principatus*, vt autumant, *dignam* rapit: atque hi Maiestatis regis auspicia, sanctitatem, vim, magnificentissimis elogiis deprecant; in eaque omnem publicæ salutis tutelam collocant: rem tam diuinam, inquit, tam sanctam, adeoque tam teneram, ne attaminari quidem citra reipubl. periculum posse; pertinere ad securitatem omnium, quæ vsquam

quam sint, regnorum, ne ullibi regum quisquam impune violetur: ex indole delicti nullum hic clementię, nullum venię locum esse; nullam emendationis spem in eo superesse, qui tantum semel furorem admisit; ita plurimis noceri, dum paucis parcitur: dissolui vim Principatus, nisi vincula, quibus continetur, ex quauis occasione arctius adstringantur; praesidia regnorum non permitti fortunę incertis, sed praesentissima manu constitui oportere. Ex huius philosophię sinu, etiam ea emergunt, quę ad peculiare huius argumenti quęstiones pertinent. Ita, cum de facto dubitatur, coniecturis animosius uti, quam prisca gravitatis genus patiebatur, inter artes, an & obsequia, aulae est. Sed &, ubi definitio huius criminis quaritur, non parci sunt aut timidi interpretes, quicumque acrioribus Principatus consiliis insuevere. Quod in culpa silentii, crebro hic occurrente, observare licet: quę cum saepe diuersam æstimationem ex personis causisque recipere videatur, plerumque tamen vno suppressionis titulo damnatur: sicut in causa Philotæ, apud Curcium, talia pleraque notabili expositione declarantur. Huius exempli mentionem de industria quæsiui, quippe qui semper arbitratus, & studiosę Iuuentutis testatus sim, illustriorem huius argumenti de causa Maiestatis tractationem in antiquitate tota non reperiri. ita enim describit Historicus causam Philotæ & Parmenionis, quęque connexa sunt eiusdem

generis alia, ut cum sensibus aulicorum & Principis, quos exponit; prudentia certare videatur. Casus Parmenionis, qui indicta causa, immisso percussore sublatus est, seorsum multam considerationem mereri & capere videtur: neque frustra inter Prudentes dubitatum est, an merito maiestatis crimine conciderit. Nam eruditissimum *Clapmarium* nolim sane hic sequi; cum tanquam de fonte, & iusta supplicia passo pronuntiat. Quem non potius moueat grauissima *Curtii* ratio? qui expositis Parmenionis laudibus dotibusque subiungit: *Hac impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest. quia Pbilotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit: quae facta probari non poterant; an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recentium magis posset liquere, dubitatum est.* Quid pro Alexandro in speciem possit adferri, satis video; sed cur in causa tam perplexa, de plano iudicari, aut à cordato veterum iudicio discedi debeat, nondum discerno. Denique si modestissime agendum sit (quod ego quidem, summarum potestatum reuerentia, libentius probem) causa Parmenionis inter eas nominanda est, de quibus merito vetus illud obtineat: **NON LIQVET.** Interim, quia totum Maiestatis argumentum sub hoc titulo considerari potest, non debuit mihi displicere, duorum è Commilitonibus nostris eximiorum Iunenum, laudabile in eligenda exercitationis oratoriae materia propositum: à quibus

quibus CONRADVS BARTHIVS *Fürstenvverdensis Marchicus*, quasi ex persona districtioris & consilia dominationis regiae professi aulici, ea summam tractabit, quæ supplicium tam repentinum Parmenioni indicta causa infligendum suadere ac defendere videantur; alter CHRISTOPHORVS KERSTENIVS *Regiomontanus Borussus*, moderatioris in crimine maiestatis tractando prudentiæ studium induet, ostendetque, quid dissuadere *Parmenionis supplicium potuerit debueritue*. quæ pars præsertim in *historia Curtiana* deest. quippe, sicut in causa Philotæ, Craterum, Hephæstionem, Cœnum, seueritatis consilia sub formula fidei in regem ac pietatis amplexos, ceteri facile secuti sunt: ita nec pro Parmenione, quisquam ausus est regem interpellare; ne parum obsequii aulici gnatus aut regiae salutis studiosus haberetur. Delegerunt, ut ceppi dicere, Iuuenes Præstantissimi hoc argumentum vere *πολλὸν*, dum singulari studio, ut in aliis auctoribus, ita in *Q. Curtio* hæctenus versantur; indeque ad vitam civilem quæcunque possunt præfidia sibi ac instrumenta, raro diligentiae exemplo, comparant. Meretur enim tot experimentis mihi cognita virtus in publico commendari; ne vel præclare factis præmia, vel honestæ æmulationi inuitamenta videri possimus denegasse. Et BARTHIVS quidem, cum post illustrium aliquot Gymnasiorum disciplinam, *Inclytæ Regiomontanæ Academiæ*

sua studia commisisset, ibique triennium moratus esset perlustratis aliquot in Dania, Belgio & Germania Academiis, ad nos concessit: totoque, quo nobiscum fuit tempore, seriaz pietati, virtuti, honestissimisque studiis eam dedit operam, quam necesse est illos dare, qui Patriæ ac Principibus suis indolem, profectum, & omnia sua proposita cupiunt dicare. Non sum alias prodigus elogiorum, neque Prudentis duco, figuris in hoc genere indulgere; sed merita hominum, partim conuictu, partim quotidiano studiorum vsu æstimatorum, debito fraudare testimonio, parum ab insolentia abfuerit. Id quod ad KERSTENIUM quoque pertinere volo, quem Barthio ex Regiomontana Academia discedenti fortuna itineris comitem, & hætenus, studiorum socium iunxit, approbavit is nobis insignem morum modestiam, bonæque ac piæ mentis rectitudinem, cum eleganti ac decora iudicii sollertia; quæ magnam præclare sperandi materiam peritis ingeniorum æstimatoribus suppeditare potest. De studiis ipsorum, tum ad elegantiam, tum ad Prudentiam ciuilem spectantibus, ipsa res, & nunc, & pluribus deinceps speciminibus loquetur, illud vnum, in fine huius paginæ rogauerim, vt tam pulcris exemplis instigati iuuenes studiosi, scribendi laborem, certissimos olim fructus allaturum, subterfugere nolint amplius aut negligere. Quibus commodum erit (nam id superest, quod adiiciam) *die perendi-*

rendini, siue mensis huius XVIII, hora VIII matutina,
 publicantes sua studia Præstantissimos Iuvenes
 audire, illos à nobis, quæcunque in nostras vires
 poterunt competere, gratias iubemus expectare,
 De æquitate iudicii huc adferenda nolumus du-
 bitare: & iam aliquoties professi sumus, satius
 nobis videri, si Icriptioni Iuuentutis pluscula
 condonentur minus climata, quam si rigidiori-
 bus censuris ætati vis aliqua, vt sic dicam, infera-
 tur. Scrib. ARGENTORATI XVI, Xbr.
 1610. 1611. XLIV.

XVII.

Qui magnis Principibus suam in aula ope-
 ram dicarunt, consiliisque præsertim, & in-
 terioribus curis adhibentur, illustri sane nomine
 ac munere præfulgent, sed periculis expositi
 sunt & pluribus fere & maioribus, quam qui ex-
 tra speciosos aulae titulos, suam dignitatem ra-
 tione vivendi ad priuatam sortem propius acce-
 dente tuentur. Persuasit ea res nonnullis vete-
 rum, vt viro Sapienti subterfugiendam prorsus
 aulicæ vitæ consuetudinem existimarent. Sed
 moderatus philosophantes non potuit latere bo-
 ni ciuis officium: cuius est, quamcunque Deus
 in ciuili societate stationem assignauerit, pro vi-
 ribus obire, atq; aspera omnia vel peruadere vel
 sustinere. Itaque, sicut nõ satis perite cauteq; co-
 gitauerit, qui certã sibi ac stabilem in aula peren-
 nandi fortunã polliceatur: ita suffecerit forte, si
 f s quis

quis animum adferat propitiandi melioris fati nec ignarum nec securum, de cetero autem, aduersum casus metusque diuersæ sortis prouidum ac paratum. Cum præsertim non parum sit in consiliis humanis: quæ genium aulae, non plane intractabilem, si commode aggrediaris, fato fauente, conciliant; aut fato sinisteritatem aulici mōris prauitatemque puniente, alienant. Certe maxima quæque præcipitatae ad extremum aulicæ fortunæ exempla, ipsorum culpam aulicorum, & accelerandi tentamenta fati ostentant. Nisi quod humanæ notitiæ multoties subducta caussarum series, præter coniecturas post euentum, nihil relinquit. Inter eas eximia mihi semper visa est, si cum debita in prouidentiam Dei pietate, & modesta in hominum existimationem æquamitate coniungatur: *quod magnos aliquando aulicos inopinata, atque, ut ex proximo caussarum contextu apparet, immerita opprimat ruina, ideo; quia Deus alia peccata, quæ in aulica vita, tot irritamentis delinquendi vndique obsepta, committuntur, tali occasione constituit vindicare.* Verum, ut cœpi dicere, hæc sapientia secretior est, quam ut cuiusuis ingenio gubernari possit. Reuertendum nobis est ad dotes ingenii & artes animi, quæ aulicæ vitæ fortunæque conueniunt aut disconueniunt: de quibus optima nos magistra erudire Historia potest; cum primis Alexandri Macedonis; ne ab instituto longius nunc digrediamur. Quippe in magna aula, sub magno rege, inter tot

ter tot magnos viros, magna deesse in vtramque partem exempla nequeunt. Qui in præcipua & flagrante regis gratia ad vitæ vltimum perseueravit incolumi dignitate famaue, *Hephestion* prima nobis sui documenta præbeat. In quo, instar omnium elogiorum, OBSEQVII artem & gloriam, nominabimus. Hanc, natura regis regnique amans suggestit, prudentia formauit, elegantia excoluit, industria illustravit: hæc regis ingenio consentanea, fortunæ decora, aulæ vtilis, familiaritatem obseruantia temperauit, libertatem modestia condiuit; merita, extenuatione velauit; adornata inuitamentis gratiæ, remota à blanditiis adulantium, inuidiæ non capax, gloriæ non appetens. Ea propter vitæ parentis scientissimus, venerationisque iuxta & charitatis regi debitæ artibus instructus, quidquid in amicum summi Principis cadere potest honorum amorumque meruit: *φιλαλέξανδρος* etiam nobilissimo cognomine dictus, amator nimirum *Alexandri*, amare doctus & amari dignus. Quæ obsequia, id est, propriam aulæ sapientiam, si quis penitus introspicere cupiat, illi scrutanda erunt sacra regnorum, mysteria auspicioꝝ, arcana maiestatis in altissimo secreto reposita; nec iis semper intellecta, quorum hæc propria schola fuit. Statim enim hic se *Clytus* offert ex aula *Alexandri*, paræ dignitatis, sed disparis gratiæ fortunæque homo: qui dum neglecta obsequii aulici religione, CONTVMACIÆ potius susceptum

spectum se, & mox reum facit, à rege minus æsti-
 matur primo, deinde odio, ad extremum exitio
 multatur. Non deerant huic viro, quæcunque
 magnum possunt & illustre nomen parare. exi-
 miæ virtutes, gloria militaris, merita in regem
 regnumque: sed dum nimium sibi suorum de-
 corum conscius est, dum regem non minus sibi
 quam se regi obligatum autumat, dum gradu of-
 ficioque amici securius & intemperantius utitur,
 suam ipse fortunam corrumpit, incrementemque
 dominationis superbiam in apertæ tyrannidis
 furores prouocat: miserandus ille quidem, quia
 sub opinione generosioris constantiæ impedit,
 Sed non laudandus, quod contumaciam à liber-
 tate non distinxit, neque hanc obsequio tempe-
 rauit. Sed quis satis cauere sua pericula potest in
 aula? Dabo tibi ingentem merito, spectatum
 obsequio virum, nullaque aulica arte aut gloria
 maximis minorem. Is iam ad septuaginta ætatis
 annos felicitatis suæ incrementa prouexerat, cū
 iam iam ex æquore illo exscensurus naufragium
 in portu facit. *Parmenionem* signari, etiam dem-
 to nomine, omnes intelligunt. Cuius casus cum
 nuper in disquisitionem venerit, nunc alio no-
 mine denuo attingendus fuit. Quia enim in tri-
 gam illam magnorum aulicorum, omnia aulæ
 fata & merita videntur competere, non absurde
 id sibi argumentum dispexerunt, de quo in pu-
 blico verba facerent, tres Generosi florentis-
 simique Iuvenes, è quibus C A R O L V S

ROE-

ROEDER à Ditzberg & ACHATIVS
 à LAYMING, inclyti generis nobilitatem
 & maiorum merita eximio vtilissimorum stu-
 diorum morumque profectu, pro ea, quæ vtriq;
 contigit, ingenii felicitate, valde satagunt ha-
 ctenus illustrare, & ad illud decus grassari, quo
 nunc quidem inter Academicæ Iuuentutis præ-
 cipua ornamenta enitescunt, deinceps autem in
 instaurata, quod optamus, Germania publicis
 mæritis præfulgebunt. His suam coniunxit di-
 ligentiam CAROLVS SCHMIDIUS
 Argentoratensis; qui vt præclaram Honoratif-
 simorum Parentum Patriæque spem, ex fausta
 indole ipsius & vigore conceptam, impleat, au-
 spicatis ominibus votisque profequi tam pulcre
 in destinata contendentem, fas est. Illi, cum ha-
 ctenus quotidiano pæne commercio sua mihi
 proposita & incrementa approbauissent, post tot
 priuata specimina, in publicam quoque lucem
 euocandi videbantur: suppeditauitque vltro
 materiem, quam diximus, politicissimus aulicæ
 eloquentiæ prudentiæque magister, *Q. Curtius;*
æ cuius Historia, Primus quidem HEPHÆSTIO-
NEM OBSEQVIOSVM, Secundus CLYTVM
CONTVMAGEM, Tertius PARMENIONEM
PRÆPOTENTEM meditandum describen-
 dumque susceperunt. *Illic*, obsequii aulici gene-
 ra, consilia, artes, fructusque annotabuntur: *istic*,
 contumaciæ discrimina, proposita, colores, pec-
 cata, & damna exponentur: *hic*, præpotentis in
 aula

aula fastigii pericula, cum periculorum causis, obseruabuntur, vsusque argumenti totius breuiter commendabitur. Qui succrescentibus in spem sæculi atque efflorescentibus eximie ingeniis, publico nomine fauere didicerunt; non il libenter suis hanc industriam suffragiis ornabunt, &, quatenus cuique commodum est, auscultatione dignabuntur. Dies exercitationi dictus est, *louis proximus; mensis huius sextusdecimus; hora VIII matutina*. Quod superest, Deum ter Opt. Max. huius, quem inchoauimus, anni præsidem rectoremque, voce publica obtestamur, vt Argentoratensis Ciuitatis Academiæq; fatâ, tempora, ac fortunas benigne in perpetuum moderetur, tueaturque. Perscriptum Argentorati, anno Christiano c^o l^o c^o xlv. d. Ian., xiv.

XVIII.

Recitabunt die huius mensis penultimo, loco ac tempore in Academia nostra vfitato, *comparationem Alexandri Macedonis & Iulii Caesaris*, duo egregie morati ac eruditi Iuuenes, IACO-
BVS PELTRE & IOANNES DIN-
GVENHEYM, *Metenses*. Argumentum ab ipsis sponte electum, & pro ingenii captu non infeliciter tractatum, non debui reiicere: cum præter exempla antiquitatis, & summi scriptoris *Plutarchi* (qui illos ipsos Principes inter se comparauit) etiam peculiaris vtilitas, in excitandis
Iuue-

Iuuenum, qui exercentur, ingeniis, id genus disciplinæ commendet. Quippe, dum respicere se inuicem omnia debent, adeoque non plane eodem modo, quanquam eadem, ad personas referri amant; virtutum naturam morumque perquiri diligentius, & à communibus locis ad distinctiora, vitæque ac sapientiæ studio propiora sermonem flecti necesse est. Accedit, quod nihil satis iucunde sine comparatione vel laudatur, vel vituperatur. itaque nec illos, qui simplicia instituunt elogia, conferendi studio videas abstinere. Ne dicam de ipsius argumenti grauitate; quod in suis penetrabilibus non pauca eximia recondit. Quanquam, ne quid dissimulem, ætati ac industriæ nostrorum, quos nominauimus, commilitonum suffecerit, notiora & magis in obuiuo posita morum factorumque in vtramque partem momenta perstringere, nam quæ fato publico & humani orbis fortunæ interius sunt innexa, maiorem dicendi iudicandique facultatem desiderant. Destinauerat vtrumque Principem Deus, mutandis & in nouum reipublicæ statum reformandis gentium populorumque fortunis; decreuerat Alexandro Græcæ, Iulio Romanæ instaurationem monarchiæ; dederat vtrique, quæ plurimis ante & retro sæculis nemini dedit; singularem vtrique indolem concesserat, propriam vtrique fortunam adiunxerat; sed, quod malis artibus tot bona cælitus indulta temerauerant, alterum in flore ætatis, alterum in confinio consumma-

summati operis, ex fati publici theatro submo-
 nit. Vterque admiratione hostium celebratus,
 odio suorum depressus est: vterque ambiguam
 sui æstimationem posteris reliquit: vterque suo
 obitu improspera terris tempora siue peperit siue
 prælagiit. Neque cetera minus congruunt. Si-
 cut enim sub Alexandro & eius patre Philippo,
 omnis literarum armorumque gloria Græciam
 late illustravit; ita sub Cæsare & Augusto Ro-
 mana maiestas, & studiis ornatissima, & incita-
 tissima armis fuit. Imo, sicut Alexander suæ
 doctrinæ virtutisque exemplo præcipuum ad co-
 lendam sapientiam momentum contulit: ita Ju-
 lius Romanus disciplinarum liberalium & rei
 militaris gloriam suo auspicio, potentissimus sci-
 licet auctor, ad summa prouexit fastigia. Ad hæc,
 quod pauciores obseruarunt. Alexandri inge-
 nio & fortunæ, omnis regiarum artium sollertia,
 omnis aulicæ disciplinæ subtilitas, & erudita se-
 cretaque maiestatis regię obseruantia debetur:
 plane sicut Iulii Cæsaris inuento in rem Roma-
 nam inducta sunt arcana dominationis & confi-
 lla regni, quæ Augustus postea consummauit
 ac perfecit. Hæc atque talia Prudentioribus ex-
 pendenda relinquimus: & ad declamatores no-
 stros reuertimur. qui felicitate indolis, & diligen-
 tia studiorū mereri videntur, ne in auscultando
 & difficiles se præbeant elegantis literaturæ fauto-
 res; quibus in vicē prompta voluntatis nostræ stu-
 dia ex occasione pro virib⁹ testar nō omitteremus.

Iuuen-

Iuventutem vero Studiosam amice admone-
 mus, ne ad noxios publice errores, quasi vlla
 doctrinarum atque scientiarum studia, absque
 omni solida bonorum auctorum traditione, fe-
 liciter suscipi queant, reuoluantur. Sunt in oca-
 dis vulnera Christianæ republicæ & disciplinæ
 sæculi, à crudis eiusmodi ac iniuris studiis olim
 profecta: quibus omnes meliorem discendi ra-
 tionem doceri poterant, certe debebant. Quod
 si Deus benignissimo tandem munere afflictæ
 Patriæ quietem indulserit ac pacem, num per fe-
 miductos aut rudes, prolapsæ passim scholæ in-
 staurari, aut pacati instrumenta sæculi recuperari
 posse aut amabimus? Cogitet quisque status sui
 & officii (est enim munus ac officium studiosi
 & graue & laboriosum) regulas, vincula, iura-
 menta: veneretur Dei ab vnoquoque studio-
 rum rationem repetituri maiestatem: honoret
 maiorum auctoritatem, & grauisimorum Prin-
 cipum ac Magistratum sapientiam; qui longe
 dignissimam, à perfunctoria ista & diuulsis imo
 corrupendis studiis nata multorum consuetu-
 dine, industriæ Academicæ formam præscripse-
 runt. Hæc verasunt & publica bonæ mentis
 præcepta: quæ qui neglexerit, sero suum dede-
 cus deplorabit. Sed malo meliora sperare, quam
 triste quidquam in præsens ominari. Per scriptum
 Argentorati xxviii. Ianuarii cło lóc. xlv.

XIX.

Die perendini, qui erit mensis huius tertiusdecimus, hora VIII matutina, in auditorio solenni orationem habebit Nobilissimus Iuuenis WOLFGANGVS OFFMÜLLNERVS à MÜLFELD, qui post Gallicam peregrinationem sua studia huic Academiae; ante complures menses, polienda commisit. Quod propositum hactenus tam strenue & feliciter tenuit, ut, festinante ad egregia omnia profectu, non dubitauerim ipsi auctor esse publicandi aliquid de suis laboribus; quorum mihi assidua specimina approbauerat. Et quoniam in argumento militari forte versabamur, placuit institere *comparationem VETERIS ET NOVAE MILITIAE*. Sic enim mea fert ratio, ut, dum stultam Iuuentuti commendamus, non minus de utilitate argumenti interim cogitemus. Quotusquisque autem serius studiorum ac temporis aestimator, in scribendo, in ediscendo, aliquid operæ sibi ponendum arbitrabitur, si in vltu ea non sit habiturus, quibus calamus aut memoriam fatigauit? Patet hæc disquisitio per amplissimum civilis prudentiæ spatium; & si dicendum, quod res est, alteram ejus partem constituit. Iccirco vtile videbatur talibus studiis intento, noscere præcipuos scriptores, requirere iudicia prudentum, reuoluere historiam, & inter meditationes scholæ, prouidere pedum viam, quæ circa hanc

mate-

materiam per omnis vitæ cursum deinde extendenda
 esset. Quare nec displicuit conatus optimi Iuue-
 nis, quotiens ipsa summorum virorum verba suæ
 dissertationi intexuit, & illorum aliquando ma-
 luit ore, quam suo loqui. Præterquam enim,
 quod exemplis sæculi satis se tueri potest ea res,
 etiam pars consilii videri debet, si adolescentem
 iuuenilis ætatis industriam, hac indulgentia in-
 uitemus, ut penetrata sapientiæ minus timide in-
 grediatur, haustamque ex ipsis præcipuè fonti-
 bus rerum & sermonis salubritatem, hoc adiu-
 mento in suam sibi succum & sanguinem con-
 uertere paulatim condiscat. Equidem si vn-
 quam, in hoc certe genere (cum *M. Seneca in pro-*
oemio libri X. controversiarum) multa donanda inge-
 niis puto; nec sum ex iudicibus steterissimæ, qui omnia
 ad exactam regulam redigam. Præsertim si recor-
 dor infaultum publiceque noxium morem, cum
 è florilegiis, quæ vocant, consueve verius quam
 conscribere orationes misera iuuentus passim
 iubetur, absque peritia rerum, absque notitia
 auctorum, absque dilectu sententiarum. Et
 quandoquidem eleganter de rebus differere,
 non eloquentiam modo insignem, sed eruditio-
 nem quoque singularem postulat, itaque iuuen-
 tuti omnino aliquid concedendum est, quo tan-
 quam cortice matare discat. Id quod ista, quam
 reprehendi, ratione non periculose modo sed
 inepte fieri; illo autem, quem paulo ante lauda-
 vi, modo, rectissime confici; doctissimus quisque

per se intelligit. Erunt forte, qui orationem de militia parum huic temporis convenire putabunt, quo circa deponenda arma, reducendaque Christiani orbis pacem, omnium cogitationes, vota, sermones occupantur. Absit eadem, ut desideria nostra à publicis unquam coniungamus: aut de pace parum diligentèr ac pie cogitemus, cuius alumna & comes esse amat sapientia, cui studemus; & eloquentia, quam inter bellorù strepitum surdis patre auribus comendamus. Versamur nunc in expectatione, & spe, & precibus; quas subinde, ut sunt teneri quidam valde cupientium affectus, ex transverso aliquis metus interpellat; & pietatem nostram modesto silentio attemperat. Dabimus interim hoc diuini Numinis reuerentiæ ac honoris summorum capitum, ut malimus ipsis solidis gaudii fructus, quam præceptos atque præfatos in acceptis ferre. Quod si noui & melior sæculi aurora, ex montibus obiectarum difficultatum se emetserit, totius pietatis ac lætitiæ vitæ in gratulationes, laudès, vota, grates excitabimus, neque sictamen de bello cogitare profus desinemus. Illa ipsa pietas, cuius auspicio in veneranda pace utemur, iubebit nos respicere, & diuina in his bellis opera, quorum conspectum hætenus interdum pulueræ ac sulfureæ nubes, & ingruentium vndique terrorum conseruationes quodammodo præpedire videbantur, attentius contemplari. Erit, cum ex ruinis belli, disciplinarum

plurimam pacis meditabimur : erit, cum è cladibus belli, bellorum vsum purgatiore affectu reputabimus. Surgent è ruderibus vastatæ patriæ fulcimenta tuendi status; & vt vincere discamus eos, aduersum quos Deus & ius humani orbis arma nobis tradidere, nihil aliud magis præstabit, quam si spectemus arma civili cruore & domesticis cladibus purpurata. Eluenda videbitur ex fama rerum isthæc macula; & ne vnquam nostris armis in posterum nosmet oppugnemus, noua militiæ disciplina resumenda, vera bellorum gravitas condiscenda, prisca Christianorum armorum auctoritas reuocanda erit. Adeo scilicet non intemptuum est, de militia agitare in pace : cum pacis vna sit custodia, armorum meditatio. Et, quandoquidem proximus suo fini orbis, nihil minus, quam omnium inter se gentium quietem pacemque perpetuam promittit, illud vnice prouidendum est, ne inter illos bella gerantur, quorum societas, sub vno pacis Principe, per sanctissima pacis & concordie vincula constringitur. Recordor nunc nõ prælagam minus quam piam Alexandri Bulgarorum Principis ab Andronico Imperatore pacem petentis vocem : *indignum esse Christianis, seuire aduersum se inuicem armis, cum, pace constituta, bellorum vires in impios & communes hostes expediri rectius possent ac deberent.* Pœnituit Andronicum, precantis consilium reiecisse : & futurum erat vt pœniteret amplius, si maluisset deinde victor Alexander iræ suæ potius, quam bonitati obsequi; sicut ex

Nisiphoro Gogora yberius licet cognoscere. Quis nescit, Turcorum & barbarorum immanitatem iam olim, inter Christianorum discordiam & ignaviam, irrepsisse in amplissima terrarum orbis domicilia & adoleuisse? Et quanquam tot seculis iam coaluerit ea compages, dubium tamen non est, quin concordia & virtute Christianorum nullo non tempore sit trepidatura. Ac fortasse Deus Ecclesie & nominis sui honori illud gratificabitur, ut concussæ immanissimi hostis opes, præviis quodammodo cladibus, de imminente supremo illo casu (quem suo tempore immittet ipse vindex suæ causæ Christus) graviter admoneantur. Sed nobis ad *Officium nostrum* revertendum est: cuius industria & virtus meretur benignos auditores & iudices, quos propterea nec operosis precibus conducere, nec argumentis conquisitis allicere, animus est, sua cuique virtus pro stimulo est, ut in altero amet, quod ipse sequitur. Illud vnum adiecerim, non immemores nos fore officii, quod nobis præstabitur. Deus fauceat præstantissimi Iuvenis profectibus, & *Magnifico Nobilissimoque Parenti*, novam subinde ex filiis gaudendi materiem gratificetur. Vale, Lector Benivole, Perscriptum Argentorati, d. xi. mens. Novembr. clō Ioc xlv.

XX.

Sonat adhuc in auribus nostris, & vivit perpetua meditatione in pectoribus, quæ proximis

mis diebus anniuersaria Ecclesie pietas reco-
 lit, vox Angeli annuntiantis gaudium ma-
 gnum, & caelestis exercitus collaudantis aucto-
 rem tanti gaudii; quantum vel efficere, vel do-
 mare non est nisi eius, qui solus magnus, solus po-
 tens, solus clemens, solus sanctus, solus Deus, so-
 lus est Seruator, solus Dominus. Vidimus ad-
 mirabile germen ex arida radice Jesse subito ex-
 ortum, vidimus Dominum è caelo humanos ar-
 ctas gerentem, vidimus gloriam vnigeniti Dei;
 eundemque filium hominis, primogenitum &
 vnigenitum virginis complexi sumus. Ituabat
 nos apud greges in agro Bethlehemitico splen-
 dore Domini circumfundi, excipere nuntii ce-
 lestis verba, auscultare hymnos in terris, in tem-
 pore, quales apud thronum agni in beata aeterni-
 tate canuntur. Festinauimus cum piis pastori-
 bus ad praesepe, omnibus thoris, omnibus pala-
 tiis augustius, & infantis Domini fascias tracta-
 uimus, frontem exosculati sumus, ex oculis eius
 spiritum alacritatis & pietatis hausimus. Nec
 satiari potuimus, quin eandem viam cum Magis
 redordiremur; & coram Immanuele nostro in
 genua prouoluti, nos totos victimam Deo, do-
 num Regi, pignus Fratri dicaremus. Hac nos
 adhuc tenet pietas (quid enim est ex ceteris,
 quod non hic repetatur?) donec paulo post cum
 infante & matre ad puerperii expleti sollemnia
 festinante Hierosolymam ascendamus, ibique
 cum Simeone in familiares amplexu effusi vl-
 lis nostris cingamus, recipiamus pectoribus;

per se intelligit. Erunt forte, qui orationem de militia parum huic tempori conuenire putabunt, quo circa deponenda arma, reducendaque Christiani orbis pacem, omnium cogitationes, vota, sermones occupantur. Absit eundem, ut desideria nostra à publicis vnquam coniungamus: aut de pace patium diligenter ac pie cogitemus, cuius alumna & comes esse amat sapientia, cui studemus; & eloquentia, quam inter bellorum strepitum surdis pæne auribus commendamus. Versamur nunc in expectatione, & spe, & precibus; quas subinde, ut sunt teneri quædam valde cupientium affectus, ex transverso aliquis metus interpellat; & pietatem nostram modesto silentio attemperat. Dabimus interim hoc diuini Numinis reuerentiæ ac honori summorum capitum, ut malimus ipsis solidos gaudii fructus, quam præceptos atque prætoratos in acceptis ferre. Quod si noui & melioris sæculi aurora, ex montibus obiectarum difficultatum se emerferit, totius pietatis ac lætitiæ virtus in gratulationes, laudes, vota, grates excitabimus. neque sic tamen de bello cogitare proflus desinemus. Illa ipsa pietas, cuius auspicio in veneranda pace utemur, iubebit nos respicere; & diuina in his bellis opera, quorum conspectum hactenus interdum pulueræ ac sulfureæ subes, & ingruentium vndique terrorum conseruationes quodammodo præpedire videbantur, attentius contemplari. Erit, cum ex ruinis belli, disciplinam

plinam pacis meditabimur: erit, cum è cladibus belli, bellorum vsu purgatiore affectu reputabimus. Surgent è raderibus vastatæ patriæ fulcimenta tuendi status; & vt vincere discamus eos, aduersum quos Deus & ius humani orbis arma nobis tradidere, nihil aliud magis præstabit, quam si spectemus arma ciuili cruore & domesticis cladibus purpurata. Eluenda videbitur ex fama rerum isthæc macula; & ne vnquam nostris armis in posterum nosmet oppugnemus, noua militiæ disciplina resumenda, verâ bellorum gravitas condiscenda, prisca Christianorum armorum auctoritas reuocanda erit. Adeo scilicet non intemptiuum est, de militia agitare in pace: cum pacis vna sit custodia, armorum meditatio. Et, quandoquidem proximus suo fini orbis, nihil minus, quam omnium inter se gentium quietem pacemque perpetuam promittit, illud vnice prouidendum est, ne inter illos bella gerantur, quorum societas, sub vno pacis Principe, per sanctissima pacis & concordie vincula constringitur. Recordor nunc nõ prælagam minus quam piam Alexandri Bulgarorum Principis ab Andronico Imperatore pacem petentis vocem: *indignum esse Christianis, seuire aduersum se inuicem armis, cum, pace constituta, bellorum vires in impios & communes hostes expediri rectius possent ac deberent.* Pœnituit Andronicum, precantis consilium reiecisse: & futurum erat vt pœniteret amplius, si maluisset deinde victor Alexander iræ suæ potius, quam bonitati obsequi; sicut ex

Nisephorus Gregorius yberius licet cognoscere. Quis nescit, Turcorum & barbarorum immanitatem iam olim, inter Christianorum discordiam & ignaviam, irrepsisse in amplissima terrarum orbis domicilia & adolenisse? Et quanquam tot sæculis iam coaluerit ea compages, dubium tamen non est, quin concordia & virtute Christianorum nullo non tempore sit trepidatura. Ac fortasse Deus Ecclesie & nominis sui honori illud gratificabitur, ut concussæ immanissimi hostis opes, præviis quodammodo cladibus, de imminente supremo illo casu (quem suo tempore immittet ipse vindex suæ causæ Christus) graviter admoneantur. Sed nobis ad *Offmüllerum* nostrum revertendum est: cuius industria & virtus meretur benignos auditores & iudices, quos propterea nec operosis precibus conducere, nec argumentis conquisitis allicere, animus est, sua cuique virtus pro stimulo est, ut in altero amet, quod ipse sequitur. Illud unum adiecerim, non immemores nos fore officii, quod nobis præstabitur. Deus faueat præstantissimi Iuuenis profectibus, & *Magnifico Nobilissimoque Parenti*, novam subinde ex filiis gaudendi materiam gratificetur. Vale, Lector Beniuole. Perscriptum Argentorati d. xi. mens. Nouembr. clō Iac xlv.

XX.

Sonat adhuc in auribus nostris, & vivit perpetua meditatione in pectoribus, quæ proximis

mis diebus anniuersaria Ecclesie pietas reco-
 lit, vox Angeli annuntiantis gaudium ma-
 gnum, & caelestis exercitus collaudantis aucto-
 rem tanti gaudii; quantum vel efficere, vel do-
 nare non est nisi eius, qui solus magnus, solus po-
 tens, solus clemens, solus sanctus, solus Deus, so-
 lus est Seruator, solus Dominus. Vidimus ad-
 mirabile germen ex arida radice Iesse subito ex-
 ortum, vidimus Dominum e caelo humanos ar-
 tus gerentem, vidimus gloriam vnigeniti Dei;
 eundemque filium hominis, primogenitum &
 vnigenitum virginis complexi sumus. Inuabat
 nos apud greges in agro Bethlehemitico splen-
 dore Domini circumfundi, excipere nuntii ce-
 lestis verba, auscultare hymnos in terris, in tem-
 pore, quales apud thronum agni in beata aeterni-
 tate canuntur. Festinauimus cum piis pastori-
 bus ad praesepe, omnibus thoris, omnibus pala-
 tiis augustius, & infantis Domini fascias tracta-
 rimus, frontem exosculati sumus, ex oculis eius
 spiritum alacritatis & pietatis hausimus. Nec
 satiari potuimus, quin eandem viam cum Magis
 redordiremur; & coram Immanuele nostro in
 genua protoluti, nos totos victimam Deo, do-
 num Regi, pignus Fratri dicaremus. Haec nos
 adhuc tenet pietas (quid enim est ex ceteris,
 quod non hic repetatur?) donec paulo post cum
 infante & matre ad puerperii expleti sollemniam
 festinante Hierosolymam ascendamus, ibique
 cum Simeone in familiares amplexus effusi vi-
 sis nostris cingamus, recipiamus pectoribus;

quem non cœlum, non terra, non totus orbis capi-
 pit. Quædam & anticipavimus ex adultiori
 ætate, securi de ordine: qui vobis est in tota Chri-
 sti vita; ut omnia meditemur, ut ex omnibus
 quæcumque libet meditemur, dum modo pie
 meditemur. Sed ad Magos redeundum est, quos
 ex Persia (nec enim Arabes fuisse credimus) ad
 naturæ tantæ miracula singularis quædam
 stella excitavit. Stella nunquam vana; stella vera;
 quia non inanem imaginem aut vanam speciem
 gerit; stella nova; quia nec numero nec cœsu,
 reliquarum comprehenditur; stella mira, quia
 cursus sui conspectusque, nec spatium vnum nec
 tempus idem servat; stella regia, quia regem na-
 tum demonstravit; stella divina, quia divinis ho-
 noribus colendum; qui natus erat, significavit.
Vidisse enim se stellam natæ regi iudeorum, & venisse,
ut adorarent eum, citra omnem mentis hæsitatio-
 nem vitro Magi profitentur. *Quæ vobis oculo-*
rum actes, & viri eximii, qui tubus, quæ conspi-
cilia, tam abstrusa huius stellæ mysteria deſe-
runt? Sapientes vos fuisse, & multis præclaris
ſapientia vulgus doctrinis eruditos, ipſum nomen,
 quo vos Evangelista, non utique contumelia-
 cauſa, denotat, argumento eſt. Sed quæ vos
 ſapientia doceret, quod nullis ſapientium diſci-
 plinis continetur, nulla eruditionum inueſtigatio-
 ne eruitur, ac ne humano quidem capto defini-
 tur? Solenne veſtris popularibus ſuis, vultus
 in cælum erigere, ſpeculari ſidera, obſervare ſtel-
 larum

lumen naturam, querere vires, mirari, sed & adorare, præstantiam. At vero ista vos eruditio, quam inquinavit impietas, non adoratores fecit, sed huius regis, quem queritis, sed contemptores. Igitur longe alia visio fuit, quam quæ oculis absolvitur, nec tam naturæ lumen quam gratiæ in penetralia animorum se immisit. Quod stellam vidistis; naturæ est: quod regis stellam vidistis, divinæ gratiæ est: cuius lumen forte & ante stellam, certe cum stella in mentibus vestris accendit is, qui stellam accendit, qui se signari, se queri voluit; siue Danielis oracula in eam tempore, siue aliud genus divinæ revelationis vobis adiumento fuit. Hac luce illustratis non fides ad credendum, non industria ad inquirendum, non constantia ad perseverandum desesse potuit. Quid enim? perturbatur ad mentionem nati regis Herodes; contremiscunt Hierosolyma; Magi perstant in proposito, quarunt, auscultant, & ab incredulis doctoribus discunt credere, Bethlehemam esse destinatum, quæ nascituro regi Iudæorum incunabula præberet. huc viam intendant, huc perpendunt iter, huc fulgore stelle rursus semet ostentantis deducuntur. Quid dulcius hac Dei bonitate, quid pulchrius hoc bonitatis spectaculo? Fax illa, quæ primum ex alto visa longinquos fines illuminavit; quæ motu suo (quid enim vetat credere?) itineris rursus demonstravit; quæ aliquantisper se subduxit, ut rediret suavior; nunc & ipsa propior Magis, præ-

pior Domino esse, cui lucet, quem signat, denique tanquam apud terminum sui muneris cupit conuiescere; descendit, ut fulgeat lætius; confitit, ut ipsam domum designet radiis, demonstrat indicio. Quid mirum ergo gaudios esse Magos gaudium illud magnum, quod Angelus pastoribus prædixerat, quod Deus ab æterno piorum animis destinauerat, quod nati regis Iudæorum suauitas impresserat? Meditare secreta huius gaudii, & liquece animo, soluere affectu, exulta spiritu: misce lacrymas, infere suspiria, proide in genua, & cum Magis Regem Tuum, Deum Tuum, Fratrem Tuum, qui nunc hospes apud te esse uult, ut in patriam te restituat, uenerare. Sed quo feror? non potest abyssus maximorum mysteriorum & miraculorum nostra cogitatione exhauriri, oratione explicari, nedum huius paginae angustiis comprehendere. Illud tantum uolui dicere, quosdam ex iuuentute bonarum artium studiosa eximios commilitones, occasionem & exemplum publicæ pietatis secutos, die perendini hora VIII matutina de iucundissima Magorum historia, loco rituque Academico uerba facturos esse: ita paratis operis, ut sciamus,

IOH. FRIDERICVS HEILBRUNNERVS *Vimensis, de Aduentu Magorum, ALBERTVS DE VBEL & IOH. GEORGIVS ARTOPŒVS* *Argentoratenses,* ille de *Inquisitione*, hic de *Adoratione Magorum* soluta oratione constituerint dicere.

Quartus
IOH.

IOH. IACOBVS PANTRION &
Quintus IOH. CHRISTOPHORVS
 ARTOPOEVVS *itidem Argentorareses*, liga-
 to sermone, alter quidem *summatim percurres*, al-
 ter *ad Academicæ vitæ institutum totam accommoda-*
bit historiam. Quibus licuerit aut libuerit auscul-
 tare recitantes ornatissimos, quos dixi, Iuuenes,
 illi præter soliti in bonas literas favoris gratiam,
 etiam pietatis documentum poterunt edere, si de
 summis Christianæ religionis mysteriis balbu-
 scientem utcumque ætatis nec dum firmatæ lin-
 guam non dedignabuntur. Nam in stilo, me
 multa conditioni & captui declamantium in-
 dulgere, nec vnas ob causas, iam aliquoties
 professus sum: ut noua excusatione opus esse
 non videatur. Deus in Academia nostra Ma-
 gorum exemplum & studium in perpetuum
 conseruet! Per scriptum Argentorati XXI. Ian.
 cło 1664 XLVI.

XXI.

Constituit *Generosus & Nobilissimus Iuuenis*
 CLVDVICVS HENRICVS à
 WACHENHEIM, die huius mensis tertio &
vigesimo siue Iouis proximo, hora VIII matutina, in
Auditorio Maiore, orationem habere DE RE NA-
 VALI; delectis ex amplissimo argumento locis
 nobilioribus, quantum temporis eiusmodi exer-
 citationibus Academicis destinati ratio feret.
 Repetita enim breviter origine rei nauticæ, &
 ostendit

estentis navigationum utilitatibus, summam re-
 rum passim per orbem mari & naibus gestarum
 proponet, atque commenta quaedam inventaque
 navalia attinget, aliaque nonnulla adiciet, quae
 auditu non inopunda fore confidimus. Est
 omnino navigatio inter utilissimas humano ge-
 neri artes, & eximia sollertis ingenii inventa,
 suo iure referenda; quicquid olim visum sit illi,
 qui ab usum rerum, sinistro philosophandi gene-
 re, aduersus innumeras utilitates non veretur
 tanquam vnicam aestimationis ac iudicii legem
 opponere. Primae navis architectus & auctor
 ipse Deus fuit, cum in arca Noachi reliquias hu-
 mani generis e diluio conseruare statuisset.
 Facta post diluuium terrarum orbis diuisione, la-
 petus ad occupandas, quae ipsi obtigerant, regio-
 nes, utique naibus opus habuit, quibus vastum
 mare transiceret. Successit postea demigratio
 demigrationi: quarum antiquissimas nulla qui-
 dem lux historiae illustrat, coniectura tamen satis
 firma ex propagatione nationum, & habitatio-
 ne terrarum, non plane in obscuro latere sinit.
 Certe navigationibus plerumque quaesitas sedes,
 & mutata domicilia, omni dubio caret. Quam
 etiam in ea questione, quam pro inextricabili
 hodie habent, de origine Americanarum gen-
 tium, verisimilior videtur eorum sententia, qui
 naibus e deducunt primos incolas, siue id an-
 tiquissimis iam temporibus inter primas demi-
 grationes factum sit, quod nonnullis placet, siue
 diffu-

diffusis & vehementer auctis populis, si hęc idem ab oriente via, siue ab occidente in Americam reperta. Quapropter inter eas rationes, quibus summi Creatoris prouidentia totum orbem incolis voluit impleri, navigationem referre nihil dubitamus. Quamquam non desunt, ne hodie quidem, qui diuersum statuunt. *Mare nauigare* (inquit non nemo ę recentissimis scriptoribus) *magis ab audacia hominum natum est, quam ab instituto Dei, qui terram hominibus dedit, vis piscibus mare: licet nusquam eius prouidentia absit.* Videant, qui ita sentiunt, quomodo hęc congruant cum dominio in pisces maris, quod Deus primo homini concessit; & cum rationibus aliis, quę nec pauca nec inualida pro navigationibus ex sacro textu & historia iudicioque sanctissimorum virorum repetuntur. Quantum lateret nobilissimorum Dei operum, nisi in maria nauibus itum esset, ad inuestiganda quę latebant, ad occupanda quę vacabant? An frustra excitauit vox prophetica infidas maris, & omnes fines terrę, ad audiendum canticum nouum, ad percipiendam vocem domini? Imo verò memorabuntur perpetua predicatione naves illę, quę apostolorum Dei sanctosque viros alios, in insularum terrarumque remota vixerant, ne quis locus in orbe esset, in quem splendor orientis ex alto non penetraret. Quod si rem ipsam ex euentu & memoria gestitum æstimator, certe altera totius mundanę historię, & humana occupationis pars in mari quaten-

querenda est. Hic bella pro salute, aut de *inspicio*
 rio gesta; hic conditæ nouæ gentes, structæ mo-
 les, tractata commercia; hic non Ecclesia minus
 quam ciuilibus Respublica suos fluctus, suos cursus,
 sua naufragia, suos portus habuit: hic repleta
 abunde, quibus vita hominum sustentari, iuuari,
 ornari consueuit; hic Deus suorum operum va-
 rietates, & miracula copiosissimè explicauit. Pro
 quibus sane beneficiis fas erat, vt orbis mariti-
 mus gratum se Deo piūque præstaret, seque-
 strato omni nauigationum abusu, piraticisque
 sceleribus & luxuriæ auaritiæque studio procul
 relegatis. At vero sicut optimæ cuiusque rei
 maximus abusus est, ita vehementer tamen in-
 iurius in optimas artes esset, qui vitia hominum
 in ipsarum inititiam rerum conuerteret. Sed hæc
 hæcenus sufficiat præfationis loco posuisse; cum
 præsertim iuuentutem Academicam suo pte in-
 genio ab eius generis erroribus alienam esse, sa-
 tis persuasum habeamus. Erit, præter dignita-
 tem argumenti, inuitamentum non leue in *per-*
sona dicitur de hac materia. Talem enim se hæc-
 enus præbuit *Genrosus iuuenis*, vt industria, & vit-
 tute, non pro sapie modo sua, sed nostræ quoque
 Academia, insigni ornamento esset. Cuius testi-
 monii honore eo promptius lætiusq; ipsam im-
 petimus, quo minor talium exemplorum copia
 per calamitates sæculi suppetit. Quot decora
 Germanicæ nobilitatis integrasque familias ab-
 sumpsit diutina bellorum scuitia? Nunc, dum
 omnes

omnes pacis suspirio, voto, spe anhelamus, nulla tempori conuenientior cogitatio animos Generose Nobilitatis potest implere, quã si de instrumento pacis, id est, de bonis artibus & civili literarum cultu serio incipiant esse solliciti. Reposcet communis patrie necessitas illustra veterum familiarum metita, & nisi in vobis, ô Generose flos iuuentutis, reuixerit, quicquid est meritorum in Rempublicam, & gloriæ quæ ex studiis petitur, vereor ne facile inueniat & præfens ætas & posteritas, quod vobis possit exhiberi. Sed Deus seruabit vobis mentem veræ laudis & virtutis semper studiosam ac memorem! Cuius voti fiduciam non sinunt talia exempla languescere, quale in nobilissimo *Wachsenheimio* nostro commendamus. Ad quem audiendum, vt tempore, quod supra signauimus, haud grauatim conueniant, quibus præclara studia cordi sunt, officiose rogamus. Argemontati XXI. Aprilis a. d. 1646. XLVI.

XXII.

DVm ad eruditissimum *Plutarchi libellum de Musica*, pridem horis subseciuis ex iis quædam copiosius annoto, quæ in tali argumento Ptolemæus, Aristoxenus, Cassiodorus, Boëtius, & præsertim duo diligentissimi atque doctissimi scriptores, *Manuel Bryennius*, in *libris ἀρμονικῶν*, & *Aristides Quintilianus* *ὑπὲρ μουσικῆς* (quos MSC. ex Betneggeriana Bibliotheca sibi comparauit nostra Academia) tum alii auctores ex occasione passim,

passim, vel ad te repererunt, vel erudite expli-
 carant; insignem huius otii mei fructum me
 percipere intelligo, quod à conspectu publico-
 rum malorum, & discordantis à sua harmonia
 orbis tumultibus, subdactum animum subinde
 aliquis illius virtutis sensus reficit, quam Musicae
 propriam esse voluit *ὁ δὲ δὲς μὲν ἴστικ*. Deus, in-
 quam, *qui vniversum hoc, quod oculis vsurpamus, ar-
 tificium nulli oculo vsurpandis, congruenter ordinavit, so-
 tamque praesertim animi imperfectissima quaedam har-
 monia rationis architectatus est,* (sicut rotundus,
 quam Latine expressi, suo ore loquitur *Aristidis*
 ille) suae divinitatis notam tam efficacem Musi-
 cae impressit, ut inuitis reuera *Gratiis* Musique
 nati videantur, quorum ea nec sensum afficit, nec
 animum extollit. Quaequam exterior est tan-
 tum, ut sic dicam, ea oblectatio, quae ex vocum,
 nervorum, tiliarum cantu ab omnibus aequè
 percipitur. interior autem illa, sapientum pro-
 pria est, qua numeris & ponderibus, vocum mo-
 dos & discrimina partiuntur: interuallis & di-
 mensionibus, corporis harmonici membra ordi-
 nant; sonis grauib; acutos attemperant, acutis
 graues substitiunt, vtrisque medios intericiunt;
 atque his omnibus varietatem, vices, mobilita-
 tem, quietem, rationibus nec numero nec voce
 comprehendendis dispensant: ex perpetuis dis-
 cordia, perpetuum consensum; ex pugna, ami-
 citiam; ex obstaculis adiumenta redigunt: to-
 tius deniq; concentus decus, & vim, & spiritum
 & in-

& indolem distinguunt sæculis, accommodant nationibus, admetiuntur animis, inserunt affectibus, comparant naturis rerum, & formis negotiorum. Talibus olim curis intentus Pythagoras, *Tetrachordum* suum, quatuor elementorum discordi concordia, & congruentibus per diversa officii conformavit. Post quæ nonnullos altior naturæ meditatio, ad *Heptachordum*, tanquam ad typum & figuram sideralis, quæ inter Planetas est, necessitudinis deduxit. Et quoniam iterantur ac multiplicantur primarum cognationum & congruentiarum munia, itum est ad ampliorem concentus formulam, ut xv chordarum dispositione *τέλειον ἡρμωσμένον σύστημα*, siue instrumentū musicæ harmoniæ perfectum, & quod canonis vicem fungi posset, contineretur. Denique quicquid in rerum natura consensionis est ac amicitia, ad musicam non comparabant modo, sed exigebant, præclara, id est, altiore communis harmoniæ sensu motuque imbuta atque excitata ingenia: cumq; totum mundum musica ratione factum animaduertent, id quod in toto *ἡναρμόνιον* deprehendebant, in singulis quoque partibus cœperunt requirere. Hinc & corporum turbata valetudo, & animorum commotiones, musicæ, tanquam restitutionis & compositionis atque ordinis reginæ, obsecundare credebantur. Asclepiadem sane ferunt, phreneticis mentem, beneficio symphoniz, reddidisse: ne de aliis nunc dicamus, quorum familia vel

h

confi-

consilia, vel experimenta, nescio quam historice, certe non sine quadam philosophia, tum alibi, tum apud *Apollonium Dyscolum* celebrantur. Pythagoræ moris fuit, priusquam se somno daret, & cum esset expergefactus, cithara cantare, *ut animum sua semper diuinitate imbueret*, sicut *Censorinus* refert: siue, ut ad agendum erectior maneretur animus, ad quiescendum autem vesperis sedatior & ab affectibus purgatior; quod de Pythagoreis *Fabius* tradit. Illa utique animorum medicinæ destinata, *καθαρισμός* (pergamus enim uti Pythagorea ex *Iamblichō* voce) adeo non est inficianda, ut vel sola musicæ harmoniæ recordatio, grauiores mentium perturbationes, quales ira, tristitia, sollicitudo, metus adfert dispulisse non raro comperta sit: dum manifesto naturalis congruentiæ argumento, in suatum formarum habitus rapit animos, & quasi transformat. Nimis est arguta eorum cogitatio, qui ex nescio quo concentu siderum, Pythagoræ veteris commento, quod propriorizatio ex Hebræorum magistris *Doctor perplexorum*, satis ipse sibi hac in re perplexus, renouant, animorum & ingeniorum studia, propensiones, incitationes metiuntur. Sed quantum supra mortalitatem assurgat, cælestiumque sensu rerum quodammodo imbratur anima, cum in se recessit, & musicam auscultauit, vix verbis declarari potest. Loquor hactenus ferme cum iis, qui *musicam multum obtinere dicuntur, & animis permouendis plurimum valere,*

& sen-

& senserunt, & dixerunt: quamquam, quid in musica maxime esset harmonicum, & in harmonia maxime architectonicum (utendum enim nunc est his vocibus) prorsus ignorarent. At vero, qui principia musices non ab Apolline aliquo, aut Mercurio, aut Pythagora, sed ab ipso vniuersi conditore, & primo vocis architecto didicerunt arcessere, illis longe suauius sonat modulatio, longe congruentius ordinatur melodia, longe interius insinuatur harmonia. Hic, iam sine fabulis & ambagibus, *cantant astra maritima*: hic chorus angelorum Deum vniuersi factorem, quod omnia bene, omnia musice fecerit, deprædicat; hic hominum pietas opera Domini innumera, ab æuo in æuum, per intervalla, per gradus, per modos, collaudat. Hic David aliquis pulsat citharam, plenam mysteriis, plenam gratiis, plenam deliciis. Cithara, quam dixi, mundi miraculum, ac compendium est. in qua naturæ salubritas, sapientiæ amplitudo, imperii maiestas, in vnius symphonix temperamentum consentiunt. cithara, quæ Saulis furem letauit; quæ diuini Spiritus impulsu oracula cecinit; quæ regiis adsonuit curis, regios temperauit affectus, regias modulata est artes. cithara Medici, cithara Prophetæ, cithara Regis: cithara, inquam, Davidis, qui & medicus & Rex & Propheta est. Talem citharam nemo vidit, talem cantum nemo audiuit, talem harmoniam nemo sensit. Est enim cithara vnica, cantus in-

comparabilis, harmonia mortali sensu animoque
 sublimior; cithara, cuius fides non describendo
 sed venerando reconcinnantur; cantus, omnis
 studii auspiciū, omnis animi oraculum; har-
 monia, quæ cælesti contextu, æternitati innexa,
 humana cum diuinis copulat, conciliat, constri-
 git. Cithara, quam eruditorum ænigma, Sapien-
 tium desiderium, piorum familiare instrumen-
 tum dixeris. cithara cuius nec fides contracta,
 nec cantus intermissus, nec harmonia ignota,
 credi debent, quamdiu supersunt diuina illa car-
 mina, quibus vt olim insonuit, ita hodie resonat
 cithara: quibus, cantus intervalla & mensuram
 designavit Dei digitus; quibus, harmoniæ cæle-
 stis meditamenta, vt mortalitatis solatium &
 præsidium, perpetuis terrarum orbis vsibus con-
 secrauit æterna Bonitas. In hoc Odeo audiuntur
 cantica omni æuo vetustiora, omni inuento
 recentiora: cantica gloriosa, cantica sancta, can-
 tica angelica: cantica, quorum in terris sonus ex-
 ultat, in cælis harmonia triumphat. In hoc odeo,
 agones musici non terminanda spectaculi suavi-
 tate exhibentur, quibus citharæodus incompara-
 bilis, quia parem non habuit, non habebit, se-
 cum ipse certat; vbi legem certaminis, Spiritus
 harmonicus, id est, solum & verum Numen har-
 monicum, dicitur; vbi coronas & præmia Rex
 æternitatis distribuit; rex suavis, rex dulcis, rex
 omni vocum dulcedine, omni cantus suauitate
 æternum celebrandus: rex citharæ nostræ argu-
 mentum,

mentum, citharæ nostræ temperamentum, citharæ nostræ præmiū: rex Sanctus super omnes, Sanctus in omnibus, Sanctus pro omnibus. Dum in his meditationibus nuper versor, commodum se obtulerunt duo ex Iuuentute Academica egregii commilitones, qui de exercitatione oratoria instituenda meam requirebant sententiam. demonstraui illis statim mearum cogitationum argumentum, atque vt alter quidem CASPARVS WISMVLLERVS, *Augustanus, Citharam Davidis Medicam & Propheticam*; alter GEORGIUS LAVB, *eadem patria natus, Citharam Davidis Regiam*, conatu musico pulsandam sibi deligerent; persuasi. Non quidem tam reconditæ meditationis disciplina, iuuenili vel profectu vel sermone expediri potest: sed interest vtique maturæ ætatis profectusque, ne adolescentior ætas, illa initia negligat, quibus ad omnium annorum totiusq; vitæ felicitatem imbuendi sumus. Itaque, si lubebit, *crastini VIII matutina, loco consueto*, recitantes audire (quod officium non male collocatum iri, persuadeant sibi rogo, qui humanitate studiorum imbuti aut politi sunt) non verebor, ne tenuis stilus, & tractatio argumenti rudior, æquos iudices offendat: qui, cum tyrones producantur; satis distinguere scient comitatem discipulis indulgeri solitam, à censuris exactioribus, quibus artificis opera examinare, ius fasq; censetur. Sed intempestiuum forte fuerit, diutius his immorari; cum id vnum superesse videatur,

h 3 tur,

tur, vt hic quoque decori musici non immemores, modum teneamus verborum, & Plutarchi clausulam, qua librum initio nobis laudatum finiuit, nostram faciamus: ἀνάτατον δὲ καὶ μουσικώτατον, τὸ παντὶ θεοσέηκον μέτρον ἐπιτιθέναι. Aggentorati xx Augusti clo Idc XLVI.

XXIII.

EXpulsis Roma Regibus, eiuratoque regno ad optimates haud dubie omnia redierant, horum enim ope, consilio, liberatus è seruitute populus, statim imperium in libertatis suæ vindices transtulit. *Libertatis autem originem, inquit Lilius, inde magis quia annum imperium consulare factum est, quam quod diminutum quicquam ex regia potestate, numeres. omnia iura, omnia insignia primi consules tenuere.* At Valerius, quo adiutore Brutus reges eiecerat, in locum L. Tarquinius Collatini consul creatus, cum animaduertisset, se quoque in suspicionem affectatæ dominationis venisse, adeo factus est subito popularis, vt non speciem modo imperii, submissis pro concione fascibus, sed vim ipsam populo concederet, latis de potestate populi legibus valde magnificis, quæ Nobilitatis auctoritatem plurimum imminuerunt. *An prudenter eque Republica fecerit Valerius ille, non heri aut hodie demum disputatur, sed antiquorum temporum hominumque sententiis atque casibus disceptatum est.* Quippe hæc est origo tot contentionum, secessionum, turbarum
in

in Republica Romana ; dum Patres repetere à populo , incuria Poplicolæ translata maiestatem ; populus afferere delatum ad se vltro ius arbitriumque rerum , summo vtrunque studio an nituntur. Qui reprehendunt Poplicolæ consilium, illis suspecta per se nimia popularitas, non nisi priuatæ laudi vtilitatieque data videtur; vt invidia suspicacis populi magno aliquo præmio redimeretur, vt secuta in posterum viri auctoritas, & certior sub dissimulatione potentia procederet. Non oportere autem, inquit, in re tanti momenti affectibus aut priuatis studiis duci, & quasi præter mentem fortuna publica, ac in præiudicium tot illustrium familiarum, iura Reipublicæ dilargiri aut transferre. ad Optimatum imperium, tanquam ad sacram ancoram delatas, ex fluctu conuersionis, res Romanas; concussamque & circumactum imperii orbem, velut ad proximam & commodissimam metam substittisse; non sine numine: cuius consiliis parum pie, & in tempestiue Valerius intercesserit. Mutationibus reipublicæ sua interualla esse, in quibus nihil per saltum, omnia per seriem fieri debeant. Si regii imperii salubritatem non capiat amplius respublica, proximum ex optimatibus auxilium ostendi; quorum regimen, non præstantiæ tantum gradu, sed conuersionis ordine, secundum in omni argumento imperiorum, locum obtineret. Tantum imperit corpus proici facilius, quam transferri à summis ad ima potuisse. Neminem prudentum vnquam Democratiæ suasse, nisi postquam nulla in alius formis spes superesset. Non enim in præsens

modo leuamentum periclitantis, sed in posterum firmiter-
mentum restituit a reipublica spectari debere: quociens
de nouo statu questio incideret. Iam vero populi inge-
nio nihil incertius aut mutabilius esse, cui non auctori-
tas, non potestas, non ciuili actionis facultas sine peri-
culo committi queat. Igitur leges Valerii pro populo,
esse instrumenta & machinas aduersus salutem publi-
cam: cui nihil certius pereat, quam quod in vulgum di-
spersitur. Hæc & similia plura, aduersus Po-
policolæ Democratiam non abs re & specie, disse-
ri possunt. Nisi quod ex diuerso, non plane ni-
hil habet causa eius, quo se tueri queat. Possit
enim aliquis existimare, diuino prorsus auspicio factum,
ut liberata tyrannide Respublica in equabile quoddam
ciuili disciplina temperamentum coalesceret: cuius in-
itium ab Aristocratiâ sane fieri, robur autem & vis
per Democratiam consummari debuerit. id natura
conuenientissimum regimen, id summa ratione compro-
batum, suauitas in patribus, vis multo maxima in
populo sit. ita suppleri, qua defint; coerceri, qua re-
ducent; componi qua dissideant. procul remouendos
hinc locos communes, quibus in plebis inertiam & reme-
ritatem declamare plerique solent. nunquam de tali
forma reipublicæ Valerio in mentem uenisse; cuius pro-
funda sollertia, ex omni Politica disciplina, ipsos pru-
dentia & felicitatis publicæ neruos, in ordinati beneque
compositi corporis decus compegisse uideatur. posse Solo-
nis, sapientissimi hominû, discipulum ac imitatorems
agnosci, qui & ipse rectissimum felicissimumque genus
imperii iudicauit, si libertas populi summam rerum
mode-

moderaretur; Ita facillime excitari ingenta ad eximios conatus; ita virtutum femina generosius concipi in animis, succrescere latius, efflorescere speciosius. non aliud magnorum operum certius auspiciis, aut praesidium tutius. ita opibus firmam, copiis locupletem fieri rempublicam. nunquam commereare libentius, nunquam feliciter negotiari fortunam commerciorum, quam sub vexillo libertatis. Frustra iactari depressam à Populo-
 ta optimatum auctoritatem, & prerogativam populi supra temperamenti salubris modam euectam. fas enim pronisum patribus, ut virtute praesulgere, prudentia antestare, industria eminere, eloquentia excellere, gratia praepollere possent. has optimatum artes, haec auctoritatis senatoriae detota esse, quibus ad summam moderationem redigeretur populi potestas. Talia si quis amplius expendat, & cum ceteris, quae ad hanc formam disputari queunt, conferat, iam serio forte animaduertet, singulare id popularis imperii fatum esse, ut à paucissimis vera aeternitate pensetur. Nam quae de intemperantia & licentia populi, plena manu sparguntur coniecta, plerumque extra saeculi exempla sunt. neque existimo hodie in vlla nobiliore Republica dari tale imperium populi, quale sibi plerique audito Democratiae nomine fingunt, id est, infinitum, promiscuum, nullo grauiore consilio munitum, nulla optimatum auctoritate temperatum. Talis enim status, praeterquam quod in formis reipublicae non habetur, facile & cito se destruit, adeo ut vel interitus, vel mutatio reipublicae con-

h s.

sequa-

sequatur. Illud quidem diffiteri nihil attinet, quod initia popularis imperii non magnam semper speciem præ se ferunt. Sed ea fors, ad cetera quoque regiminis genera pertinet. *Et quid agemus tandem ac sentiemus mortales, si præterito rerum, præsentium statu, ad primas semper origines respiciemus?* Valde fallor, aut cessabit exprobrandi libido. Nobis ab his initiis per vestigia, quæ Deus fecit atque demonstravit, ad summum Democratiae decus licebit ascendere; ut noscamus diuinæ notam maiestatis, non minus imperio populi, quam ceteris reipublicæ formis, communicatam, impressam, donatam. Hanc venerari fas est, ubicunque eam inuenimus. Sancta nobis esto Regum maiestas: sancta populi libertas: quia ybique à Sancto, & sanctum est, quod intuemur. Qui in summa vnius sanctitatis maiestate gradus sunt, illis, sicut Deus iubet, sicut Prudentes intelligunt, suus ordo, suus locus constet. Democratia nunquam grauabitur fateri, se diademati regio nec raro nec irreuerenter commodasse fulgoris sui radios, quibus radiata Regum capita totum orbem illustrarunt. Sed redeundum est ad Poplicolam Romanum, de quo solo præfandum aliquid fuit: dum *institutam Romæ ab ipso Democratiam, exercitationis oratoriae causa, in cathedra publica examinare constituerunt, Nobilissimi iuvenes, IOH. CONRADVS ZIEGLERVS, & IOH. VLRICVS PEYERVS im Hoff/Scaphusiani, conuictores & hospites mei dilectissimi.*

Quo-

Quorum ille quidem ea in medium adferet, quibus coargui Poplicola posse videtur: hic autem defendendam sibi Poplicolæ causam desumet, ZIEGLERVM *Magnifici Parentis, Consulis Scaphusiani grauisissimi, quem Helueticis fœderis Cicero-nem* merita pridem publica celebrant, exemplum ad eruditionis & virtutis gloriam stimulat; PEYERO tum alia familiæ decora, tum *Nobilissimi viri IOH. LVDOVICI PEYERI,* magna cum laude positi in litteris labores (quorum honorifica semper testis erit nostra Academia) incitamento sunt. Sub his auspiciis audebunt comittere publicis auribus sua rudimenta; in quibus, vt sola voluntas, si non laudata, excusata tamen sit, precantur. Accessi lubens precum socius, & exemplum, iuuentuti; industriam, fautoribus vltro commendandam duxi. Recitabunt die perendini *hora VIII matutina, loco consueto,* Dixi argumentum, dixi cetera: nam quæ supersunt, gratæ mentis erga auditores, quos inuitamus, pignora, repræsentare malimus, quam dicere. Argent. xxvi. Aug. clō Ioc XLVI.

XXIV.

Adolescebat sæculum à nato Christo septimum, cum exortus, Imperante Heraclio, Mahometus, valetudine corporis & animi prauitate in nefanda omnia præceps, insaniam superstitionis, & furorem turbandi composita; tam immodico ausu in perniciem humani generis
 expc-

expediuit, vt ex contemptissimis latrocinii iniuriis homo priuatus & fanaticus regno caput daret, quod Saracenorum viribus auctum, Turcorum nomine insignitum; toti propemodum orbi formidabile factum est. Præsertim vero Christianis tam graui ter in hunc diem incubuit illa tyrannis, vt inter omnia, quæ vel religioni vel reipublicæ, prophetice prædicta oraculis comperiuntur mala, non aliud videatur atrocius censendum esse. Longum foret recensere intestinas imperii, ipsiusque rei Christianæ labe, discordias, dedecora, flagitia: quorum occasione partim nasci, partim augeri & inualescere potuit fatalis pernicies: neque enim tam Heraclio tribuenda est ea culpa, quam Romani imperii non diuiso modo, sed pænè discepto statui: quem dum recolligere & componere negligunt postea, quibus religio & publica securitas cordi esse debebat, cum flagitiis hominum augentur flagitiorum pænæ, quæ, adhuc incertum est, quem modum aut limitem sint habituræ. Non caruit tamen omine, singularis ille honor, quo Heraclius (memorante *Nicephoro Const. antinopolitano*) Turcorum Principi, cuius aduersus Persas auxilium ambiebat, suum ipse detractum sibi, diadema, imposuit: quasi significaretur, Imperii Romani per Græciam & orientem decus, ipsis Imperatoribus per vecordiam quasi tradentibus, ad Turcas olim transiturum, quorum nomen tum non alio quidem quam barbarici titulo notum, ad
 immen-

immenſarum opum famam proceſſutum eſſet. Conſultatum quidem tandem eſt inter Chriſtianos Principes, quomodo eccleſiæ religio, populis libertas, tam crudeliter, tam diu oppreſſa reſtitueretur: ſed iam ita coaluerat Turcicæ dominationis moles, vt conuelli ſine conuellentium exitio non poſſet. Commendari ſane merentur, quæcunque magnorum virorum in eam rem vel dicta prudenter, vel ſuſcepta generoſe, vel fortiter patrata extant. Quinimo ſi hiftoriam Paſſagiorum (.ita enim vocantur à ſequioris æui ſcriptoribus expeditiones communi ope aduerſus Turcas ſuſceptæ) euoluamus, ingentes gloriarum ac triumphorum titulos cognoſcemus. Et quis vnquam ſatis laudauerit Godefridum Bullionium, qui Henrici IV. Imperatoris auſpicio, tot clades nominis Chriſtiani hoſtibus intulit? Quis dignis extollat prædicationibus Frederici Cæſaris virtutem, qui perpetua felicitate iamiam æquaturus erat Alexandrum Macedonem, niſi infelicius, quam ille, corpus in Cydno flumine abluiffet? Interim non pauca reperias in euſcemodi militia, & fœderibus Chriſtianorum; quæ minuendo malo, nedum extinguendo, adeo non erant idonea, vt præter cladem & dedecus, vltro iram diuini numinis aduerſum nos cumulaffe videantur. Tanta fuit ſæpe æmulatio ducum, licentia militum, temeritas conſiliorum. cum primis autem plerique non id quærebant, quod huic militiæ vnice debet propoſitum eſſe: quosdam

quosdam fides domi afflictæ, alios spes prædæ
rum, nonnullos ipsa dissoluti moris illecebra, aut
alia priuata stimulatïo, ad sacramentum militiæ,
quæ nihilominus sacra vocabatur, & signo cruci-
cis pro Christi gloria insigniebatur, excitabat.
Cordate *Guibertus Abbas*, de incondito Petri Ere-
mitæ agmine: *indisciplinatus* (ita loquitur) *mons*
obuiat, & quidquid pensî moderatiquenibil habet, pa-
rum durat. De expeditione autem sæculo duo-
decimo admonitu Bernardi abbatis Claræval-
lensis præcipue suscepta, *Otho Frisingensis* qui in-
terfuit, ita fatetur: *Si dicam sanctum illum Abba-*
tem, spiritu Dei ad excitandum nos afflatum fuisse,
sed nos ob superbiam lasciuiamque nostram (salu-
bria mandata non obseruantes, merito rerum persona-
rumque dispendium deportasse, non sit à rationibus vel
antiquis exemplis dissonum. Liberius, pro more
(si modo affectus plane abest) *Iacobus Meyerus* in
Annalibus Flandricis, cum rei male gestæ contra
Turcas mentionem fecisset, iudicium suum in
hæc verba subiicit: *Crediderim numini non placuisse*
tales pugnatōres, nempe superbos, vanos, arrogantes,
fattiosos, discordes, luxui libidinique nimis deditos, re-
ligionis exortes & schismaticos. Fuit, cum expedi-
tionis sacre rursus impetum tam inconsulte ca-
perent, & apparatus tam inepte administrarent
homines, vt risum potius amicis, quam metum
hostibus excitarent. Conati equidem sunt viri
eximii, omnem militiæ tam gloriosæ ac necessa-
riæ rationem facultatemque, susceptis peregrina-
natio-

nationibus explorare, compositis monumentis
 perscribere, summorumque Principum animis
 & auribus fideli consilio commendare. Fecit id
 præsertim *Marinus Sanutus* Patricius Venetus, qui
 ante tria hæc sæcula, magna diligentia & rei
 Christianæ studio, *Secreta fidelium crucis*, vt vocat,
 elaborauit: in quibus varia rei suscipiendæ con-
 ficiendæque consilia exequitur, notatis simul er-
 roribus, qui ante id tempus successum armorum
 impediuerant. Et quis fere magnorum virorum,
 vel in republica gerenda, vel in litteris colezdis
 principatum aut nomen aliquod tenuit, post ea
 tempora, qui non istud votum animo, sermone,
 consilio, stilo foueret atque promulgaret. Sed
 factum est, prohi dolor, ab aliquot atatibus, vt
 Christiani in sua viscera conuersi, dum ad inter-
 necionem vsque mutuis cædibus sæuiunt, inter-
 necinum illum hostem fœderibus & tributis do-
 nisque placare, quam armis communibus debel-
 lare maluerint. Quod sicut in singulis interdum
 necessitas exulat: ita vniuersis Christianis nun-
 quam non indecorum erit, quod nobilissimas
 sui corporis partes Turcæ passi sunt fieri tributa-
 rias. Et quid deinceps futurum est? Auguratur
 sane *Nicolaus Chalcocondylas*, non incelebris rerum
 Turcicarum Scriptor, fore vt tandem conuella-
 tur illud culmen potentia, ex quo res Christianas
 Turca non despectat modo, sed quasi fulmini-
 bus quibusdam ferit. Eritque forsitan hæc pars
 vindictæ & militia, qua Christus, antequam ad
 ater-

æternos triumphos suam colligat Ecclesiam, immanissimum hostem, non paruam scilicet triumphandi materiam, deiciet atque concidet. Sed profecto aliis opus est animis, aliis moribus, aliis fœderibus, quam quæ hætenus inter Christianos, sacramenti & imperatoris, & tesserae suæ nimis oblitos, obseruamus. Præfari hæc libuit indicendæ exercitationis academicæ oratoriæ gratia: qua ex commilitonibus nostris *duo Argentoratenses*, IOH. PETRVS STORCKIUS, *quo & patre Coss. & Scholarchis Reipl. celeberrimis orator;* & IACOBVS PHILIPPVS ESPICHIUS *Excellentissimi Professoris IACOBI VALENTINI ESPICHI, Collegii Med. h. t. Decani, Spectabilis, collega, affinis & fautoris nostri honoratissimi filius*, delegerunt sibi argumentum de rebus Turcicis: vt ille quidem, *de Turcarum origine, progressu atque aduersus rem Christianam conatus ac molitionibus*; iste, *de Christianorum aduersus Turcam consiliis operibusque* aliquid publice dissereret. Et quanquam paulo aliter, quam ego animo destinaueram, laboris formâ processerit, tamen quia industriam singularem animaduerti ab utroque, nec infeliciter, adhibitam, nihil immutauit: cum haud raro fieri soleat, vt præclara ingenia, in nobiliores conatus libentius se excitent, si rigidioribus censuris non absterreantur. Certe, quæ scripserunt, talia sunt, vt vltro felicis ingenii nomine commendari mereantur. Nam argumenti huius amplitudinem exhaurire, aut grauitatem

orna-

ornare, supra iuuenilem industriam est. Accedit in partem fauoris promerendi, expectatio preclara, quam de utroque, merito & firmiter concepimus, si Deus vitam ipsis, quod optamus, & bonę mentis constantiam conseruauerit. Recitabunt suas orationes *perendie hora VIII matutina, loco consueto*, qui per se homines optimarum rerum artiumque studiosos allicere potest: ut nobiscum pia pro pace Christiani orbis, in qua certa Turcarum perniciēs continetur, vota suscipiant. V. Per scriptam Argentorati xx. Octobr. clo Idc XLVI.

XXV.

Disertissimus Iudęorum Philo, eleganti libello, Βίος πολιτικός, vitam viri ciuilitatis, sub exemplo IOSEPHI, notabiliter explicauit. Nihil aptius titulo, nihil grauius argumento, nihil eruditius tractatione. Vnde enim potius magnarum rerum documenta, in omne genus vite traduci debent, quam ex illis monumentis, quę ipsa scripsit Veritas, ipsa Sanctitas consecrauit? Et sunt sane de Iosepho ea, magni illius Mosis calamo, excepta atque consignata, quę perfectissimi Politici exemplar possunt absoluerē. Politicum autem nunc vocabimus ad exempli, de quo loquimur, formulam, non quemuis ciuili peritia virtuteque præstantem virum, sed qui ad ipsam ciuilitatis dignitatis fastigium, maximarumque curarum in Republica consortium, tanquam

quam præcipuus Regum Principumque aditor, & instrumentum felicitis regni, diuinitus adhibetur. Hos tales viros, Deus, singulari Prudentiæ opere, format, deligit, excitat, euehit, constituit, Reipublicæ vñibus consecrat ac moderatur. Hæc est origo ingenii, quod non prætium modo, cum scholis; sed Politicum, ex facto suo, vocitare possumus: vim mentis acrem, habilem, promptam; sollertia cogitandi, dextertate iudicandi, felicitate providendi, ad agenda expediendaque negotiorum ardua, semper instructam. Hæc est origo fortunæ successusque ad omnia valentis, per omnia penetrantis. Iosephi ingenium & singularem indolem multa sunt quæ declarant. nec de industria dubitandum est, qua tam præclara soboles & indulgentissimi Patris educatio sibi mutuo responderunt. Iam, quales ei fuisse stimulos credimus; quos arctior Dei cum Parente & filio familiaritas, diuersis modis, semper efficaciter, vtriusque animo siue infinnauit, siue impressit? Ita nascitur, ita educatur, ita præparatur Iosephus. cuius præparationis magna statim pars fuit, duriorum casuum consuetudo: ne secundis tantum factus animus, perfectæ magnitudini vlla parte impar reperiretur. Quos natura ei coniunctissimos esse voluerat, hos inuidia hostes eius ac pæne parricidas, certe plagarios fecit. Venditur liberum caput, & peregrinæ seruituti mancipatur; neque finis miseriarum; post patriam amissam, post caput

caput diminutum, omni existimatione, confectis
 mire criminibus spoliatur: in vincula coniicitur,
 vt nihil iam superesse, præter desperationem
 melioris fortunæ, videretur. Sub his ambagi-
 bus latuit ingens illud, & sub tali exemplo omni-
 bus commendandum sæculis mysterium: *Quo
 magis viri boni, aut quos Deus ad magna destinauit,
 premuntur, eo magis eriguntur: quo magis obscurantur,
 eo magis enitescunt: quo magis infestantur humanis
 odiis, eo magis diuino fauore protegentur.* Conuersa
 enim mox factorum serie, Iosephus ille carceris
 inquilinus, in regis aulam producitur: iussuque
 regio, qui captiuus fuerat, Ægypto dominari, &
 ab imminente periculo regnum tueri iubetur.
 cultus, insignia, tituli, honores, solo regis fastigio
 minora in eo publice conspiciuntur, cui modo
 non die, non sole, non hominum conspectu frui
 licebat. Ecce, magni viri magnus casus, magna
 virtus, magna gloria, magnum exemplum! Cuius
 dulcissima meditatio longe me afficit prolixius,
 quam vt in angustias huius pagellæ, primas sal-
 tem lineas designare auisim, cum præsertim
 nunc nihil aliud quam præfari oporteat, de
præstantissimorum Iuuenum instituto IOHAN-
NIS CVCVELL, & IEREMIAE DV-
VERNOY, Montibelgardenstium: qui dum in
 bonis litteris strenuos se hæctenus commilitones
 præbent, bona quadam fortuna inciderunt,
 etiam in Philonis, quem ab initio laudauit, libel-
 lum, de Iosepho Politico. Ea lectio non fuit eos
 amplius

amplius ambigere, de exercitationis *Academicae* materia. statim ita partiti sunt operas, vt *alter*, sub exemplo Iosephi, DE VIRTUTE POLITICI; *alter*, DE GLORIA POLITICI, orationculam componerent, atque in publico auditorio recitarent. Quamuis enim argumenti grauitas, facile doctissimi cuiusque & facundissimi, ingenium ac eloquentiam superat, displicere tamen nobis non debet, conatus eius ætatis, quæ maximarum rerum primordia, vt materiem maioris operis, prouectioribus annis litterisque, seligit ac auspicatur. Itaque tenuitatem stili & tractationis, non excusabo: viderunt sæpius humanitatem auditori, sperarunt fauorem ex ipso Iosephi *Politici* vocabulo: denique si nulla re alia, certe breuitate, se placituros crediderunt. Hæc vt ab ipsis dicta accipi debent. quibus à me possem addere, indolis, quæ in vtroque elucet, præstantiam; studiorum laborumque Academicorum industriam; propositum bonæ rectæque mentis, tum quæ eximiis Parentibus, & honestati generis debentur: sed à bonarum rerum & laudabilium exemplorum fautoribus, non opus est conquisitis precibus audientiam efflagitare. Recitabunt, quæ scripsere, die *Veneris*, (qui erit huius mensis XIX, ipso IOSEPHI nomine in fastis signatus) hora VIII matutina, loco sollenni. Valete. Perscriptum & propositum XVII *Martii* Argentorati Anno cto MDC XLVII.

XXVI.

DE CONVIVIIS dicturi sunt, *cras hora VIII matutina, in auditorio sollemni, duo egregia indolis ac spei Adolescentes, ANDREAS SCHILLING, Viri admodum Reuerendi Praclarissimique Pastoris & Ecclesiastæ Summi Templi, Argent. Factoris & Affinis nostri honoratissimi, filius; & IOHANNES FRIDERICVS von der Straß / cuius Parens p. m. perscribendis ararii publici rationibus præfectus, vt minime facilem, ita honestissimam stationem, magna dexteritate administravit, filioque non paruum virtutis Germanæ hereditatem reliquit.* Quos conuictionis & consuetudinis Academicæ humanitas imbuunt, illi, non sane ad epulas Sybariticas, aut apparatus Perficos, sed ad simplicitatis antiquæ, & maioribus nostris amatæ, officium; neque ventris onerandi, sed animi remittendi gratia, peramicè inuitantur. Fuit iam inde ab vltima vetustate viris prudentibus vlitatum, vt non tam mensæ, quam animi delicias, neque sic cibos, vt acroamata, sermones, colloquia in conuiujs sectarentur. Moderatam Pomponii Attici elegantiam ita describit Nepos: *Nemo in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quam anagnosten; quod nos quidem iucundissimum arbitramur: neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minus animo, quam ventre, conuiuia delectarentur.* Recognoscere licebit in iis, quæ Declamatores nostri recitabunt,

amplius ambigere, de exercitationis *Academicae* materia. statim ita partiti sunt operas, vt *alter*, sub exemplo Iosephi, DE VIRTUTE POLITICI; *alter*, DE GLORIA POLITICI, oratiunculam componerent, atque in publico auditorio recitarent. Quamuis enim argumenti grauitas, facile doctissimi cuiusque & facundissimi, ingenium ac eloquentiam superat, displicere tamen nobis non debet, conatus eius ætatis, quæ maximarum rerum primordia, vt materiem maioris operis, prouectioribus annis litterisque, seligit ac auspicatur. Itaque tenuitatem stili & tractationis, non excusabo: viderunt sæpius humanitatem auditorii, sperarunt fauorem ex ipso Iosephi *Politici* vocabulo: denique si nulla re alia, certe breuitate, se placituros crediderunt. Hæc vt ab ipsis dicta accipi debent. quibus à me possem addere, indolis, quæ in vtroque elucet, præstantiam; studiorum laborumque Academicorum industriam; propositum bonæ rectæque mentis, tum quæ eximiis Parentibus, & honestati generis debentur: sed à bonarum rerum & laudabilium exemplorum fautoribus, non opus est conquisitis precibus audientiam efflagitare. Recitabunt, quæ scripsere, die *Veneris*, (qui erit huius mensis XIX, ipso IOSEPHI nomine in fastis signatus) hora VIII matutina, loco sollemni. Valete. Perscriptum & propositum XVII *Martii* Argentorati Anno c^o l^o c^o XLVII.

XXVI.

DE CONVIVIIS dicturi sunt, *cras hora VIII matutina, in auditorio sollenni, duo egregia indolis ac spei Adolescentes, ANDREAS SCHILLING, Viri admodum Reuerendi Praclarissimique Pastoris & Ecclesiastæ Summi Templi, Argent. Fautoris & Affinis nostri honoratissimi, filius: & IOHANNES FRIDERICVS von der Straß / cuius Parens p. m. perscribendis ararii publici rationibus præfectus, vt minime facilem, ita honestissimam stationem, magna dexteritate administravit, filioque non paruum virtutis Germanæ hereditatem reliquit.* Quos conuictionis & consuetudinis Academicæ humanitas imbuit, illi, non sane ad epulas Sybariticas, aut apparatus Persicos, sed ad simplicitatis antiquæ, & maioribus nostris amata, officium; neque ventris onerandi, sed animi remittendi gratia, peramice inuitantur. Fuit iam inde ab vltima vetustate vitis prudentibus vlitatum, vt non tam mensæ, quam animi delicias, neque sic cibos, vt acroamata, sermones, colloquia in conuiujs sectarentur. Moderatam Pomponii Attici elegantiam ita describit Nepos: *Nemo in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quam anagnosten; quod nos quidem iucundissimum arbitramur: neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minus animo, quam ventre, conuiuia delectarentur.* Recognoscere licebit in iis, quæ Declamatores nostri recitabunt,

quædam lectionis antiquæ vestigia; licet non tam signanter expressa, quam tenuiter libata. In quibus, ut non sit magna delectatio, viam tamen demonstrare poterunt ad ea, quæ plus voluptatis afferent. Habemus *conuiuium Socraticum*, ab elegantissimo & suauissimo conuiuatore, *Xenophonte* apparatus: Habemus *conuiuium septem sapientum*, imo *omnis generis eruditorum, & artificum in quavis arte præstantium*, cum insigni varietate *acroamatum, questionum, disputationum*, apud *Plutarchum, & Athenæum*. Quem ista neque delectare possunt, is videat, ne poëtæ veteris satyræ nouo exemplo insigniat, quando describitur,

Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva.

Si quis interim stomacho delicatiore, peregrinos, aut è Græcia accersitos cibos, minus concoquere potest, ei mensam magis familiarem instruent, & præmansa in os ingerent *Struckius Antiquitatum Conuiualium structor*; *Iouianus Pontanus, & Iul. Casar Bulengerus*, circa conuiuentiam, & conuiuia, pridem comiter, nec ineleganter occupati. ne de *Saresberienfi*, & aliis dicamus. Horum copia supplebit paupertatem nostrorum commilitonum: qui apud eruditos Auditores, lautioresque apparatu affuetos, veniam se exorturos confidunt, si hanc tabellam publice præscribant Auctoritate nobilis poëtæ (nam huic generi hominum propria quædam in conuiuiis gratia debetur)

Plerum-

*Plerumque grata diuitibus vices,
Mundaque paruo sub lare pauperum
Cæna, sine aulais & ostro
Sollicitam explicuere frontem.*

Nam vt aliunde mutuarentur, aut emendica-
rent, apparatus cultiorem, nolui illis auctor esse,
Pro conditione hominum, & fortuna (sub qua
hic ætatem, & captum iuuenilium annorum in-
telligere fas erit) conuiuii æstimatio facienda
est. Poterunt tamen, ni fallor, aliquid gratiæ
fœnerari, acroamata musica, & symphonicorū
suauitas, quæ non aberit nostro siue triclinio, si-
ue auditorio. Hæc innocua & ingenua est vo-
luptas. nam reliquum epulandi & conuiuandi
shorem, non tantum diritas temporum, sed, quæ
sola pro candore prisco regnum hodie obtinet, si-
mulatio & fucata blanditiæ, præcipua iucundi-
tatis parte priuant. Atque ista ferme sunt, quæ
in gratiam *eximiorum Adolescentum*, quorum stu-
dia & specimina Academica cordatis omnibus
plurimum commendo, præfari hoc loco, non
intempestiuum duxi. de cetero, fauor studiorum,
& Parentum merita, si quid ad inuitandum su-
perest, facile pro argumentis erunt. Vale,
Lector beneuole. Argentorati IX. Nouembr,
clō Ioc XLVII.

XXVII.

Die perendini, qui mensis Martii nonus in fastis
numeratur, hora VIII matutina loco rituque

Academico sollemni, orationem habebit Generosus & Nobilissimus CHRISTIANVS VRNE, Eques Danus, Viri vere Magnifici, Per-Illustris, Eminentissimi, DN. CHRISTOPHORI VRNE, Cancellarii Regni Danici, filius. Ad quem audientium, vt frequentes conueniant, qui literas amant, Academiae fauent, generosum profapit decus venerantur, nationis denique Danicæ laudatissimæ decora, quibus non olim tantum, sed à proximis mensibus, Argentoratenses Musæ enituerunt, merita æstimatione colunt; non opus est, argumenta conquirere, Suum cuique studium, pro ratione erit. Delegit argumentum, cuius nomen in ore populi celebre, fama inter doctos ambigua, intelligentia in aularum & curiarum secretis recondita: nisi quod genius seculi, nihil secretum esse patitur. Fuit enim tempus, cum in altissimo arcano, ciuilibus tractatus mysteria custodirentur; nemini fas erat ostentare, ac ne nominare quidem, ea, quorum nullum in sermone vocabulum, nulla in exteriori scenæ species, sed interior, in penetralibus Prudentiæ, virtus quærebatur. Interim dum reuelatur, moris ciuilibus & aulici orbis, coeperunt excogitari elogia, adornari figuræ, iactari argumenta, quibus in rationem & consuetudinem iret ostentatio rerum, quas ante profanari putabant, si extra cancellos & cubicula sacrarii aulici noscerentur. Causa varie traditur. Plerumque curiosi & ambitiosi nonnulli homines arguuntur, qui cum
emissi

emissitios oculos ad in concessa & seposita adie-
cissent, aut ad ministeria rerum abditarum ad-
missi essent, vnum sibi ad famam & opinionem
sapientiae, iter dari crediderunt, si tacenda eli-
minarent. Neque tamen prudentes grauesque
viros ab hoc negotio exclusis: sitie illis, in sa-
pientiam vertere, quae ab aliis peccata, iam muta-
ri non poterant, ratio fuit; siue illa ipsa rerum
abstrusarum ostentatione ac praedicatione, delu-
di verius quam erudiri curiosos, nominaque pro-
fundioris prudentiae, non momenta publicari
vulgo, iudicarunt. Memorabilis exempli vicem
praestare potest RATIO STATUS, de qua Genero-
sus Inuenis, quem nominavi, publice dicturus
est. Retinemus enim vocem, Latinis quidem
scriptoribus non usitatam, sed ab Italis ad Gallos,
aliasque nationes tanta consuetudinis asseueratione
transmissam, vt, quod ante lustra annorum
non adeo multa, timide, & rarius, & cum praefa-
tione vsurpandum fuit, hodie inter sollemnia Po-
liticorum vocabula, quotidiana scriptura sermo-
nibusque iactitetur. Quae defensio, etiam in aliis
nonnullis, V R N E V M nostrum tuebitur. De
rebus enim extra scholae pomeria natis, & genio
ciuili scenae, quae temporibus seruire solet, ac-
commodatis, loqui fas est, cum iis, quorum nec
auctoritati ratio, nec rationi auctoritas deest,
etiam cum vetustas deest. Maluerunt aliqui vo-
care, *Prudentiam Extraordinariam*: sed eo genere
appellationis, genuina vis & natura rei, quam

Ratione Status non ineleganter Itali notarunt, nequaquam discrete exprimitur. Quicquid sit de nomine, res ipsa longe minus explanatque philosophiæ est. Argumento poterunt esse, tot descriptiones, disputationes, dubitationes Politicorum; addidissimæ præne, abusiones. *Beteri* quoddam opus titulum hunc præfert, sed materiam diuersam, descriptionem scilicet variarum *Rempub.* aut, ut alii loquuntur, Statuum spectat. *Palazzi* regulæ, si pro *Ratione Status* accipiuntur, nihil obstabit, quo minus plurimos aliorum libellos, varia inscriptione editos, sub eiusdem elogii titulo consignemus. Ut aliorum & præsertim *Bonauenturæ* descriptionem refelleret, ac meliorem aliquam inuestigaret, toto ferme opere, diligenti sane & laborioso, *Clémentinus* occupatur. Sollertissimus *Sepratinus* ex ordinariis Politicorum regulis, & usitata civilis actus formula, multa in communionem tituli admittit, quem de re ordinaria, ut cœpimus dicere, alii non exaudiunt. Sunt, qui *Ratione Status*, non nisi rem malam signari autumant; nonnullis, præter laudata virtutis nomina, nihil habere videtur. Melius cæteri, in medio genere, quod partim laudis capax est, partim reprehendenda complectitur, reponunt. Inuenta quin etiam est ratio subtilitatis cuiusdam, quæ affirmaret: *Rationem Status*, non nisi per arcanos libellos, longe alia, quam in editis operibus fieri solet, descriptione, inter acutos Politicos. (in *Patnasso*, opinor)

opinor) quasi de manu in manum , sub lege altissimæ dissimulationis, contradi. Valde tamen vereor , vt se cuiquam illud *ἄνθρωπος* probare queat : nisi forte iis, qui nominum & rerum nouitatem distinguere, parum didicerunt; aut studium ciuilibus scientiæ, vltra paucos, heri & hodie natos libellos, nunquam proferre ausi sunt. Manet interim Ratio Status, ænigma sæculi, materia subtilitatis; cum Proteo, Thetis; cum Paride, Helena ; cum Vlysse, Penelope. Argumentum tam lubricum , & quod presse comprehendi refugit, cur , non quidem explanandum sed attingendū sibi existimauerit Nobilissimus V R N E, ex ipso intelligent, quibus cordi erit , Virtutem & industriam eius , qua hactenus Academiam nostram ornauit, præsentia , auscultatione , gratulatione sua honorare , ac familiæ tam generosæ, publiceque venerabili, faustæ fortis perennitatem nobiscum comprecari. Scr. Argentorati VII die Martii ann. Christ. 1703 XLVIII.

XXVII.

A Gellius Noct. Att. V, 13 refert memorabilem disputationem clarorum Romæ virorum, de gradu atque ordine officiorum, quando quærebatur : *quibus nos ea prioribus posterioribusque facere oporteret, si necesse esset in opera danda faciendoque officio alios aliis anteferre. Conueniebat autem facile (ita pergit) constabatque ex moribus pop. R. primum iuxta parentes locum tenere pupillos debere, fidei tutela-*
que

que nostra creditos : secundum eos proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem patrociniumque nostrum dederunt: tum in tertio loco esse hospites: postea esse cognatos affinesque. Adducitur deinde *Masuri* Sabini auctoritas, qui antiquiorem locum *Hospitii* tribuit quam *Clienti*. aitque, apud maiores ita observatum esse in officiis; primum tutela, deinde *clienti*, tum cognato, postea *Affini*. Ex quo intelligimus; officia *Hospitii* & *Clientela*, valde sibi vicina, æstimatione, religione, usu fuisse. Et de aliis quidem gentibus, Hebræis, Phœnicibus, Ægyptiis, Syris, non patitur instituti ratio, ac paginæ huiusmodi, aliquid adferre. In Romanis autem institutis velut in vnum conducta occurrunt, quæ ipsi à Græcis, Græci ab aliis in constituendo iure & bonis moribus formandis acceperunt. *Hospitii* vero humanitatem naturæ socialis ratio primum, & ultro commendavit gentibus: licet affectu propositoque diuerso, nonnullas ciuitates, ut fieri solet, accedentibus præsertim quibusdam incommodis, demonstratum à natura iter deseruisse constet. Romanos autem non tantum amor officii, sed prudentiæ etiam civilis usus docuit, sanctam & cognatam facere *Hospitii* & *Clientela* necessitudinem. Atque sicut *Clientela* ex instituto Romuli pertinebat, ad concordiam ordinum, Patricii & Plebei, sancienda; adeoque ad coniunctionem & consensionem ciuitatis stabiliendam; ita *Hospitii* comitas, ad deuinciendos aliarum ciuitatum animos, utique spectabat, neque profecto antiquo-

Quiora Rerumpublicarum muniméta nomina-
 uerim, quam domi concordiam, foris auctorita-
 tem & famam. De vtraque re ita tenendum est:
 quædã in Hospitio & Clientela, ad virtutem &
 consuetudinem bene moratam; quædam ad ius
 & legem; quædam denique ad ritus & formulas
 & symbola referri oportere; si scriptorum loca
 recte velimus interpretari. Hinc *de more & iure*
hospitii ac clientela: de vtriusque religione, diis, sacris,
pignoribus, officiis, legibus, vbiq; videas sermo-
nem fieri. Scilicet, quod virtutis ratio suppedi-
tat, lex in formulam officii collegit, distinxit, san-
ciuit; accessere rei sanctæ legibusque præcepta,
sollennia quædam, variæque consuetudines,
conciliandæ venerationis, partim submonente
lege, partim ingenio studioque hæc officia vsur-
pantium. qualia, vbi consensu veluti tacito
conualuerunt, & ipsa sibi quandam legis iuris-
que formam induunt. De Clientela illustris est
lex XII. Tabb. Patronus si clienti fraudem faxit, sa-
cer esto: de qua Seruius ad sextam Æneidem. Hospitii
quoque sanctitatem, seueris munitam ll. pœ-
nisque constat: hinc stigmata ingrati hospitiis titu-
lum præferentia; aliasque animaduersiones hi-
storia loquitur. In amplissimo opere Inscriptio-
num Gruterianarum pag. 362. & seqq. extant quin-
que Inscriptiones, de Hospitio & Clientela, è qui-
bus vnã tantum ex æuo Constantini M. exem-
ppli causa, referemus. Tabellæ æneæ hic fuit ti-
tulus: Valerio Proculo v. c. præsidi prouinciæ
 vale-

Valeriz Byzacenæ. Inscriptio sic concepta est:
 DD. NN. Crispo & Constantino Iuniore Nobilissimis
 Cass. coff. III. Kal. Sept. Municipis Municipi Æli Hadriani Aug. Ciuitani Q. Aradium Rufinum Valerium
 Proculum C. V. Liberos posterosque eius sibi liberu post-
 terisque suis Patronos cooptauerunt tessera[m]que hospiti-
 alem cum eo fecerunt. Q. Aradius Rufinus Valerius
 Proculus liberi posterique eius municipes municipis
 T. Æli Hadriani Aug. Ciuitani liberos posterosque eo-
 rum in fidem clientelamque suam receperunt. In quam
 rem gratuitam legationem susceperunt Insteius Rena-
 tus & Apollonius Gallentius Duouiri T. Ælius Optatia-
 nus Camarianus Flauius Secundinus Domitius Opta-
 tianus Æmilius Nemgonius Æmilius T. Tracius Stati-
 lius Secundianus ex P. P. & Vniuersus ordo. Hic, si
 liceret exequi, obseruarem multa ad hoc argu-
 mentum pertinentia: *Mutua erat pactio huius
 necessitudinis; hinc non magis, qui se dabat in
 clientelam & hospitium, quam is qui recipie-
 bat, voluntatem suam exprimebant. Nec inter
 singulos, aut familias tantum obtinebat: sed ad
 totas ciuitates gentesque pertinebat; dixeris pu-
 blica illa hospitia & clientelas publicas. sic Romani
 cum aliis populis ac ciuitatibus hospitium iunge-
 bant, alias item gentes & vrbes in clientelam
 suam recipiebant: aut etiam (quod alterum hu-
 ius publicæ clientelæ genus est) populi, ciuita-
 tes, municipia, coloniæ in clientelam se permit-
 tebant Magistratum Rom. Virorum aut Fami-
 liarum Illustrium. quæ res multum obseruatio-
 nis*

his politicæ trahit, de qua nihil nunc attingere possumus. Ita hic Ciuilitantum municipium tradit se Valerio Proculo præfidi. *Hereditaria* ergo plerumque *necessitudo* hæc fuit, vtriuque liberos posterisque ad patrocini, clientelæ, hospitii officia obligans. *Instrumentis, monumentis, tabulis* etiam perscribebatur, expressis nominibus *Coss. consensu eorum, quorum intererat, agentium curiam, legatorum super ea re missorum*: sicut ceteræ *Inscriptiones* amplius ostendunt. *Coniungebantur* denique sæpe ista, publicis priuatisque nominibus ex naturâ negotii cognata, *Hospitioque & Clientelâ* simul excipiebantur, qui *Tesseram hospitem cum aliquo fecerunt*. Quo minus admirari quis debet, coniuncta ad occasionem oratoricæ exercitationis esse, quæ nominibus discrepant. Dicturi enim sunt, *die Venoris (huius mensis XI signamus) hora VIII matutina, in auditorio sollemni, ornatissimi Adolescentes, AVGVSTVS FRIDERICVS, & CHRISTOPHORVS LACOBVS, MOCKELII, Hala Sueuorum nati, fratres germani, alter quidem de iure & more Hospitii, alter de iure & more Clientelæ*. Ab his, inquam, argumentis auspiciam facient exercitationis Academicæ; tentabuntque si forte possint in posterum, neque ingratos in Academia cum ceteris hospites; neque ineptos Academicorum procerum clientes se præbere. Nomina certe favore digna sunt, quibus se in publico commendatum eunt. Nemo quidem existimabit, accuratæ

amplius ambigere, de exercitationis Academicae materia. statim ita partiti sunt operas, vt *alter*, sub exemplo Iosephi, DE VIRTUTE POLITICI; *alter*, DE GLORIA POLITICI, orationem componerent, atque in publico auditorio recitarent. Quamuis enim argumenti grauitas, facile doctissimi cuiusque & facundissimi, ingenium ac eloquentiam superat, displicere tamen nobis non debet, conatus eius ætatis, quæ maximarum rerum primordia, vt materiem maioris operis, prouectioribus annis litterisque, seligit ac auspicatur. Itaque tenuitatem stili & tractationis, non excusabo; viderunt sæpius humanitatem auditorii, sperarunt fauorem ex ipso Iosephi Politici vocabulo; denique si nulla re alia, certe breuitate, se placituros crediderunt. Hæc vt ab ipsis dicta accipi debent. quibus à me possem addere, indolis, quæ in vtroque elucet, præstantiam; studiorum laborumque Academicorum industriam; propositum bonæ rectæque mentis, tum quæ eximiis Parentibus, & honestati generis debentur; sed à bonarum rerum & laudabilium exemplorum fautoribus, non opus est conquisitis precibus audientiam efflagitare. Recitabunt, quæ scripsere, die *Veneris*, (qui erit huius mensis XIX, ipso IOSEPHI nomine in fastis signatus) hora VIII matutina, loco sollemni. Valete. Perscriptum & propositum XVII *Marci* Argentorati Anno c^o l^o c^o XLVII.

XXVI.

DE CONVIVIIS dicturi sunt, *cras hora VIII matutina, in auditorio sollemni, duo egregia indolis ac spei Adolescentes, ANDREAS SCHILLING, Viri admodum Reuerendi Praeclarissimique Pastoris & Ecclesiastæ Summi Templi, Argent. Fautoris & Affinis nostri honoratissimi, filius: & IOHANNES FRIDERICVS von der Straß / cuius Parens p. m. perscribendis ararii publici rationibus præfectus, vt minime facilem, ita honestissimam stationem, magna dexteritate administravit, filioque non parvam virtutis Germanæ hereditatem reliquit.* Quos conuictionis & consuetudinis Academicæ humanitas imbuunt, illi, non sane ad epulas Sybariticas, aut apparatus Persicos, sed ad simplicitatis antiquæ, & maioribus nostris amatæ, officium; neque ventris onerandi, sed animi remittendi gratia, peramicè inuitantur. Fuit iam inde ab vltima vetustate vitis prudentibus vsitatum, vt non tam mensæ, quam animi delicias, neque sic cibos, vt acroamata, sermones, colloquia in conuiujs sectarentur. Moderatam Pomponii Attici elegantiam ita describit Nepos: *Nemo in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quam anagnosten; quod nos quidem iucundissimum arbitramur: neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minus animo, quam ventre, conuiuia delectarentur.* Recognoscere licebit in iis, quæ Declamatores nostri recitabunt,

Academico sollemni, orationem habebit *Generosus & Nobilissimus* CHRISTIANVS VRNE, *Eques Danus, Viri vere Magnifici, Per-Illustris, Eminentissimi*, DN. CHRISTOPHORI VRNE, *Cancellaris Regni Danici*, filius. Ad quem audientium, vt frequentes conueniant, qui literas amant, Academiis fauent, generosum profapie decus venerantur, nationis denique Danicæ laudatissimæ decora, quibus non olim tantum, sed à proximis mensibus, Argentoratenses Musæ enituerunt, merita æstimatione colunt; non opus est, argumenta conquirere, Suum cuique studium, pro ratione erit. Delegit argumentum, cuius nomen in ore populi celebre, fama inter doctos ambigua, intelligentia in aularum & curiarum secretis recondita: nisi quod genius seculi, nihil secretum esse patitur. Fuit enim tempus, cum in altissimo arcano, ciuilibus tractatus mysteria custodirentur: nemini fas erat ostentare, ac ne nominare quidem, ea, quorum nullum in sermone vocabulum, nulla in exteriori scena species, sed interior, in penetralibus Prudentiæ, virtus quærebat. Interim dum reuoluitur, moris ciuilibus & aulici orbis, coeperunt excogitari elogia, adornari figuræ, iactari argumenta, quibus in rationem & consuetudinem iret ostentatio rerum, quas ante profanari putabant, si extra cancellos & cubicula sacrarii aulici noscerentur. Causa varie traditur. Plerumque curiosi & ambitiosi nonnulli homines arguuntur, qui cum

emissi.

emissitios oculos ad in concessa & seposita adie-
 cissent, aut ad ministeria rerum abditarum ad-
 missi essent, vnum sibi ad famam & opinionem
 sapientiæ, iter dari crediderunt, si tacenda eli-
 minarent. Neque tamen prudentes grauesque
 viros ab hoc negotio excluderis: sitie illis, in sa-
 pientiam vertere, quæ ab aliis peccata, iam muta-
 ri non poterant, ratio fuit; siue illa ipsa rerum
 abstrusarum ostentatione ac prædicatione, delu-
 di verius quam erudiri curiosos, nominaque pro-
 fundioris prudentiæ, non momenta publicari
 vulgo, iudicauerunt. Memorabilis exempli vicem
 præstare potest **RATIO STATVS**, de qua Genero-
 sus Inuenis, quem nominavi, publice dicturus
 est. Retinemus enim vocem, Latinis quidem
 scriptoribus non usitatam, sed ab Italis ad Gallos,
 aliasque nationes tanta consuetudinis asseuera-
 tione transmissam, vt, quod ante lustra annorum
 non adeo multa, timide, & rarius, & cum præfa-
 ctione vsurpandum fuit, hodie inter sollennia Po-
 liticorum vocabula, quotidiana scriptura sermo-
 nibusque iactitetur. Quæ defensio, etiam in aliis
 nonnullis, **V R N E V M** nostrum tuebitur. De
 rebus enim extra scholæ pomeria natis, & genio
 ciuilibis scenæ, quæ temporibus seruire solet, ac-
 commodatis, loqui fas est, cum iis, quorum nec
 auctoritati ratio, nec rationi auctoritas deest,
 etiam cum vetustas deest. Maluerunt aliqui vo-
 care, *Prudentiam Extraordinariam*: sed eo genere
 appellationis, genuina vis & natura rei, quam

Ratione Status non ineleganter Itali notarunt, nequaquam discrete exprimitur. Quicquid sit de nomine, res ipsa longe minus explanat & philosophiæ est. Argumento poterunt esse, tot descriptiones, disputationes, dubitationes Politicorum; addidissent pæne, abusiones. *Boteri* quoddam opus titulum hunc præfert, sed materiam diuersam, descriptionem scilicet variarum *Rerum pub.* aut, ut alii loquuntur, Statuum spectat. *Palazzi* regulæ, si pro *Ratione Status* accipiuntur, nihil obstabit, quo minus plurimos aliorum libellos, varia inscriptione editos, sub eiusdem elogii titulo consignemus. Ut aliorum & præsertim *Bonauenturæ* descriptionem refelleret, ac meliorem aliquam investigaret, toto ferme opere, diligenti sane & laborioso, *Claramontanus* occupatur. Sollertissimus *Sepratinus* ex ordinariis Politicorum regulis, & usitata ciuilibus actus formula, multa in communionem tituli admittit, quem de re ordinaria, ut cœpimus dicere, alii non exaudiunt. Sunt, qui *Ratione Status*, non nisi rem malam signari autumant; nonnullis, præter laudata virtutis nomina, nihil habere videtur. Melius cæteri, in medio genere, quod partim laudis capax est, partim reprehendenda complectitur, reponunt. Inuenta quin etiam est ratio subtilitatis cuiusdam, quæ affirmaret: *Rationem Status*, non nisi per arcanos libellos, longe alia, quam in editis operibus fieri solet, descriptione, inter acutos Politicos. (in *Patnasso*, opinor)

opinor) quasi de manu in manum , sub lege altissimæ dissimulationis, contradi. Valde tamen vereor , vt se cuiquam illud *Ἰασηνῶν ἀκρομα* probare queat : nisi forte iis, qui nominum & rerum nouitatem distinguere, parum didicerunt; aut studium ciuilis scientiæ, vltra paucos, heri & hodie natos libellos, nunquam ptoferre ausi sunt. Manet interim Ratio Status, ænigma sæculi, materia subtilitatis; cum Proteo, Thetis; cum Paride, Helena ; cum Vlysse, Penelope. Argumentum tam lubricum, & quod presse comprehendi refugit, cur, non quidem explanandum sed attingendū sibi existimauerit Nobilissimus V R N E, ex ipso intelligent, quibus cordi erit, Virtutem & industriam eius, qua hæctenus Academiam nostram ornauit, præsentia, auscultatione, gratulatione sua honorare, ac familiæ tam generosæ, publiceque venerabili, faustæ fortis perennitatem nobiscum comprecari. Scr. Argentorati VII die Martii ann. Christ. MDC XLVIII,

XXVII.

A Gellius Noct. Att. V, 13 refert memorabilem disputationem clarorum Romæ virorum, de gradu atque ordine officiorum, quando quærebatur : *quibus nos ea prioribus potioribusque facere oporteres, si necesse esset in opera danda faciendoque officio alios aliis anteferre. Conueniebat autem facile (ita pergit) constabatque ex moribus pop. R. primum iuxta parentes locum tenere pupillos debere, fidei tutela-*
que

que nostra creditos : secundum eos proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem patrociniumque nostrum dederunt: tum in tertio loco esse hospites: postea esse cognatos affinesque. Adducitur deinde *Masuri* Sabini auctoritas, qui antiquiorem locum *Hospitii* tribuit quam *Clienti*. aitque, apud maiores ita observatum esse in officiis; primum tutela, deinde *clienti*, tum cognato, postea *Affini*. Ex quo intelligimus; officia *Hospitii* & *Clientela*, valde sibi vicina, estimatione, religione, usu fuisse. Et de aliis quidem gentibus, Hebraeis, Phœnicibus, Ægyptiis, Syris, non patitur instituti ratio, ac paginæ huiusmodi, aliquid adferre. In Romanis autem institutis velut in unum conducta occurrunt, quæ ipsi à Græcis, Græci ab aliis in constituendo iure & bonis moribus formandis acceperunt. *Hospitii* vero humanitatem naturæ socialis ratio primum, & ultro commendavit gentibus: licet affectu propositoque diuerso, nonnullas ciuitates, ut fieri solet, accedentibus præsertim quibusdam incommodis, demonstratum à natura iter deruisse constet. Romanos autem non tantum amor officii, sed prudentiæ etiam ciuili usus docuit, sanctam & cognatam facere *Hospitii* & *Clientela* necessitudinem. Atque sicut *Clientela* ex instituto Romuli pertinebat, ad concordiam ordinem, Patricii & Plebei, sancienda; adeoque ad coniunctionem & consensionem ciuitatis stabiliendam; ita *Hospitii* comitas, ad deuinciendos aliarum ciuitatum animos, utique spectabat, neque profecto anti-

quio-

quiora Rerumpublicarum munimēta nominauerim, quam domi concordiam, foris auctoritatem & famam. De vtraque re ita tenendum est: quædā in Hospitio & Clientela, ad virtutem & consuetudinem bene moratam; quædam ad ius & legem; quædam denique ad ritus & formulas & symbola referri oportere; si scriptorum loca recte velimus interpretari. Hinc *de more & iure hospitii ac clientela: de vtriusque religione, diis, sacris, pignoribus, officiis, legibus*, vbique videas sermonem fieri. Scilicet, quod virtutis ratio suppeditat, lex in formulam officii collegit, distinxit, sancit; accessere rei sanctæ legibusque præcepta, sollennia quædam, variæque consuetudines, conciliandæ venerationis, partim submonente lege, partim ingenio studioque hæc officia vsurpantium. qualia, vbi consensu veluti tacito conualuerunt, & ipsa sibi quandam legis iurisque formam induunt. De Clientela illustris est lex XII. Tabb. *Patronus si clienti fraudem faxit, sacer esto*: de qua *Seruius ad sextam Æneidem*. Hospitii quoque sanctitatem, seueris munitam ll. pœnisque constat: hinc stigmata *ingrati hospitii* titulum præferentia; aliasque animaduersiones historia loquitur. In amplissimo opere *Inscriptionum Gruterianarum pag, 362. & seqq.* extant quinque Inscriptiones, de *Hospitio & Clientela*, è quibus vnā tantum ex æuo Constantini M. exempli causa, referemus. Tabellæ æneæ hic fuit titulus: Valerio Procuro v. c. præsidi prouinciæ vale-

Valeriæ Byzacenæ. Inscriptio sic concepta est:
 DD. NN. Crispo & Constantino Iuniore Nobilissimis
 Cass. coff. III. Kal. Sept. Municipes Municipi Æli. Ha-
 driani Aug. Ciuitani Q. Aradium Rufinum Valerium
 Proculum C. V. Liberos posterosque eius sibi liberi po-
 steriorisque suis Patronos cooptauerunt tesseramque hospi-
 talem cum eo fecerunt. Q. Aradius Rufinus Valerius
 Proculus liberi posteriorisque eius municipes municipi
 T. Æli. Hadriani Aug. Ciuitani liberos posterosque eo-
 rum in fidem clientelamque suam receperunt. In quam
 rem gratuitam legationem susceperunt Insteius Rena-
 tus & Apollonius Gallentius Duouiri T. Ælius Opta-
 tius Camarianus Flavius Secundinus Domitius Opta-
 tianus Æmilius Nemgonius Æmilius T. Tractius Stati-
 lius Secundianus ex P. P. & Vniuersus ordo. Hic, si
 liceret exequi, obseruarem multa ad hoc argu-
 mentum pertinentia: Mutua erat pactio huius
 necessitudinis; hinc non magis, qui se dabat in
 clientelam & hospitium, quam is qui recipie-
 bat, voluntatem suam exprimebant. Nec inter
 singulos, aut familias tantum obtinebat: sed ad
 totas ciuitates gentesque pertinebat; dixeris pu-
 blica illa hospitia & clientelas publicas. sic Romani
 cum aliis populis ac ciuitatibus hospitium iunge-
 bant, alias item gentes & vrbes in clientelam
 suam recipiebant: aut etiam (quod alterum hu-
 ius publicæ clientelæ genus est) populi, ciuita-
 tes, municipia, coloniæ in clientelam se permit-
 tebant Magistratum Rom. Virorum aut Fami-
 liarum Illustrium. quæ res multum obseruatio-

his politicæ trahit, de qua nihil nunc attingere possumus. Ita hic Ciuitatum municipium tradit se Valerio Proculo præfidi. *Hereditaria* ergo plerumque *necessitudo* hæc fuit, vtrinque liberos posterisque ad patrocini, clientelæ, hospitii officia obligans. *Instrumentis, monumentis, tabulis* etiam perscribebatur, expressis nominibus *Coss.* consensu eorum, quorum intererat, agentium curiam, legatorum super ea re missorum: sicut ceteræ Inscriptiones amplius ostendunt. *Coniungantur* denique sæpe ista, publicis priuatisque nominibus ex naturâ negotii cognata, *Hospitioque & Clientelâ* simul excipiebantur, qui *Tesseram* hospitalem cum aliquo fecerunt. Quo minus admirari quis debet, coniuncta ad occasionem oratoricæ exercitationis esse, quæ nominibus discrepant. Dicti enim sunt, *die Veneris* (huius mensis XI signamus) *hora VIII matutina, in auditorio sollemni, ornatissimi Adolescentes, AVGVSTVS FRIDER(CVS, & CHRISTOPHORVS LACOBVS, MOCKELII, Hala Sueuorum nati, fratres germani, alter quidem de iure & more Hospitii, alter de iure & more Clientelæ.* Ab his, inquam, argumentis auspiciam facient exercitationis Academicæ, tentabuntque si forte possint in posterum, neque ingratos in Academia cum ceteris hospites; neque ineptos Academicorum procerum clientes se præbere. Nomina certe fauore digna sunt, quibus se in publico commendatum gunt. Nemo quidem existimabit, accuratæ

ratæ

ratae tractationis specimen promitti de hac arte. quinimò ob id ipsum delecta est materia, quæ excerpando & memorando, non perorando & cõmentando, sub iuuenilis stili prima rudimenta succederet: nam oratoris vim, inuentionem, & copiã, nimis inepti sunt, qui descriptis locis communibus, & nescio quibus florilegiis excussis, affectant. uilioris operæ est, eos, qui facultate diendi nondum polent, colligere & in orationis æqualis contextum ordinemque redigere sparsas alibi ac diffusas materias. Quæ res & scriptorum notitiã, & lectionis industriam, tum disciplinam meditationis instruit. Pollicentur nobis Itali, curas *Iacobi Philippi Thomastri de Tesseris Hospitalis a-tis, ubi in Hospitii uniuersum, apud Veteres præsertim, expendatur*: quo forte supplebuntur & conducuntur ea, quæ *Sruokius* alique super isto argumento tradidere. Mockeliis nostris, præca, nec indigna tamen cognitur, in occasionem prefecturæ deinceps industriæ, conscribere placuit. Quorum simplicitati fas est fauere omnes, qui claras familias æstimant, & studiorum vel nomen amant, vel rationem intelligunt, vel consuetudinè non aspernantur. Dicta est materies, dictum tempus, dicta nomina eorum, qui se pridem Hospites Academiae Clientesque professi sunt: nihil superest, quam ut beneuolæ auscultationis argumento intellegant, se non frustra ab Uniuersitate Academica, Hospitio ac Clientela susceptos esse. Aug. ix Aug. an. Christiano cdo Ioc XLVIII.

/ Sequen-

Duo insequentia Programmata, nomine totius Collegii Philosophici proposita sunt; sicut solent facere, quibus munus creandi Magistros ex more & ordine committitur.

XXIX.

DECANVS ET COLLEGIUM
FACULTATIS PHILOSOPHICÆ,

Lectori Beneuolo S. P. D.

Magistrorum nomen, priscis recentibusque crebro & varie vsutpari, nemo est qui ignoret. Ita sane, tum in studiis, olim docentium eruditio disciplinaque; tum in ciuili vita, dignitatum functionumque plurimarum siue munera, siue onera designabantur. Quae de re, anno abhinc decimo, cum publice Magistri crearentur, venerandæ memoriæ Senex, *Matthias Berneggerus*, copiose dixit. Sed & Græci sæpe retinuerunt, vocem vsu commodam, interpretatione diserete nulla exprimendam. Hinc *μαγιστρος* apud *Athanasium* à *polog. ad Constant.* & alibi: *μαγιστρος* apud *Suidam* (v. *Meurs. Glossar. Græcobarb.*) *μαγιστρος* recentioribus Græcis appellatur. Quid quod apud ipsos Hebræorum magistros, *מגיסטר מלכות* *Magister palatii* & *ἐπιτρον*, legitur: vid. *Cl. Buxtorffius* in *admirabili Lexico Chald. Talm. Rab. opere*,
k rad.

rad. **MD**: Hodie celeberrimus notissimusque significatus vocabuli in Academico honore remansit: quo *Magistri*, vel sine adiectione, vel ascito *artium* aut *philosophia* cognomento, illi dicuntur, qui ob comparatam fideliter artium ac philosophia cognitionem, obitaque cum laude examina, vigore Imperatorii privilegii honoribus, insignibus magisterii publice, ab & in Academia, donantur atque decorantur. Qui magisteriam, imitatione Græculorum, *μαγιστείας* vocabulo utentium, Latinis voluerunt obtrudere, nulla idonea auctoritate iuantur, cum præsertim etiam apud *Cassiodorum*, à vocibus parum Latinis alias non abhorrentem, *magisterii* dignitatem pro *magisteria* meliores codices teponant 1. Var. 12. Tribuitur autem iis, quod signavi, hic titulus; non, quod perfectio studii philosophici vel in multorum ingenia, vel in plerorumque studia, vel in iuuenum Academiæ sectantium ætatem cadere possit: sed ut mysteriis eius cum labore & profectu initiati, dum quibusdam præmiis maectantur, se pariter & alios, ad maiora aut paria, exsuscitent stimulentque. Cum præsertim titulus ipse quotidiani monitoris vicem fungatur: præclari magnique nominis mensuram, magnis meritis implendam esse. Hebræi veteres duo constituere magistrorum genera Nam **מג** aut **מג**, cum plenitudine honoris, ac doctrinæ dicebatur, qui in opere ac re præfenti, i. e. in publico munere doceret. Qui autem ad aliquam

aliquam quidem sapientiæ facultatem peruenisset, aptusque ad docendum iam videretur nondum tamen, magisterium aut disciplinam, publice suscepisset, **רנן** dicebatur. quasi tu dicas, *socium, familiarem, contubernalem*. denique *sapientem discipulum* Magistri sapientis & Promotoris sui, à quo vel imposita manu, vel pronuntiatis sollennibus verbis, eius honore cognominis erat ornatus. Huius propterea plerumque nomen addebatur, certe subintelligebatur: neque eo superstite, magistri sollenne vocabulum recepit, quem societatis, de qua dixi, dignatio honestauerat. Tale quidpiam solemus attendere in Magistris, quos in Academia creamus. Admittuntur in consortium eius honoris, quos egregia profectuum ac industriæ specimina, obeundis non inepte, seriis in sapienciæ studio ministeriis, idoneos ostendere: verum ne admissi, peritis vsuque exercitis, vatiæque rerum tractatione spectatis studiorum magistris, pares se existiment, imo vero, vt à talibus semper discant, horum amicitia, conuictu, auctoritate, generosam perpetuamque sciendi cupidinem expleant, adeoque cum σοφός siue sapientes præstare nondum exacte possint, φιλοσόφος seu veros sapientiæ amatores se diligenter præbeant; vt, sicut antea cœpimus dicere, non statim **רננים** sed **חכמים** existant, non perfunctorie admonemus. Idem in altero honoris Academici gradu obtinet: cum linguarum & artium Logicarum cogno-

uo Baccalaureatus, quem vocant, premio ad
 ampliora studia inuitatur, & præsertim ad
 secundam lauream, consecrandam, veluti pi-
 gnore laboris oblato, prouocatur. Ita nimi-
 rum intenditur sedulitas, demitur ambitio, ar-
 dentiorisque cursus studii iucundis subinde
 spectaculis exsplendescit. Quam felicitatem
 præ ceteris in Germania Academiis, crudelem
 in modum hætenus turbatis, imminutis, Mar-
 tioque furore propemodum afflictis, Nostra
 hætenus, diuina largiente gratia, sæpius vsur-
 pat, & propediem denuo vsurpabit. Die enim
 Iouis proximo, ipsis scilicet *Kalendis Octobribus*,
 DEO AVSPICE, annuente *Viro Generoso*,
 admodum strenuo Nobilissimoq; DN. IOANNE
 CHRISTOPHORO à Draxdorff / Prætoræ
 Inclytæ huius Reip. grauissimo; cuius nunc est ma-
 nus Imperatoris auctoritate faciendi Collegii pro-
 fitentium facultatem optimarum artium &
 disciplinarum, potestatem, vt meritis conferant
 honores & decernant titulos dignitatum schola-
 sticarum (ita Cancellarium describit Magnus ille
 Ioachimus Camerarius in vit. Melanchthonis) Magi-
 sterii honoribus, in Brabeuterio Academico,
 publica sollennitate, ornabuntur sex egregii
 iuuenes, quorum nomina subiectus index me-
 morabit; eruditionem, mores eruditæ dignos,
 mentem honestissimarum rerum partim opi-
 bus instructam, partim, cupiditate flagrantem,
 publica priuataque examina abunde demon-
 strarunt. Tres item alios, *textum è Lauri baccis*
 (vnde

(vnde honor iste titulum nactus est) *festum* redimiet. Ita meretur præclara adolescentum horumce indoles, laudabiles in linguarum artiumque studio profectus, & fertilis magnæ spei contentio. Quod si meliorum literarum gnaris aut amantiibus (quocunque illos nomine appellare, vel dignitate memorare fas est) benigne, amice, officiose, indictum à nobis Festum, obire ac inuisere, quod eo quoque par est studio rogamus, lubebit, habebunt illi nos, nec ad agnoscendam istam humanitatem hebetes; nec ad pensandam, si qua facultas dabitur, segnes. Quod superest, iubeat **D E V S T E R. O P T. M A X.** perennare inclytam hanc Rempublicam, florere Scholam, Candidatos nostros ad rerum bene gerendarum, bene restaurandarum artes ac consilia feliciter succrescere. V. P. Argentorati XXIX. Septembr. An. M. DC. XL.

XXX.

DIE Iouis proximo, qui erit mensis huius Quartus, celebrabitur *Panegyris Academica:* in qua auctoritate ac permissu Viri Generosi, admodum Strenui, Nobilissimique **D N. IOHANNIS CHRISTOPHORI à Draxdorff** Argentinenis Reipublicæ Prætoris ac Tredecimviri Inclyti, Cancellarii Academix Eminentissimi, Mæcenatis ac Patroni nostri summa obseruantia & obsequio venerandi; *honoris primæ quidem*

dem Laureæ siue Baccalaureatus, quem vocant, nouem Adlescentibus; secundæ vero Laureæ, siue Magisterii ac Doctoratus Philosophici gradum, decem iuuenibus Studiosis; & ex his Vni, qui primum tenet locum, tertiæ Laureæ, siue Poëleos insignia, cum omni iure priuilegioque, quod eiusmodi honoribus Academicis Augustum Casarea munificentia Diploma assignauit, horum, loco, ritumque consuetus tribuemus atque conferemus. In loco & ordine assignando Candidatis secundæ laureæ, secuti sumus rationes legibus publicis descriptas: cumque in examinibus priuatis publicisque suos singuli profectus ita nobis approbassent, vt nemo non eorum dignissimus honore, quem peteret, indicaretur, quatuor posteriores sortis arbitrio suam paritatem iussimus discriminare: rati scilicet, necessitatem ordinis facillime ita temperari posse, si fortuna suum cuique in pari dignitate locum demonstraret. Poëtæ titulum non illi, quæ vulgo obtinet, versuum fundendorum aut dimerendorum siue temeritati siue consuetudini decreuimus: sed quia animaduertimus, & in examine huius rei gratia instituto deprehendimus, Candidatum nostrum præter ingenium subtilissima disciplina aptum, eloquentia, eruditioni, atque Poëtice serio intentum, sedula optimorum Poëtarum lectione, crebraque nec infelici eorundem imitatione, recta ad eum grassari laudem, quæ huius nominis decus non dedeat. Speramus autem, vnumquemque pro se daturum operam, vt periti, impetatiq; desinceps honores, assidua industria magis-

magisque excolantur, Deiq; Opt. Max. gloria, atque
 Republica utilitatibus vniue. accommodentur. De
 cetero, publica hac inuitatione, omnes atq; singulos
 studiorum & Academia fautores, vt cuiusque ca-
 pit dignitas, rite capimus rogatos, vt die nomina-
 to, vel presentia, quatenus licet, vel fauore nostrum
 festum honestent, atque pro Republica, Ecclesia,
 Academia incolumitate pia nobiscum vota susci-
 piant. Per scriptum Argentorati die 2. Aprilis,
 Anno Chr. M. DC. XLIV.

*Insequentia Programmata scripta sunt ab aucto-
 re, cum Rectoris Academia officio primum, &
 secundam fungeretur.*

XXXI.

R E C T O R

ACADEMIÆ ARGENTORATENSIS,

IOAN. HENR. BOECLERVS,

ELOQVENTIÆ PROFESSOR.

PUBLICVS,

Ciuihus Academicis S. P. D.

Indicendum est vobis funus Viri Nobilis, &
 Amplissimi, PHILIPPI SCHEIDII, Iurecon-
 sulti & in iudicio Camerali Cesareo inclysa huius
 Republica Aduocati prestantissimi. Efferetur
 is, ex ædibus post aulam Fratrum sitis, horam
 circiter primam pomeridianam. Vestrum e-

k 4

rit,

rit, honorifico & frequenti confluxu exequias ire viro optimo, optimorumque fauorem & obleruantiam merito. Nec enim addam cetera officii eius inuitamenta: quæ Vobis Academici moris erga literatos comitas; debitumque propositis publico nomine cohortationibus obsequium vltro suppeditat. Patriam nactus est *magæitns Hagenoam* inferioris Alsatia Urbem: parentes, spectatissimum Virum, PHILIPPVM SCHEIDIVM, Ciuem Primarium; & ornatissimam fœminam, MAGDALENAM, Amplissimi IOANNIS LVDOVICI Greiffen / Prætoris Urbici filiam. His vitæ auctoribus, cum anno superioris sæculi LXX die Maii xxvii, lucem aspexisset, infantiam, per eximiam indolis indicia, ac omnia industriæ, exactâ, pueritiam adolescentiamque vera & expectata laudum fruge nobilitauit: donec mox maturæ iuuentutis initium, strenuos in literarum virtutumque studio labores, triualisque pariter & Academicæ eruditionis impletam mensuram, præmiorum apice honestauit. Accidit hoc, anno ætatis eius xxvi, computi Christiani, clo lxxvii: cum, sollennitate publicâ, Doctoratus Iuridici insignia, die Augusti Mensis xxxi, Basileensis Academia non sine applausu & congratulatione, bene merenti largiretur; adeoque ceterarum Scholarum & peregrinationum, quas laudato & sine studio obierat, vota decusque absolueret. Ex eo tempore, augustissima Iuris dicendi discendique sedes,

ciuibus, viduam fecerat. *Orbitas* autem, ne hoc quidem matrimonio, corrigi potuit. improlis itaque supervixit, cum præmisset, ut sic dicam, ad æterna gaudia, alteram quoque coniugem, anni superioris mense Martio. donec Octobris proxime præteructi die xxii, paralyti sinistri lateris correptus (quem casum continua inde destillatio excepit auxitque) nudius quartus, post duodecimam pomeridianam, fata ac dies suos expleuit; septuagenarius senex. Quem numerum ætati humanæ consummandæ veluti decretorium & solennem, in Sacris, *Hiero-Psaltes*; in Profanis, *Solep* apud Herodotum designat. Certe quæ mortalium actibus & artibus efficacia aut progressus sperari potest, amplius spatium nec requirere nec ferre videtur. Ita loquimur ex observatione rei, non ex superstitione numeri, cui sicut perfectionem suam, decem *ἰσδομάδας* complexam, non denegamus: ita hariolationum fideralium audaciam, & climacteris curiolam *κείσιν*, prorsus adimendam arbitramur. Fuerit sane hic annus, & aliis, & Nostro climactericus & fatalis; sed pio rectoque, id est, illo sensu, ut dicamus: *naturæ hominum, si nec violentiâ, nec casus maior, nec ἰδιουυχεγόνια, nec liberrima Dei omnia sustentant voluntati, intercedat ordinaria & communi habitudini, certis annorum spatii proficere ac deficere, mutationes quasdam & conuersiones sentire, indeque sanitate, morbu; vita, morte notabiles, ratione quasi consueta,*

fueta, periodos experiri. Sicut, cum equali impulsu incitata aliquot pila, si aequale nec diuersum per quod decurrant medium natae sunt, eodem tempore ac tempore exerunt, distinguunt, absolunt vires suas motusque, ac motuum vicissitudines. Hic subsistimus, ni fallor, si sapimus. nam fortunæ casus, & liberos euentus & voluntaria coepta; aut, quæ ex naturalis quidem causæ aspectu, sed indeterminate tantum & generatim, colliguntur, vel per accidens, vt Philosophi dicunt, adhæsisse accessissequeprehenduntur: hæc, inquam, & eiusmodi alia, nemo cordate cauteque doctus, numerali iudicio, aut climactericis diuinationibus tribuerit. quas & tum corrumpit vanitas, vbi extra & vltra obseruationis simplicitatem, ad spem & metum, ad minas & promissa deflectuntur. Denique ipsa obseruatio (nisi à curiositate, & arrogancia omni penitus recesserit) quid habet, quo se tueatur? obseruauit hic & ille & iste, quorundam clarorum virorum euentus, horum si plurimos numeraueris, respectu eorum hominum, quos præterit obseruatio, paucissimi ac pæne nulli erunt. Sed nos mitimus ista: & defuncto Nostro non tam longauitatem vitæ (quæ & ipsa interim felicitatem eius auxit) quam æternitatem beatitudinis gratulamur: neque tam perfectionem numeri Critici admiramur, quam consummatam virtutis laudem prædicamus. Quæ, vt suprema, sic perennis, honesto fidelique officio

ficio memorabit, VIRVM BONVM, IURECON-
SULTVM PRVDENTEM, CIVEM MODE-
STVM, MARITVM COMEM, ANTIQVI
MORIS FIDEI QVE EXEMPLVM. Quod
hoc loco perscribendum duxi, tantum est. V.
Argent. 22. Novembr. An. M. DC. XL.

XXXII.

Obit supremum diem, Vir in tantum bonus, in
quantum humana simplicitas intelligi potest.
Non minus enim hoc, quo Velleius Roma-
num Antistium annotavit, caractere signari
potest ac debet, quam ipso nomine, LOACHIMVS
RÜDERERVS. Huic, vt celebres fre-
quentesque exequias eatis, cum prima pomeridia-
na ex adibus apud Monasterium Pœnitentium,
quod vocant, sitis efferetur, non tam Rectoris de-
nuntiatione, quam ipsius Virtutis Humanitatisque
postulatione publica invitamini. Nihil figuræ
aut ambitioni dabo: interim vere mihi videor
posse affirmare, plerosque non intellexisse
virum, minime vulgariter laudandum. Nam
vt Inclyti quidem Senatus Nostri prudentiæ
nemo est incognitus, omniaque penetrat lux
illa curiæ, nec latere sinit in obscuro, quod
splendere natum est in aperto: ita multitudi-
nis iudicium multa subterfugiunt, quæ & no-
ticiam illustrem & exemplum rectissimum vi-
dentur continere. Fuitque hoc nec pauco-
rum, nec ignobilium virorum fatum, vt in vita
pæne

pæne inauditi, post fata inter clarissimos celebrarentur. *Vix recepit Socratem fama*, inquit Seneca. *Quamdiu Catonem civitas ignoravit respuit; nec intellexit, nisi cum perdidit. Quam multorum profectus in notitiam euasere, post ipsos? quam multos fama non excepit, sed eruit?* Talia disserit plura vir sapiens: solatiumque ex posteritatis, suum cuique decus repensuræ, in corrupta æquitate sollertiaque concinnat. quo nihil interim opus viris tam serio & simpliciter bonis. Cum enim, Catonis exemplo, *numquam recte faciant, ut facere videantur, sed quia aliter facere non possunt*; parum scilicet sua aut virtutis credunt interesse, si negligentiam aut affectum, recte facta prætereant. Quæ vitia si quis expugnare instituat, multum illi exornationis & picturæ & ostentationis induendum erit. à qua sicut optimus quisque, ita præsertim R Ü D E R E R V S Noster plurimum alienus fuit. Non cupiebat ille digito ostendi & inter admirantes conspici: neque minus tamen, vere aperto vivebat ostio. Non optabat in luce publica effulgere: neque latere tamen vnquam visus est in tenebris, cumque multi foris splendorem ambientes, domi vmbriis quibusdam & nocte se inuoluant, huius præstantia pari candore nituit, siue ex destinato se prodebat, siue ex neopinato deprehendebatur; aut, ut rectius loquar, animaduersa subito deprehendi non poterat. Antiqui moris non morosus affectator, sed ingenuus imitator; plurima scientia

com-

complexus est; pauca, scientiæ commemoratione, aut nihil prætulit. Quibus ex apparatu & ambitione æstimare claros viros mos est, viso aspectoque innocentissimo viro, quaesivissent fortasse claritudinem: at prudentes ex candidissimo sinceræ virtutis genio, qui in ipso ore gestuque omni residebat, actusque profundioris inspectione vel ex tempore emicare consueverat, facile generosum animum ratasque omni ævo dotes interpretabantur. Itaque non moris tantum sui comitati, sed merito laudum tantarum, dare credenda est Academia, quod honorata memoria publicoque elogio defunctum prosequitur. Quamquam illud mori potius quam voluntati tribuendum est, quod breviter & summatim vita eius ac notitia hic signatur, quæ præconiorum amplitudine volumen poterat implere. Patriam habuit *Croneburgum Manderf. heidica ditionis oppidum*: parentes, *Virum Amplissimum, BALTHASAREM RÜDERERVM, Consiliarium Comitum à Manderscheid, & procuratorem fisci; tum matronam honestissimam MARGARETAM NÆSIAM SCHLEIDANAM.* Ab his in lucem primum susceptus anno superioris sæculi *LXVI, die Octobris XXI,* mox diligenti educatione focillatam prouocatamque indolem, eximiis veluti præludiis mature ostendit. Itaque studiis liberalibus tum domi, tum in Düseldorpiensi Gymnasio, annuo circiter spatio, eruditus, in patriam reuocatus est anno Christiano *MDLXXXIII*: indeque à parentibus ipsis

Argen-

Argentoratum nostram deducto, hospes præceptorque obtigit IOANNES ille STURMIVS, magnum non Urbis tantum nostræ, sed literati orbis decus. Sexennium iam expleuerat partim publicis auscultationibus, lurilque studio exercita industria; cum anni MDLXXXVIII mense Aprili domum reuectus, annoque insequenti, defuncto interim parente, Argentoratum redux, hinc peregrinandi auspiciū sumsit: peragrataque primum Germaniæ magna parte Italiam petiit. cuius visenda pleraque magno studio vtilique obseruatione cognouit: obitis, quæcunque fama aut nobilitate eminent, Urbibus, Academicis, regionibus. Satis constat, auctum viro pietatis ardorem, cum Romanas præsertim superstitiones, & Idoli Lauretani quæstuosam fallaciam, aliaque paulo altius expendisset. Quod vel ideo monendum duxi, quia hodie, consuetudine ineptiarum, religionis diligentiam omittunt potius quam intendunt peregrinantium plerique. Nec tacendi essent comites totius itineris, *Petrus Angeli & Gerhardus Robertus* (cuius postea filius non parum, apud nos & alibi, studiorum morumque elegantia effulsit) si paginæ angustia caperet. Sed reduxit Nestrum sua Fortuna in hanc Urbem; domicilium deinceps, interim denuo hospitium præbituram & nouæ occasionem disciplinæ. Nam vt Ictorum placita in ipsa actus ac negotiorum luce, amplius condisceret, in contubernio *Viri Consultissimi VLRICI DIETERICI*

T E R I C I (Procuratoris nomen & munus in
 Senatu Minore, quem vocant, is gerebat)
 septennium ferme consumpsit. Interea tem-
 poris horrendum Hispanicæ Inquisitionis an-
 dominationis dicam arcanum, vt alia in ferio-
 ris Germaniæ loca, sic patriam eius atrociter
 infestauit. Quo factum est, vt cum illuc se
 rursus contuisset, non semel in extremum
 vitæ discrimen adduceretur, inter milites, qui-
 bus, crudelitate vti & sæuitia, religio vocaba-
 tur. Ea res Argentorato virum reddidit: vbi
 anno M D X C V I I I *iudicio siue collegio Tutelari;*
sum instaurato, primus Actuarius datus duode-
 cim circiter annis, officio honestissimo præ-
 clara prudentiæ & fidei laude præfuit. *Secu-*
ta est Questura Monasterii Penitentium, sicut
 appellant: hic quoque expertæ antea vir-
 tuti, respondit xx & v i i i annorum industria
 constantiaque. Tot labores insignis honor
 excepit antetriennum: cum *Augusto Senatui,*
cui Maioris vocabulum, insertus, initia Senatoriæ
 dignitatis cum eiusdem complemento con-
 iunxit inter *Ephoros Cancellorum, reiq; tutelari;*
lectus, iudicibusque matrimonialium caussarum
collega additus. Expleto in senatu Maiore
 biennio, *iudicio Tutelari*, cuius olim minister
 fuerat, auctoritate & consilio præesse cœpit.
 non enim absoluit destinatum tempus, morbo
 & morte, de qua mox dicemus, præuentus.
 Tetigi potissimos honores: nam quæ per Tri-
 bus committi solent dignitatum genera, illas,
 quas

quas prædiximus, præcedere, Senatorium titulum, certo veluti ordine decurso, parere intelliguntur. Matrimonium eius inter rarissima vel felicitatis vel diuturnitatis exempla referendum est. cum enim anno MDXCVII *castissimam lectissimamque virginem* BARBARAM, *Questorii & Senatorii Viri*, GALLI LVCKII, & *ornatissima matrona* BARBARÆ KRÆMERIÆ *filiam* duxisset, tres & quadraginta annos auspiciatissimi fœderis, liberosque decem numeravit. Equibus filius Vnicus, *Vir Præstantissimus & honoratissimus*, IOACHIMVS RÜDERERVS, *paterni & generis & in Questura officii successor, stipendiique Mauritanii Rationalis, amicus & Fautor noster colendus*; superstitum de septem, quinq; Sororum *mattimonio partim, partim virginitate, & egregiis virtutibus, quibus peraq; e omnes sunt ornatissima, floret*. Ac DOROTHEA quidem *Viro Spectato & Integerrimo*, GEORGIO RÖHMIO, *Questori Marciano*; ANNA MARIA, IOANNI KÜNMEIERO, *scriba publico districtus Barrensis, viro itidem eximio*; MARGARETHA, FRANCISCO CHRISTOPHORO CAROLO *Scriba & Secretario Quindecimvirali, spectate & artis & industria viro*; bonæ bonis, dignæ dignis nuptæ sunt. MARIA auté SALOME, & CATHARINA, inter lectissimæ virginitatis & sui sexus decora præfulgent. Proposita est veluti summa fati Rüdereriani; nisi quod vltima superest linea: quam consummavit dies Martii XIII, cuius hora XI meridia;

na attulit viuendi finem Seni, septuagenariam illam & solennem veluti periodum, annis V mensibus V supergresso. Itaque ergo nunc anima eius in æterna quiete: memoria, in perpetua ciuitatis recordatione versabitur. cuius intet est, ne Vir Pius & Bonus, modestissimus Ciuis, Senator prudentissimus, nomine publicis exemplis fœcunda, ingrata obliuione sepeliantur. Sane integritatem & abstinentiam eius, ne hoc sæculo, ne suspicax quidem, in dubium quisquam vocare potuit. Fides illibata & vere Germana, vel inuidia teste: officium cuique & semper paratum: ciuilitas & moris vrbici obseruantia, indigenis æmulanda, quamuis in nouo homine: diligentia & assiduitas nullo senio vitiata: amor honorque studiis & litteris, in remotis quodam modo ab isto humanitatis vsu functionibus, ad vitæ vltimum conseruatus; obitque, quotiens licuit, dies actusque Academici: comparata & familiariter vsurpata librorum, pietatem præsertim informantium aut instigantium supellex hæc, inquam, & talia, insignem Virum exerte ostentant & semper ostentare debent. Cetera felicitatis elogia, nec pauca illa tamen nec vulgaria sunt. Quo nomine, velut vno complexu, communionem præclaræ sortis & celebritatem, liberis heredibusque gratulamur: nisi potius gratulatione digna est illa hereditas, qua transfusa patriæ virtutis indoles in liberis spirat; quæque, vt Ambrosii verbis hoc dicam, non

lacry.

lacrymabili dolore percussit affectum, sed memorabili gratia commendat heredes. Valet, Cives Academici, & bonæ mentis beatæque mortis exempla serio meditamini. Proposit. Argentor. ipso funeris die, Martii Mensis sextodecimo, An. Christiani cto lccxli.

XXXII.

EXimia prudentia, rotundaque breuitate, quicquid viuunt in terris homines aguntque, exposuit Democrates, valde notabilis per dictorum grauitatem Gnomologus, cum protulit: *ὁ κόσμος σκηνή, ὁ βίος παράδεισος, ἡλδεις, ἄδεις, ἀπῆλδεις. Mundus scena; vita transitus; venisti vidisti, abiisti.* Sane vero *scena est mundus*: quæ modo in theatrum lasciuiam Comicorum; modo flagitia & atroces ausus Tragicorum; modo scurrilem Mimorum dicacitatem, semper autem & ubique, *vanitatem histrionum* emittit ac subinde instaurat. Nam cum cæteræ quidem scenæ temporariæ sint, & fabulæ breues: hæc vna scena cum æuo ipsius Vniuersi paria facit; perennisque & continua actitur fabula: adeo nullum vel actores vel spectatores à repetitione rerum toties repetitarum tædium auertit. In hac scena, quæ vel affectatione velamentorum, vel varietate & ineptiis ludicrorum, vel fragilitate voluptatis, vel vtilitatis frustratione superat eam, cui comparatur; viuere, agere, ludere, atque, vt

multis placuit, perennare, ut res ipsa docet, perire homines videmus: quibus grauius videretur hoc ipsum fortasse, quod perirent; nisi inter pereuntia omnia & peritura, quadam, ut sic dicam, quotidiana pereundi consuetudine securi plerumque & inopinantes perirent. Consuetudo, inquam, pereundi, subsistentibus in hac scena otiose & morantibus obrepit: quæ vitari interim potest & debet à prudenter & strenue transeuntibus. Nam, ut morari nihil hic est aliud, quam mori: ita transire, viuere est ac conseruari. Ut fiat Democræteum: *vita transitus est*. Transitus, quo transimus transeuntia, & transeuntium pericula, licet non sine periculo transeundi. præsertim nisi inatura, nisi strenua sit hæc transitio. Sufficit *venire, videre, transire, & mox abire*. Equidem morantibus etiam, denique (quid denique? illud denique mox erit) transeundum est, abeundum est: sed transitus ille infructuosus, abitio infelix est. venerunt sine proposito; viderunt sine emolumento; abierunt sine viatico. Ita venire, est incidere: ita videre, est cæcutire: ita abire, est interire. Tu quoque, ô Democrates, licet sapienter præiuderis, *mundum scenam, vitam esse transitum*: quomodo *venisti, vidisti, abiisti?* *venisti* tu quidem, sed ut nec auctore aduentus tui in scenam hanc mundanam, nec finem intelligeres. *vidisti*, ut contemneres pleraque, sed contemnendo nihil proficeres. *Abiisti*, sed ut, cum semper

aboun-

■ abeundum scires, ac sæpe festinandam abitio-
 ■ nem memorares, denique cum abires, quo
 ■ abeundum esset, ignorares. *Venisti*, more
 ■ plurium; *vidisti*, more & ritu paucorum. sed
 ■ quia ne sic quidem bene vidisti, cum pluribus
 ■ ad plures rursus *abiisti*. Ut satis appareat,
 non nisi à Christiano homine mundum ut
 scenam intrari; vitam, ut transitum, maturari
 feliciter posse. Hi soli veniunt recte, vident
 prudenter, abeunt tempestive & prospere.
 Cuius rei exemplum potest esse ille ipse, *Vir*
Amplissimus & Honoratissimus, cuius funeri indi-
 cendo hæc præmisimus, ADAMVS SCHIF-
 MANNVS. *Venit* is in hanc Vniuersi scenam,
 ut supra ex Democrate cœpimus dicere, non
 histrio ineptus, sed prudens spectator futurus,
 anno Christiano MDLXV: patriam *Clagenfur-*
thum Carinthiæ, Ducum quondam sedem,
 quam prisca Claudiam dixerunt; parentes nactus
Virum Spectatissimum TIBVRTIVM SCHIF-
MANNVM, Mercatorem primarium, & *Fami-*
nam Ornatissimam CHRISTINAM GREIF-
FIAM. Horum cura adgubernante, pueri in-
 doles statim prima ætate litteris imbuta, cum
 ampliorem subinde de se spem concitasset,
 anno ætatis quintodecimo (erat is superioris
 sæculi LXXX) Argentoratum in studia missus
 est. Vbi cum in scholis classicis per trien-
 nium strenue se gessisset, calamitas parentum,
 quibus religionis constantia exilium consciue-
 rat, filii quoque properantes ad maiora profe-
 &us

Ausabrupit, genusque studiorum ac vitæ mu-
 tauit. Ex eo tempore, variâ sua industriam
 operâ viris bonis & honestis approbavit: do-
 nec auctorem certioris fati inuenit *Virum Am-
 plissimum & Prudentissimum DANIELEM à
 MOELSHEIM, Xlllv. r. um in clyca huius Reipubli-
 ca grauisimum.* Sub hoc, mercaturam fide-
 lissimo ministerio ita tractauit, vt & viuenti
 domino esset gratissimus & à defuncti vidua,
 quamdiu superfuit marito, in familia retine-
 retur. Biennio post huius quoque obitum,
 anno scilicet MDCXXI, ipse de matrimonio &
 re familiari instituenda cœpit agitare, ducta
 mox domum *Ornatissima Lectissimaque Virgine
 MARIA, Nobilit & Amplissimi Viri, GEORGII
 FETTICHII patricii, filia.* Hæc duorum libe-
 rorum parentem fecit. E quibus *Filia MA-
 RIA* ante quinquennium, suum diem exple-
 uit; Filius autem *ADAMVS* bonis litteris in
 Academia nostra deditus præclaræ spei semina
 non omittit (nec omittet spero) spargere. Quæ
 vt ad copiosam messem perueniant, patriæ &
 communis rei causa optamus. Verum no-
 bis ad Parentem reuertendum est. quem ob
 perspectam pluribus rebus tractandis fidem,
 experientiam, integritatem. prudentiam Res-
 publica Nostra propius sibi vindicauit. Anno
 enim huius sæculi XXXI in Senatum Mino-
 rem lectus, expleto de more biennio, amplif-
 simo Censuræ collegio additus est. Anni
 trigesimi noni initium clarissima Amplissimi
 ordinis

ordinis siue Majoris Senatus dignitate ornavit virum. Quibus in honoribus, ceteroque vitæ actu, prorsus ita se præbuit, ut reprehendi cupidus, nihil ob quod merito debeat male audire; laudaturus vero solidam nec infœcundam materiem inuenturus videatur. Tam sincera morum rectitudine, sapiendique dexteritate & pietate, publicam priuatamque vitam à sæculi prauitate & aberrandi facilitate, ad exactam præstantiæ normam conformavit. In scena vitæ nec otiosus, nec curiosus; sed gravis & utilis spectator fuit. Vidit ille, quid in beatiore sæculo vltimum, quid in calamitoso primum esset. Vidit Germaniam longe alia, quam olim viderat, facie. vidit omnia sceleribus & scelerum pœnis plena: & summam humanæ felicitatis, in VANITATEM desinentem. Vidit, & in solatio tristis spectaculi habuit, non videre diutius. Id enim *abitus* Christiani votum tum alias serio concepit, tum per valetudinis vltimæ tempora, quæ ipsum superioris anni autumnò finiēte adorta, die huius mensis quinto hora VI matutina, cum vita reliquit. Vestrum est, Ciues Academici, frequentes ire exequias, Viro optimo, Cui honestissimo, Senatori prudentissimo: cuius memoria sit in benedictione sæculi; Sicut anima est in æternitatis beatitudine. Effertur ex ædibus in platea ab Allio dicta, sitis, hora II pomeridiana. Propositum diæ funeris, VIII April. an. MDCXLI.

XXXIV.

Rarus in nostra Vniuersitate honor, *indivium funus femina celebratum*. Rara, inquam, eiusce rei, non tamen nulla sunt exempla. Cum enim, non tantum sexus ipse magnis sæpe virtutibus abundet, sed consensu quodam prudentum, vxores maritorum dignitates, privilegia, honores, pro captu sui decoris, participant: satis apparet, officii publici comitatem non vsquequaque intra virorum cultum arctandam, sed pro conditione meritorum ad muliebria etiam elogia porrigendam esse. Decuit nos reuerenter id expendisse, in vulnere domestico *Viri Nobili, Amplissimi, Prudentissimi, MATTHÆI BRAVNI, Consularis Emeriti; qui nudiusquartus Vxo-rem Carissimam, Matronam Ornatissimam, MARGARETHAM, amisit. Cuius & origo claritudine præcellit familiæ; & vita satis est nobiliter acta. Parentibus enim genita est Viro Nobili, Amplissimoque, IOHANNESCHATZIO Tredecimviro de augusta hac Republica præclarissime merito, & Lectissima femina SABINA BISCHOFFIA, anno sæculi præcedentis LXX, die Octobris tertia. Auspicatam natiuitatem excepit prudens & pia educatio. qua factum est, vt & puellaris ætas primula elementis virtutum, quas adolescentior perfecit, maturior exercuit, formaretur; ac quodammodo componeretur: & secundum*

mentis

mentis morisque rectitudinem elegantia accederet varia: qualis vel puellam adornare, vel commendare virginem, vel iuuate solet matronam. Ergo ad ordinis sui laudem & decus ematuruit, placuitque in matrimonium supra laudato, Domino Consuli. qui eam domum duxit an. Christiani computi c l o l o x c v i die Nouembris nono & vigesimo. Fuit hæc copula, mutuo amore, fecunditate, & præsertim diuturnitate perquam prospera. Expleta enim in coniugio integra ætate humana siue sæculo (quod cum, ultra triginta annorum spatium nonnulli vereantur porrigere, nobis intra quinquagesimum hic contineri sufficit) quid est quod amplius vel amorum vel votorum, coniugalium sine frustrari aut distingere coniuges queat? Parcior, & mox caduca prolis felicitas, sed tamen felicitas fuit. Vehementer enim & ingratum, & ignarum erga diuina se præstiterit munera, qui vel temporis breuitate mensuram beneficii metiatur & magnitudinem, vel amissionis dolore obruat acceptorum memoriam. Filiolum, quem nouis coniugibus annus M D X C V I I, Augusti mensis dies trigessimus dederat (*Iohanni Marino* nomen Christiano ritu inditum) insequentis anni Martius eiusque dies XII rursus ademit. Exinde orbitatem domus, sanctissimis Dei placitis solari, aliorumque benignioris fati munerum comparatione supplere, inter artes erat. Atque ita cum, domui suæ præfuisset

Matrona Honestissima septem & quadraginta circiter annis, die huius mensis quartodecimo, hora VII pomeridiana, omnis mundani operis & laudis & vitæ suæ terminum attingit: brevissimo, id est, pridiano duntaxat morbo conflictata. Credibile est, parum in tempore obuenisse hunc casum, Amplissimo Marito: cuius fessa iam ætas & valetudo, præsidio tali plurimum recreabatur. Sed tempestiua sunt, quæcunque in quamcunque tempestatem ab ipso supremo Numine dispensantur: cuius arbitrio bonitatisque permessa, quæ nobis videntur aspera, facile mitescunt. Ne dicam de magnis vtilitatibus, in quas pietatis auspicio desinunt humana detrimenta. Equidem ad cælestia, ad æterna & vere desideranda, non inter postrema inuitamenta, mentem erigit & amissarum desiderium necessitudinum, & illa cogitatio, qua felicitatem eorum meditamur quos præmisimus, & boni incomparabilis vsum iis gratulamur, quod speramus interim, & vel ob hoc ipsum, vt cum nostris denique fruamur, fortius ac diligentius speramus. Quinimo quod intercipere videbatur nostra vota, promouere potius ea potest: vt deposito quasi omni terreno onere, nec affectu caritatum inærentium retentati, *ad Christum Nostrum leuius subuolemus*, quæ Hieronymi in hoc argumento sententia est. Ibi viuemus apud viuentem, redempti cum Redemptore, cum magno illo & mysteriorum libera-

bera-

berationis opulentissimo Redemptore; quem cum exemplar exercitæ agitataque per omnia casuum experimenta virtutis *lobus* animo subinde intueretur, vidit in huius mundi miseriis & ænigmate, quæ visurus esset clarissimo oculorum conspectu in resurrectionis & consummationis beatæ lumine. Quale visionis exemplum reliquisse Marito videtur pie defunctæ coniunx; cum illud Magni Iobi oraculum & vindicaret sibi dum vita manebat, & post fata, sermone funebri omnibus commendari vellet. Efferebatur funus ex ædibus aream summi templi anteriorem spectantibus, hora pomeridiana. Quod ut frequentia vestra cohortaretis, vestramque erga *Ampliss. Cos.* observantiam talis pietate officii declaretis, ipsa vos res, & Humanitas, cui præcipue studere debetis, exhortatur. Propositum die funeris **XVII Aprilis, an. Christian. cl. lxxc xli.**

XXXV.

A Diecit rursus fati rei scholasticæ Argentoratensis solennem administrationis semestris periodum diuina bonitas. quæ ante omnia hoc tempore, quo Magistratus Academici novos honores ineunt, & agnoscenda serio, & pie prædicanda, & deueneranda est sollicitè. Id quod religio piis, eruditio doctis; prudentia cordatis facile inculcat. Neque enim vel modus huius scripturæ, vel instituti ratio fert, ut differamus talia exponendo **ponis,**

tius, quam attingendo perstringamus. Illud vnum ex multis nunc subiicio ciuium Academicorum sollertiae: vt expendant *tempora resp. literaria, & casus & statum, & fatalia omina.* Atque ab imperiorum quidem fortuna studiorum semper pependisse fata, notius est quam vt moneri debeat. Quo nomine, quas florens adhuc opibus & maiestate Germania Scholas & Athenza numerose ac in ornamentis suis ostentabat, nunc bellorum ciuiliū malis rerumque perturbatione ad stuporem consternata, pro bustis auersatur: nec dum dinumerat quid auersetur; quippe cui nec memoriam ad dinumerandum, nec ad expendendum cogitationem vacauerit hactenus recolligere. Quare si contemplatione tot casuum, tot ruderum, ad prouidenda, quae deinceps imminent, acuamur; si praeteritorum recordatione, aestimatione praesentium, disciplinam ingrediamur futuri: primo quidem quam longe à pace sua imperium abest, tam procul videri posset à sui restitutione adhuc distineri liberalium humanitas studiorum. sed haec coniectatio, intra acumen & metam diuinandi subsistit. longe maioribus absumus spatiis ab eo quod optamus, neque tam mature (si modo vnquam aliquid eiusce rei maturabitur) sed longe longeque lentius sperandum est. Pene dixerim, non intelligere eum vastitatem patriae atque omnis honestioris Musæ, qui in consopitis armis statim efflorescere

rescere studia posse existimat. Iacebunt per campos telorum fragmina, latebunt in agris ferri lapidumque pondera ac offendicula: neque vel floribus artium illi, vel hi segetibus erunt idonei. Denique, vt clarius loquar cum clarissimo scriptore, *ingenia studiaque oppresseris facilius, quam reuocaueris*. Præsertim cum præter peruersissimam agendi statum literarii rationem, de qua alibi nobis dissertatum, non leuiter durioris in posterum fati & mutationis, si non ruinæ, omina, in oculis nostris ac pæne in manibus versentur. Non deplorabo iam fastidium, rei quondam in tantum æstimatæ, & omnium ordinum hominumque iudicio pretiosissimæ: contemptum publicum & sollemnem literarum & literatorum; quibus olim fauor Principum, munificencia Regum, studia populorum, non opinionis ergo, aulicæ schemate & perfunctoria simulatione (sicut plerumque hodie moris est) sed seria sinceraque beneuolentia bonaque fide patrocinebantur. Propiora sunt ac intestina, vt sic loquar, præfagia in proposito doctorum, in disciplina discipulorum. Sæpe reputo mecum, quæ, ante sæculum & amplius, virtutes instaurationem disciplinarum publice vtilium promouerint, barbariem extirparint. Plurimum diligentia & eruditionis obseruare: ambitionis parum aut nihil. Studium publici decoris, grauitate eximia præpollens: reuerentia erga Deum, concordia cum collegis; æstimatio alieni

alieni laboris nec maligna, nec subdola, sed simplex & ingenua: domi dilectio, ad externos humanitas: dissensio citra simultatem; & controuersiarum non odiis extracta, sed pietate ac indulgentia præcisa. Iuuentus grata & auda mente auscultare Doctoribus & obedire: fas metuere, iura intelligere, disciplinam capere: fastum Thrasonibus relinquere, modestia inter pares, reuerentia erga superiores uti: ignorantiam, in probris, eruditionem inter pulcerrima, virtutem inter præstantissima numerare. Hac & similia sicut olim sæculi & studiorum fortunam tanquam fatalia fulcra sustentabant: ita, postquam diuersa omnia fieri videmus, fatalibus vitiis atroces exitus imminere, non iam curiose suspicamur, sed merito veremur. Cuius metus ut vos socios habeam, Ciues Academici, publici ac vestra plurimum interest. Fiet enim hoc pacto, ut singularem Argentoratensis Academiae felicitatem agnoscatis pia reputatione, disciplinam ornatis innocentia & obsequio; laudem propagetis, doctrinis & industria; professores ametis colatisque vero affectu & fide, denique nouum **RECTOREM Magnificum & Spectabiles Decanos** accipiatis grate, reuerentiam sincere, voluntati eorum & legibus constanter paratis. Tali mente vos comparere cras volo, hora II pomeridiana, cum in Brabeuterio, quod vocant, nostro, *Vir plurimum Reuerendus, Larissimus, Excellentissimusque* DN. IOANNES GON-

CONRADVS DANNHAWERVS, SS. Th.
 D. P. P. & Ecclesiastes dignissimus, Fautor, collega,
 Compater noster non sine obseruantia colendus,
 gubernationis Academicæ munus, Venerandi
 Consilii Academici suffragiis, & Incltyti Magi-
 stratus approbatione, delatum, cum bono
 Deo feliciter suscipiet; *legesque de disciplina &*
officio studioforum publicè prælegentur. Va-
 lete. Proposit: III Maii an. Chr. c1o 10c xli.

XXXVI.

POSTquam diuina voluntate ad aliam sta-
 tionem euocatus, dimissionem ab iis,
 quæ hætenus gessi, officiis apud Incltytos
 Reipublicæ Proceres, Dominos meos Cle-
 mentes, reuerenter cœpi petere: optabam
 sane, tam tristi scriptione supersedere, qua-
 lom nunc mihi imperat Viri Optimi & præ-
 clare meriti excessus. Die enim Dominicæ,
 quæ fuit Ianuarii septima, circa meridiem
 Deus Opt. Max. è mortali vita ad immor-
 talem transtulit, quem hætenus *Ecclesia Ar-*
gentoratenſi Theologum & ad D. Thomæ Pa-
ſtorem longe dignissimum fidelissimumque com-
modauerat, perquam Reuerendum, Clarissimum,
Doctissimum, M. FRIDERICVM SCHÖTTE-
LIVM: cuius memoria sit in laude ac venera-
 tione perpetua! Natus is erat Argentorati, an-
 no Christiano MDC. die Iulii tertiadecima: pa-
 rentibus inter ciues honestate & virtute pro-
 batissimis, ANDREA SCHÖTTELIO, qui
 char-

chartariam officinam exercuit, & APO-
LONIA HEISCHIA. Horum cura & educa-
tione, Deo in Ecclesia primum consecratus,
deinde in Scholis eruditus, anno ætatis XVIII,
è Gymnasio in Academiam transiit, *primamq;*
philosophia lauream, quam vocant, accepit:
tanquam pignus maiorum præmiorum, quæ
singulari industria magis magisque in poste-
rum emeruit. Cum enim sapientiæ doctri-
nis animum probe excoluisset, Academicique
laboris pulcerrima edidisset publice specimi-
na, anno ætatis XXII, *Magister & Philosophia*
Doctor, loco inter XV competiores tertio crea-
tus est. Hinc Theologiæ se totum dedit in-
teriectoque biennio, insignes iam profectus
in celeberrima *Ienenfi Academia*, collocupleta-
uit, & sub præsidio *Venerandi Theologi, Dn. MA-*
IORIS Professoris ac Superintendentis (cuius me-
rita in bonis recordationibus gratæ posteri-
tatis peruigebunt) disputatione feliciter susce-
pta, sua studia publicauit. Quod nec omi-
sit in patria facere, postquam peragratis com-
pluribus locis, cum & Lipsiensi Academiz
aliquod tempus dedisset, plenus bona studio-
rum morumque fruge rediit. Excepere eum
mox labores, officia, honores, quibus dextrè
fungendis se tanto studio præparauerat. Anno
enim XXVII, *Entzheimensi*; anno, qui ab hoc
secundus iuit, *Eckbolezheimensi Ecclesia* pastor
datus: an. xxxii, in Urbem vocatus, *Diaconatum*
ad D. Thoma, legitima electione suscepit. In
qua

qua eadem Ecclesia anno post tertio, *Pastor* constitutus, & simul *Canonici Thomani* titulo honoratus est. In his officiis atque dignitatibus, talem se præbuit, plè fortiterque agendo & patièdo, vt consensu honorum omnium vehementissime commendetur atque desideretur. Neque sane in angustias huius paginæ concluseram materiam perpetuæ laudis atque gloriæ, quæ in ore Civitatis Argentoræ, in animis collegarum & auditorum, in monumentis insignium meritorum semper perennabit. Accedit, quod luctus, facundiam, & verborum abundantiam excludit ac restringit. Quidni enim verissimo doloris sensu illacrymare debeam acerbæ mortis eius Viri, quem in Ecclesia, vt Doctorem; in collegio, vt Patronum; in ciuili societate, vt Amicum & Fautorem; in exemplo vitæ, vt Magistrum & Præceptorem veneratus sum: cuius sermonibus publicis eruditus, priuatis recreatus sum: cum quo dolui, cum quo speraui? Et illi quidem dolendi sperandique finem beatitudo æterna attulit: mihi, dum eiusdem boni societate potiri continget, nouam denuo ostendit Deus viam, quam ingrediar & ambulem: nunquam omissurus interim memoriam tanti viri, quantum commendare pro merito supra meas vires est. Priuatae eius vitæ idem tenor, eadem rectitudo. Maritus comis & prudens: Pater humanus & grauis; Amicus constans & fidus: hæc & eius generis alia nomina,

mita, per omnem officiorum virtutumque
 seriem, vetissimis viri elogiis adscribuntur.
 Candor in conuictu, moderatio, prudentia,
 suauitas eximie in eo enituerunt. Contraxit
 autem matrimonium, anno XXXI, ducta do-
 mum vxore lectissima Virgine ANNA MAR-
 GARETHA, Viri perquam Reuerendi Clarissi-
 mique DN. M. IOANNIS CHRISTOPHORI
 CAROLI, Ecclesie ad D. Petri senioris Pastoris fi-
 delissimi, & SALOMÆ VOLMARIÆ, pp. m. m.
 filiã: quæ felici partu octauum fecit eum pa-
 rentem. E qua subole, vna filiola decessit,
 superstitis tribus filiis & quatuor filiabus:
 quorum indoles partim eximiis iam docu-
 mentis effloruit, partim sui ortus & domestici
 exempli spe gratiaque commendatur. Deus
 sospitet amicam domum: & in ea matronam
 viduam, cum laudatâ prole, solatio, sanitate,
 profectu, fortunâ recte cumuletque! Ipsum
 pie defunctum Theologum nostrum, iam iam
 ista circumfluunt, quæ optari olim potuerunt.
*Dominus cæli & terra dedit illi latitiam pro tristi-
 tia!* quo solenni voto, vltimas pro Auditori-
 bus suis preces publice in suggestu effudit,
 cum in festo circumcisionis Dominica, pro felici-
 tate noni anni Deo supplicaret. Illo ipso die
 in ægritudinem incidit, omniaque, sicut Chri-
 stianum & Theologum decebat, ad redauspi-
 candum in altera vita annum, sine fine, & per-
 cienda veræ pacis bona, comparauit. Multus
 illi de ouibus suis sermo, multa pro publi-
 co e-

co egregio, quod Deo commendatit, cura, Intentio precum, usque ad extremum habitum, acerrima. quae de re praesertim testari poterit abunde, qui aegrotanti assedit, omnemque amantissimi collegæ & fidissimi amici sollicitudinem operamque impendit, Vir Reuerendus Doctissimusq; D. N. M. CHRISTOPHORVS ALGEIERSVS Ecclesie dictae Diaconus dignissimus, Fautor noster honorandus. Hora suprema iam ante dicta est: Funus hodie hora li. pomeridiana efferetur ex ædibus, quas incoluit, in area Thomana sitis. Vestrum est, Cives Academici, magnâ frequentiâ exequias ire præclarissimo & viro & Theologo, eademque opera Deum rogare, vt publice priuatimque sarciat iacturam, quæ in hac morte multiplex facta est. Propositum Argentorati die XI. Ianuarii, quem fasti insigniunt elogio FELICITATIS, tanquam omine & argumento eius voti, quod, pro incipientis anni prosperitate obtinenda, vobis omnibus & singulis impertior!

*Sequens Programmata in Academiâ Regiâ
Vrsaliensi propositum est.*

Quem inter commilitones, singulis hactenus hebdomadis, viurparunt recitandi morem, eius specimen Vobis quoque Patres Academici, congressu sollemniori, approbare cupiunt, lectissima Inuentus Academiæ d.

cora: Comites, Barones, Nobiles, & ex reliquo
 Studiosorum ordine, alii. Occasionem &
 materiam suppeditavit, quem publica prele-
 ctione interpretandum suscepi, Historicorum
 recentissimus Q. Curtius. è quo CAVSSAM
 PHILOTÆ, distributis inter eos qui exerceri
 cupiunt, personis, meditationi litterariz apta-
 re placuit. Quamquam autem in causis ma-
 jestatis non tam memorandis quam explican-
 dis, plane singularis sit & prudentia Curtii &
 facundia: in Philotæ tamen negotio, se quo-
 dammodo ipse superavit. adeo nihil desidera-
 tur eorum, quæ in hoc argumentum vel aucto-
 ritas iuris, vel utilitas regni, ex voto Principum
 & inuento aulicorum inuexit, præsertim in
 Glentii culpa. quam non alibi ad hoc exem-
 plum tractatam reperias. Sed, ut desit argu-
 menti commendatio, in ipsis illustribus & ho-
 nestis nominibus, quæ mox annotabuntur, satis
 est momenti, ad benevolentiam Professorum
 demerendam, & Studiosorum incitanda
 industriam. *Alexandri Regis* personam
 geret, Comes NICOLAUS Brahe. Inde
 consiliarios Regis & ministros, Erigium qui-
 dem Comes GUSTAVVS ADOLPHVS
 Torstenson; *Cannus*, AVGVSTINVS Rensch-
 hiller; *Hephastionem*, CAROLVS SPARR;
 Præterea, PETRVS SPARR, *Barons*; Per-
 discam, ARVIDVS Jfvarson; *Leonasum*,
 PETRVS Bonde; *Nobiles*, referent. *Cavalis*;
 partes AVGVSTINVS, & *yonstid*; *Nicomachi*,
 GUSTA.

GUSTAVVS *Silwerstiern*; *Nobiles*, susti-
 nebunt. *Belonistitulus*, IOHANNI PAV-
 LINO; *Philota* nomen MAGNO PONTI-
 NO cessit. *Amynta* *pratoris* vocabulum assu-
 met IOHANNES *Bergh*. *Metroy* erit,
 PETRVS IOHANNIS *Melanden* *Præ-*
torum ager PETRVS NICOLAI. *Mili-*
tum vicem obibunt CHRISTIANVS *Wiss-*
hausen / OLAVS *Wlix*. Præfabitur toti
 exercitati M. IOHANNES TIDERVS.
 Exercitatio ipsa, constat iis fere partibus: *Phi-*
lota silentium in comperto crimine coniura-
 tionis detegitur, inquiritur & condonatur:
 post veniam datam denuo inter consiliarios
 Regis disceptatur: *Tum* in iudicio accusatur
 & defenditur: *Inde* noua deliberatione tor-
 mentis dignum decernitur: *Denique* expresso
 tormentis crimine, *Philotas* non iam ob silen-
 tium, sed ut sceleris auctor & particeps capitis
 condemnatur. Quibus commodum erit,
 auscultare, suumque tali officio erga illustres
 familias studium, & in bonas literas amorem
 testari, illi rogantur, ut die crastini, qui erit hu-
 ius mensis XXIV, peracta re diuinâ, hora VII
 matutinâ, in Auditorio Gustauiano conueni-
 non grauentur. V. Vbſal. x. Kal. No-
 mbr. clc lcc XLIX.

F I N I S

*Errata potiora, obiter animaduersa
ita emendari debent.*

In orationibus. Pag. 4. l. 11. pro *pudertiam*
lege *prud.* pag. 32 l. 25 *masestatis* leg. *masesta.*
pag. 61 l. 8. *exinguit.* leg. *exing.* pag. 72 l. 1
repero leg. *repuo.* pag. 87 *Melzie* leg. *Meltra.*
pag. 99 l. 5 *fulgeres* leg. *fulgeret.* pag. 100 l. vlt.
debeant leg. *debeant.* pag. 103 *liquida* leg. *Li-*
quida. pag. 109 l. 17. *suauis* leg. *spauis.* pag. 111
l. vlt. *inier* leg. *inier.* pag. 138 l. 4 *inier* leg. *in-*
ter. pag. 167 l. 28 *curam* leg. *cardm.* pag. 191
l. 12 *noctam* leg. *noctiam.* pag. 204 l. 9 *fi* leg. *fi.*
pag. 218 l. 4 *minime* leg. *minime.* pag. 278 l. 19
via leg. *uia.* pag. 313 l. 4 *Roma* leg. *Roma.* pag.
335 l. 28 *DEVS opt.* leg. *id DEVS opt.* pag.
376 l. 3 *μυλδουκωτ.* leg. *μυλδουκωτ.* pag. 388 l. 7 *rotum*
deg. *rotu.* pag. 425 l. 12 *quas* leg. *quas.* pag. 434
l. 27 *passemus* leg. *passumus.* pag. 435 l. 1. XVIII
leg. XVII. pag. 450 l. 30 *nisi* leg. *nisi.* pag. 452
l. 2 *sic* leg. *sic.* pag. 473 l. 10 *affectu* leg. *affectu.*

In programmat. pag. 24 l. 30 *ictu* leg. *ictu.*
pag. 34 l. 29 *arcana* leg. *arcana.* & mox *indas* leg.
indos. pag. 40 l. 12 *quibus* leg. *quibus.* pag. 61
l. 5 *iqu* leg. *iqu.* pag. 62 l. 8 *antem* leg. *anem.*
pag. 65 l. 5 *balbutiemus* leg. *balbutiamus.* pag. 71
l. 3 *ordinarius* leg. *ordinarius.* & mox *seruendam*
leg. *seruendum.* pag. 89 *moderatus* leg. *modera-*
mus. pag. 95 *factorumq;* leg. *factorumq;* pag. 96
l. vlt. *testar* leg. *testari.* pag. 134 *Saxerber.* leg. *Sa-*
xuber. pag. 146 l. 16 *quod* leg. *quos.* pag. 178 l. 13
compessores leg. *compessores.*

